

नूतनयज्ञोपवीतधारणविधिः

॥ अथ नूतनयज्ञोपवीतधारणविधिः ॥

आचमन - प्राणायाम -

बाएं हाथ से जल लेकर दाहिने हाथ की हथेली में रखे और तीन बार आचमन करे । त्रिराचम्य - (३)

१.ॐ केशवाय नमः स्वाहा ॥ २.ॐ नारायणाय नमः स्वाहा ॥

३.ॐ माधवाय नमः स्वाहा ॥ ॐ गोविंदाय नमः ॥

१. ॐ भूः स्वाहा २. ॐ भुवः स्वाहा ३. ॐ स्वः स्वाहा ॐ भूर्भुवः स्वः हस्त प्रक्षालनं ॥

इति हस्तं प्रक्ष्याल्य ॥

ॐ प्रणवस्य पर ब्रह्म ऋषिः । परमात्मा देवता । दैवी गायत्री छन्दः । भूरादि सप्तव्याहृतीनां क्रमेण विश्वामित्र जमदग्नि-भरद्वाज-गौतम-अत्रि-वसिष्ठ-कश्यपऋषयः अग्निवायुसूर्य बृहस्पतिवरुणेन्द्र विश्वेदेवा देवतागायत्र्युष्णि - गनुष्टब् - बृहती - पंक्ति-त्रिष्टुजगत्यश्छन्दांसितत्सवितुरित्यस्यविश्वामित्रऋषिः सवितादेवतागायत्रीछन्दः आपोज्योतिरित्यस्यप्रजापतिर्ऋषिर्ब्रह्माग्नि-वायुसूर्यदेवतायजुश्छन्दः सर्वेषां प्राणायामे विनियोगः ॥

ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्यम् ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो योनः प्रचोदयात् ।

नूतनयज्ञोपवीतधारणविधिः

ॐ आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोम् ॥ एवं पूरकः
कुम्भकः रेचकः इति क्रमेण त्रिवारं पठेत् ॥
यथा पर्वत धातुनां दोषां दहति पावक ।
तेषां अन्तर गतं पापं प्राणायामेन दह्यते ॥

संकल्प - करिष्यमाणअमुककर्मण्यधिकारार्थं नूतनयज्ञोपवीतधारणं
करिष्ये, इति संकल्प्य ।

ततो यज्ञोपवीतम् धारणं आपोहिष्ठेति त्रिभिमंत्रैः संप्रोक्ष्य पात्रे
धृत्वा ॐ इदं वृविष्णु० ॥

इति मंत्रेण यज्ञोपवीतसूत्रस्य त्रिगुणीकरणं कुर्यात् ॥

ततो दशगायन्त्र्याऽभिमंत्र्य तन्तुषु देवतानामावाहनं कुर्यात् ॥

प्रथमतन्तौ -

ॐ काराय नमः ॐ कारम् आ० स्था० ॥१॥

द्वितीयतन्तौ - ॐ अग्निन्दूतं० ॥

ॐ अग्नये नमः अग्निम् आ० स्था० ॥२॥

तृतीयतन्तौ - ॐ नमोस्तु सर्पेष्यो० ॥

ॐ नागेभ्यो नमः नागान् आ० स्था० ॥३॥

चतुर्थतन्तौ - ॐ ब्रह्म सोम० ॥

सोमाय नमः सोमम् आ० स्था० ॥४॥

पंचमतन्तौ - उदीरतामवर० ॥

नूतनयज्ञोपवीतधारणविधिः

पितृभ्यो नमः पितृन् आ० स्था० ॥५॥

षष्ठतन्तौ - ॐ प्रजापतेनत्व० ॥

प्रजापतये नमः प्रजापतिम् आ० स्था० ॥६॥

सप्तमतन्तौ - ॐ आनोनियुद्धिः० ॥

अनिलाय नमः अनिलम् आ० स्था० ॥७॥

अष्टमतन्तौ - ॐ यमाय त्वा० ॥

यमाय नमः यमम् आ० स्था० ॥८॥

नवमतन्तौ - ॐ विश्वेदेवा स० ॥

ॐ विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः विश्वानदेवान् आ० स्था० ॥९॥

ततो यज्ञोपवीतग्रन्थिषु ब्रह्मादिदेवतानामावाहनम् ॥

ग्रन्थिमध्ये ॥ ॐ ब्रह्मजज्ञानं० ॥

ॐ ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमावाहयामि ॥१॥

ग्रन्थिमध्ये - ॐ इदं विष्णुर्बिं० ॥

ॐ विष्णवे नमः विष्णुमावाहयामि ॥२॥

ग्रन्थिमध्ये - ॐ नमस्ते रुद्र० ॥

ॐ रुद्राय नमः रुद्रमावाहयामि ॥३॥

ॐ मनोजूतिर्ज्ञषता० ॥ इति प्रणवादितन्तुग्रन्थिदेवता यथास्थानं सुप्रतिष्ठिता वरदा भवत ॥

नूतनयज्ञोपवीतधारणविधिः

ॐ प्रणवादितन्तुदेवतासहितग्रन्थि देवताभ्यो नमः ।

गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

इति गन्धाक्षतपुष्पैर्मनसा वा संपूज्य यज्ञोपवीतं ध्यायेत् ॥

ॐ प्रजाप तेर्यत्सहजं पवित्रं कार्पाससूत्रोद्भवब्रह्मसूत्रम् ॥

ब्रह्मत्वसिद्ध्यै च यशःप्रकाशं जपस्य सिद्धिं कुरु ब्रह्मसूत्रम् ।

एवं ध्यात्वोपवीतं हस्तयोर्धृत्वा सूर्याय प्रदर्शयेत् ॥

ॐ तच्छक्षुर्द्वैवहितं० ॥

हस्ते जलं गृहीत्वा ॥

ॐ यज्ञोपवीतमितिमंत्रस्य परमेष्ठी प्रजापतिर्कृषिः त्रिष्टुप्षुन्दः

लिंगोक्ता देवता नूतनयज्ञोपवीतधारणे विनियोगः ॥

ॐ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत् सहजं पुरस्तात् ॥

आयुष्यमग्रं प्रतिमुश्च शुभ्रं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः ॥

यज्ञोपवीतमसि यज्ञस्य त्वा यज्ञोपवीतेनोपनह्यामि ॥

इत्यनेन मंत्रेण स्वदक्षिणबाहु मूर्छमुद्धृत्य यज्ञोपवीतं धृत्वा आचामेत्

॥ अन्यान्यपि एवंरीत्या पृथक् पृथक् धृत्वाऽचामेत् ॥

पश्चाञ्जीर्णसूत्रत्यागः ॥

एतावद्दिनपर्यन्तं ब्रह्मत्वं धारितं मया ॥

जीर्णत्वात् त्वत्परित्यागो गच्छ सूत्र यथासुखम् ॥

नूतनयज्ञोपवीतधारणविधिः

इति शिरोमार्गेण जीर्णयज्ञोपवीतं निःसार्य शुद्धभूमौ जले वा
त्यजेत् ॥

ततो यथाशक्ति गायत्रीमन्त्र जपं कृत्वा हस्ते जलं गृहीत्वा ॥
अनेन नूतनयज्ञोपवीतधारणाङ्गत्वेन कृतेन गायत्रीमन्त्रजपकर्मणा
भगवान् सविता सूर्यनारायणः प्रीयताम् ॥
अनेन नूतन यज्ञोपवीतधारणाख्येन कर्मणा मम करिष्यमाण
अमुककर्मण्यधिकारसिद्धिद्वारा श्रीभगवान् परमेश्वरः प्रीयताम्
॥ विष्णुस्मरणान्ते परिपूर्ण अस्तु । अस्तु परिपूर्ण ॥

॥ इति नूतनयज्ञोपवीतधारणविधिः ॥

प्रयोगारंभः

॥ अथ प्रयोगारंभः ॥

वसुदेवसुतं देवं कंसचाणूरमर्दनम् ।

देवकी परमानन्दं कृष्णं वन्दे जगत् गुरुम् ॥

तत्रकर्ता शुभदिने सुस्नातः शुद्धेवाससी परिधाय शुभासने

प्राङ्मुखोवोदञ्मुखः समुपविश्य । ॐ सिद्धम् ३ इति वारत्रयं

पठित्वा ।

(यजमान को पवित्र करके आसन ग्रहण कराये ।)

पवित्रिधारणम् -

(दाएं हाथ में तीन दर्भ की और बाएं हाथ मे दो दर्भ की पवित्री धारण करें ।)

सव्यहस्ते कुशत्रयं दक्षिण हस्ते कुशद्वयं धारयेत् ।

ॐ पुवित्रै स्थो वैष्णव्यै सवितुर्बैः प्रसुवउत्पुनुम्य -

च्छिद्वेण पुवित्रैणु सूर्यस्य रुशिमभिः ॥ (२/१२)

चित्पतिमर्मा पुनातु ब्रुक्कपतिमर्मा पुनातु देवो मा सविता

पुनुत्वच्छिद्वेण पुवित्रैण सूर्यस्य रुशिमभिः ॥ तस्य ते पवित्रपते

पुवित्रपूतस्य यत्कामः पुने तच्छिकेयम् ॥ (४/४)

अनामिकायोरैकैकं पवित्रीम् धारयेत् ।

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ।

यः स्मरेत् पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

आचम्य प्राणानायम्य

पुण्डरीकाक्षाय नमः । माम् पुनातु (३) ॥

(कइ विद्वान् यहा यजमान को प्रथम तिलक करने के बाद आचम्य प्राणानायम्य कराते हैं । इसीलिए यहा यजमान को तिलक करके भी आगे का कर्म कर सकते हो ।)

आचम्य प्राणानायम्य ॥

बाएं हाथ से जल लेकर दाहिने हाथ की हथेली में रखे और तीन बार आचमन करे । त्रिराचम्य - (३)

१.ॐ केशवाय नमः स्वाहा ॥ २.ॐ नारायणाय नमः स्वाहा ॥

३.ॐ माधवाय नमः स्वाहा ॥ ॐ गोविंदाय नमः ॥

१. ॐ भूः स्वाहा २. ॐ भुवः स्वाहा ३. ॐ स्वः स्वाहा ॐ
भूर्भुवः स्वः हस्त प्रक्षालनं ॥

इति हस्तं प्रक्ष्यात्य ॥

ॐ प्रणवस्य पर ब्रह्म ऋषिः । परमात्मा देवता । दैवी
गायत्री छन्दः । भूरादि सप्तव्याहृतीनां क्रमेण विश्वामित्र
जमदग्नि-भरद्वाज-गौतम-अत्रि-वसिष्ठ-कश्यपऋषयः अग्निवायुसूर्य
बृहस्पतिवरुणेन्द्र विश्वेदेवा देवतागायत्र्युष्णि - गनुष्टब् - बृहती -
पंक्ति-त्रिष्टुञ्जगत्यश्छन्दांसितत्सवितुरित्यस्यविश्वामित्रऋषिः
सवितादेवतागायत्रीछन्दः आपोज्योतिरित्यस्यप्रजापतिर्ऋषिर्ब्रह्माग्निवायु
सूर्यदेवतायज्ञुश्छन्दः सर्वेषां प्राणायामे विनियोगः ॥

आचम्य प्राणानायम्य

ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्यम्
 ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो योनः प्रचोदयात्
 ।

ॐ आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोम् ॥ एवं पूरकः
 कुम्भकः रेचकः इति क्रमेण त्रिवारं पठेत् ॥
 यथा पर्वत धातुनां दोषां दहति पावक ।

तेषां अन्तर गतं पापं प्राणायामेन दह्यते ॥

{ प्रत्येक वैदिक मंत्र के आगे ॐ का उच्चारण करे और
 पुराणोक्त कर्म मे हीं का उच्चारण करना भी योग्य हैं । }

शिखा बन्धनम् :-

मानस्तोके इति मंत्रस्य कुत्सऋषिः जगती छन्दः एको रुद्रो देवता
 शिखाबन्धने विनियोगः

ॐ मा नस्तोके । तन्यु मा नुआयुषि मा नु गोषु मा
 नुअश्वेषु रीरिषः । मा नौ व्रीरान्नुद्व भुमिनौ वधीर्हविष्मन्तुः
 सदुमित्वा हवामहे ॥ (१६/१६)

इत्यङ्गुष्टमात्रां शिखां बधीयात् ॥

हीं चिद्रुपिणिमहामायेदिव्यतेजः समन्विते ।

तिष्ठ देवी शिखामध्ये तेजोवृद्धिं कुरुष्व मे ॥

यजमान भाले स्वस्ति तिलकं कुर्यात्-

ॐ स्वस्ति नुऽङ्गन्द्रौ ब्रुद्धश्श्रवाहं स्वस्ति नंः पूषा विश्ववेदाहं ।

स्वस्ति नुस्ताक्ष्येऽअरिष्टनेमिहं स्वस्ति नु बृहस्पतिर्द्विधातु ॥

(२५/१९)

स्वस्तिस्तु याऽ विनाशाख्या पुण्यकल्याणवृद्धिदा ।

विनायक प्रिया नित्यं तां च स्वस्ति ब्रुवन्तु नः ॥१॥

मंत्रार्थाः सफलाः संतु पूर्णाः संतु मनोरथाः ।

शत्रूणां बुद्धिनाशोऽस्तु मित्राणामुदयस्तव ॥२॥

यावद् भागीरथी गंगा यावद् देवो महेश्वरः ।

यावद् वेदाः प्रवर्तन्ते तावत् त्वं विजयी भव ॥३॥

यावद् भूमंडलं धत्ते सशैलवनकाननम् ।

तावत् तिष्ठति मेदिन्यां संततिः पुत्रपौत्रिकी ॥४॥

देहांते परमं स्थानं यत्सुरैरपि दुर्लभम् ।

प्राप्नोति पुरुषो नित्यं महामाया प्रसादतः ॥५॥

लभते परमं रूपं शिवेन सह मोदते ।

मनसा चिंतितं कार्यं तत्सर्वं सफलं भवेत् ॥६॥

नारदाद्या ऋषिगणाः ये चान्ये च तपोधनाः ।

भवंतु यजमानस्य आशीर्वादं परायणाः ॥७॥

(अब कङ्कण बन्धन करें ।)

कंकणबन्धनम् :-

(यजमान के दाहिने हाथ में और यजमान पत्नी के बाए हाथ में मौली बांधे कहि कहि पर दाहिने हाथ में पत्नी को भी कङ्कण बांधते हैं ।)

ॐ षदाबंधन्दाकक्षायुणा हिरण्णयै शुतार्नीकाय सुमनुस्यमानाः ।
तन्मुऽआबंधामि शुतशारदायायुष्माञ्जुरदष्टुख्येथासम् ॥ (३४/५२)

ॐ तंपत्नीभिर्नुगच्छेम देवाः पुत्रैर्भ्रातृभीरुत वा हिरण्णयै ।
नाकङ्गम्णानाः सुकृतस्य लोके तुतीये पुष्टेऽअधि रोचुने दिवः ॥
(१५/५०)

हीं येनबद्धो बलिराजा दानवेन्द्रो महाबल ।

तेन्त्वामपि बध्नामि रक्षेमाचल - माचल ॥

यजमानाः परस्पर पुष्पमाला भूषयित्वा ॥

(परस्पर पति-पत्नी एकदूसरे को गले मे पुष्प माला पहेनाए ।
सर्वप्रथम पत्नी अपने पति को माला पहेनाए और पश्चात पति
अपनी पत्नी को माला पहेनाए ।)

(यजमान दोनो हाथ जोड़कर बंदन मुद्रा मे पृथ्वी के जीव मात्र
की शान्ति के लिये और यज्ञकर्म शान्ति पूर्वक पूर्णता की प्राप्ती
के लिए, शान्तिपाठ करे ।)

भद्रसूक्त

अथ भद्रसूक्त :-

ॐ आ नो भुद्ग्राः क्रतवो यन्तु विश्वतोऽदृष्ट्यासुऽपरीतास-
ऽउद्दिदः । देवा नो यथा सदुमिद्वृधे असुन्नप्रायुवो रक्षितारौ
दिवेदिवे ॥ (२५/१४)

देवानांभुद्ग्रा सुमुतिर्त्यज्युतान्देवानां रुतिरुभि नो निवर्त्तताम् ।
देवानां सुकर्व्यमुपसेदिमा ब्रुयन्देवा नुऽआयुहं प्रतिरन्तु जीवसे ॥
(२५/१५)

तान्धूर्ब्यया निविदा हूमहे ब्रुयम्भग्निमुत्रमदितिन्दकक्षमुस्त्रिधम् ।
अुष्युमणुंवरुणुषु सोममुश्चिना सरस्वती नहं सुभग्ना मयस्करत् ॥
(२५/१६)

तन्नो वातो मयोभु वातु भेषुजन्तम्भाता पृथिवी तत्पुता ह्यौः ।
तग्न्द्रावाणहं सोमुसुतो मयोभुवुस्तदश्चिना शृणुतन्धिष्णया युवम् ॥
(२५/१७)

तमीशानुञ्जगंतस्तुस्त्थुपुस्पतिन्धियज्ञिन्वमवसे हूमहे ब्रुयम् ।
पूषा नो यथा वेदसुमसद्वृधे रक्षिता पुयुरदृष्ट्यहं स्वस्तये ॥
(२५/१८)

स्वस्ति नुऽइन्द्रो ब्रुद्धश्चिवाहं स्वस्ति नेः पूषा विश्ववेदाहं ।
स्वस्ति नुस्ताकृद्युऽरिष्टनेमिहं स्वस्ति नो बृहस्पतिर्द्वातु ॥
(२५/१९)

भद्रसूक्त

पृष्ठंदश्वा मुरुतुः पृश्निमातरः शुभेषयवानो विदथैषु जग्मयः ।
अुग्निजिह्वा मनवुः सूरचक्षसो विश्वै नो देवाऽअवुसा -
गंमन्त्रिह ॥ (२५/२०)

भुद्रक्षण्णभिः शृणुयाम देवा भुद्रम्पश्येमुक्षभिष्येजत्राः ।
स्थिरैरङ्गेस्तुष्टुवाणं संस्तुनूभिष्येमहि देवहितुष्यदायुः ॥
(२५/२१)

शुतमिन्नु शुरदोऽअन्ति देवु यत्रा नश्चक्रा जुरसंन्तुनूनाम् ।
पुत्रासु यत्र पितरु भवन्ति मा नो मुद्धा रीरिषुतायुर्गन्तोः ॥
(२५/२२)

अदितिर्द्यौरदितिरुन्तरिक्षुमदितिमर्मुता स पिता स पुत्रः ।
विश्वै देवाऽदितिः पञ्च जनाऽअदितिर्ज्ञातमदितिर्ज्ञनित्वम् ॥
(२५/२३)

द्यौः शान्तिरुन्तरिक्षुद्दु शान्तिः पृथिवी शान्तिरापुः शान्तिरोषधयुः
शान्तिः । बनुस्पतयुः शान्तिर्विश्वै देवाः शान्तिर्ज्ञह्मु शान्तिः
सर्वुदु शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सा मा शान्तिरेधि ॥ (३६/१७)
यतोयतः सुमीहसु ततो नोऽअभयङ्करु । शन्नः कुरु
प्रुजाब्योभयन्नः पशुब्यः ॥ (३६/२२)

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥ सुशान्तिर्भवतु ॥

शान्तिपाठ

शान्तिपाठ -

या श्रीः स्वयं सुकृतिनां भवनेष्वलक्ष्मीः
 पापात्मनां कृतधियां हृदयेषु बुद्धिः ।
 श्रद्धा सतां कुलजनप्रभवस्य लज्जा
 तां त्वां नताः स्म परिपालय देवि विश्वम् ॥
 किं वर्णयाम तव रूपमचिन्त्यमेतत्
 किं चातिवीर्यमसुरक्षयकारि भूरि ।
 किं चाहवेषु चरितानि तवाद्भुतानि
 सर्वेषु देव्यसुरदेवगणादिकेषु ॥
 हेतुः समस्तजगतां त्रिगुणापि
 दोषैर्नज्ञायसे हरिहरादिभिरप्यपारा ।
 सर्वाश्रयाखिलमिदं जगदंशभूत
 मन्याकृता हि परमा प्रकृतिस्त्वमाद्या ॥
 यस्याः समस्तसुरता समुदीरणेन
 तृप्तिप्रयाति सकलेषु मखेषु देवि ।
 स्वाहासि वै पितृगणस्य च तृप्तिहेतु
 रुच्यार्यसे त्वमेत एव जनैः स्वधा च ॥
 या मुक्तिहेतुरविचिन्त्यमहाव्रतात्व
 मन्यस्यसे सुनियतेनद्रियतत्त्वसारैः ।

देवतानमस्कारः

मोक्षार्थिभिर्मुनिभिरस्तसमस्तदोषे-
 विद्यासि सा भगवती परमा हि देवि ॥
 शब्दात्मिका सुविमलर्घ्यजुषां निधान
 मुद्दीथरम्यपदपाठवतां च साम्नाम् ।
 देवीत्रयी भगवती भवभावनाय
 वार्ता च सर्वजगतां परमार्तिहत्री ॥
 मेधासि देवि विदिताखिलशास्त्रसारा
 दुर्गासि दुर्गभवसागरनौरसङ्गा ।
 श्रीः कैटभारिहृदयैककृताधिवासा
 गौरी त्वमेव शशिमौलिकृतप्रतिष्ठा ॥

अथ देवतानमस्कारः

(वैदिक मंत्र के आगे ॐ को जोड़कर मंत्र का उच्चारण करें।)

प्रथम गणपति को तीन बार वंदन करें

श्रीमन्महागणाधिपतये नमः (३) ।

१. श्री गुरुभ्यो नमः । २. श्री परमगुरुभ्यो नमः ।

३. श्री परमेष्ठी गुरुभ्यो नमः । ४. श्रीपरात्पर गुरुभ्यो नमः ।

५. श्रीउमामहेश्वराभ्यां नमः । ६. श्री लक्ष्मीनारायणाभ्यांनमः ।

७. श्रीवाणीहिरण्यगर्भाभ्यां नमः । ८. श्रीशचीपुरन्दराभ्यां नमः ।

देवतानमस्कारः

१. श्रीमातापितृचरण कमलेभ्यो नमः । १०. श्रीइष्ट देवताभ्यो नमः ।

११. श्रीकुलदेवताभ्यो नमः । १२. श्रीग्रामदेवताभ्यो नमः ।

१३. श्रीस्थानदेवताभ्यो नमः । १४. श्रीवास्तुदेवताभ्यो नमः ।

१५. श्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः । १६. श्रीरुक्षमणिवासुदेवाभ्यां नमः ।

१७. श्रीसितारामाभ्यां नमः । १८. श्रीसर्वेभ्योदेवेभ्यो नमो नमः ।

१९. श्रीसर्वेभ्योब्राह्मणेभ्यो नमो नमः ।

एतत् कर्मप्रधानदेवता - श्री भगवती - महाकाली - महालक्ष्मी -
महासरस्वती - त्रिगुणात्मीका - राजराजेश्वरी - पराअम्बा -
जगदंबीकायै नमः ॥

(यज्ञ के प्रधान देवता का यहा संबोधन करे ।)

यजमान वदेत :-

ॐ पुण्यं पुण्याहं दिर्घमायुरस्त्वति भवन्तो ब्रुवन्तु ॥

ब्राह्मणाः - ॐ पुण्यं पुण्याहं दिर्घमायुरस्तु ।

उत्तरे - कर्मण्ये निर्विघ्नतांश्चसिद्धिरस्तु ॥

सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः ।

लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो विनायकः ॥

धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचन्द्रो गजाननः ।

द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥

देवतानमस्कारः

विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।
 संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥
 अर्भाप्सितार्थसिद्ध्यर्थं पूजितो यः सुरासुरैः ।
 सर्वविघ्नहस्तस्मै गणाधिपतये नमः ॥
 वक्रतुण्ड महाकाय सूर्यकोटिसमप्रभ ।
 निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्व कार्येषु सर्वदा ॥
 सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ।
 शरण्ये त्र्यंबके गौरि नारायणी नमोऽस्तुते ॥
 शुक्लाम्बरधरन्देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
 प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥
 सर्वदा सर्व कार्येषु नास्तितेषाम मङ्गलम् ।
 येषां हृदिस्थो भगवान मङ्गलायतनो हरिः ॥
 तदेव लग्नं सुदिनं तदेवताराबलं चन्द्रबलं तदेव ।
 विद्याबलं दैवबलं तदेवलक्ष्मीपते तेऽग्नियुगं स्मरामि ॥
 लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः ।
 येषामिन्दीवरश्यामो हृदयस्थो जनार्दनः ॥
 यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।
 तत्र श्रीर्विजयोभूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम् ॥
 सर्वेष्वारब्धकार्येषु त्रयस्त्रीभुवनेश्वराम् ।

देवतानमस्कारः

देवाः दिशंतु नः सिद्धिं ब्रह्मेशानजनार्दनम् ॥
 विनायकं गुरुं भानुं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ।
 सरस्वतीम् प्रणौम्यादौ सर्वकार्यार्थं सिद्धये ॥
 विश्वेशं माधवं द्विष्टिं दण्डपाणिं च भैरवम् ।
 वन्दे काशीं गुहां गङ्गां भवानीं मणिकर्णिकाम् ॥

॥ इति श्लोकान् पठित्वा ॥

प्रधानसंकल्पः

॥ प्रधानसंकल्पः ॥

जलमादाय -

(आचमनी मे जल लेकर गंधाक्षतपुष्प रखकर यजमान को संङ्कल्प कराए)

तिथिर्विष्णुः तथा वारो नक्षत्रं विष्णु रेवच ।

योगश्च करणं चैव सर्वं विष्णुमयं जगत् ॥

ॐ विष्णुर्विष्णुर्विष्णुः । श्रीमद् भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्या प्रवर्त्तमानस्य अद्य श्री ब्रह्मणोद्दितीयेपरार्द्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वतरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलिप्रथमचरणे भूर्लोके जम्बुद्वीपे-भरतखण्डे-भारतवर्षे- आर्यावर्तान्तर्गत ब्रह्मावर्तकदेशे कन्या-कुमारिकानाम्नि क्षेत्रे (अथवा) अमुकक्षेत्रे अमुकनदीतटे (महीसाभ्रमतिअन्तराले गुर्जरराज्यान्तर्गत आणन्द मंडलान्तर्गत विद्यानगरनाम्नेमहानगरे) अमुकमंडलान्तर्गत अमुकनाम्नेनगरे (अथवा) अमुकनाम्नेग्रामे अमुकदेवालये (अथवा)

अमुकनामस्वभवने अमुकेशालिवाहनशके अमुकनामसंवत्सरे तथा अमुकेश्रीविक्रमवर्षे अमुकनामसंवत्सरे अमुकायने अमुकऋतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे अमुकयोगे अमुककरणे सुमुहूर्ते अमुकराशिस्थितेचन्द्रे अमुकराशिस्थितेसूर्ये अमुकराशिस्थितेदेवगुरुौ शेषेषु ग्रहेषु यथा-

प्रधानसंकल्पः

यथाराशिस्थानस्थितेषु सत्सु एवं गुणगणविशेषणविशिष्टायां ।

शुभपुण्यतिथौ अमुकगोत्रोत्पन्नोहं अमुकप्रवरशान्वित अमुकवेदान्तर्गत
अमुकशाखाध्यायिन अमुकशर्मा (वर्मा, गुसो)

सपत्नीकोयजमानोऽहं ममआत्मनःश्रुति - स्मृतिपुराणोक्त - पुण्यफल
- प्राप्ति - अर्थ - ऐश्वर्य - अभिवृद्ध्यर्थम् अप्राप्ति - लक्ष्मी - प्राप्त्यर्थ
- प्राप्ति-लक्ष्म्याश्चिरकाल - संरक्षणार्थ सकलमनईप्सितकामना -
संसिध्यर्थं लोके सभायां राजद्वारे वा सर्वत्र यश - विजय -
लाभादि - प्राप्ति - अर्थ इह जन्मनि जन्मान्तरे वा सकल
दुरितोपशमनार्थं अखिलकुटुम्बस्य सहितस्य सपशोः

समस्तभयव्याधि - जरापीडा मृत्युभय परिहारद्वारा आयुः आरोग्य
ऐश्वर्य-अभिवृद्ध्यर्थं आदित्यादि नवग्रहानुकूल्यता सिद्ध्यर्थम्

इन्द्रादि दश दिक्पालप्रसन्नता सिद्ध्यर्थम् आधिदैविक -
आधिभौतिक - आध्यात्मिक त्रिविधतापोपशमनार्थम् धर्म - अर्थ -
काम - मोक्ष फलावाप्त्यर्थं श्री महाकाली - महालक्ष्मी -

महासरस्वती देवताप्रीतये आमंत्रित ब्राह्मण द्वारा (शापोद्धारपुरस्सरं)

क्रमेण कवच - अर्गला - कीलक पठन रात्रिसूक्त न्यास विधि
सहित नवार्णजप सप्तशती न्यास ध्यान सहित चरित्र सम्बन्धि
विनियोग न्यास ध्यान पूर्वकं च मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत

“मार्कण्डेयउवाच - सावर्णिः सूर्यतनयो यो मनुः कथ्यतेऽष्टमः”

प्रधानसंकल्पः

इत्याद्यारभ्य सावर्णि भविता मनुः इत्यन्तं दुर्गासप्तशती पठनं
 तदन्ते न्यासविधिसहित नवार्णजपं देविसूक्तपाठं रहस्यत्रयं पठनं
 (शापोद्धारादिपूर्वकं) दशावृत्त्या पाठनारब्यं कर्म तत् संपूर्ण
 फलवासये तत् दशांश चण्डीपाठान्तर्गतप्रत्येकमंत्रेणपायसादिद्रव्यैः
 होम पुरस्सरः सग्रहमख होमात्मकं **नवचण्डीयागारब्यं** कर्म अहम्
 च करिष्ये ॥

विष्णुयाग संङ्कल्प -

अखण्डब्रह्माण्डमण्डलमण्डनस्य गोब्राह्मणप्रतिपालनबद्धदिक्षस्य श्री
 सूर्यमण्डलान्तर्वतिजगद्वीजपुराणपुरुषोत्तमवैकुण्ठाधिपते: श्री
 विष्णोःप्रीत्यर्थं निखिल वेद वेदाङ्गैक - प्रतिपाद्यस्य सकल - लोक
 पावनस्य भुक्ति - मुक्ति तथा च कलिकल्मषापहारि - सर्व
 व्यापकस्य श्री वैकुण्ठाधिपते श्रीविष्णोः प्रीत्यर्थं
 पुरुषसूक्तस्य (अयुत वा) यथासंख्याकं सुक्तान्ते आहुतिभिः
 (वा पुरुषसूक्तस्य प्रति मंत्रान्ते आहुतिभिः) (विष्णुः दिव्य
 सहस्र नाममन्त्रैः अयुत संख्या वा यथा संख्या आहुतिभिः)
 क्रसरपायसादिद्रव्यैः अमुकदीनसाध्यं अमुककुण्डात्मकं सग्रहमख
 होमात्मकं विष्णुयागारब्यं कर्म अहम् च करिष्ये ।

गणेशयाग संङ्कल्प -

प्रधानसंकल्पः

ॐ कारस्वरूप-त्रिगुणातीत परब्रह्मसच्चिदानन्दाद्वितिय जगद् -
 बीजश्रीमत् सन्ध्यासिन्दूरवर्ण स्वशक्ति देहार्धधारिमूषकवाहन
 श्रीमहागणपतिर्देवता प्रीत्यर्थगणपत्यर्थर्वशीर्षस्य नमस्ते० इत्यारभ्य
 वरद मूर्तये नमः इत्यन्तस्य तत्तकामना सिद्धि अर्थ दूर्वा (धन
 प्राप्ति के लिए) लाजाः (यश प्राप्ति के लिए, चुनाव में जीतने
 के लिए, मेधा एवं विद्या प्राप्ति के लिए) मोदक (इच्छित फ़ल
 प्राप्त करने के लिए) घृताक्तसमिधा (सर्व परिपूर्णता हेतु)
 द्रव्येणप्रत्येक पाठान्ते वा मंत्रान्ते सहस्र मोदकेनसग्रहमख
 होमात्मकं गणेशयागारूपं कर्म करिष्ये ॥

सूर्ययाग संकल्प -

सर्व शान्ति पूर्वकं मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य मम इह जन्मनी
 जन्मान्तरे वा कृतानां कायिक वाचिक मानसिक सांसारिक सर्व
 विध पापानां निवृत्ति पूर्वकं कृष्ट क्षय अपस्मार शिरोरोग नेत्ररोग
 दद्रुकण्ड वादिरोगाणां सर्वरोगनिवारणार्थं निरोगीआयुष्याभिवृद्धिअर्थं
 श्री सूर्यनारायण देवता प्रीत्यर्थं सूर्य मंत्रेण
 अकादिप्राप्यघृताक्तसमीधद्रव्यैः सग्रहमखहोमत्मक सूर्ययागारूपं
 कर्म करिष्ये ।

लघुरुद्र - महारुद्र - अतिरुद्र संकल्प -

मम कायिकादि अखिल पातक निरासन पूर्वकं इह जन्मनि

प्रधानसंकल्पः

जन्मान्तरे वा संचितानां पापानां निवृति अर्थम् दीर्घ आयुः आरोग्य
ऐश्वर्य पुत्र पौत्रादि अविच्छिन्न संतति स्थिर लक्ष्मि कीर्ति लाभ
सद्द्विष्टफल प्राप्ति अर्थम् रुद्र क्लपोक्त पुण्य फल् प्राप्ति अर्थम् च श्री
साम्ब सदाशिव देवता प्रीत्यर्थं शुक्ल यजुर्वेदान्तरगत रुद्र प्रार्थनया
अमुक महादेव संनिधौ (अथवा स्वभवने) निमन्त्रित ब्राह्मण द्वारा
आज्यान्वित तिल द्रव्येण श्री मृत्युञ्जयदेवताप्रीतये
एकषष्ठ्युत्तरशतधामंत्रविभागपक्षाश्रयेण अथवा अमुकमंत्र -
विभागपक्षेण अमुकदीनसाध्य अमुककुण्डात्मकं
सग्रहमखहोमात्मकंलघुरुद्रयागार्ख्यं (महारुद्रं / अतिरुद्रं) करिष्ये ॥

संपुटचण्डीपाठ संकल्प -

मम दीर्घायुर्विपुलधनधान्य-पुत्रपौत्रादि - संततिवृद्धिर्थम् व्यवसाय
तथा कर्मक्षेत्रे उत्तरोत्तर लाभार्थं मम शुभ मनोकामना सिद्धि अर्थं
महाकाली - महालक्ष्मी - महासरस्वतीस्वरूपाया त्रिगुणात्मिका
भगवत्याः जगदम्बायाः श्रीदुर्गादेव्याः प्रीतयेश्री
मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत 'श्री मार्कण्डेय उवाच' इत्याद्यारभ्य
'सावर्णीर्भविता मनुः' 'इत्यन्तम् यथा.... मन्त्रैः प्रति मन्त्रं
संपुटितमादौ कवचार्गलाकीलक - सहितमाद्यन्तयोः
रात्रिसूक्तदेवीसूक्त पाठ पूर्वकस्य नवार्ण मंत्र जप सहितमन्ते च

प्रधानसंकल्पः

रहस्यत्रय सहितं सप्तशत्याः दुर्गायाः अमुकावृत्या पाठमहं करिष्ये
॥ (यजमान के लिए करिष्यामि एसा उच्चारण करे ।)

(पहले वर्धिनीपूजन करके गृहप्रवेश के बाद वास्तुशांति का संङ्कल्प करे ।)

वास्तुशान्ति संङ्कल्प - अस्मिन् नूतन गृह निर्माणे सुवर्ण, रजत, ताम्र, त्रपु, शिशक, कांस्य, लोह, पाषाणादि अष्टशैल्य मेदिनी दोषपरिहारार्थं आय-व्ययादि सर्वदोष परिहारार्थं नानाविध जीव हिंसा दोष परिहारार्थं अस्य वास्तोः स्थिरता सिद्धि अर्थम् अस्मिन् नूतन गृहे सुखपूर्वकं चिरकालपर्यन्तं निवासार्थं च नूतनगृह प्रवेशाङ्गतया विहितं सग्रहमख शालाकर्म पूर्वकं वास्तुशान्ति कर्म करिष्ये ।

जलमादाय - निर्विघ्नतासिद्धयर्थम् गणपतिपूजनं तथा च सगणेशगौर्यादि मातृणां पूजनं वैश्वदेव संकल्पं वसोद्धर्द्धरा पूजन आयुष्यमंत्रजपं नान्दीश्राद्धं आचार्यादित्रैतिगवरणं च करिष्ये ॥

जलमादाय - तत्रादौ आसनविधिं दिग्रक्षणम् कलशार्चनम्, दीप, सूर्य, शङ्ख, घण्टा, अर्चनम् करिष्ये ॥

{ विशेष ग्रह ग्रहविधान के लिए संङ्कल्प }

जलमादाय -

तिथिर्विष्णुः तथा वारो नक्षत्र विष्णु रेवच ।

प्रधानसंकल्पः

योगश्च करणं चैव सर्वं विष्णुमयं जगत् ॥

ॐ विष्णुर्विष्णुर्विष्णुः श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया
 प्रवर्तमानस्य अद्य श्री ब्रह्मणो द्वितीये परार्थे श्री श्वेत वाराह कल्पे
 सप्तमे वैवस्वतमन्वतरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलि प्रथमचरणे
 भूर्लोके भारतवर्षे भरतखण्डे जम्बूद्वीपे आर्यवर्तान्तर्गत ब्रह्मा वर्तक
 देशे कन्या कुमारिकानां क्षेत्रे नर्मदाया उत्तरे तटे गुर्जर
 राज्यान्तर्गत महिसाब्रमत्या मध्यो मध्य प्रदेशे आनन्द मंडलान्तर्गत
 विद्यानगर नामे नगरे अमुक क्षेत्रे स्वभवने (मन्दिरे) श्री
 शालिवाहन शके अस्मिन् वर्तमाने अमुक नाम संवत्सरे
 अमुकायने अमुकऋतौ अमुक मासे अमुक पक्षे अमुक तिथौ
 अमुक वासरे अमुक नक्षत्रे अमुक राशि स्थिते चन्द्रे, अमुक राशि
 स्थिते सूर्ये अमुक राशि स्थिते देव गुरौ शेषेशु ग्रहेषु यथायथं
 राशि स्थान स्थितेषु एवं गुण विशेषण विशिष्टायां । शुभ पुण्य
 तिथौ अमुक गोत्रोत्पन्नमुक शर्माहं / वर्माहं / गुप्तोहं / मम
 आत्मनः श्रुति स्मृति पुराणोक्त पुण्य फल प्राप्ति अर्थ,
 ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् अप्राप्त लक्ष्मी प्राप्ति अर्थ, प्राप्तलक्ष्म्याः चिरकाल
 सरक्षणार्थं सकलमनईप्सित कामना संसिद्धि अर्थं लोके सभायां
 राजद्वारे वा सर्वत्र यश विजय लाभादि प्राप्ति अर्थं मम् पुत्र
 पौत्राद्यभिवृद्ध्यर्थं च इह जन्मनि जन्मान्तरे वा सकल दुरितोप

प्रधानसंकल्पः

शमनार्थं मम सभार्यास्य सपुत्रस्य स बांधवस्य अखिल कुटुम्ब
 सहितस्य समस्त भय व्याधि जरा पीडा मृत्यु परिहार द्वारा आयु
 आरोग्य एश्वर्याभिवृद्धयर्थं (परमंत्र परतंत्र परयंत्र परकृत्या प्रयोग
 छेदनार्थद्वारा) सुख शान्ति प्राप्ति अर्थं, मम जन्म कुण्डल्यां वर्ष
 कुण्डल्यां, गोचर कुण्डल्यां, दशा विंशोत्तरी कृत सर्व कुयोग
 निवारणार्थं मम जन्मराशिरखिल कुटुम्बस्य वा जन्म राशे
 सकाशाधे केचिद्विरुद्ध चतुर्थाष्टम् द्वादश स्थान स्थित क्रूर ग्रहास्तैः
 सूचितं सुचयिष्यमाणं च यत्सर्वारिष्ट तद्विनाश द्वारा तृतीय नवम
 एकादश स्थान स्थित वच्छुभ फल प्राप्त्यर्थं आदित्यादि
 नवग्रहानुकूलता सिद्धयर्थम् अस्य क्षेत्रस्य बालग्रहादि उपद्रव, ताप
 त्रय शमनार्थम् धर्मार्थकाम मोक्ष फलावासयर्थं श्रुति स्मृति
 पुराणोक्त फल प्राप्यर्थं समस्त मंगल वाप्यर्थं चतुर्विध परुषार्थ
 सिद्धि अर्थं यथा मिलित उपचार द्रव्यैः यथा ज्ञानानुसारेण एवं
 समयानुसारेण सग्रहमख हवनात्मक अमुक दीन साध्य अमुक
 शान्ति अहं करिष्ये)

पुनर्जलमादाय - तदङ्गतया निर्विघ्नतासिद्धियर्थं गणपतिपूजनं
 स्वस्तिपुण्यावाचनम् मातृकासहित-वसोद्वारापूजनम्-वैश्वदेवसंकल्प
 आयुष्यमन्त्रजपं नान्दीश्राद्धम् ब्रह्माचार्यादित्रृत्विगवरणं अहं करिष्ये

प्रधानसंकल्पः

पुनर्जलमादाय - तत्रादौ आसन विधि दिग्रक्षणं कलशार्चनं दीप पूजनम् च करिष्ये ॥

आसन विधि - तत्रादौ कर्मांगतया विहित आसनशुद्धिं कुर्यात् । पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठऋषिः सुतलं छन्दः कूर्मो देवता आसने विनियोगः । (विनियोग पूर्ण होने के बाद जल लेकर जल छोड़ दे ।)

भूमिप्रार्थना -

जलमादाय -

भूरसीत्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः प्रस्तारपङ्क्तिष्ठन्दः भूमिर्देवता भूमि पूजने विनियोगः ॥ (अब आसन पर जल प्रोक्षण करे, पश्चात् दोनों हाथो को चत्ता रखकर भूमि को स्पर्श करें ।)

ॐ भूरसु भूमिरस्यदितिरसिविश्वधायुविश्वस्युभुवनस्यधुर्त्रा ॥
पृथिवीर्वच्छ- पृथिवीन्दृष्टिहपृथिवीम्माहिष्टसीहं ॥ (१३/१८)

पृथ्वी त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ।

त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥

(भूमि पर गन्धाक्षतपुष्प समर्पित करे)

इत्याधारं सम्पूज्य ॐ पुङ्डरीकाक्षाय नमः ।

इत्यासनं सम्प्रोक्ष्य तदुपरि प्राङ्मुख उपिवश्य । हस्ते अक्षतान्

गृहीत्वा

दिग्रक्षणम्

ह्रीं अनन्तासनाय नमः । कूर्मासनाय० । विमलासनाय० ।
पद्मासनाय० । योगासनाय० । आधारशत्र्य० । मध्ये
परमसुखासनाय नमः । दुष्टविद्रावणनृसिंहासनाय नमः ॥

दिग्रक्षणम् -

(बाए हाथ की हथेली मे सर्षप रखे और उपर दाए हाथ को
रखकर संपुट बनाये और दक्षिण जानु पर रखे और निम्न मंत्र
का पठन करें ।)

वामहस्ते सर्षपान्गृहीत्वा । तदुपरि दक्षिण हस्तं निधाय । दक्षिण
जानुपरि निपात्य ॥

ॐ रुक्षोहणं वलगुहनं वैष्णुवीमिदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे निष्टयो
यमुमात्यो निचुखानेदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे समानो
यमसंमानो निचुखानेदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि ॥ यम्मे
सबंन्धुष्येमसंबन्धुर्त्तिरुखानेदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे सजुतो
यमसंजातो निचुखानोत्कृत्याङ्किरामि ॥ (५/२३)

ॐ रुक्षोहणौ वो वलगुहनुः प्रोक्षामि वैष्णुवान्नक्षोहणौ वो
वलगुहनोवंनयामि वैष्णुवान्नक्षोहणौ वो वलगुहनोवंस्तृणामि
वैष्णुवान्नक्षोहणौ वांवलगुहनाऽउपदधामि वैष्णुवी-
रक्षोहणौ वांवलगुहनौ पश्यूहामि वैष्णुवी वैष्णुवमसि वैष्णुवा स्त्थं
॥ (५/२५)

दिग्रक्षणम्

रक्षसाम्भागुरुऽसु निरस्तु दुरक्षेऽद्वदमुहृ रक्षेभि तिष्ठामीदमुहृ
रक्षेवंबाधऽद्वदमुहृ रक्षौधुमन्तमौ नयामि ॥ घृतेन द्यावापृथिवी
प्रोण्णुवाथुंबायो वे स्तुकानामुग्निराङ्ग्यस्य वेतु स्वाहा
स्वाहांकृतेऽकुर्ष्वनंभसम्मारुतङ्गच्छतम् ॥ (६/१६)

ॐ रुक्षेहा ब्रिश्वचर्षणिरुभि योनिमयोहते ॥
द्रोणै सुघस्त्थुमासंदत् ॥ (२६/२६)

विनियोग - अपसर्पन्विति मन्त्रस्य वामदेव ऋषिः शिवो देवता

अनुष्टुप्छन्दः भूतादिविघोत्सादने विनियोगः ॥

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः ।

ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

अपऋामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम् ।

सर्वेषामवरोधेन पूजाकर्म समारभे ॥

यदत्र संस्थितं भूतं स्थानमाश्रीत्य सर्वतः ।

स्थानं त्यक्ता तु तत्सर्वं यत्रस्थं तत्र गच्छतु ॥

भूतानि राक्षसा वापि येऽत्र तिष्ठन्ति केचन ।

ते सर्वेऽप्यपगच्छन्तु पूजाकर्म करोम्यहम् ॥

एतैर्मन्त्रैः सर्व दिक्षु विकिरेत् ॥

(संपुट में रखा हुआ सर्षप को दशो दिशाओं में बिखेर दे ।)

निरिक्ष्य दिव्यान् उत्सार्य दक्षिण कर्णे उदक स्पर्शः ।

भैरवनमस्कार / बटुकभैरववंदना

(भूमि पर बायें पैर से तीन पादाघात करें और समस्त विघ्न दुर हो जाये एसा भाव करें यजमान को पादाघात करना हैं और यजमान पत्नी को तीन ताली बजानी हैं और बाद में दक्षिण नेत्र और दक्षिण कर्ण के भाग पर जल का स्पर्श करें ।)

(दक्षिण दिशा में भैरव को नमस्कार करें ।)

भैरवनमस्कार - ॐ यो भूतानुमधिपतिष्ठैस्मिंलुकाऽ
अधिश्श्रिताः । यज्ञशेषे महतो मुर्हास्तेनं गृह्णामि त्वामुहम्मयि
गृह्णामि त्वामुहम् ॥ (२०/३२)

ॐ नहि स्पशुमविंदन्नन्यमुस्माहौश्वानुरात्पुऽएतारमुग्नेः ।
एमैनमवृधन्नमृताऽअमत्यवैश्वानुरङ्ग्नेऽजित्याय देवाःः ॥ (३३/६०)

तीक्ष्ण दंष्ट्र महाकाय कल्पान्त दहनोपम ।

भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञातु मर्हसि ॥

ॐ भू० भैरवाय नमः नमस्कारान् समर्पयामि ॥

~ बटुकभैरववंदना ~

(सभी विघ्न दुर हेतु बटुक भैरव को नमस्कार करें ।)

करकलितकपाल कुण्डली दण्डपाणी ।

स्तरुणतिमिर नीलव्यालयज्ञोपवीती ।

क्रतुसमय सपर्या विघ्नविच्छेदि हेतु ।

जयति बटुक नाथ सिद्धिदः साधकानाम् ॥

हनुमान्नमस्कार / कलशार्चनम्

~ हनुमान्नमस्कार ~

(बल बुद्धि और विद्या के लिए हनुमानजी को नमस्कार करें ।)

ॐ अ॒स्मे रुद्रा मे॒हना॒ पर्वता॒सो वृत्रुहत्ये॒ भरहूतौ॒ सुजोषा॑हं ॥

यहं शृङ्गसंते॒ स्तुवुते॒ धायि॑ पुज्ज्वङ्ग्न्द्रञ्ज्येष्टाऽअ॒स्माँ॒२॥

अवन्तु देवाः ॥ (३३/५०)

मनोजवं मारुततुल्यवेगं जितेन्द्रियं बुद्धिमतां वरिष्ठम् ।

वातात्मजं वानरयूथं मुख्यं श्रीराम दूतं शरणं प्रपद्ये ॥

ॐ भूः श्रीरामदूताय नमः नमस्करोमि ॥

॥ कलशार्चनम् ॥

स्ववामभागे द्वयोर्मध्ये वा अक्षतपुञ्जोपरि जलपूरितंताम्रकलशं संस्थाप्य । (अक्षत का पुञ्ज बनाकर यजमान अपने वाम भाग अथवा यजमान और यजमान पत्नी के मध्य में जल पूरित ताम्र कलश संस्थापित करें ।)

अथ वरुणावाहनम् - (हाथ मे अक्षत लेकर कलश अधिष्ठातृ देव सहित वरुण देव की प्रार्थना और आवाहन करे ।)

ॐ तत्वा॑ यामि॑ ब्रह्मणु॑ बन्दमानुस्तदा॑ शास्तु॑ यजमानो॑ हुविर्भिः॑ ॥

। अहैङ्गमानो॑ ब्रह्मणुह॑ बुद्ध्युरुशृङ्गसु॑ मा नुऽआयुह॑ प्रमौषीह॑ ॥

(१८/४९)

कलशार्चनम्

मकरस्थं पाश हस्त मम्मसांपति मिश्वरम् ।

आवाहये प्रति चीशं वरुणं यादसां पतिम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अस्मिन् कलशे वरुणं साङ्गं सपरिवारं सायुधं
सशक्तिकम् आवाहयामि स्थापयामि ॥

(अब कलश में अक्षत अर्पण करें ।)

(अब पक्षात हाथ में अक्षत लेकर कलश अधिष्ठातृ देव सहित
वरुण देव की प्रतिष्ठा करें ।)

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनो जूतिर्ज्ञुषतुमाञ्च्यस्यु बृहस्पतिष्युज्ञ-
मिमन्तनुत्वरिष्ट्युज्ञृ समिमन्दधातु । विश्वे देवासङ्गुह
मादयन्तुमो ॥ इम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

ॐ वरुणाय नमः । वरुण सुप्रतिष्ठितो वरदो भव ॥ प्रतिष्ठाप्य ॥

(कलश मे अक्षत समर्पित कर दे ।)

“ॐ भूर्भुवः स्वः वरुणाय नमः ॥”

इत्यादिभिः मन्त्रैः पञ्चोपचारैः सम्पूज्यतत्वायामिति पुष्पाञ्जलि
समर्प्य ।

जलमादाय -

अनेन पूजनेन वरुणः प्रियतां न मम ॥

कलशार्चनम्

ततः अनामिकयां स्पृष्टा अभिमंत्रयेत् - (दाहिने हाथ की अनामिका अङ्गुली से कलश का स्पर्श करे ।)

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।

मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा ।

ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ॥

अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बु समाश्रिताः ।

अत्र गायत्री सावित्री शान्तिः पुष्टिकरी तथा ॥

आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः ।

गङ्गेः च यमुने चैव गोदावरि सरस्वती ॥

नर्मदे सिन्धो कावेरि जलेऽस्मिन् संनिधिं कुरु ।

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे ।

तेन सत्येन मे देव तिर्थं देहि दिवाकर ॥

(अब कलश में स्थित सनातन संस्कृति के मूल अपौरुषेय चार वेदो का पूजन करे ।)

ततो पूजनम् -

ऋग्वेद~ ॐ अग्नि मिले पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्

होतारं रबधातमम् ॥

पूर्वे ऋग्वेदाय नमः । ऋग्वेदं पूजयामि ॥

कलशार्चनम्

यजुर्वेद~ ॐ इषे त्वोर्जे त्वा॑ ब्रायवं स्त्थ देवो वं॑ः सविता
प्रार्पयतु॑ श्वेष्टु॑तमायु॑ । कर्मणु॑ऽ आप्यायद्वमग्न्याऽङ्गन्द्राय
भुगम्पुजावंतीरनमीवाऽअंयुक्ष्मा मा वं॑ स्तुनऽर्द्धशतु॑ माघशं॑ृसो
द्वृवाऽअुस्मिन्नोपंतौ॑ । स्यात् बुह्वीष्य॑जंमानस्य पुशून्पाहि॑ ॥ (१/१)
दक्षिणे यजुर्वेदाय नमः । यजुर्वेदं पूजयामि॑ ॥

सामवेद ~ ॐ अग्नआयाहिवीतये गृणानो हव्यदातये॑ ।

निहोता सत्सि बर्हिषि॑ ।

पश्चिमे सामवेदाय नमः । सामवेदं पूजयामि॑ ॥

अथर्ववेद ~

ॐ शन्नो॑ देवीरुभिष्टु॑यु॑ आपो॑ भवन्तु पृतयै॑ ॥

र्णयो॑ रुभिस्त्रवन्तुनह॑ ॥

उत्तरे अथर्ववेदाय नमः । अथर्ववेदं पूजयामि॑ ॥

अपांपति वरुण पूजन~

ॐ तत्वा॑ यामि॑ ब्रह्मणु॑ बन्दमानुस्तदा॑ शास्तु॑ यजंमानो॑ हुविर्भिः॑
। अहैङ्गमानो॑ बरुणेह॑ बुद्धुरुशंृसु॑ मा नु॑आयुह॑ प्रमौषीह॑ ॥

(१८/४९)

कलश मध्ये अपांपतये वरुणाय नमः ॥

इति वरुणं संपूज्य "गायत्र्यादितीर्थदेवताभ्यो॑ नमः"

इति कलश देवताः पश्चोपचारैः अर्चनंकलशं प्रार्थयेत् ॥

कलशार्चनम्

देवदानवसंवादे मध्यमाने महोदधो ।
 उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥
 त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ।
 त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥
 शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ।
 आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥
 त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः ।
 त्वत्प्रसादादिमां पूजां कर्तुमीहे जलोद्भव ॥
 सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

(आकाश की और दाहिने हाथ की मध्यमा उंगली उठाएं और गोल धुमाकर कलश के जल मे रखे और धेनुमुद्रा प्रदर्शित करे और मत्स्यमुद्रा करके आठ बार "ॐ वं वरुणाय नमः")

(मंत्र का उच्चारण करते हुए जल को अभिमन्त्रीत करे ।)

अङ्कुशमुद्रया सूर्यमण्डलात् सर्वाणि तीर्थान्यावाह्य ।
 'वं' इति धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य, 'हुं' इति कवचेनावगुन्त्य
 मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य 'वं' इति मूलेनाष्टवारमभिमन्त्र्य "ॐ वं
 वरुणाय नमः" इति अभिमन्त्र्य ॥ (हाथ में अक्षत लेकर भारतवर्ष के समस्त तिर्थों की प्रार्थना करे ।)

हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा

कलशार्चनम्

ॐ ये तीर्थानि । प्रुचरन्ति सुकाहस्ता निषुङ्गिणः ॥ तेषां तं
सहस्रयोजुनेव धन्वानि तन्मसि ॥ (१६/६१)

नमो नमस्ते स्फटिक प्रभाय, सुश्वेतहाराय सुमंगलाय ।

सुपाशहस्ताय इषासनाय, जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥

(यथा लाभौपचारैः संपूजनम्)

संङ्कल्प - अनयापूजयावरुणःसाङ्गःसपरिवारःप्रियताम् ॥

तस्मादुदकादुदकं गृहीत्वा ॥ स्वलपोदकं गृहीत्वा । सात्वानां च
पूजा द्रव्याणिम् तान् च भूमिं संप्रोक्षयेत् ॥

(किञ्चित जल लेकर अपने-आप पर, पूजन सामग्री तथा भूमि
पर प्रोक्षण करे ।)

ॐ आपो हि ष्टु मंयोभुवुस्ता नऽङ्गुर्जे दंधातन ॥ मुहे रणायु
चक्षसे ॥ (११/५०)

ॐ यो वः शिवतमो रसुस्तस्य भाजयतुह नः ॥ उशुतीरिंव
मातरः ॥ (११/५१)

ॐ तस्माऽअरङ्गमाम वो यस्यु क्षयायु जिञ्वथ ॥ आपो जुनयथा
च नह ॥ (११/५२) (आयान्तु उपकल्पितम् अमुककर्मणे पूजोप
द्रव्याणां सर्वेषां पवित्रताम् अस्तु ।)

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थाङ्ग गतोऽपि वा ।

यः स्मरेत् पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

दीपपूजनम्/ सूर्यनमस्कारः

ततो दीपपूजनम् - ततो दीपं निर्वातस्थलेनिधाय ।

(अब हाथ में गंधाक्षतपुष्प लेकर कर्मसाक्षी श्री दीपनारायण को नमस्कार करें ।)

ॐ भूर्भुवः स्वः दीपस्थ देवतायै नमः यह बोलकर निम्न मन्त्र का पठन करें ।

ॐ अुग्निर्ज्योतिर्ज्योतिर्ग्निः स्वाहा सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः
स्वाहा॑ ॥ अुग्निर्बच्चु॑ ज्योतिर्बच्चु॑ स्वाहा॑ सूर्यो र्बच्चु॑ ज्योतिर्बच्चु॑
स्वाहा॑ ॥ ज्योतिः सूर्यु॑ सूर्यो ज्योतिः स्वाहा॑ ॥ (३/९)

ॐ भूर्भुवः स्वः दीपस्थदेवतायै सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षत पुष्पाणि
समर्पयामि नमस्करोमि ॥

प्रार्थयेत् -

भो दीप देव (देवी) रूपस्त्वं कर्म साक्षी ह्यविघ्नकृत् ।

यावत कर्मसमाप्तिः स्यात्तावदत्र स्थिरो भव ॥

शुभं करोतु कल्याणं आरोग्यं धनसंपदा ।

शत्रुबुद्धि-विनाशाय दीपज्योती नमोऽस्तुते ।

जलमादाय - अनेन पूजनेन दीपदेवताः प्रीयताम् ॥

सूर्यनमस्कारः - (हाथ में गंधाक्षतपुष्प लेकर आदिदेव प्रभाकर श्रीसूर्यनारायण को निम्न मन्त्र पठन करके नमस्कार करें ।)

सूर्यनमस्कारः/ शङ्खंपूजनम्

ॐ आ कृष्णेनु रजसु वर्त्तमानो निवेशयन्नमृतम्त्यश्च ।

हिरण्णयैन सविता रथेना देवो षांति भुवनानि पश्यन् ॥

(३३/४३) ॐ नमः सवित्रे जगदैकचक्षुषे । जगत्प्रसूती स्थिति
नाश हेतवे । त्रयीमयाय त्रिगुणात्मधारिणे । विरश्चि नारायण
शङ्खरात्मने ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः जगद् चक्षु आदित्य नारायणाय
नमस्करोमि ॥

शङ्खंपूजनम् - (शङ्खं को स्नान कराकर जल पुरण करें ।) शङ्खं
प्रक्षाल्य तत्र जलपूरणम् ।

ॐ अग्निर्ऋषिः पवमानुः पाञ्चजन्यः पुरोहितः ॥

तमौमहे महागुयम् ॥ उपुयुमगृहीतोस्युग्मये त्वा वर्चसऽपुष तु
योनिरुग्मये त्वा वर्चसे ॥ (२६/९)

शङ्खं चन्द्रार्कदैवत्यं वरुणं चाधिदैवतम् ।

पृष्ठे प्रजापति विद्यादग्ने गङ्गा सरस्वती ॥

त्रैलोक्ये यानि तीर्थानि वासुदेवस्य चाज्ञया ।

शङ्खे तिष्ठन्ति विप्रेन्द्र तस्माच्छङ्खं प्रपूजयेत् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः शङ्खस्थदेवताभ्यो नमः सर्वोपचारार्थे
गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि नमस्करोमि ।

पार्थयेत् -

पाञ्चजन्याय विद्धहे पावमानाय धीमहि ।

शङ्खपूजनम्/ घण्टापूजनम्

तन्नः शंङ्खः प्रचोदयात् । शंङ्खं मुद्रां प्रदर्शयेत् ।

त्वं पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे ।

नमितः सर्वदेवैश्वं पाश्चजन्यं नमोऽस्तु ते ॥

घण्टापूजनम् - (प्रथम घण्ट नाद करे और पूजन करे हाथ में गंधाक्षतपुष्प लेकर घण्ट को नमस्कार करे ।)

ॐ सुपुण्णोसि । गुरुत्मांस्त्रिवृत्ते शिरों गायुत्रश्वक्षुर्बृहद्रथन्तुरे पुक्षौ ॥
स्तोमऽअुत्मा च्छन्दातुं स्यञ्जानि षजूत्तंषि नामं ॥ सामं ते
तु नूब्बांमदेव्यंष्वंजायुज्जियुम्पुच्छुन्धिष्ण्यां शुफ्फाः ॥ सुपुण्णोसि
गुरुत्मान्दिवंञ्जच्छु स्वुः पत ॥ (१२/४)

ॐ भूर्भुवः स्वः घण्टस्थित गरुडाय नमः सर्वोपचारार्थे
गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि नमस्करोमि । गरुडमुद्रां प्रदर्शयेत् ।

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् । घण्टानाद प्रकृतिं
पश्चाद् घण्टां प्रपूजयेत् ॥ वैदिक कर्म प्रयोग मे उपचार हेतु ,

ॐ भूर्भुवः स्वः का प्रयोग करे जैसे,

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धि बुद्धि सहित महागपतये नमः ध्यायामि

॥

॥ अग्न्युतारणम् ॥

जलमादाय :-

शुभपुण्यतिथौः अस्याः सुवर्णमय अमुकदेव प्रतिमायाः
अवघातादिदोष- परिहारार्थम् देवतासानिध्यर्थं च अग्न्युतारणम्
करिष्ये ॥

मूर्तीनां घृतेनाऽऽभ्युज्य । (किसी शुद्ध पात्र मे जिस देवता का
यज्ञ किया जा रहा हो और साथ मे जो देवताओं को स्थापित
करना है उन सभी देवताओं को निम्नलिखित मंत्र से पाठ
पूर्वक देवताओंकी प्रतिमाओं को घृत से लेपित करे और पत्र
के उपर रखे ।)

ॐ घृतङ्गुंतपावानः पिबतु वसावसापावानः पिबतुन्तरिक्षस्य
हुविरासु स्वाहा । दिशः प्रदिशऽअुदिशो विदिशऽउदिशो
दिग्गम्यः स्वाहा ॥ (६/१९)

ॐ घृतेनुञ्जन्त्सम्पुथो दैवयानांन्नजानन्वाञ्च्यप्येतु देवान् ॥
अनुत्त्वा सप्ते प्रदिशः सचन्तात् स्वुधामुस्मै यजमानाय धेहि
॥ (२९/२)

मूर्तीनां जलधारां पातयेत् ।

- उक्त मन्त्रो के पाठ पूर्वक देवताओं की प्रतिमाओं पर दुग्ध
युक्त जलधारा करे,

प्राणप्रतिष्ठा

ॐ सुमुद्रस्यु त्वावंकुयाग्ने परिं व्ययामसि ॥ पुवुको
ऽअुस्म्मब्यं६ शिवो भंव ॥ (१७/४)

हिमस्यं त्वा । जुरायुणाग्ने परिं व्ययामसि ॥ पुवुको
ऽअुस्म्मब्यं६ शिवो भंव ॥ (१७/५)

उपु ऊमन्नुपं वेतुसेऽवंतर नुदीष्वा ॥

अग्ने पुत्तमुपामंसि मण्डूकिताभिरागंहि सेमन्त्रो युजं
पांवुकवंण्णं६ शिवं कृधि ॥ (१७/६)

अुपामिदन्त्ययं६ समुद्रस्यं निवेशंनम् ॥

अुर्ण्यास्ते६ अुस्म्मत्तंपन्तु हेतयं॒ पावुको अुस्म्मब्यं६ शिवो भंव
॥ (१७/७)

अग्ने पावक । रुचिषां मुन्द्रयां देव जित्वयां ॥ आ देवान्वंकिष्ठु
यकिष्ठं च ॥ (१७/८)

स नं॒ पावक दीदिवोग्ने॒ देवां॒ ॥ इहावं॒ ह ॥ उपं॒ युजं६हुविशच्चं॒
नहं ॥ (१७/९)

पुवुकयु॒ यश्चित्यन्त्या॒ कृपा॒ कक्षामंत्रुरुच॒ अुषसे॒ न भानुना॑ ।
तूर्वुन्न यामुन्नेतशस्यु॒ नू॒ रणु॒ अायो॒ घुणे॒ न ततृषुणो॒ अुजरं॒ ॥

(१७/१०)

नमंस्तु॒ हरंसे॒ शोुचिषु॒ नमंस्ते॒ अस्त्वुर्चिषे॒ ॥ अुर्ण्यास्ते६
अुस्म्मत्तं॒ पन्तु॒ हेतयं॒ पावुको॒ अुस्म्मब्यं६ शिवो॒ भंव ॥
(१७/११)

प्राणप्रतिष्ठा

नृषदे वेडप्सुषदे वेङ्गं बर्हिषदे वेङ्गं बनुसदेवेट स्वर्विदु वेट ॥
(१७/१२)

ये देवा देवानां ष्युज्जिया युज्जियानां संवत्सुरीणुमुपं भुगमासते ।
अुहुतादौ हुविषो युज्जे ऽअुस्मिन्त्स्वयं पिंबन्तु मधुनो घुतस्य ॥
(१७/१३)

ये देवा देवेष्वधि देवुत्वमायुन्ये ब्रह्मणः पुरः एतारौ ऽअस्य
। योब्यु न ऽऋते पवते धामु किञ्चुन न ते दिवो न पृथिव्या
ऽअधि सुषु ॥ (१७/१४)

प्राणुदा ऽअपानुदाः व्यानुदा वच्चोदा वरिवोदाः । अुर्व्यास्ते
ऽअुस्मत्तं पन्तुहेतयः पावुको ऽअुस्मब्येष्ट शिवो भव ॥
(१७/१५)

अग्निर्वैश्वानरो वहिर्वीतिहोत्रो धनंजयः । अग्नेरुत्तारणार्थाय मूर्तीनां
शुद्धिहेतवे ॥ (त्रिवारम्) एवं जलधारां कृत्वा प्राणप्रतिष्ठापनं
कुर्यात् ।

जलमादाय :- अस्य श्री प्राणप्रतिष्ठा मंत्रस्य ब्रह्मविष्णुरुद्राऋषयः
ऋग्यजुः सामानि छंदासि क्रियामयवपुः प्राणाख्या देवता, आं
बीजम् हीं शक्तिः, क्रों कीलकम्, अमुकदेवस्य प्राणप्रतिष्ठापने
विनियोगः ।

प्राणप्रतिष्ठा

मूर्तिषु हस्तं निधाय पठेत् । (बाएं हाथ को हृदय पर रखकर दाएं हाथ को मूर्ति पर रखकर निम्नलिखित बीज मन्त्रो का उच्चार करे ।)

ॐ आं, ह्रीं, क्रों, यं, रं, लं, वं, शं, षं, सं, हों ।

ॐ क्षं सं हं सः ह्रीं ।

ॐ आं ह्रीं क्रों आसाम् मूर्तीनां प्राणा इह प्राणाः ।

ॐ आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हों ।

ॐ क्षं सं हं सः ह्रीं ।

ॐ आं ह्रीं क्रो आसाम् मूर्तीनां जीव इह स्थितः ।

ॐ आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हों ।

ॐ क्षं सं हं सः ह्रीं ।

ॐ आं ह्रींक्रों आसाम् मूर्तीनां सर्वेन्द्रियाणि वाङ्-मनस्त्वक् चक्षुः श्रोत्र-जिह्वा-घ्राण-पाणि-पाद-पायूपस्थानि इहैवागत्य स्वस्तये सुखेन सुस्थिरं सुचिरं तिष्ठन्तु स्वाहा ।

जलमादाय - ततो गर्भाधानादि षोडशसंस्कार सिद्ध्यर्थ षोडशप्रणवावृत्तिं करिष्ये ।

ॐ (ह्रीं) इति षोडशवारम् उच्चरेत् ।

आसां मूर्तीनां षोडश संस्काराः संपद्यन्ताम् ।

वैदिकमन्त्राः -

प्राणप्रतिष्ठा

ॐ मनो मे । तर्पयतु ब्राचंम्मे तर्पयत प्राणम्मे तर्पयतु
 चक्षुम्मे तर्पयतु श्रोत्रम्मे तर्पयतुत्मानम्मे तर्पयत प्रुजाम्मे
 तर्पयत पुशून्मे तर्पयत गुणान्मे तर्पयत गुणा मे मा वितृष्ण
 ॥१॥ (६/३१)

ऐन्द्रः प्राणोऽअङ्गेऽअङ्गेनिर्दीद्यदैन्द्रऽउदुनोऽअङ्गेऽअङ्गे निर्धीतः ।
 देवत्वष्टृर्भूरितेसृ समेतुसलक्ष्मयद्विषुरूपुभवाति ॥ देवुत्रा
 यन्तुमवसुसखुयोनुत्वामुतापितरोमदन्तु ॥२॥ (६/२०)

ब्राचन्ते शुन्धामि प्राणन्ते शुन्धामि चक्षुस्ते शुन्धामि श्रोत्रन्ते
 शुन्धामि नाभिन्ते शुन्धामि मेद्धन्ते शुन्धामि पायुन्ते शुन्धामि
 चुरित्रास्ते शुन्धामि ॥३॥ (६/१४)

मनस्तुऽआप्यायतुंब्राक्तुऽआप्यायताम्प्राणस्तुऽआप्यायतुञ्चक्षुस्तु
 ऽआप्यायतुषु श्रोत्रन्तुऽआप्यायताम् । यत्ते
 क्रूरँयदास्थितुन्तत्तः-आप्यायतुनिष्ठायतुन्तते शुध्यतु शमहोभ्यः ।
 । ओषधे त्रायस्वु स्वधितु मैनेः हिःसीः ॥४॥ (६/१५)

प्राणुपा मैऽअपानुपाश्चक्षुष्पाः श्रोत्रुपाश्च मे । वुचो मै
 विश्वभैषजो मनसोसि विलायकः ॥५॥ (२०/३४)

प्राणश्च मेपुनश्च मे व्युनश्च मेसुश्च मे चित्तश्च मुऽआधीतश्च मु
 ब्राक्त्वच मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रश्च मे दक्षश्च मे बलश्च मे
 युज्ञेन कल्पन्ताम् ॥६॥ (२/१८)

प्राणप्रतिष्ठा

प्राणम्मे पाह्यपुनम्मे पाहि व्युनम्मे पाहि चक्षुर्मऽतुर्व्या विभाँहि
श्रोत्रंम्मे क्षोकय । अुपः पिन्वौषधीर्जिन्व द्विपादेवु चतुष्पात्पाहि
दिवो वृष्टिमेरंय ॥७॥ (१४/८)

प्राणायं मे वर्चुदा वर्चसे पवस्व व्युनायं मे वर्चुदा वर्चसे
पवस्वोदुनायं मे वर्चुदा वर्चसे पवस्व वुचे मै वर्चुदा वर्चसे
पवस्वु ऋतुदक्षाभ्याम्मे वर्चुदा वर्चसे पवस्वु श्रोत्राय मे वर्चुदा
वर्चसे पवस्वु चक्षुर्म्याम्मे वर्चुदसौ वर्चसे पवेथामुत्मनै मे
॥८॥ (७/२७)

हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा - (हाथ मे अक्षत ग्रहण करे ।)

ॐ मनो जुतिर्जुषतुमाञ्यस्यु

बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनोत्वरिष्ट्युज्ञै समिमन्दधातु ।

ब्विश्वै देवासऽङ्गुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठ ॥ (२/१३)

अस्यै प्राणाः प्रतिष्ठन्तु अस्यै प्राणाः क्षरन्तु च ।

अस्यै देवत्वमचायै मामहेति च कश्चन ॥

रक्तांभोधिस्थपोतोलसदरुणसरोजाधिरुढाकराजैः

पाशंकोदंडमिक्षुद्रभवमथगुणमप्यंकुशंपंचबाणान् ।

बिभ्राणा सृक्.कपालं त्रिनयनलसिता पीनवक्षोरुहाढयाम्

देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्ति परा नः ॥

आधारे लिंगनाभौ प्रकटितहृदये तालुमूले ललाटे

द्वे पत्रे षोडशारे द्विदशदशदले द्वादशार्द्धे चतुष्के ।

प्राणप्रतिष्ठा

वासांते बालमध्ये डफकठसहिते कंठदेशे स्वराणाम्
हं क्षं तत्त्वार्थयुक्तं सकलदलगतं वर्णरूपं नमामि ॥

जलमादाय - अनेन यथा शक्ति प्राणप्रतिष्ठा कर्म कृतेन
अमुकदेवताः प्रियतां न मम् ॥

॥ इति प्राणप्रतिष्ठा प्रयोगः ॥

वैदिक कर्म में मंत्र के पूर्ण होने के बाद उपचार बोलते समय
प्रथम **ॐ भूर्भुवः स्वः** बोलकर जिस देव के पूजा कर रहे हो
उसका मूल बोलकर जो कुछ देवताओं को अर्पित करना हैं
वो अर्पित करें ।

॥ अथ गणपति पूजन ॥

तत्रादौ रक्तवस्त्रावृते भद्रपीठे गोधूमराशिं कृत्वा तदुपरि
अग्न्युत्तारणादिपूर्विकां सुवर्णादिमर्यां गणेशस्य मूर्तिं पूर्णीफ़ लेषु
सिद्धिबुद्धि सहित गणपतिं वा संस्थाप्य पूजयेत् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपति पूजाधिकारार्थं मूलमंत्रेण
करन्यासान् अङ्गन्यासान् च करिष्ये ॥

तत्रादौ न्यासान् कुर्यात् ॥

(करन्यास) ॐ गं गणपतये नमः अङ्गष्टाभ्यां नमः । ०तर्जनीभ्यां
नमः । ०मध्यमाभ्यां नमः । ०अनामिकाभ्यां नमः ।
०कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ०करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।

(अङ्गन्यास) ०हृदयाय नमः । ०शिरसे स्वाहा । ०शिखायै वषट्
। ०कवचाय हुम् । ०नेत्रत्रयायवौषट् । ०अस्त्राय फट् ।

(श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपति का ध्यान करे ।)

ध्यानम् :-

हरिं ॐ गुणानान्त्वा गुणपतिं ह वामहे प्रियाणान्त्वा प्रियपतिं
ह वामहे निधीनान्त्वा निधिपतिं ह वामहे बसो मम ॥

आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् ॥ (२३/१९)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

ध्यायामि ॥

श्री गणपतिपूजन

श्वेताङ्गं श्वेतवस्त्रं सितकुसुमगणैः पूजितं श्वेतगन्धैः
 क्षीराब्धौ रत्नदीपेसुरतरुविमले रत्नसिंहासनस्थम् ।
 दोर्भिः पाशाङ्कुशाङ्का भयवरदधतं चंद्रमौलिं त्रिनेत्रं
 ध्यायेच्छान्त्यर्थमीशं गणपतिममलं श्री समेतं प्रसन्नम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः ध्यायामि ॥

आवाहनम् :-

(हाथ में अक्षत लेकर श्री महागणपति का आवाहन करे ।)

ॐ सुहस्रंशीर्षु पुरुषः सहस्राकक्षः सुहस्रंपात् ।
 स भूमिं६ सुर्वते४ स्पृत्वा५त्यतिष्ठदशाङ्कुलम् ॥ (३१/१)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः आ० ॥

हे हेरंब त्वमेह्येहि ह्यम्बिकात्यम्बकात्मज ।
 सिद्धिबुद्धियुतो४ध्यक्ष लक्षलाभपितः प्रभो ॥

नागास्य नागहारस्त्वं गणनाथ चतुर्भुज ।
 भूषितः स्वायुधैर्दिव्यैः पाशांकुशपरश्वधैः ॥

आवाहयामि पूजार्थं रक्षार्थं च मम क्रतोः ।
 इहागत्य गृहाण त्वं पूजां क्रतुं च रक्ष मे ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः सिद्धिबुद्धि सहितं
 महागणपतिम् आ० ॥

प्रतिष्ठापनम् :-

हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा ॥

श्री गणपतिपूजन

(हाथ में अक्षत लेकर श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपति की प्रतिष्ठा करे ।)

ॐ मनो ज्युतिर्ज्ञापतामाञ्चस्य
बृहस्प्तिष्ठुज्ञमिमन्तनोत्त्वरिष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु ।
विश्वे देवासऽङ्गुह मांदयन्तामो॥ इँम्प्रतिष्ठ ॥ (२/१३)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवतः ॥

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।
प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवतः ॥

आसनम् :-

(हाथ में अक्षत लेकर श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को आसन समर्पित करने का भाव करे ।)

ॐ पुरुषऽ एवेदृश्च सर्वूष्यद्भुतूष्यच्च भाव्युम् ।
उतामृतुत्त्वस्येशानो यदन्नैनातिरोहति ॥ (३१/२)

ॐ वर्षोऽस्मिसमानानामुद्यतामिवसूर्यः ।
इमन्तमभितिष्ठामियोमाकशाभिदासति ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः आ०
सम० ॥

श्री गणपतिपूजन

रम्यं सुशोभनं दिव्यं सर्वं सौरव्यकरं शुभम् ।

आसनं च मया दतं गृहण गणनायक ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमःआसनम्सम० ॥

(देवं स्नानशाळायां निधाय ।)

पाद्य :-

(श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतिजी के चरणकमल प्रक्षालन करने का भाव करे ।)

ॐ एुतावानस्य महिमातो ज्यायांशु पूरुषं ।

पादोस्यु विश्वा भूतानि त्रिपादस्युमृतान्दुवि ॥ (३१/३)

ॐ व्रायुः पुनातु । सविता पुनात्वुग्नेष्वर्जजसु सूर्येस्यु वर्चसा ॥ विमुच्यन्तामुस्त्रियाः ॥ (३५/३)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः पाद्यं सम० ॥

उष्णोदकं निर्मलं च सर्वसौगन्ध्य संयुतम् ।

पादप्रक्षालनार्थाय दत्तं ते प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः पाद्यं सम० ॥

अर्घ्यम् :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को अर्घ्य प्रदान करे ।)

ॐ त्रिपादुर्ध्वऽउद्देत्पुरुषुः पादोस्युहामंवुत्पुनः ।

ततो विष्वुड़व्युक्रामत्साशनानशुनेऽअुभि ॥ (३१/४)

श्री गणपतिपूजन

ॐ धामन्तु विश्वभुवं नुमधिश्श्रितमुन्तं संमुद्रे हृद्यन्तरायुषि ॥

अुपामनीके समिथे यऽआभृतस्तमश्शयाम्

मधुमन्तन्तऽकुर्मिम् ॥ (१७/१९)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
अर्घ्यम् सम० ॥

लब्धपात्रे स्थितं तोयं गन्धपुष्पं फलान्वितम् ।

सहिरण्यं मया दतं गृहाण गणनायक ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः अर्घ्य स० ॥

आचमनीयम् :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को आचमन करने हेतु
जल प्रदान करे ।)

ॐ ततो विराङ्गजायत विराजोऽन्नधि पूरुषं ।

स जातोऽअत्यरिच्यत पुश्चाद्भूमिमथौ पुरः ॥ (३१/५)

ॐ वरुणस्युत्तम्भनमसि वरुणस्य स्कम्भुसर्जनी स्थु
वरुणस्यऽकृतुसदन्यसि वरुणस्यऽकृतुसदनमसि
वरुणस्यऽकृतुसदनुमासीद ॥ (४/३६)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
मुखाम्बुजे आचमनम् सम० ॥

सर्वतीर्थ समायुक्तं सुगन्धि निर्मलं जलम् ।

आचम्यतां मया दत्तं गृहाण गणनायक ॥

श्री गणपतिपूजन

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
आचमनीयं सम० ॥

{ स्नानम् :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को स्नान कराएं ।)

ॐ तस्मांद्युज्जात्संर्बुहुतुः सम्भृतम्पृष्ठदुञ्ज्यम् ।

पुश्यूस्त्तर्श्वक्ले बायुव्यानारुण्या ग्नाम्याश्च ये ॥ (३१/६)

ॐ ये तीर्थानि प्रुचरन्ति सुकाहस्ता निषुङ्गिणः ॥

तेषां तं सहस्रयोजुनेव धन्वानि तन्मसि ॥ (१६/६१)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
स्नानम् सम० ॥

गङ्गा सरस्वती रेवा पयोष्णी नर्मदा जलैः ।

स्नापितोऽसि मया देव हतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः स्नानम् सम० ॥ } स्नापितोऽसि मया देव हतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥

पञ्चामृत :- (मिलित पञ्चामृत से स्नान कराये ।)

ॐ पञ्चं नुद्युः सरस्वतीमपियन्ति सस्रोतसः ।

सरस्वती तु पञ्चुधा सो दुशेभवत्सुरित् ॥ (३४/११)

ॐ घुतेनु सीता मधुना समञ्ज्यतुंविश्वैर्द्वैरनुमता मुरुभिः ॥

ऊर्जस्वती पर्यसा पिञ्चमानास्मान्त्सीते पर्यसाब्याववृत्स्व ॥

(१२/७०)

श्री गणपतिपूजन

ॐ भू० श्री सि० म० पञ्चामृत स्नानं सम० ॥ प० स्ना०
शुद्धोदक स्नानं सम० ॥ शु० स्ना० आ० सम० ॥

पयोदधि घृतं चैव मधु च शर्करायुतम् ।

पञ्चामृत मयाऽऽनीतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सि० म० पञ्चामृत स्नानं सम० ॥ प० स्ना० शुद्धोदक स्नानं
सम० ॥ शु० स्ना० आ० सम० ॥

पृथक् -पृथक् पञ्चामृत स्नानं -

पयः :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को दुग्ध से स्नान कराये।)
ॐ पयः पृथिव्यांपयुऽन्नोषधीषु पयौ दिव्यन्तरिक्षे पयौ धाः
। पयस्वतीहं प्रुदिशः सन्तु महस्यम् ॥ (१८/३६)

ॐ भू० श्री सि० म० पय स्नानं सम० ॥ पय स्ना० शुद्धोदक
स्नानं सम० ॥ शु० स्ना० आ० सम० ॥

कामधेनु समुत्पन्नं सर्वेषां जीवनं परम् ।

पावनं यज्ञहेतुश्च पयः स्नानार्थमर्पितम् ॥

श्री सि० म० पय स्नानं सम० ॥ पय स्ना० शुद्धोदक स्नानं
सम० ॥ शु० स्ना० आ० सम० ॥

दधि :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को दहीं से स्नान
कराये ।)

श्री गणपतिपूजन

ॐ दुधिक्राव्णोऽअकारिषाञ्जिष्णोरश्वस्य ब्रुजिनः ।

सुरभि नु मुखां करुत्प्र णुऽआयूर्त्तिष्ठ तारिषत् ॥ (२३/३२)

ॐ पयंसो रूपष्वद्यवां दुधो रूपद्वृक्षन्धूनि ॥

सोमस्य रूपंबाजिनैः सौम्यस्य रूपमामिकक्षां ॥ (१९/२३)

ॐ भू० श्री सि० म० दधि स्नानं सम० ॥ दधि स्ना० शुद्धोदक स्नानं सम० ॥ शु० स्ना० आ० सम० ॥

पयसस्तु समुद्धूतं मधुराम्लं शशिप्रभम् ।

दध्यानीतं मयादेव स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सि० म० दधि स्नानं सम० ॥ दधि स्ना० शुद्धोदक स्नानं सम० ॥ शु० स्ना० आ० सम० ॥

घृतम् :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को घृत से स्नान कराये ।)

ॐ घृतद्वृतपावानं पिबतु वसावसापावानं पिबतुन्तरिक्षस्य हुविरस्मि स्वाहा॑ । दिशः॑ः प्रुदिशऽअुदिशो विदिशऽउदिशो दुग्म्यः स्वाहा॑ ॥ (६/१९)

ॐ घृतेनुञ्जन्त्सम्पुथो देवुयानांन्नजानन्वाञ्यप्येतु देवान् ॥ अनुत्त्वा सप्तेप्रुदिशः॑ सचन्तात्तं स्वधामुस्मै यजमानाय धेहि ॥

(२९/२)

श्री गणपतिपूजन

ॐ भू० श्री सि० म० घृतस्नानं सम० ॥ घृतस्नानान्ते शुद्धोदक
स्नानं सम० ॥ शु० स्नानान्ते आ० सम० ॥

नवनीत समुतपन्नं सर्वसंतोषकारकम् ।

घृत तुभ्यं प्रदास्यामि स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
घृतेना स्नपयामी ॥ शुद्धोदकेन स्नपयामी ॥ आचमनीयं सम० ॥

मधु :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को मधु से स्नान
कराये ।)

ॐ स्वाहा॑ मुरुद्धिः परिश्श्रीयस्व दिवः सुर्त्तंस्पृशस्प्याहि ।
मधु मधु मधु ॥ (३७/१३)

ॐ मधु व्राताऽऋतायुते मधु॑ कक्षरन्ति सिन्ध॑वह ।
माध्वीन्नह सुन्त्वोषधीह ॥ (१३/२७)

ॐ मधु नक्तमुतोषसो मधु॑मुत्पात्तिवृद्धृ रजः ।
मधु द्यौरस्तु नह पिता ॥ (१३/२८)

ॐ मधुमान्नो बनुस्पतिर्मधुमाँ॒॥॒अस्तु सूच्येः ।
मादध्वीर्गावौ भवन्तु नह ॥ (१३/२९)

ॐ भू० श्री सि० म० मधु स्नानं सम० ॥ मधु स्नानान्ते
शुद्धोदक स्नानं सम० ॥ शु० स्नानान्ते आ० सम० ॥

श्री गणपतिपूजन

तरुपुष्पं समुद्भूतं सुस्वादु मधुरं मधु ।

तेजःपुष्टिकरं दिव्यं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

मधुना स्नपयामी ॥ शुद्धोदकेन स्नपयामी ॥ आचमनीयं सम० ॥

शर्करा :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को शर्करा से स्नान कराये ।)

ॐ अुपाञ्चं रसुमुद्धयसुदु सूर्यु सन्तं६ सुमाहितम् ।

अुपाञ्चरसंस्यु यो रसुस्तंबौ गृह्णाम्युत्तुममुपयुमगृहीतुसीन्द्राय

त्वा जुष्टङ्गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम् ॥ (९/३)

ॐ भू० श्री सि० म० शर्करास्नानं सम० ॥ शर्करास्नानान्ते
शुद्धोदक स्नानं सम० ॥ शु० स्नानान्ते आ० सम० ॥

इक्षुसार समुद्भूता शर्करापुष्टिकारिका ।

मलापहारिका दिव्या स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

शर्करया स्नपयामी ॥ शु० स्नपयामी ॥ आचमनीयं सम० ॥

गन्धोदक :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को गन्धोदक से स्नान कराये ।)

श्री गणपतिपूजन

ॐ त्वाङ्गंन्युर्बाऽअंखर्नुस्त्वामिन्द्रस्त्वाम्बृहुस्प्पतिः ।

त्वामौषधे सोमे राजा विद्वान्न्यक्षमादमुच्यत ॥ (१२/१८)

ॐ गुन्धुर्बस्त्वा । विश्वावंसुः परिदधातु विश्वुस्यारिष्ट्यै
यजमानस्य परिधिरस्युग्निरिडऽईडितः ॥ (२/३)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
गन्धोदकस्नानं सम० ॥ गन्धोदक स्नानान्ते शुद्धोदक स्नानं सम०
॥ शुद्धोदक स्नानान्ते आचमनीयं सम० ॥

मलयाचल संभूतं चन्दनागरुसंभवम् ।

चन्दनं च मया दत्तं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
गन्धोदकस्नानम् सम० ॥ गन्धोदकस्नानाते शुद्धोदक स्नानं सम०
॥ शुद्धोदक स्नानान्ते आचमनीयं सम० ॥

उद्घर्तनम् :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को उद्घर्तनम्से स्नान
कराये ।)

ॐ अुदुशुना ते अुदुशुः पृच्यतुंपरुषा परुः ।

गुन्धस्तु सोममवतु मदायु रसो अच्युतः ॥ (२०/२७)

ॐ सुश्रन्ति परिषिश्रुन्त्युत्सिंश्रन्ति पुनन्ति च ॥

सुरायै बुभ्वै मदे किन्त्वो वंदति किन्त्वः ॥ (२०/२८)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

श्री गणपतिपूजन

उद्वर्तनस्नानं सम० ॥ उद्वर्तन स्नानान्ते शुद्धोदक स्नानं सम० ॥
शुद्धोदक स्नानान्ते आचमनीयं सम० ॥

नानासुगन्धिद्रव्यं च चन्दनं रजनीयुतम् ।

उद्वर्तनं मया दतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

उद्वर्तनस्नानं सम० ॥ उद्वर्तन स्नानान्ते शुद्धोदक स्नानं सम० ॥
शुद्धोदक स्नानान्ते आचमनीयं सम० ॥

पूर्वपूजनम् :-

पञ्चामृताङ्गपूजनत्वेन सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि
।

जलमादाय :-

अनेनपूर्वाराधनेन सिद्धिबुद्धि सहित महागणपति प्रीयतां न मम
॥ ततो निर्माल्यमुत्तरे विसृज्य पुनः गन्धाक्षतपुष्पैरभ्यर्च्य
गन्धामिश्रितैर्जलैरभिषेकं कुर्यात् ॥

॥ श्रीगणपत्यर्थवशीर्षम् ॥

ॐ नमस्ते गणपतये । त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि ।

त्वमेव केवलं कर्तासि । त्वमेव केवलं धर्तासि ।

त्वमेव केवलं हर्तासि । त्वमेव सर्वं खल्विदं ब्रह्मासि ।

त्वं साक्षादात्मासि नित्यम् ॥ ऋतं वच्मि । सत्यं वच्मि ॥

श्री गणपतिपूजन

अव त्वं माम् । अव वक्तारम् । अव श्रोतारम् ।
 अव दातारम् । अव धातारम् । अवानूचानमवशिष्यम् ।
 अव पश्चात्तात् । अव पुरस्तात् । अवोत्तरात्तात् ।
 अव दक्षिणात्तात् । अव चोर्ध्वात्तात् । अवाधरात्तात् ।
 सर्वतो मां पाहि पाहि समन्तात् ॥
 त्वं वाङ्ग्यस्त्वं चिन्मयः । त्वमानन्दमयस्त्वं ब्रह्ममयः ।
 त्वं सच्चिदानन्दाद्वितीयोऽसि । त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि ।
 त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि ॥
 सर्वं जगदिदं त्वतो जायते । सर्वं जगदिदं त्वतस्तिष्ठति ॥
 सर्वं जगदिदं त्वयि लयमेष्यति ।
 सर्वं जगदिदं त्वयि प्रत्येति ।
 त्वं भूमिरापोऽनलोऽनिलो नभः । त्वं चत्वारि वाक्पदानि ॥
 त्वं गुणत्रयातीतः । त्वमवस्थात्रयातीतः ।
 त्वं देहत्रयातीतः । त्वं कालत्रयातीतः ।
 त्वं मूलाधारस्थितोऽसि नित्यम् । त्वं शक्तित्रयात्मकः ।
 त्वां योगिनो ध्यायन्ति नित्यम् । त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं
 रुद्रस्त्वमिद्रस्त्वमग्निस्त्वं वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं
 ब्रह्मभूर्भुवः स्वरोम् ॥
 गणादिन्पूर्वमुच्चार्य वर्णार्दीस्तदनन्तरम् । अनुस्वारः परतरः ।

श्री गणपतिपूजन

अर्धेन्दुलसितम् । तारेण ऋद्धम् । एतत्तव मनुस्वरूपम् ।
 गकारः पूर्वरूपम् । अकारो मध्यमरूपम् ।
 अनुस्वारश्चान्त्यरूपम् । बिन्दुत्तररूपम् । नादः सन्धानम् ।
 सृष्टिः हिता सन्धिः । सैषा गणेशविद्या । गणक ऋषिः ।
 निचृद्गायत्री छन्दः । गणपतिर्देवता ॥

ॐ गं गणपतये नमः ॥

एकदन्ताय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि ।
 तन्मो दन्ती प्रचोदयात् ॥

एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कशधारिणम् ।
 रदं च वरदं हस्तैर्बिभ्राणं मूषकध्वजम् ।
 रक्तं लंबोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवाससम् ।
 रक्तगन्धानुलिपाङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम् ॥

भक्तानुकंपिनं देवं जगत्कारणमच्युतम् ।
 आविर्भूतं च सृष्टादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम् ॥

एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः ॥

नमो ब्रातपतये नमो गणपतये नमः प्रमथपतये नमस्तेऽस्तु
 लम्बोदरायैकदन्ताय विघ्ननाशिने शिवसुताय
 श्रीवरदमूर्तये नमः ॥

फलश्रुती

एतदर्थर्वशीर्षं योऽधीते । स ब्रह्मभूयाय कल्पते ।

श्री गणपतिपूजन

स सर्वविघ्नैर्न बाध्यते । स सर्वतः सुखमेधते ॥
 स पंचमहापापात् प्रमुच्यते ।
 सायमधीयानो दिवसकृतं पापं नाशयति । प्रातरधीयानो
 रात्रिकृतं पापं नाशयति । सायंप्रातः प्रयुज्ञानोऽपापो भवति ।
 सर्वत्राधीयानोऽपविघ्नोभवति । धर्ममर्थं कामं मोक्षं च विन्दति ।
 इदमर्थर्वशीर्षमशिष्याय न देयम् । यो यदि मोहाद्वास्यति ।
 स पापीयान्भवति ॥ सहस्रावर्तनाद्यं यं यं काममधीते ।
 तं तमनेन साधयेत् ॥ अनेन गणपतिमभिषिञ्चति । स वाग्मी
 भवति । चतुर्थ्यामनश्चञ्चपति स विद्यावान भवति ॥
 इत्यर्थर्वणवाक्यम् । ब्रह्माद्यावरणं विद्यान्न बिभेति कदाचनेति ॥
 यो दूर्वाङ्कुरैर्यजति । स वैश्रवणोपमो भवति ॥
 यो लाजैर्यजति । स यशोवान् भवति ।
 स मेधावान् भवति ॥ यो मोदकसहस्रेण यजति ।
 स वाञ्छितफलमवाप्नोति ॥ यः साज्यसमिद्धिर्यजति ।
 स सर्वं लभते स सर्वं लभते ॥
 अष्टौ ब्राह्मणान्सम्यग्नाहयित्वा सूर्यवर्चस्वी भवति ॥
 सूर्यग्रहे महानद्यां प्रतिमासन्निधौ वा जपत्वा सिद्धमन्त्रो भवति ॥
 महाविघ्नात्प्रमुच्यते । महादोषात्प्रमुच्यते । महाप्रत्यवायात्प्रमुच्यते
 । स सर्वविद्धवति स सर्वविद्धवति । य एवं वेद ॥
 इत्युपनिषत् ॥

श्री गणपतिपूजन

ॐ अमृताभिषेकोऽस्तु अभिषेकस्नानं सम० ॥

पुराणोक्तं गणपतिस्तोत्रम् -

नारद उवाच,

प्रणम्य शिरसा देवं गौरीपुत्रं विनायकम् ।

भक्तावासं स्मरेन्नित्यमायुःकामार्थसिद्धये ॥१॥

प्रथमं वक्रतुण्डश्च ह्येकदन्तं द्वितीयकम् ।

तृतीयं कृष्णपिंगाक्षं गजवक्रं चतुर्थकम् ॥२॥

लम्बोदरं पंचमं च षष्ठं विकटमेव च ।

सप्तमं विघ्नराजं च धूम्रवर्णं तथाष्टमम् ॥३॥

नवमं भालचन्द्रं च दशमं तु गजाननम् ।

एकादशं गणपतिं द्वादशं तु गजाननम् ॥४॥

द्वादशैतानि नामानि त्रिसन्ध्यं यः पठेन्नरः ।

न च विघ्नभयं तस्य सर्वसिद्धिकरं प्रभो ॥५॥

विद्यार्थी लभते विद्यां, धनार्थी लभते धनम् ।

पुत्रार्थी लभते पुत्रान्मोक्षार्थी लभते गतिम् ॥६॥

जपेदगणपतिस्तोत्रं षड्भिर्मासैः फलं लभेत् ।

संवत्सरेण सिद्धिं च लभते नात्र संशयः ॥७॥

अष्टम्यो ब्राह्मणेभ्यश्च लिखित्वा यः समर्पयेत् ।

तस्य विद्या भवेत् सर्वा गणेशस्य प्रसादतः ॥८॥

॥ इति नारदपुराणे सङ्कटनाशनं गणेशस्तोत्रम् ॥

श्री गणपतिपूजन

अमृताभिषेकोऽस्तु । सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
अभिषेकस्नानं सम० ॥

शुद्धोदकस्नान :-

(श्री महा गणपति जी को अभिषेक के बाद शुद्धजल से
स्नान कराये ।)

ॐ तस्मांद्युज्जात्संर्वहुतुः सम्भृतम्पृषदाञ्ज्यम् । पुर्शस्त्तर्शक्रे
बायुव्युनारुण्णया ग्राम्याश्वु ये ॥ (३१/६)

ॐ शुद्धवालः सुर्वशुद्धवालो मणिबालुस्तऽआशिश्वुनाः ।
श्येतः श्येताक्षोरुणस्ते रुद्राय पशुपतये कुण्णायुमाऽअवलिप्ता
रुद्रा नभौरूपाः पार्जुन्याः ॥ (२४/३)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
शुद्धोदकस्नानं सम० ॥ शुद्धोदक स्नानान्ते आचमनीयं सम० ॥

गङ्गा सरस्वती रेवा पयोष्णी नर्मदा जलैः ।

स्नापीतोषिमयादेव ह्यतः शान्तिं कुरुष्व मे ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
शुद्धोदकस्नानं सम० ॥ शुद्धोदक स्नानान्ते आचमनीयं सम० ॥
ततो गणपतिं वस्त्रेण प्रोञ्चयित्वा पीठोपरि निदध्यात् ॥

वस्त्रोपवस्त्रे :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को वस्त्र अर्पित करे ।)

श्री गणपतिपूजन

ॐ तस्माद्युज्जात्सर्वुहुतुऽक्रचुः सामानि जज्ञिरे ।

छन्दात्तसि जज्ञिरे तस्माद्यजुस्तस्माद्जायत ॥ (३६/७)

ॐ सुजातो ऋतिषा सुह शर्मु ब्रह्मथुमासदुत्सुः ।

ब्रासोऽअग्ने विश्वरुपुदु सँव्ययस्व विभावसो ॥ (११/४०)

ॐ युवासुवासाः परिवीतऽ आगात्स ऽउश्रेयान्भवति जायमानः

॥

तं धीरासः कवय ऽउन्नयन्ति स्वाध्यो मनसा देवयन्तः ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

वस्त्रोपवस्त्रे सम० ॥ वस्त्रोपवस्त्रान्ते आचमनीय जलं सम० ॥

सर्वभूषाधिके सौम्ये लोकलज्जा निवारणे ।

मयोपपादिते तुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

वस्त्रोपवस्त्रे आचमनीय जलं सम० ॥

यज्ञोपवीतम् :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को वस्त्र अर्पित करे ।)

ॐ तस्मादश्वाऽअजायन्तु ये के चौभुयादतः ।

गावो ह जज्ञिरे तस्मात्स्माङ्गुताऽअंजुवयः ॥ (३६/८)

यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत्सहजं पुरस्तात् ॥

श्री गणपतिपूजन

आयुष्यमग्रं प्रतिमुश्च शुभ्रं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः ॥
 यज्ञोपवीतमसियज्ञस्य त्वा यज्ञोपवीतेनोपनह्यापि ॥
 ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
 यज्ञोपवीतं सम० ॥ यज्ञोपवीतान्ते -
 आचमनीय जलं सम० ॥

नवभिस्तन्तुभिर्युक्तं त्रिगुणं देवतामयम् ।

उपवीतं मया दतं गृहाण गणनायक ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
 यज्ञोपवीतम् सम० ॥ यज्ञोपवीतान्ते आचमनीयं जलं सम० ॥

गन्धम् :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को गन्ध करे ।)

ॐ तँ च्युज्ज्ञम्बुर्हिषि प्रौक्षुन्पुरुषञ्जातऽमंग्रुतः ।

तेन देवाऽअयजन्त सुध्याऽत्रष्ठंयश्चु ये ॥ (३६/९)

ॐ त्वांङ्गन्धुर्बाऽअखर्नुस्त्वामिन्द्रस्त्वांबृहस्पतिः ।

त्वामोषधे सोमे राजा ब्रिद्धान्यक्षमादमुच्यत ॥ (१२/९८)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
 गन्धं सम० ॥

श्रीखण्डं चन्दनं दिव्यं गन्धाठयं सुमनोहरम् ।

विलेपनं सुरश्रेष्ठ चन्दनं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री गणपतिपूजन

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः गन्धं सम० ॥

कुंकुमम् :-

कुंकुमं कामनादिव्यं कामिन्या कामसंभवम् ।

कुंकुमेनार्चितो देव प्रियताम् परमेश्वरी ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः कुंकुमं सम० ॥

अक्षतान् :-

ॐ अक्षुन्नर्मामदन्तु ह्यवं प्रियाऽअङ्गूष्ठत ।

अस्तोषतु स्वभानवे विष्णु नविष्टुया मुती योजु न्निन्द्र तु हरी

॥ (३/५१)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

अक्षतान् सम० ॥

अक्षताश्च सुरश्रेष्ठ कुंकुमाक्ताः सुशोभिताः ।

मया निवेदिता भक्तया गृहाण गणनायक ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

अक्षतान् सम० ॥

पुष्पाणि :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को पुष्प अर्पित करे ।)

ॐ यत्पुरुषुव्यदंधुं कतिधा व्यकल्पयन् ।

श्री गणपतिपूजन

मुखुङ्किमस्यासीत्किम्बुहू किमुरु पादाऽउच्येते ॥ (३१/१०)

ॐ ओषधीं प्रतिमोदद्वृम्पुष्पवतीं प्रुसूवरीं ।

अश्वाऽइव सुजित्वरीर्वुरुधं पारयुष्णवः ॥ (१२/७७)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
पुष्पाणि सम० ॥

माल्यादीनि सुगन्धीनि माल्यादीनि वै प्रभो ।

मयाऽहतानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
पुष्पाणि सम० ॥

दुर्वाङ्कुरा :-

(श्री सिद्धि बुद्धि सहित गणपतिजी को दूर्वा अर्पित करे ।)

ॐ काण्डात्काण्डात्पुरोहन्ती परुषः परुषुस्पर्शे ॥

एवा नो दूर्वे प्रतनु सुहस्रेण शुतेन च ॥ (१३/२०)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
दुर्वाङ्कुरम् सम० ॥

दुर्वा ह्यमृतसंपन्ना शतमूला शताङ्कुरा ।

शतम् पातकसंहत्री शतमायुष्यवर्द्धिनि ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः दुर्वान्कुरान् सम० ॥

अथांगपूजा :-

हस्ते गन्ध पात्रं गृहीत्वा दक्षिणेनार्चयेत् ।

श्री गणपतिपूजन

१.ॐ गणेश्वराय नमः पादौ पूजयामि । २.ॐ विघ्नराजाय नमः
जानुनी पूजयामि । ३.ॐ आखुवाहनाय नमः उरु पूजयामि ।
४.ॐ हेरंबाय नमः कटिं पूजयामि । ५.ॐ कामारिसूनवे नमः
नाभिं पूजयामि । ६.ॐ लंबोदराय नमः उदरं पूजयामि ।
७.ॐ गौरीसुताय नमः स्तनौ पूजयामि । ८.गणनायकाय नमः
हृदयं पूजयामि । ९.ॐ स्थूलकठाय नमः कंठं पूजयामि ।
१०.ॐ स्कन्दाग्रजाय नमः स्कन्धौ पूजयामि । ११.ॐ
पाशहस्ताय नमः हस्तौ पूजयामि । १२.ॐ गजवक्राय नमः
वक्रं पूजयामि । १३.ॐ विघ्नहर्त्रे ललाटं पूजयामि । १४.ॐ
सर्वेश्वराय नमः शिरः पूजयामि । १५.ॐ श्री गणाधिपाय नमः
सर्वाङ्गं पूजयामि ।

अथावरणपूजा :-

(अक्षतैः पूजयेत) ॐ (ह्रीं)

१. ॐ श्रीसुमुखाय नमः । २. ॐ श्रीएकदन्ताय नमः ।
३. ॐ श्रीकपिलाय नमः । ४. ॐ श्रीगजकर्णाय नमः ।
५. ॐ श्रीलंबोदराय नमः । ६. ॐ श्रीविकटाय नमः ।
७. ॐ श्रीविघ्ननाशकाय नमः । ८. ॐ श्रीविनायकाय नमः ।
९. ॐ श्रीधूम्रकेतवे नमः । १०. ॐ श्रीगणाध्यक्षाय नमः ।
११. ॐ श्रीभालचन्द्राय नमः । १२. ॐ श्रीगजाननाय नमः ।
१३. ॐ श्रीलक्ष्माय नमः । १४. ॐ श्रीलाभाय नमः ।

श्री गणपतिपूजन

१५. ओँ श्रीसिद्धैय नमः । १६. ओँ श्रीबुद्धैय नमः ।

१७. ओँ श्रीआखवे नमः ।

गन्धपुष्पं गृहोत्त्वा :-

अभिष्ट सिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सल ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं समस्तावर्णार्चनम् ॥

समस्तावर्णार्चनदेवताभ्यो नमः सर्वोपचारार्थं गन्धपुष्पम् सम० ॥

सौभाग्यपरिमलद्रव्याणि :-

ॐ अहिंरिव भेगैः । पर्याति बुहुञ्च्यायां हेतिम्परिबाधंमानं ।

हुस्तुग्न्मो विश्वां बुयुनांनि विद्वान्पुमान्पुमां तु सुम्परिपातु विश्वतः ॥

॥ (२९/५१)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

सौभाग्यपरिमलद्रव्याणि सम० ॥

अबिलश गुलालश चुवा चन्दन मेव च ।

नानाविध प्रकारेण प्रियतां परमेश्वर ॥

अबीलमायुषोवृद्धिर्गुलालं प्रीतिवर्धनम् ।

सिन्दूरेण समायुक्तं हरिद्रांलक्ष्मीवर्धनं ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

सौभाग्यपरिमलद्रव्याणि सम० ॥

धूपम् :-

श्री गणपतिपूजन

ॐ धूरसु धूर्व धूर्वन्तुन्धूर्व तँस्युस्मान्धूर्वति तन्धूर्व

यंवुयन्धूर्वामह । देवानांमसु बहिन्नितमुदु

सस्तितमुम्पप्रितमुज्जुट्टिमन्देवुहूतमम् ॥ (१/८)

ॐ अश्वस्य त्वा वृष्णः शुक्रना धूपयामि देवुयजने पृथिव्याः ॥

मुखाय त्वा मुखस्य त्वा श्रीष्णर्ण ॥

अश्वस्य त्वा वृष्णः शुक्रा धूपयामि देवुयजने पृथिव्याः ॥

मुखाय त्वा मुखस्य त्वा श्रीष्णर्ण ॥

अश्वस्य त्वा वृष्णः शुक्रा धूपयामि देवुयजने पृथिव्याः ॥

मुखाय त्वा मुखस्य त्वा श्रीष्णर्ण ॥ (३७/९)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

धूपम् सम० ॥

वनस्पतिरसोद्दुतो गंधादयं सुमनोहरः ।

आग्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रति गृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः धूपं सम० ॥

दोपम् :-

श्री गणपतिपूजन

चुन्द्रमांऽअुप्स्वून्तरा सुपुण्णो धावते दिवि ॥
 रुयिम्पिशङ्गम्बहुलम्पुरुस्पृहुहु हरिरेति कनिंकक्रदत् ॥ (३३/९०)

ॐ अुग्निञ्च्योतिञ्च्योतिरुग्निः स्वाहा सूर्यो ञ्च्योतिञ्च्योतिः
 सूर्यः स्वाहा ॥ अुग्निर्वच्चो ञ्योतिर्वच्चुः स्वाहा सूर्यो र्वच्चो
 ञ्योतिर्वच्चुः स्वाहा ॥ ज्योतिः सूर्युः सूर्यो ञ्योतिः स्वाहा ॥
 (३/९)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
 दीपं सम० ॥

साज्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ।
 दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्य तिमिरापहम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः दीपम् सम० ॥

नैवेद्यम् :-

ॐ नाभ्यांऽआसीदुन्तरिक्षं श्रीष्णो द्यौः समवर्त्तत ।
 पुद्याम्भुमिर्द्दिशुः श्रोत्रात्तथा लोकाँ२॥८अंकल्पयन् ॥ (३१/१३)

शर्कराखण्डखाद्यानि दधिक्षीरघृतानि च ।
 आहारं भक्ष्यभोज्यश्च नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
 नैवेद्यम् सम० ।

श्री गणपतिपूजन

मूलमंत्रेण संप्रोक्ष्य धेन्वामृतिकृत्य ग्रासमुद्रया पञ्चप्राणाहुतीर्दघात् । ॐ प्राणाय स्वाहा ॥ अपानाय स्वाहा ॥ व्यानाय स्वाहा ॥ उदानाय स्वाहा ॥ समानाय स्वाहा ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः सि० म० नैवेद्यं निवेदयामि पूर्वपोशनं सम० ॥

मध्येपानियम् ॥

एलोशीरलवङ्गादिकर्पूरपरीवासितम् ॥ प्राशनार्थं कृतं तोयं गृहाण गणनायक ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः सि० म० मध्येपानियम् सम० ॥ उत्तरापोशनं सम० ॥ हस्तप्रक्षालनं सम० ॥ मुख प्रक्षालनं सम० ॥ आचमनीयं सम० ॥

करोद्वर्तनार्थं गन्धं सम० ॥

मुखवासार्थं ताम्बूलं :-

ॐ उत स्मास्यु द्विवंतस्तुरण्णयुतः पुर्णन्न वेरनुवाति प्रगुर्द्धिनैः ॥ श्येनस्येवु छजतोऽअङ्गुसम्परिं दधिक्राव्यणैः सुहोर्जा तरित्रितुः स्वाहा ॥ (९/१५)

ॐ भू० श्री सि० म० मुखवासार्थं ताम्बूलं सम० ॥

पूर्णीफलं महत् दिव्यं नागवलीदलैर्युतम् ।

एलादि चूर्ण संयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

मुखवासार्थं पूर्णीफलं ताम्बूलं सम० ।

फलम् :-

श्री गणपतिपूजन

याः फुलिनीर्ष्वाऽअंफुलाऽ अंपुष्प्या याश्च पुष्प्यर्णीं ॥
बृहस्प्तिं प्रसूतुस्तानो मुन्नुन्त्वृं हंसः ॥ (१२/८९)

फलेन् फलितम् तोयं तेन मे ।

सफलाऽवास्त्र भवेत जन्मनिजन्मनि ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः सि० म० फलं सम० ॥

दक्षिणाम् :-

ॐ हिरण्णयुगुर्बर्गः समंवर्तुताग्ने भूतस्य जुतः पतिरेकं आसीत् । स दांधार पृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मै देवायं हुविषां विधेम ॥

(१३/४)

ॐ यदुत्तंष्टप्तंरुदानुंष्टत्पूत्तंष्टाश्च दक्षिणां ।

तदुग्गिर्वैश्वकर्मणः स्वद्वेषु नो दधत् ॥ (१८/६४)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सि० म० नमः दक्षिणाम् सम० ।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः ।

अनंतपुण्यफलदमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः दक्षिणाम् सम० ॥

ततो नीराजनम् -

इदंहुविः प्रुजननमेऽस्तुदशवीरुदुसर्वगणं स्वस्तये ॥

अुत्कुमुसनिप्रजासनिपशुसनिलोकुसन्ध्यभयुसनि ॥

अुग्निः प्रुजाम्ब हुलाम्भेकरोत्वनुम्पयोरेतोऽअुस्मासुधत्त ॥

(१९/४८)

श्री गणपतिपूजन

ॐ आ रात्रि पात्थिवुर्दु रजः पितुरंप्रायु धामंभिः ॥
 दिवः सदांतंसि बृहती वितिष्ठसुऽआ त्वेषंबर्तते तमः ॥
 (३४/३२)

जय गणेश जय गणेश जय गणेश देवा ।

माता जाकी पार्वती पिता महादेवा,
 एकदन्त दयावन्त चारभुजाधारी ,
 माथे पर तिलक सोहे, मूसे की सवारी,
 पान चढ़े फूल चढ़े और चढ़े मेवा,
 लङ्घुअन का भोग लगे, सन्त करे सेवा । जय गणेश.....
 अँधे को आँख देत, कोड़िन को काया
 बाँझन को पुत्र देत, निर्धन को माया
 सूर श्याम शरण आए, सफल कीजे सेवा ।
 जय गणेश

मंत्र पुष्पाञ्जलि :-

ॐ नमौ गुणेष्यौ गुणपतिष्यश्च वो नमो नमो । व्रातैष्यो
 व्रातपतिष्यश्च वो नमो नमो । गृत्सैष्यो गृत्सपतिष्यश्च वो
 नमो नमो । विरूपेष्यो विश्वरूपेष्यश्च वो नमो नमः सेनाष्यः
 ॥ (१६/२५)

ॐ युज्ज्ञेन युज्ज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथुमान्यासन् ।
 ते हु नाकम्महिमानः सचन्तु यत्रु पूर्वे सुध्याः सन्ति देवाः ॥

श्री गणपतिपूजन

(३१/१६)

नानासुगन्धि पुष्पाणि कृतुद्वालोद भवानी च ।

पुष्पाञ्जलिर्मया दत्ता गृहाण परमेश्वर ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
पुष्पाञ्जलि सम० ॥(ताम्रपात्रे जलं गृहीत्वा तत्र चन्दनाक्षतपुष्पाणि द्रव्यश्च निश्चिप्य
तदुपरि नारिकेलश्च निधाय तत्यात्रं हस्तद्वये धारयेत् ॥)**विशेषार्थः :-**

षाः फुलिनीर्ष्वाऽफुलाऽ अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः ॥

बृहस्प्यति प्रसूतुस्तानो मुच्चुन्त्वै हस्तः ॥ (१२/८९)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः

विशेषार्थसम० ॥

रक्ष रक्ष गणाध्यक्ष त्रैलोक्यरक्षक ।

भक्तानामभयं कर्ता त्राता भव भवार्णवात् ।

द्वैमातुर कृपासिन्धो षाण्मातुरग्रज प्रभो ।

वरद त्वं वरं दोहि वाञ्छितं वाञ्छितार्थद ॥

अनेन सफलार्थेण फलदोऽस्तु सदा मम ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः विशेषार्थ सम० ॥

प्रदक्षिणाम् :-

सुप्सास्यांसन्नपरिधयुम्लिः सुप्स सुमिधः कृताः ।

श्री गणपतिपूजन

देवा यद्यज्ञान्तश्वुना अबृद्धृन्पुरुषम्पुशुम् ॥ (३१/१५)

ॐ ये तीर्थानि । प्रुचरन्ति सुकाहस्ता निषुङ्गिणः ॥

तेषां लं सहस्रयोजुनेव धन्वानि तन्मसि ॥ (१६/६१)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः
प्रदक्षिणाम् सम० ॥

यानि कानि च पापानि जन्मांतर कृतानि च ।

तानि सर्वाणि नश्यन्ति प्रदक्षिणपदे - पदे ॥

श्री सिद्धिबुद्धि सहित महागणपतये नमः प्रदक्षिणाम् सम० ॥

प्रार्थना :-

विघ्नेश्वराय वरदाय सुरप्रियाय

लम्बोदराय सकलाय जगद्धिताय ।

नागाननाय श्रुति यज्ञ विभूषिताय

गौरीसुताय गणनाथ नमो नमस्ते ॥

भक्तार्तिनाशन पराय गणेश्वराय सर्वेश्वराय शुभदाय सुरेश्वराय ॥

विधाधराय विकटाय व वामनाय भक्त प्रसन्न वरदाय नमो
नमस्ते ।

नमस्ते ब्रह्मरूपाय विष्णुरूपाय ते नमः नमस्ते रुद्र रुपाय

करिरूपाय ते नमः । विश्वरूप स्वरूपाय नमः ब्रह्मचारिणे भक्त

प्रियाय देवाय नमस्तुभ्यं विनायकं ॥

श्री गणपतिपूजन

त्वांविघ्नं शत्रुदलं नेति च सुन्दरेति भक्तप्रियेति सुखदेति फलं प्रदेति । विद्या प्रदेत्यघहरेति च ये स्तुवन्नितेभ्यो गणेशं वरदो भव नित्यमेव ॥ त्वं वैष्णवी शक्ति रनन्त वीर्या विश्वस्य बीजं परमासि माया । सम्मोहितं देवि समस्तं मेतत् त्वं वै प्रसन्ना भूवि मुक्तिहेतु ॥ लम्बोदरं नमस्तुभ्यं सततं मोदकं प्रियं निर्विघ्नं कुरु मैं देवं सर्वकार्येषु सर्वदा ॥ ॐ भूर्भुवःस्वः सिद्धिबुद्धिस० म० प्रार्थनापूर्वकं नमस्करान् समर्पयामि ॥

जलमादाय - अनेन यथामिलितौपचारैः कृतपूजनेन् सिद्धिबुद्धिसहितः साङ्गः सपरिवारः श्रीमहागणपतिः प्रीयतां न मम ॥

॥ इति गणपतिपूजनप्रयोगः ॥

पुण्याहवाचनप्रयोगः

~पुण्याहवाचनप्रयोगः~

भूमि स्पर्श -

(भूमि पर अक्षत अथवा धान्य से अष्टदलकमल बनाकर दोनो हाथो से भूमि का स्पर्श करे ।)

ॐ भूरसि भूर्मिरस्यदितिरसि विश्वधायु विश्वस्यु भुवनस्य धुत्री ॥ पृथिवीच्छ पृथिवीन्दृष्ट्वा पृथिवीम्मा हिंदृसीहं ॥

(१३/१८)

ॐ मुही धौः पृथिवी च न ऽङ्गमँच्युज्ञम्मिमिक्षताम् ॥ पितृतान्ने भरीमभिहं ॥ (१३/३२)

विश्वाधारासि धरणी शेषनागोपरिस्थिता ।

उद्धृतासि वराहेण कृष्णेन शतबाहुना ॥

इति भूमिं स्पृष्टा ।

अथयवप्रक्षेप:-

ॐ ओषधयुहं समवदन्तु सोमैन सुह राजा ।

यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्त्वं राजन्यारयामसि ॥ (१२/९६)

यवोऽसि धान्यराजस्त्वं सर्वोत्पत्तिकरः शुभः ।

प्राणीनां जीवनोपाय - स्त्वां भूमौ स्थापयाम्यहम् ॥

इतियवविकिरेत् ।

ततः कलश स्थापनं -

पुण्याहवाचनप्रयोगः

ॐ आजिंघ्र कुलशमुह्या त्वा विशुन्त्विन्दवं । पुनरुर्जा
निवर्त्तस्व सा नः सुहस्रन्धुकक्षवेष्टुधारा पयस्वती
पुनुर्माविशताद्वयिः ॥ (८/४२)

हेमरूप्यादिसंभूतं ताम्रजं सुदृढनवम् ।

कलशन्धौत - कल्माषं छिद्रव्रणविवर्जितम् ॥

इति कलशं स्थापयेत् ।

ततो जलेनापूरणम् -

ॐ ब्रुणस्युतम्भनमसि ब्रुणस्य स्कम्भुसर्जनी स्थुते ।
ब्रुणस्यऋतुसदन्ध्यसि ब्रुणस्यऋतुसदन्मसि
ब्रुणस्यऋतुसदनुमासीद ॥ (४/३६)

जीवनं सर्वजीवानां पावनं पावनात्मकम् ।

बीजं सर्वैषधीनां च तज्जलं पूरयाम्यहम् ॥

इति कलशे जलं पुरयेत् ।

ततो गन्ध क्षेपणं -

ॐ त्वाङ्न्युर्बाऽअंखनुस्त्वामिन्द्रुस्त्वाम्बृहस्पति द ।
त्वामौषधे सोमो राजा विद्वान्यक्षमादमुच्यत ॥ (१२/१८)

ॐ गन्धद्वारां दुराधर्षा नित्य पुष्टां करीषीणीम् ।

ईश्वरीं सर्व भूतानां तामिहोपह्ययेश्रियम् ॥

केशरागरुकंकोलघनसागर समन्वितम् ।

मृगनामियुतं गंधं कलशे प्रक्षिपाम्यहम् ॥

पुण्याहवाचनप्रयोगः

इति कलशे गन्धं क्षिपेत् ।

(धन्य प्रक्षेपः - धुन्यमसि । धिनुहिदेवान्नप्राणायत्वोदानायत्वा
व्युनायत्वा । दीर्घामनुप्रसिंतिमायुषे धान्देवोवंसविता
हिरण्णयपाणिः प्रतिगृष्णात्वच्छिद्वेणपुणिना चक्षुषे त्वा
मुहीनाम्पयोसि ॥ (१/२०)

धान्यौषधी मनुष्याणां जीवनं परमं स्मृतम् ।

निर्मिता ब्रह्मणा पूर्वं कलशे प्रक्षिपाम्यहम् ॥)

ततो सर्वोषधिक्षेपणम् -

ॐ याऽओषधीः पूर्वा जाता देवेष्यस्त्रियुगम्पुरा ।

मनै नु बुद्धूणांमुहृष्ट शुतन्धामानि सुप्त च ॥ (१२/७५)

ओषध्यः सर्ववृक्षाणां तृणगुल्मलतास्तु याः ।

दूर्वासर्षपसंयुक्ता कलशेनिक्षिपाम्यहम् ॥

इति मन्त्रेण कलशे सर्वोषधीः प्रक्षिपेत् ।

ततो दूर्वाक्षेपणम् -

ॐ काण्डात्काण्डात्पुरोहन्ती पर्णुषुः पर्णुषुस्पर्णि ।

एवानौ दूर्वुष्टु प्रतनु सुहस्त्रेण शुतेन च ॥ (१३/२०)

दूर्वह्यमृतसंपत्रेशतमूले शतांकुरे ।

शतं पातकसंहर्त्री कलशे प्रक्षेपाम्यहं ॥

इति कलशे दूर्वाङ्गुरान् क्षिपेत् ।

पश्चपलवम् -

पुण्याहवाचनप्रयोगः

ॐ अश्वुत्थेवौ निषदंनम्पुण्णे वौ वसुतिष्कृता ।
 गुभाजुऽङ्गत्किलासथु षत्सुनवंथु पूरुषम् ॥ (३५/४)
 अश्वत्थोदुम्बरः प्लक्षो चूतन्यग्रोधपल्लवाः ।
 पंचभूंगा इति प्रोक्ता सर्व कर्म सुशोभनाः ॥

इति पञ्चपल्लवान् ।

सप्तमृदप्रक्षेपः-

ॐ स्युना पृथिवि नो भवानृक्षुरा निवेशनी ।
 षच्छां नुहं शर्म्म सुप्रथांहं ॥ (३५/२१)
 अश्वस्थानाद्वजस्थानाद् वल्मीकात्संगमाद् हृदात् ।
 राजद्वाराच्च गोगोष्ठात् मृदमानीय निःक्षिपेत् ॥

इति सप्तमृदः क्षिपेत् ।

ततः पूर्णीफ लक्षेपणम्-

ॐ या॒ फुलिनीर्या॒ऽअ॑फुला॒ऽअ॑पुष्पा याश्च॑ पुष्पिणी॒हं ।
 बृहस्पतिप्रसूतास्ता नौ मुश्चुन्त्व॑हंसहं ॥ (१२/८९)
 पूर्णीफलमिदं दिव्यं पवित्रं पापनाशनम् ।
 पुत्रपौत्रादिफलदं कलशे प्रक्षिपाम्यहम् ॥

इति कलशे पूर्णीफ लप्रक्षिपेत् ।

ततः पञ्चरत्नलक्षेपणम् -

ॐ परि॒ वाजपतिहं कुविरुग्निर्हृव्याञ्यक्रमीत् ।
 दधुद्वत्कानि दाशुषे॑ ॥ (११/२५)

पुण्याहवाचनप्रयोगः

कनकं कुलिशन्नीलं पद्मरागश्च मौक्तिकम् ।

एतानि पंचरत्नानि कलशे प्रक्षिपाम्यहम् ॥

इति पञ्च रत्नानि ।

हिरण्यक्षेपणम् - ॐ हिरुण्णयुगुर्बहुः समवर्तुताग्ने भूतस्य जातः पतिरेकऽआसीत् । स दाधार पृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मै देवाय हुविषां विधेम ॥ (१३/४)

हिरण्य गर्भ गर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः ।

अनंतं पुण्य फलदं कलशे प्रक्षिपाम्यहम् ॥

इति कलशे हिरण्यं क्षिपेत् ।

वस्त्रम् -

ॐ सुजातो ऊर्योतिषा । सुह शर्म्मु ब्रह्मथुमाऽसंदुत्स्वः ।

ब्रासोऽअग्ने विश्वरूपुदृ संव्ययस्व विभावसो ॥ (११/४०)

युवासुवासाः परिवीतऽआगात्स उ श्रेयान्भवति जायमानः ।

तन्धीरासः कवय उन्नयन्ति स्वाध्यो मनसा देवयन्तः ॥

सूत्रं कार्पाससंभूतं ब्रह्मणा निर्मितं पुरा ।

येन बद्धं जगत्तेन कलशं वेष्टयाम्यहम् ॥ (कलशोपरि)

इति युग्म वस्त्रेण कलशं वेष्टयेत् ।

कलशोपरीस्थापनम् - पूर्णपात्रम् -

ॐ पूर्णा दर्विं परापतु सुपूर्णां पुनुरापत ।

वुस्त्रेवु विक्रीणावहाऽङ्गुमूर्ज्जृ शतक्रतो ॥ (३/४९)

पुण्याहवाचनप्रयोगः

पिधानं सर्ववस्तूनां सर्वकार्यार्थं साधनम् ।

संपूर्णः कलशो येन पात्रं (श्रीफलं)कलशोपरि ॥

इति कलशोपरी पूर्णपात्रम् न्यसेत् ।

तदुपरि **श्रीफलम्**

ॐ श्रीश्व ते लुक्ष्मीश्व पत्न्यावहारुत्रे पुर्वे नक्षत्राणि
रूपमुश्विनौ व्यात्तम् ॥ इष्णन्निषाणुमुम्मऽइषाण
सर्वलोकम्मऽइषाण ॥ (३१/२२)

ॐ या॒ फुलिनीर्या॒अंफुला॒अंपुष्पा याश्वं पुष्पिणी॑ ।
बृहस्पतिप्रसूतास्ता नौ मुञ्चुन्त्व॑हंसं ॥ (१२/८९)

श्रीफलम् प्रतिस्थाप्य ।

ततोवरुणमावाहयेत् -

(तत यजमानो हस्तेऽक्षताननादाय तत्र वरुणमावाहयेत् ।)
ॐ तत्वा॑ यामि॒ ब्रह्मणु॑ बन्द॑मानुस्तदा॒ शास्तु॑ यज्मानो॒
हुविर्भिं॑ । अहैऽमानो॒ बरुणेह॑ बुद्धुरुश॑सु॒ मा॒ नु॒आयु॑
प्रमोषी॑ ॥ (१८/४९)

मकरस्थं पाश हस्त मम्भसांपति-मिश्वरम् ।

आवाहये प्रति-चीशं वरुणं यादसां पतिम् ॥

ॐ भूर्भुवः॒ स्वः॒ अस्मिनकलशे॒ वरुणं॒ साङ्गं॒ सपरिवारं॒ सायुधं॒
सशक्तिकम्॒ आवाहयामि॒ स्थापयामि॒ ॥

ततः प्रतिष्ठापयेत् -

पुण्याहवाचनप्रयोगः

ॐ मनौ ज्युतिर्ज्ञषतुमाञ्चस्यु

बृहस्प्यतिष्ठुज्ञमिमन्तनोत्परिष्टुज्ञृ समिमन्दधातु । विश्वे
देवासङ्गुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः वरुणेहागच्छेह्यतिष्ठप्रसुतिष्ठितोभव ॥

इति पञ्चोपचारै वा षोडशोपचारै वरुणं संपूज्य ।

कलश प्रार्थना -

देवदानवसंवादे मथ्यमाने । महोदधौ ।

उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ ! विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥१॥

त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ।

त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥२॥

शिवः स्वयं त्वमेवाऽसि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ।

आदित्या वस्वो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥३॥

त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः ।

त्वत्प्रसादादिदं कर्म कर्तुमीहे जलोद्धव ! ।

सान्निध्यं कुरु मे देव ! प्रसन्नो भव सर्वदा ॥४॥

नमो नमस्ते स्फटिकप्रभाय सुश्वेतहाराय सुमङ्गलाय ।

सुपाशहस्ताय झाषासनाय जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥

पाशपाणे ! नमस्तुभ्यं पद्मिनीजीवनायक ! ।

पुण्याहवाचनप्रयोगः

पुण्याहवाचनं यावत्तावत्वं सन्निधो भव ॥६॥

॥ इतिकलशपूजनं ॥

॥ स्वस्ति पुण्याहवाचनम् ॥

(कर्ता अपने दोनो घुटनो को पृथ्वी पर मोड़कर अपने दोनों हाथों से कमलमुख बनाए और यजमान पक्षी उन कलश को कमलमुख में रखे और दोनों हाथों से उस कलश को स्पर्श करें)

ततो यजमानो अवनिकृतजानुमण्डलः कमल मुकुलसद्शमञ्जलिं
शिरस्याधाय दक्षिणेन पाणिना स्वर्णपूर्णकलशं
धारयित्वाङ्गानिस्पृशेत् । (शिरसि मे सौभाग्यमस्तु - मस्तके
श्रीः कान्तिरस्तुचक्षुषोः सुतेजोऽस्तुश्रोत्रयोः श्रवणेन्द्रियमस्तु
बाहौर्मेबलमस्तु । तत आशिषःप्रार्थयेत् ।

प्रार्थनामाह् यजमानोवारत्रयंब्रूयात् - एताः सत्याआशिषः सन्तु ।
ब्राह्मणाः वारत्रयंब्रूयुः ॥ सत्या सन्तु ॥)

यजमान - (वदेत्) -

दीर्घा नागा नद्यो गिरयस्त्रीणि विष्णुपदानि च ॥

तेनाऽऽयुः प्रमाणेन पुण्यं पुण्याहं दीर्घमायुरस्तवीति भवन्तो
ब्रुवन्तु ॥

इति यजमानः ॥

(विप्रावदेयुः) तेनाऽऽयुः प्रमाणेन पुण्यं पुण्याहं दीर्घमायुरस्तु ॥

पुण्याहवाचनप्रयोगः

इति विप्राः ॥ एवं त्रिवारं सर्वत्र
ॐ त्रीणि पुदा विचक्रमे विष्णुर्गुप्ताऽअदाव्यहं । अतो
धम्माणि धारयन् ॥ (३४/४३)

यजमान -

दीर्घा नागा नद्यो गिरयस्त्रीणि विष्णुपदानि च ॥
तेनाऽऽयुः प्रमाणेन पुण्यं पुण्याहं दीर्घमायुरस्तवीति भवन्तो
ब्रुवन्तु ॥

इति यजमानः ॥

(विप्रावदेयुः) तेनाऽऽयुः प्रमाणेन पुण्यं पुण्याहं दीर्घमायुरस्तु ॥

इति विप्राः ॥

त्रीणि तऽआहुर्द्दिवि बन्धनानि श्रीण्णयुप्सु श्रीण्णयुन्तः संमुद्रे ।
उतेवं मे बरुणश्छन्त्यर्बुद्ध्यश्रां तऽआहुः परुमञ्जुनिश्राम् ॥

(२९/१५)

यजमान -

दीर्घा नागा नद्यो गिरयस्त्रीणि विष्णुपदानि च ॥
तेनाऽऽयुः प्रमाणेन पुण्यं पुण्याहं दीर्घमायुरस्तवीति भवन्तो
ब्रुवन्तु ॥

इति यजमानः ॥

(विप्रावदेयुः) तेनाऽऽयुः प्रमाणेन पुण्यं पुण्याहं दीर्घमायुरस्तु ॥

इति विप्राः ॥

पुण्याहवाचनप्रयोगः

त्रुया देवाऽएकादश त्रयस्त्रिदुशाः सुराधसः ।

बृहस्प्यतिपुरोहिता देवस्य सवितुः सुवे ॥

देवा देवैरवन्तु मा ॥ (२०/११)

कलशं भूमौ निधाय ॥

ब्राह्मणानां हस्ते सुप्रोक्षितादिकरणम् -

यजमान -

ॐ अपां मध्ये स्थिता देवाः सर्वमप्सु प्रतिष्ठितम् ।

ब्राह्मणानां करे न्यस्ताः शिवा आपो भवन्तु नः ॥

(ततश्शतुरो ब्राह्मणानुपवेश्य तेषां हस्तेषु आचार्यस्य हस्ते वा सुप्रोक्षितादिकरणम् ।)

यजमानः -

इत्याम्रपल्लवादिना ब्राह्मणानां दक्षिण हस्ते जलं दद्यात् ॥

‘ॐ शिवा आपः सन्तु’ । एसा कहकर यजमान ब्राह्मण के हाथ मे जल दे इति दद्यात् ।

विप्राः - ‘ॐ सन्तु शिवा आपः’ । इति प्रतिग्रहणम् ।

एवं सर्वत्र वचनोत्तरं दद्युः ।

यजमानः - (अब यजमान निम्न लिखित मंत्र पढ़कर ब्राह्मणों के हाथों में पुष्प दें ।)

लक्ष्मीर्वसति पुष्पेषु लक्ष्मीर्वसति पुष्करे ।

सा मे वसतु वै नित्यं सौमनस्यं सदास्तु मे ॥

पुण्याहवाचनप्रयोगः

‘ॐ सौमनस्यमस्तु’ ।

विप्राः - ‘ॐ अस्तुसौमनस्यम्’ ।

(एसा कहकर ब्राह्मण पुष्प का स्वीकार करें ।)

(अब यजमान निम्न लिखित मंत्र पढ़कर ब्राह्मणों के हाथ में अक्षत दें ।)

यजमानः - ‘ॐ अक्षतं चाऽरिष्टंचास्तु’ । इत्यक्षतान्

विप्राः - ‘ॐ अस्त्वक्षतमरिष्टश्च’ । (एसा बोलकर ब्राह्मण अक्षत का स्वीकार करें ।)

(इस प्रकार आगे यजमान ब्राह्मणों के हाथों में चंदन अक्षत पुष्प आदि देते जाए और ब्राह्मण यह सभी का स्वीकार करें।)

यजमानः - (चंदन) ‘ॐ गन्धाः पान्तु’ इति गन्धम् ।

विप्राः - ‘सुमंगल्यं चाऽस्तु’ ।

यजमानः - ‘ॐ अक्षताः पान्तु’ । विप्राः - ‘आयुष्यमस्तु’ ।

यजमानः - ‘ॐ पुष्पाणि पान्तु’ । विप्राः - ‘सौश्रियमस्तु’ ।

यजमानः - ‘सफलताम्बूलानि पान्तु’ । विप्राः - ‘ऐश्वर्यमस्तु’ ।

यजमानः - ‘पूर्णीफलानि पान्तु’ । विप्राः - ‘बहुफलमस्तु’ ।

यजमानः - ‘दक्षिणाः पान्तु’ । विप्राः - ‘बहुदेयं चास्तु’ ।

यजमानः - ‘पुनरत्रा पान्तु’ । विप्राः - ‘स्वर्चितमस्तु’ ।

ततो यजमानो ब्रूयात् ।

पुण्याहवाचनप्रयोगः

‘ॐ दीर्घमायुः शान्तिः पुष्टिस्तुष्टिः श्रीर्यशो विद्या विनयो वित्तं बहुपुत्रं बहुधनश्चाऽयुष्यश्चाऽस्तविति भवन्तो ब्रुवन्तु । ब्राह्मणा वदेयुः । अस्तु ते दीर्घमायुः शान्तिः पुष्टितुष्टिः श्रीर्यशो विद्या विनयो वित्तं बहुपुत्रं बहुधनं चाऽयुष्यं । ‘तथास्तु’ । (भवन्तो ब्रुवन्तु)

पुनर्यजमानो वदेत् - “ॐ यं कृत्वा सर्ववेद-यज्ञ-क्रियाकरण-कर्मारम्भाः शुभाः शोभनाः प्रवर्तन्ते तमहमोङ्गारमादिंङ्गत्वा, ऋग्यजुः सामाऽथर्वाऽशीर्वचनं बहुऋषिमतं समनुज्ञातं भवद्विरनुज्ञातः पुण्यं पुण्याहं वाचयिष्ये ” । विप्राः - ‘वाच्यताम्’ । इति ब्रूयुः ।

ब्राह्मणानां हस्ते अक्षतान् दद्यात्ते च मन्त्रान्ते आशिषो दद्युः ॥ करोतु स्वस्ति ते ब्रह्मा स्वस्ति चाऽपि द्विजातयः । सरीसृपाश्च ये श्रेष्ठास्ते स्वस्ति सर्वदा ॥

आशीर्वादमंत्राः -

भुद्रङ्गण्णमिः शृणुयाम देवा भुद्रम्पश्येमाकक्षभिष्येजत्राहं । स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाणं संस्तुनूभिष्येमहि देवर्हितुष्यदायुः ॥

(२५/२१)

देवानांभुद्रा सुमुतिर्त्तजूयुतान्देवानाणं रुतिरुभि नो निर्वर्तताम् । देवानाणं सुकर्व्यमुपसेदिमा ब्रुयन्देवा नुऽआयुः प्रतिरन्तु जीवसे ॥ (२५/१५)

पुण्याहवाचनप्रयोगः

दीर्घायुस्तऽओषधे खनिता यस्मै च त्वा खनाम्युहम् ।

अथो त्वन्दीर्घायुर्बुत्वा शुतवल्शा विरोहतात् ॥ (१२/१००)

ॐ द्रविणेदाः पिंपीषति ॥ जुहोतु प्र च तिष्ठत ।

नेष्ट्राहुतुभिरिष्यत ॥ (२६/२२)

ॐ सुविता त्वा । सुवानां उं सुवतामुग्निर्गुहपतीनां उं सोमो
बनुस्पतीनाम् । बृहस्पतिर्बुचऽइन्द्रो ज्यैष्टयांय रुद्रः पुशुब्यो
मित्रः सुत्यो ब्रुणो धर्मपतीनाम् ॥ (९/३९)

ॐ न तदक्षां उं सु न पिंशुचास्तरन्ति देवानामोजः प्रथमुज उं
ह्येतत् । यां ब्रिभर्ति दाक्षायुणः हिरण्युषु स देवेषु कृणुते
दीर्घमायुः स मनुष्येषु कृणुते दीर्घमायुः ॥ (३४/५१)
ॐ उच्चा तै जातमन्धं सो दिवि सद्गूम्याददे ।
उग्रृष्ट शर्म महि श्रवः ॥ (२६/१६)

स्वस्त्यस्तुते कुशलमस्तु चिरायुरस्तु

गोवाजिरस्तु धनधान्यसमृद्धिरस्तु ।

ऐश्वर्यमस्तु बलमस्तुरिपुक्षऽयोस्तु

वंशे सदैव भवतां हरिभक्तिरस्तु ॥ इत्याशीर्वादः ।

यजमानः - ब्राह्मणान्प्रार्थयेत् - यजमान ब्राह्मण को प्रार्थना
करते हैं ।

पुण्याहवाचनप्रयोगः

‘ॐ ब्रत-जप-नियम-तपः-स्वाध्याय-क्रतु-दया-दम-शम-दान-विशिष्टानां सर्वेषां भवतां ब्राह्मणानां मनः समाधीयताम्’ इति यजमानः । विप्राः समाहितमनसः स्मः ।

(ब्रत - यत्र विशिष्टतया तपःभवति सः ब्रत इत्युचते - विशिष्ट प्रकार से किये जाने तप को ब्रत कहते हैं ।

जप - जप् वक्तयां वाचि इति धातुत्वात् शब्दो जायते यत् सःजपः । परब्रह्म के नाम मात्र का रटन करना ही जप कहलाता है ।

नियम - नियमः तु सामान्यतया वयं जानीमः कारणम् अत्र आशीर्वाद मध्ये इयं कारिका आगच्छति अतः जीवने प्रतिदिनं नियमेन ईश्वरस्य पूजा वा प्रतिदिनं यत् क्रमः निर्धारितः तद् कर्तव्यः ।

साधारणत हम जानते हैं की एक विशिष्ट प्रकार का पूजन, अर्चन या कोई जप अथवा नित्य देव-दर्शन जैसे कुछ संस्कार हमें बाल्य काल से दिये जाते हैं और हम उसका आचरण दिन-प्रतिदिन करते हैं बस उसे ही नियम कहा जाता है ।

तपः- तप्यते इति तपः - जब व्यक्ति आत्म को जितात्म करना चाहता है और उसके लिये अपने आप को तपाता है उसे ही तप कहा जाता है ।

पुण्याहवाचनप्रयोगः

स्वाध्यायः - स्वस्य अध्ययनम् इति स्वाध्यायः ॥

अपने आत्म का अध्ययन ही स्वाध्याय कहा जाता है ।

क्रतु - क्रतु - यज्ञः यथाकाले यज्ञायागादिक्रिया अपि कर्तव्या ।

यज्ञ को ही क्रतु कहा गया है ।

दया - जीवमात्रेषु दया कर्तव्या । जिव मात्र पर दया करनी चाहिए ।

दम - काम, क्रोध तथा भय निद्रादी विकारो पर दमन करना ही दम कहेलाता है ।

दान - दातव्यमिति यद्वानं दीयतेऽनुपकारिणे ।

देशे काले च पात्रे च तद्वानं सात्त्विकं स्मृतम् ॥

(श्रीमद्भगवद्गीता- १७/२०)

‘देने योग्य है’ यह सोच कर जो दान हम बिना उपकार की भावना से देते है तथा योग्य स्थान, योग्य काल तथा देने योग्य पात्र को दिया जाये वह दान सात्त्विक कहा गया है । अनेकानेक सनातन के धर्मग्रंथो में दान का प्रतिपादन किया गया है ।)

यजमानः ‘प्रसीदन्तु भवन्तः’ इति यजमानः ।

‘प्रसन्नाः स्मः’ इति ब्राह्मणाः ।

ततो यजमानो ब्रूयात् (यजमान बोले) ‘मम गृहे शान्तिरस्तु’ ।

‘अस्त्विति’ द्विजाः । (विप्रो अब ‘अस्तु’ बोले और

पुण्याहवाचनप्रयोगः

कलशोदक जल से पर्ण द्वारा अथवा पुष्प द्वारा यजमान के उपर मार्जन करें ।)

एवं वचनं प्रति वचनं सर्वत्र दद्युः ।

ॐ शान्तिरस्तु । ॐ पुष्टिरस्तु । ॐ तुष्टिरस्तु ।

ॐ वृद्धिरस्तु । ॐ अविघ्नमस्तु । ॐ आयुष्यमस्तु ।

ॐ आरोग्यमस्तु । ॐ शिव मस्तु । ॐ शिवंकर्माऽस्तु ।

ॐ कर्मसमृद्धिरस्तु । ॐ धर्मसमृद्धिरस्तु ।

ॐ वेदसमृद्धिरस्तु । ॐ शास्त्रसमृद्धिरस्तु ।

ॐ धन-धान्य समृद्धिरस्तु । ॐ पुत्र-पौत्रसमृद्धिरस्तु ।

ॐ इष्टसम्पदस्तु । (अब भूमि पर जल का मार्जन करें और अनिष्टतत्व दुर करने के लिए यजमान के उपर से अक्षत गोल घुमाकर बहार फेंक दें ।)

ॐ अरिष्ट निरसनमस्तु ।

ॐ यत्पापं रोगमशुभंकल्याणंतद्वूरे प्रतिहतमस्तु । (अब फिर से यजमान के उपर जल से मार्जन करें ।)

ॐ यच्छ्रेयस्तदस्तु । ॐ उत्तरे कर्मणि निर्विघ्नमस्तु ।

ॐ उत्तरोत्तरमहरहरभिवृद्धिरस्तु ।

ॐ उत्तरोत्तराः क्रियाः शुभाः शोभनाः सम्पद्यन्ताम् ।

ॐ तिथि-करण-मुहूर्त-नक्षत्र-ग्रह-लग्न-सम्पदस्तु ।

पुण्याहवाचनप्रयोगः

(अब यजमान अपने पास रखे हुए जल के पात्र में से आचमनी द्वारा जल लेकर और हाथ में दूर्वा आम्रपल्लव लेकर किञ्चिद् जल निचे दिए गए वाक्य के अंत में प्रीयताम् , प्रीयेताम् और प्रीयन्ताम् क्रियापद जब बोले तब जो जल आचमनी में लिया हैं वही जल दूर्वा आम्रपल्लव के उपर रखे यह जल रखे हुए पात्र में जायेगा ।)

पात्रयोः प्रथम पात्रे दूर्वाम्रपल्लवेन च किञ्चिदुदकं पातयेत् ।

पात्रे उदकसेकः- अत्र ब्राह्मणा मंत्रान् पठेयुः ।

“ॐ तिथि-करण-मुहूर्त-नक्षत्र-ग्रह-लग्नाधिदेवताः प्रीयन्ताम् ।

ॐ तिथिकरणे स-मुहूर्ते स-नक्षत्रे स-ग्रहे स-लग्नेसाधिदैवते प्रीयेताम् । ॐ दुर्गा पांचाल्योप्रीयताम् । ॐ अग्निपुरोगाः विश्वेदेवाः प्रीयन्ताम् ।

ॐ इन्द्रपुरोगाः मरुद्गणाः प्रीयन्ताम् । ॐ अरुन्धतीपुरोगाः

एकपत्न्यः प्रीयन्ताम् । ॐ विष्णुपुरोगाः सर्वेदेवाः प्रीयन्ताम् ।

ॐ ब्रह्मपुरोगाः सर्वेवेदाः प्रीयन्ताम् । ॐ ब्रह्म च ब्राह्मणाश्च

प्रीयन्ताम् । ॐ श्रीसरस्वत्यौ प्रीयेताम् । ॐ श्रद्धामेधे प्रीयेताम् ।

ॐ भगवती कात्यायनी प्रीयताम् । ॐ भगवती माहेश्वरी

प्रीयताम् । ॐ भगवती ऋद्धिकरी प्रीयताम् । ॐ भगवती

सिद्धिकरी प्रीयताम् । ॐ भगवतीपुष्टिकरी प्रीयताम् ।

ॐ भगवतीतुष्टिकरी प्रीयताम् । ॐ भगवन्तौ विघ्नविनायकौ

पुण्याहवाचनप्रयोगः

प्रीयेताम् । ॐ सर्वाः कुलदेवताः प्रीयन्ताम् ॥

ॐ सर्वाः ग्रामदेवताः प्रीयन्ताम् ।

विशेष - ॐ सर्वाः इष्टदेवताः प्रीयन्ताम् । ॐ सर्वाः

स्थानदेवताः प्रीयन्ताम् । ॐ वसिष्ठपुरोगाः ऋषिगणाः प्रीयन्ताम्

।

ॐ माहेश्वरीपुरोगाः उमामातारः प्रीयन्ताम् ।

ॐ भगवतीवृद्धिकरी प्रीयताम् । ”

बहिःपूर्वस्याम :- (बहिपात्र मे)

ततो यजमानो द्वितीय पात्रे जलं पातयेत् विप्रा मन्त्रान् पठेयुः ।

ॐ हताश्च ब्रह्मद्विषः ।

(मेरे भीतर स्थित ब्रह्म द्वेष का नाश हो ।)

हताश्च परिपन्थिनः ।

(मेरे कल्याण पंथ में आनेवाले कंटको का नाश हो ।)

हताश्च विघ्नकर्तारः ।

(मेरे जीवन में आनेवाले विघ्नो का नाश हो ।)

ॐ शत्रवःपराभवंयान्तु ।

(जो मेरे प्रति शत्रु भाव रखता हैं,

उस शत्रुओ का पराभव हो ।)

ॐ शाम्यन्तु घोरणि ।

(मुझे डरावने, भयभयंकर और विकराल स्वरूप से बचाये ।)

पुण्याहवाचनप्रयोगः

ॐ शाम्यन्तु पापानि ।

(मेरे जीवन में पापो का अभाव हो ।)

ॐ शाम्यन्त्वीतयः ।

(मेरे जीवन में महान विपत्तिओ का नाश हो ।)

ॐ शाम्यन्तु उपद्रवाः ।

(मेरे जीवन में उपद्रवो का नाश हो ।)

पुनःपात्रे:-

ॐ शुभानि वर्ष्णन्ताम् ।

(मेरे जीवन में शुभफलो की वृद्धि हो ।)

ॐ शिवा आपः सन्तु ।

(मेरे जीवन में जल कल्याणकर्ता हो ।)

ॐ शिवा ऋतवः सन्तु ।

(मेरे जीवन में ऋतु कल्याणकारीणी बने ।)

ॐ शिवा ओषधयः सन्तु ।

(मेरे जीवन में ओषधीया कल्याणकारीणी बने ।)

ॐ शिवा वनस्पतयः सन्तु ।

(मेरे जीवन में वनस्पतिया कल्याणकारीणी बने ।)

ॐ शिवानद्यः सन्तुः ।

(मेरे जीवन में नदीयाँ कल्याणकारीणी बने ।)

ॐ शिवा गिरयः सन्तु ।

पुण्याहवाचनप्रयोगः

(मेरे जीवन में पर्वत कल्याणकारी बने ।)

ॐ शिवा अतिथयः सन्तु ।

(मेरे घर आनेवाले अतिथि कल्याणकर्ता हो ।)

ॐ शिवा अग्नयः सन्तु ।

(अग्नि देवता कल्याणकर्ता हो ।)

ॐ शिवा आहुतयः सन्तु ।

(यज्ञ की आहुतिया मेरे परिवार में कल्याणकारी हो ।)

ॐ अहोरात्रे शिवे स्याताम् ॥

(दिन और रात मेरे कुल में सभी को कल्याणकारी बनें ।)

यजुः

ॐ निकामेनिकामे नं ह पुर्जन्यो वर्षतु फलवत्यो नुऽओषधयं

पच्यन्तर्ष्योगक्षेमो न व कल्पताम् ॥ (२२/२२)

ॐ शुक्राङ्गरक्षुधबृहस्पति-शनैश्चरराहुकेतुसोमसहिता-

आदित्यपुरोगः सर्वे ग्रहाः प्रीयन्ताम् ॥

ॐ भगवान्नारायणः प्रीयताम् ॥ ॐ भगवान्पर्जन्यः प्रीयताम् ॥

ॐ भगवान्स्वामी महासेनः प्रीयताम् ॥

ॐ पुरोनुवाक्यया यत्पुण्यं तदस्तु ॥ ॐ याज्यया यत्पुण्यं

तदस्तु ॥ ॐ वषट् कारेण यत्पुण्यं तदस्तु ॥ ॐ प्रातः सूर्योदये

यत्पुण्यं तदस्तु ॥

पुण्याहवाचनप्रयोगः

पुण्याहकालान्वाचयिष्ये । (विप्राः) ॐ वाच्यताम् ॥

ब्राह्म्यं पुण्यंमहर्यच्च सृष्टुत्पादनकारकम् ।

वेदवृक्षोद्भवं नित्यं तत्पुण्याहं ब्रुवन्तु नः ॥

यजमान -

भो ब्राह्मणाः! मह्यं सकुटुम्बिने महाजनान्नमस्कुर्वाणाय

आशीर्वचनमपेक्षमाणाय मया क्रियमाणस्य सग्रहमख (अमुक यज्ञारूप) कर्मणः पुण्याहं भवन्तो ब्रुवन्तु । इति यजमानः ।

ब्राह्मणाः -

‘ॐ अस्तु पुण्याहम्’ मन्दस्वरेण १।

‘ॐ अस्तु पुण्याहम्’ मध्यमस्वरेण २।

‘ॐ अस्तु पुण्याहम्’ उच्चस्वरेण ३।

(एवं त्रिः) इति ब्राह्मणाः ।

यजुः-

ॐ पुनन्तु मा । देवजुनाः पुनन्तु मनसु धियः ।

पुनन्तु विश्वा भूतानि जातवेदः पुनीहि मा ॥ (१९/३९)

पृथिव्यां मृद्घतायां तु यत्कल्याणं पुरा कृतम् ।

ऋषिभिः सिद्धगन्धर्वस्तत्कल्याणं ब्रुवन्तु नः ॥

यजमानो वदेत् -

भो ब्राह्मणाः मह्यं सकुटुम्बिने महाजनान्नमस्कुर्वाणाय

पुण्याहवाचनप्रयोगः

आशीर्वचनमपेक्षमाणाय मया क्रियमाणस्य सग्रहमख (अमुक यज्ञारूप) कर्मणः कल्याणं भवन्तो ब्रुवन्तु ।
अस्ति कल्याणम् । (एवं त्रिः)

यजुः :- ॐ यथेऽमाँ वाचङ्क्लयुणी मुवदानि जनै॒ व्यं ।
 ब्रुह्मुरुजुन्याऽन्यात् शुद्धायु चाष्योय चु स्वायु चारणाय च ।
 प्रियो देवानान्दविक्षिणायै दातुरिह भूयासमुयम्मे कामुहं
 समृद्धतामुपं मादो नंमतु ॥ (२६/२)

सागरस्य यथा वृद्धिर्महालक्ष्म्यादिभिः कृता ।

सम्पूर्णा सुप्रभावा च तां च ऋद्धिं ब्रूवत् नः ॥

भो ब्राह्मणः मह्यं सकृटुम्बिने महाजनान्नमस्कर्वाणाय

आशीर्वचनमपेक्षमाणाय मया क्रियमाणस्य सग्रहमख

(अमुक्यज्ञार्थ) कर्मणः क्रद्धिं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

कर्म ऋद्धयताम् । (एवं त्रिः)

यजुः - सत्रस्यऋद्धिरस्यगन्म ऊतिरमृताऽअभूम ।

दिवमृथिव्याऽअद्ययारुहामाविदाम देवान्तस्वर्ज्योति॒ ॥ (८/५२)

स्वस्तिस्तु याऽ विनाशाख्या पुण्यकल्याणवृद्धिदा ।

विनायक प्रिया नित्यं तां च स्वस्ति ब्रुवन्तु नः ॥

भो ब्राह्मणः मह्यं स कुटुम्बिने महाजनान्नमस्कुर्वाणाय

आशीर्वचनमपेक्षमाणाय मया क्रियमाणस्य सग्रहमख

(अमुक्यज्ञाख्य) अस्मै कर्मणि स्वस्तिं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

पुण्याहवाचनप्रयोगः

आयुष्मते स्वस्ति (एवं त्रिः)

यजुः- स्वस्ति नुऽइन्द्रो बृहूश्श्रवाहं स्वस्ति नः पूषा ब्रिश्ववैदाहं
। स्वस्ति नुस्ताकृश्युऽअरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्द्विधातु ॥
(२५/१९)

समुद्रमथनाञ्चाता जगदानन्दकारिका ।

हरिप्रिया च माङ्गल्या तां श्रियं ब्रुवन्तु नः ॥

भो ब्राह्मणाः मह्यं सकुटुम्बिने महाजनान्नमस्कुर्वाणाय
आशीर्वचनमपेक्षमाणाय मया क्रियमाणस्य सग्रहमख
(अमुकयज्ञाख्य) कर्मणः श्रीः भवन्तो ब्रुवन्तु ।

अस्तु श्रीः (त्रिः)

यजुः :- ॐ मनसुः कामुमाकूतिं ब्रुचः सुत्यमशीय ॥
पुशूनां रुपमन्तस्यु रसो यशुः श्रीः श्रयताम्मयि स्वाहा ॥
(३९/४)

संकल्पः :- मया कृतेऽस्मिन् पुण्याहवाचने न्यूनातिरिक्तो यो
विधिः स उपविष्ट ब्राह्मणानां वचनात् श्रीमहागणपतिप्रसादाच्च
सर्वः परिपूर्णोऽस्तु ॥

अस्तु परिपूर्णः ॥

अथाभिषेकः :-

(चार ब्राह्मणो यजमान के उपर अमृताभिषेक करें ।)

अभिषेके पत्नी वामतः- यजमानस्य वामभागे यजमानपत्नी

पुण्याहवाचनप्रयोगः

उपवेष्य अविधुराश्वत्वारो ब्राह्मणा दूर्वाप्रिपलवैरुदङ्गुःखास्तिष्ठन्तोऽ
भिषिंचेषुः ।

पयंः पृथिव्याम्पयुऽत्रोषंधीषु पयोँ दिव्युन्तरिक्षे पयोँ धाः ।

पयंस्वतीहं प्रदिशःः सन्तु महायम् ॥ (१८/३६)

पश्चं नुद्युः सरस्वतीमपियन्ति सस्नोतसहं ।

सरस्वती तु पश्चुधा सो दुशेभवत्सुरित् ॥ (३४/११)

ब्रुणस्युत्तम्भनमसि ब्रुणस्य स्कम्भुसर्जनी स्त्थे ।

ब्रुणस्यऽऋतुसदन्ध्यसि ब्रुणस्यऽऋतुसदन्मसि

ब्रुणस्यऽऋतुसदनुमासीद ॥ (४/३६)

पुनन्तु मा । देवजुनाः पुनन्तु मनसा धियः । पुनन्तु विश्वा
भूतानि जातवेदहं पुनीहि मा ॥ (१९/३९)

देवस्य त्वा । सवितुः प्रसुवेऽश्विनोर्ब्रह्म्याम्पुष्णो हस्तांब्याम् ।

सरस्वत्यै ब्रुचो युन्तुर्ष्यत्रिये दधामि बृहस्पतेष्वा

साम्रांज्येनाभिषिंश्वाम्यसौ । (९/३०)

देवस्य त्वा सवितुः प्रसुवेश्विनोर्ब्रह्म्याम्पुष्णो हस्तांब्याम् ।

सरस्वत्यै ब्रुचो युन्तुर्ष्यत्रेणाग्नेः साम्रांज्येनाभिषिंश्वामि ॥

(१८/३७)

देवस्य त्वा सवितुः प्रसुवेश्विनोर्ब्रह्म्याम्पुष्णो हस्तांब्याम् ।

अश्विनोर्बैषंज्येनु तेजसे ब्रह्मवर्चुसायुभिषिंश्वामि सरस्वत्यै

भैषंज्येन ब्रीच्युयुन्नाद्यायुभिषिंश्वामीन्द्रस्येन्द्रियेण बलाय श्रियै

पुण्याहवाचनप्रयोगः

यशस्सुभिष्ठामि ॥ (२०/३)

विश्वानि देव सवितर्दुरुतानि परासुव । यद्गद्वन्तनुऽआसुव ।

(३०/३)

धामुच्छदुग्निरिन्द्रो ब्रह्मा देवो बृहस्पतिः ।

सचैतसो विश्वे देवा युजम्प्रावन्तु नहं शुभे ॥ (१८/७६)

त्वर्ष्विष्ठ दाशुषो नृः पाहि शृणुधी गिरः ।

रक्षा तोकमुत त्कमना' ॥ (१३/५२)

अन्नपुतेन्नस्य नो देह्यनमीवस्य शुष्मिणः ।

प्रप्त दातारन्तारिषुऽर्जनो धेहि ह्विपदे चतुर्ष्यदे ॥ (११/८३)

द्वौः शान्तिरुन्तरिक्षद्वृश्च शान्तिः पृथिवी शान्तिरापुहं
शान्तिरोषधयुहं शान्तिः । बनुस्पतयुहं शान्तिर्विश्वे देवाः
शान्तिर्ब्रह्म शान्तिः सर्वद्वृश्च शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सा मु
शान्तिरधि ॥ (३६/१७)

यतौयतहं सुमीहसु ततौ नोऽअभयङ्करु ।

शन्तिः कुरु प्रजाभ्योभयन्तहं पशुभ्यः ॥ (३६/२२)

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥ सुशान्तिर्भवतु

सुरास्त्वामभिष्ठन्तु ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ।

वासुदेवो जगन्नाथस्तथा सङ्कर्षणो विभुः ।

प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च भवन्तु विजयाय ते ।

आखण्डलोऽग्निर्भगवान्यमो वै नैर्कृतिस्तथा ।

पुण्याहवाचनप्रयोगः

वरुणः पवनश्चैव धनाध्यक्षस्तथा शिवः ॥
 ब्रह्मणा सहिताः सर्वे दिक्पालाः पान्तु ते सदा ।
 कीर्तिर्लक्ष्मीधृतिर्मेधा पुष्टिः श्रद्धा मतिः ।
 बुद्धिर्लज्जा वपुः शान्तिःकान्तिस्तुष्टिश्च मातरः ।
 एतास्त्वामभिषिङ्गन्तु देवपत्यः समागताः ॥
 आदित्यश्चन्द्रमाभौमबुधजीवसितार्कजाः ।
 ग्रहास्त्वामभिषिङ्गन्तु राहुः केतुश्च तर्पिताः ॥
 ऋषयो मुनयो गावो देवमातर एव च ॥
 देवपत्यो द्रुमा नागा दैत्याश्चाप्सरसां गणाः ॥
 अस्त्राणि सर्वशस्त्राणि राजानो वाहनानि च ।
 औषधानि च रक्तानि कालस्यावयवाश्च ये ।
 सरितः सागराः शैलास्तीर्थानि जलदा नदाः ।
 एतास्त्वामभिषिङ्गन्तु सर्वकामार्थसिद्धये ॥
 भगं ते वरुणो राजा भगं सूर्यो बृहस्पतिः ।
 भगमिन्द्रश्च वायुश्च भगं सप्तर्षयो दधुः ॥
 यत्ते केशेषु दौर्भाग्यं सीमन्ते यश्च मूर्धनि ।
 ललाटे कर्णयोरक्षणोरापो निघन्तु ते सदा ।
 अभिषेकोस्तु ॥
 अभिषेक कर्तुम्यः ब्राह्मणेभ्यः दक्षिणां दास्ये । तेन श्री
 कर्माङ्गदेवताः प्रीयन्ताम् ॥

पुण्याहवाचनप्रयोगः

ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात्पूर्णमदुच्यते पूर्णस्य पूर्णमादाय
 पूर्णमेवावशिस्यते ॥ पुण्याहवाचनात्सर्वं कल्याणमस्तुतेगृहे ।
 कीर्तिविर्यान्वित्वोभूत्वा जीवत्वं शरदांशतम् ॥ ततो ब्राह्मणाय
 दक्षिणां दद्यात् ॥

ॐ परिपुर्णस्तु विधिः ॥

॥ इति पुण्याहवाचनम् ॥

गौर्यादिमातृकास्थापनम्

॥ गौर्यादिमातृकास्थापनम् ॥

गौरी.	पञ्चा.	शची.
१	२	३
स्वा.	धृ.	पु.
१०	११	१२
स्व.	आ.	तु.
९	१४	१३
ग.		सा.
दे.	ज.	वि.
८	७	६

स्व.	लोक.	मातृ.	स्वा.
१०	१३	१२	११
देवसे.	कुल.	पञ्चा.	वि.
९	१७	३	७
ज.	धृ.	गौरी.	सा.
८	१४	२	६
ग.१			
तु.	मेधा.	शची.	पु.
१६	५	४	१५

गौर्यादिमातृकास्थापनम्

तत्रादौ रक्तवस्त्रास्तृते भद्रपीठे सप्तदशगोधूमपुंजान् कृत्वा तदुपरि
पूर्णीफ़लानि निधाय अक्षतान् गृहीत्वा यथोक्तस्थानेषु गणेश
सहित मातृकाणाम् आवाहनं कुर्यात् ॥

तत्र क्रम -

गौरी पद्मा शर्ची मेधा सावित्री विजया जया ।

देवसेना स्वधा स्वाहा मातरो लोकमातरः ॥

धृतिः पुष्टिः तथा तृष्टिः आत्मनः कुलदेवता ।

गणेशोनाधिका ह्येता वृद्धौ पूज्याश्वतुर्दशः (षोडश) ॥

श्रीः लक्ष्मी धृति मेधास्वाहाप्रज्ञासरस्वती ।

मांगल्येषु प्रपूज्यन्ते सप्तैताः धृतमातरः ॥

(सगणेश मातृकाणां सप्तधृतमातृकाणाश्वैकतत्रेण पूजनम्

कर्तव्यं चेत् सगणेशगौर्यादिनामावाहनं कृत्वा-

श्रियादिसप्तधृतमातृकाणां चावाहनं कृत्वा (प्रतिष्ठापन्)

“वसोद्धरासमन्वितसगणेशगौर्यमातृभ्यो नमः” यथा लाभोच्चार

पूजनम् जलमादाय अनेन पूजनेन वसोद्धरासमन्वित

सगणेशगौर्यादिमातरः प्रीयन्ताम् ।)

गणेश :-

हरिः अँगुणानान्त्वा गुणपतिः हवामहे प्रियाणान्त्वा प्रियपतिः

हवामहे निधीनान्त्वा निधिपतिः हवामहे वसो मम ॥

आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् ॥ (२३/१९)

गौर्यादिमातृकास्थापनम्

एकदन्तं शूर्पकर्णं सर्वविघ्रहरं सदा ।

त्रैलोक्यवन्दितं देवं गणेशं स्थापयाम्यहम् ॥

ॐ भू०गणेशाय नमः । गणेशम् आवहयामि स्थापयामि ॥१॥

गौरी :-

ॐ आयङ्गौ० पृश्निरक्रमीदसंदन्मुतरंम्पुर० ।

पितरंश्च प्रयन्त्स्वं । (३/६)

हिमाद्रितनयां देवीं वरदां भैरवप्रियाम ।

लंबोदरस्य जनर्णीं गौरीमावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू०गौर्यै नमः । गौरीम् आ०स्था० ॥२॥

पद्मा :-

ॐ हिरण्ण्यरूपाऽउषसो विरोक्तुभाविन्द्राऽउदिथु० सूर्यैश्च ॥

आरोहतंवरुण मित्रु गर्तुन्ततंश्चक्षाथुमदितिन्दितिंश्च मित्रोसु

ब्रुणोसि ॥ (१०/१६)

पद्माभां पद्मवदनां पद्मनाभोरुसंस्थितां ।

जगत्प्रियां पद्मवासां पद्मामावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू०पद्मायै नमः । पद्मामम् आ०स्था० ॥३॥

शची :-

ॐ कुदा चुन । स्तुरीरंसि नेन्द्रं सश्चसि दुशुषे' ॥

उपोपेन्नु मंघवुन्न्युऽङ्गन्नु तु दानंन्देवस्यं पृच्यतऽआदित्येष्यस्त्वा

॥ (८/३)

गौर्यादिमातृकास्थापनम्

ॐ निवेशनं सुङ्गमं नो वसूनुं विश्वा रुपाभिचंष्टे शर्चांभिः ॥
देवऽद्विव सविता सुत्यधुर्मेन्द्रो न तस्त्थौ समुरे पंथीनाम् ॥
(१२/६६)

दिव्यरूपां विशालाक्षीं शुक्लकुंडलधारिणीम् ।

रक्तमुक्ताद्यलंकारां शचीमावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू०शच्यै नमः । शचीम् आ०स्था० ॥४॥

मेधा :-

ॐ मेधाम्मे वरुणो ददातु मेधामुग्निः प्रुजापतिः ।
मेधामिन्द्रश्च ब्रुयुश्च मेधान्धुता ददातु मु स्वाहा ॥ (३२/१५)

मेधां विष्णुप्रियां नित्यं जगत्संमोहकारिणीम् ।

मम यज्ञे महाभागां मेधामावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू० मेधायै नमः । मेधाम् आ०स्था० ॥५॥

सावित्री :-

ॐ उपुयुमगृहीतोऽसि । सावित्रोसि चनोधाश्चनोधाऽअसि चनो
मयिं धेहि ॥ जिन्वं युज्ञजिन्वं युज्ञपतिम्भगाय देवाय त्वा सवित्रे
॥ (८/७)

जगत्सृष्टिकरीं धात्रीं देवीं प्रणवमातृकाम् ।

वेदगर्भा० ऋ तुमयीं सावित्रीं स्थापयाम्यहम् ॥

ॐ भू०सावित्र्यै नमः । सावित्रीम् आ०स्था० ॥६॥

गौर्यादिमातृकास्थापनम्

विजया :-

ॐ विज्युन्धनुः कपुर्दिनो विशल्यो बाणवाँ॒ ॥७उत ।

अनैशन्नस्यु याऽङ्गषंवऽआभुरस्य निषङ्गंधिः ॥ (१६/१०)

सर्वास्त्रधारिणीं देवीं सर्वाभरणभूषिताम् ।

सर्वदेवनुतां ध्यात्वा विजयां स्थापयाम्यहम् ॥

ॐ भू०विजयायै नमः । विजयाम् आ०स्था० ॥७॥

जया :-

ॐ या तै । रुद्र शिवा तुनूरघोरापापकाशिनी ।

तया॑ नस्तुन्वा॒ शन्तमयु॑ गिरिशन्तुभिचांकशीहि ॥ (१६/२)

सुरारिमधिणीं देवीं देवानामभयप्रदाम् ।

त्रैलोक्यवन्दितां देवीं जयामावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू० जयायै नमः । जयाम् आ०स्था० ॥८॥

देवसेना :-

ॐ देवानांभुद्वा॑ सु॑मुतिर्त्त॑जूयुतान्देवानां॑ रुतिरुभि नो॑
निवर्त्तताम् । देवानां॑ सुकृत्यमुप॑सेदिमा॒ ब्रुयन्देवा॒ नुऽआयुहं॑
प्रतिरन्तु॑ जीवसै॑ ॥ (२५/१५)

मयूरवाहनां देवीं खङ्गशक्तिधनुर्धराम् ।

आवाहयेदेवसेनां तारकासुरमर्दिनीम् ॥

ॐ भू० देवसेनायै नमः । देवसेनाम् आ०स्था० ॥९॥

गौर्यादिमातृकास्थापनम्

स्वधा :-

ॐ पितृब्यंः स्वधायिब्यंः । स्वधानमः पितामुहेब्यंः
स्वधायिब्यंः स्वधा नमुः प्रपितामहेब्यः स्वधायिब्यंः स्वधा
नमः । अक्षक्षितरोर्मामदन्त पितरोर्तृपन्त पितरुः पितरुः
शुन्धेवम् ॥ (१९/३६)

कव्यमादाय सततं पितृभ्यो या प्रयच्छति ।

पितृलोकार्चितां देवीं स्वधामावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू० स्वधायै नमः । स्वधाम् आ०स्था० ॥१०॥

स्वाहा :-

ॐ स्वाहा॑ युज्ञम्मन॑सुः स्वाहोरोरुन्तरिक्षात्स्वाहा॒
द्यावा॑पृथिवीब्यु॒ स्वाहा॒ व्रातुदारंभे॒ स्वाहा॑ ॥ (४/६)

हविर्गृहीत्वा सततं देवेभ्यो या प्रयच्छति ।

तां दिव्यरूपां वरदां स्वाहामावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू० स्वाहायै नमः । स्वाहाम् आ०स्था० ॥११॥

मातरः :- ॐ अदितिर्द्यौरदितिरुन्तरिक्षुमदितिम्मुता स पिता स
पुत्रः । विश्वे॑ देवाअदितिः॑ पञ्चु

जनाऽअदितिर्जुतमदितिर्जनित्वम् ॥ (२५/२३)

आवाहयाम्यहं मातृः सकला लोकपूजिताः ।

सर्वकल्याणरूपिण्यो वरदा दिव्यभूषिताः ॥

ॐ भू० मातृभ्यो नमः । मातृः आ०स्था० ॥१२॥

गौर्यादिमातृकास्थापनम्

लोकमातृः :-

ॐ पृष्ठदश्श्वा मुरुतुः पृश्निमातृरुः शुर्भुषावानो विदथैषु
जग्गमयः । अुग्निजिह्वा मनवुः सूरचक्षसु विश्वै नो
देवाऽअवुसागमन्निः ॥ (२५/२०)

आवाहयेलोकमातृजयन्तीप्रमुखाः शुभाः ।

नानाभीष्टप्रदाः शान्ताः सर्वलोकहितावहाः ॥

ॐ भू०लोकमातृभ्यो नमः । लोकमातृः आ०वा० ॥१३॥

धृति :-

ॐ धृष्टिरस्यपाञ्चेऽअग्निमादञ्जहि निष्क्रुव्यादेषु सुधा
देवुयजंवह ॥ ध्रुवमसि पृथिवीन्दृष्टेषु ब्रह्मवनि त्वा
क्षत्रुवनि सजातुवन्युपदधामि ब्रातृव्यस्य ब्रुधाय ॥ (१/१७)

सर्वहर्षकरीं देवीं भक्तानामभयप्रदाम् ।

हर्षोत्कुलास्यकमलां धृतिमावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू०धृत्यै नमः । धृतिम् आ०स्था० ॥१४॥

पुष्टि :-

ॐ त्वष्टा तुरीपोऽअद्वृतऽइन्द्राग्नी पुष्टिवर्द्धना ।
द्विपदु च्छन्देऽइन्द्रियमुक्षा गौर्न वयो दधुः ॥ (२१/२०)

पोषयन्तीं जगत्सर्व स्वदेहप्रभवाव्ययम् ।

बहुपुष्टिकरीं देवीं पुष्टिमावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू०पुष्टयै नमः । पुष्टिम् आ०स्था० ॥१५॥

गौर्यादिमातृकास्थापनम्

तुष्टि :-

ॐ बृहस्पते ऽअति यदुर्ष्वौ ऽअहां द्युमद्विभाति क्रतुं मुञ्जनेषु ॥
यद्वौ दयुच्छवं स ऽऋतप्रजातु तदुस्मासु द्रविणन्धेहि चित्रम् ॥
(२६/३)

आवाहयामि तां तुष्टिं सूक्ष्मवस्त्रान्वितां ।

शुभाम् संतोषो भविता चात्र रक्षणायाध्वरे शुभे ॥

ॐ भू० तुष्टयै नमः । तुष्टिम् आ०स्था० ॥१६॥

आत्मन् कुलदेवता :-

अम्बुॽअम्बिकेम्बालिके न मा॑ न यति कश्चुन ।

ससंस्त्यश्वुकः सुभाद्रिकाङ्काम्पीलवुसिनीम् ॥ (२३/१८)

आत्मनो देवतां देवीमैश्वर्यसुखदायिनीम् ।

वंशवृद्धिकरीं नित्यां धनदेवीं कुलां बिकाम् ॥

ॐ भू० आत्मकुलदेवतायै नमः । आत्मकुलदेवताम् आ०स्था०

॥१७॥

प्रतिष्ठा :-

ॐ मनौ जूतिर्ज्ञाषतुमाञ्च्यस्यु बृहस्पतिष्युज्ञामिमन्त-
नोत्त्वरिष्टश्वुज्ञृ समिमन्दधातु । विश्वै देवासंऽद्वह मादयन्तुमो
॥ इँम्प्रतिष्ठृ ॥ (२/१३)

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

वैश्वदेवसंकल्पः

ॐ भू० गणेश गौर्यादिमातरः सुप्रतिष्ठितः वरदाः भवत् ॥

ॐ भू० गणेश गौर्यादिमातृभ्यो नमः ॥

इत्यनेन षोडशोपचारैः सम्पूजयेत् ॥

प्रार्थना :-

गौरी पद्मा शर्ची मेधा सावित्री विजया जया ।

देवसेना स्वधा स्वाहा मातरो लोकमातरः ॥

धृतिः पुष्टिः तथा तृष्टिः आत्मनः कुलदेवता ।

गणेशोनाधिका ह्येता वृद्धौ पूज्याश्वतुर्दशः (षोडश) ॥

जलमादाय अनेन पूजनेन सगणेशगौर्यादिमातरः प्रीयन्ताम् ॥

॥ वैश्वदेवसङ्कल्पः ॥

अत्र प्रथमं विश्वदेवः ॥ तदभावे तज्जनितदोषपरिहाराय तंदुलपात्रं
सघृतं सदक्षिणाकमाचार्याय वा वैश्वदेवकर्त्रे कस्मैचिद्वाह्नणाय
दद्यात् ॥ यथा - (यजमानो हस्ते सदक्षिणाकं सघृतं
तण्डुलपात्रं गृहीत्वा वदेत् -) अस्मिन् कर्मणि विहित
वैश्वदेवाकरणजनितप्रत्यवाय परिहारार्थ
वैश्वाकरणजनितफलप्राप्यर्थम् इदं सदक्षिणाकं सघृतं
तण्डुलपात्रम् आचार्याय (वा अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय) अहं
दास्ये तेन वैश्वदेव करणजनितफलप्राप्तिद्वारा
प्रारीप्सितकर्मण्यधिकारसिद्धिरस्तु ॥ ॥ इति वैश्वदेवसंकल्प ॥

वसोद्धरापूजनम्

॥ श्यादिसप्तवसोद्धरादेवतापूजनम् ॥

इष्टिकायां वा कुंकुमोपरि धृतेन सप्तरेखा उत्तरोत्तरक्रमेण कुर्यात्

॥

ध्यानम् :-

ॐ ब्रह्मोऽहं पुवित्रिमसि शुतधारुं ब्रह्मोऽहं पुवित्रिमसि सुहस्रधारम् ॥
देवस्त्वा सविता पुनातु ब्रह्मोऽहं पुवित्रेण शुतधारेण सुप्प्वा
कामधुक्ष्महं ॥ (१/३)

श्रीः लक्ष्मी धृति मेधास्वाहाप्रज्ञासरस्वती ।

मांगल्येषु प्रपूज्यन्ते सप्तैताः धृतमातरः ॥

श्रीः :-

ॐ मनसुऽहं कामुमाकूतिं ब्रुचः सुत्यमशीय ॥

पुशुनात्तु रूपमन्तस्यु रसो यशुऽहं श्रीः श्रयतुम्मयि स्वाहा ॥

(३९/४)

सुवर्णपद्महस्तां तां विष्णोर्वक्षस्थले स्थिताम् ।

त्रैलोक्यवल्लभां देवीं श्रियमावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भू० श्रीयै नमः श्रीयम् आ०स्था० ॥१॥

लक्ष्मी :- ॐ श्रीश्वर्ते लक्ष्मीश्वरु पत्न्यावहारुत्रे पुर्वे नक्षत्राणि
रूपमुश्विनौ व्यात्तम् ॥ इष्णन्निषाणमुम्मङ्गिषाण
सर्वलुकम्मङ्गिषाण ॥ (३९/२२)

वसोद्वारापूजनम्

शुभलक्षणसंपत्त्रां क्षीरसागरसंभवाम् ।
 चन्द्रस्यभर्गिर्ना सौम्यां लक्ष्मीमावाहयाम्यहम् ॥
 ॐ भू० लक्ष्म्यै नमः लक्ष्मीम् आ०स्था० ॥२॥

धृति -

ॐ इह रतिरिह रमद्विमुह धृतिरिह स्वधृतिः स्वाहा० ।
 उपुसुजन्धुरुणम्मात्रे धुरुणौ मुतरुन्धयन् ।
 रुयस्पोषमुस्मासु दीधरुत्स्वाहा० ॥ (८/५१)
 संसारधारणपरां धैर्यलक्षणसंयुताम् ।
 सर्वसिद्धिकर्णि देवीं धृतिमावाहयाम्यहम् ॥
 ॐ भू० धृत्यै नमः धृतिम् आ०स्था० ॥३॥

मेधा -

ॐ मुधाम्मे ब्रुणो ददातु मुधामुग्निः प्रुजापतिः ॥
 मुधामिन्द्रश्च ब्रुयुश्च मुधान्धुता ददातु मु स्वाहा० ॥ (३२/१५)
 सदसत्कार्यकरणक्षमां बुद्धिविशालिनीम् ।
 मम कार्ये शुभकर्णि मेधामावाहयाम्यहम् ॥
 ॐ भू० मेघायै नमः मेघाम् आ०स्था० ॥४॥

स्वाहा -

ॐ स्वाहा० प्राणेभ्युः साधिपतिकेभ्युः । पुथिव्यै स्वाहाग्न्यये
 स्वाहान्तरिक्षायु स्वाहा० ब्रुयवे स्वाहा० । दिवे स्वाहा० सूर्योयु
 स्वाहा० ॥ (३९/१)

वसोद्धरारापूजनम्

प्राणायुस्वाहा॑ पुनायुस्वाहा॑व्युनायुस्वाहा॑ ।
 चक्षुषेस्वाहा॑श्रोत्रायुस्वाहा॑ ब्रुचेस्वाहा॑ मनसे स्वाहा॑ ॥
 ॐ भू०स्वाहायै नमः स्वाहाम् आ०स्था० ॥५॥

प्रज्ञा -

ॐ यत्प्रुज्ञानमुत चेतो धृतिंश्च यज्ञोतिरुन्तरमृतम्प्रुजासु॑ ॥
 यस्म्मान्नऽऋते किञ्चुन कर्म क्षियते तन्मु मनः
 शिवसङ्कल्पमस्तु॑ ॥ (३४/३)

प्रणवस्यापिजनर्नो रस नाग्रस्थितां सदा ।
 प्रागल्ल्यदात्रीं चपलां प्रज्ञा मावाहयामहम् ॥
 ॐ भू०प्रज्ञायै नमः प्रज्ञाम् आ०स्था० ॥६॥

सरस्वती -

ॐ पुवुकानु॒ह सरस्वती॑ ब्राजैभिर्वृजिनी॑वती॑ ।
 युज्ञंब॑ष्टु धियाव॑सु॒ह ॥ (२०/८४)

प्रणवस्यैव जननी रसनाग्रस्थितां सदा ।
 श्वेतपद्मासनां देवीं वाणीमावाहयाम्यहम् ॥
 ॐ भू० सरस्वत्यै नमः सरस्वतीम् आ०स्था० ॥७॥

(प्रतिष्ठापन पूजनम् लाभोप्वार पूजनम्) -

अनेन पूजनेन श्यादिसप्तधृतमातरः प्रीयन्ताम् ॥

॥ इति गौर्यादिमातृकास्थापनप्रयोगः ॥

अथायुष्मंत्रजपः

॥ अथायुष्मंत्रजपः ॥

जलमादाय - ततः करिष्यमाण कर्मणि आयुष्माभिवृद्धिर्थं

ब्राह्मण द्वारा अथायुष्मंत्र जप कर्माहं करिष्ये ॥

विप्रा हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा ॥

ॐ अुयुष्म्युंब्रच्चुस्यु॒॒ रुयस्प्पोषुमौभ्देदम् ॥

इुद॒॒ हिर॑ण्युंब्रच्चस्वुञ्जेत्रुयाविशतादु माम् ॥ (३४/५०)

न तद्रक्षांलंसि न पिंशुचास्तरन्ति देवानुमोजं द्वयमुजलंह्येतत्

। यो बुभर्ति दाक्षायुणृ हिर॑ण्युृ सदेवेषु कृणुते दीर्घमायुृ

स मंनुष्येषु कृणुते दीर्घमायुृ ॥ (३४/५१)

यदाबंद्धन्दाक्षायुणा हिर॑ण्युृ शुतानीकाय सुमनुस्यमानाः ॥

तन्मुऽआबंद्धामि शुतशारदुयायुष्माञ्जुरदृष्टिष्ठासंम् ॥

(३४/५२)

रोगानशेषानपहंसि तुष्टा रुष्टा तु कामान् सकलानभीष्टान् ।

त्वामाश्रितानां न विपन्नराणां । त्वामाश्रिता ह्याश्रयतां प्रयान्ति ॥

एतत्कृतं यत्कदनं त्वयाऽद्य धर्मद्विषां देवि! महासुराणाम् ॥

रूपैरनेकैर्बहुधाऽत्ममूर्तिम् । कृत्वाम्बिके तत्प्रकरोति काऽन्या ॥

विद्यासु शास्त्रेषु विवेकदीपे ष्वाद्येषु वाक्येषु च का त्वदन्या ।

ममत्वगर्तेऽतिमहान्धकारे बिभ्रामयत्येतदतीव विश्वम् ॥

रक्षांसि यत्रोग्रविषाश्च नागा यत्राऽरयो दस्युबलानि यत्र ।

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

दावानलो यत्र तथाऽब्धिमध्ये तत्रस्थिता त्वं परिपासि विश्वम् ॥
विश्वेश्वरि ! त्वं परिपासि विश्वं विश्वात्मिका धारयसीति विश्वम् ।

विश्वेशवन्द्या भवती भवन्ति विश्वाश्रया ये त्वयि भक्तिनम्राः ॥
देवि ! प्रसीद परिपालय नोऽरिभीतेर्नित्यं यथाऽसुरवधादधुनैव
सद्यः ।

पापानि सर्वजगतां प्रशमं नयाशुउत्पातपाकजनितांश्च महोपसर्गान् ॥

आयुष्यम् आयुष्यम् आयुष्यम् आयुष्याभिवृद्धिरस्तु ॥ इत्यक्षतान्
यजमानमूर्धि निःक्षिपेयुः ॥

॥ अथ नान्दीश्राद्धप्रयोगः ॥

(अगर माता हयात है और पिता नहि है तो जनकस्य शब्द
जोड़कर संबोधन करे जैसे **गोत्राः जनकस्य पितृपितामह०** ॥)

(दाहिने हाथ मे दूर्वा ले और बाये हाथ से आचमनी मे जल
लेकर दाहिने हाथ मे जो दूर्वा है उसके उपर जल छोड़े क्रम
के अनुसार दूर्वा पर पदार्थ रखते जाए जैसे पहेले यव रखिये
एसा सभी उपचार में बताया है ।)

आचम्य प्राणानायम्य -

क्षणदान - यवान्गृहीत्वा - (जल अर्पित करें)

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

(दाहिने हाथ में रखी हुई दूर्वा से प्रथम पर, यव-दूर्वा युक्त जल अर्पित करना है)

ॐ सत्य वसुसंज्ञकानां विश्वेषां देवानां नान्दी मुखानाम्
अद्यकर्तव्यप्रधान सङ्कल्पोक्तकर्माङ्गसाङ्कल्पिक
नान्दीश्राद्धे भवद्यां क्षणःक्रियताम् ॥
इति यवान्निक्षिप्य ॥

(यजमान बोले) प्राप्नुवन्तु भवन्तः ॥

(ब्राह्मण प्रतिवचन दे) प्राप्नवाव ॥

यवान्नृहीत्वा -

(दाहिने हाथ में रखी हुई दूर्वा से द्वितीय पर, यव-दूर्वा युक्त जल अर्पित करना है)

गोत्राणां नान्दीमुखानां पितृपितामहप्रपितामहानां सपलीकानाम्
अद्यकर्तव्यप्रधानसङ्कल्पोक्तकर्माङ्गसाङ्कल्पिकनान्दीश्राद्धे भवद्यां
क्षणः क्रियताम् ॥ इति यवान्निक्षिप्य ॥

(यजमान बोले) प्राप्नुतां भवन्तौ ॥

(ब्राह्मण प्रतिवचन दे) प्राप्नवाव ॥

यवान्नृहीत्वा -

(दाहिने हाथ में रखी हुई दूर्वा से तृतीय पर, यव-दूर्वा युक्त जल अर्पित करना है)

द्वितीयगोत्राणां नान्दीमुखानां मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमाता-

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

महानां सपलीकानाम् अद्यकर्तव्यप्रधान सङ्कल्पोक्तकर्माङ्ग-
साङ्कल्पिकनान्दीश्राद्धे भवद्द्यां क्षणः क्रियताम् ॥
इति यवान्निक्षिप्य ॥

(यजमान बोले) प्राप्नुतां भवन्तौ ॥

(ब्राह्मण प्रतिवचन दे) प्राप्नवाव ॥

पाद्यदानम् - (जल अर्पित करें)

नान्दीमुखाः सत्यवसुसंज्ञका विश्वेदेवाः । (ॐ भूर्भुवः स्वः)

इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पादप्रक्षालनं वृद्धिः ॥

गोत्राः पितृपितामहप्रपितामहाः सपलीकाः नान्दीमुखाः

(ॐ भूर्भुवः स्वः) इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पादप्रक्षालनं
वृद्धिः ॥

द्वितीयगोत्राः मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहाः सपलीकाः
नान्दीमुखाः (ॐ भूर्भुवः स्वः) इदं वः पाद्यं पादावनेजनं
पादप्रक्षालनं वृद्धिः ॥

सङ्कल्पः - अद्यपूर्वोच्चरित० शुभपुण्यातिथौ कर्माङ्गत्वेन
साङ्कल्पिविधिना नान्दीश्राद्धं करिष्ये ॥

आसनदानम् - (दर्भ अथवा पुष्प का आसन अर्पित करें)

सत्यवसुसंज्ञका विश्वेदेवा नान्दीमुखाः (ॐ भूर्भुवः स्वः) इदं
व आसनम् सुखासनं नान्दीश्राद्ध क्षणौ क्रियेताम् ।
तथैति विप्रो ॥

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

गोत्राः पितृपितामहप्रपितामहाः सपलीका नान्दीमुखाः

(ॐ भूर्भुवः स्वः) इदं आसनम् । सुखासनं ॥

द्वितीयगोत्रा मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहाः सपलीका नान्दीमुखाः (ॐ भूर्भुवः स्वः) इद आसनम् । सुखासनं ॥

गन्धादिदानम् - (सर्व उपचार अर्थे गन्ध पुष्प अर्पित करें)

सत्यवसुसंज्ञका विश्वेदेवा नान्दीमुखाः (ॐ भूर्भुवः स्वः) इदं वो गन्धाद्यर्चनंस्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

गोत्राः पितृपितामहप्रपितामहाः सपलीका नान्दीमुखाः ।

इदं वो गन्धाद्यर्चनं स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

द्वितीयगोत्रा मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहाः सपलीका नान्दीमुखाः । इदं वो गन्धाद्यर्चनं स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

भोजननिष्क्रयद्रव्यदानम् - (भोजन निष्क्रिय अर्थे आमान्र (काचु सिधुं) अथवा दक्षिणा अर्पित करें ।)

सत्यवसुसंज्ञका विश्वेदेवा नान्दीमुखाः ।

युग्मब्राह्मणभोजनपर्याप्तमन्नं वा तन्निष्क्रयीभूतम् किञ्चिद् हिरण्यं दत्तं अमृतरूपेण वः स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

गोत्राः पितृपितामहप्रपितामहाः सपलीका नान्दीमुखाः ।

युग्मब्राह्मणभोजनपर्याप्तमन्नं वा तन्निष्क्रयीभूतम् किञ्चिद् हिरण्यं अमृतरूपेण वः स्वधा संपद्यतां वृद्धिः ॥

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

द्वितीयगोत्रा मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहाः सपलीका
 नान्दीमुखाः । युग्मब्राह्मणभोजनपर्यातमन्नं वा तन्निष्कर्योभूतम्
 किञ्चिद् हिरण्यं दत्तं अमृतरूपेण वः स्वधा संपद्यतां वृद्धिः ॥
सक्षीरयवमुदकदानम् - (पय, जल और यव मिश्रित करके
 अर्पित करें ।)

नान्दीमुखाः सत्यवसुसंज्ञका विश्वेदेवाः प्रीयन्ताम् ॥
 गोत्राः पितृपितामहप्रपितामहाः सपलीका नान्दीमुखाः प्रीयन्ताम्
 ॥

द्वितीय गोत्राः मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहाः सपलीका:
 नान्दीमुखाः प्रीयन्ताम् ॥

आशीर्ग्रहणम् -

(ब्राह्मण द्वारा यजमान अपने पितृओ से आशिष ग्रहण करे ।)
 प्रथम यजमान ब्राह्मणो को विनंती पूर्वक नमस्कार करें और
 कहे- ॐ अघोराः पितरः सन्तु । मेरे पितृ सोम्यरूप वाले हो ।
 ॐ सन्त्वधोराः पितरः । ब्राह्मण आशीर्वाद देते हुए कहते हैं
 की आपके पितृ देवता सोम्यरूप वाले हो ।
 ॐ गोत्रन्नोऽभिवर्द्धताम् । य० मेरे कुल में वंश की वृद्धि हो ।
 ॐ अभिवर्द्धतां वो गोत्रम् । ब्रा० आपके कुल वंश वृद्धि हो ।
 ॐ दातारो नोऽभिवर्द्धताम् । य० मेरे कुल में धनाश्रय देने
 वालो की वृद्धि हो ।

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

ॐ अभिवर्द्धन्तां वो दातारः । ब्रां आपके कुल में धनाश्रय देने वालों की वृद्धि हो ।

ॐ वेदाश्च नोऽभिवर्द्धन्ताम् । य० मेरे कुल में वेद ज्ञानादि की वृद्धि हो ।

ॐ अभिवर्द्धन्तां वो वेदाः । ब्रां आपके कुल में वेद ज्ञानादि की वृद्धि हो ।

ॐ सन्ततिनोऽभिवर्द्धताम् । य० मेरे कुल में संतति की वृद्धि हो ।

अभिवर्द्धतां वः सन्ततिः । ब्रां आपके कुल में संतति की वृद्धि हो ।

ॐ श्रद्धा च नो माव्यगमत् । य० मेरे कुल में सभी अचल श्रद्धावान हो ।

ॐ माव्यगमद्वः श्रद्धा । ब्रां आपके कुल में सभी अचल श्रद्धावान हो ।

ॐ बहुदेयं च नोऽस्तु । य० मेरे कुल में सभी को इतनी द्रव्य की प्राप्ति हो के सभी को दान दे सके ।

अस्तु वो बहुदेयम् । ब्रां आपके कुल में इतना द्रव्य मिले की दान दे सके ।

ॐ अन्नं च नो बहु भवेत् । य० मेरे कुल में अन्न का भण्डार सदा के लिए भरपूर रहें ।

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

ॐ भवतु वो बह्वन्नम् । ब्रां आपके कुल में अन्न का भण्डार सदा के लिए भरपूर रहें ।

ॐ अतिर्थीश्व लभेमहि । य० हमारे यहा अतिथि को सत्कार करने का लाभ मिले ।

ॐ अतिर्थीश्व लभध्वम् । ब्रां आपके कुल मे अतिथियो को सत्कार करने का लाभ मिलेगा ।

ॐ याचितारश्च नः सन्तु । य० मेरे यहा याचक आये यानी मेरे पास धन मांगने आए या कुछ भी काम के लिए आए जो याचक मेरे पास आए उनको में दे सकु इतना धन मेरे पास प्राप्त हो ।

ॐ सन्तु वो याचितारः । ब्रां यह वचन आपका सत्य हो ।

ॐ एता आशिष सत्याः सन्तु । य० आप के द्वारा दिये गये आशीर्वचन सत्य हो ।

ॐ सन्त्वेताः सत्या आशिषः । ब्रां हमारे द्वारा दिये गये आशिष सत्य होंगे ।

(अब नीचे तीन बार जल रखें)

दक्षिणादानम् - (द्राक्ष आमला और यव)

सत्यवसुसंज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो नान्दीमुखेभ्यः कृतस्य
नान्दीश्राद्धस्य फलप्रतिष्ठासिद्धयर्थं द्राक्षामलकयवमूलनिष्कयीभूतां
दक्षिणां दातुमहमुत्सृजे ॥

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

गोत्रेभ्यः पितृपितामहप्रपितामहेभ्यः सपत्नीकेभ्यो नान्दीमुखेभ्यः
 कृतस्य नान्दीश्राद्धस्य फलप्रतिष्ठासिद्धर्थं द्राक्षामलकयवमूल-
 निष्कर्यीभूतां दक्षिणां दातुमहमुत्सृजे ॥

द्वितीयगोत्रेभ्यो मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहेभ्यः सपत्नीकेभ्यो
 नान्दीमुखेभ्यः कृतस्य श्राद्धस्य फलप्रतिष्ठासिद्धर्थं
 द्राक्षामलकयवमूलनिष्कर्यीभूतां दक्षिणां दातुमहमुत्सृजे ॥

‘नान्दीश्राद्धं संपन्नम्’ । इति ब्राह्मणान् प्रार्थयेत् ‘सुसंपन्नम्’ इति
 ब्राह्मणाः प्रति वदेयुः ॥

ॐ पितृब्यं श्वधुयिब्यं । श्वधानमं पितामुहेब्यं
 श्वधुयिब्यं श्वधा नमुः प्रपितामहेब्यः श्वधुयिब्यं श्वधा
 नमं । अवक्षेप्तिरोर्मीमदन्त पितरोर्तीतृपन्त पितरुः पितरुः
 शुन्ध्येवम् ॥ (१९/३६) पिता पितामहश्चैव तथैव प्रपितामहः ।
 मातामहस्तत् पिता च प्रयच्छन्तु सुमंगलम् ॥

विसर्जन-

ॐ बाजेवाजेवत बाजिनो नु धनेषु विप्राऽअमृताऽत्रैतज्ञाः ।
 अुस्य मद्वद्विः पिबत मुदयेद्वन्तुप्ता यात पुथिभिर्देवुयानैः ॥

(९/१८)

अनुव्रज्य - (जल कि प्रदक्षिणा करे ।)

नान्दीश्राद्धप्रयोगः

ॐ आ मु ब्राजस्य प्रसुवो जंगम्युदेमे द्यावापृथिवी विश्वरूपे
। आ मा गन्ताम्पितरा मुतरु चा मु सोमौऽअमृतुत्वेन गम्यात्
॥ (९/१९)

जलमादाय -

अनेन नान्दीश्राद्धकर्मकृतेन नान्दीमुख पितरः प्रियन्ताम्

जलमादाय -

मया००चरिते००स्मिन्साङ्कल्पिकनान्दीश्राद्धे न्यूनातिरिक्तो यो
विधिः स उपविष्टब्राह्मणानां वचनात् श्रीनान्दीमुख प्रसादाच्च सर्वः
परिपूर्णोऽस्तु इति भवन्तो ब्रुवन्तु ॥ अस्तु परिपूर्णः ॥ इति ॥

॥ इति नान्दीश्राद्धप्रयोगः ॥

॥ आचार्यादिकृत्विग्वरणम् ॥

अथ अर्द्धवंदनम् -

एकस्मिन् ताम्रपात्रे, कांस्यपात्रे वा शरावे आपः क्षीरं कुशाग्राणि
दधि चन्दनम् अक्षताः दूर्वा सर्षपाश्वेत्यष्ट- द्रव्याणि निक्षिप्य। एक
कांस्य पात्र में जल, दुग्ध, दर्भ, दही, चंदन, चावल, दुर्वा,
सर्षप रखे उसके उपर दुसरा कांस्य पात्र अधोमुख रख कर
रक्तसूत्र से वेष्टन करे इस तरह अर्द्ध का निर्माण करे ।

पात्रान्तरेण पिधाय रक्तसूत्रेण संवेष्टय तत् साचार्यविप्राः
(आचार्य और विप्र तीन बार ॐ पुण्याहं शब्द का उच्चारण
करे ।) पुण्याहमितित्रिवर्दन्तः ।

(यजमान के हाथ में अर्द्ध पात्र दे ।) यजमानहस्ते दद्युः ।
(पत्नी के हाथ में स जल कलश दे ।) पत्नीहस्ते कलशं च
दद्युः ॥ (पति-पत्नी अपने आसन पर खड़े रहे और पति का
मुख (यजमान) उत्तर की तरफ रहे, पत्नी का मुख पूर्व की
और रहे इस तरह खड़े रहे ।) सपत्नीको यजमानः

स्वासनादुत्थाय ब्राह्मणान्प्रार्थयेत् - ब्राह्मणप्रार्थना -

आयुरारोग्यपुत्रादि - सुखश्रीप्राप्तये मम ।

आपद्विघ्नविनाशाय शत्रुबुद्धिक्षयाय च ॥

विशेष काम्य होमे न सहितं समिदादीभि ।

आचार्यादिऋत्विग्वरणम्

सग्रहमख होमात्मक अमुककर्मणि यूयम् प्रसिदथ ॥

स्वागतं वो द्विज श्रेष्ठा मदनुग्रहकारकाः ।

अयमर्घ इदं पाद्यं भवद्विः प्रतिगृह्यताम् ॥

(ब्राह्मण उच्चारण करे) अन्यः कश्चिद् ब्राह्मणः वदति-

(ब्राह्मण बोले) अर्द्धोऽर्द्धोऽर्द्धः । यजमानो वदेत् - (अब यजमान बोले) प्रतिगृह्यताम् ।

इत्युक्ता ब्राह्मणहस्ते तदग्रे वा अर्धं स्थापयेत् ॥ (यजमान अर्द्धं पात्र को विप्र (आचार्य) के हाथ में प्रदान करे अथवा विप्र (आचार्य) के सामने रखे इसके पश्चात् विप्र - (आचार्य बोले) प्रतिगृह्णामी ॥ इति विप्रा वदेयुः ॥

आचार्यादिऋत्विग्वरणम् - (यजमान के दाहिने हाथ में पूगीफल रखकर बाएं हाथ को हृदय पर रखे ।) यजमानः हस्ते पूगीफलं गृहीत्वा विप्रस्य दक्षिणजानुमालभ्य वदेत् - (संकल्प करके **आचार्य** का वरण करे । गोत्रोचार करे ॥)

आचार्यवरण -

अमुकगोत्रोऽमुकप्रवरोऽमुकशाखाध्यायीअमुकशर्मा (वर्मा/गुप्तः) यजमानोऽहं (सप्तरीकोऽहम्) अमुकगोत्रममुकप्रवरं अमुकवेदा अमुक शाखाध्यायिन अमुकशर्माणं अमुकयागकर्मणि आचार्यं त्वामहं वृणे इति वदन् अक्षतान्ब्राह्मणहस्ते दद्यात् । ततो विप्रो यजमानेन दत्तानक्षतान्गृहित्वा 'वृतोऽस्मि' इति वदेत् ॥

आचार्यादिऋत्विग्वरणम्

ॐ व्रुतेन दृक्षामाप्नोति दृक्षयाप्न्योति दक्षिणाम् ॥

दक्षिणा श्रुद्धामाप्नोति श्रुद्धयां सुत्यमाप्यते ॥ (१९/३०)

(आचार्य की पूजा करे) ततो यजमानो वृतायाचार्याय एतत्ते
पाद्यं पादावनेजनं पादप्रक्षालनम् एष तेऽर्घः ॥ इति हस्ते अर्घ
दत्वा गन्धादिभिस्तं संपूज्याचारात्रक्तसूत्रेणाचार्यहस्ते कङ्कणबन्धनं
कुर्यात् ॥ ॐ यदाबन्धन्दाकक्षायुणा हिरण्ण्यै शुतानीकाय
सुमनुस्यमानाः ॥ तन्मुऽआबद्धामि

शुतशारदायायुष्माङ्गुरदृष्टिष्ठासंम् ॥ (३४/५२)

आचार्य - प्रार्थना

आवाहयाम्यहं विप्राचार्य यज्ञकारिणम् ।

पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्रार्थपारगम् ॥

आचार्यस्तु यथा स्वर्गे शक्रादिनां बृहस्पतिः ।

श्रीनवचण्डी यज्ञेऽस्मिन्नाचार्य स्त्वं तथा भव ॥

(**महारुद्राख्य** यज्ञेऽस्मिन्नाचार्य स्त्वं तथा भव ॥)

(**श्रीमहाविष्णु** यज्ञेऽस्मिन्नाचार्य स्त्वं तथा भव ॥)

(**श्रीगणपति** यज्ञेऽस्मिन्नाचार्य स्त्वं तथा भव ॥)

(**श्रीमहासूर्य** यज्ञेऽस्मिन्नाचार्य स्त्वं तथा भव ॥)

यावत्कर्म समाप्येत ताव त्वमाचार्यो भव ॥

आचार्यो वदेत् - भवामि

प्रारब्धस्त्वप्रसादेन निर्विघ्नं मे भवित्विति ।

आचार्यादिऋत्विग्वरणम्

ॐ बृहस्पतेऽअति यदच्छौऽअहांद्युमद्विभाति क्रतुंमुञ्जनैषु ।

यद्दीदयच्छवेसऽऋतप्रजातु तदुस्मासु द्विविणन्धेहि चित्रम् ॥

(२६/३)

ततो ब्रह्माणं वृणुयात् -

यजमानः

साक्षतेन पाणिना विप्रस्य दक्षिणंजानु आलभ्य स्वगोत्रोच्चार
 पूर्वकम् 'अमुकगोत्रोत्पन्नम् अमुकप्रवरान्वितं शुक्लयजुर्वेदान्तर्गत
 बाजिमाध्यन्दिनीयशाखाध्यायिनम् अमुकशर्माणं ब्राह्मणम्
 अस्मिन्सग्रहमख_____ कर्मणिब्रह्मत्वेनत्वामहंवृणे'
 इत्युक्ताविप्रहस्तेऽक्षतान्दद्यात् । अक्षतानादाय 'वृतोऽस्मी'
 तिविप्रोवदेत् ॥

ॐ व्रुतेन दीक्षामांप्रोति दीक्षयांप्रोति दक्षिणाम् ॥

दक्षिणा श्रुद्धामांप्रोति श्रुद्धयां सुत्यमांप्यते ॥ (१९/३०)

यजमानः वृताय ब्रह्मणे एत्तते पाद्यं पादप्रक्षालनम् एषतेऽर्घः
 इत्युक्ता हस्ते अर्घदत्त्वागन्धादिभिस्तंसंपूज्यतस्य हस्ते
 कङ्कणबन्धनं कुर्यात् ॥ ॐ यदाबन्धन्दाकक्षायुणा० ॥ ततः
 प्रार्थयेत् ॥ यथा चतुर्मुखो ब्रह्मा सर्वलोक पितामहः । तथात्वं
 ममयज्ञेऽस्मिन्ब्रह्माभव द्विजोत्तम ॥ 'भवामी' इतिविप्रोवदेत् ।
 ॐ ब्रह्मं यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्तुद्वि सौमुतः सुरुचौ व्रेनऽआवह ॥

आचार्यादिकृत्विग्वरणम्

स बुध्याऽउपुमाऽअंस्य विष्टुः सुतश्च योनिमसंतश्च विवेदः ॥

(१३/३) ततः कर्मणो निर्विघ्नतासिद्धयर्थं गणपतिमंत्र जपार्थं
गाणपत्यं वृणु यात् ॥

यजमानः साक्षतेन पाणिना विप्रस्य दक्षिणं जानु आलभ्य
स्वगोत्रोच्चार पूर्वकम् 'अमुकगोत्रोत्पन्नम् अमुकप्रवरान्वितं
अमुकवेदशाखाध्यायिनम् अमुकशर्माणं ब्राह्मणम्
अस्मिन्स्मग्रहमख_____ कर्मणि गाणपत्यत्वेन त्वामहं वृणे'
इत्युक्ताविप्रहस्तेऽक्षतान्दद्यात् । अक्षतानादाय 'वृतोऽस्मी'
इतिविप्रोवदेत् ॥

ॐ व्रुतेन दीक्षामां प्लोति दीक्षयां प्लोति दक्षिणाम् ॥
दक्षिणा श्रुद्धामां प्लोति श्रुद्धयां सुत्यमां प्लयते ॥ (१९/३०)

यजमानो 'वृताय गाणपत्याय एत्ततेपाद्यं पादप्रक्षालनम्' एषते ऽर्घः
इत्यर्घं हस्ते दत्त्वागन्धादिभिस्तं संपूज्य तस्य हस्ते कङ्कणबन्धनं
कुर्यात् ॥ ॐ षदाबन्धन्दाक्षायुणाऽ ॥ ततो यजमानः प्रार्थयेत्
॥ वाञ्छितार्थफलावास्यतोऽसिसुरासुरैः ॥

निर्विघ्नं क्रतुसंसिद्धयै त्वामहं गणपं वृणे ॥

हरिं ॐ गुणानां न्त्वा गुणपतिः हवामहे प्रियाणां न्त्वा
प्रियपतिः हवामहे निधीनान्त्वा निधिपतिः हवामहे व्रसो मम
॥ आहमं जानि गर्बुधमा त्वमं जासि गर्बुधम् ॥ (२३/१९)

आचार्यादिऋत्विग्वरणम्

सदस्यवरणम् ॥ यजमानः

साक्षतेन पाणिना विप्रस्य दक्षिणंजानु आलभ्य
 स्वगोत्रोच्चारपूर्वकम् 'अमुकगोत्रोत्पन्नम् अमुकप्रवरान्वितं
 अमुकवेदशाखाध्यायिनम् अमुकशर्माणंब्राह्मणम्
 अस्मिन्स्त्रिग्रहमख_____ कर्मणि सदस्यत्वेनत्वामहंवृणे' इत्युक्ता
 विप्रहस्तेऽक्षतान्दद्यात । नादाय 'वृतोऽस्मी'तिविप्रोवदेत् ॥
 अँब्रुतेन० ।

ततो यजमानो वृताय सदस्याय एतत्तेपाद्यं पादप्रक्षालनम्,
 एषतेऽर्घ'इत्यर्घहस्तेदत्वागन्यादिभिस्तंसंपूज्य तस्यहस्ते
 कङ्कणबन्धनं कुर्यात् ॥ अँ यदाबन्धन्दाकक्षायुणा० ॥ ततो
 यजमानः प्रार्थयेत् ॥ कर्मणा मुपदेष्टारं सर्वकर्म विदुत्तमम् ।
 कर्मिणं वेदतत्त्वज्ञं सदस्यं त्वा महंवृणे ॥

अँ सदसुस्पतिमद्भुतम्प्रियमिन्द्रस्यु काम्यम् ॥
 सुनिम्मेधामयासिषुलु स्वाहा० ॥ वृतोऽस्मि ॥ (३२/१३)

यजमानः साक्षतेन पाणिना विप्रस्य दक्षिणंजानु आलभ्य
 स्वगोत्रोच्चारपूर्वकम् 'अमुकगोत्रोत्पन्नम् अमुकप्रवरान्वितं
 अमुकवेदशाखाध्यायिनम् अमुकशर्माणंब्राह्मणम्
 अस्मिन्स्त्रिग्रहमख_____ कर्मणि सर्वोपद्रष्टव्येनत्वामहंवृणे
 'इत्युक्ता विप्रहस्तेऽक्षतान्दद्यातनादाय 'वृतोऽस्मी'तिविप्रोवदेत् ॥
 अँ ब्रुतेन० । यजमानो 'वृतायएतत्तेपाद्यं पादप्रक्षालनम्,

आचार्यादिऋत्विग्वरणम्

एषतेऽर्घ' इत्यर्घहस्तेदत्वागन्धादिभिस्तंसंपूज्य तस्य हस्ते
कङ्कणबन्धनं कुर्यात् ॥ ॐ षदाबन्धन्दाकक्षायुणा० ॥ ततो
यजमानः प्रार्थयेत् ॥

भगवन् सर्वकर्मज्ञ सर्वधर्मभूतां वर ।

मम यज्ञेऽस्मिन्नुपद्रष्टा भव द्विज ॥

॥ ततो अष्टौ द्वारपालान वृणुयात् ॥

तत्र पूर्वद्वारे होमकाले ऋग्वेदस्य सूक्त जपार्थं द्वौ ऋग्वेदिनो
विप्रो वृणुयात् ॥

अद्यअस्मिन्सग्रहमख कर्मणि एभिः वरुण द्रव्यैः
अमुकगोत्रं अमुकप्रवर ऋग्वेदान्तर्गतामुकशाखाध्यायिनम्
अमुकशर्माणं ब्राह्मणम् त्वां अहं वृणे ।

त्वामहंवृणे इत्युक्ता पूर्णीफ़लं दद्यात् पूर्णीफ़लं गृहीत्वा विप्रो
वदेत् ॐ वृतोऽस्मि ॥

ॐब्रुतेन० ॥ वृत्ताय एतत्ते पाद्य० ॥ एष तेऽर्घः ।

ॐ अग्नि मिले पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्
होतारं रत्नधातमम् एवं द्वितीयं वृणुयात् ॥ इत्यनेन गन्धादिभिः
सम्पूज्य कङ्कणबन्धनम् ॐ षदाबन्ध० ॥
ततो दक्षिणद्वारे यजुर्वेदस्य सूक्तजपार्थद्वयोर्विप्रयोर्वरणम्

आचार्यादिऋत्विग्वरणम्

अद्यअस्मिन्स्त्रहमख _____ कर्मणि एभिः वरुण द्रव्यैः
 ‘अमुकगोत्रोत्पत्रम् अमुकप्रवर अमुकवेद अमुकश० दक्षिण द्वारे
 यजुर्वेद सूक्त जपार्थं त्वां अहं वृणे’ ।

त्वामहंवृणे इत्युक्ता पूर्णीफलं दद्यात् पूर्णीफलं गृहीत्वा विप्रो
 वदेत् ॐ वृतोऽस्मि ॥

ॐब्रुतेन० ॥ वृत्ताय एतत्ते पाद्य० ॥ एष तेऽर्घः ॥

इषे त्वुर्जे त्वां ब्रायवं स्थ देवो वं विता प्रार्पयतु
 श्वेष्टुतमायु । कर्मणुऽआप्यायद्धमग्न्युऽङ्ग्राय
 भुग्म्पुजावंतीरनमीवाऽअयुक्ष्मा मा वं स्तुनऽर्दशतु माघश० सो
 छुवाऽअस्मिन्नोपतौ । स्यात बुत्वीष्येऽजमानस्य पुशून्पाहि ॥

(१/१)

इत्यनेन गन्धादिभिः सम्पूज्य कङ्कणबन्धनम् ॐयदाबन्ध० ॥
 ततः पश्चिमद्वारे सामवेद सूक्त जपार्थं द्वयोर्विप्रयोर्वरणम् कुर्यात्
 अद्यअस्मिन्स्त्रहमख _____ कर्मणि एभिः वरुण द्रव्यैः

‘अमुकगोत्रोत्पत्रम् अमुकप्रवर अमुकवेद अमुकश० दक्षिण द्वारे
 सामवेद सूक्त जपार्थं त्वां अहं वृणे’ ।

त्वामहंवृणे इत्युक्ता पूर्णीफलं दद्यात् पूर्णीफलं गृहीत्वा विप्रो
 वदेत् ॐ वृतोऽस्मि ॥ ॐब्रुतेन० ॥ वृत्ताय एतत्ते पाद्य० ॥ एष
 तेऽर्घः ॥ अग्न आ याहि वीतये गृणानो हव्यदातये नि होता

आचार्यादिऋत्विग्वरणम्

सत्सि बर्हिषि । इत्यनेन गन्धादिभिः सम्पूज्य कङ्कणबन्धनम्
ॐ यदाबन्ध० ॥

ततः उत्तरद्वारे अथर्ववेद सूक्त जपार्थे द्वयोर्विप्रयोर्वरणम् कुर्यात्
अद्य अस्मि न्स ग्रहमख _____ कर्मणि एभिः वरुण द्रव्यैः
‘अमुकगोत्रोत्पन्नम् अमुकप्रवर अमुकवेद अमुकश० दक्षिण द्वारे
अथर्ववेद सूक्त जपार्थे त्वां अहं वृणे’ ।

इत्युक्ता पूर्णीफलं दद्यात् पूर्णीफलं गृहीत्वा विप्रो वदेत् ॐ
वृतोऽस्मि ॥ ॐ व्रुतेनं० ॥ वृत्ताय एतत्ते पाद्यं० ॥ एष ते ऽर्घः ॥
ॐ शन्त्रो दुर्वीरुभिष्ट्युऽआपो भवन्तु पूरुतये ॥ र्णय्योरुभिष्ट्वन्तु
नहं ॥ (३६/१२) इत्यनेन गन्धादिभिः सम्पूज्य कङ्कणबन्धनम्
ॐ यदाबन्ध० ॥

एवं द्वितीयमपि विप्रं वृणुयात् ॥

ततो जपार्थं होमार्थं वाब्राह्मणानां वरणम् ॥

यजमानः साक्षते न पाणि न विप्रस्य दक्षिणं जानु आलभ्य स्वगोत्रो चारपू
र्वकम्

“अमुकगो० अमुकप० अमुकवेद० अम्मुकश० अस्मि न्स ग्रहमख _____
— कर्मणि जपार्थं होमार्थं वाऋत्विक्ते न त्वा महं वृणे ”

इत्युक्ता विप्रहस्ते ऽक्षतान्दद्यात् ॥ ‘वृतोऽस्मी’ तिविप्रो वदेत् ॥
ॐ व्रुतेनं० । यजमानो ‘वृत्ताय एतत्ते पाद्यं पादप्रक्षालनम्,
एष ते ऽर्घ’ इत्यर्घं हस्ते दत्त्वा गन्धादिभिस्तं संपूज्यत स्य हस्ते कङ्कणबन्धनं

वरणश्राद्धम्

कुर्यात् ॥ ॐ यदाबन्ध० ॥ ततः प्रार्थयेत् ।

भगवन्सर्वधर्मज्ञ सर्वधर्मवृतान् वर ॥

श्रीनवचण्डी यज्ञेऽस्मिन् ऋत्विक्तं भव सुव्रत ॥

(श्रीमहाविष्णु, श्रीगणपति, श्रीमहासूर्य, महारुद्रारुद्ध्रिय)

एवं होमार्थं जपार्थं वायावत्सङ्घाकानाम् ऋत्विजां प्रयोजनं तावत्संख्या
कान् ऋत्विजो वृणुयात् ॥

॥ इति आचार्यादिऋत्विग्वरणप्रयोगः ॥

॥ अथ वरणश्राद्धम् ॥

आचार्य - प्राणानायम्य यजमानो हस्ते जलं गृहीत्वा देशकालौ
सङ्कीर्त्य' ब्राह्मणानां वरणश्राद्धं करिष्ये' इति संकल्प्य ततो
दिग्बन्धनं कुर्यात् ।

स्वुस्ति नुऽइन्द्रो ब्रुद्धश्श्रवाहं स्वुस्ति नः पुषा ब्रिश्श्ववेदाहं ।

स्वुस्ति नुस्ताकृद्युऽअरिष्टृनेमिहं स्वुस्ति नु बृहस्पतिर्द्विद्धातु ॥

(२५/११)

पुनर्हस्ते जलं गृहीत्वा । 'वरण श्राद्धोपहाराः शुचयोभवन्तु'

इतितेन जलेन वरणश्राद्धोपहाराणां प्रोक्षणं कुर्यात् ॥

पुनर्जलं गृहीत्वा । "आचार्यादिभ्यः सर्वेभ्यः ऋत्विग्भ्य इदमासनम्

। आचार्यादिभ्यः सर्वेभ्य ऋत्विग्भ्य दत्तानि दास्यमानानि

गन्धमाल्यादीनि वस्त्रयुग्मोपवीत कुण्डलमुद्रिका

वरणश्राद्धम्

केयूराङ्गं दकंठाभरणादीनियथादैवतानि (तनिष्कयद्रव्यं 'वा')
स्वाहा संपद्यन्तां न मम् ।

पुनर्जलमादाय । 'कर्मणःआसमाप्ति दास्यमानानि सिद्धान्नानि
आमान्नानि वा आचार्यादिभ्यः सर्वेभ्यऋत्विग्भ्यः स्वाहा संपद्यन्तां
न मम्' ॥ पुनर्जलंगृहीत्वा । 'अस्य वरण श्राद्धस्य
साङ्गतासिद्धयर्थं यथाशक्ति गोनिष्कयीभूतं द्रव्यम् आचार्यादिभ्यः
सर्वेभ्यऋत्विग्भ्यः स्वाहा संपद्यतां न मम्' ॥

ततो यजमानः कर संपुटौ कृत्वा वदेत् ॥

यस्य विप्रस्य यो भागः सतेन प्रतिगृह्यताम् । पुनःप्रार्थयेत् ॥

“अस्यऋत्विग्वरणविधेर्यन्यूनातिरिक्तं तत्सर्वं गणेशाम्बिकयोः
प्रसादाद्भवतां ब्राह्मणानां वचनाच्च परिपूर्णमस्तु ॥” ‘अस्तु
परिपूर्णम्’ इति सर्वेऋत्विगाः प्रतिब्रूयुः ॥

(यजमान - भाले स्वस्ति तिलकं कुर्यात् ।)

स्वस्ति नुऽङ्गन्द्रौ बुद्धश्श्रवाहं स्वस्ति नेः पुषा ब्रिश्ववेदाहं ।
स्वस्ति नुस्तावक्ष्येऽअरिष्टनेमिः स्वस्ति नु बृहस्पतिर्द्विधातु ॥
(२५/११)

इतिसप्तलीकस्ययजमानस्यभालेतिलकंकुर्यात् ॥
तत आचारात् यजमानस्य दक्षिणहस्ते ।

वरणश्राद्धम्

ॐ यदाबन्धन्दाकक्षायुणा हिरण्णयै शुतार्नीकाय सुमनुस्यमानाः
॥ तन्मुऽआबद्धामि शुतशारदायायुष्माङ्गुरदैष्ठ्यथासम् ॥
(३४/५२)

॥ इतिकङ्णवन्धनम् ॥

तथैव । यजमानपत्याः वामहस्ते कङ्णवन्धनम् -

ॐ तंपत्नीभिर्नुगच्छेम देवाः पुत्रैर्भ्रातृभीरुत वा हिरण्णयैः ।
नाकङ्गुणानाः सुकृतस्य लोके तृतीये पुष्टेऽअधि रोचुने दिवः ॥
(१५/५०)

इति मंत्रेण यजमान पत्या वामहस्ते कङ्णवन्धनं कुर्यात् ॥

तत आचार्यो यजमानमूर्धनि दूर्वया मार्जनं कुर्यात् -

(अब आचार्य यजमान की मूर्धनि (सिर) पर दुर्वा से मार्जन करें ।)

ॐ काण्डात्काण्डात्पुरोहन्ती पर्वषुः पर्वषुस्पर्वि ।
एवानौ दूर्वे प्रतनु सुहस्त्रेण शुतेन च ॥ (१३/२०)

इति मंत्रेण दूर्वया मार्जनं कुर्यात् ॥

ततो यजमानो दधिवन्दनं कुर्यात् ॥

(अब यजमान आचार्य को दहीं समर्पित करें ।)

ॐ दुधिक्रावणोऽअकारिषाङ्गिष्णोरश्वस्य ब्रजिनः ।
सुरभि नो मुखों करुत्प्र णुऽआयूर्षिता रिषत् ॥ (२३/३२)

मधुपर्काचन प्रयोगः

इति मंत्रेण दधिवन्दनं कुर्यात् ॥ आचार्यः यजमानाय
 फलसमर्पणं कुर्यात् - (अब आचार्य यजमान को फल अर्पण
 करें ।) ॐ याः फुलिनीर्षाऽअङ्गुलाऽ अङ्गुष्ठ्या याश्च
 पुष्पिणीः ॥ बृहस्पतिं प्रसूतास्तानो मुश्वन्त्वः हसः ॥
 (१२/८९) इति मंत्रेण यजमानाय फलसमर्पणं कुर्यात् ॥
 ॥ इति वरणश्राद्धम् ॥

॥ मधुपर्काचन प्रयोगः ॥

(दर्भ की २५ सलाकाओ से विष्ट्र बनाए)

(ताम्र पात्र मे जल भरके रखे)

(अर्घ्य बनाये) (कमण्डलु मे जल भरके रखे)

(कांस्य पात्र मे मधुपर्क बनाये)

जलमादाय - (आचमनी में जल लेकर उक्त संकल्प करे)

संकल्पः - अद्येत्यादि पूर्वोच्चारित् एवं गुण विशेषेण
 विशिष्टायांशुभपुण्यतिथो अस्मिनअमुककर्मणि वृत्तानां
 आचार्यादिनां सर्वेषाम् ऋत्विजां मधुपर्कणार्हणं करिष्ये ।

यजमान स्वयं बैठकर सभी विप्रो को पंक्ति बद्ध बैठा दे

यजमानो वदेत् -

(यजमान बोलता है) -

ॐ साधु भवन्त आसताम् ॥

मधुपर्काचन प्रयोगः

(क्या आप सुख पूर्वक बैठे ?)

अर्च्या वदेयुः -

(ब्राह्मण बोलते हैं)-

ॐ साधु वयमास्महे ॥

(हा हम सुख पूर्वक बैठे हैं ।)

यजमानो वदेत् -

ॐ अर्चयिष्यामो भवतः ॥

(क्या हम आपका अर्चन करे ?)

अर्च्या वदेयुः -

ॐ अर्चय ॥

(हा अर्चन करिये ।)

तत आचार्यो वा अन्यःकश्चिद्द्विप्रो वदेत् - (आचार्य अथवा दुसरे कोई विप्र बोलते हैं ।) विष्टराः विष्टराः विष्टराः ॥

यजमानो वदेत् -

प्रतिगृह्यन्ताम् ॥

(आप प्रतिग्रहण करिये ।)

अर्च्या वदेयुः -

प्रतिगृह्णीमः ॥

(हा हम प्रतिग्रहण करते हैं ।)

मधुपर्काचन प्रयोगः

(यजमान के द्वारा दिया गया विष्टर ब्राह्मण स्वीकार करे)

इत्युक्ता (यह बोलकर) पाणिभ्याम् उदगग्रान् विष्टरानसर्वे
प्रतिगृह्णीयुः ॥

(जिसका अग्र भाग जल से परीपूत है ऐसा विष्टर सर्व विप्र
ग्रहण करे उसके बाद विप्र अपने-अपने हाथ में जल ग्रहण
करके विनियोग करे) अर्च्याः स्व-स्वहस्ते जलमादाय -
वर्ष्मोस्मीत्यस्य अर्थर्वणऋषिः अनुष्टुप्छन्दः विष्टरो देवता
विष्टरोपवेशने विनियोगः ॥

ॐ वर्ष्मोऽस्मिसमानानामुद्यतामिवसूर्यः ।

इमन्तमभितिष्ठामियोमाकश्चामिदासति ॥

इतिमन्त्रान्ते उदगग्रं विष्टरमुभाभ्यां पाणिभ्यां स्वेस्वे आसने निधाय तदुपरि
उपविशेयुः ॥ (यजमान के द्वारा दिया गया विष्टर दोनों हाथो
से लेकर अपने-अपने आसन पर स्थापित करना है । पुनः
सभी विप्रों को आसन ग्रहण करना है ।)

ततः अर्चकादपरः कश्चिद्विपोवदेत् - (जो विप्र अर्चनरत है उन
विप्रों से पर अन्य विप्र बोलेगा ।)

पादार्थमुदकानि पादार्थमुदकानि पादार्थमुदकानि ॥

यजमानः कोष्णोदकेन पूरिता निता म्रमया निपाद्य पात्राणि गृहीत्वा ।
ब्रूयात् - (अब यजमान जल से पूरित ताम्रमय पात्र को हाथ
में लेकर बोलता है ।) प्रतिगृह्यन्ताम् ॥

मधुपर्काचन प्रयोगः

(आप इसे ग्रहण करे ।)

अर्च्यावदेयुः -

प्रतिगृह्णीमः ॥

(हा हम ग्रहण करते हैं ।)

इत्युक्ता (यह बोलकर) यजमानहस्तात्पाद्यपात्राणि

(यजमान के हाथो से पाद्य पात्र को ग्रहण करे ।)

प्रतिगृह्णीयुः ।

(अब सभी विप्र अपने-अपने दक्षिण हस्त में जल लेकर विनियोग करे ।) अर्च्याःस्वस्वहस्तेजलमादाय -

विराजोदोहोसीत्यस्यप्रजापतिर्दृषिःआपोदेवतायजुश्छन्दःपादप्रक्षालनेविनियोगः ॥

ॐ विराजोदोहोऽसिविराजोदोहमशीयमयिपाद्यायैविराजोदोहः ॥

इत्यनेनस्वयमेवस्वंस्वंदक्षिणंपादंप्रक्षाल्यमन्त्रावृत्यावामंप्रक्षालयेयुः

॥

(उपर के मंत्र को बोलकर दक्षिणपाद का प्रक्षालन करे वही मंत्र पुनः बोलकर वामपाद को प्रक्षालन करे ।)

अथ द्वितीयपद्यविष्टरप्रदानम् -

अर्चकादन्यः कश्चिद्विप्रो वदेत् - (जो विप्र अर्चनरत है उन विप्रो से पर दुसरा अन्य विप्र बोलेगा ।)

विष्टराः विष्टराः विष्टराः ॥

मधुपर्काचन प्रयोगः

यजमानो वदेत् -

प्रतिगृह्यन्ताम्

(आप इसे ग्रहण करे)

अर्च्या वदेयुः -

प्रतिगृह्णीमः ॥

(हा हम ग्रहण करते हैं)

इत्युक्ता (यह बोलकर) पाणिभ्याम् उदगग्रान्विष्टरान्सर्वे
प्रतिगृह्णीयुः ॥ (अब दोनों हस्त कमलों से विप्र विष्टर का ग्रहण
करे और अपने-अपने हाथ में जल ग्रहण करके विनियोग करे
।)

अर्च्याः स्वहस्ते जलमादाय - वर्ष्मोस्मीत्यस्य अर्थर्वणऋषिः
अनुष्टुप्छन्दः विष्टरो देवता विष्टरस्य पादयोरघस्तान्निधाने
विनियोगः ॥

ॐ वर्ष्मोऽस्मिसमानानामुद्यतामिवसूर्यः ।

इमन्तमभितिष्ठामियोमाकश्चामिदासति ॥

अर्थार्दः - यजमानादन्यःकश्चेद्विप्रः वदेत् -

(अन्य विप्र बोलता है ।) अर्धाःअर्धाःअर्धाः ॥

यजमानोगन्धपुष्पयवाक्षतकुशतिलशुभ्रसर्षपदून्वितानिजलपूरिता
निअर्धपात्राणि गृहीत्वावदेत् -

मधुपर्काचन प्रयोगः

(अब यजमान गन्ध-पुष्प-यव-अक्षत-कुश-तील-सर्षप-दुर्वान्वित जलपूरित अर्घ्य पात्रो का ग्रहण करके बोले ।) प्रतिगृह्यन्ताम् ॥

(आप इसे ग्रहण करे ।)

अर्च्याविनियोगंकुर्युः- (विप्र हाथ मे जल लेकर संक्लप करे ।)

आपस्थेतिमंत्रस्यप्रजापतिर्घषिः

यजुश्छन्दःआपोदेवताःसमुद्रंवइत्यस्यअर्थर्वणऋषिःअनुष्टुप्छन्दःआ पोदेवताःक्रमेणअर्धग्रहणेर्धाभिमंत्रणेचविनियोगः ॥

ॐ आपस्थयुष्माभिःसर्वान्कामानवामवानि ॥

इति मन्त्रपठित्वावदेयु :- (यह मंत्र के पाठ पूर्ण होने के बाद ब्राह्मणो को बोलना है ।) प्रतिगृह्णीमः ॥ (हा हम स्वीकार करते है ।) इत्युक्ता (यह बोलकर)

स्वंस्वमर्घमादायमस्तकपर्यन्तंनीत्वाशिरसाऽभिवन्धनिनयन्

(नामयन्) अभिमंत्रयेयुः- (सभी विप्र अपना-अपना अर्घ्य पात्र ग्रहण कर अपने दोनो हाथो से अर्घ्य पात्र को लेकर मस्तक से लेकर नाभी पर्यन्त अभिवंदन करके यथावत उसे प्रतिस्थापित करे ।)

ॐ समुद्रंवःप्रहिणोमिस्वां योनिमभिगच्छत ।

अरिष्टाऽअस्माकंवीरामापरासेचिमत्पयः ॥

अथाचमनीयदानम्-अर्चकादन्यःकश्चिद्विषोवदेत्-

मधुपर्काचन प्रयोगः

(जो विप्र अर्चनरत है उन विप्रो से पर अन्य विप्र बोलेगा ।)

आचमनीयानि आचमनीयानि आचमनीयानि ॥

यजमानो वदेत् -

प्रतिगृह्यन्ताम् ॥

(आप इसे ग्रहण करे ।)

अर्च्यावदेयुः-प्रतिगृह्णीमः ॥

इत्युक्ता (यह बोलकर)

यजमानहस्तात् आचमनीयपात्राणिदक्षिणहस्तेन प्रतिगृह्यवामहस्तेकृ
त्वास्वस्वहस्तेजलमादाय - (अब जो आचमन पात्र है उसे
विप्र अपने-अपने दक्षिणहस्त में ग्रहण करके अपने-अपने
वामहस्त में रख दे और दक्षिणहस्त से जल लेकर विनियोग
करे ।) आमागन्यशसेति मंत्रस्य परमेष्ठी ऋषिः बृहती छन्दः आपो देवता
आचमने विनियोगः ॥ ॐ आमागन्यशशसास उं सृजवर्चसा ॥
तं माप्रियं प्रजानामधिपतिं पशूनामरिष्टिन्तनूनाम् ॥

इति मन्त्रान्ते वामहस्तस्थितपात्राङ्गलं स्वस्वदक्षिणचुलुके गृहीत्वासकृ
दाचम्यते नैव जलेन द्विस्तूष्णीमाचामेयुः ॥

(मंत्र के अंत में अपने-अपने दक्षिणहस्त में आचमनीय पात्र
ग्रहण करे और दो-बार सभी विप्र आचमन करे ।)

अथ मधुपर्कः - अर्चकादपरः कश्चिद्वियो वदेत् -

मधुपर्काचन प्रयोगः

(जो विप्र अर्चनरत है उन विप्रों से पर दुसरा अन्य विप्र बोलेगा ।) मधुपर्काःमधुपर्काःमधुपर्काः ॥

यजमानःक्रमेणत्येकैकपलमितानिदधिमधुघृतानिकांस्यपात्रकृतानि
अन्येनकांस्यपात्रेणपिहितानिसमादायब्रूयात् - (मधुपर्क में
जितना दही उससे आधा मधु और उससे आधा घृत कांस्य
पात्र में रखकर उसके उपर अन्य कांस्यपात्र से आच्छादित
करके लाये ।) यजमान वदेत् - प्रतिगृह्यन्ताम् ॥

(आप इसे ग्रहण करे ।) इत्युक्ता (यह बोलकर)
स्वंस्वंहस्तेजलमादाय - (सर्व विप्र अपने-अपने हाथ में जल
ग्रहण करके विनियोग करे ।)

मित्रस्येत्यस्यबृहस्पतिर्त्रैषिःयजुश्छन्दःसवितादेवतादेवस्यत्वेत्यस्यप्र
जापतिर्त्रैषिःगायत्रीछन्दःसवितादेवताक्रमेणमधुपर्कस्यावेक्षणेग्रहणे
च विनियोगः ॥

ॐ मित्रस्यत्वाचक्षुषाप्रतीक्षे ॥

इतिमन्त्रान्तेदातृहस्तस्थंमधुपर्कनिरीक्ष्य

(मंत्र के अंत में जो मधुपर्क यजमान के हाथों में है उसका
निरिक्षण करे ।)

ॐ देवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनौर्बहुब्यांपूष्णोहस्ताभ्याम् ॥

प्रतिगृहीमः । (हाँ हम स्वीकार करते हैं ।) इत्युक्ता (यह
बोलकर)

मधुपर्काचन प्रयोगः

दक्षिणहस्तेनादायसव्येपाणौकृत्वापिधानम् अपाकृत्यदक्षिणस्यानामि
कयाप्रयुवन्ति- (दक्षिण हाथ मे मधुपर्क लेकर वामहस्त से
उसके उपर रखा हुआ पात्र हटा दिजिए और आचमनी मे
जल लेकर विनियोग करे ।)

नमःश्यावेत्यस्यप्रजापतिर्ऋषिः यजुश्छन्दः सवितादेवता मधुपर्क
आलोडने विनियोगः-

इतिविनियोगकृत्वादक्षिणस्यानामिकयाप्रयुवन्ति -

(दक्षिण हस्त की अनामिका से निम्न लिखित मंत्र को पढ़कर
अनामिका से प्रदक्षिणा करने की दिशा मे मधुपर्क के पात्र के
अन्दर अनामिका घुमाये और अनामिका अङ्गुष्ठ से किञ्चित
मधुपर्क बहार की तरफ छोड़े ।)

ॐ नमःश्यावास्यायान्नशनयत्तआविद्धंतत्तेनिष्कृन्तामि ॥

इतिप्रदक्षिणमालोऽयं अनामिकाङ्गुष्ठेन मधुपर्के कदेशं प्रागुद्गवातूष्णीं ब
हिर्निक्षिपेयुः ॥

पुनःदक्षिणस्यानामिकयाप्रयुवन्ति - (पहले की तरह करे ।)

ॐ नमःश्यावास्यायान्नशने यत्तआविद्धंतत्ते निष्कृन्तामि ॥

इतिप्रदक्षिणमालोऽयं अनामिकाङ्गुष्ठेन मधुपर्के कदेशं प्रागुद्गवातूष्णीं ब
हिर्निक्षिपेयुः ॥

पुनःदक्षिणस्यानामिकयाप्रयुवन्ति - (पहले की तरह करे ।)

ॐ नमःश्यावास्यायान्नशनयत्तआविद्धंतत्तेनिष्कृन्तामि ॥

मधुपर्काचन प्रयोगः

इतिप्रिदक्षिणमालोऽय अनामिकाङ्गं ऐन मधुपर्काचन देशं प्रागुद्य बातूष्णीं ब
हि र्निक्षिपेयुः ॥

अथ मधुपर्कप्राशनम् -

(निचे दिए गए मंत्र पाठ करते हुए ब्राह्मण तीन बार प्राशन करे ।)

ॐ मधु ब्रातां ऽऋतायुते मधुं कक्षरन्ति सिन्धवः ।

माध्वीन्नः सुन्त्वोषधीः ॥ (१३/२७)

ॐ मधु नक्तं मुतोषसे मधुं मुत्पात्तिवृद्ध रजः ।

मधु द्यौरस्तु नः पिता ॥ (१३/२८)

ॐ मधुमान्ने बनुस्पतिर्मधुमाँ॒॒ ॥ ऽअस्तु सूच्यः ।

माद्ध्वीर्गर्गावो भवन्तु नः ॥ (१३/२९)

(प्राशन से बचा हुवा उच्छिष्ट उत्तर मे विसर्जित करे अथवा अपने पुत्र या शिष्य को प्राशन के लिये प्रदान करे ।)

अनेन सकृदाचम्य ततो द्विराचमनं

(दो बार आचमन करे ।)

(ब्राह्मण दक्षिण हस्त मे जल लेकर वाम हस्त के द्वारा अपने अङ्गो पर जल का स्पर्श करे ।)

कराग्रेण - ॐ वाङ्गं ऽआस्ये ऽस्तु

तर्जन्यं गुष्ठाभ्यां दक्षिणवामनासिके -

ॐ नासोर्मेप्राणोऽस्तु

मधुपर्काचन प्रयोगः

अनामिकांगुष्ठाभ्यांनेत्रे - ॐ अक्ष्योर्मेचक्षुरस्तु

कराग्रेण - ॐ कर्णयोर्मेश्वोत्रमस्तु

कराग्रेण - ॐ बाह्नोर्मेबलमस्तु

उभाभ्यांहस्ताभ्याम् - ॐ ऊर्वोर्मेओजोऽस्तु

उभाभ्यांहस्ताभ्यांमस्तकादिपादान्तम् -

ॐ अरिष्टानिमेऽङ्गानितनूस्तन्वामेसहसन्तुइतिस्पृष्टाहस्तंप्रक्षाल्य ।

(यजमान गौ निष्क्रिय द्रव्य लेकर ब्राह्मणो के प्रति उच्चारण करे।)

गौर्गौर्गौः (ब्राह्मण यजमान प्रति नीचे दिये हुवे मंत्र का पाठ करे ।)

ॐ मातारुद्राणांदुहितावसूनाथं स्वसाऽदित्यानाममृतस्यनाभिः ।

(ब्राह्मण यजमान प्रति उच्च स्वर से उच्चारण करे ।)

प्रनुवोचंचिकितुषे जनायमागामनागामदितिंवधिष्ट ॥

उपाशुं ब्रूयुः - (मन मे बोलना है ।) मम चामुक शर्मणो

यजमानस्य च पाप्मा हृतः ॥ उच्चैः (उच्च स्वर से बोलना है ।)

ॐउत्सृजयतृणान्यत्तु । (यजमान गौ निष्क्रिय द्रव्य को

आचार्य के समीप दर्म के उपर रख दे ।)

॥ इति मधुपर्काचनं ॥

मधुपर्काचन प्रयोगः

~ ब्राह्मण प्रार्थना ~

ततो यजमानो वृतान् ब्राह्मणान् यथाशक्ति गन्धादिभिः

पुष्पामालाभिश्च समन्यर्च्य हस्ते कुसुमाङ्गलिमादाय आचार्यादीनां
सर्वेषाम् ऋत्विजां प्रार्थना कुर्यात् ॥ (अब यजमान हाथो में
पुष्पांजलि लेकर सभी ब्राह्मणों की प्रार्थना करे ।)

अस्य यागस्य निष्पत्तौ भवन्तोऽन्यर्थिता मया ।

सुप्रसन्नैः प्रकर्तव्यं कर्मदं विधिपूर्वकम् ॥

ब्राह्मणाः सन्तु मे शस्ताः पापात्पान्तु समाहिताः ।

देवानांचैव दातारः पातारः सर्वदैहिनाम् ॥

जपयज्ञैस्तथा होमैर्दानैश्च विविधैः पुनः ।

देवानां च ऋषीणां च तृत्यर्थं याजकाः कृताः ॥

येषां देहे स्थिता वेदाः पावयन्ति जगत्रयम् ।

रक्षन्तु सततं ते मां ग्रहयज्ञे व्यवस्थिताः ॥

ब्राह्मणा जङ्गमं तीर्थं त्रिषुलोकेषु विश्रुतम् ।

येषांवाक्योदकेनैव शुद्धयन्ति मलिना जनाः ॥

पावनाः सर्ववर्णानां ब्राह्मणा ब्रह्मरूपिणः ।

सर्वकर्मरता नित्यं वेदशास्त्रार्थकोविदाः ॥

(यह प्राथना पूर्ण होने पर यजमान ब्राह्मणो को पुष्प समर्पित
करके उनका सन्मान करे ।) ॥ इति ॥

तत्रादौ मण्डपप्रवेशार्थं वर्धिनीकलशपूजनम्

जलमादाय - अद्यपूर्वोच्चारितशुभपुण्यतिथौ अमुकयागाङ्गतया
मण्डपप्रवेशार्थं वरुण वर्धिनि कलश पूजनम् करिष्ये ॥
पट्टोपरि अक्षतादिनाष्टदलं निर्माय तत्र -

भूमिं स्पृष्टा -

ॐ मुही धौः पृथिवी चं न ऽङ्गमँस्युज्जम्मिमिक्षताम् ॥ पितृतान्ने
भरीमभिः ॥ (१३/३२)

तत्र यवप्रक्षेपः -

ॐ ओषधयुः समवदन्तु सोमेन सुह राजा ।
यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तथा राजन्पारयामसि ॥ (१२/९६)

तदुपरि कलशस्थापनम् -

ॐ आजिंग्र कुलशमुह्या त्वा विशुन्त्वन्दवह । पुनर्रुज्ञा
निवर्त्तस्व सा नेः सुहस्त्रन्धुकक्षवेष्टिरुद्धारु पयस्वती
पुनर्माविशताद्वयिः ॥ (८/४२)

कलशे जलपूरणम् -

ॐ ब्रुणस्युत्तम्भनमसि ब्रुणस्य स्कम्भुसर्जनी स्त्थो ।
ब्रुणस्य ऽक्रतुसदन्धसि ब्रुणस्य ऽक्रतुसदन्मसि
ब्रुणस्य ऽक्रतुसदनुमासीद ॥ (४/३६)

गन्धप्रक्षेपः -

मण्डपप्रवेश

ॐ त्वाङ्गंन्युर्बाऽअंखनुःस्त्वामिन्द्रस्त्वाम्बृहुस्पर्ति ॥

त्वामौषधे सोमे राजा बिह्वान्यक्षमादमुच्यत ॥ (१२/१८)

धान्यप्रक्षेपः -

धान्यमसि । धिनुहिदेवान्न्राणायत्त्वोदानायत्त्वा व्युनायत्त्वा ।
दीर्घामनुप्रसिंतिमायुषे धान्देवोवं॒सविता
हिरण्णयपाणि॒प्रतिगृण्णुत्वच्छिंद्रेणपुणिन् चक्षुषे त्वा
मुहीनाम्पयोसि ॥ (१/२०)

सर्वोषधिप्रक्षेपः -

ॐ या॒ओषधी॒हुं पूर्वा जुता देवेष्यस्त्रियुगम्पुरा ।
मनै॒नु नु बुब्नूणामुहृ॒शुतन्धामानि सुप्त च ॥ (१२/७५)

दूर्वाप्रक्षेपः -

ॐ काण्डात्काण्डात्पुरोहन्ती॒ परूषु॒ परूषुस्परि॒ ।
एवानौ दूर्वे॒ प्रतनु॒ सुहस्त्रेण॒ शुतेन॑ च ॥ (१३/२०)

पञ्चपलवप्रक्षेपः -

ॐ अश्वुत्थेवौ॒ निषदनम्पुण्णे॒ वौ॒ वसुतिष्कृता ।
गुभाजु॒इत्किलासथु॒ यत्सुनवंथु॒ पूरुषम् ॥ (३५/४)

सप्तमृदप्रक्षेपः -

ॐ स्युना॒ पृथिवि॒ नो॒ भवानृक्षुरा॒ निवेशनी॒ ।
यच्छा॑ नु॒ शर्म्म॒ सुप्रथा॒ ॥ (३५/२१)

फलप्रक्षेपः -

मण्डपप्रवेश

ॐ या॒ः फुलि॒नी॒र्या॒ऽअ॒फुला॒ऽअ॒पुष्पा॒ या॒श्च॑ पुष्प्यर्ण॒॑ ।
बृह॒स्प्यति॒प्प्रसूता॒ स्ता॒ नौ॒ मुञ्चुन्त्व॒॑ हंसं॒ ॥ (१२/८९)

पञ्चरत्नप्रक्षेपः -

ॐ परि॒ वाजं॒पति॒॑ कुवि॒रुग्नि॒र्हव्याञ्यं॒क्रमी॒त्॒ ।
दधु॒द्वत्का॑नि॒ दु॒शुष्वे॒॑ ॥ (११/२५)

हिरण्यप्रक्षेपः -

ॐ हिरुण्णयुगुर्ब॒॑ समं॒वर्तुताग्ने॒॑ भूतस्य॒॑ जुत॒॑ पतिरेकं॒॑आसीत्॒ ।
स दांधार पृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मै॒॑ देवाय॒॑ हुविषां॒॑ विधेम॒॑ ॥
(१३/४)

रक्तसूत्रेण वस्त्रेण च वेष्टयेत् -

ॐ युवासुवासाः॑ परिवीत्तआगात्सऽउश्रेयान्॑ भवति॑ जायमानः॑ ।
तंधीरासः॑ कवयउन्नयन्ति॑ स्वाध्योमनसादेवयन्तः॑ ॥

पूर्णपात्रमुपरि॑ न्यसेत् -

ॐ पुण्णा॑ दर्वि॑ परापतु॑ सुपूण्णु॑ पुनुरापत॑ ।
वुस्त्रेवु॑ विक्रीणावहाॽइषुमूञ्ज॒॑ शतक्रतो॑ ॥ (३/४९)

वरुणमावाहयेत् -

तत्त्वायामीत्यस्य॑ शुनःशेपऋषिः॑ त्रिष्टुप्छन्दः॑ वरुणो॑ देवता॑
वरुणावाहने॑ विनियोगः॑ ॥

मण्डपप्रवेश

ॐ तत्त्वा यामि ब्रह्मण् ब्रन्दमानुस्तदा शास्तु यज्मानो
हुविर्भिः । अहेऽमानो ब्रुणेह ब्रुद्युरुशृःसु मा नुऽआयुः
प्रमोषीः ॥ (१८/४९)

ॐ भूर्भुवः स्वः अस्मिन्कलशे वरुणं साङ्गं सपरिवारं सायुधं
सशक्तिकम् आ० स्था० ॥

वर्धिनि त्वं महापूतामहातीर्थोदकान्विता ।

त्वत्तोयेन प्रपूर्येहं भव त्वं कुलवर्धिनी ॥

वर्धिनीत्वं जगन्माता पवित्रातिमनोहरा ।

तवतोयेन कलशान् पूरयामि श्रीयै मुदा ॥

तत्रैव - ॐ भू० वर्धिनी इहागच्छ इह तिष्ठ ।

ॐ वर्धिन्यै नमः वर्धिनीम् आ० स्था० ।

कलशेषु देवान् आवाह्येत् ।

(कलश मे देवताओं का आवाहन करना ।)

ब्रह्मणे० ब्रह्माणम् आ० स्था० । वृषभेश्वराय० । विष्णवे० ।

मातृभ्यो० । सागराय० । मह्यै० । नद्यै० । तीर्थाय० । गायत्र्यै०

। ऋग्वेदाय० । यजुर्वेदाय० । सामवेदाय० । अर्थर्ववेदाय० ।

अग्नये० । आदित्याय० । रुद्राय० ।

मरुद्धयो० । गन्धर्वाय० । ऋषये० । वरुणाय० । वायवे० ।

धनदाय० । यमाय० । घर्माय० । शिवाय० । यज्ञाय० ।

विश्वेभ्योदेवेभ्यो० । सप्तविंशति देवानावाह्य -

मण्डपप्रवेश

(इस प्रकार २७ देवताओं का आवाहन कर निम्नलिखित मंत्र से प्रतिष्ठा करे ।)

प्रतिष्ठापनम् -

ॐ मनो जूरिर्ज्ञषतुमाञ्यस्यु बृहस्पतिष्ठुज्ञमिमन्तनो-
त्वरिष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु । विश्वे देवासंऽहुह
मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

ॐ पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसंवुः समिन्धतुम्पुनर्ज्ञहम्माणो वसुनीथ
युज्ञैः ॥ धृतेनु त्वन्तुञ्चंवर्धयस्व सुत्याः संन्तु यजमानस्यु
कामाः ॥ (१२/४४)

ततः ॐ भूर्भुवःस्वः वरुणवर्धिन्याद्यावाहितदेवताभ्यो नमः इत्यनेन
षोडशोपचारैः पञ्चोपचारैवा सम्पूज्य प्रार्थयेत -
वर्धिनि त्वं महाभागा सर्वतीर्थोदकान्विता ।
अतस्त्वां प्रार्थये देवि भव त्वं कुलवर्धिनी ॥

जलमादाय -

अनया पूजयावरुणवर्धिन्याद्यावाहितदेवताः प्रीयन्ताम्
मण्डपसमीपगमनम् - वर्धिनि कुम्भ महा मण्डपस्य पश्चिम द्वारे
देहल्युपरि निधाय ॥

(यजमान पर्वी वर्धिनिकलश को लेकर जब तैयार हो जाये,
इसके बाद आचार्य और विप्रो परिक्रमा के लिए तैयार रहें

मण्डपप्रवेश

और साथ में पूजा में बैठे हुए सभी यजमान और स्नेहीजन सभी परिक्रमा के लिए तैयार हो जाए, आचार्य और विप्रो शंख-दुन्दुभी का नाद करेपश्चात् यजमान पत्नी को यज्ञमण्डप की परिक्रमा करने को कहें यजमान पत्नी धीरे-धीरे आगे बढ़े इनके पीछे आचार्य तथा विप्रो वेद मंत्रो के घोषपूर्वक और साथ में बैठे हुए यजमान स्नेहीजन भी महामण्डप की परिक्रमा करें और पश्चिम द्वार के समीप आकर खड़े रहें इस पश्चिम द्वार की दहेली पर धान्य का पुञ्ज बनायें और यजमान पत्नी को वर्धिनीकलश पुञ्ज पर रखने को कहें ।)

भूमिध्यानम् - हस्ते फलपुष्पाक्षतान्संगृह्य -

(हाथ में फल,पुष्प तथा अक्षत लेकर निम्नलिखित श्लोक से श्री महावराह की पत्नी स्वरूपा श्री धरादेवी का ध्यान करे ।)

चतुर्भुजां शुक्लवर्णां कूर्मपृष्ठोपरिस्थिताम् ।

शङ्खपद्मधरां चक्रशूलयुक्तां धरां भजे ॥

आगच्छ सर्वकल्याणि वसुधे लोकधारिणि ।

पृथिवि ब्रह्मदत्तासि काश्यपेनाभिवन्दिता ॥

आवाहनम् - (हाथ में अक्षत लेकर भूमि देवी का आवाहन करे ।)

मण्डपप्रवेश

ॐ भूर्सु भूर्मिरुस्यदिंतिरसि विश्वधायु विश्वस्यु भुवनस्य
धुर्त्री ॥ पृथिवीर्ष्यच्छ पृथिवीन्द्रह पृथिवीम्मा हिंसीह ॥

(१३/१८)

ॐ भूर्भुवः स्वः भूम्यै नमः भूमिम् आवाहयामि ॥

साष्टाङ्गप्रणामः -

उष्टृतासि वराहेण कृष्णेन शतबाहुना ।
दंष्ट्राग्ने लीलया देवि यज्ञार्थं प्रणमाम्यहम् ॥
इति साष्टाङ्गं प्रणमेत् ॥

अर्धदानम् -

अर्धपात्रे-जलगन्धफलक्षीरकुशाग्रदधिदूर्वाक्षतसर्षपाश्वेत्यष्टद्रव्याणि
तथा ११चारात्फलपुष्पहिरण्यं च निक्षिप्य जानुभ्यामवनि गत्वा
हस्ताभ्यामर्घ्यम् गृहीत्वा -

(अर्ध पात्र मे जल, गंध, पय, दर्भ, दधि, दूर्वा, अक्षत, सरसव यह
अष्ट तथा विद्वानो के द्वारा आचरित 'फल, पुष्प तथा सुवर्ण' को
अर्ध पात्र में रख कर श्री भूमि माता को अर्ध प्रदान करे ।)

ब्रह्मणा निर्मिते देवि विष्णुना शङ्करेण च ।
पार्वत्या चैव गायत्र्या स्कन्दवै-श्रवणेन च ॥
यमेन पूजिते देवि धर्म वृद्धि जिगीषया ॥
सौभाग्यं देहि पुत्राँश्च धनं रूपं च पूजिता ॥
गृहाणार्ध्यमिमं देविसौभाग्यं च प्रयच्छ मे ॥

भूम्यै नमः अर्धं समर्पयामि ॥

पूजनम् - (यथा लाभोपचारैः संपूजनं)

ॐ स्युनापृथिविनो० ॥

इत्यनेन गन्धाद्युपचारैः सम्पूज्य

जलमादाय - अनया पूजया भूमिः प्रीयताम् ॥

पूजानिवेदनम् -

उपचारानिमांस्तुभ्यं ददामि परमेश्वरि ।

भक्त्या गृहाण देवेशि त्वामहं शरणं गतः ॥

बलिप्रदानम् -

पत्रपुटेपायसलाजासत्कादिकं यथासम्भवं बलिं निधाय

गन्धपुष्पैः सम्पूज्य ।

(पलाशपत्र के उपर पायस-लाजा वा संभवितबलि रखें और भूमि माता को बलि समर्पित करके बलि के स्थान पर गंधपुष्प रखें ।)

ॐ भूर्भुवः स्वः सपरिवारायै भूम्यै नमः पायसबलिं समर्पयामि ॥

ततः प्रार्थयेत् -

नन्दे नन्द्य वासिष्ठे वसुमिः प्रजया सह ।

जये भार्गवदायादे प्रजानां जयमावह ॥

पूर्णे गिरिशदायादे पूर्ण कामं कुरुष्व मे ।

भद्रे काश्यपदायादे कुरु भद्रां मतिं मम ॥

मण्डपप्रवेश

सर्वबीजसमायुक्ते सर्वरत्नौषधीवृते ।
 रुचिरे नन्दने नन्दे वासिष्ठे रम्यतामिह ॥
 प्रजापतिसुते देवि चतुरस्ते महीयसि ।
 सुभगे सुब्रते देवि यज्ञे काश्यपि रम्यताम् ॥
 पूजिते परमाचार्यैर्गन्धमाल्यैरलङ्कृते ।
 भवभूतिकरे देवि यज्ञे भार्गवि रम्यताम् ॥
 अव्यक्ते चाहते पूर्णे शुभे चाङ्गिरसः सुते ।
 इष्टदे त्वं प्रयच्छेष्टं त्वां प्रतिष्ठापयाम्यहम् ॥
 देशस्वामिपुरःस्वामिगृहस्वामिपरिग्रहे ।
 मनुष्यधनहस्त्यश्वपशुद्धिकरा भव ।
 ॥ इति प्रार्थना ॥

अनेन पूजनेन् प्रार्थना-पूर्वक भूमिः प्रीयन्तां न मम ॥

कूर्मानन्तपूजनम् -

ॐ सुपुण्णः पाञ्जुन्न्यऽअुतिर्बाहुसो दर्बिंदु ते ब्रायवु बृहस्पतये
 ब्राचस्पतये पैङ्गरुजोलुजऽआन्तरिक्षः प्लुवो मुहूर्मत्स्युस्ते
 नदीपुतये द्यावापृथिवीयः कूर्मः ॥ (२४/३४)

ॐ भूर्भुवः स्वः कूर्माय नमः कूर्मम् आवाहयामि ॥

अनन्तम् आवाहनम् -

मण्डपप्रवेश

ॐ स्युनासि सुषदासि क्षुत्रस्यु योनिरसि । स्युनामासीद

सुषदुमासीद क्षुत्रस्यु योनिमासीद ॥ (१०/२६)

ॐ भूर्भुवः स्वः अनन्ताय नमः अनन्तम् आवाहयामि ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः कूर्मानन्ताभ्यां नमः सर्वोपचारार्थेगन्धाक्षतपुष्पाणि
समर्पयामि ॥

हस्तौ बध्वा - भूकूर्मानन्तपूजने न्यूनातिरिक्तो यो विधिः स
परिपूर्णोऽस्तु । अस्तु परिपूर्णः ॥

~ ततो मण्डपप्रवेशं कुर्यात् ~

प्रवेशः-ततस्तेनैव पाश्चिमद्वारेण सऋत्विग्यजमानः शनैरङ्ग-
सङ्कोचयन स्वदक्षिणांशेन द्वारवामांशं स्पृशन्स्वदक्षिणपादपुरस्सरं
मण्डपान्तः प्रविशेत् ॥

(महामण्डप के पाश्चिम द्वार की वामशाखा पर अपना दक्षिण
स्कन्ध स्पर्श कराकर अपने दक्षिण पाद से महामण्डप मे प्रवेश
करे ।)

कलशहस्ता पत्नी दक्षिणद्वारेण प्रविशेत् ॥

(वर्धनीकलश हाथ मे लिये हुये यजमान पत्नी मण्डप के
दक्षिण द्वार से प्रवेश करे ।)

पूर्वद्वारेण होमद्रव्यानयनम् ॥

(मण्डप के पूर्व द्वार से हुत द्रव्य लाये ।)

दिग्रक्षणम्

दानार्थद्रव्यस्य दक्षिणद्वारेणानयनम् ॥

(दानार्थ द्रव्य को दक्षिण द्वार से लाये ।)

पूजार्थसम्भाराणाम् उत्तरद्वारेणानयनम् ॥

(पूजा के द्रव्यों को उत्तर मे से मण्डप मे लाये ।)

पत्नीहस्तधृतकुम्भस्य ऐशान्याम् आग्नेय्यां वा ब्रीहिराश्युपरि
स्थापनम् ।

(यजमान पत्नी के हाथ मे स्थित वर्धिनी कलश
ईशानकोण, अग्निकोण मे ब्रीहि (डांगर) के पुङ्ग पर संस्थापित
करे ।)

॥ इति मण्डपप्रवेशः ॥

~ अथ दिग्रक्षणम् ~

साचार्यः सपत्नीको यजमानः अग्न्यायतनात्पाश्चिमतः स्वासने
प्राङ्मुख उपविश्य ।

(यजमान तथा यजमान पत्नी आसन ग्रहण करे)

जलमादाय-प्रारब्धस्य अमुककर्मणोऽङ्गत्वेन दिग्रक्षणं
पश्चगव्यकरणं भूमिप्रोक्षणं भूमि प्रार्थनां मण्डपपूजनं च करिष्ये-
स्ववामहस्ते गौरसर्षपान्गृहीत्वा दक्षिणहस्तेनाच्छाद्य-
ॐ कृणुष्व पाजुः प्रसिंतिन्न पुर्वोष्युहि राजुवामवृ॒ ॥ इभैन
॥ तुष्वीमनु प्रसिंतिन्दूणुनोस्तासि विष्वं रुक्षसुस्तपिष्टुः ॥

(१३/१)

दिग्क्षणम्

ॐ तवं ब्रुमासंऽआशुया पंतुन्त्यनुस्पृश धृषुता शोशुचानं ॥

तपूर्ध्न्यग्ने जुह्वा पतुङ्गानसंन्दितो विसृजु विष्वंगुलकाः ॥

(१३/१०)

प्रति स्पशः० ॥ ऊर्ध्वोभव० ॥ (१३/११)

ॐ रुक्षोहणं वलगुहनं वैष्णुवीमिदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे
निष्टयो यमुमात्यो निचुखानेदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे समानो
यमसंमानो निचुखानेदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि ॥ यम्मे
सबंन्धुष्येमसंबन्धुर्निचुखानेदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे सजुतो
यमसंजातो निचुखानोत्कृत्याङ्गिरामि ॥ (५/२३)

ॐ रुक्षोहणौ वो वलगुहनुं प्रोक्षामि वैष्णुवान्नरक्षोहणौ वो
वलगुहनोवन्यामि वैष्णुवान्नरक्षोहणौ वो वलगुहनोवस्तुणामि
वैष्णुवान्नरक्षोहणौ वांवलगुहनाऽउपदधामि वैष्णुवी-
ॐ रक्षोहणौ वांवलगुहनौ पश्यूहामि वैष्णुवी वैष्णुवमसि
वैष्णुवा स्थ॑ ॥ (५/२५)

रक्षसाम्भागुरुऽसि निरस्तु दुरक्षऽङ्गुदमुहृ रक्षोमि तिष्ठामीदमुहृ
रक्षोवंबाधऽङ्गुदमुहृ रक्षोधुमन्तमो नयामि ॥ ॐ घुतेन
द्यावापृथिवी प्रोण्णुवाथुंवायो वे स्तोकानामुग्निराज्यस्य वेतु
स्वाहा स्वाहाकृतेऽऊर्ध्वनभसम्मारुतङ्गच्छतम् ॥ (६/१६)

ॐ रुक्षोहा विश्वचर्षणिरुमि योनिमयोहते ॥ द्रोणे
सुघस्त्थुमासंदत् ॥ (२६/२६)

पंचगव्यकरणम्

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः।
 ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥
 अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम् ।
 सर्वेषामवरोधेन यज्ञकर्म समारभे ॥
 यदत्र संस्थितं भूतं स्थान माश्रीत्य सर्वतः ।
 स्थानं त्यक्ता तु तत्सर्वं यत्रस्थं तत्र गच्छतु ॥
 भूतप्रेत- पिशाचाद्या अपक्रामन्तु राक्षसाः ।
 स्थानादस्माद् वज्रन्त्वन्यत्स्वीकरोमि भुवन्त्विमाम् ।
 भूतानि राक्षसा वापि येऽऽत्र तिष्ठन्ति केचन ।
 ते सर्वेऽप्यपगच्छन्तु यज्ञकर्म करोम्यहम् ॥
 एतैर्मन्त्रैः सर्व दिक्षु विकिरेत् ॥ उदकोपस्पर्शः ॥

॥ इति ॥

~ पंचगव्यकरणम् भूमिप्रोक्षणश्च ~

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पि कुशोदकम् ।
 यज्ञस्थलविशुद्धयर्थं पंचगव्यं करोम्यहम् ॥
 (कांस्यपात्रे एकीकरणम्)
 गायत्र्या गोमूत्रम् क्षिपेत् ॥१॥ �ॐ मानस्तोकेऽ गोमयं क्षिपेत्
 ॥२॥
 ॐ पयः पृथिव्यां० क्षीरं क्षिपेत् ॥३॥ ॐ दधिक्राव्यो० दधि
 क्षिपेत् ॥४॥ ॐ तेजोसि० आज्यं क्षिपेत् ॥५॥ ॐ देवस्य त्वा

भूम्यादिदेवतानांपूजनं

... हस्ताभ्याम् कुशोदकं क्षिपेत् । ॐ आपोहिष्ठेति कुशैः मंडपं प्रोक्षयेत् ।

अंजलौ पुष्पाण्यादाय ॐ स्वस्तिन० त्रिवारं जपित्वा ऊर्ध्वं पश्यन्

~ भूम्यादिदेवतानांपूजनं ~

ॐ भूरसि भूमिरस्यदितिरसि विश्वधायु विश्वस्यु भुवनस्य धुर्त्री ॥ पृथिवीर्ष्यच्छ पृथिवीन्द्रैह पृथिवीम्मा हिंसीह ॥

(१३/१८)

भूम्यै नमः भूमिमावाहयामि ॥

ॐ यस्य कुर्मो गुहे हुविस्तमंग्गे बर्धयु त्वम् ।

तस्मै देवाऽधिंब्रुवन्नयश्च ब्रह्मणस्पुतिं ॥ (१७/५२)

कूर्माय नमः कूर्ममावाहयामि ॥

ॐ स्युना पृथिवि नो भवानृक्षुरा निवेशनी ।

यच्छां नुहं शर्म्मं सुप्रथांहं ॥

अनन्ताय नमः अनन्तमावाहयामि स्थापयामि ॥

(वराहाय नमः वराहम् आवाहयामि स्थापयामि)

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनौजूतिं ॥

भूमिकूर्मानन्तदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ॥

ॐ भूमिकूर्मानन्तदेवताभ्यो नमः इत्यनेन पूजयेत् ॥

जलमादाय अनेन पूजनेन भूम्यादि देवताः प्रीयन्ताम् न मम्

स्वस्त्ययनम् / मण्डपाङ्गं गणपति पूजनम्

स्वस्त्ययनम् -

ॐ स्वस्तिनुऽङ्गन्दौ० ॥

ॐ देवा आयान्तु ॥ यातुधाना अपयान्तु ॥

विष्णो देवयजनं रक्षस्व (रक्ष) इति पठित्वा भूमौ प्रादेशं
कुर्यात् ॥

अथ मण्डपाङ्गं गणपति पूजनम् : -

तत्रादौ आग्नेय्यां गणपतिपीठोपरि गणेशं लाभोपचारैः सम्पूजयेत्
॥ विधिमण्डपश्वेत् ईशानमध्यस्तम्भादारभ्य सार्वभौतिकबल्यन्तं
विधिमण्डपपूजनं विधिवत् विधेयम् ॥ छायामण्डपसत्वे तु
विधिवत्पूजाभावः ॥ इच्छा चेत्स्तम्भद्वार
तोरणादीनां गन्धाक्षतपुष्पादिभिः पूजनं विधेयम् ।

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

॥अथ ब्रह्मादिवास्तुमण्डलदेवतापूजनप्रयोगः॥

वास्तु पूजन के दो प्रकार हैं ॥ १. गृह वास्तु पूजन २. मंडप वास्तु पूजन

मंडप वास्तु के लिए ब्रह्मादिदेवता का आवाहन पूजन करें । और गृहवास्तु के लिए शिख्यादिदेवता का आवाहन पूजन करें । गृह वास्तु में १४ अधिक देवता हैं ।

अथ वास्तुमण्डलार्थं चतुःषष्ठिकोष्टात्मके वास्तुपीठे पश्चिमतः आरभ्य प्रागायता दक्षिणतः आरभ्य उत्तरायता नव-नव रेखाः कृत्वा तत्र समचतुरस्त्रेऽर्धसार्धद्विपदादिभिः पदैः पश्चचत्वारिंशत्पदानि निर्माय मध्यचतुःकोष्टकादारभ्य ब्रह्मादि देवतानाम् आवाहनं कुर्यात् । तत्रादौ सप्तलीको यजमानो वास्तुपीठस्य समीपे पश्चिमाभिमुख उपविश्य आचम्य प्राणायामं कुर्यात् ॥

जलमादाय -

अद्यपूर्वोच्चारित एवंगुणंविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ प्रारब्धस्य अमुककर्मणः साङ्गतासिद्धयर्थम् अस्मिन् चतुःषष्ठिकोष्टात्मके वास्तुपीठे ब्रह्मादिवास्तुमण्डलदेवतानां आवाहनं पूजनश्च करिष्ये ॥ तत्रादौ वास्तुपीठस्य आग्नेयादि क्रमणे शङ्कुरोपणम् -

आग्नेयां शङ्कुरोपणम् - तत्र मंत्र -

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

विशन्तु भूतले नागा लोकपालाश्च सर्वतः ।

मण्डपेऽत्रावतिष्ठन्तु ह्यायुर्बलकरः सदा ॥

ततो नैऋत्यांशङ्कुरोपणम् विशन्तु भूतले० ॥

ततो वायव्यांशङ्कुरोपणम् विशन्तु भूतले० ॥

तत ऐशान्यांशङ्कुरोपणम् विशन्तु भूतले० ॥

एवं चतुःकोणेषु शङ्कुरोपणं कृत्वा द्विगुणीकृतसूत्रेण सर्वेषां वेष्टनं कुर्यात् ॥ आग्नेय्यादिकोणेशंकुरोपणक्रमेण शङ्कुनां पार्श्वमाषभक्तदध्योदन वा सदिप पायसबलिदानम् ।

अग्निकोणशङ्कुसमीपे बलिं संस्थाप्य -

(अग्नि कोण में शंकु समीप बलि स्थापित करे ।)

जलमादाय -

अग्निभ्योऽप्यथ सर्पेभ्यो ये चान्ये तान्समाश्रिताः ।

बलिं तेभ्यः प्रयच्छामि पुन्यमोदन मुत्तमम् ॥

अग्नये नमः इमं बलिं समर्पयामि इति जलमुत्सृजेत् ॥

नैऋत्यकोण शङ्कुसमीपे बलिं संस्थाप्य -

(नैऋति कोण में शंकु समीप बलि स्थापित करे ।)

जलमादाय -

नैऋत्याधिपतिश्वैव नैऋत्यां ये च राक्षसाः ।

बलितेभ्य प्रयच्छामि पुण्यमोदनमुत्तमम् ॥

निर्ऋतये नमः इमं बलिं समर्पयामि इति जलमुत्सृजेत् ॥

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

वायव्यकोणशङ्कुसमीपे बलिं संस्थाप्य -

(वायव्य कोण में शंकु समीप बलि स्थापित करे ।)

जलमादाय -

नमो वै वायुरक्षेभ्यो ये चान्ये तान्समाश्रिताः ।

बलिं तेभ्य प्रयच्छामि पुण्यमोदन मुत्तमम् ॥

वायवे नमः इमं बलिं समर्पयामि इति जलमुत्सृजेत् ॥

ऐशानकोणशङ्कुसमीपे बलिं संस्थाप्य -

(ईशान कोण में शंकु समीप बलि स्थापित करे ।)

जलमादाय -

ईशान

रुद्रेभ्यश्चैव सर्पेभ्यो ये चान्ये तान्समाश्रिताः ।

बलिं तेभ्यः प्रयच्छामि गृह्णन्तु सततोत्सुकाः ॥

शङ्कु देवताभ्यो नमः बलिं समर्पयामि ॥ इति जलमुत्सृजेत् ॥

ततो आग्नेयादि क्रमेण शङ्कुदेवताभ्यो नमः गन्ध पुष्पं धूपं दीपं

नैवेद्यं समर्पयामि ॥ सर्वोपचारार्थं नमस्कारान् स० ॥

अनेन शङ्कुरोपण पूर्वकं बलिदानेन चतुर्थं आग्नेयादिविदिग्देवताः
प्रीयन्तां न मम ॥

वास्तुपीठे श्वेतवस्त्रं प्रसार्य तदुपरि सुवर्णशलाकया दर्भशलाकया

पुष्पेण वा पश्चिमतः आरभ्य प्रागायता

ऊदकसंस्था दक्षिणतः आरभ्य उदगायता प्राकसंस्थाः समचतु-

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

रस्ता नव-नव रेखा समद्वङ्गुलान्तरा नव रेखाः विदध्यात् ॥
 अथ रेखा करणं पूजनश्च :- हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा ।
 ॐ शान्तायै नमः ॥१॥ ॐ यशोवत्यै० ॥२॥ ॐ कान्तायै०
 ॥३॥ ॐ विशालायै० ॥४॥ ॐ प्राणवाहिन्यै० ॥५॥ ॐ सत्यै०
 ॥६॥ ॐ सुमनायै० ॥७॥ ॐ नन्दायै० ॥८॥ ॐ सुभद्रायै०
 ॥९॥ ततो दक्षिणतः आरभ्य उदगायताः पूर्वदिक्संस्थाः नव
 रेखाः कार्याः ॥
 ॐ हिरण्यायै नमः ॥१॥ ॐ सुप्रभायै० ॥२॥ ॐ लक्ष्म्यै० ॥३॥
 ॐ विभूत्यै० ॥४॥ ॐ विमलायै० ॥५॥ ॐ प्रियायै० ॥६॥
 ॐ जयायै० ॥७॥ ॐ कालायै० ॥८॥ ॐ विशोकायै० ॥९॥
 हस्तेऽक्षतान् गृहीत्वा ॥
 ॐ मनौ ज्युतिर्ज्ञुषतामाञ्यस्यु बृहुस्पतिष्युज्ञ-
 मिमन्तनुत्वरिष्ट्युज्ञै० समिमन्दधातु । विश्वै देवासैऽङ्गुह
 मादयन्तुमो॥३३४३॥ (२/१३)
 प्रतिष्ठा सर्वदेवानां मित्रावरुणनिर्मिता ।
 प्रतिष्ठां वः करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥
 शान्त्यादि रेखादेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत इति प्रतिष्ठाप्य।
 ॐ रेखादेवताभ्यो नमः गन्धं पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्य समर्पयामि ॥
 सर्वोपचारार्थं नमस्करान् समर्पयामि ॥

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

अनेन रेखादेवतानां यथा लाभोपचारैः कृतेन पूजनेन शान्त्यादि
रेखादेवताः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ इति ध्यात्वावाह्येत् - (�ॐ भूर्भुवः स्वः एवं सर्वत्र)

ॐ ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणम् आवाहयामि स्थापयामि ॥१॥

ॐ अर्यम्णे नमः अर्यमणम् आवाऽ स्थाऽ ॥२॥

ॐ विवस्वते नमः विवस्वन्तम् आवाऽ स्थाऽ ॥३॥

ॐ मित्राय नमः मित्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥४॥

ॐ पृथ्वीधराय नमः पृथ्वीधरम् आवाऽ स्थाऽ ॥५॥

ॐ सावित्राय नमः सावित्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥६॥

ॐ सवित्रे नमः सवितारम् आवाऽ स्थाऽ ॥७॥

ॐ विबुधाधिपाय नमः विबुधाधिपम् आवाऽ स्थाऽ ॥८॥

ॐ जयाय नमः जयम् आवाऽ स्थाऽ ॥९॥

ॐ राजयक्ष्मणे नमः राजयक्ष्मणाम् आवाऽ स्थाऽ ॥१०॥

ॐ रुद्राय नमः रुद्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥११॥

ॐ अङ्गो नमः अपः आवाऽ स्थाऽ ॥१२॥

ॐ आपवत्साय नमः आपवत्सम् आवाऽ स्थाऽ ॥१३॥

ॐ शिखिने नमः शिखिनम् आवाऽ स्थाऽ ॥१४॥

ॐ पर्जन्याय नमः पर्जन्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥१५॥

ॐ जयन्ताय नमः जयन्तम् आवाऽ स्थाऽ ॥१६॥

ॐ कुलिशायुधाय नमः कुलिशायुधम् आवाऽ स्थाऽ ॥१७॥

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

- ॐ सूर्याय नमः सूर्यम् आवाऽ स्थाऽ॥१८॥
- ॐ सत्याय नमः सत्यम् आवाऽ स्थाऽ॥१९॥
- ॐ भृशाय नमः भृशम् आवाऽ स्थाऽ॥२०॥
- ॐ आकाशाय नमः आकाशम् आवाऽ स्थाऽ॥२१॥
- ॐ वायवे नमः वायुम् आवाऽ स्थाऽ॥२२॥
- ॐ पूष्णे नमः पूष्णम् आवाऽ स्थाऽ॥२३॥
- ॐ वितथाय नमः वितथम् आवाऽ स्थाऽ॥२४॥
- ॐ गृहक्षताय नमः गृहक्षतम् आवाऽ स्थाऽ॥२५॥
- ॐ यमाय नमः यमम् आवाऽ स्थाऽ॥२६॥
- ॐ गंधर्वाय नमः गंधर्वम् आवाऽ स्थाऽ॥२७॥
- ॐ भृङ्गराजाय नमः भृङ्गराजम् आवाऽ स्थाऽ॥२८॥
- ॐ मृगाय नमः मृगम् आवाऽ स्थाऽ॥२९॥
- ॐ पितृभ्यो नमः पितृन् आवाऽ स्थाऽ॥३०॥
- ॐ दौवारिकाय नमः दौवारिकम् आवाऽ स्थाऽ॥३१॥
- ॐ सुग्रीवाय नमः सुग्रीवम् आवाऽ स्थाऽ॥३२॥
- ॐ पुष्पदंताय नमः पुष्पदन्तम् आवाऽ स्थाऽ॥३३॥
- ॐ वरुणाय नमः वरुणम् आवाऽ स्थाऽ॥३४॥
- ॐ असुराय नमः असुरम् आवाऽ स्थाऽ॥३५॥
- ॐ शोषाय नमः शोषम् आवाऽ स्थाऽ॥३६॥
- ॐ पापाय नमः पापम् आवाऽ स्थाऽ॥३७॥

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

- ॐ रोगाय नमः रोगम् आवाऽ स्थाऽ॥३८॥
- ॐ अहये नमः अहिम् आवाऽ स्थाऽ॥३९॥
- ॐ मुख्याय नमः मुख्यम् आवाऽ स्थाऽ॥४०॥
- ॐ भलाटाय नमः भलाटम् आवाऽ स्थाऽ॥४१॥
- ॐ सोमाय नमः सोमम् आवाऽ स्थाऽ॥४२॥
- ॐ सर्पाय नमः सर्पम् आवाऽ स्थाऽ॥४३॥
- ॐ अदित्यैनमः अदितिम् आवाऽ स्थाऽ॥४४॥
- ॐ दित्यै नमः दितिम् आवाऽ स्थाऽ॥४५॥
- ॐ चरक्यै नमः चरकीम् आवाऽ स्थाऽ॥४६॥
- ॐ विदार्यै नमः विदारीम् आवाऽ स्थाऽ॥४७॥
- ॐ पूतनायै नमः पूतनम् आवाऽ स्थाऽ॥४८॥
- ॐ पापराक्षस्यै नमः पापरक्षसीम् आवाऽ स्थाऽ॥४९॥
- ॐ स्कन्दाय नमः स्कन्दम् आवाऽ स्थाऽ॥५०॥
- ॐ अर्यम्णे नमः अर्यमणम् आवाऽ स्थाऽ॥ १॥
- ॐ जृम्भकाय नमः जृम्भकम् आवाऽ स्थाऽ॥५२॥
- ॐ पिलिपिच्छाय नमः पिलिपिच्छम् आवाऽ स्थाऽ॥५३॥
- ॐ इन्द्राय नमः इन्द्रम् आवाऽ स्थाऽ॥५४॥
- ॐ अग्नये नमः अग्निम् आवाऽ स्थाऽ॥५५॥
- ॐ यमाय नमः यमम् आवाऽ स्थाऽ॥५६॥
- ॐ निर्ऋतये नमः निर्ऋतिम् आवाऽ स्थाऽ॥५७॥

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

ॐ वरुणाय नमः वरुणम् आवाऽ स्थाऽ॥५८॥

ॐ वायवे नमः वायुम् आवाऽ स्थाऽ॥५९॥

ॐ सोमाय नमः सोमम् आवाऽ स्थाऽ॥६०॥

ॐ ईशानाय नमः ईशानम् आवाऽ स्थाऽ॥६१॥

ॐ ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणम् आवाऽ स्थाऽ॥६२॥

ॐ अनन्ताय नमः अनन्तम् आवाऽ स्थाऽ॥६३॥

ॐ मनौ जूतिर्ज्ञुषतामाञ्यस्यु बृहस्पतिष्ठुज-
मिमन्तनोत्वरिष्ट्युज्ञृ समिमन्दंधातु । विश्वै देवासंङ्गुह
मादयन्तुमो॥३३३४॥ (२/१३)

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मादिवास्तुमण्डल देवताः सुप्रतिष्ठावरदाः भवत
॥ हस्तेगन्धाक्षतपुष्पाण्यादाय ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मादिवास्तुमण्डल देवताभ्यो नमः सर्वोपचारार्थे
गन्धाक्षतपुष्पाणि सम० ॥ तदुपरि ताम्रादिपूर्णपात्र सहितं कलशं
संस्थाप्य । (यहा वास्तु देवता की मूर्ति की प्राणप्रतिष्ठा करने
के बाद आगे पूजन करना है । अगर आपने पहले से मूर्ति
की प्राण प्रतिष्ठा की है तो पात्र मे मूर्ति स्थापित करके आगे
का पूजन कर सकते हो ।)

यथा लाभोपचार पूजनम् -

ततः प्रार्थना

ॐ देवेश वास्तुपुरुष सर्वविघ्नविदारण ।

मंडपाङ्गंब्रह्मादिवास्तुमण्डल

शान्तिं कुरु सुखं देहि यज्ञेऽस्मिन्मम सर्वदा ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मादिवास्तुमण्डलदेवतासहिताय वास्तुपुरुषाय
नमः प्रार्थना पूर्वकं नमस्कारान् सम० ॥

जलमादाय - अनेन यथा शक्ति अमुकोपचारैश्च कृतानेन पूजनेन
ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मादिवास्तुमण्डलदेवतासहितवास्तुपुरुषः प्रीयतां
न मम ॥

(पायसबलिदान क्रम से कर सकते हो जैसे ॐ ब्रह्मणे नमः
पायसबलिं समर्पयामि ।)

जलमादाय - अनेन बलिदानेन ब्रह्मादिवास्तुमण्डलदेवतासहितः
श्री वास्तुपुरुषः प्रीयतां न मम ॥

॥ इति ब्रह्मादिवास्तुमण्डलदेवता पूजनः ॥

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

॥ गृहवास्तु में वर्धिनी, द्वारशाखा पूजनम् ॥

गृहवास्तुपूजन के लिए नये मकान में प्रथम कुंभ रखना हैं । जिसे वर्धिनीकलश कहते हैं और कुलवर्धिनी भी कहते हैं । वर्धिनीपूजन के बाद द्वारशाखापूजन करना हैं, द्वार शाखापूजन करने के बाद गृहप्रवेश करना हैं । गृहप्रवेश करके दीपपूजन करना हैं (महानसे चुल्ली पूजनम्) मतलब गेस जो रसोई घर में रखा हैं उसका पूजन करना हैं । सम्मार्जनस्थाने (झांडु (सावरणि)) मार्जिनीपूजन करना हैं इसके बाद कुंभ में जल पूजन करना हैं । इसके बाद पेषणी (घरघंटी) का पूजनम् करना हैं । उलुखलः (गुजराती में खायणी और पराई कहते हैं ।) का पूजन शालाकर्म स्थंभोच्छ्रयणम् यह एक क्रम ज्ञानी विद्वानो के आधार पर हैं ।

यजमान को मुख्य द्वार के आगे बिठाये और एक कुमारीका को साथ में कलश पूजन और प्रवेश के लिए वहा हाजिर रखे प्रथम यजमान को आसन पर बिठाए और तिलक कङ्कणबन्धन करें फिर यजमान को आचमन-प्राणायाम कराए इसके बाद गुरुस्मरण, इष्टदेवस्मरण, कुलदेवीस्मरण, देवनमस्कार और शान्तिपाठ करें ।

जलमादाय -

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

अद्येत्यादि० तिथौ अमुककर्म निमितं वर्धिनीकलश स्थापन
पूर्वकं पूजनं च करिष्ये ॥

पुनर्जलमादाय - तदङ्गत्वेन कलशदेवता सहित वरुणपूजनं,
दीपस्मरणं, सूर्यस्मरणं, गणपत्यादिदेवतानां पूजनं च करिष्ये ॥
तदङ्गत्वेन दिग्रक्षणं च करिष्ये ॥

दिग्रक्षणम् -

ॐ रुक्षोहणं वलगुहनं वैष्णुवीमुदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे
निष्ट्रयो यमुमात्यो निचुखानुदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे समानो
यमसंमानो निचुखानुदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि ॥ यम्मे
सबंन्दुष्येमसंबन्धुर्निचुखानुदमुहन्तं वलुगमुक्तिरामि यम्मे सजुतो
यमसंजातो निचुखानोत्कृत्याङ्किरामि ॥ (५/२३)

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः ।

ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम् ।

सर्वेषामवरोधेन पूजाकर्म समारभे ॥

वामपार्षिनां घातत्रयं कुर्यात् तालत्रयं च कुर्यात् ॥

वाम पैर से भूमि पर तीनबार घात करें । यजमान पत्नी तीन
ताली बजाएं और दक्षिणनेत्र और दक्षिणकर्ण पर जल का
स्पर्श करें पश्चात् श्री भैरव को नमस्कार करें ।

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

ॐ यो भूतानुमधिपतिष्ठस्मिंलुकाऽ अधिष्ठिताः । यद्ईशे
महुतो मुहर्स्तेन गृह्णामि त्वामुहम्मयि गृह्णामि त्वामुहम् ॥
(२०/३२)

तीक्ष्णदंष्ट्र महाकाय कल्पान्त दहनोपम ।
भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञातु मर्हसि ॥
कलशार्चनम् दीपस्मरणं, सूर्यस्मरणं, गणपतिस्मरण, पश्चोपचार
पूजनं तत् पश्चात् वर्धिनी पूजन ॥

जलमादाय - अद्य पूर्वोच्चारित० शुभपुण्य तिथौ वास्तुशान्ति
कर्मज्ञतया तथा च मम कुलाभिवृद्धिअर्थं मङ्गलगृहप्रवेशार्थं
वर्धिन्यादि देवतानां स्थापन पूजन पूर्वकं मङ्गलप्रवेशाख्यं कर्म
अहं करिष्ये ॥

वर्धिनीध्यान - (हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा ।)

वर्धिनी त्वं महापूता महातीर्थोदकान्विता ।

त्वत्तोयेन प्रसूर्येऽहं भव त्वं कुलवर्धिनी ॥

वर्धिनी त्वं जगन्माता पवित्रातिमनोहरा ।

तव तोयेन कलशान् पूरयामि श्रिये मुदा ॥

ॐ भू० वर्धिन्यै० वर्धिनीम् आ० स्था० ॥ ॐ भू० वरुणाय०
वरुणम् आ० स्था० ॥ ब्रह्मणे० ब्रह्माणम् आ० स्था० ॥ रुद्राय०
रुद्रम् आ० स्था० ॥ विष्णवे० विष्णुम् आ० स्था० ॥ मातृभ्यो०

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

मातृः आ० स्था० ॥ सागरेभ्यो० सागरान् आ० स्था० ॥ मह्यै०
 महीम् आ० स्था० ॥ नदीभ्यो० नदीः आ० स्था० ॥ तीर्थेभ्यो०
 तीर्थानि आ० स्था० ॥ गायत्र्यै० गायत्रीम् आ० स्था० ॥
 ऋग्वेदाय० ऋग्वेदम् आ० स्था० ॥ यजुर्वेदाय० यजुर्वेदम् आ०
 स्था० ॥ सामवेदाय० सामवेदम् आ० स्था० ॥ अथर्ववेदाय०
 अथर्ववेदम् आ० स्था० ॥ अग्नये० अग्निम् आ० स्था० ॥
 आदित्येभ्यो० आदित्यान् आ० स्था० ॥ एकादशरुद्रेभ्यो०
 एकादशरुद्रान् आ० स्था० ॥ मरुभ्यो० मरुतः आ० स्था० ॥
 गंधर्वेभ्यो० गन्धर्वान् आ० स्था० ॥ ऋषिभ्यो० ऋषिन् आ०
 स्था० ॥ वरुणाय० वरुणम् आ० स्था० ॥ वायवे० वायुम् आ०
 स्था० ॥ धनदाय० धनदम् आ० स्था० ॥ यमाय० यमम् आ०
 स्था० ॥ धर्माय० धर्मम् आ० स्था० ॥ शिवाय० शिवम् आ०
 स्था० ॥ यज्ञाय० यज्ञम् आ० स्था० ॥ विश्वेभ्यो देवेभ्यो०
 विश्वान् देवान् आ० स्था० ॥ स्कंदाय० स्कंदम् आ० स्था० ॥
 गणेशाय० गणेशम् आ० स्था० ॥ यक्षाय० यक्षम् आ० स्था० ॥
 अरुंधत्यै० अरुन्धतीम् आ० स्था० ॥
 प्रतिष्ठा सर्वदेवानां० ॥ ॐ मनोजूति० ॥
 ॐ भू० वर्धिनीवरुणाद्यावाहितदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।
 पंचोपचारैः पूजनं कृत्वा प्रार्थयेत् ॥
 वर्धिनीत्वं महाभागा सर्वतीर्थोदकान्विता ।

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

अतस्त्वांप्रार्थये देवि ! भवत्वं कुलवर्धिनी ॥ इति संप्रार्थ्य -

जलमादाय - अनया पूजया वरुण वर्धिन्याद्यावाहित देवताः

प्रीयन्ताम् ॥ (पश्चपल्लव-पश्चरत्न-दद्यक्षत-गन्धादिभीः

अलङ्कृतसवस्त्रं श्रीफल समन्वितं उदकपूर्ण कलशं

पत्नीहस्तयोग्रहयित्वा ब्राह्मण पुरःस्सरं शुक्लमाल्याम्बरधरः

तादृशकलत्र पुत्रपौत्रादि कुमारीका समेतः सशकुनः

सूचिताभ्युदयः मङ्गलवाद्यघोष सहितः वेद पुराण मंत्रघोषेण

समन्वितश्च गृहं प्रदक्षिणीकृत्य गृहस्य प्रवेशद्वारं समागत्य

शाखाधिष्ठातृणां देवतानां पूजनं कृत्वा गृहं प्रविशेत् ।)

द्वार पर शुभलाभस्वस्तिक ङ्ग आदि अङ्कित करें, द्वार पर

तोरण लगाये । पत्नीद्वारा देहलिपूजन । पंचामृत तथा जल से

द्वारमार्जन करके पूजन करें । देहली के मध्य में

असुरान्तकचक्राय नमः । बोलकर इनका पूजन करें यह पूजन

करने से जो भी व्यक्ति अपने घर नकारात्मक ऊर्जा लेकर

आता हैं वो ऊर्जा को असुरान्तक खिच लेता हैं इसिलिए यहा

पूजन करें यह पूर्ण होने के बाद जल लेकर द्वारशाखा पूजन

और नवीन गृह प्रवेश अङ्गभूत संकल्प करें ।

संकल्पः - शुभपुण्यतिथौ सकल मङ्गल कामना सहित

अनेकविध ऐश्वर्यप्राप्ति अर्थं ऐहिक आमुष्मिक अभीष्ट सिद्धिअर्थं

नवीनगृह प्रवेशं अहं करिष्ये ॥

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

द्वारशाखापूजनम् -

ॐ स्थापितेयं मया शाखा शुभदा ऋद्धिदाऽस्तु मे ।

सुस्थिरा च सदा भूयात् सर्वेषां हितकारिणी ॥

दक्षिणशाखायाम् -

यो धारयति सर्वेशो जगन्ति स्थावराणि च ।

धाता दक्षिणशाखायां पूजितो वरदोऽस्तु मे ॥ ॐ धात्रे नमः ॥

वामशाखायाम् -

यः समुत्पाद्य विश्वेशो भवनानि चतुर्दश ।

विधाता वामशाखायां स्थिरो भवतु पूजितः ॥ ॐ विधात्रे नमः

॥ ऊर्ध्वम् - ॐ गणानान्त्वाऽ ॐ गणपतये नमः ।

अधोदेहल्याम् -

ॐ इुदम्मे ब्रह्मं च क्षुत्रश्चोभे श्रियंमश्रुताम् ।

मयिं देवा दंधतु श्रियुमुत्तमुं तस्यै ते स्वाहा ॥

यस्याः प्रसादात् सुखिनो देवाः सेन्द्राः सहोरगाः ।

सा वै श्रीर्देहलीसंस्था पूजिता ऋद्धिदाऽस्तु मे ॥ ॐ देहल्यै

नमः ॥ दक्षिणे - चंडाय नमः ॥ वामे - प्रचंडाय नमः ॥ ऊर्ध्वे -

द्वारश्रियैः नमः ॥ अधो - देहल्यां वास्तुपुरुषाय नमः ॥

दक्षिणशाखायां - गंगायै नमः ॥ शंखनिधये नमः ॥

वामशाखायां - यमुनायै नमः ॥ पद्मनिधये नमः ॥ द्वारस्य ऊर्ध्वे

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

आग्नेयां - गणपतये नमः ॥ अधः नैक्रत्यां -दुर्गायै नमः ॥ अधः
वायव्यां - सरस्वत्यै नमः ॥ ऊर्ध्वं ईशान्यां - क्षेत्रपालाय नमः ॥
द्वारशाखाधिष्ठातृदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ॥
द्वारशाखाधिष्ठातृदेवताभ्यो नमः सक्षीर जलेन स्नानं समर्पयामि
॥ गंधं - पुष्पं - धूपं - प्रत्यक्षदीपं - नैवेद्यं समर्पयामि ॥ इति
संपूज्य इमं सदीपं पायसबलिं समर्पयामि ॥

जलमादाय - अनया पूजया द्वारशाखाद्यावाहित देवताः
प्रीयन्तां न मम ॥

ततः यजमानः-यव-कुश-दूर्वा-श्वेतसर्षप गंधाक्षतान् पुष्पाणि
विकीर्य दिव्य दृष्ट्या ऊर्ध्वं विलोक्य दिव्यान् विम्नान् समुत्सार्य
गृहसंमुखं सपश्यन् प्रैषं कुर्यात् ॥
अपसर्पन्तु० ॥

यजमान - “भो ब्रह्मन् अहं गृहं प्रविशानि ॥” इति श्रुत्वा ब्रह्मा
वदेत् । सुखेन प्रविशस्व । ततः यजमानः ऋचं प्रपद्ये शिवं
प्रपद्ये ॥ इति मंत्र पठन सवाद्यमंत्रघोष पूर्वकं तोरणाद्यं गृहं
पत्नीम् अग्रे कृत्वा शनैः अङ्गं-संकोचयनं स्वदक्षिणांशेन द्वारवामांशं
संस्पृशन् दक्षिणपादपूरःस्सरं गृहं प्रविशेत् ॥

यजमान और यजमान पत्नी रिति-रिवाज हिसाब से यहा पूजन
करें परंतु सुवासिनी और कुमारिका को साथ लेकर मङ्गल
द्वार प्रवेश करें प्रवेश करते समय सुवासिनी अपना दाहीना पैर

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

प्रथम गृह में रखे और कुंभ लेकर साथ में सफेद कमल का पुष्प रखे और प्रवेश करें मंगलघोष और शान्तिपाठ ब्राह्मण करें और रसोई घर में एक कोने पर ब्रीहि (डांगर) रखकर उसके उपर वर्धिनी कलश स्थापित करें कुलदेवी का स्मरण करें और अर्घ्य प्रदान करें ॥

श्लोक - सौभाग्यं देहि पुत्रांश्च धनंरूपं च देहि मे ।

गृहाणर्घ्यं मयादत्तं सौभाग्यं च प्रयच्छमे ॥ अर्घ्यं प्रदान करें ॥

नैवेद्य अर्पित करें यजमान कुमारीका और सुवासिनी को भेट अर्पित करें । वर्धिनीकलश के आगे यथा शक्ति भेट रखें ।

गृहप्रवेश :-

ॐ धर्मार्थकामसिद्ध्यर्थं पुत्रपोत्राभिवृद्धये ।

गृहम् प्रविशाम्यद्य सर्वदा मंगलं भवेत् ॥

यावत् चन्द्रश्च सूर्यश्च यावत् तिष्ठति मेदिनी ।

तावत् त्वं मम वंशस्य मगलाभ्युदयं कुरु ॥

ॐ धर्मस्थूणाराज श्रीस्तूपमहोरात्रे द्वारफलके ।

इन्द्रस्य गृहा वसुमन्तो, वर्णथिनस्तानहं, प्रपद्ये सह प्रजया, पशुभिः

सह ॥ यन्मे किंचिदस्त्युपहृतः सर्वगण सखाय साधु संवृतः ।

तान्वा शालेऽरिष्टवीराः गृहान्नः सन्तु सर्वे ॥

दीपपूजनम् - ॐ अग्निज्योतिं । भो दीप० ॥

महानसे चुलीपूजनम् - (रसोई घर में जाकर गेस चालु करके अग्नि का पूजन करें ।) ॐ महानस इति ख्यातोदेवयज्ञादिसिद्धिकृत् ।

गृहवास्तु में वर्धिनी तथा द्वारशाखापूजन

अन्नादिसाधनं स्थानं धर्ममूलं शुभप्रदम् ॥ ॐ धर्माय नमः ॥

सम्मार्जनस्थाने मार्जनीपूजनम् - (झांडु का पूजन करें ।)

पूतना शुभदा ज्येष्ठा सदा संधान संस्थिता ।

स्थानं चोत्करसम्पत्तेः अस्तु मे सर्वसिद्धिदम् ॥

ॐ ज्येष्ठायै नमः ॥

जलकुंभपूजनम् - (पनिहार के कुंभ में जल का पूजन करें

अथवा RO मशीन का पूजन करें ।)

शंखस्फटिकवर्णाभं श्वेतहाराम्बरावृत ।

पाशहस्त महाबाहो दयां कुरु दयानिधे ॥ ॐ वरुणाय नमः ॥

पेषणीपूजनम् - (घरघंटी का पूजन करें ।)

सौभाग्यं सुभगे देहि पेषणी संस्थिता सदा ।

पिष्टनिष्पादनार्थं त्वं पूजिता शुभदाऽस्तु मे ॥ ॐ सुभगायै नमः

॥ उलूखलः - (खायणी और पराई का पूजन करें (लकड़े का ।))

ॐ ब्रीहीणां कंडनं यच्च तुषाणां च विमोचनम् ।

त्वदधीनं अतः पूजां करोमि तव सिद्धये ॥

ॐ रौद्रपीठाय नमः ॥

शालाकर्म

अथ शालाकर्म -

आग्नेयादि क्रमेण कुंकुमेन पुतलिम् कृत्वा अच्छुताय भोमाय
नमः इति मंत्रेण चतुष्कोणेषु घृतस्य धारां कुर्यात् तथा च
गंधाक्षतपुष्पैः पूजनम् ॥

स्तंभं स्पृष्टा - (स्तंभ को स्पर्श कराएं और निम्न लिखित
श्लोक पढ़े ।)

मृत्युलोकस्य चाधारां वसूनां रक्षिकां तथा ।

शालाधारभूतां स्थूणामिमा मुच्छ्ययाम्यहम् ॥

स्थापयाम्यत्र वै शालां ध्रुवां सुखकरीमहम् ।

सुखं चास्मन्प्रयच्छन्तु क्षेत्रे तिष्ठन्तु सर्वदा ।

अश्वयुक्ता च गोयुग्वै शाले त्वं च सर्वदा ।

सत्यवाक्यवतीभूयान् महते सौभगाय च ।

निवासार्थं च कर्तुस्त्वं उच्छ्रयस्व विनाशिनी ॥

त्वामधिष्ठाय शिशवो ह्याक्रन्दन्तु स्वमातरम् ॥

पानार्थं स्तन्यपयसः परस्परमुदान्विताः ।

समानवयसो बालात् क्रीडार्थं घोषयन्तु च ॥

त्वामतीत्यैव बालास्तु कौमार्यं मपि हापिताः ।

तारुण्यं च सदा प्राप्य शास्त्रघोषं प्रकुर्वत्म् ॥

॥ इति शालाकर्म ॥

शिख्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

॥ शिख्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम् ॥

* अथ शिख्यादि वास्तुमण्डल *

आचम्य प्राणानायम्य - अस्मिन् वास्तुमण्डले शिखिन्यादि -

देवतानाम् आवाहनं स्थापनप्रतिष्ठापूजनं च करिष्ये ॥

ततो वास्तु मण्डलस्य आग्नेयादिकोणेषु शङ्कुचतुष्टयंद्यात्

आग्नेयां शङ्कुरोपणम् - तत्र मंत्रः -

विशन्तु भूतले नागा लोकपालाश्च सर्वतः ।

मण्डपेऽत्रावतिष्ठन्तु ह्यायुर्बलकराः सदा ॥

नैर्ऋत्यां शङ्कुरोपणम् विशन्तु भूतले० ॥

वायव्यांशङ्कुरोपणम् विशन्तु भूतले० ॥

ऐशान्यांशङ्कुरोपणम् विशन्तु भूतले० ॥

एवं चतुःकोणेषु शङ्कुरोपणं कृत्वा द्विगुणीकृतसूत्रेण सर्वेषां वेष्टनं
कुर्यात् ॥ आग्नेयादिकोणेशंकुरोपणक्रमेण शङ्कुनां

पार्श्वमाषभक्तदध्योदनबलिदानम् ।

अग्निकोणशङ्कुसमीपे बलिं संस्थाप्य -

(अग्नि कोण में शंकु समीप बलि स्थापित करे ।)

जलमादाय -

अग्निभ्योऽप्यथ सर्पेभ्यो ये चान्ये तान्समाश्रिताः ।

बलिं तेभ्य प्रयच्छामि पुन्यमोदन मुक्तमम् ॥

शिरव्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

अग्नये नमः इमं बलिं समर्पयामि इति मुसृजेत् जल ॥

नैऋत्यकोण शङ्कुसमीपे बलिं संस्थाप्य -

(नैऋति कोण में शंकु समीप बलि स्थापित करे ।)

जलमादाय -

नैऋत्याधिपतिश्वैव नैऋत्यां ये च राक्षसाः ।

बलि तेभ्य प्रयच्छामि पुण्यमोदनमुत्तमम् ॥

निर्ऋतये नमः इमं बलिं समर्पयामि इति जलमुसृजेत् ॥

वायव्यकोणशङ्कुसमीपे बलिं संस्थाप्य -

(वायव्य कोण में शंकु समीप बलि स्थापित करे ।)

जलमादाय -

नमो वै वायुरक्षेभ्यो ये चान्ये तान्समाश्रिताः ।

बलिं तेभ्य प्रयच्छामि पुण्यमोदन मुत्तमम् ॥

वायवे नमः इमं बलिं समर्पयामि इति जलमुसृजेत् ॥

ऐशानकोणशङ्कुसमीपे बलिं संस्थाप्य -

(ईशान कोण में शंकु समीप बलि स्थापित करे ।)

जलमादाय -

ईशान

रुद्रेभ्यश्वैव सर्पेभ्यो ये चान्ये तान्समाश्रिताः ।

बलिं तेभ्य प्रयच्छामि गृह्णन्तु सततोत्सुकाः ॥

शङ्कु देवताभ्यो नमः बलिं समर्पयामि ॥

शिरव्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

शङ्कु देवताभ्यो नमः । इति नाम मत्रेण पञ्चोपचारैः पूजयेत् ॥

जलमादाय -

अनेन शङ्कुरोपण - पूर्वक बलिदानेन चतुर्मळः

आग्नेयादिविदिग्देवताः प्रीयन्तां न मम ॥

अथ रेखाकरणं पूजनश्च -

पश्चिमारम्भाः प्रागन्ताः उदक संस्थाः समा द्वयङ्गुलान्तरा

नवरेखाः कुर्यात् ॥

लक्ष्म्यै नमः । यशोवत्ये नमः । कांतायै नमः । सुप्रियायै नमः

। विमलायै नमः । शिवायै नमः । सुभगायै नमः । सुमत्यै नमः

। ईडायै नमः ।

ततः दक्षिणारम्भाउदगन्ताः प्राक्संस्था नवरेखाः कुर्यात्

धन्यायै नमः । प्राणायै नमः । विशालायै नमः । स्थिरायै नमः

। भद्रायै नमः । जयायै नमः । निशायै नमः । विरजायै नमः ।

विभावायै नमः । रेखादेवताभ्यो नमः । पंचोपचारैः पूजयेत् ।

(गन्ध पुष्पैः संपूज्य ।)

जलमादाय -

अनेन रेखा देवतानां पञ्चोपचारैः कृतेन पूजनेन रेखादेवताः

प्रीयन्तां न मम ॥

अथ वास्तुमण्डलदेवतास्थापनप्रतिष्ठापूजनम् -

शिरव्यादिदेवतानां आवाहनम्

शिख्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

शिखिने नमः शिखिनम् आवाऽ स्थाऽ ॥१॥

पर्जन्याय नमः पर्जन्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥२॥

जयन्ताय नमः जयन्तम् आवाऽ स्थाऽ ॥३॥

कुलिशायुधाय नमः कुलिशायुधम् आवाऽ स्थाऽ ॥४॥

सूर्याय नमः सूर्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥५॥

सत्याय नमः सत्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥६॥

भृशाय नमः भृशम् आवाऽ स्थाऽ ॥७॥

अन्तरिक्षाय नमः अन्तरिक्षम् आवाऽ स्थाऽ ॥८॥

वायवे नमः वायुम् आवाऽ स्थाऽ ॥९॥

पूष्णे नमः पूषणम् आवाऽ स्थाऽ ॥१०॥

वितथाय नमः वितथम् आवाऽ स्थाऽ ॥११॥

गृहक्षताय नमः गृहक्षतम् आवाऽ स्थाऽ ॥१२॥

यमाय नमः यमम् आवाऽ स्थाऽ ॥१३॥

गंधर्वाय नमः गंधर्वम् आवाऽ स्थाऽ ॥१४॥

भृङ्गराजाय नमः भृङ्गराजम् आवाऽ स्थाऽ ॥१५॥

मृगाय नमः मृगम् आवाऽ स्थाऽ ॥१६॥

पितृभ्यो नमः पितृन् आवाऽ स्थाऽ ॥१७॥

दौवारिकाय नमः दौवारिकम् आवाऽ स्थाऽ ॥१८॥

सुग्रीवाय नमः सुग्रीवम् आवाऽ स्थाऽ ॥१९॥

पुष्पदंताय नमः पुष्पदन्तम् आवाऽ स्थाऽ ॥२०॥

शिरव्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

वरुणाय नमः वरुणम् आवाऽ स्थाऽ ॥२१॥

असुराय नमः असुरम् आवाऽ स्थाऽ ॥२२॥

शेषाय नमः शेषम् आवाऽ स्थाऽ ॥२३॥

पापाय नमः पापम् आवाऽ स्थाऽ ॥२४॥

रोगाय नमः रोगम् आवाऽ स्थाऽ ॥२५॥

अहये नमः अहिम् आवाऽ स्थाऽ ॥२६॥

मुख्याय नमः मुख्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥२७॥

भल्लाटाय नमः भल्लाटम् आवाऽ स्थाऽ ॥२८॥

सोमाय नमः सोमम् आवाऽ स्थाऽ ॥२९॥

सर्पाय नमः सर्पम् आवाऽ स्थाऽ ॥३०॥

अदित्यैनमः अदितिम् आवाऽ स्थाऽ ॥३१॥

दित्यै नमः दितिम् आवाऽ स्थाऽ ॥३२॥

अञ्जो नमः अपः आवाऽ स्थाऽ ॥३३॥

सावित्राय नमः सावित्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥३४॥

जयाय नमः जयम् आवाऽ स्थाऽ ॥३५॥

रुद्राय नमः रुद्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥३६॥

अर्यम्णे नमः अर्यमणम् आवाऽ स्थाऽ ॥३७॥

सवित्रे नमः सवितारम् आवाऽ स्थाऽ ॥३८॥

विवस्वते नमः विवस्वन्तम् आवाऽ स्थाऽ ॥३९॥

विबुधाधिपायनमः विबुधाधिपम् आवाऽ स्थाऽ ॥४०॥

शिरव्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

मित्राय नमः मित्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥४१॥

राजयक्षमणे नमः राजयक्षमाणम् आवाऽ स्थाऽ ॥४२॥

पृथ्वीधराय नमः पृथ्वीधराम् आवाऽ स्थाऽ ॥४३॥

आपवत्साय नमः आपवत्सम् आवाऽ स्थाऽ ॥४४॥

ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणम् आवाऽ स्थाऽ ॥४५॥

चरक्यै नमः चरकीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४६॥

विदार्यै नमः विदारिम् आवाऽ स्थाऽ ॥४७॥

पूतनायै नमः पूतनाम् आवाऽ स्थाऽ ॥४८॥

पापराक्षस्यै नमः पापराक्षसीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४९॥

स्कंदाय नमः स्कन्दम् आवाऽ स्थाऽ ॥५०॥

अर्यम्णे नमः अर्यमणम् आवाऽ स्थाऽ ॥५१॥

जृंभकाय नमः जृम्भकम् आवाऽ स्थाऽ ॥५२॥

पिलिपिच्छाय नमः पिलिपिच्छम् आवाऽ स्थाऽ ॥५३॥

इङ्द्राय नमः इन्द्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥५५॥

अग्नये नमः अग्निम् आवाऽ स्थाऽ ॥५६॥

यमाय नमः यमम् आवाऽ स्थाऽ ॥५७॥

निर्ऋतये नमः निर्ऋतिम् आवाऽ स्थाऽ ॥५८॥

वरुणाय नमः वरुणम् आवाऽ स्थाऽ ॥५९॥

वायवे नमः वायुम् आवाऽ स्थाऽ ॥६०॥

सोमाय नमः सोमम् आवाऽ स्थाऽ ॥६१॥

शिरव्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

ईशानाय नमः ईशानम् आवाह स्थाह ॥६२॥

ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणम् आवाऽ स्थाऽ ॥६३॥

अनन्ताय नमः अनन्तम् आवाऽ स्थाऽ ॥६४॥

*** *** *** *** *** *** *** *** *** *** *** *** *** *** *** *** *** ***

उग्रसेनाय नमः उग्रसेनम् आवा० स्था०॥६५॥

डामराय नमः डामरम् आवा० स्था० ॥६६॥

महाकालाय नमः महाकालम् आवाह स्थाह ॥६७॥

पिलिपिच्छाय नमः पिलिपिच्छम् आवा० स्त

हेतुकाय नमः हेतुकम् आवां स्थां ॥६१॥

त्रिपुरान्तकाय नमः त्रिपुरान्तकम् आवाऽ स्थाऽ ॥७०॥

आग्नवतालाय नमः आग्नवतालम् आवाऽ स्थाऽ ॥७१॥

आसवतालाय नमः आसवतालम् आवा० स्था० ॥८

મહાકાલાદ્ય નમઃ મહાકાલસ્ત આવાઽ શ્વરો

कराहग्रव नमः करालम् जापात् व्यात् ॥७॥

ॐ परमात्मा ननः ॐ परमात्मा जापात् स्थात् ॥७३॥

नानारूपाय नाना नानारूपान् जायान् द्या ॥

2. *Constitutive* *and* *inducible* *genes* *in* *the* *cell*

એવી વિધિની વિશ્વાસી હોય કે, એવી વિધિની વિશ્વાસી હોય કે,

शिख्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

अघोराय नमः अघोरम् आवाऽ स्थाऽ ॥८१॥

इति आवाह्य ।

प्रतिष्ठापनम् -

ॐ मनोजुतिर्जुषतुमाञ्चस्यु बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनो
त्वरिष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु । विश्वेदेवासंऽङ्गुह
मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

“हीं” प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

शिख्यादि मण्डल देवताभ्यो नमः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत् ।

शिख्यादि मण्डल देवताभ्यो नमः पञ्चोपचारैः पूजनम् ।

(यहा देवता की मूर्ति को प्रतिष्ठा करने का क्रम है ।

पहले से प्रतिष्ठा की है तो यहा प्रतिष्ठा करने की कोई जरूरत नहीं है । अब मूर्ति को पात्र मे रखकर देवताओं का आवाहन करें ।)

इत्यावाह्य मध्ये ताम्रकलशं संस्थाप्य तदुपरि कृताञ्चुत्तारण
पूर्विकां वास्तुध्रुवमूर्ति संस्थाप्य ॥ (प्राणप्रतिष्ठा की हुई मूर्ति को ताम्र कलश के उपर पात्र में स्थापित करें और हस्त में अक्षतपुष्प लेकर आवाहन करें ।)

वास्तोष्पतिं महादेवं सर्वसिद्धिविधायकम् ।

शांतिकर्तारमीशानं तं वास्तुं प्रणमाम्यहम् ॥

शिख्यादिवास्तुमण्डलदेवतास्थापनम्

नमस्ते वास्तुपुरुष भूशश्याभिरत प्रभो ।
मद्गृहे धनधान्यादि समृद्धिं कुरु सर्वदा ॥
नमो भगवते वास्तुपुरुषाय महाबलपराक्रमाय सर्वाधिवास -
शरीराय ब्रह्मपुत्राय सकलब्रह्मांडधारिणे भूभारार्पितमस्तकाय
पुरपत्तनप्रासादगृह - वापीसरः कूपादैः सन्निवेशसान्निध्य -
कारायसर्वसिद्धिप्रदाय प्रसन्नवदाय विश्वंभराय परमपुरुषाय
शक्रवरदाय वास्तोष्यते नमस्ते नमस्ते ॥

वास्तुपुरुषाय ध्यायामि । इत्यावाह्य ध्यायेत् ।

भगवन् देवदेवेश ब्रह्मादिदेवतात्मका ।

तव पूजां करिष्यामि प्रसादं कुरु मे प्रभो ॥३॥

- ध्रुवमंत्र -

आवाहयामि देवेशं ध्रुवदेवं महाबलम् ।

अचलं कुरु कल्याणं ध्रुवागच्छ नमोऽस्तु ते ॥१॥

ॐ भू० वास्तुध्रुवाभ्यां नमः आवाहयामि स्थापयामि ॥

प्रतिष्ठापनम् -

ॐ मनोजुतिर्ज्ञुषतुमाञ्यस्यु बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनु
त्वरिष्ट्युज्ञाण समिमन्दधातु । विश्वेदेवासंऽङ्गह
मांदयन्तामो॥३३॥ (२/१३)

प्रतिष्ठा सर्वदेवानां मैत्रावरुणनिर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मंडले दैवतैः सह ॥

शिख्यादिवास्तुपायसबलिदानम्

शिख्यादि वास्तुध्रुवौ सुप्रतिष्ठितौ वरदौ भवेताम् ।

(शिख्यादि० सहितसध्रुववास्तुपुरुषाय नमः इतिमंत्रेण पूजनम्
षोडशोपचारैः अथवा लाभोपचारैश्च पूजनम् ।)

जलमादाय -

अनेन बलिदानेन शिख्यादि० सध्रुववास्तुपुरुषः प्रीयन्तां न मम
॥

॥ इति शिख्यादिवास्तुमण्डलदेवता पूजन प्रयोगः ॥

मण्डलस्य ईशानदिग्भागेवास्तुदेवतानां

पायसबलिदानम् ॥

वास्तोपतये बलिदानम् - पत्रावल्यां पायसबलि संस्थाप्य ॥

एहि-एहि भगवन् वास्तो सपरिवार इमं मयोपनीतं बलिं गृहाण
मम गृहम् अच्छिद्रं कुरु कुरु सकलदुष्टेभ्यो मां रक्ष रक्ष स्वाहा

॥

इति बलिं दत्वा प्रार्थयेत् -

यथा मेरुगिरेः शृङ्गं देवानामालयः सदा

तथा शिख्यादिभिः स्मकं मम गृहे स्थिरो भव ॥

ध्रुवाय बलिदानम् - तस्यामेव पत्रावल्यां बलिं संस्थाप्य ॥

एहि-एहि भगवन् ध्रुव सपरिवार इमं पायसबलिं गृहाण मम
गृहम् अच्छिद्रं कुरु कुरु सकलदुष्टेभ्यो मां रक्ष रक्ष स्वाहा ॥

शिख्यादिवास्तुपायसबलिदानम्

इति बलिं दत्वा प्रार्थयेत् ।

यज्ञभागं प्रतीक्षस्व पूजां चैव बलिं मम

नमो नमस्ते देवेश मम स्वस्तिकरो भव ॥

तत्रैव मण्डलस्य ऐशान्यां एकस्यां पत्रावल्यां

मण्डलदेवताशिख्यादिभ्यो बलिं दद्यात् ॥

शिखिने नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१॥

पर्जन्याय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२॥

जयन्ताय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३॥

कुलिशायुधाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४॥

सूर्याय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५॥

सत्याय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६॥

भृशाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७॥

अन्तरिक्षाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥८॥

वायवे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥९॥

पूष्णे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१०॥

वितथाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥११॥

गृहक्षताय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१२॥

यमाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१३॥

गंधर्वाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१४॥

भूङ्गराजाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१५॥

शिख्यादिवास्तुपायसबलिदानम्

मृगाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१६॥

पितृभ्यो नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१७॥

दौवारिकाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१८॥

सुग्रीवाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥१९॥

पुष्पदंताय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२०॥

वरुणाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२१॥

असुराय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२२॥

शेषाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२३॥

पापाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२४॥

रोगाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२५॥

अहये नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२६॥

मुख्याय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२७॥

भलाटाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२८॥

सोमाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥२९॥

सर्पाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३०॥

अदित्ये नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३१॥

दित्ये नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३२॥

अञ्जो नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३३॥

सावित्राय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३४॥

जयाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३५॥

शिख्यादिवास्तुपायसबलिदानम्

रुद्राय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३६॥

अर्यम्णे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३७॥

सवित्रे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३८॥

विवस्वते नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥३९॥

विबुधाधिपाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४०॥

मित्राय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४१॥

राजयक्ष्मणे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४२॥

पृथ्वीधराय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४३॥

आपवत्साय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४४॥

ब्रह्मणे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४५॥

चरक्यै नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४६॥

विदार्यै नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४७॥

पूतनायै नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४८॥

पापराक्षस्यै नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥४९॥

स्कंदाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५०॥

अर्यम्णे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५१॥

जृंभकाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५२॥

पिलिपिच्छाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५३॥

इंद्राय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५५॥

अग्नये नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५६॥

शिख्यादिवास्तुपायसबलिदानम्

यमाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५७॥

निर्कृतये नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५८॥

वरुणाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥५९॥

वायवे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६०॥

सोमाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६१॥

ईशानाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६२॥

ब्रह्मणे नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६३॥

अनन्ताय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६४॥

** * * * * * * * * * * * * * * * *

उग्रसेनाय नमः उग्रसेनम् आवा० स्था० ॥६५॥

डामराय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६६॥

महाकालाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६७॥

पिलिपिच्छाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६८॥

हेतुकाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥६९॥

त्रिपुरान्तकाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७०॥

अग्निवैतालाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७१॥

असिवेतालाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७२॥

महाकालाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७३॥

करालाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७४॥

वास्तुहोम / विसर्जनम्

एकपादाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७५॥

भीमरूपाय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७६॥

खेचराय नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७७॥

तलवासिने नमः पायस बलिं समर्पयामि ॥७८॥

अनेन पायसबलिदानान्तपूजनेन शिख्यादिसहित

सधुववास्तुपुरुषः प्रीयन्तां न मम ॥

(यहा से आगे का कर्म हैं वो पूर्ण करके गृहवास्तु का होम आदि कर्म करें ।)

वास्तोः वास्तोष्पत इति चतसृभिर्वास्तोपते ध्रुवे त्यनया च
घृताभिधारित पश्च बिल्वफलाहुतिभिस्तद् बीजाहुतिभिर्वा होमः ॥

घृताभिधारितविल्वफलम् स्त्रुवेनिधाय

ॐ वास्तोष्पतेप्रतिजानीह्यस्मानस्वावेशो अनमीवो भवानः ॥
यत्वेमहेप्रतितन्नोजुषस्व शन्नो भव द्विपदे शश्वतुष्पदे स्वाहा
॥१॥

ॐ वास्तोष्पते प्रतरणो न एधि गयस्फानो गोभिरश्वेभिरन्दो ॥
अजरासस्ते सख्येस्यामपितेव पुत्रान् प्रतितन्नो जुषस्व शन्नो भव
द्विपदे शं चतुष्पदे स्वाहा ॥२॥

ॐ वस्तोष्पते शग्मयासगृं सदा ते सक्षीमहिरण्वया गातुमत्या ॥
पाहि क्षेम उतयोगे वरन्नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः स्वाहा
॥३॥

वास्तुहोम / विसर्जनम्

ॐ अमीबहा वास्तोष्पते विश्वरूपाण्याविशन् ॥ सखा सुशेव
एधि नः स्वाहा ॥४॥

ॐ वास्तोष्पते ध्रुवास्थूणागुंसत्रं सोम्यानाम् ॥ द्रप्सो भेत्ता पुरां
शश्वतीनामिन्द्रो मुनीनां सखा शन्मो भव द्विपदे शं चतुष्पदे स्वाहा
॥५॥

(पौराणिककर्म में ४ बील्वफल का होम करें ।)

पौराणिक कर्मणि वास्तोष्पते इति मन्त्रेण चतुसृभि
विल्वफलाहुतिभिर्होमः ॥

वास्तोष्पते नमस्तुभ्यं भूशय्याभिरतः प्रभो ॥

मद्गृहे धनधान्यादि-समृद्धिं कुरु सर्वदा ॥४॥

अथवा नाममन्त्रेण-हीं वास्तोष्पतये स्वाहा ॥४॥

पूजयामि च देवेशं च ध्रुवदेवं महाबलम् ।

अचलं कुरु कल्याण ध्रुवदेव नमोऽस्तु ते ॥

अथवा नाममन्त्रेण हीं ध्रुवाय स्वाहा ॥

पुनः वास्तोष्पतेः वास्तोष्पते प्रतिजानिह्यस्मान् इति मन्त्रेण
मधुवृत्तादिभिः अभ्यक्ताभिः औदुम्बरादियथालाम -
समिच्चरुकृष्णतिलाज्यद्रव्यैः प्रतिद्रव्यम् अष्टोत्तरशतैः
अष्टाविंशतिसङ्ख्याकाभिर्वाहुतिभिर्होमः ॥

वास्तुहोम / विसर्जनम्

ॐ वास्तोष्पते प्रतिजानीह्यस्मान् स्वावेशो अनमीवो भवानः ॥
 यत्खेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शन्नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे स्वाहा ॥
 अथवा हीँ वास्तोष्पतये स्वाहा ॥ १०८ ॥

ध्रुवासीत्यनेन मन्त्रेण ध्रुवस्य चरुणा कृष्णातिलैः आज्येन
 प्रतिद्रव्यम् अष्टोत्तरशतैः अष्टाविंशतिभिर्वा हुतिभिर्हीमः ॥ १०८
 अथवा २८ ॥

ॐ ध्रवासि ध्रुवोयं यजमानोस्मिन्नायतने प्रजया पशुभिर्भूयात्
 ॥ घृतेनद्यावापृथिवी पूर्येथामिन्द्र स्य च्छदिरसि
 विश्वजनस्यच्छाया स्वाहा ॥ अथवा हीँ ध्रुवाय स्वाहा ॥
 अघोरेभ्य इतिमन्त्रेण आज्येन वास्तोर्मर्म सन्धानाय अष्टोत्तरशतैः
 अष्टाविंशतिभिर्वा हुतिभिर्हीमः ॥

ॐ अघोरेभ्योथघोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः ॥ सर्वेभ्य सर्व सर्वेभ्यो
 नमस्तेऽअस्तु रुद्ररूपेभ्यः स्वाहा अथवा हीँ (ॐ) अघोराय
 स्वाहा ॥ १०८ अथवा ॥ २८ ॥

वास्तुपुरुषस्य मर्म स्थानानि ---

मुखे हृदि च नाभौ च मूर्ध्जे च स्तनयो तथा ।

मर्माणि वास्तुपुंसोऽपि षण्मर्माणि प्रचक्षते ॥

(शिख्यादि स्थापित मण्डल देवता होम करें ॥)

(प्रायश्चित होम करें ।) आचारात् गुणगुलहोमः सर्षपहोमः

लक्ष्मीहोमः स्थापितदेवतानां उत्तरपूजन, पूजा स्विष्टं नवाहुत्यो

वास्तुपुरुषमूर्ति निक्षेपप्रयोगः

बलिः पूर्णाहुतिस्तथा श्रेयः संपाद्यदानं च ह्यभिषेको विसर्जनम्
॥ १ ॥

॥ वास्तुपुरुषमूर्ति निक्षेपप्रयोगः ॥

नूतन गृह में अग्निकोण में वास्तुमूर्ति निक्षेप के लिए एक फूट चौड़ा और एक फूट गहरा गड्ढा करके गोमय से लीपकर सफेद चंदन, पुष्प, अक्षत, जव और सप्तधान्य दर्हीं विग्रे पञ्चरत्न नदी का सेवाण यह सभी एक पात्र में रखें और जो वास्तुमूर्ति का पूजन किया था वो मूर्ति अधोमुखी रखकर रखें इसके उपर नागरवेल का पान रखें और उपर रक्त सूत्र का वेष्टन करें पात्र को गर्त गड्ढा में अग्निकोण की तरफ रख दें इनके उपर और अगल-बगल में ईंट रख दें एक पात्र में जल लेकर यजमान के द्वारा जहा मूर्ति निक्षेप की हैं वहा जल की धारा करें । और जो मिट्टी निकाली थी उसको वापस पुरण कर दें ।

गृहस्य आग्नेयकोणे जानुपरिमितगर्त खनयित्वा तं गोमयेन-
उपलिप्य शुक्लचन्दनपुष्पाक्षतादिभिरलङ्घत्य यव-गोधूम-तिल-
कङ्गवः-मुद्रकाः श्यामाकाः-चणकाः इति सप्तबीजानि दध्योदनं च
प्रक्षीप्य-प्रधान-पीठादैशाने पूर्वकल्पितं जलपूर्णं कलशं
गन्धादिभिरचितं हस्तद्वयेनादाय जानुभ्याम् अवनि गत्वा -
ॐ वं वरुणाय इति मन्त्रेण कुम्भस्थजलेन गर्त अभिषिंच्य ॥
ततः मृत्तिर्मितमञ्जुषा (पेटिका) यां यव-गोधूम-तिल-कङ्गवः-
मुद्रकाः श्यामाका चणकाः इति सप्तबीजानि दध्योदनं शैवालं

वास्तुपुरुषमूर्ति निक्षेपप्रयोगः

पुष्पाणि च प्रक्षिप्य वास्तुपीठे पूर्वस्थापितां पूजितां वास्तुमूर्ति
 तस्यां मृन्मयपेटिकायां संस्थाप्य रक्तसूत्रेण वेष्यित्वा गन्धादिभिः
 सम्पूजय जानुभ्याम् अवनिं गत्वा तां अधोमुखी पेटिकां तत्र
 संस्थाप्य । “ॐ वास्तुपुरुषाय नमः” इत्यनेन मन्त्रेण पुनः
 गन्धादिभिः पूजयेत् ॥ ततः प्रार्थयेत् -
 पूजितोसि मया वास्तो होमाद्यैर्चनैः शुभैः ।
 प्रसीद पाहि देवेश देहि मे गृहजं सुखम् ॥
 सशैलसागरा पृथ्वीं यथा वहसि मूर्धनि ।
 तथा मां वह कल्याण ! सम्पत् सन्ततिभिः सह ॥
 नमस्ते वास्तुपुरुषः ! भूशय्याभिरतः प्रभो !
 मदगृहं धन-धान्यादि-समृद्धं कुरु सर्वदा ॥
 प्रार्थयामि त्वहं देवं - शालाया अधिपस्तु यः ।
 प्रायश्चित-प्रसङ्गेन मन्दिरार्थं मया कृतम् ॥
 मूलच्छेदं तृणच्छेदं कृमि-कीट निपातनम् ।
 हननं स्थलजीवानां भूमौ शस्त्रेण धातनम् ॥
 अनृतं भाषितं यच्च किञ्चिद् वृक्षस्य पातनम् ।
 एतत् सर्वं क्षमस्वेदं यन्मया दुष्कृतं कृतम् ॥
 मन्दिरार्थं कृतं पापमज्ञानेनाथ चेतसा ।
 तत् सर्वक्षम्यतां देव ! शोभनं कुरु मन्दिरम् ॥
 यावच्चन्द्रो नगाः सूर्य-स्थिष्ठन्ति प्रतिपादिताः ।

वास्तुपुरुषमूर्ति निक्षेपप्रयोगः

तावत्वयात्र देवेश ! स्थेयं भक्त्यानुकम्पया ॥
 यथा मेरुगिरेः शृगे देवाना - मालयः सदा ।
 तथा शिरव्यादिभिः साकं मम गृहे स्थिरो भव ॥
 भगवन्देव देवेश ! त्वं पिता सर्वदेहिनाम् ।
 यज्ञरूपेण भगवन् त्वया व्याप्तं चराचरम् ॥
 यथा त्वं घरण्णं कृत्स्नां सर्वदा घरलि प्रभो ! ।
 हिताय सर्वलोकानां तथा धारय मद्गृहम् ॥
 इष्टान्कामान्प्रयच्छ त्वं अनिष्टं च विनाशय ।
 पुत्र-पौत्रादिवृद्धिंच सततं कुरु देव नः ॥
 स्वागतं देवदेवेश ! मद्भाग्यात्वमिहागतः ।
 प्राकृतं त्वं च मां दृष्ट्वा बालवत् परिपालय ॥

इति प्रार्थयित्वा -

मिट्टी क़ा पुरण किया इसके बाद मिट्टी ज्यादा बचती हैं तो उत्तम फल, थोड़ी कम बचती हैं तो मध्यम फल और कम से कम थोड़ी ही बचती हैं तो सामान्य फल जाने और इसके बाद गाय के गोबर से लिपण कर दें और इनके उपर गन्धाक्षतपुष्प अबील, गुलाल, सिन्दुर इत्यादि चढाये ।

अविच्छिन्न जलधारापूर्वकं तयैय मृदा शनैः शनैः गर्तं पूरयेत् ॥
 गर्तं तथैव मृदा पूरिते मृदाधिक्ये उत्तमं फलम् ॥ साम्ये

वास्तुपुरुषमूर्ति निष्केपप्रयोगः

मध्यमम् ॥ न्यूने तु सामान्यम् फलं विजानीयात् ॥ गर्तोपरि
भूमि गोमयेन उपलिप्य शुक्लगन्धाक्षत-सौभाग्य द्रव्यैः पुष्पैश्च
भूषयेत् ॥

॥ इति वास्तुपुरुषमूर्तिनिष्केपप्रयोगः ॥

वास्तुमण्डूकादिपीठदेवताः

॥ अथ श्री वास्तुमण्डूकादिपीठदेवताः ॥

मण्डूकाय नमः मण्डूकम् आवाऽ स्थाऽ ॥

मूलप्रकृत्यै नमः मूलप्रकृतिम् आवाऽ स्थाऽ ॥

आधारशक्यै नमः आधारशक्तिम् आवाऽ स्थाऽ ॥

कूर्माय नमः कूर्मम् आवाऽ स्थाऽ ॥

अनन्ताय नमः अनन्तम् आवाऽ स्थाऽ ॥

पृथिव्यै नमः पृथ्वीम् आवाऽ स्थाऽ ॥

श्वेतद्वीपाय नमः श्वेतद्वीपम् आवाऽ स्थाऽ ॥

कल्पवृक्षाय नमः कल्पवृक्षम् आवाऽ स्थाऽ ॥

रत्नमण्डपाय नमः रत्नमण्डपम् आवाऽ स्थाऽ ॥

सिंहासनाय नमः सिंहासनम् आवाऽ स्थाऽ ॥

धर्माय नमः धर्मम् आवाऽ स्थाऽ ॥

ज्ञानाय नमः ज्ञानम् आवाऽ स्थाऽ ॥

वैराग्याय नमः वैराग्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥

ऐश्वर्याय नमः ऐश्वर्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥

अधर्माय नमः अधर्मम् आवाऽ स्थाऽ ॥

अज्ञानाय नमः अज्ञानम् आवाऽ स्थाऽ ॥

अवैराग्याय नमः अवैराग्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥

अनैश्वर्याय नमः अनैश्वर्यम् आवाऽ स्थाऽ ॥

वास्तुमण्डूकादिपीठदेवताः

आत्मने नमः आत्मानम् आवाऽ स्थाऽ ॥

अंतरात्मने नमः अंतरात्मानम् आवाऽ स्थाऽ ॥

परमात्मने नमः परमात्मानम् आवाऽ स्थाऽ ॥

ज्ञानात्मने नमः ज्ञानात्मानम् आवाऽ स्थाऽ ॥

अग्निमंडलाय नमः अग्निमंडलम् आवाऽ स्थाऽ ॥

सूर्यमंडलाय नमः सूर्यमंडलम् आवाऽ स्थाऽ ॥

सोममंडलाय नमः सोममंडलम् आवाऽ स्थाऽ ॥

सं सत्त्वाय नमः सं सत्त्वम् आवाऽ स्थाऽ ॥

रं रजसे नमः रं रजः आवाऽ स्थाऽ ॥

तं तमसे नमः तमः आवाऽ स्थाऽ ॥

मां माया तत्त्वाय नमः माया तत्त्वम् आवाऽ स्थाऽ ॥

विद्यातत्त्वाय नमः विद्या तत्त्वम् आवाऽ स्थाऽ ॥

कलातत्त्वाय नमः कलातत्त्वम् आवाऽ स्थाऽ ॥

परतत्त्वाय नमः परतत्त्वम् आवाऽ स्थाऽ ॥

सर्वशक्तिकलातत्त्वाय नमः सर्वशक्तिकलातत्त्वम् आवाऽ स्थाऽ

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम्..... ॥

मंडूकादिपीठस्थदेवाः प्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।

मंडूकादिपीठस्थदेवेभ्यो नमः । इति मंत्रेण पूजनम् । अनेन

पूजनकर्मणा कृतेन मंडूकादिपीठस्थ देवाः प्रीयन्तां न मम ॥

विश्वदुर्गादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

~विश्वदुर्गादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं~

ॐ महाकाल्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१॥

ॐ महालक्ष्म्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२॥

ॐ महासरस्वत्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३॥

ॐ विश्वदुर्गायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४॥

ॐ उद्योतिन्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५॥

ॐ मालाधर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६॥

ॐ महामायायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥७॥

ॐ मायावत्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥८॥

ॐ शुभायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥९॥

ॐ यशस्विन्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१०॥

ॐ त्रिनेत्रायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥११॥

ॐ लोलजिह्वायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१२॥

ॐ शंखिन्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१३॥

ॐ यमघंटायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१४॥

ॐ कालिकायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१५॥

ॐ चर्चिकायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१६॥

ॐ यक्षिण्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१७॥

ॐ सरस्वत्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१८॥

विश्वदुर्गादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

- ॐ चंडिकायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥१९॥
- ॐ चित्रघंटायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२०॥
- ॐ सुगंधायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२१॥
- ॐ कामाक्ष्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२२॥
- ॐ भद्रकाल्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२३॥
- ॐ परायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२४॥
- ॐ क्रान्तराक्ष्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२५॥
- ॐ कोटराक्ष्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२६॥
- ॐ नीलांकायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२७॥
- ॐ सर्वमंगलायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२८॥
- ॐ ललितायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥२९॥
- ॐ त्वरितायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३०॥
- ॐ भुवनेश्वर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३१॥
- ॐ खङ्गपाण्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३२॥
- ॐ शूलिन्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३३॥
- ॐ दंडीन्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३४॥
- ॐ अम्बिकायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३५॥
- ॐ शुलेश्वर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३६॥
- ॐ बाणवत्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३७॥
- ॐ धनुर्धर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३८॥

विश्वदुर्गादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

- ॐ महोल्लासायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥३९॥
- ॐ विशालाक्ष्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४०॥
- ॐ त्रिपुरायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४१॥
- ॐ भगमालिन्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४२॥
- ॐ दीर्घकेश्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४३॥
- ॐ घोरघोणायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४४॥
- ॐ वाराह्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४५॥
- ॐ महोदर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४६॥
- ॐ कामेश्वर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४७॥
- ॐ गुह्येश्वर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४८॥
- ॐ भूतनाथायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥४९॥
- ॐ महारावायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५०॥
- ॐ ज्योतिष्मत्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५१॥
- ॐ कृत्तिवासायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥ २॥
- ॐ मुङ्डीन्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५३॥
- ॐ शववाहिन्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५४॥
- ॐ शिवाङ्कायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५५॥
- ॐ लिङ्गहस्तायैनमः आवाऽ स्थाऽ ॥५६॥
- ॐ भगवक्त्रायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५७॥
- ॐ गगनायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५८॥

विश्वदुर्गादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

ॐ मेघवाहनायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥५९॥

ॐ मेघघोषायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६०॥

ॐ नारसिंहै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६१॥

ॐ कालिन्द्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६२॥

ॐ श्रीधर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६३॥

ॐ तेजस्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६४॥

ॐ श्यामायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६५॥

ॐ मातंग्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६६॥

ॐ नरवाहनायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६७॥

ॐ इन्द्राण्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६८॥

ॐ दुर्गायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥६९॥

ॐ जयायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥७०॥

ॐ विजयायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥७१॥

ॐ अजितायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥७२॥

ॐ विश्वमंगलायै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥७३॥

ॐ भद्ररूपिण्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥७४॥

ॐ भुवनेश्वर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥७५॥

ॐ राजराजेश्वर्यै नमः आवाऽ स्थाऽ ॥७६॥

विश्वदुर्गादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्ज्ञषतुमाञ्चस्य
बृहस्प्यतिष्ठुज्ञमिमन्तनो त्वरिष्टष्ठुज्ञृसमिमन्दधातु ।
विश्वेदेवासङ्गुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

श्री महाकाली-महालक्ष्मी-महासरस्वती पूर्वक विश्वदुर्गादि -
चतुःषष्ठियोगिन्यः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ॥ प्रतिष्ठान्ते चन्दनश्च
पुष्पं समर्पयामि ॥ यथा लाभोपचार पूजन । प्रार्थना पूर्वकं
नमस्कारान् समर्पयामि ॥

प्रार्थना -

ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा देवि गगनतले भूतले वा तले वा, पाताले
वानले वा सलिलपवनयोः यत्र कुत्र स्थिता वा ।
क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन,
प्रीतादेव्यः सदा नः शुभबलिविधिना पातु वीरेन्द्रवंद्याः ॥
जलमादाय - अनेन यथा शक्ति-भक्ति पूजनेन ॐ भूर्भुवः स्वः
श्रीमहाकाली-महालक्ष्मी-महासरस्वती पूर्वक विश्वदुर्गादि-चतुःषष्ठि
योगीन्यः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ इति विश्वदुर्गादि-चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं ॥

गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

~गजाननादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं~

- ॐ(ह्रीं) महाकाल्यै नमः - महाकालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१॥
- ॐ महालक्ष्म्यै नमः - महालक्ष्मीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२॥
- ॐ महासरस्वत्यै नमः - महासरस्वतीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३॥
- ॐ गजाननायै नमः - गजाननम् आवाऽ स्थाऽ ॥४॥
- ॐ सिंहमुख्यै नमः - सिंहमुखीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५॥
- ॐ गृध्रास्यायै नमः - गृध्रास्याम् आवाऽ स्थाऽ ॥६॥
- ॐ काकतुण्डीकायै नमः - काकतुण्डीकाम् आवाऽ स्थाऽ ॥७॥
- ॐ उष्ट्रग्रीवायै नमः - उष्ट्रग्रीवाम् आवाऽ स्थाऽ ॥८॥
- ॐ हयग्रीवायै नमः - हयग्रीवाम् आवाऽ स्थाऽ ॥९॥
- ॐ वाराह्यै नमः - वाराहीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१०॥
- ॐ शरभाननायै नमः - शरभाननाम् आवाऽ स्थाऽ ॥११॥
- ॐ उलूकिकायै नमः - उलूकिकाम् आवाऽ स्थाऽ ॥१२॥
- ॐ शिवारावायै नमः - शिवारावाम् आवाऽ स्थाऽ ॥१३॥
- ॐ मयुर्यै नमः - मयूरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१४॥
- ॐ विकटाननायै नमः - विकटननाम् आवाऽ स्थाऽ ॥१५॥
- ॐ अष्टवक्रायै नमः - अष्टवक्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥१६॥
- ॐ कोटराक्ष्यै नमः - कोटराक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१७॥
- ॐ कुञ्जायै नमः - कुञ्जाम् आवाऽ स्थाऽ ॥१८॥

गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

- ॐ विकटलोचनायै नमः - विकटलोचनम् आवाऽ स्थाऽ ॥१९॥
- ॐ शुष्कोदर्यै नमः - शुष्कोदरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२०॥
- ॐ ललञ्जिह्वायै नमः - ललञ्जिह्वाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२१॥
- ॐ श्वदंष्ट्रायै नमः - श्वदंष्ट्राम् आवाऽ स्थाऽ ॥२२॥
- ॐ वानराननायै नमः - वानराननाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२३॥
- ॐ रुक्षाक्ष्यै नमः - रुक्षाक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२४॥
- ॐ केकराक्ष्यै नमः - केकराक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२५॥
- ॐ बृहत्तुण्डायै नमः - बृहत्तुण्डाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२६॥
- ॐ सुराप्रियायै नमः - सुराप्रियाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२७॥
- ॐ कपालहस्तायै नमः - कपालहस्ताम् आवाऽ स्थाऽ ॥२८॥
- ॐ रक्ताक्ष्यै नमः - रक्ताक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२९॥
- ॐ शुक्रै नमः - शुक्रीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३०॥
- ॐ श्येन्यै नमः - श्येनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३१॥
- ॐ कपोतिकायै नमः - कपोतिकाम् आवाऽ स्थाऽ ॥३२॥
- ॐ पाशहस्तायै नमः - पाशहस्ताम् आवाऽ स्थाऽ ॥३३॥
- ॐ दण्डहस्तायै नमः - दण्डहस्ताम् आवाऽ स्थाऽ ॥३४॥
- ॐ प्रचण्डायै नमः - प्रचण्डाम् आवाऽ स्थाऽ ॥३५॥
- ॐ चण्डविक्रमायै नमः - चण्डविक्रमाम् आवाऽ स्थाऽ ॥३६॥
- ॐ शिशुद्ध्यै नमः - शिशुद्धीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३७॥
- ॐ पापहत्र्यै नमः - पापहत्रीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३८॥

गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

- ॐ काल्यै नमः - कालिम् आवाऽ स्थाऽ ॥३९॥
- ॐ रुधिरपायिन्यै नमः - रुधिरपायीनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४०॥
- ॐ वसाधयायै नमः - वसाधयाम् आवाऽ स्थाऽ ॥४१॥
- ॐ गर्भभक्षायै नमः - गर्भभक्षाम् आवाऽ स्थाऽ ॥४२॥
- ॐ शवहस्तायै नमः - शवहस्ताम् आवाऽ स्थाऽ ॥४३॥
- ॐ आन्नामालिन्यै नमः - आन्नमालिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४४॥
- ॐ स्थूलकेश्यै नमः - स्थूलकेशीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४५॥
- ॐ बृहत्कुक्ष्यै नमः - बृहत्कुक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४६॥
- ॐ सर्पास्यायै नमः - सर्पास्याम् आवाऽ स्थाऽ ॥४७॥
- ॐ प्रेतवाहनायै नमः - प्रेतवाहनाम् आवाऽ स्थाऽ ॥४८॥
- ॐ दन्दशूककरायै नमः - दन्दशूककराम् आवाऽ स्थाऽ ॥४९॥
- ॐ क्रौंच्यै नमः - क्रौंचीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५०॥
- ॐ मृगशीर्षायै नमः - मृगशीर्षाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५१॥
- ॐ वृषाननायै नमः - वृषाननाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५२॥
- ॐ व्यात्तास्यायै नमः - व्यात्तास्याम् आवाऽ स्थाऽ ॥५३॥
- ॐ धुमनिःश्वासायै नमः - धुमनिःश्वासाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५४॥
- ॐ व्योमैकचरणोर्ध्वहशे नमः - व्योमैकचरणोर्ध्वहशाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५५॥
- ॐ तापिन्यै नमः - तापिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५६॥
- ॐ शोषिणीद्वष्ट्यै नमः - शोषिणीद्वष्टिम् आवाऽ स्थाऽ ॥५७॥

गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

ॐ कोटर्यै नमः - कोटरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५८॥

ॐ स्थूलनासिकायै नमः - स्थूलनासिकाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५९॥

ॐ विद्युत्प्रभायै नमः - विद्युत्प्रभाम् आवाऽ स्थाऽ ॥६०॥

ॐ बलाकास्यायै नमः - बलाकास्याम् आवाऽ स्थाऽ ॥६१॥

ॐ मार्जार्यै नमः - मार्जारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६२॥

ॐ कटपूतनायै नमः - कटपूतनाम् आवाऽ स्थाऽ ॥६३॥

ॐ अद्वाद्वहासायै नमः - अद्वाद्वहासाम् आवाऽ स्थाऽ ॥६४॥

ॐ कामाक्ष्यै नमः - कामाक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६५॥

ॐ मृगाक्ष्यै नमः - मृगाक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६६॥

ॐ मृगलोचनायै नमः - मृगलोचनाम् आवाऽ स्थाऽ ॥६७॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्जुषतुमाञ्यस्यु
बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनुो त्वरिष्ट्युज्ञै समिमन्दधातु ।
बिश्वेदुवासैऽद्वुह मादयन्तुमो॥३५४॥

(२/१३)

श्री महाकाली-महालक्ष्मी-महासरस्वती पूर्वक गजाननादि -
चतुःषष्ठियोगिन्यः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ॥ प्रतिष्ठान्ते चन्दनश्च
पुष्पं समर्पयामि ॥ यथा लाभोपचार पूजन । प्रार्थना पूर्वकं
नमस्कारान् समर्पयामि ॥

जयादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

जलमादाय - अनेन यथा शक्ति-भक्ति पूजनेन ॐ भूर्भुवः स्वः
श्रीमहाकाली-महालक्ष्मी-महासरस्वती पूर्वक गजाननादि
चतुःषष्ठि योगीन्यः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ इति गजाननादि-चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं ॥

~ जयादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं ~

ॐ महाकाल्यै नमः - महाकालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१॥

ॐ महालक्ष्म्यै नमः - महालक्ष्मीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२॥

ॐ महासरस्वत्यै नमः - महासरस्वतीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३॥

ॐ जयायै नमः - जयाम् आवाऽ स्थाऽ ॥४॥

ॐ विजयायै नमः- विजयाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५॥

ॐ जयन्त्यै नमः - जयन्तीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६॥

ॐ अपराजितायै नमः - अपराजिताम् आवाऽ स्थाऽ ॥७॥

ॐ दिव्ययोगिन्यै नमः - दिव्ययोगिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥८॥

ॐ महायोगिन्यै नमः - महायोगिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥९॥

ॐ सिद्धयोगिन्यैः नमः - सिद्धयोगिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१०॥

ॐ गणेश्वर्यै नमः - गणेश्वरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥११॥

ॐ प्रेताक्ष्यैः नमः - प्रेताक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१२॥

ॐ डाकिन्यै नमः - डाकिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१३॥

ॐ काल्यैः नमः - कालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१४॥

जयादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

- ॐ कालरात्र्यै नमः - कालरात्रीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१५॥
- ॐ टंकाक्ष्यै नमः - टंकाक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१६॥
- ॐ रौद्रवैताल्यै नमः - रौद्रवैतालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१७॥
- ॐ हुंकार्यै नमः - हुंकारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१८॥
- ॐ ऊर्ध्वकेशिन्यै नमः - ऊर्ध्वकेशिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१९॥
- ॐ विरूपाक्ष्यै नमः - विरूपाक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२०॥
- ॐ शुष्कांग्यै नमः - शुष्कांगीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२१॥
- ॐ नरभोजनायै नमः - नरभोजनाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२२॥
- ॐ फङ्कार्यै नमः - फङ्कारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२३॥
- ॐ वीरभद्रायै नमः - वीरभद्राम् आवाऽ स्थाऽ ॥२४॥
- ॐ धूम्रांग्यै नमः - धूम्रांगीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२५॥
- ॐ कलहप्रियायै नमः - कलहप्रियाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२६॥
- ॐ राक्षस्यै नमः - राक्षसीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२७॥
- ॐ घोररक्ताक्ष्यै नमः - घोररक्ताक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२८॥
- ॐ विश्वरूपायै नमः - विश्वरूपाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२९॥
- ॐ भयंकर्यै नमः - भयंकरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३०॥
- ॐ चण्डमार्यै नमः - चण्डमारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३१॥
- ॐ चण्डै नमः - चण्डीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३२॥
- ॐ वाराह्यै नमः - वाराहीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३३॥
- ॐ मुण्डधारिण्यै नमः - मुण्डधारिणीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३४॥

जयादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

- ॐ भैरव्यैः नमः - भैरवीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३५॥
- ॐ ऊर्ध्वाक्ष्यै नमः - ऊर्ध्वाक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३६॥
- ॐ दुर्मुख्यै नमः - दुर्मुखीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३७॥
- ॐ प्रेतवाहिन्यैः नमः - प्रेतवाहिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३८॥
- ॐ स्वप्यांग्यै नमः - स्वप्यांगीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३९॥
- ॐ लंबोष्ठ्यै नमः - लंबोष्ठीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४०॥
- ॐ मालिन्यै नमः - मालिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४१॥
- ॐ मत्तयोगिन्यै नमः - मत्तयोगिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४२॥
- ॐ काल्यै नमः - कालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४३॥
- ॐ रक्तायै नमः - रक्ताम् आवाऽ स्थाऽ ॥४४॥
- ॐ कंकाल्यै नमः - कंकालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४५॥
- ॐ भुवनेश्वर्यै नमः - भुवनेश्वरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४६॥
- ॐ त्रोटक्यै नमः - त्रोटकीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४७॥
- ॐ महामार्यै नमः - महामारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४८॥
- ॐ यमदूत्यै नमः - यमदूतीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४९॥
- ॐ करालिन्यै नमः - करालिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५०॥
- ॐ केशिन्यै नमः - केशिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५१॥
- ॐ मेदिन्यै नमः - मेदिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५२॥
- ॐ रोमगङ्गायै नमः - रोमगङ्गाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५३॥
- ॐ प्रवाहिन्यै नमः - प्रवाहिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५४॥

जयादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

ॐ विडाल्यैः नमः - विडालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५५॥

ॐ कार्मुकालाक्ष्यैः नमः - कार्मुकालाक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५६॥

ॐ जयायै नमः - जयाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५७॥

ॐ अधोमुख्यै नमः - अधोमुखीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५८॥

ॐ मुण्डाग्रधारिण्यै नमः - मुण्डाग्रधारिणीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५९॥

ॐ व्याध्यै नमः - व्याधीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६०॥

ॐ कांक्षिण्यै नमः - कांक्षिणीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६१॥

ॐ प्रेतभक्षिण्यैः नमः - प्रेतभक्षिणीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६२॥

ॐ धूर्जट्यै नमः - धूर्जटीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६३॥

ॐ विकटायै नमः - विकटाम् आवाऽ स्थाऽ ॥६४॥

ॐ घोरायै नमः - घोराम् आवाऽ स्थाऽ ॥६५॥

ॐ कपालिन्यैः नमः - कपालिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६६॥

ॐ विषलंघिन्यैः नमः - विषलंघिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६७॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनौजुतिर्जुषतामाञ्यस्यु

बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनो त्वरिष्टष्युज्ञै समिमन्दधातु ।

बिश्वेदुवासेऽहुह मादयन्तामो॥३३४५॥

(२/१३)

श्री महाकाली-महालक्ष्मी-महासरस्वती पूर्वक जयादि -

चतुःषष्ठियोगिन्यः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ॥ प्रतिष्ठान्ते चन्दश्च

दिव्यादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

पुष्पं समर्पयामि ॥ यथा लाभोपचार पूजन । प्रार्थना पूर्वकं
नमस्कारान् समर्पयामि ॥

जलमादाय - अनेन यथा शक्ति भक्ति पूजनेन ॐ भूर्भुवः स्वः
श्रीमहाकाली-महालक्ष्मी-महासरस्वती पूर्वक जयादि चतुःषष्ठि
योगीन्यः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ इति जयादि-चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं ॥

~ दिव्यादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं ~

- ॐ महाकाल्यै नमः - महाकालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१॥
- ॐ महालक्ष्म्यै नमः - महालक्ष्मीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२॥
- ॐ महासरस्वत्यै नमः - महासरस्वतीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३॥
- ॐ दिव्ययोगिन्यै नमः - दिव्ययोगिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४॥
- ॐ महायोगिन्यै नमः - महायोगिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५॥
- ॐ सिद्धयोगिन्यै नमः - सिद्धयोगिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६॥
- ॐ गणेश्वर्यै नमः - गणेश्वरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥७॥
- ॐ प्रेताक्ष्यै नमः - प्रेताक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥८॥
- ॐ डाकिन्यै नमः - डाकिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥९॥
- ॐ काल्यै नमः - कालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१०॥
- ॐ कालरात्र्यै नमः - कालरात्रीम् आवाऽ स्थाऽ ॥११॥
- ॐ हुंकार्यै नमः - हुंकारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१२॥

दिव्यादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

- ॐ निशाचर्यै नमः - निशाचरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१३॥
- ॐ सिद्धवैताल्यै नमः - सिद्धवैतालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१४॥
- ॐ हींकार्यै नमः - हींकारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१५॥
- ॐ भूतडामर्यै नमः - भूतडामरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१६॥
- ॐ ऊर्ध्वकेश्यै नमः - ऊर्ध्वकेशीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१७॥
- ॐ विशालाक्ष्यै नमः - विशालाक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१८॥
- ॐ शुष्कांग्यै नमः - शुष्कांगीम् आवाऽ स्थाऽ ॥१९॥
- ॐ नरभोजिन्यै नमः - नरभोजिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२०॥
- ॐ फेत्कार्यै नमः - फेत्कारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२१॥
- ॐ वीरभद्रायै नमः - वीरभद्राम् आवाऽ स्थाऽ ॥२२॥
- ॐ धूम्राक्ष्यै नमः - धूम्राक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२३॥
- ॐ कलहप्रियायै नमः - कलहप्रियाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२४॥
- ॐ राक्षस्यै नमः - राक्षसीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२५॥
- ॐ घोराकार्यायै नमः - घोरकार्याम् आवाऽ स्थाऽ ॥२६॥
- ॐ रक्ताक्ष्यै नमः - रक्ताक्षीम् आवाऽ स्थाऽ ॥२७॥
- ॐ विरूपायै नमः - विरूपाम् आवाऽ स्थाऽ ॥२८॥
- ॐ श्रियै नमः - श्रियम् आवाऽ स्थाऽ ॥२९॥
- ॐ भयंकर्यै नमः - भयंकरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३०॥
- ॐ वीरायै नमः - वीराम् आवाऽ स्थाऽ ॥३१॥
- ॐ कौमारिकायै नमः - कौमारिकाम् आवाऽ स्थाऽ ॥३२॥

दिव्यादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

- ॐ वाराह्यै नमः - वाराहीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३३॥
- ॐ मुण्डधारिण्यै नमः - मुण्डधारिणीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३४॥
- ॐ भैरव्यै नमः - भैरवीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३५॥
- ॐ चक्रिण्यै नमः - चक्रिणीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३६॥
- ॐ क्रोधिन्यै नमः - क्रोधिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३७॥
- ॐ दुर्मुखायै नमः - दुर्मुखाम् आवाऽ स्थाऽ ॥३८॥
- ॐ प्रेतवासिन्यै नमः - प्रेतवासिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥३९॥
- ॐ कंसक्यै नमः - कंसकीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४०॥
- ॐ ऐन्द्र्यै नमः - ऐन्द्रीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४१॥
- ॐ प्रलम्बोष्ठ्यै नमः - प्रलम्बोष्ठीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४२॥
- ॐ मालिन्यै नमः - मालिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४३॥
- ॐ मंत्रयोगिन्यै नमः - मंत्रयोगिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४४॥
- ॐ कालाग्निरूपायै नमः - कालाग्निरूपाम् आवाऽ स्थाऽ ॥४५॥
- ॐ मोहिन्यै नमः - मोहिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४६॥
- ॐ रक्यै नमः - रकीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४७॥
- ॐ धुत्कार्यै नमः - धुत्कारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४८॥
- ॐ भुवनेश्वर्यै नमः - भुवनेश्वरीम् आवाऽ स्थाऽ ॥४९॥
- ॐ कुण्डल्यै नमः - कुण्डलीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५०॥
- ॐ बालकौमार्यै नमः - बालकौमारीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५१॥
- ॐ यमदूत्यै नमः - यमदूतीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५२॥

दिव्यादि चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं

ॐ कपालिन्यै नमः - कपालिनीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५३॥

ॐ विशालायै नमः - विशालाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५४॥

ॐ कालिकायै नमः - कालिकाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५५॥

ॐ व्याध्यै नमः - व्याधीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५६॥

ॐ रक्षिण्यै नमः - रक्षिणीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५७॥

ॐ प्रेतभक्षिण्यै नमः - प्रेतभक्षिणीम् आवाऽ स्थाऽ ॥५८॥

ॐ दुर्जयायै नमः - दुर्जयाम् आवाऽ स्थाऽ ॥५९॥

ॐ विकटायै नमः - विकटाम् आवाऽ स्थाऽ ॥६०॥

ॐ घोरायै नमः - घोराम् आवाऽ स्थाऽ ॥६१॥

ॐ कपाल्यै नमः - कपालीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६२॥

ॐ विषलिंग्यै नमः - विषलिंगीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६३॥

ॐ महिषायै नमः - महिषाम् आवाऽ स्थाऽ ॥६४॥

ॐ चन्द्रहन्त्र्यै नमः - चन्द्रहन्त्रीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६५॥

ॐ आकाश्यै नमः - आकाशीम् आवाऽ स्थाऽ ॥६६॥

ॐ गिरिनायकायै नमः - गिरिनायकाम् आवाऽ स्थाऽ ॥६७॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्जुषतुमाञ्यस्यु

बृहस्प्तिष्ठुज्ञमिमन्तनो त्वरिष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु ।

विश्वेदुवासंऽहुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥

(२/१३)

क्षेत्रपालदेवतापूजनप्रयोगः

श्री महाकाली-महालक्ष्मी-महासरस्वती पूर्वक दिव्यादि -
चतुःषष्ठियोगिन्यः सुप्रतिष्ठिता वरदा भवत ॥ प्रतिष्ठान्ते चन्दनश्च
पुष्पं समर्पयामि ॥ यथा लाभोपचार पूजन । प्रार्थना पूर्वकं
नमस्कारान् समर्पयामि ॥

जलमादाय - अनेन यथा शक्ति-भक्ति पूजनेन ॐ भूर्भुवः स्वः
श्रीमहाकाली-महालक्ष्मी-महासरस्वती पूर्वक दिव्यादि चतुःषष्ठि
योगीन्यः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ इति दिव्यादि-चतुःषष्ठियोगिनी देवतापूजनं ॥

~ अथ क्षेत्रपालदेवतापूजनप्रयोगः ~

ॐ भूर्भुवः स्वः भोक्षेत्रपाल इहागच्छ इह तिष्ठ क्षेत्रपालाय नमः
क्षेत्रपालं आवाहयामि स्थापयामि ॥

ॐ अजराय नमः अजरम् आवाऽ स्थाऽ ॥१॥

ॐ व्यापकाय नमः व्यापकम् आवाऽ स्थाऽ ॥२॥

ॐ इन्द्रचौराय नमः इन्द्रचौरम् आवाऽ स्थाऽ ॥३॥

ॐ इन्द्रमूर्तये नमः इन्द्रमूर्तिम् आवाऽ स्थाऽ ॥४॥

ॐ उक्षाय नमः उक्षम् आवाऽ स्थाऽ ॥५॥

ॐ कूष्माण्डाय नमः कूष्माण्डम् आवाऽ स्थाऽ ॥६॥

ॐ वरुणाय नमः वरुणम् आवाऽ स्थाऽ ॥७॥

ॐ बटुकाय नमः बटुकम् आवाऽ स्थाऽ ॥८॥

क्षेत्रपालदेवतापूजनप्रयोगः

- ॐ विमुक्ताय नमः विमुक्तम् आवाऽ स्थाऽ ॥९॥
- ॐ लितकाय नमः लितकायम् आवाऽ स्थाऽ ॥१०॥
- ॐ लीलाकाय नमः लीलाकायम् आवाऽ स्थाऽ ॥११॥
- ॐ एकदंष्ट्राय नमः एकदंष्ट्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥१२॥
- ॐ ऐरावताय नमः ऐरावतम् आवाऽ स्थाऽ ॥१३॥
- ॐ ओषधिघ्राय नमः ओषधिघ्रम् आवाऽ स्थाऽ ॥१४॥
- ॐ बन्धनाय नमः बन्धनम् आवाऽ स्थाऽ ॥१५॥
- ॐ दिव्यकाय नमः दिव्यकम् आवाऽ स्थाऽ ॥१६॥
- ॐ कम्बलाय नमः कम्बलम् आवाऽ स्थाऽ ॥१७॥
- ॐ भीषणाय नमः भीषणम् आवाऽ स्थाऽ ॥१८॥
- ॐ गवयाय नमः गवयम् आवाऽ स्थाऽ ॥१९॥
- ॐ घण्टाय नमः घण्टम् आवाऽ स्थाऽ ॥२०॥
- ॐ व्यालाय नमः व्यालम् आवाऽ स्थाऽ ॥२१॥
- ॐ अणवे नमः अणुम् आवाऽ स्थाऽ ॥२२॥
- ॐ चन्द्रवारुणाय नमः चन्द्रवारुणम् आवाऽ स्थाऽ ॥२३॥
- ॐ पटाटोपाय नमः पटाटोपम् आवाऽ स्थाऽ ॥२४॥
- ॐ जटालाय नमः जटालम् आवाऽ स्थाऽ ॥२५॥
- ॐ क्रतवे नमः क्रतुम् आवाऽ स्थाऽ ॥२६॥
- ॐ घण्टेश्वराय नमः घण्टेश्वरम् आवाऽ स्थाऽ ॥२७॥
- ॐ विटङ्काय नमः विटङ्कम् आवाऽ स्थाऽ ॥२८॥

क्षेत्रपालदेवतापूजनप्रयोगः

- ॐ मणिमानाय नमः मणिमानम् आवाऽ स्थाऽ ॥२९॥
- ॐ गणबन्धवे नमः गणबन्धुम् आवाऽ स्थाऽ ॥३०॥
- ॐ डामराय नमः डामरम् आवाऽ स्थाऽ ॥३१॥
- ॐ दुष्टिकर्णाय नमः दुष्टिकर्णम् आवाऽ स्थाऽ ॥३२॥
- ॐ स्थविराय नमः स्थविरम् आवाऽ स्थाऽ ॥३३॥
- ॐ दन्तुराय नमः दन्तुरम् आवाऽ स्थाऽ ॥३४॥
- ॐ धनदाय नमः धनदम् आवाऽ स्थाऽ ॥३५॥
- ॐ नागकर्णाय नमः नागकर्णम् आवाऽ स्थाऽ ॥३६॥
- ॐ महाबलाय नमः महाबलम् आवाऽ स्थाऽ ॥३७॥
- ॐ फेत्काराय नमः फेत्कारम् आवाऽ स्थाऽ ॥३८॥
- ॐ चीकराय नमः चीकरम् आवाऽ स्थाऽ ॥३९॥
- ॐ सिंहाय नमः सिंहम् आवाऽ स्थाऽ ॥४०॥
- ॐ मृगाय नमः मृगम् आवाऽ स्थाऽ ॥४१॥
- ॐ यक्षाय नमः यक्षम् आवाऽ स्थाऽ ॥४२॥
- ॐ मेघवाहनाय नमः मेघवाहनम् आवाऽ स्थाऽ ॥४३॥
- ॐ तीक्ष्णोष्टाय नमः तीक्ष्णोष्टम् आवाऽ स्थाऽ ॥४४॥
- ॐ अनलाय नमः अनलम् आवाऽ स्थाऽ ॥४५॥
- ॐ शुक्लतुण्डाय नमः शुक्लतुण्डम् आवाऽ स्थाऽ ॥४६॥
- ॐ सुधालापाय नमः सुधालापम् आवाऽ स्थाऽ ॥४७॥
- ॐ बर्बरकाय नमः बर्बरकम् आवाऽ स्थाऽ ॥४८॥

क्षेत्रपालदेवतापूजनप्रयोगः

ॐ पवनाय नमः पवनम् आवाऽ स्थाऽ ॥४९॥

ॐ पावनाय नमः पावनम् आवाऽ स्थाऽ ॥५०॥

यं यं यं यक्षरूपं दशदिशिवदनं भूमिकम्पायमानम् ।

ਸ ਸ ਸਂਹਾਰਮੂਰਿ ਸ਼ਿਰਮੁਕੁਟਜਟਾਸੋਖਰਾਂ ਚੰਦਰਬਿੰਬਮ् ।

दं दं दं दीर्घकायं विकृतनखमुखं चोर्ध्वरेखा करालम् ।

पं पं पं पापनाशं प्रणमतस्ततं भैरवं क्षेत्रपालम् ॥

तिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्जुषतामाञ्यस्य बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनो
त्वरिष्ट्युज्ञसमिमन्दधातु । विश्वदेवासंऽङ्गह
मांदयन्तामो ॥३३॥

(২/১৩)

क्षेत्रपाल सहिता अजरादिदेवाः सुप्रतिष्ठिता वरदा भवत ॥

प्रतिष्ठान्ते चन्दनश्च पुष्पं समर्पयामि ॥ यथा लाभोपचारं पूजनं ।

प्रार्थना पूर्वकं नमस्कारान् समर्पयामि ॥

जलमादाय - अनेन यथा शक्ति-भक्ति पूजनेन ॐ भूर्भुवः स्वः

क्षेत्रपाल सहिता अजरादिदेवाः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ इति क्षेत्रपालस्थापनम् ॥

चतुषष्टिभैरवदेवतापूजनप्रयोगः

~ अथ चतुषष्टिभैरवदेवतापूजनप्रयोगः ~

- ॐ श्रीमद् भैरवाय नमः भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥१॥
- ॐ शम्भु भैरवाय नमः शम्भु भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥२॥
- ॐ नीलकंठ भैरवाय नमः नीलकंठ भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥३॥
- ॐ विशाल भैरवाय नमः विशाल भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥४॥
- ॐ मार्त्तंड भैरवाय नमः मार्त्तंड भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥५॥
- ॐ मनुप्रभ भैरवाय नमः मनुप्रभ भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥६॥
- ॐ स्वच्छन्द भै० नमः स्वच्छन्द भै० आवाऽ स्थाऽ ॥७॥
- ॐ असिताङ्ग भै० नमः असिताङ्ग भै० आवाऽ स्थाऽ ॥८॥
- ॐ खेचर भैरवाय नमः खेचर भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥९॥
- ॐ संहार भैरवाय नमः संहार भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥१०॥
- ॐ विरुप भैरवाय नमः विरुप भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥११॥
- ॐ विरुपाक्ष भै० नमः विरुपाक्ष भै० आवाऽ स्थाऽ ॥१२॥
- ॐ नानारूपधर भै० नमः नानारूपधर भै० आवाऽ स्थाऽ ॥१३॥
- ॐ वराह भैरवाय नमः वराह भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥१४॥
- ॐ रुरु भैरवाय नमः रुरु भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥१५॥
- ॐ कुन्दवर्ण भै० नमः कुन्दवर्ण भै० आवाऽ स्थाऽ ॥१६॥
- ॐ सुगात्र भैरवाय नमः सुगात्र भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥१७॥
- ॐ उनमत्त भैरवाय नमः उनमत्त भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥१८॥

चतुषष्टिभैरवदेवतापूजनप्रयोगः

- ॐ मेघनाद भैरवाय नमः मेघनाद भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥१९॥
- ॐ मनोवेग भैरवाय नमः मनोवेग भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥२०॥
- ॐ क्षेत्रपाल भै० नमः क्षेत्रपाल भै० आवाऽ स्थाऽ ॥२१॥
- ॐ विषापहार भै० नमः विषापहार भै० आवाऽ स्थाऽ ॥२२॥
- ॐ निर्भय भैरवाय नमः निर्भय भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥२३॥
- ॐ विजीत भैरवाय नमः विजीत भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥२४॥
- ॐ प्रेत भैरवाय नमः प्रेत भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥२५॥
- ॐ लोकपाल भै० नमः लोकपाल भै० आवाऽ स्थाऽ ॥२६॥
- ॐ गदाधर भैरवाय नमः गदाधर भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥२७॥
- ॐ वज्रहस्त भै० नमः वज्रहस्त भै० आवाऽ स्थाऽ ॥२८॥
- ॐ महाकाल भै० नमः महाकाल भै० आवाऽ स्थाऽ ॥२९॥
- ॐ प्रचण्ड भैरवाय नमः प्रचण्ड भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥३०॥
- ॐ अजेय भैरवाय नमः अजेय भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥३१॥
- ॐ अन्तक भैरवाय नमः अन्तक भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥३२॥
- ॐ भ्रामक भैरवाय नमः भ्रामक भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥३३॥
- ॐ संहार भैरवाय नमः संहार भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥३४॥
- ॐ कुलपाल भै० नमः कुलपाल भै० आवाऽ स्थाऽ ॥३५॥
- ॐ चंडपाल भैरवाय नमः चंडपाल भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥३६॥
- ॐ प्रजापाल भै० नमः प्रजापाल भै० आवाऽ स्थाऽ ॥३७॥
- ॐ रक्तांग भैरवाय नमः रक्तांग भैरवम् आवाऽ स्थाऽ ॥३८॥

चतुषष्टिभैरवदेवतापूजनप्रयोगः

- ॐ वेगावीक्षण भै० नमः वेगावीक्षण भै० आवा० स्था० ॥३९॥
- ॐ विरुप भैरवाय नमः विरुप भैरवम् आवा० स्था० ॥४०॥
- ॐ धरापाल भै० नमः धरापाल भै० आवा० स्था० ॥४१॥
- ॐ कुण्डलनेत्र भै० नमः कुण्डलनेत्र भै० आवा० स्था० ॥४२॥
- ॐ मंत्रनाथ भैरवाय नमः मंत्रनाथ भैरवम् आवा० स्था० ॥४३॥
- ॐ रुद्रपितामह भै० नमः रुद्रपितामह भै० आवा० स्था० ॥४४॥
- ॐ विष्णु भैरवाय नमः विष्णु भैरवम् आवा० स्था० ॥४५॥
- ॐ बटुकनाथ भै० नमः बटुकनाथ भै० आवा० स्था० ॥४६॥
- ॐ भूतनाथ भै० नमः भूतनाथ भै० आवा० स्था० ॥४७॥
- ॐ वेताल भैरवाय नमः वेताल भैरवम् आवा० स्था० ॥४८॥
- ॐ त्रिनेत्र भैरवाय नमः त्रिनेत्र भैरवम् आवा० स्था० ॥४९॥
- ॐ त्रिपुरान्तक भै० नमः त्रिपुरान्तक भै० आवा० स्था० ॥५०॥
- ॐ वरद भैरवाय नमः वरद भैरवम् आवा० स्था० ॥५१॥
- ॐ पर्वतवास भै० नमः पर्वतवास भै० आवा० स्था० ॥५२॥
- ॐ शशिसकलभूषण भै० नमः शशिसकलभूषण भै० आवा० स्था० ॥५३॥
- ॐ सर्वभूतहृदय भै० नमः सर्वभूतहृदय भै० आवा० स्था० ॥५४॥
- ॐ घोरसायक भै० नमः घोरसायक भै० आवा० स्था० ॥५५॥
- ॐ भयंकर भैरवाय नमः भयंकर भैरवम् आवा० स्था० ॥५६॥
- ॐ भुक्तिमुक्तिप्रद भै० न० भुक्तिमुक्तिप्रद भै० आ० स्था० ॥५७॥

चतुषष्टिभैरवदेवतापूजनप्रयोगः

- ॐ कालाग्नि भै० नमः कालाग्नि भैरवम् आवा० स्था० ॥५८॥
- ॐ महारुद्र भैरवाय नमः महारुद्र भैरवम् आवा० स्था० ॥५९॥
- ॐ भयानक भै० नमः भयानक भै० आवा० स्था० ॥६०॥
- ॐ दक्षिणमुख भै० नमः दक्षिणमुख भै० आवा० स्था० ॥६१॥
- ॐ भीषण भैरवाय नमः भीषण भैरवम् आवा० स्था० ॥६२॥
- ॐ क्रोध भैरवाय नमः क्रोध भैरवम् आवा० स्था० ॥६३॥
- ॐ सुख संपत्तिदायक भैरवाय नमः सुख संपत्तिदायक भैरवम्
आवा० स्था० ॥६४॥

प्रतिष्ठापनम् -

ॐ मनोजुतिर्जुषतुमाञ्यस्यु बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनो
त्वरिष्ट्युज्ञाऽसमिमन्दधातु । विश्वेदेवासऽङ्गुह
मादयन्तुमो॥३३४तिष्ठु ॥

(२/१३)

श्रीमदादिभैरवदेवताभ्यो नमः इति लाभोपचार पूजनं कुर्यात् ॥
ॐ नहि स्पशुमविद्नुन्यमुस्माद्वैश्वानुरात्पुऽएतारमुग्गेः ।
एमैनमवृधन्मृतुऽअमर्त्यवैश्वानुरङ्गंत्रजित्याय देवाःः ॥

(३३/६०)

करकलितकपालः कुण्डली दण्डपाणिः ।
स्तरुण तिमिरनील व्याल यज्ञोपवीती ।
क्रतुसमय सपर्या विघ्न विच्छेदि हेतुर् ।

चतुषष्टिभैरवदेवतापूजनप्रयोगः

जयति बटुकनाथः सिद्धिदः साधकानाम् ॥

जलमादाय - अनेन यथा शक्ति-भक्ति पूजनेन

श्रीमदादिभैरवदेवाः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ इति चतुषष्टिभैरवदेवतापूजनप्रयोगः ॥

जलयात्राप्रयोगः

~ जलयात्राप्रयोगः ~

सर्व सामान्य नियम देवकार्य में तीर्थ का जल पवित्र करके लाने की विधि उसे जलयात्राप्रयोग कहते हैं। वास्तव में, प्रायश्चित्त के बाद, सबसे पहले, पवित्र जल को जलयात्रा की विधि निभाकर लाया जाना चाहिए। जलयात्रा से लाया गया पवित्र जल से कर्मारंभ शुरू होता है।

लेकिन पहले दिन यज्ञ कार्य में अग्निस्थापन के समय को बचाने में कोई कठिनाई ना हो, इसीलिए जलयात्रा की विधि शाम को पहले दिन या दूसरे दिन आयोजित की जाती है। तत्काल देवकर्म शुरू करने के लिए तीर्थों का जल में आवाहन करके और अभीमंत्रित करके पवित्र जल बनाकर कर्मारंभ शुरू किया जाता है।

जलयात्रा से लाये हुए जल का उपयोग पूजा के लिए और यजमान के अभिषेक के लिए किया जाता है। इसलिए, सुविधा के अनुसार जलयात्रा का आयोजन करे।

यजमान, पति-पत्नी, बच्चे और सभी सदस्य पूजन के लिए आचार्य और ब्राह्मणों के साथ वाद्य बजाते हुए आवश्यक साहित्य के साथ जलाशय के पास जाएं।

जलयात्राप्रयोगः

सुवासीनी महिलाओं और कुंवारी लड़कियों को चांदी या तांबे का कलश रेशमी वस्त्र और श्रीफल पुष्पमाला के सहित धारण करना चाहिए और वापस मंडप में लाकर सभी जल को एकत्रित करना चाहिए । अब हम जलयात्रा की पूरी विधि करते हैं । प्रथम संकल्प जलमादाय अत्राद्य० तिथौ प्रारब्धस्य कर्मणः सांगता सिद्ध्यर्थं जलायात्रां करिष्ये (यजमान पति-पत्नी जलाशय के पास पवित्र होकर पूर्व अथवा उत्तर दिशा की तरफ़ मुख रखकर आसन पर बैठे । ब्राह्मण पञ्चगव्य से भूमि को शुद्ध करे । भूमि शुद्ध हो जाने के बाद नीचे दर्शाये गये यंत्र के अनुसार प्रथम अक्षत अथवा जौ की पुङ्ग बनाये इसके उपर एक अङ्कु से शुरू करके सोलाह अङ्कु तक तीर्थ जल भरे हुए कलश रखे ।)

	१३						१४	
			२		३		४	
	१२		९		१		५	
			८		७		६	
	१६				११			१५

जलयात्राप्रयोगः

अब शीतवस्त्र के उपर जलमातृका का स्थापन करे २८ पुङ्ग
अक्षत की बनाये इस सभी पुङ्ग के उपर एक एक पुङ्गी फ़ल
रखे नीचे दिए गये आकृति के अनुसार रखे ।

							सप्त सागर
							स्थलमातृका
							जीवमातृका
							जलमातृका

इस प्रकार तैयारी करने के बाद आचमन प्राणानायाम्य करे
शान्ति सूक्त का पाठ करे और संकल्प करे ।

जलमादाय - अत्राद्य० तिथौ प्रारब्धस्य कर्मणः सांगता सिध्यर्थं
अस्मिन जलायात्रा कर्मणि दिग्बन्धं पूर्वकं गणेश स्मरणं
करिष्ये ।

दिग्बन्ध -

कृणुष्वपाजुः प्रसिंतिन्पृथ्वौ ष्वाहिराजेवामंवुँ२ ॥ इमैन ॥

तुष्वीमनुप्र सिंतिन्दूणुनो । स्तांसुविष्वंरुक्षसुस्तपिष्ठृः ॥

(१३/९)

अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम् ।

सर्वेषामवरोधेन पूजाकर्म समारभे ॥

जलयात्राप्रयोगः

अब १६ कलश का पूजन करे
 ॐ स्येना पृथिवि नो भवानृक्षुरा निवेशनी ।

यच्छां नुहं शर्म्म सुप्रथांहं ॥ (३५/२१)

विश्वाधारासि धरणी शेषनागोपरिस्थिता ।

उच्छृतासि वराहेण कृष्णेन शतबाहुना ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः भूम्यै नमः । यथा लाभोप्वार पूजनम् ॥

प्रार्थना -

ॐ भूर्सु भूर्मिरस्यदितिरसि विश्वधांयु विश्वस्यु भुवनस्य
 धुत्री ॥ पुथिर्विष्वच्छ पृथिवीन्द्रहं ह पृथिवीम्मा हिंहसीहं ॥

(१३/१८)

संकल्प - अनया पूजया भूमि देवता प्रीयन्तां । १६ कलश का
 पूजन करे ।

तीर्थावाहन -

ॐ ये तीर्थानि । प्रुचरन्ति सुकाहस्ता निषुङ्गिणः ।

तेषांहं सहस्रयोजुनेवु धन्वानि तन्मसि ॥ (१६/६१)

हीं पुष्कराद्यानि तीर्थानि गंगाद्याः सरितस्तथा ।

आगच्छन्तु पवित्राणि पूजाकाले सदा मम ॥

वरुणावाहन -

ॐ ब्रह्मणस्येत्तम्भनमसि ब्रह्मणस्य स्कम्भुसर्जनी स्त्थो

जलयात्राप्रयोगः

बरुणस्य ऋतुसदन्ध्यसु बरुणस्य ऋतुसदनमसु
बरुणस्य ऋतुसदनुमासौद ॥ (४/३६)

प्रार्थना -

कुम्भो ब्रैनिष्टुञ्जीनिता शर्चीभिर्षस्मिन्नग्ने योन्युङ्गभौऽअन्तः ॥
पूशिव्यक्तः शुतधारुऽउत्सो दुहे न कुम्भी स्वधाम्पितृब्य ॥
(१९/८७)

हीं नमो नमस्ते स्फतिकप्रभाय सुश्वेतहाराय सुमंगलाय ।

सुपाशहस्ताय इषासनाय जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥

संकल्प - अनया पूज्या गङ्गादि तीर्थदेवतासमन्वित वरुणः
प्रीयन्ताम् ।

॥ अथ सप्तजलजीवस्थलमातृकाणां सागराणाश्च स्थापन

पूजनप्रयोगः ॥

स्वसमीपे श्वेतवस्त्राच्छादिते मण्डले निर्मितेष्वक्षतपुञ्जेषु पश्चिमतः
पूर्वदिक्संस्था दक्षिणत उदगन्ताः प्रतिकोष्टकं सप्त सप्त
जलजीवस्थलमातृः क्रमेणावाह्य तदुपरि निर्मिते एकस्मिन्पुञ्जे
एकं वा सप्त सागरानावाहयेत् ॥ तद्यथा ॥ हस्तेऽक्षतानादाय ॥

॥ अथ प्रथमपंक्तौ सप्तपुञ्जेषु दक्षिणत उदकसंस्थं
सप्तजलमातृकाणां स्थापनम् ॥

जलयात्राप्रयोगः

- १ ॐ भूर्भुवः स्वः मत्स्यै नमः मत्सीमावा० स्था० ॥ भो मत्सि
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
- २ ॐ भूर्भुवः स्वः कूर्म्यै नमः कूर्मीमावा० स्था० ॥ भो कूर्मि
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
- ३ ॐ भूर्भुवः स्वः वाराह्यै नमः वाराहीमा० स्था० ॥ भो वाराहि
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
- ४ ॐ भूर्भुवः स्वः माण्डूक्यै० माण्डूकीमा० स्था० ॥ भो
माण्डूकि इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
- ५ ॐ भूर्भुवः स्वः मकर्यै नमः मकरीमा० स्था० ॥ भो मकरि
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
- ६ ॐ भूर्भुवः स्वः ग्राहक्यै नमः ग्राहकीमा० स्था० ॥ भो
ग्राहकि इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
- ७ ॐ भूर्भुवः स्वः कौश्चिक्यै नमः कौनिकीमा० स्था० ॥ भो
कौश्चिकि इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
- ॥ तत्पूर्वे द्वितीयपंक्तौ सप्ताक्षतपुञ्जेषु दक्षिं० उद०
सप्तजीवंमातृकाणां स्थापनम् ॥
- १ ॐ भूर्भुवः स्वः कुमार्यै नमः कुमारीमा० स्था० ॥ भो कुमारि
इहागच्छ इह तिष्ठ ।
- २ ॐ भूर्भुवः स्वः धनदायै नमः धनदामावा० स्था० ॥ भो धनदे
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

जलयात्राप्रयोगः

३ ॐ भूर्भुवः स्वः नन्दायै नमः नन्दामावाऽ स्थाऽ ॥ भो नन्दे
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

४ ॐ भूर्भुवः स्वः विमलायै नमः विमलामाऽ स्थाऽ ॥ भो
विमले इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

५ ॐ भूर्भुवः स्वः मङ्गलायै नमः मङ्गलामाऽ स्थाऽ ॥ भो
मङ्गले इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

६ ॐ भूर्भुवः स्वः अचलायै नमः अचलामाऽ स्थाऽ ॥ भो
अचले इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

७ ॐ भूर्भुवः स्वः पद्मायै नमः पद्मामावाह० स्थाऽ ॥ भो पद्मे
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

॥ तत्पूर्वे तृतीयपंक्तौ सप्ताक्षतपुञ्जषु दक्षिं० उद०
सप्तस्थलमातृकाणां स्थापनम् ॥

१ ॐ भूर्भुवः स्वः ऊर्म्यै नमः ऊर्मीमावाह० स्थाऽ ॥ भो ऊर्मि
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

२ ॐ भूर्भुवः स्वः लक्ष्म्यै नमः लक्ष्मीमाऽ स्थाऽ ॥ भो लक्ष्मि
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

३ ॐ भूर्भुवः स्वः महामायायै नमः महामाऽ स्थाऽ ॥ भो
महामाये इहागच्छ इह तिष्ठ ।

४ ॐ भूर्भुवः स्वा पानदेव्यै नमः पानदेवी० स्थाऽ ॥ भो
पानदे० इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

जलयात्राप्रयोगः

५ ॐ भूर्भुवः स्वः वारुण्यै नमः वारुणीमा० स्था० ॥ भो
वारुणि इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

६ ॐ भूर्भुवः स्वः निर्मलायै नमः निर्मलामा० स्था० ॥ भो
निर्मले इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

७ ॐ भूर्भुवः स्वः गोधायै नमः गोधामा० स्था० ॥ भो गोधे
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

॥ तत्पूर्वे चतुर्थपंक्तौ अक्षतपुञ्जोपरि सप्तसागराणां स्थापनम् ॥

१ ॐ भूर्भुवः स्वः लवणसागराय नमः लवणसागरम् आ०
स्था० ॥

२ ॐ भूर्भुवः स्वः इक्षुसागराय नमः इक्षुसागरम् आ० स्था० ॥

३ ॐ भूर्भुवः स्वः सुरासागराय नमः सुरासागरम् आ० स्था० ॥

४ ॐ भूर्भुवः स्वः सर्पिसागराय नमः सर्पिसागरम् आ० स्था० ॥

५ ॐ भूर्भुवः स्वः दधिसागराय नमः दधिसागरम् आ० स्था० ॥

६ ॐ भूर्भुवः स्वः क्षीरसागराय नमः क्षीरसागरम् आ० स्था० ॥

७ ॐ भूर्भुवः स्वः जलसागराय नमः जलसागरम्
आ० स्था० ॥

प्रतिष्ठापनम् -

ॐ मनो जूतिर्ज्ञेषतुमाञ्यस्य बृहस्पतिष्युज्ञ-
मिमन्तनेत्वरिष्ट्युज्ञृ समिमन्दधातु । विश्वे देवासँडुह
मांदयन्तुमो ॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

जलयात्राप्रयोगः

भो सप्तसागरः सुप्रतिष्ठितः वरदः भवत् ॥ प्रतिष्ठान्ते चंदन च
पुष्पं समर्पयामि ॥

(ॐ सुमुद्रादुर्मिर्मधुं मारँ॥ उदारुदुपुणु शुना समंमृतुत्वमानद् ।
घुतस्यु नामु गृह्युंषदस्ति जिह्वा देवानांमुमृतस्यु नाभिः ॥

(१७/८९)

ॐ भूर्भुवः स्वः सप्तसागरेभ्यो नमः सप्तसागरानावाहयामि
स्थापयामि ॥ एकतंत्रेण पूजनम् ।

ॐ भूर्भुवः स्वः जलमातृकाद्यावाहितदेवताभ्यो नमः ।

यथा लाभोप्चार अथवा षोडशोप्चार पूजनम् कुर्यात् ॥

१६ कलश के परितः दशदिक्षु इन्द्रादिनां दिक्पाल देवता को
बलिदान प्रदान करे ।

संकल्प - देशकालौ सङ्कीर्त्य कृतस्य जलयात्राकर्मणः

साङ्गतासिद्ध्यर्थं यथा शक्ति पूजन पूर्वकं क्षेत्रपाल
समन्वितेन्द्रादिदशदिक्पालदेवतानां बलिदानं च करिष्ये ॥ हस्ते
गन्धाक्षत पुष्पाण्यादाय ।

प्राच्याम् - इन्द्रं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम् एभिर्गन्धा-
द्युपचारैस्त्वामहंपूजयामि ॥ इन्द्राय साङ्गाय सपरिवाराय
सायुधाय सशक्तिकाय इमं सदीप - माषभक्त बलिं समर्पयामि
॥ भो इन्द्र दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुंबस्याभ्यूदयं कुरु ॥

जलयात्राप्रयोगः

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

अनेन बलिदानेन इन्द्रः प्रीयन्ताम् ॥१॥

आग्नेय्याम - अग्निं सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
अग्नये सा० । भो अग्ने दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

अनेन बलिदानेन अग्निः प्रीयताम् ॥२॥

दक्षिणस्यां - यम सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
यमाय सा०। भो यम दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

अनेन बलिदानेन यमः प्रीयन्ताम् ॥३॥

नैऋत्याम् - निर्ऋतीं सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
निर्ऋतये सा०। भो निर्ऋते दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

अनेन बलिदानेन निर्ऋतीः प्रीयन्ताम् ॥४॥

पश्चिमायां - वरुणं सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
वरुणाय सा० । भो वरुण दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

अनेन बलिदानेन वरुणः प्रीयन्ताम् ॥५॥

वायव्यां - वायुं सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
वायवे सा० । भो वायो दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

अनेन बलिदानेन वायुः प्रीयन्ताम् ॥६॥

उत्तरस्यां - सोमं सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
सोमाय सा० । भो सोम दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

जलयात्राप्रयोगः

अनेन बलिदानेन सोमः प्रीयन्ताम् ॥७॥

ऐशान्यां - ईश्वरं सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
ईश्वराय सा० । भो ईश्वर दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

अनेन बलिदानेन ईश्वरः प्रीयन्ताम् ॥८॥

उर्ध्वायां - ब्रह्माणं सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
ब्रह्मणे सा० । भो ब्रह्मन् दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

अनेन बलिदानेन ब्रह्मा प्रीयन्ताम् ॥९॥

अधस्तात - अनन्तं सा० एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि
अनन्ताय सा० । भो अनन्त दिशं०। आयुःकर्ता ..वरदो भव ।

अनेन बलिदानेन अनन्तः प्रीयन्ताम् ॥१०॥

तत एकस्मिन् पत्रावल्यां सदीपमाषभक्त बलिं निधाय
एभिर्गन्धा० स्त्वा० पूजयामि डाकिनी-शाकिनी-भूत-प्रेत-पिशाच
सहितं श्रीक्षेत्रपालाय ई० स० स० ॥ भो डाकिनी-शाकिनी-भूत-
प्रेत-पिशाच सहिताय श्रीक्षेत्रपाल ई० स० स० ॥ भो डाकिनी-
शाकिनी-भूत-प्रेत-पिशाच सहित श्रीक्षेत्रपाल दि० स० ॥ आ०
जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक सदीपमाषभक्त बलिदानेन
डाकिनी-शाकिनी-भूत-प्रेत-पिशाच सहितःक्षेत्रपालः प्रीयतां न
मम ॥

इति क्षेत्रपाल सहित इन्द्रादिदेवतानाम् पूजन बलिदान प्रयोगः॥

जलयात्राप्रयोगः

~ जलाशय स्थित जले वरुणावाहनं पुजनश्च ~

जलाशय मे वरुण भगवान की पूजा करे और घृत की १२ आहुति प्रदान करे

ॐ तत्वा यामि ब्रह्मण् बन्दमानुस्तदा शास्ते यजमानो
 हुविर्भिः । अहेडमानो ब्रह्मण् ह ब्रुद्धुरुशृङ्गसु मा नुऽआयुः
 प्रमोषी ह ॥ (१८/४९)

मकरस्थं पाश हस्त ममसांपति मिश्रम् ।

आवाहये प्रति चौशं वरुणं यादसां पतिम् ॥

अस्मिन् जलाशयस्थितजले वरुणमावाहयामि स्थापयामि ॥

हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा ॥

ॐ मनो जुतिर्ज्ञपतुमाञ्यस्यु बृहस्पतिष्युज्ञ-
मिमन्तनुत्वरिष्ट्युज्ञृ समिमन्दधातु । विश्वै देवासंऽङ्गह
मांदयन्तामो॥३३॥ (२/१३)

ॐ भूर्भुवः स्वः अस्मिन् जलाशये वरुण सुप्रतिष्ठितो वरदो भव

॥ यथा लाभोप्त्वार पूजनं ॥

प्रार्थयेत्

नमामि वरुणं देवं यादसां पतिमीश्वरम् ।

प्रतिचीशं जगत्प्राणसेवितं पाशहस्तकम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः जलाशय स्थित वरुणाय नमः प्रार्थनां
समर्पयामि ॥

जलयात्राप्रयोगः

जलमादाय - अनेन पूजनेन जलाशय स्थित वरुणः साङ्गः
 सपरिवारः प्रीयन्तां न मम ॥ ततो जले स्तुवेण घृताहुतीर्दद्यात् ॥

ॐ अऽन्नः स्वाहा ॥ इदमन्नो न मम ॥१॥

ॐ वार्ष्यः स्वाहा ॥ इदं वार्ष्यो न मम ॥२॥

ॐ उदकाय स्वाहा ॥ इदमुदकाय न मम ॥३॥

ॐ तिष्ठन्तीभ्यः स्वाहा ॥ इदं तिष्ठन्तीभ्यो न मम ॥४॥

ॐ स्त्रवन्तीभ्यः स्वाहा ॥ इदं स्त्रवन्तीभ्यो न मम ॥५॥

ॐ स्यन्दमानाभ्यः स्वाहा ॥ इदं स्यन्दमानाभ्यो न मम ॥६॥

ॐ कूप्याभ्यः स्वाहा ॥ इदं कूप्याभ्यो न मम ॥७॥

ॐ सूद्याभ्यः स्वाहा ॥ इदं सूद्याभ्यो न मम ॥८॥

ॐ धार्याभ्यः स्वाहा ॥ इदं धार्याभ्यो न मम ॥९॥

ॐ अर्णवाय स्वाहा ॥ इदमर्णवाय न मम ॥१०॥

ॐ समुद्राय स्वाहा ॥ इदं समुद्राय न मम ॥११॥

ॐ सरिराय स्वाहा ॥ इदं सरिराय न मम ॥१२॥

ततो वरुणं पुनः प्रार्थयेत् ॥ नमो नमस्ते स्फटिकमप्रभाय
 सुश्वेतहाराय सुमङ्गलाय ॥ सुपाशहस्ताय इपासनाय
 जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥

इति संप्रार्थ्य ॥ जलमादाय - कृतस्य जलयात्रा कर्मणः साङ्गता
 सिध्यर्थं वृतेभ्य आचार्यादि सर्वेभ्य ऋत्विग्भ्यः यथा शक्ति
 भूयसिं दक्षिणानदास्ये ॥ देवता विसर्जन । स्थापित वरुण

जलयात्राप्रयोगः

कलश को सुवासिनी और कुवारी कन्या को देने से पहले प्रत्येक को द्रव्य प्रदान करे ॥ तत पश्चात् शिर पर रखकर धीरे-धीरे प्रयाण करे । और आचार्य विप्र मार्ग मे “यथेमावाचम्०” ॥ “आनोभद्रा०” इत्यादिसूक्तनु पठन करे पठन करते-करते बीच मे भूमि के उपर प्रोक्षण करे और अक्षतपुज्जोपरि क्षेत्रपाल का आवाहन करे ॥ और “ॐ भू० क्षेत्रपालाय नमः स० ग० स० ॥ क्षेत्रपालाग्ने सदीपमाषभक्तबलिदानं संस्थाप्य ॥

ॐ क्षुत्रस्योल्ल्भंमसि क्षुत्रस्यं जुराष्वंसि क्षुत्रस्यु योनिरसि क्षुत्रस्य नाभिरुसीन्द्रस्यु वात्रैश्यमसि मित्रस्यासि बरुणस्यासि त्वयुयंबुत्रंबैधेत् ॥ दुबासि रुजासि क्षुमासि ॥ पुतैनुम्प्राश्वं म्पुतैनम्प्रुत्यश्वंम्पुतैनन्तिर्षश्वंन्दुग्गम्यः पांत ॥ (१०/८)

भगवन् क्षेत्रपाल भासुर त्रिनेत्र ज्वालामुख अवतर अवतर कपिल पिङ्गल ऊर्ध्वकेश जिह्वाललन छिन्दि छिन्दि भिन्धि भिन्धि कुरु कुरु मुरु मुरु चल चल (लं लः) हां हीं हुं हैं ॐ भगवन् क्षेत्रपाल मम यज्ञं रक्ष रक्ष बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा ॥ ॐ क्षेत्रपालाय नमः सदीपमाषभक्तबलिं समर्पयामि ॥ इति जलमुत्सृज्य स्वयं जलस्पर्शनं कुर्यात् ॥ ततो यज्ञमण्डपस्य द्वारसमीपं समागत्य शिष्टाचारायजमानस्य सर्वदोषप्रशमनार्थं

जलयात्राप्रयोगः

तत्र द्वारस्य समीपे पुनः क्षेत्रपालस्य पूजनं कृत्वा पूर्ववद्भलिदानं कुर्यात् ॥ तत्र किञ्चिद्भूमि जलेनोपलिप्य (यहा पुनः क्षेत्रपाल को बलिदान अर्पित करे भूमि पर जल प्रोक्षण करके गौ गोबर से लीपना) तण्डुलैः पुञ्ज कृत्वा (अक्षत का पुञ्ज बनाकर क्षेत्रपाल का आवाहन करे ।)

ॐ नमोस्तु सर्पेभ्यो० ॥१३/६॥ ॐ नहिस्प्पशमविं० ॥३३/६०॥

इति मन्त्रेण वा ॐ भूर्भुवः स्वः क्षेत्रपालाय नमः क्षेत्रपालम् आवाह० स्थाप० ॥ इत्यावाह्य हस्ते अक्षतगन्धाक्षतपुष्टं ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः क्षेत्रपालाय साङ्गाय सपरिवाराय सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्टाणि सम० ॥ तत्र सदीपमाषभक्तबलिं निधाय ॥

जलमादाय - नमो भगवते क्षेत्रपालाय भासुराय । भो त्रिनेत्र ज्वालामुख अवतर अवतर कपिल पिङ्गल ऊर्ध्वकेश

जिह्वाललन छिन्दि छिन्दि भिन्धि भिन्धि कुरु कुरु चल चल मुरु मुरु हां हीं हुं हैं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा ॥ इति

जलमुत्सृज्य नाराचमुद्रया क्षेत्रपालं विसृज्य स्वयं स्वदक्षिणकर्णे जलमुपस्पृश्य यजमानो मण्डपस्य सुवासिनीभिः आचार्यादिभिश्च

वृतः पश्चिमद्वारं समागत्य तिष्ठेत् ॥ ततोऽन्या काचन सुवासिनी एकस्मिन्पात्रे कपूर प्रज्वाल्य सपलीकस्य यजमानस्य

कलशहस्तानां सुवासिनीनाश्च नीराजनं कुर्यात् । तद्यथा ॥

जलयात्राप्रयोगः

ॐ अनाधृष्टा पुरस्तादुग्नेराधिंपत्युऽआयुर्मे दाः पुत्रवती
 दक्षिणुतऽ इन्द्रस्याधिंपत्ये प्रुजाम्मे दाः । सुषदा पुश्चाद्वेवस्यं
 सवितुराधिंपत्युचक्षुर्मे दुऽआश्रुतिरुत्तरुतो धुतुराधिंपत्ये
 रुयस्पोषम्मे दाः ॥ विधृतिरुपरिष्टा द्वृहुस्पतुराधिंपत्युऽओजो
 मे दु विश्वांब्यो मा नुष्टाब्यस्पाहि मनुरश्वांसि ॥

(३७/१२)

(यजमान और यजमान पत्नी और दुसरे सभी यज्ञ मण्डप मे
 क्षेत्रपाल की पीठ के नजदीक दक्षिण भाग मे श्वेतवस्त्र
 आच्छादित करके अष्टदले वारुण यंत्र निर्मिते अथवा स्नान की
 पीठ के नजदीक कलश स्थापित करे ।)

॥ इति जलयात्राप्रयोगः ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

॥ सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम् ॥

मध्ये कर्णिकायाम्ब्रह्माः -

ब्रह्मजज्ञानमित्यस्य प्रजापतिर्द्विषिः त्रिष्टुपन्द्वन्द्वः आदित्योदेवता
ब्रह्मावाहने विनियोगः - विनियोग के अन्त मे (विनियोगान्त)
पद समुदाय को बोलकर जल भूमि पर छोड देना चाहिए ।
एवं सर्वत्र ।

ॐ ब्रह्मं यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्तुद्वि सीमुतः सुरुचौ व्रेनऽआवहं ॥
स बुध्याऽउपुमाऽअस्य विष्टुः सुतश्च योनिमसंतश्च विवहं ॥

(१३/३)

एह्योहि सर्वाधिवते सुरेन्द्रलोकेन सार्धपितृदेवताभिः ।

सर्वस्यधातास्यमितप्रभावोरक्षाध्वरं न सततं शिवाय ॥

मध्ये कर्णिकायाम् - भो ब्रह्मन् इहा गच्छ इह तिष्ठ

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमा० स्था० ॥१॥

उत्तरे श्वेतपरिधिसमीपे वाप्याम् सोमः -

वय९ सोमेत्यस्य बन्धुर्ऋषिः गायत्री छन्दः सोमो देवता
सोमावाहने विनियोगः -

ॐ ब्रुय९ सौम व्रुते तवु मनस्तुनूषु विष्ट्रितः ॥

प्रुजावन्तः सचेमहि ॥ (३/५६)

एह्येहियज्ञेश्वरयक्षरक्षांविधत्स्वनक्षत्रगणेनसाकम् ।

सर्वोषधीभिःपितृभिःसहैवगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॥

उत्तरे श्वेतपरिधिसमीपे वाप्याम् भो सोम इहा गच्छ इह तिष्ठ

ॐ भूर्भुवः स्वः सोमाय नमः सोममा० स्था० ॥२॥

ऐशान्यां खण्डेन्दौईशानः -

तमीशानमित्यस्य गोतमऋषिः जगती छन्दः विश्वेदेवा देवताः

ईशानावाहने विनियोगः-

ॐ तमीशानुञ्जगंतस्तुस्त्थुषुस्पतिन्धियञ्जिन्वमवंसे हूमहे ब्रुयम् ।

पूषा नु षथु वेदसुमसंद्वृधे रंविक्षिता पायुरदंव्यहं स्वस्तयै ॥

(२५/१८)

एह्येहियज्ञेश्वरनस्त्रिशूलकपालखद्वाङ्वरेणसार्धम् ।

लोकेनयज्ञेश्वरयज्ञसिध्यैगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॥

ऐशान्यां खण्डेन्दौभो ईशान इहा गच्छ इह तिष्ठ

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः ईशानाय नमः ईशानमा० स्था० ॥३॥

पूर्वे श्वेतपरिधिसमीपेवाप्याम् इन्द्रः -

त्रातारमित्यस्य गर्गऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः इन्द्रो देवता इन्द्रावाहने विनियोगः

ॐ त्रुतारुमिन्द्रंमवितारुमिन्द्रुदु हवेहवे सुहवुदु शूरुमिन्द्रंम् ॥
ह्यांमि शुक्रम्पुरुहूतमिन्द्रं लु स्वस्ति नौ मुघवा॑ धुत्विन्द्रं ॥

(२०/५०)

एह्येहिसर्वामरसिद्धसाध्यैरभिष्टुतोवज्ञधरामरेशं ।

संवीज्यमानोऽप्सरसांगणेनरक्षाध्वरंनोभगवन्नमस्ते ॥

पूर्वे श्वेतपरिधि समीपे वाप्याम्भो इन्द्र इहा गच्छ इह तिष्ठ

ॐ भूर्भुवः स्वः इन्द्राय नमः इन्द्रमा० स्था० ॥४॥

आग्नेय्यां खण्डेन्दौ अग्निः -

त्वन्नोऽग्नेइत्यस्यहिरण्यस्तूपऋषिःजगतीष्टन्दः

अग्निर्देवताअग्न्यावाहनेविनियोगः -

ॐ त्वन्नोऽग्न्ये तवं देव पायुभिर्मुघोनो रक्ष तुञ्चुश्च बन्ध ॥

त्रुता तोकस्यु तनये गवांमस्यनिमेषुदु रक्षांमाणुस्तवं व्रुते ॥

(३४/१३)

एह्येहिसर्वामरहव्यवाहमुनिप्रगल्भैरमराभिजुष्ट ।

तेजोवतालोकगणेनसार्धममाध्वरंपाहिकवेनमस्ते ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

आग्नेयां खण्डेन्दौभो अग्ने इहा गच्छ इह तिष्ठ
ॐ भूर्भुवः स्वः अग्नये नमः अग्निमा० स्था० ॥५॥

दक्षिणे श्वेतपरिधिसमीपेवाप्याम् यमः -

यमायत्वेत्यस्य दध्यङ्गाथर्वणऋषिः यजुश्छन्दः वातोदेवता
यमावाहने विनियोगः -

ॐ युमायु त्वाङ्गिरस्वते पितुमते स्वाहा० ॥
स्वाहा० धुर्म्मायु स्वाहा० धुर्म्मः पित्रे ॥ (३८/९)

एह्येहिवैवस्वतधर्मराजसर्वामरैरचितधर्ममूर्ते ।

शुभाशुभानन्दशुचामधीशशिवायनः पाहिभवन्नमस्ते ॥

दक्षिणे वाप्याम्भो यम इहा गच्छ इह तिष्ठ

ॐ भूर्भुवः स्वः यमाय नमः यममा० स्था० ॥६॥

नैऋत्यां खण्डेन्दौ निर्ऋतिः -

असुन्वन्तमित्यस्य मधुच्छन्दाऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः निर्ऋतिर्देवता
निर्ऋत्यावाहने विनियोगः -

ॐ असुन्वन्तुमयंजमानमिच्छ स्तुनस्येत्यामन्विहि तस्करस्य ॥
अुन्यमुस्मदिच्छु सा तंङ्गुत्या नमौ देवि निर्ऋते तुव्यमस्तु ॥
(१२/६२)

एह्येहिरक्षोगणनायकस्त्वंविशालवेतालपिशाचसंघैः ।

ममाध्वरंपाहिपिशाचनाथलोकेश्वरस्त्वंभगवन्नमस्ते ॥

नैऋत्यां खण्डेन्दौ भो निर्ऋते इहा गच्छ इह तिष्ठ

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः निर्ऋतये नमः निर्ऋतिमा० स्था० ॥७॥

पश्चिमे श्वेतपरिधिसमीपे वाप्याम् वरुणः-

तत्त्वायामीत्यस्यशुनःशेपऋषिः त्रिष्टुपछन्दः वरुणो देवतावरुणा
वाहने विनियोगः -

ॐ तत्त्वा॑ यामि॒ ब्रह्मण्णु॑ ब्रन्द॑मानु॒स्तदाशा॑स्तु॒ यज्ञमानो॒
हुविर्बिं॒ । अहैङ्गमानो॒ ब्रुणेहु॑ ब्रुध्युरु॑शृ॒सु॒ मा॒ नऽआयु॒
प्रमोषी॒ ॥ (२१/२)

एह्येहियादोगणवारिधीनांगणेनपर्जन्यसहाप्सरोभिः ।

विद्याधरेन्द्रामरगोयमानपाहित्वमस्मान्भगवन्नमस्ते ॥

पश्चिमे वाप्याम् - भो वरुण इहा गच्छ इह तिष्ठ

ॐ भूर्भुवः स्वः वरुणाय नमः वरुणमा० स्था० ॥८॥

वायव्यां खण्डेन्दौ वायुः -

आनोनियुद्धिरित्यस्य वसिष्ठऋषिः त्रिष्टुपछन्दः वायुर्देवता

वायवावाहने विनियोगः -

ॐ आ नौ नियुद्धिं॑ शुतिनी॑भिरछुरु॑ संहुस्त्रिणी॑भिरु॒पंयाहि॑
युज्ज्ञम् ॥ ब्रायौऽअुस्मिन्त्सवं॑ने मादयस्व युयम्पांत स्वुस्तिभिः॒
सदान॒ ॥ (२७/२८)

एह्येहियज्ञेशसमीरणत्वंमृगाधिरूढसहसिष्ठसंघैः ।

प्राणस्वरूपिन्सुखतासहायगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

भो वायु इहा गच्छ इह तिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः वायवे नमः वायुमाऽ स्थाऽ ॥९॥

वायुसोमयोर्मध्ये भद्रे अष्टवसवः -

सुगावो इत्यस्यात्रिऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः देवा देवताः अष्टवस्वावाहने
विनियोगः -

ॐ सुगा वौ देवुः सदनाऽअकर्म्मु यऽआऽजुग्मेदै
सवंनञ्जुषुणाः ॥ भर्माणु बहंमाना हुवीउष्युसम्मे धंत्त बसवे
बसौनि स्वाहा ॥ (८/१८)

एतैनसर्वेवसवोनिधीशाःरत्नाकराः सूर्यसहस्रतेजाः ।

धनस्वरूपाममपान्तुयज्ञंगृहीतपूजांभगवन्तएताम् ॥

वायुसोममध्ये भद्रे - भो अष्टवसवः इहा गच्छत इह तिष्ठत ।

ॐ भुर्भुवः स्वः अष्टवसुभ्यो नमः अष्टवसूनावाऽ स्थाऽ ॥१०॥

सोमेशान मध्ये भद्रे एकादशरुद्राः -

रुद्राःसृष्टियस्य सिन्धुद्वीपऋषिः अनुष्टुप्छन्दः रुद्रो देवता
रुद्रावाहने विनियोगः -

ॐ रुद्राः सुृष्टियस्य पृथिवीम्बृहञ्चोतुः सर्माधिरे ।
तेषांभानुरजंस्तऽइच्छुक्तो देवेषु रोचते ॥ (११/५४)

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

एतैतरूद्रागणपास्त्रिशूलकपालखद्वाङ्घरामहेशाः ।

यज्ञेश्वराः पूजितयज्ञसिद्धैगृहीतपूजांवरदानमोवः ॥ सोमेशान
मध्ये भद्रे भो एकादशरुद्रा इहा गच्छत इह तिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः एकादशरुद्रेभ्यो नमः एकादशरुद्रानां स्थां

॥११॥

ईशानपूर्वयोर्मध्ये भद्रेद्वादशादित्यः -

यज्ञोदेवानामित्यस्य कुत्सकृषिः यजुरन्तं त्रिष्टुप्छन्दः आदित्यो
देवता द्वादशादित्यावाहने विनियोगः -

ॐ युज्ञो देवानुम्प्रत्यैति सुम्नमादित्यासु भवता मृदुयन्तः ॥
आ वुर्वाची सुमुतिर्वृत्यादुदुहोश्चिद्या
वरिवुवित्तुरासंदादित्येष्यस्त्वा ॥ (८/४)

एतैतसूर्याः कमलासनस्थाः सुरक्तसिन्दूरसमानवर्णाः ।

रक्ताम्बरासप्रस्तहयाः परेशागृहीतपूजांवरदानमो ॥ ईशानपूर्वयोर्मध्ये
भद्रे भो द्वादशादित्या इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भू० स्वः द्वादशादित्येभ्यो नमः द्वादशादित्यानां स्थां

॥१२॥

इन्द्राग्निमध्ये भद्रेअश्विनौ:

यावाङ्शेत्यस्य मेधातिथिर्कृषिः गायत्रीछन्दः अश्विनौ
देवतेअश्विनावाहने विनियोगः -

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ या वुङ्कंशु मधुमुत्त्यश्विना सुनृतांवती ॥ तया
युज्ञम्निमिक्षतम् ॥ उपुयुगृहीतोस्युश्विष्यान्त्वैष तु
योनिर्माद्विष्यान्त्वा ॥ (७/११)

आयातमायातमुभौकुमारावश्वीमुनोन्द्रादिकसिद्धसेव्यौ ।
गृहीतमेतांममंपूजनीयोपूजांसुरम्यांकुरुतंनमो वाम् ॥
इन्द्राग्निमध्ये भद्रे भो अश्विनौ इहा गच्छतम् इह तिष्ठतम् ।
ॐ भूर्भुवः स्वः अश्विष्यां नमः अश्विनौ आ० स्था० ॥१३॥

अग्नियममध्ये भद्रे विश्वेदेवाः -

ओमासश्वर्षणीत्यस्य मधुच्छन्दात्रषिः गायत्रीछन्दः विश्वेदेवा
देवताः विश्वदेवावाहने विनियोगः -

ॐ ओमासश्वर्षणीधृतु विश्वे देवासुऽआगत ॥ दुश्श्वाल्लंसौ
दुशुषेः सुतम् ॥ उपुयुमगृहीतोसु विश्वेष्यस्त्वा देवेष्यऽपुष
तु योनिर्विश्वेष्यस्त्वा देवेष्यः ॥ (७/३३)

एतैतविश्वेत्रिदशावरेण्याःवरप्रदाःसन्तुममासिहेतोः ।

यज्ञेश्वरामेशुभदाःपरेशा गृहीतपूजांवरदानमोवः ॥

अग्नियममध्ये भद्रे भो विश्वे देवा इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः सपैतृकविश्वेष्योदेवेष्यो नमः सपैतृकविश्वान्
देवान् आ० स्था० ॥१४॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

यमनिर्ऋतिमध्ये भद्रे सप्तयक्षाः -

अभित्यमित्यस्य वत्सऋषिः अष्टिच्छन्दः सविता देवता

सप्तयक्षावाहने विनियोगः -

ॐ अुभि त्यन्देवृ॒ संवितारंमोण्णयोऽु॒ कुवित्तंतुमच्चामि
सुत्यसंवृ॒ रत्नकुधामुभि प्रियम्मुतिङ्गुविम् ॥ ऊर्ध्वा
यस्युमतिर्भाऽुदिङ्गुतत्सर्वामनि हिरण्णयपाणिरमिमीत सुक्रतुं॒
कृपा स्वं॒ ॥ प्रुजाब्यस्त्वा प्रुजास्त्वानुप्प्राणन्तु
प्रुजास्त्वमनुप्प्राणिहि ॥ (४/२५)

एतैतयक्षोगणनायकाभोविशालवेतालपिशाचसङ्घैः ।

ममाध्वरंपातपिशाचनाथाः गृह्णीतपूजांवरदानमोवः ॥

यमनिर्ऋतिमध्ये भद्रे भो सप्तयक्षा इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः सप्तयक्षेभ्यो नमः सप्तयक्षान् आ० स्था० ॥१५॥

निर्ऋतिवरुणमध्ये भद्रे भूतनागाः -

भूतायत्वेत्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः गायत्रीछन्दः हविर्देवता

भूतनागावाहने विनियोगः-

ॐ भूतायं त्वा नारातये स्वरभिविकर्व्येषुन्दृहंतुन्दुष्योऽु
पृथिव्यामुर्व्वन्तरिक्षुमन्वैमि पृथिव्यास्त्वा नाभौ
सादयुम्यदित्याऽुपस्थेग्ने हव्यृ॒ रक्ष ॥ (१/११)

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

एतैतसर्पाः शिवकण्ठमूषालोकोपकारायभुवंवहन्तः ।

जिह्वाद्वयोपेतमुखामदीयांगृह्णीतपूजांसुखदानमोवः ॥

निर्कृतिवरुणमध्ये भद्रे भो भूतनागाः इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः भूतनागेभ्यो नमः भूतनागान् आ० स्था० ॥१६॥

वरुणवायुमध्ये भद्रे गन्धर्वाप्सरसः -

ऋताषाडित्यस्य लुशोधानाकऋषिः विराङुष्णिकछन्दः

गन्धर्वाप्सरसो देवताः गन्धर्वाप्सरसावाहने विनियोगः -

ॐ ऋतुषाङ्गुतधांमुग्निर्गन्धुर्वस्तस्योषधयोप्सुरसो मुदो नाम ॥

स नङ्गुदम्ब्रह्मं क्षुत्रम्पांतु तस्मै स्वाहा ब्राह्माव्युहं स्वाहा ॥

(१८/३८)

आवाहयेऽहंसुरदेवसेव्याः स्वरूपतेजोमुखपद्मभासः ।

सर्वामरेशैः परिपूर्णकामाः गृह्णीतपूजांममयज्ञभूमौ ॥

वरुणवायुमध्ये भद्रे भो गन्धर्वाप्सरसः इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः गन्धर्वाप्सरोभ्यो नमः गन्धर्वाप्सरसः आ० स्था०

॥१७॥

ब्रह्मसोममध्ये वाप्याम्स्कन्दः -

यदक्रन्द इत्यस्य जमदग्निर्दीर्घतमसावृषी त्रिष्टुप्छन्दः अश्वो देवता

स्कन्दावाहने विनियोगः -

ॐ यदक्रन्दः प्रथुमञ्जायांमानऽतुद्यन्त्संमुद्रादुत वा पुरीषात् ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

श्येनस्य पुक्षा हैरिणस्य बुहूऽउपुस्तुत्युम्महि ज्ञातन्तेऽर्द्धन् ॥
(२९/१२)

एह्येहियज्ञेश्वरयज्ञसूनोशिखीन्द्र गामिन्द्रसुरसिद्धसङ्घैः ।
संस्तूयमानात्मशुभायनित्यंगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॥
ब्रह्मसोममध्ये वाप्याम् भो स्कन्द इहा गच्छइहतिष्ठ ।
ॐ भूर्भुवः स्वः स्कन्दाय नमः स्कन्दमा० स्था० ॥१८॥

स्कन्दादुतरेनन्दि -

आशुः शिशान इत्यस्याप्रतिरथऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः इन्द्रो देवता
नन्द्यावाहने विनियोगः ॥

ॐ आशुः शिशांनो वृषुभो न भीमो धनाधुनः क्षोभंणश्वर्षणीनाम्
॥ सुङ्कन्दनोनिमिषऽएकवीरः शुतृष्ट सेनाऽअजयत्सुकमिन्द्रः ॥
(१७/३३)

एह्येहिदेवेन्द्रपिनाकपाणेखण्डेन्दुमौलिप्रियशुभ्रवर्ण ।

गौरीशयानेश्वरयक्षसिद्धगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॥

स्कन्दादुतरे भो नन्दिन् इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः नन्दिने नमः नन्दिनमा० स्था० ॥१९॥

नन्द्युतरेशूलमहाकालौ -

उर्ग्गलोहितेनेत्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः यजुश्छन्दः लिङ्गोक्ता देवताः
शूलमहाकालावाहने विनियोगः ॥
ॐ उर्ग्गलोहितेन मित्रृष्ट सौव्रत्येन

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

रुद्रन्दौर्वत्युनेन्द्रंप्रक्रीडेनं मुरुतो बलेन सुष्ठुयान्नुमुदा ॥ भुवस्यु
कण्ठ्यं द रुद्रस्यान्तं पार्श्वम्मंहादेवस्यु षकृच्छुर्वस्यं वनिष्टुः
पंशुपतेः पुरुतत् ॥ (३९/९)

एह्येहिशूलप्रियदर्शनत्वंयतोमुनीन्द्रादिकसिद्धसेव्य ।

गृहाणपूजांममशूलदेवममाध्वरंपाहिभवन्नमस्ते ॥

नन्द्युत्तरे भो शूलमहाकालौ इहा गच्छतम् इहतिष्ठतम् ।

ॐ भूर्भुवः स्वः शूलमहाकालाभ्यां नमः शूलमहाकालौ आ०
स्था० ॥२०॥

ब्रह्मेशानमध्ये वल्लयाम्दक्षादिसप्तगणाः -

अदितिर्धौरित्यस्य गौतमऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः विश्वेदेवा देवताः
दक्षादिसप्तगणावाहने विनियोगः -

ॐ अदितिर्धौरिदितिरुन्तरिक्षुमदितिम्मर्ता स पुता स पुत्रः ॥
विश्वे देवाऽअदितिरुः पञ्चु जनाऽअदितिर्जुतमदितिर्जनित्वम् ॥
(२५/२३)

आगच्छतागच्छतविश्वरूपाश्वतुर्मुखश्रीधरशंभुमान्याः ।

सुपुस्तकास्त्रुवपात्रहस्तागृह्णीतपूजांवरदा नमोवः ॥

ब्रह्मेशानमध्ये वल्लयाम् भोदक्षादिसप्तगणाः इहा गच्छत
इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः दक्षादिसप्तगणेभ्यो नमः दक्षादिसप्तगणान् आ०
स्था० ॥२१॥

ब्रह्मेन्द्रयोर्मध्ये वाप्याम्दुर्गा-

अम्बेऽ अम्बिक इत्यस्य प्रजापतिर्क्षिः अनुष्टुप्छन्दः देवता
दुर्गावाहने विनियोगः -

ॐ अम्बुऽअम्बिकेम्बालिकु न मां नयति कश्चुन ।

ससंस्त्यश्शुकः सुभैद्रिकाङ्काम्पीलवुसिनौम् ॥ (२३/१८)

एह्येहिदुर्गदुरितोघनाशिनिप्रचण्डदैत्यौघविनाशकारिणी ।

उमेमहेशार्धशरीरधारिणीस्थिराभवंत्वंममयज्ञकर्मणि ॥

ब्रह्मेन्द्रयोर्मध्ये वाप्याम् भो दुर्गेऽहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः दुग्यायै नमः दुर्गामा० स्था० ॥२२॥

दुर्गापूर्वविष्णुः -

इदं विष्णुरित्यस्य मेधातिथिर्क्षिः गायत्रीछन्दः

विष्णुर्देवताविष्वावाहने विनियोगः -

ॐ इुदंविष्णुर्विचक्कमे त्रिधा निदंधे पुदम् ॥

समूढमस्य पाञ्चसुरे स्वाहा॑ ॥ (५/१५)

एह्येहिनीलाम्बुद् मेचकत्वंश्रीवत्सवक्षःकमलाधिनाय ।

सर्वामरैःपूजितपादपद्मगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॥

दुर्गापूर्वे भो विष्णो इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः विष्णवे नमः विष्णुमा० स्था० ॥२३॥

ब्रह्माग्निमध्ये वल्ल्याम्स्वधा -

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

पितृभ्य इत्यस्य प्रजापत्यश्विसरस्वत्यऋषयः सर्वाणि यजूंषि
छन्दांसि पितरो देवताः स्वधावाहने विनियोगः -

ॐ पितृभ्यं श्वधायिभ्यं श्वधा नमः पितामुहेभ्यं
श्वधायिष्यं श्वधा नमः प्रपितामहेष्यः श्वधायिष्यं श्वधा
नमः ॥ अक्ष्यन्तिपुतरोर्मामदन्त पितरोर्तीतृपन्त पितरुः पितरुः
शुन्धेष्यम् ॥

(१९/३६)

सुखायपितृन्कुलवृद्धिकर्तृत्रह्योत्पलाभानिहरक्तनेत्रान् ।

सुरक्तमाल्याम्बरभूषितांश्वनमामिपीठेकुलवृद्धिहेतोः ॥

ब्रह्माग्निमध्ये वल्लयाम् भो स्वधे इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः स्वधायै नमः स्वधामा० स्था० ॥२४॥

ब्रह्मयमयोर्मध्ये वाप्याम्मृत्युरोगौ -

परम्मृत्यो इत्यस्य सङ्कुकऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः मृत्युर्देवता
मृत्युरोगयोरावाहनेविनियोगः-

ॐ परम्मृत्योऽनुपरोहि पन्थुषस्तेऽनुन्त्यऽइतरो देवुयानांत् ॥
चक्षुष्मते शृण्वुते तै ब्रवीमि मा नंः प्रुजात्तरीरिषु मोत
ब्रुरान् ॥

(३५/७)

आगच्छतागच्छतमृत्युरोगोआरक्तश्मश्मास्यललाटनेत्राः ।

रक्ताम्बरारक्तविभूषणाश्वनमामि युष्मान्सुखवृद्धिहेतोः ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ब्रह्मयमयोर्मध्ये वाप्याम् भो मृत्युरोगौइहा गच्छतम् इहतिष्ठतम्।
ॐ भूर्भुवः स्वः मृत्युरोगाभ्यां नमः मृत्युरोगौ आ० स्था० ॥२५॥

ब्रह्मनिर्ऋतिमध्ये वल्लयाम्णाणपतिः -

गणानान्त्वेत्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः चत्वारि यजूंषि च्छन्दांसि अश्वो
देवता गणपत्यावाहने विनियोगः -

ॐ गुणानान्त्वा गुणपतिः हवामहे प्रियाणान्त्वा प्रियपतिः
हवामहे निधीनान्त्वा निधिपतिः हवामहे ब्रह्म मम ॥
आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् ॥ (२३/१९)

एह्योहिविद्वाधिपतेसुरेन्द्रब्रह्मादिदेवरभिवन्धपाद ।

गजास्यविद्यालयविश्वमूर्तेगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॥

ब्रह्मनिर्ऋतिमध्ये वल्लयाम् भो गणपते इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः गणपतये नमः गणपतिमा० स्था० ॥२६॥

ब्रह्मवरुणमध्ये वाप्याम् आपः -

शन्नो देवीरित्यस्य दध्यङ्गार्थर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः आपो देवताः
अपावाहने विनियोगः -

ॐ शन्नो देवीरुभिष्ट्युऽआपो भवन्तु पौतये ॥ शंष्योरुभिस्त्रिवन्तु
न ॥ (३६/१२)

आगच्छतागच्छतपाशहस्तापादोगणैर्वन्दितपादद्वा ।

पीठेऽत्रदेवाभगवन्तआपोगृहीतपूजांवरदानमोक्षः ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ब्रह्मवरुणमध्ये वाप्याम् भो आपः इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः अद्भ्यो नमः अपः आ० स्था० ॥२७॥

ब्रह्मवायुमध्ये वल्लयाम्मरुतः -

मरुतो यस्येत्यस्य गौतमऋषिः गायत्रीछन्दः मरुतो देवताः

मरुतावाहने विनियोगः -

ॐ मरुतु यस्यु हि क्षये पुथा दिवो विंमहसं ॥ स
सुंगोपातंमो जनं ॥ (८/३१)

आगच्छतागच्छतवायवोहिमृगाधिरूढाः सहसिद्धसङ्घैः ।

प्राणस्वरूपासुखतासहायागृह्णीतपूजांवरदानमोवः ॥

ब्रह्मवायुमध्ये वल्लयाम् भो मरुतःइहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः मरुद्भ्यो नमः मरुतः आ० स्था० ॥२८॥

ब्रह्मणः पादमूले कर्णिकायाम् पृथिवीः -

स्योना पृथिवीत्यस्य मेधातिथिर्त्तिर्त्तिः गायत्री छन्दः पृथिवी
देवता पृथिव्यावाहने विनियोगः-

ॐ स्युना पृथिवि नो भवानृक्षुरा निवेशुनी ॥ यच्छ्रां नुं शम्म
सुप्प्रथां ॥ (३५/२१)

एह्येहि वाराहवरदासनस्थेनागाङ्गनाकिन्नरगीयमाने ।

यक्षोनगेन्द्रामरलोकसंघैः सुखायरक्षाध्वरमस्मदीयम् ॥

ब्रह्मणः पादमूले कर्णिकायाम् भो पृथिवी इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः पृथिव्यै नमः पृथिवीमा० स्था० ॥२९॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

पृथिव्या उत्तरतः गङ्गादिनद्यः -

पश्चनद्य इत्यस्य गृत्समदक्रृषिः अनुष्टुप्छन्दः सरस्वतीनदी देवता

गङ्गादिनद्यावाहने विनियोगः -

ॐ पश्चं नुद्यूः सरस्वतीमपियन्ति सर्वोत्सर्वः ।

सरस्वती तु पश्चुधा सो दुशेभवत्सुरित् ॥ (३४/११)

एह्येहिगङ्गादुरितोघनाशिनाङ्गषाधिरूढेतद्कुम्भस्ते ।

श्रीविष्णुपादाम्बुजसंभवेत्वंपूजांग्रहीतुंशुभदेनमस्ते ॥

पृथिव्या उत्तरतः भो गङ्गादिनद्यः इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः गङ्गादिनदीभ्यो नमः गङ्गादिनदीः आ० स्था०

॥ ३० ॥

गङ्गाधुत्तरेसप्तसागराः -

इमम्मइत्यस्य शुनः शेषप्रकृषिः गायत्रीछन्दः वरुणो देवता

सप्तसागरावाहने विनियोगः -

ॐ इमम्मै वरुण श्शुधी हवमुद्या च मृडय । त्वामवुस्युराचके

॥ (२१/१)

एतैतवारांपतयोऽत्रब्रह्मेन्द्रपर्जन्यसहाप्सरोभिः ।

विद्याधरेन्द्रामरगीयमानाःसदैवयूयंवरदानमोवः ॥

गङ्गाधुत्तरे भो सप्तसागरा इहा गच्छत इहतिष्ठत ।

ॐ भूर्भुवः स्वः सप्तसागरेभ्यो नमः सप्तसागरान् आ० स्था०

॥ ३१ ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ब्रह्मणः मस्तके कर्णिकोपरिमेरुः -

ॐ प्र पर्वतस्य । वृषुभस्यं पृष्ठान्नावंश्चरन्ति स्वुसिचंऽइयुनाः ।
ताऽआवंवृत्रन्नधुरगुदंक्तुऽअहिंम्बुद्ध्युमनु रीयंमाणाः ।
विष्णोर्विंक्रमंणमसि विष्णोर्विंक्रान्तमसि विष्णोः क्रुन्तमसि ॥

(१०/१९)

ॐ दिवो वा० ॥ (५/१९)

एह्येहि कार्तस्वररूपसर्वभूभृत्पतेचन्द्रमुखादधान ।

सवौषधिस्थानमहेन्द्रमित्रलोकत्रयावासनमोऽस्तुतुभ्यम् ॥

ब्रह्मणः मस्तके कर्णिकोपरि भो मेरो इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः मेरवे नमः मेरुमा० स्था० ॥३२॥

॥ मण्डलबाह्ये श्वेतपरिद्यौ

उत्तरादिक्रमेणगदाद्यष्टायुधदेवतास्थापनम् ॥

मण्डलात् बहिः उत्तरे श्वेतपरिद्यौ सोमसमीपेगदा -

ॐ गुणानांन्त्वा गुणपतिः हवामहे प्रियाणांन्त्वा प्रियपतिः
हवामहे निधीनान्त्वा निधिपतिः हवामहे वसो मम ॥
आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् ॥ (२३/१९)

ॐ अवसृष्टा परापत० ॥ (१७/४५)

आवाहयेऽहंसुगदांसुतीक्ष्णांविर्भीषणांलोहमर्योंसुन्तावीम् ।

शत्रोर्विनाशेकुशलांसुयज्ञे आगत्यकल्याणमिहप्रयच्छ ॥

उत्तरे श्वेतपरिद्यौ सोमसमीपे भो गदे इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः गदायै नमः गदामा० स्था० ॥३३॥

मण्डलात् बहिः ऐशान्यां श्वेतपरिद्यौ ईशानसमीपेत्रिशूलः -

ॐ त्रिद्वृशद्वामं विराजति व्वाक्कपंतुङ्गायं धीयते । प्रतिवस्तुरहु
द्युभिं ॥ (३/८)

ॐ नमो धृष्णवे० ॥ (१६/३६)

शूलद्विषांशूलकरोषिसद्यःमरवाध्वरेऽस्मिन्समधेहिनित्यम् ।

प्रभोकपार्द्यायुधभीषणत्वंरक्षाध्वरंनोभगवन्नमस्ते ॥

ऐशान्यां श्वेतपरिद्यौ ईशानसमीपे भो इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः त्रिशूलाय नमः त्रिशूलमा० स्था० ॥३४॥

मण्डलात् बहिः पूर्वश्वेतपरिद्यौ इन्द्रसमीपेवज्ञः -

ॐ गोत्रुभिदंज्ञोविदुंब्रवाहुज्ज्रवाहुज्जयन्तुमञ्जं प्रमुणन्तुमोजसा ।
इमै॒ संजातुऽअनु॑ वीरयद्वुमिन्द्रै॒ सखायुऽअनु॒ सै॑रंभद्वम्
॥ (१७/३८)

तेजोमयोऽसि सततं शतकोटि

धारवज्ञत्वमेवपरिरक्षणशान्तचेताः ।

आवाहयामि सततं ममयज्ञहेतोस्त्वांपाहिदेव!

सकलाध्वरभीतितोमाम् ॥

पूर्वे श्वेतपरिद्यौ इन्द्रसमीपे भो बज्ञ इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः वज्ञाय नमः वज्ञमा० स्था० ॥३५॥

आग्नेय्यां अग्निसमीपेशक्तिः -

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ ब्रह्मु च मे ब्रह्मुतिश्च मु कर्म च मु शक्तिश्च मेतर्थश्च मुऽएमंश्च
मऽइत्या च मु गतिश्च मे युज्ञेन कल्पन्ताम् ॥ (१८/१५)

ॐ शिवो नामासि० ॥ (३/६३)

अनन्तसामर्थ्ययुतेपरेशेशक्तिःसमागत्यमरवेपरस्मिन् ।

कल्याणदात्रीभवसार्वजन्येपाहित्वमस्मान्वरदेनमस्ते ॥

आग्नेयां अग्निसमीपेभो शक्तेइहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः शक्तये नमः शक्तिमा० स्था० ॥ ३६॥

दक्षिणे यमसमीपेदण्डः -

ॐ इडुऽएह्यदितु एहि काम्याऽएतं । मयि वहं

कामुधरणम्भूयात् ॥ (३/२७)

भो!कालदण्डासहदेवदेवनमामियक्षस्यशुभासयेत्वाम् ।

क्षेमंमदीयंकुरुशोभमानआगत्यसंपादयमेऽध्वरंच ॥

दक्षिणे यमसमीपे भो दण्डः इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः दण्डाय नमः दण्डमा० स्था० ॥ ३७॥

नैऋत्यां निर्ऋतिसमीपेखङ्गः -

ॐ खुङ्गःगो वैश्वदेवः श्वा कृष्णः कुण्डो गर्द्दभस्तुरक्षुस्ते
रक्ष्यसुमिन्द्राय सूकुरः सिद्धुहो मारुतः कृकलुसः पिप्पका
शुकुनिस्ते शरुव्यायै विश्वैषान्देवानाम्पृष्टः ॥ (२४/४०)

एह्येहिखङ्ग!त्वमनन्तशक्तेशक्तोऽसिशत्त्यापरिमानितोऽसि ।

विघ्नान्समस्तानवधूयशत्त्याशुभंचसंपादयमेऽध्वरस्य ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

नैर्रैत्यां निर्कृतिसमीपे भो खङ्गं इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः खङ्गाय नमः खङ्गमा० स्था० ॥३८॥

पश्चिमे वरुणसमीपेपाशः -

ॐ उदुत्तुमम्ब॑रुणु पाशमुस्म्मदवांधुमंघि मंद्धयुमु० श्र॑थाय ॥

अथा॑ ब्रुयमा॑दित्य व्रुते तवाना॑गसु० अदितये स्याम ॥ (१२/१२)

आवाहयेपाशमहंनिकामंतेजोवतांप्रीतिकरंजयन्तम् ।

विपक्षनाशोद्यतमुग्ररूपंरक्षाध्वरंनो भगवन्नमस्ते ॥

पश्चिमे वरुणसमीपे भो पाश इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः पाशाय नमः पाशमा० स्था० ॥३९॥

वायव्यां वायुसमीपेअङ्कुशः-

ॐ अुदुशुश्वं मे रुश्म्मश्वु मेदांभ्यश्वु मेधिंपतिश्व मऽउपुलु० शुश्वं
मेन्तस्योमश्वं मऽऐन्द्रवायुवश्वं मे मैत्रावरुणश्वं मऽआश्विनश्वं मे
प्रतिप्रुस्त्थानश्वं मे शुक्रश्वं मे मुन्थी चं मे युज्ञेनं कल्पन्ताम् ॥

(१८/१९)

ॐ व्रायो ये० ॥ (२७/३२)

कृशानुतुल्यप्रभाङ्कुशंत्वामावाहयेहंभ्रुकुटिंदधानम् ।

मांरक्षयज्ञेत्रपरावरज्ञश्वमेपारयसङ्गतश्रीः ॥

वायव्यां वायुसमीपे भो अङ्कुश इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः अङ्कुशाय नमः अङ्कुशमा० स्था० ॥४०॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

॥मण्डलबाह्ये रक्तपरिधौउत्तरादिक्रमेणगौतमाद्यष्टदेवतास्थापनम्॥

उत्तरेगौतमः -

ॐ आयङ्गौः पृश्निरक्रमीदसंदभ्मातरंपुरः ॥ पितरंश्च
प्रयन्त्स्वं ॥ (३/६)

ॐ मधुबाताऽऋतायते० ॥ (१३/२७)

आवाहयेगोतमविप्रराजंसंसारमोहोघविनाशदक्षम् ।

महद्युतिंतर्कविचारदक्षरक्षाध्वरन्नःसततंशिवाय ॥

उत्तरे गदासमीपे भो गौतम इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः गौतमाय नमः गौतममा० स्था० ॥४१॥

ऐशान्यांभरद्वाजः -

ॐ अुयन्दक्षिणा विश्वकर्मा० तस्यु मनोै वैश्वकर्मण्ड्रिष्मो
मानुसस्त्रिष्टब्रैष्मीै त्रिष्टुभंै॒ स्वारु॑
स्वारुरादन्तस्यु॒मो॒न्तस्यु॒मात्पञ्चदुशःै॒ पञ्चदुशाद्वहङ्करद्वाजु॑ञ्जु॒ञ्जिःै॒
प्रुजापतिगृहीतयु॒ त्वयु॒ मनोै गृह्णामि प्रुजाब्यंै॒ ॥ (१३/५५)

यज्ञेभरद्वाजमहाप्रभावबहुद्युतेत्राहिमहामतेत्वम् ।

दयार्णवाधीशबहुज्ञदेवरक्षाध्वरंनोभगवन्नमस्ते॒ ॥

ऐशान्यां भो भरद्वाज इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः भरद्वाजाय नमः भरद्वाजमा० स्था० ॥४२॥

पूर्वविश्वामित्रः -

(୧୩/୫୭)

श्रीविश्वामित्राद्युतशक्तियोगात्यज्ञेनवसृष्टिविधायकस्त्वम् ।

आगच्छ योगीश्वरदेवदेवगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॥

पूर्वे भो विश्वामित्र इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः विश्वामित्राय नमः विश्वामित्रमा० स्था० ॥४३॥

आग्नेयां कश्यपः -

ॐ आयुषञ्जुमदंग्ने ह करश्यपस्य आयुषम् ॥ यद्वेषु
आयुषन्तन्नोऽस्तु आयुषम् ॥ (३/६२)

आवाह्येकश्यपमादितेयमृषिंपुराणंपरमेष्ठिसूनुम् ।

सप्तर्षिमध्ये सहितं महेशं रक्षाध्वरं नोभगवन्नमस्ते ॥

आग्नेयां भो कश्यप इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः कश्यपाय नमः कश्यपमा० स्था० ॥४४॥

दक्षिणेजमदग्निः-

ॐ अ॒यम्पुश्चाहृ॑श्वव्यंचु॒स्तस्यु॑ चक्षु॑र्व॒श्वव्यचु॒संवृष्टश्चा॑क्षुष्यो॑
जग॑र्ती व्र॑ष्टी जग॑त्यु॒ऽत्र॒क्वक्संमाच्छुक्तः॑ शुक्रात्संपदुशः॑

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

संपदुशाद्वैरुपञ्जुदंग्निर्कृषिं॒ प्रुजापंतिगृहीतयु॒ त्वयु॒
चक्षुंगृह्णामिप्रुजाब्यं॒ ॥ (१३/५६)

आवाहयेहंजमदग्निमन्यंमुनिप्रवीरंश्रुतिशास्त्रभानाम् ।

कृपानिधीनाममितद्युतीनांतेजोवतांबुद्धिमतामृषीणाम् ॥

दक्षिणे भो जमदग्ने इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः जमदग्नये नमः जमदग्निमा० स्था० ॥४५॥

नैऋत्याम्बसिष्ठः -

ॐ अुयम्पुरो भुवुस्तस्यं प्राणो भौवायुनो वंसुन्तः प्राणायुनो
गायुत्री वासुन्ती गायुत्रै

गायुत्रज्ञायुत्रादुपुलुशुरुपुलुशोस्त्रिवृत्रिवृतो रथन्तुरंवसिष्ठुत्रकृषिं॒
प्रुजापंतिगृहीतयु॒ त्वया॑ प्राणज्ञंह्णामि प्रुजाब्यं॒ ॥ (१३/५४)

ॐ त्र्यम्बकं यजामहे० ॥ (३/६०)

वसिष्ठयोगिन्सकलार्थवेत्ताआगच्छयज्ञेऽत्रकृपांविधेहि ।

तेजोस्विनामग्यूसरोग्रबुद्धेविशाध्वरंनोभगवन्नमस्ते ॥

नैऋत्याम् भो वसिष्ठ इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः वसिष्ठाय नमः वसिष्ठमा० स्था० ॥४६॥

पश्चिमेअत्रिः -

ॐ अत्रं पितरो मादयद्व्यथाभुगमावृषायद्वम् ॥

अर्मीमदन्तं पितरोयथाभुगमावृषायिषत ॥ (२/३१)

ॐ देवागातुविदो० ॥ (८/२१)

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

आवाहयेऽर्तितपसान्निधानं सोमात्जंदेवमुनिप्रवीरम् ।

पाहित्वमस्मान्महतामहिन्नारक्षाध्वरं नोभगवन्नमस्ते ॥

पश्चिमे भो अत्रे इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः अत्रये नमः अत्रिमा० स्था० ॥४७॥

वायव्यां अरुन्धतीः -

ॐ तम्पत्क्रीभिरुनुंगच्छेम देवाः पुत्रैष्वातृभिरुत वु हिरण्णयैः ।

नाकङ्गृण्णुनाः सुकृतस्य लोके तृतीये पुष्टे अधि रोचने दिवः

॥ (१५/५०)

ॐ पावका नः० ॥ (२०/८४)

पुनीहिमांदेविजगन्नुतेचतापत्रयोन्मूलनकारिणीच ।

पतिव्रतेधर्मपरायणेत्वमागच्छकल्याणिनमोनमस्ते ॥

वायव्यां भो अरुन्धती इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः अरुन्धत्यै नमः अरुन्धतीमा० स्था० ॥४८॥

॥मण्डलबाह्ये कृष्णपरिधौ पूर्वादिक्रमेण ऐन्नाद्यष्टदेवतास्थापनम्॥

पूर्वे ऐन्द्री -

ॐ अदित्यै रास्नासीन्द्रुण्णयाऽउष्णीषः । पूषासि घुर्म्माय

दीष्व ॥ (३८/३)

ऐन्द्रित्वमागच्छसुवद्रहस्ते ऐरावतेनात्रसुवाहनेन ।

देवाधिदेवेशिमहेशिनित्यं गृहाणपूजां वरदेनमस्ते ॥

पूर्वे भो ऐन्द्री इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः ऐन्ध्रै नमः ऐन्द्रीमा० स्था० ॥४९॥

मण्डलात् बहिः आग्नेय्यां कृष्णपरिधौ कश्यपसमीपे कौमारीः -

ॐ यत्र बुणाः सुम्पत्तन्ति कुमुरा विशिखाऽङ्गव ।

तन्नऽङ्गन्द्रो वृहस्प्तिरदितिः शर्म्म यच्छतु विश्वाहु शर्म्म यच्छतु

॥ (१७/४८)

आगच्छकौमारिमयूरवाहेपवित्रताग्न्युद्भववामभागे ।

महाद्युते देविकुरुप्रसादंगृहाणपूजांवरदेनमस्ते ॥

आग्नेय्यां भो कौमारी इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः कौमार्यै नमः कौमारीमा० स्था० ॥५०॥

दक्षिणेब्राह्मीः -

ॐ इन्द्रायाहि तूतुंजानुऽउपु ब्रह्माणि हरिवहं । सुते दंधिष्व
नुश्वनः ॥ (२०/८९)

ब्राह्मिश्रियादीप्तमेसुरेशेब्राह्मित्वमागच्छसवैमदीये ।

हंसाधिरूढेस्वमहित्रिसुस्थितेसौभाग्यमाधत्स्वनमोनमस्ते ॥

दक्षिणे भो ब्राह्मी इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्राह्म्यै नमः ब्राह्मीमा० स्था० ॥५१॥

नैऋत्यां वाराहीः -

ॐ आयङ्गौः पृश्निरक्षमीदसंदन्मुतरंपुरः ॥ पितरंश्च
प्रयन्त्स्वः ॥ (३/६)

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

एह्योहिवाराहिवराहरूपेरुद्रोग्रलीलोद्घृतभूमिकेव ।

पीताम्बरेदेविनमोस्तुतुभ्यंगृहाणपूजांवरदेनमस्ते ॥

नैर्ऋत्यां भो वाराही इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः वाराह्यै नमः वाराहीमा० स्था० ॥५२॥

पश्चिमेचामुण्डा -

ॐ समंकर्व्ये देव्या धिया सन्दक्षिणयुरुचक्षसा ॥ मा मुऽआयुः
प्रमोषीम्र्मोऽअुहन्तवं व्रीरंघ्विदेयु तवं देवि सुन्दर्शि ॥ (४/२३)

एह्योहिचामुण्डसुचारुवक्रेमुण्डासुरध्वंसविधायिकेत्वम् ।

सन्मुण्डमालाभिरलङ्कृतेच अट्टाट्टहासैर्मुदितेवरेण्ये ॥

पश्चिमे भो चामुण्डे इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः चामुण्डायै नमः चामुण्डामा० स्था० ॥५३॥

वायव्यां वैष्णवी -

ॐ एुण्णयहन्त्रौ मुण्डूकु मूषिंका तित्तिरिस्ते

सर्पाणांलोपुशऽश्विनः

कृष्णो रात्र्युऽत्रकक्षो जुतूः सुषिलीकु तऽइतरजुनानुञ्जहंका
वैष्णवी ॥ (२४/३६)

आवाहयैवैष्णवि!भद्रिकेत्वांशंखाजचक्रासिधरांप्रसन्नाम् ।

खण्डेन्द्रसंस्थांस्थितिकारिणीचश्रीकृष्णरूपांवरदेनमस्ते ॥

वायव्यां भो वैष्णवी इहा गच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ भूर्भुवः स्वः वैष्णव्यै नमः वैष्णवीमा० स्था० ॥५४॥

उत्तरेमाहेश्वरी -

ॐ या तै रुद्र शिवा तुनूरघोरापापकाशिनी । तया नस्तुञ्च
 शन्तमया गिरिंशन्तुभिचांकशीहि ॥ (१६/२)
 एह्येहिमाहेश्वरिशुभ्रवर्णवृषाधिरूढेवरदेत्रिनेत्रे ।
 संसारसंहारकारित्वमाद्येपूजांममस्वीकुरुसर्वकाम्ये ॥
 उत्तरे भो माहेश्वरी इहा गच्छ इहतिष्ठ ।
 ॐ भूर्भुवः स्वः माहेश्वर्यै नमः माहेश्वरीमाऽ स्थाऽ ॥५५॥

ऐशान्यां वैनायकी -

ॐ अम्बुऽअम्बुकेम्बालिकु न मा नयति कक्षुन ।
 ससंस्त्यश्वुकः सुभौद्रिकाङ्काम्पीलवासिनीम् ॥ (२३/१८)
 एह्येहिवैनायकिसर्वभूषावृतेत्रिनेत्रेसुमखिप्रसन्ने ।
 गणाधिपेष्ठेऽत्रप्रयच्छक्षेमंगृहाणपूजांवरदेनमस्ते ॥
 ऐशान्यां भो वैनायकी इहा गच्छ इहतिष्ठ ।
 ॐ भूर्भुवः स्वः वैनायकै नमः वैनायकीमाऽ स्थाऽ ॥५६॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनौ जूतिर्ज्ञुषतुमाञ्ज्यस्यु
 बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनोत्त्वरिष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु ।
 विश्वे देवासऽद्वुह मांदयन्तुमो॥३३४॥ (२/१३)
 प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।
 प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः सुप्रतिष्ठाताः

वरदाः भवत ॥ सुप्रतिष्ठापनार्थे इमे चंदन पुष्पं सम० ॥

प्रार्थना - ॐ ब्रह्म यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्तुद्वि सौमुतः सुरुचौ
ब्रुनऽआवह ॥ स बुध्याऽउपुमाऽअस्य ब्रिष्टाः सुतश्चु

योनिमसंतश्चु विवदः ॥ (१३/३) ॐ भूर्भुवः स्वः

ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः ॥ यथा लाभोपचारैः

पूजनम् । जलमादाय - अनया पूजया

ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः प्रीयन्तां न मम ॥

ब्रह्मादि सर्वतोभद्रमण्डल

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमा० स्था० ॥ भो ब्रह्मन् इहा

गच्छ इह तिष्ठ ॥१॥

ॐ भूर्भुवः स्वः सोमाय नमः सोममा० स्था० ॥ भो सोम इहा

गच्छ इह तिष्ठ ॥२॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ईशानाय नमः ईशानमा० स्था० ॥ भो ईशान

इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥३॥

ॐ भूर्भुवः स्वः इन्द्राय नमः इन्द्रमा० स्था० ॥ भो इन्द्र इहा

गच्छ इह तिष्ठ ॥४॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः अग्नये नमः अग्निमा० स्था० ॥ भो अग्ने इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥५॥

ॐ भूर्भुवः स्वः यमाय नमः यममा० स्था० ॥ भो यम इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥६॥

ॐ भूर्भुवः स्वः निर्ऋतये नमः निर्ऋतिमा० स्था० ॥ भो निर्ऋते
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥७॥

ॐ भूर्भुवः स्वः वरुणाय नमः वरुणमा० स्था० ॥ भो वरुण
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥८॥

ॐ भूर्भुवः स्वः वायवे नमः वायुमा० स्था० ॥ भो वायो इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥९॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अष्टवसुभ्यो नमः अष्टवसूनावा० स्था० ॥ भो
अष्ट० इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥१०॥

ॐ भूर्भुवः स्वः एकादशरुद्रेभ्यो नमः एकादशरुद्राना० स्था० ॥
भो एकादशरुद्राः इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥११॥

ॐ भू० स्वः द्वादशादित्येभ्यो नमः द्वादशादित्याना० स्था० ॥
भो द्वादशादित्याः इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥१२॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः अश्विभ्यां नमः अश्विनौ आ० स्था० ॥ भो

अश्विनौ इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥१३॥

ॐ भूर्भुवः स्वः सपैतृकविश्वेभ्योदेवेभ्यो नमः सपैतृकविश्वान्

देवान् आ० स्था० ॥ भो सपैतृकविश्वे० इहा गच्छ इह तिष्ठ

॥१४॥

ॐ भूर्भुवः स्वः सप्तयक्षेभ्यो नमः सप्तयक्षान् आ० स्था० ॥ भो

सप्तयक्षाः इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥१५॥

ॐ भूर्भुवः स्वः भूतनागेभ्यो नमः भूतनागान् आ० स्था० ॥ भो

भू० इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥१६॥

ॐ भूर्भुवः स्वः गन्धर्वाप्सरोभ्यो नमः गन्धर्वाप्सरसः आ० स्था०

॥ भो गन्ध० इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥१७॥

ॐ भूर्भुवः स्वः स्कन्दाय नमः स्कन्दमा० स्था० ॥ भो स्कन्द

इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥१८॥

ॐ भूर्भुवः स्वः नन्दिने नमः नन्दिनमा० स्था० ॥ भो नन्दिनेन्

इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥१९॥

ॐ भूर्भुवः स्वः शूलमहाकालाभ्यां नमः शूलमहाकालौ आ०

स्था० ॥ भो शूल० इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२०॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः दक्षादिसप्तगणेभ्यो नमः दक्षादिसप्तगणान् आ० स्था० ॥ भो द० इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२१॥

ॐ भूर्भुवः स्वः दुग्गायै नमः दुर्गामा० स्था० ॥ भो दुर्गे इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२२॥

ॐ भूर्भुवः स्वः विष्णवे नमः विष्णुमा० स्था० ॥ भो विष्णो इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२३॥

ॐ भूर्भुवः स्वः स्वधायै नमः स्वधामा० स्था० ॥ भो स्वधे इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२४॥

ॐ भूर्भुवः स्वः मृत्युरोगाभ्यां नमः मृत्युरोगौ आ० स्था० ॥ भो मृत्युरोगौ इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२५॥

ॐ भूर्भुवः स्वः गणपतये नमः गणपतिमा० स्था० ॥ भो गणपते इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२६॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अद्भ्यो नमः अपः आ० स्था० ॥ भो आप इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२७॥

ॐ भूर्भुवः स्वः मरुद्भ्यो नमः मरुतः आ० स्था० ॥ भो मरुतः इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२८॥

ॐ भूर्भुवः स्वः पृथिव्यै नमः पृथिविमा० स्था० ॥ भो पृथिवि इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥२९॥

ॐ भूर्भुवः स्वः गङ्गादिनदीभ्यो नमः गङ्गादिनदीः आ० स्था० ॥ भो गङ्गादिनद्यः इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥३०॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः सप्तसागरेभ्यो नमः सप्तसागरान् आ० स्था०

॥ भो सप्त सा० इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥३१॥

ॐ भूर्भुवः स्वः मेरवे नमः मेरुमा० स्था० ॥ भो मेरो इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥३२॥

ॐ भूर्भुवः स्वः गदायै नमः गदामा० स्था० ॥ भो गदे इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥३३॥

ॐ भूर्भुवः स्वः त्रिशूलाय नमः त्रिशूलमा० स्था० ॥ भो त्रिशूल
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥३४॥

ॐ भूर्भुवः स्वः वज्राय नमः वज्रमा० स्था० ॥ भो वज्र इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥३५॥

ॐ भूर्भुवः स्वः शक्तये नमः शक्तिमा० स्था० ॥ भो शक्ते इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥३६॥

ॐ भूर्भुवः स्वः दण्डाय नमः दण्डमा० स्था० ॥ भो दण्ड इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥३७॥

ॐ भूर्भुवः स्वः खङ्गाय नमः खङ्गमा० स्था० ॥ भो खङ्ग इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥३८॥

ॐ भूर्भुवः स्वः पाशाय नमः पाशमा० स्था० ॥ भो पाश इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥३९॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अङ्गुशाय नमः अङ्गुशमा० स्था० ॥ भो अङ्गुश
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥४०॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः गौतमाय नमः गौतममा० स्था० ॥ भो गौतम
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥४१॥

ॐ भूर्भुवः स्वः भरद्वाजाय नमः भरद्वाजमा० स्था० ॥ भो
भरद्वाज इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥४२॥

ॐ भूर्भुवः स्वः विश्वामित्राय नमः विश्वामित्रमा० स्था० ॥ भो
विश्वामित्र इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥४३॥

ॐ भूर्भुवः स्वः कश्यपाय नमः कश्यपमा० स्था० ॥ भो कश्यप
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥४४॥

ॐ भूर्भुवः स्वः जमदग्नये नमः जमदग्निमा० स्था० ॥ भो
जमदग्ने इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥४५॥

ॐ भूर्भुवः स्वः वसिष्ठाय नमः वसिष्ठमा० स्था० ॥ भो वसिष्ठ
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥४६॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अत्रये नमः अत्रिमा० स्था० ॥ भो अत्रे इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥४७॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अरुन्धत्यै नमः अरुन्धतीमा० स्था० ॥ भो
अरुन्धते इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥४८॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ऐन्द्रै नमः ऐन्द्रीमा० स्था० ॥ भो ऐन्द्री इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥४९॥

ॐ भूर्भुवः स्वः कौमार्यै नमः कौमारीमा० स्था० ॥ भो कौमारी
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥५०॥

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्राह्म्यै नमः ब्राह्मीमा० स्था० ॥ भो ब्राह्मी इहा
गच्छ इह तिष्ठ ॥५१॥

ॐ भूर्भुवः स्वः वाराह्यै नमः वाराहीमा० स्था० ॥ भो वाराही
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥५२॥

ॐ भूर्भुवः स्वः चामुण्डायै नमः चामुण्डामा० स्था० ॥ भो
चामुण्डे इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥५३॥

ॐ भूर्भुवः स्वः वैष्णव्यै नमः वैष्णवीमा० स्था० ॥ भो वैष्णवि
इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥ ४॥

ॐ भूर्भुवः स्वः माहेश्वर्यै नमः माहेश्वरीमा० स्था० ॥ भो
माहेश्वरि इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥५५॥

ॐ भूर्भुवः स्वः वैनायक्यै नमः वैनायकीमा० स्था० ॥ भो
वैनायकि इहा गच्छ इह तिष्ठ ॥५६॥

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः सुप्रतिष्ठाताः
वरदाः भवत ॥ सुप्रतिष्ठापनार्थे इमे चंदन पुष्पं सम० ॥

प्रार्थना - ॐ ब्रह्मं यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्तुद्वि सौमुतः सुरुचौ
ब्रुनऽआवह ॥ स बुध्याऽउपुमाऽअस्य विद्वाः सुतश्चु
योनिमसंतश्चु विवः ॥ (१३/३)

सर्वतोभद्रमंडलदेवतास्थापनम्

यं ब्रह्मा वरुणेन्द्रलद्रमरुतः स्तुन्वन्ति दिव्यैः स्तवै ।
 वैदैः सांगपदक्रमोपनिषदैर्गायन्ति यं सामगाः ॥

ध्यानावस्थिततद्वतेन मनसा पश्यन्ति यं योगिनो ।
 यस्यान्तं न विदुः सुरासुरगणा देवाय तस्मै नमः ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः ॥ यथा
 लाभोपचार पूजन जलमादाय - अनया पूजया
 ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः प्रीयन्तां न मम ॥

देवीपीठदेवताः

॥ देवीपीठदेवताः ॥

अथ पीठ पूजा ॥ हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा -

ॐ पूर्वपीठाय नमः । ॐ पं पूर्णपीठाय नमः ।

ॐ कं कामपीठाय नमः ।

प्राच्यांदिशि - ॐ उं उड्यानपीठाय नमः ।

आग्नेयां - ॐ मां मातृपीठाय नमः ।

दक्षिणे - ॐ जं जालंधरपीठाय नमः ।

नैऋत्यै - ॐ कं कोल्हापुरोपपीठाय नमः ।

पश्चिमे - ॐ पं पूर्णगिरिपीठाय नमः ।

वायव्यां - ॐ सौं सौहारोपपीठाय नमः ।

उत्तरे - ॐ कं कोल्हागिरिपीठाय नमः ।

ऐशान्यां - ॐ कं कामरूपपीठाय नमः ।

इति पीठं संपूज्य ॥

नमस्कारः - दक्षिणे - ॐ गुरवे नमः । ॐ परमगुरवे नमः ।

ॐ परमेष्ठिगुरवे नमः । ॐ गुरुपंक्तये नमः ।

ॐ मातापितृभ्यां नमः । ॐ उपमन्युनारदसनकव्यासादिभ्यो

नमः । नमस्कारः वामे - ॐ गं गणपतये नमः । ॐ दुं दुर्गायै

नमः । ॐ सं सरस्वत्यै नमः । ॐ क्षं क्षेत्रपालाय नमः । इति

नत्वा ॥

देवीपीठदेवताः

~ पीठदेवताः स्थापयेत् ~

पीठ मध्ये -

१.ॐ मं मण्डूकाय नमः । २.ॐ आं आधारशत्त्यै नमः ।
३.ॐ मूं मूलप्रकृत्यै नमः । ४.ॐ कां कालग्निरुद्राय नमः ।

तदुपरि -

५.ॐ आं आदिकूर्माय नमः । ६.ॐ अं अनन्ताय नमः ।
७.ॐ आं आदिवराहाय नमः । ८.ॐ पं पृथिव्यै नमः ।

तदुपरि -

९.ॐ आं अमृतार्णवाय नमः । १०.ॐ रं रत्नद्वीपाय नमः ।
११.ॐ हं हेमगिरये नमः । १२.ॐ नं नंदनोद्यानाय नमः ।
१३.ॐ कं कल्पवृक्षाय नमः । १४.ॐ मं मणिभूतलाय नमः ।
१५.ॐ दं दिव्यमण्डपाय नमः । १६.ॐ सं स्वर्णवेदिकायै नमः ।
१७.ॐ रं रत्नसिंहासनाय नमः । १८. अँ धं धर्माय नमः ।
१९.ॐ ज्ञां ज्ञानाय नमः । २०.ॐ वैं वैराग्याय नमः ।
२१.ॐ ऐं ऐश्वर्याय नमः । इति संपूज्य ॥

पूर्वे -

२२.अं अधर्माय नमः । २३. अं अज्ञानाय नमः । २४. अं
अनैश्वर्याय नमः ।

पुनर्मध्ये -

२५.ॐ सं सत्त्वाय नमः । २६. ॐ पं प्रबोधात्मने नमः ।

देवीपीठदेवताः

२७.ॐ रं रजसे नमः । २८. ॐ प्रं प्रकृत्यात्मने नमः ।
 २९.ॐ तं तमसे नमः । ३०. ॐ मं मोहात्मने नमः ।
 ३१.ॐ सों सोममण्डलाय नमः । ३२.ॐ सूं सूर्यमण्डलाय
 नमः । ३३. ॐ वं वह्निमण्डलाय नमः । ३४. ॐ मां
 मायातत्त्वाय नमः । ३५. ॐ विं विद्यातत्त्वाय नमः । ३६. ॐ
 शिं शिवतत्त्वायै नमः । ३७.ॐ ब्रं ब्रह्मणे नमः । ३८.ॐ मं
 महेश्वराय नमः । ३९.ॐ आं आत्मने नमः । ४०.अं
 अन्तरात्मने नमः । ४१.ॐ पं परमात्मने नमः । ४२. ॐ जं
 जिवात्मने नमः । ४३. ॐ ज्ञां ज्ञानात्मने नमः । ४४. ॐ कं
 कन्दाय नमः । ४५. ॐ नं नीलाय नमः । ४६. ॐ पं पद्माय
 नमः । ४७.ॐ मं महापद्माय नमः । ४८. ॐ रं रक्षेभ्यो नमः
 । ४९. ॐ कं केसरेभ्यो नमः । ५०. ॐ कं कर्णिकायै नमः ।
 अथ नवशक्तिः स्थापयेत् ॥ तद्यथा - पूर्वाद्यष्टसु दिक्षु ॥
 ५१.ॐ नन्दायै नमः । ५२. ॐ भगवत्यै नमः । ५३. ॐ
 रक्तदन्तिकायै नमः । ५४. ॐ शाकम्भर्यै नमः । ५५. ॐ दुर्गायै
 नमः । ५६. ॐ भीमायै नमः । ५७.ॐ कालिकायै नमः ।
 ५८. ॐ भ्रामर्यै नमः । ५९. ॐ मध्ये शिवदूत्यै नमः । इति
 पीठदेवता आवाह्य ॥

देवीयन्नदेवताः

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्ज्ञषतुमाञ्चस्यु
 बृहस्प्यतिष्ठुज्ञमिमन्तनो त्वरिष्ट्विष्ठुज्ञसमिमन्दधातु ।
 विष्वेदेवासङ्गुह मादयन्तुमो॥ इम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)
 ह्रीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।
 प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥
 पीठाद्यावाहित देवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।
 ॐ पीठस्थ देवेभ्यो नमः । इति पीठदेवताः ॥

॥ अथ देवीयन्नदेवता स्थापनम् ॥

हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा ॥

“ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे ”

श्री महाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीस्वरूपिणीत्रिगुणात्मिका
 दूर्गादेवतायै नमः श्री महाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीदूर्गा
 देवतामावाहयामि स्थापयामि ॥

बिंदोः परितो गुरुचतुष्टयमावाहयेत् ॥

ॐ गुरवे नमः । ॐ परमगुरवे नमः । ॐ परात्परगुरवे नमः ।

ॐ परमेष्ठिगुरवे नमः । ॐ गुरुपंक्तये नमः ॥

षङ्गम् -

देवीयन्नदेवताः

ॐ ऐं हृदयाय नमः । ॐ ह्रीं शिरसे नमः । ॐ क्लीं शिखायै नमः । ॐ चामुण्डायै कवचाय नमः । ॐ विच्चे नेत्रत्रयाय नमः । ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे अस्त्राय नमः ॥

(अथ त्रिकोणे स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन क्रमेण ॥)

ॐ स्वधा सह विधात्रे नमः । ॐ श्रिया सह विष्णवे नमः । ॐ उमया सह शिवाय नमः । दक्षिणे क्षुं सिंहाय नमः । वामे हुं महिषाय नमः ॥

षट्कोणे (अग्नीशामुरवायव्ये मध्ये दिक्षु च ॥)

ॐ ऐं नन्दजायै नमः । ॐ ह्रीं रक्तदन्तिकायै नमः । ॐ क्लीं शाकम्भर्यै नमः । ॐ दुं दुर्गायै नमः । ॐ हुं भीमायै नमः । ॐ ह्रीं भ्रामर्यै नमः ॥

(ततो अष्टपत्रे स्वाग्रादिप्रादक्षिण्यक्रमेण ॥)

ॐ ऐं ब्राह्म्यै नमः । ॐ ह्रीं माहेश्वर्यै नमः । ॐ क्लीं कौमार्यै नमः । ॐ ह्रीं वैष्णव्यै नमः । ॐ लं वाराह्यै नमः । ॐ क्षौ नारसिंह्यै नमः । ॐ लं ऐन्द्र्यै नमः । ॐ स्फें चामुण्डायै नमः ॥

(तत चतुरविंशतिदले ॥)

ॐ विं विष्णुमायायै नमः । ॐ चें चेतनायै नमः । ॐ बुं बुद्ध्यै नमः । ॐ निं निद्रायै नमः । ॐ क्षुं क्षुधायै नमः । ॐ छां छायायै नमः । ॐ शं शत्त्यै नमः । ॐ तृं तृष्णायै नमः

देवीयन्नदेवताः

। ॐ क्षां क्षान्त्यै नमः । ॐ जां जात्यै नमः । ॐ लं लज्जायै नमः । ॐ शां शान्त्यै नमः । ॐ श्रं श्रद्धायै नमः । ॐ कां कान्त्यै नमः । ॐ लं लक्ष्म्यै नमः । ॐ धृं धृत्यै नमः । ॐ वृं वृत्यै नमः । ॐ श्रृं श्रुत्यै नमः । ॐ स्मृं स्मृत्यै नमः । ॐ दं दयायै नमः । ॐ तुं तुष्ट्यै नमः । ॐ पुं पुष्ट्यै नमः । ॐ मां मातृभ्यो नमः । ॐ भ्रां भ्रान्त्यै नमः ।

(भूपुरे कोणचतुष्टये आग्नेयादिकोणे)

ॐ गं गणपतये नमः । ॐ क्षं क्षेत्रपालाय नमः । ॐ बं बटुकाय नमः । ॐ यां योगिन्यै नमः ।

(पूर्वादिदिक्षु ॥) -

ॐ लं इन्द्राय नमः । ॐ इं अग्नये नमः । ॐ यं यमाय नमः ।

ॐ क्षं निर्ऋतये नमः । ॐ वं वरुणाय नमः । ॐ यं वायवे नमः । ॐ सं सोमाय नमः । ॐ ईं ईशानाय नमः । ॐ ब्रं ब्रह्मणे नमः । ॐ अं अनन्ताय नमः ।

तद्वहिः

ॐ वं वज्राय नमः । ॐ शं शक्तये नमः । ॐ दं दण्डाय नमः । ॐ खं खङ्गाय नमः । ॐ पां पाशाय नमः । ॐ अं अंकुशाय नमः । ॐ गं गदायै नमः । ॐ त्रिं त्रिशूलाय नमः । ॐ पं पद्माय नमः । ॐ चं चक्राय नमः ।

तद्वहिः

वज्रहस्तायै गजारुढायै कादंबरीदेव्यै नमः । शत्किहस्तायै
अजवाहनायै उल्कादेव्यै नमः । दण्डहस्तायै महिषारुढायै
करालीदेव्यै नमः । खड्हहस्तायै शववाहनायै रक्ताक्षीदेव्यै नमः ।
पाशहस्तायै मकरवाहनायै श्वेताक्षीदेव्यै नमः । अकुंशहस्तायै
मृगवाहनायै हरिताक्षीदेव्यै० । गदाहस्तायै सिंहारुढायै
यक्षिणीदेव्यै नमः । शूलहस्तायै वृषभवाहनायै कालीदेव्यै नमः ।
पद्महस्तायै हंसवाहनायै सुरज्येष्ठादेव्यै नमः । चक्रहस्ताये
सर्पवाहनायै सर्पराज्ञीदेव्यै नमः ॥ इत्यावाह्य “यंत्रस्थदेवताभ्यो
नमः”

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्जुषतामाञ्चस्यु
बृहस्प्तिष्ठुज्ञमिमन्तनो त्वरिष्ट्व्युज्ञै समिमन्दधातु ।
ब्विष्वेदुवासंऽहुह मांदयन्तामो॥३३४॥ (२/१३)

हीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

यंत्रस्थदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।

ॐ यंत्रस्थदेवताभ्यो नमः । इति मूलमंत्रेण यथाशक्त्या पूजनं
कुर्यात् ॥ इति यन्नदेवतापूजनम् ॥

देवीध्यानम् -

विद्युद्दामसप्रभां मृगपतिस्कन्धस्थितां भीषणां
 कन्याभिः करवालखेटविलसद्वस्ताभिरासेविताम् ।
 हस्तैश्चक्रगदासिखेटविशिंखांश्चापं गुणं तर्जनीं
 विभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गा त्रिनेत्रां भजे ॥
 इति ध्यात्वा ॥

हस्ते पुष्पाण्यादाय
 आवाहिता भव ॥ स्थापिता भव ॥ सन्निहिता भव ॥ सन्निरुद्धा
 भव ॥ सम्मुखीकृता भव ॥ षड्ङ्गेन सकलीकृता भव ॥
 अवगुणिता भव ॥ ॐ मनोजुतिर्ज्ञपतुमाञ्च्यस्यु
 बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनो त्वरिर्ष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु ।
 विश्वेदुवासंऽहुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)
 ॐ भूर्भुवः स्वः श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वती
 त्रिगुणात्मिकास्वरूपिणी सुप्रतिष्ठिता वरदा भव ॥ परमीकृता
 भव ॥ अमृतीकृता भव ॥ प्रार्थिता भव ॥ नमस्कृता भव ॥
 योनिमुद्रा प्रणमेत् ॥ तदनन्तरम् आसनं दद्यात् ॥
 अमूल्यरत्ननिर्माणं नानाचित्रविराजितम् ।
 वरं सिंहासनं श्रेष्ठं गृह्यतां शंकरप्रिये ॥
 इति सिंहासनं दत्त्वा स्वागतं कुर्यात् ।
 स्वागतं देवदेवेशि मद्भृत्यात्वमिहागता ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

प्राकृतं त्वमद्वा मां बालवत् परिपालय ॥
 स्वागतं भगवत्येवं शिवलोकात् शिवप्रिय ।
 प्रसादं कुरु मे भद्रं भद्रकालि नमोऽस्तुते ॥
 स्वागतं कृत्वा विशेषमहापूजाधिकारार्थम् भू
 भूतादिर्शुद्धिं कुर्यात् ।

~ अथ पात्रासादनपूर्वकदेवीपूजन प्रयोगः ~

नवचण्डी-शतचण्डी-सहस्रचण्डी देवीपूजन

प्रयोग -

प्राणप्रतिष्ठा -

आचमन -

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं देवीतत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ चामुण्डायै दुर्गातत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ विच्चे महादेवीतत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे पाणिं प्रक्षाल्य ।

प्राणायाम -

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ अस्य श्री नवार्ण मन्त्रस्य ब्रह्म विष्णु रुद्रो ऋषयः,
गायत्र्युष्णिगनुष्टुभश्छन्दांसि, ऐं बीजम्, ह्रीं शक्तिः, क्लीं
कीलकम्, त्रिगुणात्मिकादुर्गादेवता प्रीत्यर्थं प्राणायामे विनियोगः ।
ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे नमः । (एवं त्रिः)

शिखाबन्धन -

मानस्तोके इति मंत्रस्य कुत्सऋषिः जगती छन्दः एको रुद्रो
देवता शिखाबन्धने विनियोगः -

ॐ मा नस्तुके । तन्यु मा नुऽआयुषि मा नु गोषु मा
नुऽअश्वेषु रीरिषः । मा नौ व्रीरानुद्व भुमिनौ वधीर्हविष्मन्तुः
सदुमित्वा हवामहे ॥ (१६/१६)

इत्यङ्गुष्ठमात्रां शिखां बधीयात् ॥

ह्रीं चिद्रुपिणिमहामायेदिव्यतेजः समन्विते ।

तिष्ठ देवी शिखामध्ये तेजोवृद्धिं कुरुष्व मे ॥

जलमादाय :-

शुभपुण्यतिथौः आसां मूर्तीनां निर्माणविधौ अग्निप्रतपन-ताडन-
अवघातादि दोष परिहारार्थम् अग्न्युत्तारण पूर्वकं देवतानां
प्राणप्रतिष्ठां करिष्ये ॥

मूर्तीनां घृतेनाऽभ्युज्य । (निम्नलिखित मन्त्र के पाठ पूर्वक
देवताओंकी प्रतिमाओं पर घृत लगाए)

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ घृतझृंतपावानः पिबतु ब्रसांवसापावानः पिबतुन्तरिक्षस्य
हुविरांसु स्वाहा । दिशाः प्रुदिशोऽआदिशो विदिशोऽउदिशो
दिग्गम्यः स्वाहा ॥

ॐ घृतेनुञ्जन्त्सम्पुथो दैवयानांन्नजानन्वाञ्च्यप्यैतु देवान् ॥
अनुं त्वा सप्ते प्रुदिशाः सचन्तात् स्वुधामुस्मै यजमानाय धेहि
॥

मूर्तीनां जलधारां पातयेत् । - उक्त मन्त्रो के पाठ पूर्वक देवता
ओ कि प्रतिमाओे पर शुद्धजल कि धारा करे,

ॐ सुमुद्रस्यु त्वावंकुयाग्न्ये परिव्यामसि ॥

पावुकोऽअुस्मब्यै६ शिवो भंव ॥

हिमस्यं त्वा । जुरायुणाग्न्ये परिव्यामसि ॥

पावुकोऽअुस्मब्यै६ शिवो भंव ॥

उपु ञमनुपं वेतुसेवंतर नुदीष्वा ॥

अग्ने पित्तमुपामंसु मण्डूकिताभिरागंहि

सेमन्त्रो युज्ञम्पांवुकवंर्णै६ शिवङ्कृंधि ॥

अुपामिदन्ययनै६ समुद्रस्यं निवेशनम् ॥

अुन्न्यास्तोऽअुस्मत्तपन्तु हेतयै६ पावुकोऽअुस्मब्यै६ शिवो भंव

॥ अग्ने पावक । रुचिषां मुन्द्रयां देव जित्वयां ॥ आ

देवान्वंकिषु यकिषं च ॥ स नै६ पावक दीदिवोग्ने देवां२॥

इहावंह ॥ उपं युजै६ हुविश्चं नह ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

पुरुक्या यश्चित्यन्त्या कृपा कक्षामन्त्रुचऽतुषसु न भुनुनां ।
 तूर्बन्न यामुनेतशस्यु नू रणऽआ यो घृणे न ततृषुणोऽअुजरः ॥
 नमस्तु हरसे शोचिषे नमस्तेऽअस्त्वच्चिषे ॥
 अन्न्यास्तेऽअस्मत्पन्तु हेतयः पावुकोऽअस्मब्यं६ शिवो भव
 ॥ नुषदे वेदप्युषदे वेङ्गबर्हिषदे वेङ्गनुसदे वेटद्विदेवेट ॥
 ये देवा देवानांच्युजियां युजियानां संवत्सुरीणुमुपं भुगमासते
 । अहुतादो हुविषो युज्ञेऽअस्मिन्त्वयम्पिबन्तु मधुनो घृतस्य ॥
 यदेवा देवेष्वधि देवुत्वमायुन्ये ब्रह्मणः पुरऽयुतारोऽअस्य ।
 यष्यु नऽऋते पवते धामु किञ्चुन न ते दिवो न पृथिव्याऽअधि
 सुषु ॥ प्राणुदाऽअपानुदाः व्यानुदा वच्चेदा वरिवेदाः ।
 अन्न्यास्तेऽअस्मत्पन्तु हेतयः पावुकोऽअस्मब्यं६ शिवो भव
 ॥

अग्निर्वेश्वानरो वहिर्वितिहोत्रो धनंजयः ।

अग्नेरुत्तारणार्थाय मूर्तीनां शुद्धिहेतवे ॥

(त्रिवारम्) एवं जलधारां कृत्वा प्राणप्रतिष्ठापनं कुर्यात् ।

जलमादाय :-

अस्य श्री प्राणप्रतिष्ठा मंत्रस्य ब्रह्मविष्णुरुद्राकृषयः

ऋग्यजुःसामानि छंदासि परा प्राणशक्तिर्देवता आं बीजम् ह्रीं

शक्तिः क्रौं कीलकम् आसाम् मूर्तीनाम् प्राणप्रतिष्ठापने

भूशुध्यादिप्रयोगः

विनियोगः । मूर्तिषु हस्तं निधाय पठेत् । ॐ आं ही क्रौं यं रं
लं वं शं षं सं हों ॐ क्षं सं हं सः ह्रीं ॐ आं ह्रीं क्रौं आसां
मूर्तीनां प्राणा इह प्राणाः । ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं
हों ॐ क्षं सं हं सः ह्रीं ॐ आं ह्रीं क्रौं आसां मूर्तीनां जीव
इह स्थितः । ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हों ॐ क्षं
सं हं सः ही ॐ आं ही को आसां मूर्तीनां सर्वेन्द्रियाणि
वाङ्मनस्त्वक्षक्षुःश्रोत्रजिह्वाग्राणपाणिपादपायूपस्थानि इहैवागत्य
सुखचिरं तिष्ठन्तु स्वाहा ।

जलमादाय -

गर्भाधानादि षोडशसंस्कार सिद्ध्यर्थं षोडशप्रणवावृत्तिं करिष्ये ।
ॐ (ह्रीं) इति षोडशवारम् जपेत् । आसां मूर्तीनाम्
षोडश संस्काराः संपद्यन्ते संपद्यन्ताम् ।

हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा -

मनौजुतिर्ज्ञुषततुमाञ्यस्यु बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनो
त्वरिष्ट्युज्ञसमिमन्दधातु । विश्वैदुवासंऽद्वुहमांदयन्तुमो
॥३५४तिष्ठ ॥

अस्यै प्राणाः प्रतिष्ठन्तु अस्यै प्राणाः क्षरन्तु च ।

अस्यै देवत्वमचायै मामहेति च कक्षन् ॥

रक्ताभ्योधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरुढाकराञ्जैः,
पाशं कोदण्डमिक्षुद्भवमथगुणमप्यडकुशं पंचबाणान् ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

बिभ्राणा सृक्षपालं त्रिनयन लसिता पीनवक्षोरुहाद्या,

देवीबालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्तिः परा नः ॥

जलमादाय - अनेन यथा शक्ति प्राण प्रतिष्ठा कर्म कृतेन

त्रिगुणात्मिकादुर्गादेव्याः प्रियन्ताम् । न मम् ॥

भूमिप्रार्थना - समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमंडले । विष्णुपत्नि

नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं क्षमस्व मे ॥ भूमौ पादं दत्त्वा बहिव्रजेत् ।

दंतधावनम् -

आम्रचंपकामार्गाद्यन्यतमं द्वादशांगुलं दंतकाष्ठं गृहीत्वा प्रार्थयेत् -

आयुर्बलं यशो वर्चः प्रजा पशुधनानि च । श्रियं प्रजां च मेधां

च त्वं नो देहि वनस्पते । संप्रार्थ्य ।

ॐ ह्रीं तडित् स्वाहा मंत्रेण काष्ठं छित्त्वा ॐ क्लीं कामदेवाय

सर्वजनप्रियाय नमः इत्यनेन दंतान संशोध्य ऐं इति बीजेन

जिह्वामुल्लिख्य दंतकाष्ठं क्षालयित्वा नैऋत्ये शुद्धदेशे निक्षिपेत् ।

मूलेन मुखं प्रक्षाल्याचम्य स्नानं कुर्यात् । ततः तीर्थस्नानं

मंगलस्नानं गृहस्नानं मानसी स्नानं ।

तीर्थान्यावाहयेत् -

गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ।

नर्मदे सिंधु कावेरि जलेऽस्मिन्सन्निधिं कुरु ॥

पुष्कराद्यानि तीर्थानि गंगाद्याः सरितस्तथा ।

आगच्छन्तु पवित्राणि स्नानकाले सदा मम ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

ब्रह्मांडोदरतीर्थानि करैस्पृष्टानि ते रवे ।

तेन सत्येन मे देव तीर्थ देहि दिवाकर ॥ तीर्थान्यावाह्य ।

ऋतं च सत्यमिति - मंत्रेणाभिमंत्र्य स्नानं कुर्यात् ।

स्नानं कृत्वा सूर्यायार्थं दद्यात् -

ॐ एहि सूर्य सहस्रांशो तेजोराशो जगत्पते ।

अनुकंपय मां देव गृहणार्थं नमोऽस्तु ते ॥

इति अर्घ्यदत्वा आचमनं तिलकं मालाधारणम् ।

द्वारपूजा - अस्त्राय फट् मंत्र से अभिमंत्रित जल से द्वारप्रोक्षण,

द्वार के ऊर्ध्व में - ॐ गणेशाय नमः । **दक्षिणे** - महालक्ष्म्यै०

। वामे - सरस्वत्यै० । **दक्षिणे** - गणेशायै० । गंगायै० ।

यमुनायै० । वामे - क्षेत्रपालायै० । स्वःसिंधवे० । यमुनायै० ।

दक्षिणे - धात्रे० । वामे० । विधात्रे० । **दक्षिणे** - शंखनिधये० ।

वामे - पद्मनिधये० । द्वारपाल का पूजन करें । देवी अनुष्ठान में -

द्वारपाल - ब्राह्म्यै नमः । माहेश्वर्यै० । कौमार्यै० । वैष्णव्यै० ।

वाराह्यै० । इन्द्राण्यै० । चामुण्डायै० । महालक्ष्म्यै० ।

दिक्पालपूजन - पूर्वे - इन्द्रायै० । आग्नेयां - अग्नये० । **दक्षिणे** - यमायै० । नैऋत्यां - निन्द्राये० । पश्चिमे - वरुणायै० ।

वायव्यां - वायवे० । उत्तरे - कुबेरायै० । ईशान्यां - ईश्वरायै० ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

विघ्ननिवारण - ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे ॐ फट् बोलकर अभिमंत्रित जल का अंतरिक्ष मे प्रोक्षण करे भूमि का विघ्न दूर करने के लिए ॐ अप सर्पन्तु ... दाहिने स्कन्ध से वाम शाखा का स्पर्श करके दक्षिण पाँव को कर्म स्थल मे रखे घंटानाद करे ।

पंचगव्यप्रोक्षणम् -

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थाङ्गं गतोऽपि वा ।
यः स्मरेत् पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

ईशानकोण में - ब्रह्मणे नमः । वास्तुपुरुषाय० । क्षेत्रपालाय० ।

पूजनम् -

भैरव नमस्कार -

ॐ तीक्ष्णदंष्ट्र महाकाय कल्पान्त दहनोपम ।

भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञातु मर्हसि ॥

अश्वत्थोदुम्बर पङ्क्षानामन्यतमान् वितस्तिमात्रान् दशकीलान्

ॐ नमः सुदर्शनायास्त्राय फट् इति ।

मंत्रेणाष्टोत्तरशताभिमंत्रितान्

ॐ ये चात्र विघ्नकर्तारो भुवि दिव्यंतरिक्षगाः ।

विघ्नभूताश्च ये चान्ये मम मंत्रस्य सिद्धिषु ॥

मयैतत्कीलितं क्षेत्रं परित्यज्य विदूरतः ।

अपसर्पन्तु ते सर्वे निर्विघ्नं सिद्धिरस्तु मे ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

इति मंत्रद्वयेन दशदिक्षु निखनेत् । ततस्तेषु

ॐ सुदर्शनायास्त्राय फट् इति मंत्रेण प्रत्येककीलान् संपूज्य

भूतबलिं दद्यात् - ये रौद्रा रौद्रकर्मणो रौद्रस्थाननिवासिनः ।

मातरोऽप्युग्ररूपाश्च गणाधिपतयश्च ये ॥ विघ्नभूताश्च ये चान्ये

दिविदिक्षु समाश्रिताः । ते सर्वे प्रीतमनसः प्रतिगृह्णत्विमं बलिम्

॥ इति मंत्रद्वयेन दशदिक्षु बाह्ये माषभक्तबलिं दद्यात् ।

बलिं दत्त्वा हस्तौ पादौ प्रक्षाल्याचामेत् ।

आत्मनः शुद्धि अर्थं पुजाधिकारसंपादनार्थं स्व शरीरस्य देवी

स्वरूपोपपादनार्थश्च भूतशुद्धियादेमहान्यासान्तं कर्म कुर्यात् ॥

आत्मा की शुद्धि के लिए देवीपूजा का अधिकार प्राप्त करने

के लिए यजमान को यह प्रयोग कराये ॥

मूलमंत्रेण ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे ।

(त्रिराचम्य-आचमनं करे)

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामु० देवीतत्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामु० दुर्गातत्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामु० महादेवीतत्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥

एवं आचमनं विधाय करं प्रक्षाल्य ॥

ॐ अस्य श्रीनवार्णमन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुरुद्रा ऋषयः,

गायत्र्युष्णिगनुष्टुभश्छन्दांसि, श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो

भूशुध्यादिप्रयोगः

देवताः, ऐं बीजम्, ह्रीं शक्तिः, क्लीं कीलकम्,
 त्रिगुणात्मिकादुर्गादेवता प्रीत्यर्थे प्राणायामे विनियोगः ।
 ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे नमः । (एवं त्रिः)
 एवं त्रिवारं पूरककुम्भकरेचक ऋमेण प्राणायाम कुर्यात् ॥
 यथा पर्वत धातुनां दोषां दहति पावक ।
 तेषां अन्तर गतं पापं प्राणायामेन दह्यते ॥

जलमादाय -

अद्येत्यादि तिथौ अस्मिन् अमुककर्मणि श्री प्रधानदेवता
 पूजाधिकारार्थं भूशुद्धि-भूतशुद्धि-प्राणप्रतिष्ठा-अन्तर्मातृका-
 बहिर्मातृकान्यासांश्च करिष्ये ।

अथ भूशुद्धिः तत्रादौ नमस्कारः ।

(दक्षिण दिशा मे नमस्कार करे)

स्वदक्षिणे

ॐ सरस्वत्यै नमः ॥ ॐ शङ्खनिधये नमः ॥

(उत्तर दिशा मे नमस्कार करे)

स्ववामभागे

ॐ लक्ष्म्यै नमः ॥ ॐ पद्मनिधये नमः ॥

आसनपवित्रीकरणम् ।

पृथ्वी-त्वयेति-मंत्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः । कुर्मो देवता । सुतलं
 छन्दः । आसने विनियोगः ॥ गन्ध पुष्प से पूजन करे ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ पृथ्वी त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ।
त्वश्च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥

ॐ विश्वशक्त्यै नमः । ॐ महाशक्त्यै नमः । ॐ कूर्मासनाय
नमः । ॐ योगासनाय नमः । ॐ अनन्तासनाय नमः ।
ॐ विमलासनाय नमः । ॐ परमसुखासनाय नमः ॥
ॐ भूर्भुवः स्वः आत्मासनाय नमः ।
इति मंत्रेण पुष्पादिना आत्मनः आसानदानम् ॥

ततः शिखा बंधनम् कुर्यात् ॥
ऊर्ध्वकेशि विरुपाक्षि मांसशोणितभोजने ।
तिष्ठ देवि शिखामध्ये चांमुडे ह्यापराजिते ॥

इति मंत्रेण शिखां बध्वा ॥

ततः स्ववामभागे गुरुभ्यो नमः ।

दक्षिणे गं गणपतये नमः ।

दिग्बंधः (दिशाओं से रक्षण करे ।)

प्राच्यां रक्षतुमामैन्द्री आग्नेय्यामग्निदेवता ।

दीक्षिणेऽवतु वाराही नैऋत्यां खङ्गधारिणी ॥

प्रतीच्यां वारुणी रक्षेद् वायव्यां मुगवाहिनी ।

उदीच्याम् पातु कौमारी ऐशान्यां शूलधारिणी ॥

ऊर्ध्वं ब्रह्माणि मे रक्षेत् अधस्ताद्-वैष्णवी तथा ।

एवं दश दिशो रक्षेत् चामुडा शव वाहना ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

इति दिव्य द्रुष्ट्यावलोकेकनेन दिव्यान् विघ्नान् उत्सार्य-भुमौ
वामपाद तल पार्ष्णिना घातत्रयम् कृत्वा भौमान विघ्नान् उत्सार्य
(आंखो को बड़ी करके आकाश तरफ़ देखना है और भाव
करना है की सभी अशुभ तत्व दुर हो जाये इसके बाद जमीन
के ऊपर बाएँ पैर की पार्ष्णिना (एड़ी) को तीन बार जमीन पर
घात करे ।)

अपक्राक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम् ।
सर्वेषामविरोधेन पूजाकर्म करोम्यहम् ॥
यदत्र संस्थितं भूतं स्थान माश्रित्य सर्वतः ।
स्थानं त्यक्ता तु तत् सर्वं यत्रस्थं तत्र गच्छतु ॥
भूतानि राक्षसा वापि येऽत्र तिष्ठन्ति केचन ।
ते सर्वेऽप्यपगच्छन्तु देवपूजां करोम्यहम् ॥
नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फट् इति मंत्रेणच्छोटिकया
वह्निप्राकारत्रयं विभाव्य उदकोपस्पर्शः ।
ततो भुमौ हस्तौ कृत्वा पश्चात् ब्रूयात् ।
शुक्लवर्ण महीकार्या दिव्याभरणभूषिता ।
चतुर्भुजा सौम्यवपुश्चंद्रांशुसदृशांबरा ॥
॥ भैरवनमस्कारः ॥

करकलितकपालः कुण्डलीदंडपाणि -
स्तरुणतिभिरनीलव्यालययज्ञोपवीती ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

क्रतु समयसपर्या विघ्नविच्छेदहेतु -

र्जयति बटुकनाथः सिद्धिदः साधकनाम् ॥

~ अथ भूतशुद्धिः ~

आचमन -

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं देवीतत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ चामुण्डायै दुर्गातत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ विच्चे महादेवीतत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे हस्तं प्रक्षाल्य ।

प्राणायाम -

ॐ अस्य श्रीनवार्णमन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुरुद्रा ऋषयः,

गायत्र्युष्णिगनुष्टुभश्छन्दांसि, श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो

देवताः, ऐं बीजम्, ह्रीं शक्तिः, क्लीं कीलकम्,

त्रिगुणात्मिकादुर्गादेवता प्रीत्यर्थे प्राणायामे विनियोगः ।

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे नमः । (एवं त्रिः)

यथा पर्वत धातुनां दोषां दहति पावक ।

तेषां अन्तर गतं पापं प्राणायामे न दह्यते ॥

(अपनी गोद मे दोनो हाथो को उत्तान रखकर मूलाधार स्थित कुण्डलीनी 'सोऽहं' मन्त्र से संयुक्त करे । कुण्डलीनी को सुषुम्णा मार्ग द्वारा मूलाधार से स्वाधिष्ठान मणिपूर अनाहत

भूशुध्यादिप्रयोगः

विशुद्धि और आज्ञा चक्रों का भेदन करते हुए सहस्र दल की कर्णका में परम शिव से संयोजीत करे ।

कुंडलिनी ध्यायेत् अब भावना करे की पृथ्वी, जल, अग्नि, वायु, आकाश, पञ्चभूत और गन्ध, रस, रूप, स्पर्श, शब्द पञ्चतन्मात्राएँ ; नासिका, जीभ, नेत्र, त्वचा, कर्ण - पञ्चज्ञानेन्द्रियां वाक्, हस्त, पाद, गुह्य, मेद् - पांच कर्मेन्द्रिया ; प्रकृति, मन, बुद्धि, अहंकार सभी चोबिसो तत्व उसमे विलीन हो गये ।

अब धूम्रवर्ण वायुबीज “यं” का वामनासापुट मे ध्यान करके (१६) सोलह बार जप करते हुए शरीर के अन्दर की और वायु को खिचे,

अब दोनो नासापुटों को बन्ध करके “यं” बीज का (६४) चौंसठ बार जप करके कुम्भक करे, बाईं कोख मे स्थित कृष्णवर्ण पाप पुरुष का शोषण करके “यं” बीज का (३२) बतीस बार जप करके दाए नासा से वायु का रेचन कर दे यानी वायु छोड दे ।

बाद मे दाए नासापुट मे रक्तवर्ण अग्नि बीज “रं” का ध्यान करके (१६) सोलह बार जप करते हुए शरीर मे वायु को खिचे अब पहले की तरह “रं” बीज बोलकर (६४) चौंसठ बार “रं” बीज बोलकर कुम्भक करे तब मूलाधार स्थित अग्नि

भूशुध्यादिप्रयोगः

के द्वारा कृष्णवर्ण पाप पुरुष देह को भस्मीभूत करे अब “रं” बीज को (३२) बतीस बार जप करते हुए भस्म सहित वायु का रेचन करे ।

अब चन्द्र बीज “ठं” का वामनासिका मे ध्यान करे ललाट मे चन्द्रमा को लाकर “ठं” बीज (१६) सोलह बार जप करके नासिका छिद्रो को बन्ध करे,

अब वरुण बीज “वं” को (६४) चौंसठ बार जप करके मातृकावर्ण भय अमृत द्वारा पुरे नये देह की रचना करे ।

अब पृथ्वी बीज “लं” के (३२) बतीस बार जप करके अपना शरीर सुष्छढ़ होने की भावना करे और दाई नासिका से वायु का रेचन करे ।

(गौतम तत्र))

मूलाधारचतुर्दलकमलकर्णिकान्तर्गत त्रिकोणान्तरस्थां अधोमुखीं स्वयं भूलिंगवेष्टिनी प्रसुप्तभुजंगाकारां शंखाकारेण सार्द्धत्रिवलयां तडित्कोटिनिभा नीवारांशुकतन्वी मूलविद्याप्रकृतिमयीं कुंडलिनीमिष्टदेवतारूपां ध्यात्वा । हुंकारेण त्रिकोणाग्निना

भूशुद्यादिप्रयोगः

सचेतनां कृत्वा स्वभूलिंगमध्यवर्ति सषुम्णा मार्गणोर्ध्वगां कृत्वा
मूलाधारस्वाधिष्ठान मणिपूरक अनाहत विशुद्धाज्ञादीनि चक्राणि
भेदयित्वा सहस्रारस्थपरमशिवे
जीवात्मा सह कुंडलिनी हंसः इति संयोजयेत् ।
मूलाधारात् समुत्थाप्य कुंडलीं परदेवताम् ।
सुषुम्णामार्गमाश्रित ब्रह्मरन्धगतां स्मरेत् ।
जीवं ब्रह्मणि संयोज्य हंसमंत्रेण साधकः ॥
ॐ “हंसः सोऽहम्” ।

॥ अथ मातृकोपसंहारः ॥

नीचे दिये गये निम्न वाक्य बोलते जाये और हरेक वाक्य के अंत मे दोनो हाथो से अपने शरीर मे देवी तत्व का आवाहन करे ऐसी मुद्रा बनाये और यह अपने शरीर मे पञ्च महाभूत की शुद्धि के लिए करे ।

(उ० = उपसंहरामि)

१.क्षकारं हकारे उ० । २.हकारं सकारे उ० । ३.सकारं षकारे उ०।
४.षकारं शकारे उ० । ५. शकारं वकारे उ० । ६.वकारं लकारे उ०।
७.लकारं रकारे उ० । ८.रकारं यकारे उ० । ९.यकारं मकारे उ० ।
१०.मकारं भकारे उ० । ११.भकारं बकारे उ० । १२.बकारं फ़कारे उ०।
१३.फ़कारं पकारे उ० । १४.पकारं नकारे उ०। १५.नकारं धकारे उ०।
१६.धकारं दकारे उ० । १७.दकारं थकारे उ०। १८.थकारं तकारे उ०।
१९.तकारं णकारे उ० । २०.णकारं ढकारे उ०। २१.ढकारं डकारे उ०।

भूशुध्यादिप्रयोगः

२२.डकारं ठकारे उ० । २३.ठकारं टकारे उ० । २४.टकारं जकारे उ० ।
 २५.जकारं झकारे उ० । २६.झकारंजकारे उ० । २७.जकारं छकारे उ० ।
 २८.छकारं चकारे उ० । २९.चकारं डकारे उ० । ३०.डकारं घकारे उ० ।
 ३१.घकारं गकारे उ० । ३२.गकारं खकारे उ० । ३३.खकारं ककारे उ० ।
 ३४.ककारंअःकारे उ० । ३५.अःकारंअंकारे उ० । ३६.अंकारंऔकारे उ० ।
 ३७.औकारं ओकारे उ० । ३८.ओकारं ऐकारे उ० । ३९.ऐकारंएकारे उ० ।
 ४०.एकारं ल्टकारे उ० । ४१.ल्टकारं ल्टकारे उ० । ४२.ल्टकारं ऋकारे उ० ।
 ४३.ऋकारं ऋकारे उ० । ४४.ऋकारं ऊकारे उ० । ४५.ऊकारं उकारे उ० ।
 ४६.उकारं ईकारे उ० । ४७.ईकारंइकारे उ० । ४८.इकारं आकारे उ० ।
 ४९.आकारं अकारे उ० । ५०.अकारं ॐकारे उ० ।

अकारः सहस्रदलांबुजाकारे ब्रह्मरन्धे परमात्मनि “लयं” गतः
 इति भावयेत् ।

ब्रह्मरन्ध मे परमात्मा लय हो जाये ऐसी भावना करे ।

॥ अथ भूतोपसंहारः ॥

पादादिजानुपर्यन्तं पृथ्विस्थानं तत्र पार्थिवमंडलं चतुरस्त्रं
 वज्रलांछितं तन्मध्ये पीतवर्णं “लं” बीजयुक्तं पंचगुणं ध्यायेत् ।
 (पैर से लेकर घुटने तक बीज मंत्र “लं” का ध्यान करे ।)

पादादि जानु पर्यन्तं चतुष्कोणं स्ववज्रकं ।

“लं” बीजाद्बं स्वर्णवर्णं स्मरेदवनिमण्डलम् ॥

“लं” पृथिव्यै नमः ध्यायामि । “लं” पृथिव्याधिपतये
 निवृत्तिकलात्मने हीं फट् स्वाहा पृथिव्ये अप्सु प्रविलापयामि ॥१॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

जान्वादि नाभिपर्यन्तं आपस्थानं तत्र वारुणमंडलं धनुषाकारं
उभयोः कोट्योः श्वेतपद्मलांछितं तन्मध्ये श्वेतवर्णं “वं” बीजयुक्तं
चतुर्गुणं ध्यायेत् ।

(घुटने से लेकर नाभी तक बीज मंत्र “वं” का ध्यान करे ।)

जान्वोरानाभि चंद्रार्धनिभं पद्मद्वयाकृतिम् ।

वंबीजयुक्तंश्वेताभं अपां सोममण्डलं स्मरेत् ॥

“वं” अदभ्यो नमः ध्यायामि । “वं” विष्णवे प्रतिष्ठाकलात्मने हीं
फट् स्वाहा अपोऽग्नौ प्रविलापयामि ॥२॥

नाभ्यादि हृदयपर्यन्तं अग्निस्थानं वह्निमंडलं त्रिकोणं
स्वस्तिकलांछितं तन्मध्ये रक्तवर्णं “रं” बीजयुक्तं त्रिगुणं ध्यायेत् ।

(नाभी से हृदय तक अग्नि बीज मंत्र “रं” का ध्यान करे ।)

नाभे हृदय पर्यन्तं त्रिकोणं स्वस्तिकासनम् ।

“रं” बीजेन युतं रक्तं स्मरेत् पावक मण्डलं ॥

“रं” अग्नये नमः ध्यायामि । “रुं” रुद्राय विद्याकलात्मने हुं फट्
स्वाहा अग्निं वायौ प्रविलापयामि ॥३॥

हृदयादि भ्रूमध्यपर्यन्तं वायुमंडलं षट्कोणं षट्टिंदुलांछितं तन्मध्ये
धूम्रवर्णं “यं” बीजयुक्तं द्विगुणं ध्यायेत् ।

(हृदय से लेकर दोनो आंख के उपर की भ्रमरो के बीच मे
वायु बीज मंत्र “यं” का ध्यान करे ।)

ह्यदोभू मध्य पर्यन्तं वृत्तं षट् बिन्दु लान्छीतं ।

भूमध्यादिप्रयोगः

“यं” बीज युक्तं धूम्राभं वायव्यं मण्डलं स्मरेत् ॥

“यं” वायवे नमः ध्यायामि । “यं” वायवे ईशानाय
शांतिकलात्मने “हुं” फट् स्वाहा वायुमाकाशे प्रविलापयामि
॥४॥

भूमध्यादि ब्रह्मरन्धर्पर्यन्तं आकाशमण्डलं वर्तुलाकारं ध्वजलांछितं
तन्मध्ये नीलवर्णम् “हं” बीजयुक्तं एकगुणं ध्यायेत् ।

(दोनो भ्रमरो से लेकर ब्रह्मरन्ध्र तक आकाश बीज मंत्र “हं”
ध्यान का करे ।)

(ब्रह्मरन्ध्र को मस्तक के अंदर का गुप्त छिद्र जिसमें से प्राण
निकलने से ब्रह्मलोक की प्राप्ति होती है । जिसे ब्रह्मरन्ध्र कहते
हैं । ब्रह्माण्ड का द्वार भी कहते हैं ।)

(प्राण वायु को रोधकर पृथ्वी को जल में लय करना है ।
जल से अग्नि में लय करना है । अग्नि से वायु में लय करना
है । वैसे इन पञ्च महाभूतों को लय करते हुए नीचे दिये गये
निम्न श्लोक का पठन करना है ।)

मन्त्रः

आब्रह्म रन्ध्रं भूमध्याद् वृत्तं स्वच्छंमनोहरं ।

“हं” बीजयुक्तंमाकाश मण्डलं च विचिन्तयेत् ॥

“हं” आकाशाय नमः ध्यायामि । सदाशिवाय शांत्यतीताय
कलात्मने “हुं” फट् स्वाहा आकाशं अहंकारे प्रविलापयामि

भूशुध्यादिप्रयोगः

॥५॥

ततध्यधा भुवंजलेप्रविलापयामि । जलंवन्हौप्रविलापयामि ।
 वन्हीवायोप्रविलापयामि । वायुं आकाशेप्रविलापयामि ।
 आकाशं अहंकारेप्रविलापयामि ।
 अहंकारे महतत्वोप्रविलापयामि ।
 अहंकारं महतत्वे प्रविलापयामि ।
 महतत्वं प्रकृतौ प्रविलापयामि ।
 प्रकृतिं पुरुषे प्रविलापयामि ।
 पूरुषं परब्रह्मणि प्रविलापयामि ।
 नित्यशुद्धबुद्धस्वभावे स्वप्रकाशे सत्यज्ञाना-नन्ता-नन्द-लक्षणे
 परमकारणे-परब्रह्मणी-प्रविलापयामि ॥
 अहं देवो न चान्योऽस्मि ब्रह्मैवाह न शोकभाक् ।
 सच्चिदानन्द रूपोऽहं निर्वकल्प स्वभाववान् ॥
 इति आत्मानं विभाव्य केव्वलेहे पापपूरुषं ध्यायेत् ।

अथ पापपूरुषध्यानम् -

शुद्धसच्चिन्मयो भूत्वा चिंतयेत् पापपूरुषम् ।
 वामकुक्षिस्थितं कृष्णमंगुष्ठपरिमाणकम् ॥
 विप्रहत्याशिरोयुक्तं कनकस्तेयबाहुकम् ।
 मदिरापानहृदयं गुरुतत्त्वकटियुतम् ॥
 तत्संयोगीपदद्वन्द्वमंगप्रत्यंगपातकम् ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

उपपातकरोमाणं रक्तश्मश्रुविलोचनम् ।

खडगचर्मधरं कुद्धं पुरुषं कञ्जलप्रभम् ॥

इति ध्यात्वा ॥

जलमादाय -

“यं” इति वायुबीजस्य किष्कन्धक्रृषिः जगतीछन्दः वायुर्देवता पापपुरुषस्य शोषण दहने भस्मे रेजने च विनियोगः ।

पापपुरुषदहनम् -

(शिव का ध्यान करके शुद्ध मन से बाईं और पापपुरुष को याद करे ।)

तद्यथा “यं” इति वायुबीजं पूरकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा तद् बीजोत्थवायुना पापपुरुषशोषितं विभावयेत् ।

(“यं” वायु बीज का स्मरण करते हुए पापपुरुष का शोषण करे ।) (“रं” अग्नि बीज को स्मरण करते हुए पापपुरुष का दहन करे ।)

“रं” इति वह्निबीजं कुंभकेन चतुःषष्ठीवारं (६४) जपित्वा ।

शरीराप्लावनं “यं” इति वायुबीजं रेचकेन द्वात्रिंशवारं (३२)

जपित्वा पापपुरुषमस्म रेचयेत् ॥

जलमादाय -

(“वं” बीज का स्मरण करते हुए पापपुरुष की जो भस्म बनी है उसे गीला करे ।)

भूशुध्यादिप्रयोगः

“वं” इति वरुणबीजस्य हिरण्यगर्भऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वरुणो
देवता “वं” इति पृथिवि बीजस्य ब्रह्माऋषिः गायत्रीछन्दः
पृथिवि देवता “हं” इति आकाशबीजस्य शिवऋषिः अव्यक्ता
गायत्रीछन्दः परमशिवो देवता पापपुरुषस्य भस्मप्लावने
भस्मकठिनीकरणे अंगान्युत्पादने च विनियोगः ॥
तद्यथा – “वं” इति सुधाबीजं पूरकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा
॥ (लं बीज को स्मरण करते हुए जो पापपुरुष की भस्म का
गोला बनाये ।)

ततो “लं” इति भूबीजं कुंभकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा ॥
(“हं” बीज को स्मरण करते हुए भस्म का बना हुआ गोला
उसको आकाश मे लय करने की भावना करे ।)
“हं” इति आकाशबीजं रेचकेन द्वात्रिंशद्वारं (३२) जपित्वा ॥
एवं शरीरं विचिन्त्य परमात्मनः सृष्टिक्रमेण तत्त्वानि स्वस्वस्थाने
स्थापयेत् ।

यथा परब्रह्मणः सकाशात् प्रकृतिस्वरूपा मया प्रादुर्भूता । तस्याः
शकाशात् प्रकृतेः महत्तत्वम् । महत्तत्वादहंकारः ।
अहंकारादाकाशः । आकाशात् वायुः । वायोरग्निः । अग्नेरापः ।
अङ्गः पृथिवि । पृथिव्या ओषधयः । ओषधिभ्यो अन्नम् ।
अन्नाद्रेतः । रेतसः पुरुषः । स वा एष पुरुषोऽन्नरस मयः “हंसः
सोऽहम्” ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

कुण्डलीजीवमादाय परसंगात् सुधामयम् ।
 संस्थाप्य हृदयांभोजे मूलाधारगतं स्मरेत् ॥
 एवं स्वशरीरं पुनरुत्पन्नं तेजोमयं पुण्यात्मकं सकलपुरुषार्थ -
 साधकं निरस्तकिल्बिषं देवताराधनयोग्यं विभावयेत् ॥

॥ इति भूतशुद्धिः ॥

॥ अथ प्राणप्रतिष्ठा ॥

जलमादाय । अस्य श्री प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः
 ऋषयः ऋग्यजुः । सामानि छन्दांसि । जगतसृष्टिः
 प्राणशक्तिर्देवता । “आं” बीजम् । “ह्रीं” शक्तिः । “क्रौं”
 कीलकम् । मम प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः ।

अथ न्यासाः -

ॐ ब्रह्मविष्णुमहेश्वरऋषिभ्यो नमः शिरसि । (मस्तक पर)

(मुख पर) ॐ ऋग्यजुःसामछंदोभ्यो नमः मुखे ।

(हृदय पर) ॐ जगत् सृष्टिकारिणीप्राणशक्तिर्देवतायै नमः
 हृदये ।

(गुह्य भाग पर) ॐ आँ बीजाय नमः गृह्ये ।

(पैरो पर) ॐ ह्रीं शक्तये नमः पादयोः ।

(सर्व अङ्ग पर दोनो हाथो से स्पर्श करना है शिर से लेकर
 पैर तक)

क्रौं कीलकाय नमः सर्वांगे । इति ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

॥ अथ षडंगन्यासः ॥

(हाथो के न्यास और हृदय के न्यास यहा करना है ।)

(दोनो हाथो के अङ्गुष्ठ के मूल मे तर्जनी अङ्गुली रखकर धीरे-धीरे उपर की और ले जाये और बाद में दाएं हस्त की पांचो उङ्गलिया हृदय के भाग पर रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों अं कं खं गं घं डं -

पृथिव्यस्तेजोवाय्वाकाशात्मने

आं अंगुष्ठाभ्याम् नमः । (हृदयाय नमः)

(अङ्गुष्ठ को तर्जनी अङ्गुली के मूल भाग मे रखे और वहा से धीरे धीरे अङ्गुष्ठ को उपर ले जाये और पांचो अङ्गुलीया शीर के उपर रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों इं चं छं जं झं जं - शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मने
ईं तर्जनीभ्याम् नमः । (शिरसे नमः)

(अङ्गुष्ठ को मध्य अङ्गुली के मूल मे रखे और धीरे-धीरे उपर ले जाये और दाएं हाथ को शिखा के उपर रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों उं टं ठं डं णं - त्वक्

चक्षुःश्रोत्रजिह्वाग्राणात्मने

ऊं मध्यमाभ्यां नमः । (शिखायै नमः)

भूशुध्यादिप्रयोगः

(अङ्गुष्ठ को अनामिका अङ्गुली के मूल मे रखे और धीरे-धीरे उपर ले जाये और दोनो हाथो को विरुद्ध दिशा मे अपने बाहु पर रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों एं तं थं दं धं नं - वाक् पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं अनामिकाभ्यां नमः । (कवचाय नमः ।)

(अङ्गुष्ठ को छोटी अङ्गुली यानी कनिष्ठिका के मूल भाग पर अङ्गुष्ठ रखे और धीरे-धीरे अङ्गुष्ठ को उपर ले जाये और अनामिका तर्जनी दो उङ्गली दो आंख पर रखे और मध्यमा उङ्गली दोनो भ्रमर के बीच मे रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों ओं पं फं बं भं मं

वचानादानगतिविसर्गानंदात्मने

औं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । (नेत्रत्रयाय नमः ।)

(बाएं हाथ और दाएं हाथ दोनो को हथेली के उपर अरस परस करे मस्तक पर चुटकी बजाते हुए तर्जनी और मध्यमा दोनो उङ्गली बाएं हाथ की हथेली मे घात करे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं

मनोबुद्धयहंकारचितविज्ञानात्मने अः करतल करपृष्ठाभ्यां नमः ।

(अस्त्राय नमः ।) इति कर न्यासः (एवं हृदयादि न्यासः ।)

ततः आं नमः नाभ्यादिपादपर्यन्तम् । ॐ ह्रीं नमः

हृदादिनाभ्यन्तम् ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ क्रौं नमः भ्रूमध्यादिहृदान्तम् विन्यस्य हृदये सप्तधातून्विन्यसेत् ।

अद्यथा -

ॐ यं त्वगात्मने नमः । ॐ रं अश्रुगात्मने नमः । ॐ लं मांसात्मनेनमः । ॐ वं मेदात्मने नमः । ॐ शं अस्थ्यात्मने नमः । ॐ षं मञ्जात्मने नमः । ॐ सं शुक्रात्मने नमः । ॐ हं प्राणात्मने नमः । ॐ छं जीवात्मने नमः । ॐ क्षं बिजात्मने नमः ।

इति हृदये विनस्य अकारादि क्षकारान्तं मस्तकादारभ्य पादपर्यन्तं व्यापकं कुर्यात् ॥

यथा - अंआंइंईउंऊं ऋंऋंलंलूं एंऐंओंओंअंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंञंञं टंठंडंडंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं यंरंलंवं शंषंसंहं छंक्षं इति व्यापकं कार्यम् ॥

अं नमः । आं नमः । इं नमः । ईं नमः । इत्यादि क्षकारान्तं व्यापकं कुर्यात् ।

ततः स्वहृदि पीठ शक्ति विन्यस्य पूजयेत् ॥

यथा - मं मंडुकाय नमः । कालाग्निरुद्राय नमः । इत्यादि पीठशक्ति विन्यस्य ध्यायेत् ।

पीठ : श्री गुरुभ्यो नमः । गणपतये नमः । श्वेष्टदेवतायै नमः

भूशुध्यादिप्रयोगः

अथ पीठदेवता - ॐ पूर्वपीठाय नमः ॥ (ॐ सर्वत्र) पूं पूर्णपीठाय० । कं कामपीठाय० । उं उड्यानपीठाय० । मां मातृपीठाय० । जं जालंधरपीठाय० । कं कोल्हागिरिपीठाय० । कं कामरूपीठाय० । गुरवे० । परमगुरवे० । परमेष्ठिगुरवे० । गुरुपंक्तये० । मातापितृभ्यां० । उपमन्युनारद सनक व्यासादिभ्यो० । गं गणपतये० । दुं दुर्गायै० । सं सरस्वत्यै० । क्षं क्षेत्रपालाय० । **ततः स्वहृदि पीठ शक्तिं पूजयेत्** मं मंडुकाय० । आं आधारशक्तयै० । मूं मूलप्रकृत्यै० । कां कालाग्निरुद्राय० । आं आदिकूर्माय० । अं अनन्ताय० । आं आदिवराहाय० । पं पृथिव्यै० । अं अमृतार्णवाय० ।

रं रत्नद्विपाय० । हं हेमगिरये० । नं नंदनोद्यानाय० । कं कल्पवृक्षाय० ।

मं मणिभूतलाय० । दं दिव्यमंडपाय० । सं स्वर्णवेदिकायै० । रं रत्नसिंहासनाय० । धं धर्माय० । ज्ञा ज्ञानाय० । वैं वैराग्याय० । ऐं ऐश्वर्याय० । अं अधर्माय० ।

अं अज्ञानाय० । अं अवैराग्याय० । अं अनैश्वर्याय० । सं सत्त्वाय० ।

पं प्रबोधात्मने० । रं रजसे० । पं प्रकृत्यात्मने० । तं तमसे० । मं मोहात्मने० ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

सों सोममंडलाय० । सुं सूर्यमण्डलाय० । वं वह्नि मण्डलाय० ।
मां मायातत्वाय० । विं विद्यातत्वाय० । शिं शिवतत्वाय० । ब्रं
ब्रह्मणे० ।

मं महेश्वराय० । आं आत्मने० । अं अन्तरात्मने० । पं
परमात्मने० ।

जं जीवात्मने० । ज्ञा ज्ञानात्मने० ।

कं कन्दाय० । नं नीलाय० । पं पद्माय० । मं महापद्माय० । रं
रक्षेभ्यो० ।

कं केसरेभ्यो० । कं कर्णिकायै० । नंदायै० । भगवत्यै० ।

रक्तदन्तिकायै० । शाकम्भर्यै० । दुर्गायै० । भीमायै० ।

कालिकायै० । भ्रामर्यै० । शिवदूत्यै नमः ॥ इति पीठदेवता ॥

शक्ति पूजयेत् जयायै नमः । विजयायै नमः । अजितायै नमः

। अपराजीतायै नमः । नित्यायै नमः । विलासिन्यै नमः ।

दोग्ध्रीयै नमः । अघोरायै नमः । मङ्गलायै नमः । ॐ ह्रीं नमो

भगवते सकल गुणात्मक शक्ति युक्ताय अनन्ताय योग पीठात्मने
नमः ॥

रक्तांभो-धिस्थ-पोतोल्ल-सदरुणसरो-जाधिरुढा कराञ्जैः

पाशं कोदंड - भिक्षुद् - भवमथ गुण - मप्यं कुशं पंचबाणान्

बिभ्राणा सृक्षपालं त्रिनयन - लसिता पीनवक्षो रुहाद्बा

देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्ति परा नः ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

पश्चोपचारैः पूजयेत् । छत्रचामरमुकुर मुकुटपादुकाः
परिकल्प्यामि । इति संपूज्य । सुमुखवृत्तचतुरस्त्र
गोक्षुरयोनीमुद्राः प्रदर्शयेत् । इति ध्यात्वा मानसोपचारैः संपूज्य
सुमुखवृत्त चतुरस्त्र गोक्षुर योनिमुद्रांप्रदर्शयेत् ।

(हृदय कमल के अष्ट पत्र की भीतर षट्कोण मे निम्न मंत्र के
द्वारा देवता को आवाहित करे ।)

आवरणपूजा - दक्षिण हस्तं हृदयं दत्वा प्रार्थयेत् । ब्रह्मणे नमः
। विष्णवे० । शिवाय० । सरस्वत्यै० । लक्ष्म्यै० । गौर्य० ।
इति प्रथमावरणम् ।

(कमल के केसर मे भीतर मे षड्ङ्गन्यास करे ।)

हृदयाय० । शिरसे० । शिखायै० । कवचाय० । नेत्रत्रयाय० ।
अस्त्राय० ।

इति द्वितीयावरणम् ।

(अष्ट पत्र मे पूर्व से करे ।)

ब्राह्मयै० । माहेश्वर्यै० । कौमार्यै० । वैष्णव्यै० । वाराह्यै० ।
इंद्राण्यै० । चामुङ्डायै० । महालक्ष्म्यै० ।

इति तृतीयावरणम् ।

(दश दिशाओ मे करे ।)

इंद्राय० । अग्न्यै० । यमाय० । निष्ठ्रितयै० । वरुणाय० ।
वायवे० । सोमाय० । ईशानाय० । ब्रह्मणे० । अनंताय० ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

इति चतुर्थावरणम् ।

(दश दिशाओं में करे ।)

वज्राय० । शक्तय० । दंडाय० । खड्डाय० । पाशाय० ।

अंकुशाय० । गदाय० । त्रिशलाय० । चक्राय० । पद्माय० । इति
पंचमावरणम् ।

(ज्ञान मुद्रा से हृदय के पर प्राण देवताओं का आवाहन करे
।)

एवमावरणानि हृदये विन्यस्य ततो हृदि ज्ञानमुद्रया हस्तं दत्त्वा
प्राणस्थापनं कुर्यात् ।

ॐ आंहींक्रौं यंरंलं वंशंषंसंहंसः सोऽहम् मम प्राणा इह
प्राणाः । पुनः

ॐ आंहींक्रौं यंरंलं वंशंषंसंहंसः सोऽहम् - मम जीव इह
स्थितः । पुनः

ॐ आंहींक्रौं यंरंलं वंशंषंसंहंसः सोऽहम् सर्वेन्द्रियाणि वाङ्-
मन- स्त्वक्-चक्षुः-श्रोत्र-जिह्वा-ग्राण-पाणि-पाद-पायू-उपस्थानि इहै-
वागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा ।

ॐ क्षंसंहंसः ह्रीं ॐ - इति प्राणप्रतिष्ठामंत्रं त्रिवारं जपेत् ।
गर्भाधानादिषोऽशसंस्कार सिद्धर्थं पञ्चदशप्रणवावृत्तिं करिष्ये ।
अनेन मम देहस्य गर्भाधानादि पञ्चदशःसंस्काराः संपद्यन्ताम् ॥
अयं देहः सर्वकर्मारंभयोग्यो भव ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ज्योतिर्मयं स्वशारीरं भावयेत् ।

ततः प्राणायामं कुर्यात् ।

यथा - अकारादिषोङ्शस्वरानुच्चार्य (१६ - अंआँइँईउँ
ऋंऋंलंलूं एँएँ ओँओँ अंअः ।)

वामनासिकया वायुं पूरयित्वा ।

ककारादि पंचविंशतिवर्णनुच्चार्य (२५ - कंखंगंधंडं
चंछंजंझंजं टंठंडंठं तंथंदंधनं पंफंबंभंमं)
कुंभकेन वायुं स्थिरीकृत्य ।

यकारादिक्षकारान्तान्वर्णन् उच्चार्य (१० - यंरंलंवं शंषंसंहं
ळंक्षं)

वायं रेचयेत् ।

यथा पर्वतधातुनां दोषं दहति पावकः । एवमंतर्गतं पापं
प्राणायामेन दह्यते ॥

इति देहशुद्धिं भावयेत् इति प्राणप्रतिष्ठा ॥

~ अथान्तर्मातृकान्यासः ~

जलमादाय - अस्य श्रीअन्तर्मातृकामंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिः ।

गायत्रीछंदः । अन्तर्मातृकासरस्वती देवता । हलो बीजानि ।

स्वराः शक्तयः । बिन्दवः (क्षं) कीलकम् ॥ अन्तर्मातृकान्यासे
विनियोगः ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

न्यासः -

ॐ ब्रह्मऋषये नमः शिरसि । ॐ गायत्री छुंदसे० मुखे ।
 ॐ अन्तर्मातृकासरस्वतीदेवतायै० हृदये ॥ ॐ हलो बीजाय०
 गुह्ये ।

ॐ स्वराःशक्तये० पादयोः । (क्षं) बिन्दुकीलकाय० सर्वङ्गे ॥

अथ करन्यासः -

ॐ अंकंखंगंघंडं आं - अंगुष्ठाभ्यां नमः । (हृदयाय नमः।)

ॐ इंचंछंजंझंञं ई - तर्जनीभ्यां नमः । (शिरसे नमः।)

ॐ उंठंठंडंठंणं ऊ - मध्यमाभ्यां नमः । (शिखायै नमः।)

ॐ एंतंथंदंधंनं ऐ - अनामिकाभ्यां नमः । (कवचाय नमः।)

ॐ ओंपंफंबंभंमं औं - कनिष्ठिकाभ्यां नमः । (नेत्रत्रयाय नमः।)

ॐ अंयंरंलं वंशंषंसं हंळंक्षं अः - करतल करपृष्ठाभ्यां नमः ॥
 (अस्त्राय नमः॥)

इति करन्यासः (एवं हृदयादि)

अथ ध्यानम् -

पंचाशलिपिभिर्विभज्य मुखदोः हृत्पद्मवक्षः स्थलां,

भास्वन्मौलिनिबद्धचंद्रशकलामापीनतुंगस्तनीम् ।

मुद्रामक्षणगुणं सुधाद्वकलशं विद्यां च हस्ताम्बुजै-

र्बिन्नाणां विशदप्रभां त्रिनयनां वाग्देवतामाश्रये ॥

एवं ध्यात्वा ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

मानसोपचारैः पूज्येत् -

लं पृथिव्यात्मकं गन्धं परिं ॥

हं आकाशात्मकं पुष्पं परिं ॥

यं वाय्वात्मकं धूपं परिं ॥

रं तेजआत्मकं दीपं परिं ॥

वं अमृतात्मकं नैवेद्यं परिं ॥

सं सोमात्मकं ताम्बुलं परिं ॥

छत्रचामरदर्पणमुकुरमुकुटपादुकाः परिं ॥

इति संपूज्य ॥

सुमुखवृत्तचतुरस्त्रगोक्षुरयोनीमुद्राः प्रदर्शयेत् । ततो

दक्षिणकनिष्ठिकाया आद्यपर्वारभ्य वामाङ्गुष्ठापर्वपर्यन्तं षोडशसु

पर्वसु षोडशस्वरान् विन्यसेत् ॥

यथा - अंआं इंई उंऊं ऋंऋं लृंलं एंऐं ओंऔंअंअः ।

ततो वामतर्जनीमारभ्य दक्षिणतर्जनीपर्यन्तमेकैकस्यां पार्वस्याग्रेषु

चतुरश्चतुरो वर्णान् क्रमेण विन्यस्य अंगुष्ठयोर्हलौ सर्वाङ्ग गुल्यग्रेषु

क्षकारं विन्यसेत् ॥

यथा - कंखंगंघं । डंचंछंजं । झंजंटंठं । डंठंणंतं । थंदंधंनं ।

पंफंबंभं । मंयंरंलं । वंशंषंसं । (अंगुष्ठयोः) हंलं । (अंगुल्यग्रेषु)

क्षं ॥ इत्थंकरस्थमातृकान्यासः । पुनः पूर्वोक्तमातृकान्यासः ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

यथा (षोडशपत्रके कंठे) - अंआं इँई उंऊं ऋंऋं लृंलं एँएं
ओंओंअंअः।

(द्वादश पत्रके हृदि) - कंखंगंघं डंचंछंजं झंजंटंठं ।

(दशपत्रके नाभौ) - डंठंणंतंथं दंधंनंपंफं ।

(षष्ठ्यत्रके गुह्ये) बंभंमंयंरंलं ।

(चतुष्पत्रके गुदे) वंशंषंसं ।

(द्विपत्रके भ्रुवोर्मध्ये) हंक्षं ।

॥ इति ॥

ध्यानम् -

आधारे लिंगनाभौ प्रकटितहृदये तालुमूले ललाटे,

द्वे पत्रे षोडशारे द्विदशदशादले द्वादशार्द्धे चतुष्के ।

वासान्ते बालमध्ये डफकठ सहिते कंठदेशे स्वराणां,

हं क्षं तत्त्वार्थयुक्तं सकलदलगतं वर्णरूपं नमामि ॥

एवं ध्यानं कृत्वा ततो मूर्छादिपादान्तं स्वशरीरे व्यापकं कुर्यात् ।

अं आं इत्यादि क्षान्तम् ॥

यथा - अंआं इँई उंऊं ऋंऋं लृंलंलृं एँएं ओंओं अंअः ।

कंखंगंघं चंछंजंझंञं टंठंडंठं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं यंरंलंवंशं
षंसंहंलंक्षं ।

॥ इति अन्तर्मातृका न्यासः ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः
~ बहिर्मातृकान्यासः ~

आचमन -

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं देवीतत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ चामुण्डायै दुर्गातत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ विच्चे महादेवीतत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे पाणिं प्रक्षाल्य ॥

प्राणायाम -

ॐ अस्य श्री नवार्ण मन्त्रस्य ब्रह्म-विष्णु-रुद्रो ऋषयः,
गायत्र्युष्णिगनुष्टुभश्छन्दांसि, ऐं बीजम्, ह्रीं शक्तिः, क्लीं
कीलकम्, त्रिगुणात्मिकादुर्गादेवता प्रीत्यर्थं प्राणायामे विनियोगः
।

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे नमः ॥ (एवं त्रिः)

जलमादाय - अस्य श्री बहिर्मातृकान्यासस्य ब्रह्मा ऋषिः ।
गायत्री छन्दः । बहिर्मातृकासरस्वती देवता । हलो बीजानि ।
स्वराः शक्तयः । अव्यक्तं कीलकं बहिर्मातृकान्यासे विनियोगः ॥

न्यासः - ब्रह्माऋषये नमः शिरसि । गायत्री छन्दसे नमो मुखे ।
श्री बहिर्मातृका सरस्वत्यै नमो हृदये । हल्म्योबीजेभ्यो नमो
गृह्ये । स्वरशक्तिभ्यो नमः पादयोः । अव्यक्ताय कीलकाय नाभौ
। मातृकान्यासे विनियोगाय नमः सर्वाङ्गेषु ।

करन्यास :

भूशुध्यादिप्रयोगः

अं कं खं गं धं डं आं अंगुष्ठाभ्यां० (हृदयायै नमः) ।
 इं चं छं जं झं जं ईं - तर्जनीभ्यां० (शिरसे नमः) ।
 उं टं ठं डं ढं णं ऊं - मध्यमाभ्यां० (शिखायै नमः) ।
 एं तं थं दं धं नं ऐं - अनामिकाभ्याम० (कवचाय नमः) ।
 ओं पं फं बं भं मं औं - कनिष्ठिकाभ्यां० (नेत्रत्रयाय नमः) ।
 अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं अः करतलकर पृष्ठाभ्याम् नमः
 (अस्त्राय नमः) । इति ॥

ध्यानम् -

पञ्चाशत् वर्णभेदैः विहितवदनदोः पादहृत् कुक्षिवक्षो-
 देशां भास्वत्कपर्दाकलित शशिकलां इंदुकुन्दावदाताम् ।
 अक्षस्त्रक् कुंभचिन्तालिखितपरकरां त्रीक्षणां पद्मसंस्थाम्,
 अच्छा कल्पामतुच्छ स्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि ॥ एवं
 ध्यात्वा ॥

मानसोपचारैः पूजनम् -

लं पृथिव्यात्मकं गन्धं परि० ॥ हं आकाशात्मकं पुष्पं परि० ॥
 यं वाय्वात्मकं धूपं परि० ॥ रं तेजआत्मकं दीपं परि० ॥
 वं अमृतात्मकं नैवेद्यं परि० ॥ सं सोमात्मकं ताम्बुलं परि० ॥
 छत्रचामरदर्पणमुकुरमुकुटपादुकाः परि० ॥
 सुमुखवृत्तचतुरस्त्रगोक्षुरयोनीमुद्राः प्रदर्शयेत् । इति संपूज्य ॥
 (शरीर के अङ्गों पर दाएं हाथ से स्पर्श करे ।)

भूशुध्यादिप्रयोगः

(दाएं का मतलब गुजराती में जमणी बाजु और बाएं का मतलब डाबी बाजु ।)

अं नमः ललाटे । (सिरपर ।) आं नमः मुखे । (मुख पर ।)
इं नमः दक्षिणनेत्रे । (दाएं आंख पर ।) ईं नमः वामनेत्रे ।
(बाएं आंख पर ।)

ॐ नमः दक्षिणकर्णे । (दाएं कान पर ।) ॐ नमः वामकर्णे ।
(बाएं कान पर ।) ऋं नमः दक्षिणनासापुटे । (दाएं नाक पर ।) ऋं नमः वामनासापुटे । (बाएं नाक पर ।) लं नमः दक्षिणगंडे । (दाएं गाल पर ।) लं नमः वामगंडे । (बाएं गाल पर ।) एं नमः ऊर्ध्वोष्ठे । (ऊपर के होठ पर ।)

ऐं नमः अधरोष्ठे । (नीचे के होठ पर ।) ओं नमः ऊर्ध्वदंतपंक्तौ । (ऊपर के दांत के पर ।) औं नमः अधोदन्तपंक्तौ । (नीचे के दांत के पर ।) अं नमः जिह्वाग्रे । (जीभ के पर ।) अं नमः शिरसि । (शिर के पर ।)

कं खं गं घं डं नमः दक्षिणहस्ते संध्यग्रेषु । (दाएं हाथ पर ।)
चं छं जं झं अं नमः वामहस्ते सन्ध्यग्रेषु । (बाएं हाथ पर ।)
ठं ठं डं ढं णं नमः दक्षिणपादे सन्ध्यग्रेषु । (दाएं पैरो पर ।)
तं थं दं धं नं नमः वामपादे सन्ध्यग्रेषु । (बाएं पैरो पर ।)
पं नमः दक्षिणकुक्षौ । (दाएं कमर पर ।) फं नमः वामकुक्षौ ।
(बाएं कमर पर ।) बं नमः पृष्ठे । (पीछे के हिस्से पर ।)

भूशुध्यादिप्रयोगः

भं नमः नाभौ । (नाभी पर ।) मं नमः उदरे । (उदर पर ।)
 यं त्वगात्मने नमः हृदि । (हृदय पर ।) रं असृगात्मने
 दक्षिणांसे । (दाएं कटी पर ।) लं मांसात्मने ककुदि ।
 (दाढ़ी के भाग पर ।) वं मेदात्मने वामांसे । (बाएं कटी
 भाग पर ।) शं अस्थ्यात्मने नमः हृदयादि दक्षिण हस्ताग्रान्तम्
 । (हृदय से लेकर दाएं हाथ के अग्रभाग तक ।) षं मञ्जात्मने
 हृदयादि वामहस्ताग्रान्तम् । (हृदय से लेकर बाएं हाथ के
 अग्रभाग तक ।) सं शुक्रात्मने नमः हृदयादिदक्षिणपादान्तम् ।
 (हृदय से लेकर दाएं पैर की उंगली के अग्रभाग तक ।)
 हं प्राणात्मने मुखाय नमः हृदयादिवाम पादान्तम् । (हृदय से
 लेकर बाएं पैर की उंगली के अग्रभाग तक ।) ळं जीवात्मने
 नमः नाभ्यादिहृदयान्तम् । (नाभी से लेकर हृदय तक ।)
 क्षं परमात्मने नमः हृदयादिमस्तकान्तम् (स्वशरीरेषु) विन्यसेत् ।
 (हृदय से लेकर मस्तक तक ।) ततः अकारादि क्षकारान्तं
 मस्तकादिपादान्तं व्यापकं कुर्यात् । (“अ” से लेकर “क्ष”
 कार तक मस्तक से लेकर पैर की अग्रभाग की उंगलीओ तक
 पुरे शरीर में व्यापक करे ।)

अनेन यथाशत्त्या कृतेन भूशुद्धि भूतशुद्धि प्राणप्रतिष्ठान्त -
 मातृकान्यासाख्येन कर्मणा श्री प्रधानदेवताः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ इति ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

॥ अथ देवी कलामातृकान्यासः ॥

संकल्प - जलमादाय -

अस्य श्री देवीकलामातृकान्यासस्य प्रजापति ऋषिः गायत्रीछन्दः
श्री मातृकाशारदादेवता हलोबीजानि स्वराः शक्तयः अमुक
कर्मादौ मातृकान्यासे विनियोगः ॥

प्रजापतिऋषये नमः शिरसि । गायत्रीछन्दसे नमः मुखे ।
शारदादेवतायै नमः हृदि । हलबीजेभ्यो नमः गुह्ये । स्वरशक्तये
नमः पादयोः । विनियोगाय नमः सर्वांगे । अं आं हृदयाय नमः
। इं ईं शिरसे स्वाहा । उ ऊं शिखायै वषट् । एं ऐं कवचाय
हुम् । ओं औं नेत्रत्रयाय वौषट् । अं अः अस्त्राय फट् ॥

श्लोक -

शंखचक्राञ्जपरशु कपालाक्षमालिकाः ।

पुस्तकातनुकुंभौ च त्रिशूलं दधती करैः ॥

सितपीतसितश्वेत रक्तवर्णेण्डिलोचनैः ।

पंचास्यसंयुतांचंद्र सकान्ति शारदां भजे ॥

इति ध्यात्वा मातृका न्यसेत् ।

ह्रीं अं निवृत्यै नमः ललाटे । आं प्रतिष्ठायै नमः मुखवृत्ते । इं
विद्यायै नमः दक्षनेत्रे । ईं शांत्यै नमः वामनेत्रे । उं धरायै नमः
दक्षकर्णे । ऊं दीपिकायै नमः वामकर्णे । ऋ रेचिकायै नमः

भूशुध्यादिप्रयोगः

दक्षनासापुटे । ऋं मोचिकायै नमः वामनासापुटे । लं परायै
 नमः दक्षकपोले । लं सूक्ष्मायै नमः वामकपोले ।
 एं सूक्ष्मभृतायै नमः ऊर्ध्वोष्टे । ऐं ज्ञानामृतायै नमः अधरोष्टे ।
 ओं आप्यायिन्यै नमः ऊर्ध्वदन्तपंक्तौ । औं व्यापिन्यै नमः
 अधोदन्तपंक्तौ । अं व्योमरूपायै नमः जिह्वायाम् । अः अनन्तायै
 नमः कंठे । कं सृष्टयै नमः दक्षबाहुमूले । खं ऋद्धयै नमः
 दक्षकूर्पे । गं स्मृत्यै नमः दक्षमणिबंधे ।
 घं मेघायै नमः दक्षहस्तांगुलिमूले । ङं श्रीयै नमः दक्षहस्तांगुल्यग्रे
 । चं लक्ष्म्यै नमः वामबाहुमूले । छं द्युत्यै नमः वामकूर्पे । जं
 स्थिरायै नमः वाममणिबंधे । झं स्थित्यै नमः वामहस्तांगुलिमूले
 । अं सिद्धयै नमः वामहस्तांगुल्यग्रे । टं जरायै नमः
 दक्षपादमूले । ठं पालिन्यै नमः दक्षजानुनि । डं क्षान्त्यै नमः
 दक्षगुल्फे । ढं ईश्वर्यै नमः दक्षपादांगुलिमूले । णं रत्यै नमः
 दक्षपादांगुल्यग्रे । तं कामिकायै नमः वामपादमूले । थं वरदायै
 नमः वामजानुनि ।
 दं आह्लादिन्यै नमः वामगुल्फे । धं प्रीत्यै नमः वामपादांगुलिमूले
 । नं दीर्घायै नमः वामपादांगुल्यग्रे । पं तीक्ष्णायै नमः दक्षपार्श्वे
 । फं रौद्रे नमः वामपार्श्वे । बं भयायै नमः पृष्ठे । भं निद्रायै
 नमः नाभौ । मं तंद्रिकायै नमः जठरे । यं क्षुधायै नमः हृदि ।
 रं क्रोधिन्यै नमः दक्षांसे । लं क्रियायै नमः ककुदि ।

एकादशन्यासाः

वं उत्कायै नमः वामांसे । शं मृत्युकायै नमः हृदयादि
दक्षहस्तांत ।

षं पीतायै नमः हृदयादि वामहस्तान्तम् । सं श्वेतायै नमः
हृदयादि दक्षपादान्तम् । हं अरुणायै नमः हृदयादि वामपादान्तम्
।

क्षं असितायै नमः मूर्धादि पादान्तम् । ज्ञं अनन्तायै नमः पादादि
मूर्धान्तम् ॥ इति देवीकलामातृकान्यासः ॥

॥ अथैकादशन्यासाः ॥

नवचंडी शतचंडी सहस्र चंडी हेतु यहाँ एकादशन्यास दीए है
चाहे तो न्यास सुविधा अनुसार करे ।

१ मातृका न्यासः (मातृकान्यास देवतुल्य बनने के लिए किया
जाता है (दाहिने हाथ की अङ्गुलीयों से शरीर का स्पर्श))
सर्वत्रादौ प्रणवोच्चारः ।

(दाएं का मतलब गुजराती में जमणी बाजु और बाएं का
मतलब डाबी बाजु)

अं नमो मूर्धि । (मस्तक) आं नमो ललाटे । (सिर) इं नमो
दक्षिणनेत्रे । (दाएं आंख) ईं नमो वामनेत्रे । (बाएं आंख)
उं नमो दक्षिणकपोले । (दाएं गाल) ऊं नमो वामकपोले ।
(बाएं गाल) ऋं नमो दक्षिणकर्णे । (दाएं कान) ऋं नमो
वामकर्णे । (बाएं कान) लं नमो दक्षनासापुटे । (दाएं नाक)

एकादशन्यासाः

लृं नमो वामनासापुटे । (बाएं नाक) एं नमः ऊर्ध्वोष्ठे ।
 (ऊपर के होठ) एं नमः अधरोष्ठे । (नीचे के होठ)
 ओं नमः ऊर्ध्वदन्तपंक्तौ । (ऊपर के दांत)
 औं नमः अधोदन्तपंक्तौ । (नीचे के दांत) अं नमः जिह्वायाम् ।
 (जीभ) अः नमस्तालुनि । (तालु) कं नमो दक्षबाहुमूले ।
 (दाएं हाथ के मूल भाग में) खं नमो दक्षकूर्पे ।
 (दाएं हाथ की कोहनी) गं नमो दक्षमणिबंधे ।
 (बाएं हाथ की कोहनी) घं नमो दक्षाङ्गुलिमूलो । (दाएं हाथ की
 अङ्गुली के मूल भाग में) ङं नमो दक्षाङ्गुल्यग्रे । (बाएं हाथ की
 अङ्गुली के मूल भाग में) चं नमो वामबाहुमूले । (बाएं हाथ के
 मूल भाग में) छं नमो वामकूर्पे । (बाएं हाथ की कोहनी)
 जं नमो वाममणिबंधे । (बाएं कांडे) झं नमो वामाङ्गुलिमूले ।
 (बाएं हाथ की अङ्गुलीओ के मूल में) जं नमो वामाङ्गुल्यग्रे ।
 (बाएं हाथ की अङ्गुलीओ के टेरवे) टं नमो दक्षपादमूले ।
 (दाएं पैर के मूल भाग में) ठं नमो दक्षजानूनि । (दाएं जानू
 पर) डं नमो दक्षपादगुल्फे । (दाएं घुटने पर) ढं नमो
 दक्षपादाङ्गुलिमूले । (दाएं पैर की अङ्गुलीओ के मूल भाग पर)
 णं नमो दक्षिणपादाङ्गुल्यग्रे । (दाएं पैर की अङ्गुलीओ के टेरवे
 पर) तं नमो वामपादमूले । (बाएं पैर के मूल भाग)
 थं नमो वामजानूनि । (बाएं जंघा) दं नमो वामपादगुल्फे ।

एकादशन्यासाः

(बाएं घुटने पर) धं नमो वामपादाङ्गुलिमूले । (बाएं पैर की अङ्गुलीओं की मूल भाग में) नं नमो वामपादाङ्गुल्यग्रे ।
 (बाएं पैर की अङ्गुलीओं के टेरवे पर) पं नमो दक्षपार्श्वे ।
 (दाएं कमर) फं नमो वामपार्श्वे । (बाएं कमर) बं नमो पृष्ठे ।
 (पीठ) भं नमो नाभौ । (नाभी) मं नमो उदरे । (पेट) यं नमस्त्वचि । (त्वचा) रं नमो असृजि । (लहू) लं नमः मांसे । (मांस) वं नमो स्नायुषु । (स्नायु) शं नमः अस्थिनि । (हड्डी) षं नमः मञ्चायाम् । (मञ्चा) सं नमः मेदसि । (मेद) हं नमः शुक्रे । (वीर्य) क्षं नमः सर्वाङ्गे ॥ (पूरा शरीर) इति मातृकान्यासः प्रथमः येनमांत्रिकः साङ्गवेदसमोभाति ॥

२. सारस्वत न्यासः - वाणी के द्वारा किये गये संचित पापो को नष्ट करने के लिए सारस्वतो न्यास किया जाता है ।
 ऐं ह्रीं क्लीं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ऐं ह्रीं क्लीं अनामिकाभ्यांनमः ।
 ऐं ह्रीं क्लीं मध्यमाभ्यांनमः । ऐं ह्रीं क्लीं तर्जनीभ्यां नमः ।
 ऐं ह्रीं क्लीं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । ऐं ह्रीं क्लीं करतलाभ्यां नमः ।
 ऐं ह्रीं क्लीं करपृष्ठाभ्यांनमः । ऐं ह्रीं क्लीं स्फाराभ्यां नमः ।
 ऐं ह्रीं क्लीं मणिबंधाभ्यां नमः । (दोनों हाथ के कांडे पर) ऐं ह्रीं क्लीं हृदयाय नमः । (हृदय)
 ऐं ह्रीं क्लीं शिरसे नमः । (सिर)
 ऐं ह्रीं क्लीं शिखायै नमः । (शिखा)

एकादशन्यासाः

ऐं ह्रीं क्लीं नमः कवचाय नमः । (दोनों कंधे)

ऐं ह्रीं क्लीं नेत्रद्वयाय नमः । (अनामिका तर्जनी दो उङ्गली दो आंख पर रखे और मध्यमा उङ्गली दोनों भ्रमर के बीच मे रखे ।)

ऐं ह्रीं क्लीं अस्त्राय नमः । (मस्तक पर चुटकी बजाते हुए तर्जनी और मध्यमा दोनों उङ्गली बाएं हाथ की हथेली मे घात करे ।)

ऐं ह्रीं क्लीं पूर्वायै नमः । ऐं ह्रीं क्लीं अग्नये नमः । ऐं ह्रीं क्लीं दक्षिणायै नमः ।

ऐं ह्रीं क्लीं निर्ऋतये नमः । ऐं ह्रीं क्लीं पश्चिमायै नमः । ऐं ह्रीं क्लीं वायवे नमः ।

ऐं ह्रीं क्लीं उत्तरायै नमः । ऐं ह्रीं क्लीं ऊर्ध्वायै नमः । ऐं ह्रीं क्लीं अधस्तान्नमः ।

इतिद्वितीयः सारस्वतो न्यासः येन दुरितं जाङ्गंवाक्पापसञ्चयश्च विलयं याति ॥

३. मातृगण न्यासः - त्रैलोक्य मे विजय देनेवाला निर्भय और संपूर्ण देवो का प्रिय बनने के लिए यह न्यास किया जाता है । ब्राह्मणी मां पूर्वतः पातु । (पूर्व मे नमस्कार करे)

माहेश्वरी मां आग्नेयां पातु । (अग्निकोण मे नमस्कार करे)

कौमारी मां दक्षिणे पातु । (दक्षिण मे नमस्कार करे)

एकादशन्यासाः

वैष्णवी मां नैऋत्यां पातु । (नैऋत्यकोण मे नमस्कार करे)

वाराही मां पश्चिमे पातु । (पश्चिम मे नमस्कार करे)

नारसिंही मां वायाव्यां पातु । (वायव्यकोण मे नमस्कार करे)

इन्द्राणी मां उत्तरे पातु । (उत्तर मे नमस्कार करे)

चामुंडा मां ईशान्यां पातु । (ईशानकोण मे नमस्कार करे)

व्योमेश्वरी मां ऊर्ध्वं पातु । (ऊर्ध्वं मे नमस्कार करे)

सप्तद्वीपेश्वरी मां भुवि पातु । (भूमि को नमस्कार करे)

नागेश्वरी मां अधः पातु । (पाताल मे नमस्कार करे)

इति तृतीयो मातृगणन्यासः येन कर्ता त्रिषु लोकेषु निर्भयः सन्

सर्वदेवप्रियो भवति ॥

४. **नन्दजादि न्यासः** - जरामृत्यु न्यास के लिए तथा इस

न्यास को करने से अग्नि जल से निर्भयता प्राप्त होती है ।

कमलांकुशमंडिता नन्दजा पूर्वाङ्गं मे पातु । (पूर्वाङ्गं को स्पर्श करे)

खङ्गपात्रधरा रक्तदन्तिका दक्षिणाङ्गं मे पातु । (दाएं अङ्गं को स्पर्श करे)

पुष्पपल्वमुलादि हस्ता शाकंभरी पश्चिमाङ्गं मे पातु । (पश्चिम अङ्गं को स्पर्श करे)

धनुर्बाणधरा दुर्गार्तिहारिणी दुर्गा वामाङ्गं मे पातु । (बाएं अङ्गं को स्पर्श करे)

एकादशन्यासाः

शिरः पात्रकरा भीमा मस्तकाच्चरणावधि मां पातु । (मस्तक से लेकर पैर की अग्र अङ्गुली के टेरवे तक स्पर्श करे)

चित्रकांतिभृद्धामरी चरणान्मस्तकावधि मां पातु । (पैर से लेकर मस्तक तक स्पर्श करे)

इति चतुर्थो नन्दजादिन्यासः ॥

५. ब्रह्माख्य न्यासः (अभेद्योन्यासः) - यह न्यास करने से सर्व वशीकरण सिद्ध होते हैं ।

ऐं पादादिनाभिपर्यन्तं ब्रह्मा मां पातु । (पैर से नाभी तक ब्रह्माजी)

श्रीं नाभेर्विशुद्धि पर्यन्तं जनार्दनः मां पातु । (नाभी से विशुद्धि तक जनार्दन)

हंसौं विशुद्धेः शिखापर्यन्तं त्रिलोचनो रुद्रो मां पातु । (विशुद्धि से ब्रह्मरन्ध्र तक रुद्र)

ऐं हंसौं मे पदद्वन्द्वं पातु । (दोनों पैर हंस)

श्री वैनतेयो मे करद्वन्द्वं पातु । (दोनों हाथो मे वैनतेय)

हंसौं वृषभः चक्षुषी मे पातु । (आंखो मे वृषभ)

हीं गजाननः सर्वाङ्गं मे पातु । (गजानन सर्व अङ्गो मे)

हीं आनन्दमयो हरिः परापरौ देहभागौ मे पातु । (आनन्दमयी हरी परापरौ देह भागो मे)

इति पंचमः ब्रह्माख्यन्यासः ॥

एकादशन्यासः

६. महालक्ष्म्यादि न्यासः - सुख समृद्धि प्राप्ति के लिए और सर्व कष्ट शान्ति के लिए और सदगति प्राप्ति एवं वैकुण्ठ सुख की प्राप्ति मिलती है ।

हीं अष्टादशभुजा महालक्ष्मी मध्यमाङ्गं मां पातु । (मध्यभाग मे लक्ष्मी)

ऐं अष्टभुजा सरस्वती ऊर्ध्वं मां पातु । (उपर के भाग मे सरस्वती)

क्लीं त्रिंशळ्लोचना महाकाली अधो मां पातु । (नीचे के भाग मे महाकाली)

क्षौं सिंहो हस्तद्वयं मां पातु । (दोनो हाथो मे सिंह)

ऐं परहंसोऽक्षिमण्डलं मां पातु । (दोनो आंखो मे परहंस)

महिषारुढोयमः पद द्वयं मां पातु । (दोनो पैरो मे यम)

हंसौं महेशश्चण्डिकायुक्तः सर्वाङ्गं मां पातु । (दोनो पैर मे यम)

इति षष्ठः महालक्ष्म्यादिन्यासः ॥

७. मंत्रवर्ण न्यासः (मुलाक्षर न्यासः) - सभी तरह के रोगो दुर करता है और आरोग्य निरोगी रहता है । स्वस्थ रहने के लिए यह न्यास किया जाता है ।

ऐं नमो ब्रह्मरंध्रे । (माथे पर का भाग)

हीं नमो दक्षिणनेत्रे । (दाएं आंख)

क्लीं नमो वामनेत्रे । (बाएं आंख)

एकादशन्यासाः

चां नमो दक्षिणकर्णे । (दाएं कान)

मुं नमो वामकर्णे । (बाएं कान)

डं नमो दक्षिणनासापुटे । (दाएं नाक)

यैं नमो वामनासापुटे । (बाएं नाक)

विं नमो मुखे । (मुख)

च्चें नमः गुह्ये । (गुह्य भाग) (ह०प्र०)

इति सप्तकः मंत्रवर्णन्यासः ॥

८. देवी न्यासः (विलोमाक्षर न्यासः) - यह न्यास करने से जीवन मे आनेवाले दुखो को दूर करता है और सुख की प्राप्ति के लिए किया जाता है ।

च्चें नमो गृह्ये । (गुह्य भाग) (ह०प्र०)

विं नमो मुखे । (मुख)

यैं नमो वामनासापुटे । (बाएं नाक)

डं नमो दक्षनासापुते । (दाएं नाक)

मुं नमो वामकर्णे । (बाएं कान)

चां नमो दक्षिणकर्णे । (दाएं कान)

क्लिं नमो वामनेत्रे । (बाएं आंख)

ह्रिं नमो दक्षिणनेत्रे । (दाएं आंख)

ऐं नमो ब्रह्मरन्त्रे । (सिर का तालु भाग)

इति अष्टमः देवीन्यासः ॥

एकादशन्यासाः

९. मंत्रव्यापक न्यासः (मूल न्यासः) - देवता की प्राप्ति हेतु यह न्यास किया जाता है । मूल मन्त्र का अष्टवार उच्चारण करते हुए करे । पैर से लेकर मस्तक तक अष्टबार व्यापक करे दो बार शरीर के अगले हिस्से पर दो बार शरीर की दाएं तरफ़ दो बार पृष्ठ भाग पर दो बार बाएं भाग पर व्यापक करे ।

मुलमुच्चार्य, मस्तकाच्चरणान्तं चरणान्मस्तकान्तं अष्टवारं व्यापकं कुर्यात् ॥ तद्यथा - ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे नमः । प्रथमं पुरतो मूलेन मस्तकाच्चरणावधि । ततः इच्चरणान्मस्तकावधि मुलोच्चारेण व्यापकम् ।

एवं दक्षिणतः पश्चाद् वामभागे चेति
प्रतिदिग्भागेऽनुलोमविलोमतया द्विर्द्विरिति । इति नवमः
मंत्रव्यापकन्यासः ॥

१०. मूल षडङ्ग न्यासः - इस न्यास के करने से सरस्वती की कृपा प्राप्त होती है जो इच्छा करते हो वो प्राप्त होता है । त्रैलोक्य वशीकरण के लिए यह न्यास किया जाता है ।
ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे - हृदयाय नमः । (हृदय)
ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे - शिरसे स्वाहा । (सिर पर)
ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे - शिखायै वषट् । (शिखा पर)
ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे - कवचाय हूम् । (दोनों कंधे)

एकादशन्यासाः

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे - नेत्रत्रयाय वौषट् । (आंख)

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे - अस्त्राय फट् । (मस्तक पर
चुटकी बजाते हुए तर्जनी और मध्यमा दोनो उङ्गली बाएं हाथ
की हथेली मे नॉक करे)

इति दशमः षडङ्गन्यास ॥

११. एकादश न्यासः (सर्वरक्षाकरः न्यासः) -

(सर्व अरिष्ट हरनेवाला मनोप्सित कामनाओ को पूर्ण
करनेवाला और यह न्यासः पहले किये गये दश न्यासो के
समान फल दायक है ।)

ऐं बीज का ध्यान करते हुए संपूर्ण अङ्गो का स्पर्श करे ।

ऐं खडिगनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ।

शंखिनी चापिनी बाणभुशुण्डीपरिघायुधा ॥

सौम्या सौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुंदरी ।

परापराणां परमा त्वमेव परमेश्वरी ॥

यच्च किञ्चित् क्वचिद् वस्तु सदसद्वाखिलात्मिके ।

तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे तदा ॥

यया त्वयाजगत्स्त्रष्टाजगत्पात्यतियोजगत् ।

सोऽपिनिद्रावशंनीतःकस्त्वांस्तोतुमिहेश्वरः ॥

विष्णु शरीरग्रहणमहमीशानएवच ।

कारितास्तेयतोऽतस्तवांकःस्तोतुंशक्तिमान्भवेत् ॥

एकादशन्यासाः

॥ इतिसर्वाङ्गेविन्यसेत् ॥

ह्रीं बीज का ध्यान करते हुए संपूर्ण अङ्गो का स्पर्श करे ।

ॐह्रीं शूलेनपाहिनोदेविपाहिखङ्गेनचाम्बिके ।

घण्टास्वनेननःपाहिचापज्यानिःस्वनेनच ॥

पाच्यांरक्षप्रतीच्यांचचण्डिकेरक्षदक्षिणे ।

भामणेनात्मशूलस्यउत्तरस्यांतथेश्वरि ॥

सौम्यानि यानि रूपाणित्रैलोक्येविचरन्ति ते ।

यानि चात्यर्थघोराणितैरक्षास्मांस्तथाभुवम् ॥

खङ्गशूलगदादीनियानिचाम्लाणितेऽम्बिके ।

करपल्लवसङ्गीनितैरस्मान्त्रक्षसर्वतः ॥

॥ इतिसर्वाङ्गेविन्यसेत् ॥

क्ळीं बीज का ध्यान करते हुए संपूर्ण अङ्गो का स्पर्श करे ।

ॐक्ळींसर्वस्वरूपेसर्वेशोसर्वशक्तिसमन्विते ।

भयेभ्यम्लाहिनोदेविचण्डीदेविनमोऽस्तुते ॥

एतत्तेवदनंसौम्यंलोचनत्रयभूषितम् ।

पातुनःसर्वभूतेभ्यःकात्यायनिनमोऽस्तुते ॥

ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूदनम् ।

त्रिशूलंपातुनोभीतेर्भद्रकालिनमोऽस्तुते ॥

हिनस्तिदैत्यतेजांसिस्वनेनापूर्य याजगत् ।

पात्रासादनम्

साघण्टापातु नोदेविपापेभ्योनः सुतानिव ॥

असुरासृग्वसापङ्कचर्चितस्तोकरोऽश्वलः ।

शुभायखङ्गोभवतु चण्डिकेत्वांनतावयम् ॥

॥ इति स्तनयोः ॥

॥ इति एकादशन्यासप्रयोगः ॥

गणपतिं स्मृत्वा देव्या दक्षिणे घृतदीपं तन्मध्ये बिन्दुत्रिकोणषट्कोणं

देव्या वामे तैलदीपं तन्मध्ये बिन्दु त्रिकोणषट्कोणात्मकं यत्रं

विलिख्य संपूज्य दीपं प्रज्वाल्य सम्पूज्य प्रार्थयेत् ॥

भो दीपं देवीरूपस्त्वं कर्मसाक्षी ह्यविघ्नकृत् ॥

यावत्कर्म समाप्तिः स्यात्तावत्वं सुस्थिरो भव ॥

इति दीपं संस्थाप्य शरीर शुद्धयर्थं मूळमन्त्रेण षडङ्गन्यासं कृत्वा

कलशे वरुणं संपूज्य शङ्खं घण्टा च सम्पूज्य कलशाजलेन सर्वत्र

प्रोक्षयेत् ॥ अपवित्रः० ॥

॥ अथपात्रासादनप्रयोगः ॥

कलशः	सामान्यार्थः	विशेषार्थः	पादपात्रम्
अर्द्धपात्रम्	आचमनीयपात्रम्	मधुपक्षः	प्रोक्षीणी पात्रम्

पात्रासादनम्

उक्तं च मंत्र महार्णवे दुर्गातंत्रे -

संकल्प - जलमादाय - अद्येत्यादि. शुभ पुण्य तिथौ. श्री महाकाली महालक्ष्मी महासरस्वती स्वरूपिणी श्री त्रिगुणात्मिका दुर्गा प्रीत्यर्थ पात्रासादनपूर्वकं पूजां करिष्ये ।

तत्रादौ गणपतिं स्मृत्वा

ह्रीं श्वेताङ्गं श्वेतवस्त्रं सितकुसुमगणैः पूजितं श्वेतगन्धैः -

क्षीराब्धौ रत्नदीपैः सुरतरुविमले रत्नसिंहासनस्थम् ।

दोर्भिः पाशाङ्कुशेष्टा भयधृतिविशदं चंद्रमौलिं त्रिनेत्रं -

ध्यायेच्छान्त्यर्थमीशं गणपतिममलं श्री समेतं प्रसन्नम् ॥

देव्याः दक्षिणे धृतदीपं तन्मध्ये बिंदुत्रिकोण षट्कोणं कुर्यात् ।

देव्याः वामभागे तैलदीपं बिंदुत्रिकोणषट्कोणात्मकं यंत्रं विलिख्य संपूज्य दीपं प्रज्वाल्य संपूज्य ।

भो दीप देव (देवी) रूपस्त्वं कर्म साक्षी ह्यविघ्नकृत् ।

यावत्पूजां करिष्यामि तावदत्र स्थिरो भव ॥

शुभं करोतु कल्याणं आरोग्यं धनसंपदा ।

शत्रुबुद्धि-विनाशाय दीपज्योती नमोऽस्तुते ।

इति प्रार्थयेत् ।

कलशे वरुणम् पूजयेत् ।

॥ कलशार्चनम् ॥

स्ववामभागे अक्षतपुज्ञोपरि पूजार्थजलपूरितकलशं संस्थाप्य ।

अथ वरुणावाहनम् - तत्वायामित्यस्य शुनःशेपऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः

वरुणो देवता वरुणावाहने विनियोगः ॥

तत्त्वां या मिष्ट्रह्यं णावन्दं मानुस्तदाशां स्तेयजं मानो हुविर्भिः ।

अहैङ्गमानो ब्रुणेहबुद्धुरुशः सुमानुऽआयुः प्रमोषीः ॥

मकरस्थं पाश हस्त ममसांपति मिश्रम् ।

आवाहये प्रति चीशं वरुणं यादसां पतिम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अस्मिन् कलशे वरुणं शाङ्कं स परिवारं सायुधं
सशक्तिकं आवाहयामि स्थापयामि ॥

प्रतिष्ठापनम् - मनोजुतिर्जुषतामाञ्यस्य बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनो
त्वरिष्ट्युज्ञासमिमन्दधातु । विश्वेदेवासंऽद्वुह मांदयन्तामो ॥
ॐप्रतिष्ठ ॥

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

ॐ अस्मिन कलशे वरुणाय नमः । वरुण सुप्रतिष्ठितो वरदो
भव ॥ प्रतिष्ठाप्य ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः वरुणाय नमः ॥ इत्यादि
पञ्चोपचारैः सम्पूर्ज्य तत्वायामिति पुष्पाङ्गलि समर्प्य ।

जलमादाय - अनेन पूजनेन वरुणः प्रियताम् ॥

ततः अनामिकयां स्पृष्टा अभिमंत्रयेत् -

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।

मुले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥

पात्रासादनम्

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा ।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ॥
 अङ्गेश्वर सहिताः सर्वे कलशाम्बु समाश्रीताः ।
 अत्र गायत्री सावित्री शान्तिः पुष्टिकरी तथा ॥
 आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः ।
 गङ्गेः च यमुने चैव गोदावरि सरस्वती ॥
 नर्मदे सिन्धो कावेरि जलेऽस्मिन् संनिधिं कुरु ।
 ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे ।
 तेन सत्येन मे देव तिर्थं देहि दिवाकर ॥

ततो पूजनम् -

पूर्वे ऋग्वेदाय नमः ॥ दक्षिणे यजुर्वेदाय नमः ॥
 पश्चिमे सामवेदाय नमः ॥ उत्तरे अथर्वण वेदाय नमः ॥ कलश
 मध्ये अपांपतये वरुणाय नमः ॥
 इति वरुणं संपूज्य “गायत्र्यादिभ्यो नमः”
 इति कलश देवताः पश्चोपचारैः अर्चित कलशं प्रार्थयेत् ॥
 देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधो ।
 उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विघृतो विष्णुना स्वयम् ॥
 त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ।
 त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥
 शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ।

पात्रासादनम्

आदित्या वस्वो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥
 त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः ।
 त्वत्प्रसादादिमां पूजां कर्तुमीहे जलोद्भव ॥
 सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा ॥
 अङ्कुशमुद्रया सूर्यमण्डलात् सर्वाणि तीर्थान्यावाह्य ।
 वं इति धेनुमुद्रया अमृतोकृत्य हुं इति कवचेनावगुन्त्य
 मत्स्यमुद्रयाऽच्छाद्य वं इति मूलेनाष्टवारमभिमन्त्र्य
 (वरुणाय नमः) इति अभिमन्त्र्य ॥ हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा
 नमो नमस्ते स्फटिक प्रभाय, सुश्वेतहाराय सुमंगलाय ।
 सुपाशहस्ताय झ्रषासनाय, जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥
 (यथा पूजन)

कलशजलेन सर्वत्र संप्रोक्ष्य -

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ।
 यः स्मरेत् पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

शंखघंटां च पूजयेत् -

त्वं पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे ।

नमितः सर्वदेवैश्च पाञ्चजन्य नमोऽस्तु ते ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ।

घण्टानाद प्रकृतिं पश्चाद् घण्टां प्रपूजयेत् ॥ इति ॥

पात्रासादनम्

“अथ पात्रस्थापनम्” - तत्रादौ कलशः ॥ स्ववामभागे
 बिन्दुत्रिकोण - षट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः
 “ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे” इति मूलमंत्रेण संपूजयेत् ॥
 (यथा - मध्ये मूलम् ॥ मूलेन वृत्तम् ॥ मुलेनाष्टपत्रम् ॥ मूलेन
 चतुरस्त्रम् ॥ इति यंत्रं संपूज्य ॥ “क्लीं” इत्याधारं प्रक्षाल्य मूलेन
 संस्थाप्य ॥)

त्रिकोणे त्रिपदैः ऐं ह्रीं क्लीं । चामुण्डायै । विच्चे नमः ॥ एवं
 द्विरावृत्या षट्कोणे ॥ मातृकया वृत्तं - अंआङ्ङिर्ङ्गु उंऊऋंऋं लंलूंएं
 ओंओं अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंठंणं तंथंदंधंनं
 पंफंबंभंमं यंरंलंवं शंषंसंहं लंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रे षडंगानि -

आग्नेये ऐं हृदयाय नमः । ऐशाने ह्रीं शिरसे० । निर्ऋत्ये क्लीं
 शिखायै० ।

वायव्ये चामुण्डायै कवचाय० । मध्ये विच्चे नेत्रत्रयाय० ।
 ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे चतुर्दिक्षु मूलं अस्त्राय फट् ।
 इति यंत्रं संपूज्य हुं इति आधारं प्रक्षाल्य ॐ ऐं ह्रीं क्लीं
 चामुण्डायै विच्चे संस्थाप्य । “मं वह्निमंडलाय दशकलात्मने
 भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः कलशपात्राय नमः”

इति संस्थाप्य तदुपरि वह्नेः दशकलाः पश्चिमादि प्रादक्षिण्येन
 पूजयेत् ॥

पात्रासादनम्

यं धूम्रार्चिषे नमः ॥१॥ रं उष्मायै नमः ॥२॥ लं ज्वलिन्यै नमः ॥३॥ वं ज्वालिन्यै नमः ॥४॥ शं विस्फुलिङ्गयै नमः ॥५॥ षं सुश्रियै नमः ॥६॥ सं सुरूपायै नमः ॥७॥ हं कपिलायै नमः ॥८॥ ळं हव्यवाहायै नमः ॥९॥ क्षं कव्यवाहायै नमः ॥१०॥ (इति संपूज्य ॥ “क्लीं” इति पात्रं पक्षात्म्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥) इति वन्हेः कलाः सम्पूज्य तदुपरि “अस्त्राय फट्” इति अस्त्र मंत्र क्षालितं कलश पात्रं “ॐ अं द्वादशकलात्मने सूर्यमंडलाय भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः कलशपात्राय नमः” इत्याधारोपरी संस्थाप्य पश्चिमादिप्रादक्षिण्येन तत्र सूर्यस्य द्वादशकलाः पूजयेत् ॥

अथ द्वादशकलाः पूजयेत् ॥

“कं भं तपिन्यै नमः ॥१॥ खं बं तापिन्यै नमः ॥२॥ गं फं धूम्रायै नमः ॥३॥ घं पं मरिच्यै नमः ॥४॥ डं नं ज्वालिन्यै नमः ॥५॥ चं धं रुच्यै नमः ॥६॥ छं दं सुषुम्णायै नमः ॥७॥ जं थं भोगदायै नमः ॥८॥ झं तं विश्वायै नमः ॥९॥ जं णं बोधिन्यै नमः ॥१०॥ टं ढं धारिण्यै नमः ॥११॥ ठं डं क्षमायै नमः ॥१२॥” (इति संपूज्य तत्र मूलेन शुद्धजलमापूर्य गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य)

तत्र विलोममातृकया शुद्धजलमापूरयेत् । यथा ॥ ॐ क्षं लं हं सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं

पात्रासादनम्

अं झं जं छं चं डं घं गं खं कं अः अं औं ओं एं लू लं ऋं
 ऋं ऊं उं ईं इं आं अं ॥ चे वि यै ष्ठा मु चा क्लीं हीं एं
 इति शुद्धोदकेन कलश पात्रं सम्पूर्य तस्मिन् जले सोमस्य
 (चन्द्रस्य) षोडशकलाः पश्चिमादिप्रादक्षिण्येन् गन्धाक्षत पुष्टैः
 पूजयेत् ॥

गालिनीमुद्रां निरीक्ष्य ॥

“षोडशकलात्मने चंद्रमंडलाय भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः

कलशामृताय नमः” इति संपूज्य ।

तत्र षोडशकलाः पूजयेत् ।

अं अमृतायै नमः ॥१॥ आं मानदायै नमः ॥२॥ इं पूषायै नमः

॥३॥ ईं तुष्टयै नमः ॥४॥ उं पुष्टै नमः ॥५॥ ऊं रत्यै नमः

॥६॥ ऋं धृत्यै नमः ॥७॥ ऋं शशिन्यै नमः ॥८॥ लं चंद्रिकायै

नमः ॥९॥ लृं कान्त्यै नमः ॥१०॥ एं ज्योत्नामंयै नमः ॥११॥ एं

श्रियै नमः ॥१२॥ ओं प्रीत्यै नमः ॥१३॥ ओं अंगदायै नमः

॥१४॥ अं पुर्णायै नमः ॥१५॥ अः पूर्णामृतायै नमः ॥१६॥ इति

चन्द्रकलाः संपूज्य ॥ “क्लीं” इति संरक्ष्य ॥ मूलेन देवमावाह्य ॥

“ॐ उं सोममण्डलाय षोडशकलात्मने भगवत्याः श्रीदुर्गादेव्याः
 कलशपात्रमृताय नमः” इति जलं सम्पूज्य तस्मिञ्जले भगवत्याः
 श्रीदुर्गादेव्याः बिन्दुत्रिकोणषद्वृत्तचतुरस्त्रात्मकं देवीयंत्रं विभाव्य

पात्रासादनम्

तस्मिन् दुर्गादिव्या यंत्रंदेवताः स्वाग्रतः कल्पितपूर्वादिक्रमेण
पूजयेत् ॥ मध्ये बिन्दुं मूलमंत्रेण पूजयेत् ॥
ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे नमः देवीम् आवाह्य आवहनादि
दशमुद्राः प्रदर्शयेत् ।

ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे - मूलेन आवाहिता भव ॥
संस्थापिता भव ॥ सन्निहिता भव ॥ सन्निरुद्धा भव ॥
सम्मुखीकृता भव ॥ षड्ङ्गेन सकलीकृता भव । मूलं
हृदयायेत्यादि अवगुणिता भव ॥ अमृतीकृता भव ॥ परमीकृता
भव ॥ योनिमुद्रां प्रदर्श्य ॥
ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे संपूज्य ।
मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे
अष्टवारअभिमन्त्र्य धेनुं योनिं च प्रदर्शयेत् ॥

॥ इति कलशस्थापन विधिः ॥

अथ **सामान्यर्धः** बिन्दुत्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य ।
मध्ये मूलम् । त्रिकोणे त्रिपदैः । मातृकया वृत्तम् ।
चतुरस्त्रेषङ्गानि । फ़टिति आधारं प्रक्षाल्य । मूलेन संस्थाप्य ।
सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्रीत्रिगुणा० सामान्यार्धपात्राय नमः
इति पात्रं संपूज्य । मूलेन शुद्धजलमापूर्य । गालिनीमुद्रया
निरीक्ष्य । चंद्रमण्डलाय षोडशकलात्मने
श्रीदुर्गादेवतासामान्यार्धपात्रामृताय नमः इति सम्पूज्य ।

पात्रासादनम्

मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्ठाऽभिमंत्र्य । धेनुमुद्रा योनिमुद्रां
च प्रदर्शयेत् ॥ इति सामान्यार्थः ॥

विशेषार्थः -

बिन्दुत्रिकोण - षट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः
“ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे” इति मूलमंत्रेण संपूजयेत् ॥
(यथा - मध्ये मूलम् ॥ मूलेन वृत्तम् ॥ मुलेनाष्ठपत्रम् ॥ मूलेन
चतुरस्त्रम् ॥ इति मूलेन यंत्रं संपूज्य ॥ “क्लीं” इत्याधारं प्रक्षाल्य
॥ मूलेन संस्थाप्य ॥)

“मं वह्निमंडलाय दशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः
विशेषार्थपात्राधाराय नमः” इत्याधारं संपूज्य तत्र दशकलाः
पूजयेत् ॥

यं धूम्रार्चिषे नमः ॥१॥ रं उष्मायै नमः ॥२॥ लं ज्वलिन्यै नमः
॥३॥ वं ज्वलिन्यै नमः ॥४॥ शं विस्फुलिङ्गंयै नमः ॥५॥
षं सुश्रियै नमः ॥६॥ सं सुरूपायै नमः ॥७॥ हं कपिलायै नमः
॥८॥ ळं हव्यवाहायै नमः ॥९॥ क्षं कव्यवाहायै नमः ॥१०॥
इति संपूज्य ॥

“क्लीं” इति पात्रं प्रक्षाल्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥

“श्रीसूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः
विशेषार्थपात्राय नमः” इति पात्रं संपूज्य ॥ तत्र द्वादशकलाः
पूजयेत् ॥

पात्रासादनम्

“कं भं तपिन्यै नमः ॥१॥ खं बं तापिन्यै नमः ॥२॥ गं फं
 धूम्रायै नमः ॥३॥ घं पं मरिच्यै नमः ॥४॥ ङं नं ज्वालिन्यै नमः
 ॥५॥ चं धं रुच्यै नमः ॥६॥ छं दं सुषुम्णायै नमः ॥७॥ जं थं
 भोगदायै नमः ॥८॥ झं तं विश्वायै नमः ॥९॥ जं णं बोधिन्यै
 नमः ॥१०॥ टं ढं धारिण्यै नमः ॥११॥ ठं डं क्षमायै नमः
 ॥१२॥” इति संपूज्य तत्र मूलेन शुद्धजल मापूर्य गालीनी मुद्रया
 निरीक्ष्य ॥

तस्मिन्पात्रे पात्रान्तरेण विलोममातृकया “ॐ ऐं ह्रीं क्लीं
 चामुण्डायै विच्चे” च जलं पूरयेत् ॥

तत्र विलोममातृकया शुद्धजलमापूरयेत् । यथा ॥ ॐ क्षं लं हं
 सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं
 जं झं जं छं चं डं घं गं खं कं अः अं औं ओं ऐं एं लूं लं ऋं
 ऋं ऊं उं ईं इं आं अं ॥ च्चे वि यै षडा मु चा क्लीं ह्रीं ऐं
 इति शुद्धोदकेन विशेषार्घपात्रं सम्पूर्य । तस्मिञ्जले सोमस्य
 (चन्द्रस्य) षोडशकलाः पश्चिमादिप्रादाक्षिण्येन गन्धाक्षतपुष्पैः
 सम्पूजयेत् ।

“षोडशकलात्मने चन्द्रमण्डलाय भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः
 विशेषार्घामृताय नमः” इति संपूज्य ॥ तं षोडशकला पूजयेत् ॥
 अं अमृतायै नमः ॥१॥ आं मानदायै नमः ॥२॥ इं पूषायै नमः
 ॥३॥ ईं तुष्टये नमः ॥४॥ उं पुष्ट्यै नमः ॥५॥ ऊं रत्यै नमः

पात्रासादनम्

॥६॥ ऋं धृत्यै नमः ॥७॥ ऋं शशिन्यै नमः ॥८॥ लं चंद्रिकायै
नमः ॥९॥ लृ कान्त्यै नमः ॥१०॥ एं ज्योत्रायै नमः ॥११॥
ऐं श्रियै नमः ॥१२॥ ओं प्रीत्यै नमः ॥१३॥ औं अंगदायै नमः
॥१४॥ अं पुर्णायै नमः ॥१५॥ अः पूर्णामृतायै नमः ॥१६॥
क्लिं इति संरक्ष्य ॥ मूलेन देवमावाह्य ॥ आवाहनादिदशमुद्राः
प्रदर्शयेत् ॥ तद्यथा ॥ मूलेन ॥

ऐं ह्रीं क्लिं चामुण्डायै विच्चे नमः देवीम् आवाह्य आवहनादि
दशमुद्राः प्रदर्शयेत् ।

ऐं ह्रीं क्लिं चामुण्डायै विच्चे - मूलेन आवाहिता भव ॥
संस्थापिता भव ॥ सन्निहिता भव ॥ सन्निरुद्धा भव ॥
सम्मुखीकृता भव ॥ षड्ङ्गेन सकलीकृता भव । मूलं
हृदयायेत्यादि अवगुणिता भव ॥ अमृतीकृता भव ॥ परमीकृतो
भव ॥ इति आवाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य तञ्जलेन ॐ “गंगे च यमुने
चैव” इति अङ्कुश मुद्रया सूर्यमण्डलातीर्थान्यावाह्य ततस्तञ्जलं
गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य “हुं फट्” इति अवगुणित्य ।
धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य । शङ्खमुद्रयाऽवष्टम्य । योनिमुद्रयोद्दीप्य ।
ततस्तञ्जलस्थितां भगवतीं श्रीदुर्गादेवीं गन्धपुष्पैः सम्पूज्य ।
मत्स्यमुद्रयाऽच्छाद्य । ऐं ह्रीं क्लिं चामुण्डायै विच्चे
मूलमंत्रेणाष्टवारमभिमंत्रयेत् ॥
योनिमुद्रां प्रदर्श्य ॥ इति विशेषार्घपात्रम् ॥

पाद्यपात्रं -

बिन्दुत्रिकोण - षट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः
 “ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे” इति मूलमंत्रेण संपूजयेत् ॥
 (यथा - मध्ये मूलम् ॥ मूलेन वृत्तम् ॥ मुलेनाष्टपत्रम् ॥ मूलेन
 चतुरस्त्रम् ॥ इति मूलेन यंत्रं संपूज्य ॥ “क्लीं” इत्याधारं प्रक्षाल्य
 ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥)

“मं वह्निमंडलाय दशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः
 पाद्यपात्राधाराय नमः” इति संपूज्य ॥ “क्लीं” इति पात्रं प्रक्षाल्य
 ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥ “श्रीसूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने
 श्रीत्रिगुणात्मिकादुर्गादेवता पाद्यपात्राय नमः” इति संपूज्य ॥
 मूलेन जलमापूर्य ॥ गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ॥ “चन्द्रमण्डलाय
 षोडशकलात्मने श्री दुर्गादेवता पाद्यपात्रांमृताय नमः” इति
 संपूज्य ॥ मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टवारमाभिमंत्र्य ॥
 धेनुमुद्रां योनिमुद्रां च प्रदर्शयेत् ॥ इति पाद्यपात्रम् ॥

अर्धपात्रम् -

बिन्दुत्रिकोण - षट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः
 “ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे” इति मूलमंत्रेण संपूजयेत् ॥
 (यथा - मध्ये मूलम् ॥ मूलेन वृत्तम् ॥ मुलेनाष्टपत्रम् ॥ मूलेन
 चतुरस्त्रम् ॥ इति मूलेन यंत्रं संपूज्य ॥ “क्लीं” इत्याधारं प्रक्षाल्य
 ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥)

“मं वहिमंडलाय दशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः
अर्घपात्राधाराय नमः” इति संपूज्य ॥ “क्लीं” इति पात्रं प्रक्षाल्य
॥ मूलेन संस्थाप्य ॥ “श्रीसूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने
भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः अर्घपात्राय नमः” इति संपूज्य ॥
मूलेन जलमापूर्य ॥ गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ॥ “चन्द्रमण्डलाय
षोडशकलात्मने श्री दुर्गादेवता अर्घपात्रांमृताय नमः” इति
संपूज्य ॥ मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टवारमाभिमंत्र्य ॥
धेनुमुद्रां योनिमुद्रां च प्रदर्शयेत् ॥ इति अर्घः ॥

आचमनीयपात्रम् -

बिन्दुत्रिकोण - षट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः
“ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे” इति मूलमंत्रेण संपूजयेत् ॥
(यथा - मध्ये मूलम् ॥ मूलेन वृत्तम् ॥ मुलेनाष्टपत्रम् ॥ मूलेन
चतुरस्त्रम् ॥ इति मूलेन यंत्रं संपूज्य ॥ “क्लीं” इत्याधारं प्रक्षाल्य
॥ मूलेन संस्थाप्य ॥)

“मं वहिमंडलाय दशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः
आचमनीयपात्राधाराय नमः” इति संपूज्य ॥ “क्लीं” इति पात्रं
प्रक्षाल्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥ “श्रीसूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने
भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः आचमनीयपात्राय नमः” इति संपूज्य
॥ मूलेन जलमापूर्य ॥ गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ॥ “चन्द्रमण्डलाय
षोडशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः

पात्रासादनम्

आचमानीयमपात्रांमृताय नमः” इति संपूज्य ॥

मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टवारमाभिमंत्र्य ॥ धेनुमुद्रां
योनिमुद्रां च प्रदर्शयेत् ॥ इति आचामनीयम् ॥

मधुपर्कपात्रम् -

बिन्दुत्रिकोण - षट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः
“ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे” इति मूलमंत्रेण संपूजयेत् ॥
(यथा - मध्ये मूलम् ॥ मूलेन वृत्तम् ॥ मुलेनाष्टपत्रम् ॥ मूलेन
चतुरस्त्रम् ॥ इति मूलेन यंत्रं संपूज्य ॥ “क्लीं” इत्याधारं प्रक्षाल्य
॥ मूलेन संस्थाप्य ॥)

“मं वहिमंडलाय दशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः
मधुपर्कपात्राधाराय नमः” इति संपूज्य ॥ “क्लीं” इति पात्रं
प्रक्षाल्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥ “श्रीसूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने
भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः मधुपर्कपात्राय नमः” इति संपूज्य ॥
मूलेन जलमापूर्य ॥ गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ॥ “चन्द्रमण्डलाय
षोडशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः मधुपर्कपात्रां मृताय
नमः” इति संपूज्य ॥ मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य ।

मूलेनाष्टवारमाभिमंत्र्य ॥ धेनुमुद्रां योनिमुद्रां च प्रदर्शयेत् ॥ इति
मधुपर्कः ॥

प्रोक्षणीपात्रम् -

बिन्दुत्रिकोण - षट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः

पात्रासादनम्

“ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे” इति मूलमंत्रेण संपूज्येत् ॥
 (यथा - मध्ये मूलम् ॥ मूलेन वृत्तम् ॥ मुलेनाष्टपत्रम् ॥ मूलेन
 चतुरस्त्रम् ॥ इति यंत्रं संपूज्य ॥ “क्लीं” इत्याधारं प्रक्षाल्य ॥
 मूलेन संस्थाप्य ॥) “मं वहिमंडलाय दशकलात्मने भगवत्याः
 श्री दुर्गा देव्याः प्रोक्षीणीपात्राधाराय नमः” इति संपूज्य ॥ “क्लीं”
 इति पात्रं प्रक्षाल्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥ “श्रीसूर्यमण्डलाय
 द्वादशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः प्रोक्षीणीपात्राय नमः”
 इति संपूज्य ॥ मूलेन जलमापूर्य ॥ गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ॥
 “चन्द्रमण्डलाय षोडशकलात्मने भगवत्याः श्री दुर्गा देव्याः
 प्रोक्षीणी पात्रां मृताय नमः” इति संपूज्य ॥
 मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टवारमाभिमंत्र्य ॥ धेनुमुद्रां
 योनिमुद्रां च प्रदर्शयेत् ॥ इति प्रोक्षणीपात्रम् ॥
 (मातृकया वृत्तं - चतुरस्त्रे - षडङ्गानी - दशकलाः -
 द्वादशकलाः - षोडशकलाः - आवाहनादि दशमुद्राः - जिस पात्र
 मे लिखा न हो तो उपर देखकर कराये)
 ‘अथ तद् दक्षिणे पाद्यपात्रं’ अर्धपात्रं आचमनीयपात्रं मधुपर्कपात्रं
 प्रोक्षणपात्रं प्रोक्षणीपात्रं सामान्यार्घवत् संस्थाप्य ॥
 पाद्यपत्रे श्यामक (सामो) दूर्वाविष्णुक्रान्तादीनि प्रक्षिप्य ॥
 अर्घपात्रे सर्षपतिलदूर्वाकुशप्रक्षेपः ॥ आचमनीय पात्रे
 जातीफलैलालविंगकंकोल (चीनीकबाला) प्रक्षेपः ।

देवीराजोपचार महापूजा

मधुपर्कपात्रे दधिमधुघृतानि प्रक्षिप्य विशेषार्घबिंदुं सर्वपात्रे
 प्रक्षिप्य मूलेन शंखोदकेन वा प्रोक्षीणी जलेन पूजासामग्रीं
 संप्रोक्ष्य आत्मानं प्रोक्षयेत् ॥ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे
 प्रोक्षणीपात्राङ्गलं गृहीत्वा ॥ दुर्गापूजनकाले तु यानि यानीह
 सांप्रतम् । वस्तुनि सौरभाद्यानि पवित्राणि भवंतु वै ॥
 इति पठन् तञ्जलेन पूजासामग्रीं संप्रोक्ष्य ॥ आत्मानं प्रोक्षयेत् ।

॥ इति पात्रासादनप्रयोगः ॥

~ अथ देवीराजोपचार महापूजा ~

माँ जगदंबा की स्तुति

हे चिन्ता विघ्न विनासीनी, कमलासनी सकत ।
 हे वीस हथी हंसवाहिनी, मने माता दे हो सुमत ॥
 अरज सुणीने अम तणी, हे भगवती कहे जो भेद ।
 दैत्य विहारिणी देवीयो माता करजो महेर ॥
 हे अम्बीका तु तेज नु तेज, तु सुरज तु चांद ।
 पूजा तारी हु करु अने आपे तु वरदान ॥
 (चिन्ता विघ्न विनासीनी माँ महाकाली, कमलासनी सकत ।
 माँ महालक्ष्मी वीस हथी हंसवाहिनी, माँ सरस्वती इस तीनो
 का एक आधार जोगमाया माँ भगवती ॥)

ततो प्रधानपीठे भगवती महाकाली महालक्ष्मी महासरस्वती
 देवी राजोपचार महापूजां कुर्यात् ॥ (त्रिखण्ड मुद्रां प्रदर्श्य)

देवीराजोपचार महापूजा

॥ महाकाली ध्यानम् ॥

खडं चक्रगदेषुचापपरिघाञ्छूलं भुशुण्डीं शिरः
शङ्खं संदधर्तीं करैस्त्रिनयनां सर्वाङ्गभूषावृताम् ।
नीलाशमद्युतिमास्यपाददशकां सेवे महाकालिकां
यामस्तौत्स्वपिते हरौ कमलजो हन्तुं मधुं कैटभम् ॥
श्री राज राजेश्वरी भगवती महाकाली ध्यायामि ॥

॥ महालक्ष्मी ध्यानम् ॥

अक्षस्त्रक्परशुं गदेषुकुलिशं पद्मं धनुष्कण्डिकां
दण्डं शक्तिमसिं च चर्म जलजं घण्टां सुराभाजनम् ।
शूलं पाशसुदर्शने च दधर्तीं हस्तैः प्रसन्नाननां
सेवे सैरिभमर्दिनीमिह महालक्ष्मीं सरोजस्थिताम् ॥
श्री राज राजेश्वरी भगवती महालक्ष्मी ध्यायामि ॥

॥ महासरस्वती ध्यानम् ॥

घण्टाशूलहलानि शङ्खमुसले चक्रं धनुः सायकं
हस्ताङ्गैर्दधर्तीं घनान्तविलसच्छीतांशुतुल्यप्रभाम् ।
गौरीदेहसमुद्धवां त्रिजगतामाधारभूतां महापूर्वामत्र
सरस्वतीमनुभजे शुभ्मादिदैत्यार्दिनीम् ॥
श्री राज राजेश्वरी भगवती महासरस्वती ध्यायामि ॥

देवीराजोपचार महापूजा

॥ देवी ध्यानम् ॥

विद्युद्धामसप्रभां मृगपतिस्कन्धस्थितां भीषणां
 कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासेविताम् ।
 हस्तैश्चक्रगदासिखेटविशिंखांश्चापं गुणं तर्जनीं
 विभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां भजे ॥
 हेमरत्नवरणेनवेष्टितं विसृतारण वितान शोभितम् ।
 सञ्जसर्वपरिचारिकाजनं पश्य मञ्जन गृहं मनोहरम् ॥
 कल्पलतादि सुरधृमवाटी, कल्पितरत्नगृहाधि निवासाम् ।
 कल्पशतार्जित पुण्य विशेषात्, चेतसि भाव नया हमुपासे ॥

स्वागत -

स्वागतं अम्बे, शरणागतं अम्बे, (२)

स्वागतं, सुस्वागतम, शरणागतं, अम्बे....

स्वागतं अम्बे, शरणागतं अम्बे, (२)

पुण्य से स्वागतं.... हृदय से स्वागतं.....

स्वागतं अम्बे, शरणागतं अम्बे, (२)

स्वागत श्लोक -

यस्या दर्शन मिछन्ति, देवाः स्वाभीष्टसिद्धये ।

तस्यै ते परमेशायै स्वागतं स्वागतं चते ॥

आवाहनम् -

उषसि मागधमंगलगायकैर् -

देवीराजोपचार महापूजा

झटिति जागृहि जागृहि जागृहि ।

अति कृपार्द्र कटाक्षनिरीक्षणैर् -

जगदिदं जगदंब सुखीकुरु ॥

राज राजेश्वरी भगवती पराअम्बा जगदंबीकायै नमः ।

आवाहनार्थे अक्षतान समर्पयामि ॥

कुशल -

कृतार्थोनु ग्रहीतोस्मि, सकलं जीवितं मम ।

आगतादेवदेवेशी सुस्वागत मिदंपुनः ॥

शिबिका समर्पण -

तपनीय मयी सुतूलिका, कमनीया मृदुलोत्तरच्छदा ।

नवरत्नविभुषितामया, शिबिके यं जगदंब! तेऽर्पिता ॥

मन्दिर समर्पणम् -

कनक कलश शोभमानशीर्षम्, जलधर चुम्बि समुलसत्

पताकम् ।

भगवति! तव सन्निवास हेतोः, मणिमय मंदिर मे तदर्पयामि ॥

(मूलम् - श्री महाकाली महालक्ष्मी महासरस्वती

स्वरूपात्मिका दुर्गायै नमः आवाहयामि ॥)

रत्नमंडपम् -

कनकमय वितर्दिशोभमानं, दिशि दिशि पूर्ण सुवर्ण कुंभ युक्तम्

देवीराजोपचार महापूजा

मयि कृपाऽऽशु समर्चनं गृहीतुं, मणिमय मंडप मध्यमेहि मातः
॥

अथवा (नना नना)

विदूर मुक्त वाहनैर् विनम्र मौलि मंडले,
निबद्ध हस्त संपुटः प्रयत्न सं यतेन्द्रियैः ।
विरंचि विष्णु शंकरा, दिभिर् मुदा तवाम्बिके
प्रतीक्ष्य माण निर्गमो विभाति रत्नमंडपः ॥

मणिमय मंडपं सम० ॥

प्रार्थना -

कनक-कलश-जाल-स्फाटिक-स्नानपीठा,
द्युपकरणविशालं, गंधमत्तालिजालम् ।
स्फुरदरुणविशेषं, मंजु गंधर्वगानम्,
श्रुतिजननि नमस्ते, मञ्जनागारमेहि ॥

आसनम् -

एणधराश्म - कृतोन्नतधिष्यं हेमविनिर्मित - पादमनोज्ञम् ।
शोणशिला फलकं च विशालं देवि सुखा सनमद्यददामि ॥

कनकमय वितर्द्धि स्थापिते तूलिकाढये,
विविध कुसुम कीर्णे कोटिबालार्क वर्णे ।
भगवति! रमणीये रत्न सिंहासनेऽस्मिन्,
उपविश पद युग्मं हेमपीठे निधेहि ॥

देवीराजोपचार महापूजा

मूलम्० आसनार्थं अक्षतान् सम० ॥

पाद्यम् -

ईशमनोहररूपविलासे, शीतलचन्दनकुमिश्रम् ।
हृद्य सुवर्णघटे परिपूर्णम्, पाद्यमिदं त्रिपुरेशि गृहाण ॥
दूर्वया सरसिजान्वित विष्णुक्रान्तया च सहितं कुसुमाद्यम् ।
पद्म युग - सद्गुशे पद - युग्मेः, पाद्यमेतदूररी कुरु मातः ॥

अथवा

गरुडमणिमयूरऽस्पर्धिदुर्वासनाथैः
कुश शिशुपरिजुष्टैः स्फीत सिद्धार्थं सार्थैः ।
उपहितसितगंधैः साक्षतै वर्णिभिस्ते
जननि चरणं पद्मे पाद्यमादं ददामि ॥
(पाद्यपात्रात्) मूलम्० पादयोः चरणकमले पाद्यजलं सम० ॥

अर्ध -

लब्धभवत् करुणोऽहमिदानीम् रत्नसुमाक्षत युक्तमनर्घ्यम् ।
रुक्मविनिर्मितपात्रविशेषे ष्वर्धमिदं त्रिपुरेशि ददामि ॥
गंधं पुष्पं यवं सर्षपं दूर्वा, संयुतं कुशातिलाक्षत मिश्रम् ।
हेमपात्रं निहितं सहरत्नैः, अर्घ्यं मेतदूररी कुरु मातः ॥

अथवा

फ़लं कुसुम - सनाथं नूनरत्नं प्ररोहम्
मलयं रसं मिश्रितं स्निग्धमुग्धाक्षतं च ।

देवीराजोपचार महापूजा

दरनियमितभक्तानीकवांछाप्रदाने
करसरसिरुहेऽस्मिन्नर्थ्यमर्थ्य ददामि ॥

(अर्घपात्रात्) मूलम्० हस्त कमले अर्घ्य सम० ॥

आचमनीयम् -

ह्रींमिति मंत्रजपेन सुगम्ये हेमलतोज्वलदिव्यशरीरे ।
योगीमनः समशीतजलेन ह्याचमनं त्रिपुरेशि गृहाण ॥
जलजद्युतिना करेण जातीफल, कंकोल-लवंग गंध युक्तैः ।
अमृतैरमृतैरिवाशीतैः भगवत्याचमनं विधियताम् ॥

अथवा

शिशिरकिरणजाती पत्रदेवप्रसन्न ।
स्फुटितदलन वेला क्रांत कंकोलगंधम् ॥
शिशिर ममलमेतद् बद्धपीयूषसखयम् ।
सलिलमखिलमात स्वंद् प्रसन्नाचमेथाः ॥
(आचमनीय पात्रात्) मूलम्० मुखसरोजे आचमनीयम् सम० ॥

मधुपर्कम् -

मधु निहितं कनकस्य सुंपुटे, पिहितं रत्न पिधानकेन यत् ।
तदिदं भगवति करेऽर्पितम्, मधुपर्क जननि! प्रगृह्यताम् ॥

अथवा

नव - मणि - हय - पीठे श्वेतपद्मस्थितापि
प्रपदतरल शोभा स्पृष्ट सद् विष्टर श्रीः ।

देवीराजोपचार महापूजा

दधिमधुघृतमिश्रं त्रिर्विराजोपनितम्
 शशिमुखि मधुपर्कं त्वन्मुखान्तर्नयेथाः ॥
 (मधुपर्कपात्रात्) मूलम्० मधुपर्कम् सम० ॥

आचमनम् -

पाद्यं ते परिकल्पितं च पदयोरर्ध्यं तथा हस्तयोः ।
 सौधीभिर्मधुपर्कमंबं मधुरं धाराभिरास्वादय
 तोयेनाचमनं विधेहि शुचिना गांगेन मत्कल्पितम् ।
 साष्टांगं प्रणिपातमंबं, कमले छुष्टया कृतार्थी कुरु ॥
 मूलम्० मुखांबुंजे आचमनीयम् सम० ॥

एकतंत्रेण पंचामृतस्नानम् -

अपिरसिकविगीतं भक्तिचित्तानुमत्यै
 सदयहृदयभावे स्नाहि पंचामृतेन ।
 शशि मृग मदमुस्ता गौरसिद्धार्थं चुर्णेः
 कुसुमजलं मिश्रैः स्वैर मुद् वर्तयांगम् ॥
 मूलम्० एकतंत्रेण पंचामृतस्नानम् सम० ॥

पृथक् - पृथक् - पयःस्नानम् -

स्वर्धेनुजातं बलवीर्य - वर्धनम्, दिव्यामृतात्यन्तरं सप्रदं सितम्
 । श्रीचंडिके दुग्ध समुद्र - सम्भवे, गृहाण दुग्धं मनसा
 मयाऽपितम् ॥

देवीराजोपचार महापूजा

मूलम्० पयः स्नानम् समर्पयामि । पय स्नानान्ते शुद्धोदक
स्नानम् समर्पयामि । शुद्धोदक स्नानान्ते आचमनीयम् समर्पयामि
॥

दधिस्नानम् -

क्षीरोद् भवं स्वादु सुधामयं च, श्री चंद्रकांति सद्गुणं सुशोभनम्
।

श्रीचंडिके शुभनिशुभनाशिनि, स्नानार्थमंगी कुरु तेऽपितं दधि ॥

मूलम्०

धृतस्नानम् -

श्री क्षीरजोद् भूतमिदं मनोज्ञम् प्रदोषवन्हि द्युति पावितं च ।
श्रीचंडिके दैत्यविनाश दक्षे, हैयंगवीनं परिगृह्यतां च ॥

मूलम्०

मधुस्नानम् -

माधुर्यमिश्रं मधुमक्षिकागणैर् - वुक्षालिरम्ये मधुकानने चितम् ।
श्रीचंडिके शंकर प्राणवलभे, स्नानार्थमंगी कुरु तेऽपितं मधु ॥

मूलम्०

शर्करास्नानम्

पूर्णक्षुकांभोधि-समुद्-भवामिमाम्-माणिक्यमुक्ता-फल-दाममंजुलाम्
। श्री-चंडिके-चंड-विनाशकारिणी स्नानार्थ-मंगी-कुरु-शर्करां
शुभाम् ॥

देवीराजोपचार महापूजा

मूलम्०

गंधोदकस्नानम् -

एतच्चम्पक तैलमंब विविधैः पुष्पैर्मुहुर्वासितम् ।
न्यस्तं रत्नमये सुवर्णचषके भृंगैर्भ्रमद् भिर्वुतम् ।
सानन्दं ब्रजसुंदरी - भिरभितो हस्तैर्धृतं चिन्मये
केशेषु भ्रमरप्रभेषु सकलेष्वंगेषु चालिष्यताम् ॥

मूलम्० गंधोदक स्नानम् स० ॥

उद्वर्तनस्नानम् -

मातः कुंकुम पमक निर्मित मिदं देहे तवोद्वर्तनम्
भक्त्याह कलयामि हैम रजसा संमिश्रितं केसरैः ।
केशानामलकैर्विशोध्य विशदान् कस्तूरिकाद्यर्चितैः
स्नानं ते नवरत्न कुंभविधिना संवासितोष्णोदकैः ॥

मूलम्० उद्वर्तनस्नानम् स० ॥

कुशोदक -

गोधूमदूर्वा उशिराकुशपिंजुलैश्च, काशाय वास्तुलसिवञ्जुल
बिल्वखण्डैः ।

अश्वत्थबिल्व जशरांकुशला जधान्यैर्भक्त्या निरंतर महं स्नपयामि
देव ॥

मूलम्० कुशोदकेन स्नपयामि ॥

पुष्पोदक -

देवीराजोपचार महापूजा

कल्हार नील कमलोत्पल पारिजातं, पुंनागकैः कदलि चंपक
पाटलैश्च । बिल्वप्रवाल तुलसी शतपत्रजाती, पुष्पैर्निरंतर महं
स्नपयामि देव ॥

मूलम्० पुष्पोदकेन स्नपयामि ॥

फ़लोदक -

खर्जुरपूगकदली फ़लमातु लुंग, दार्ढींज कादिक्रृतु संभव
कैस्तथाच।

धात्री फ़लैः सुरुचिरैश्चतथाच पक्षे वैर्भकत्या निरतर महं
स्नपयामिदेवी॥

मूलम्० फ़लोदकेन स्नपयामि ॥

रत्नोदक -

माणिक्य मुक्ताफ़ल विदुमादै, गर्जुत्मकैः पुष्पक व्रजनीलैः ।
गोमेदकैः संस्कृत चारु वार्भि, र्भत्या निरंतर्महं स्नापयामि देवी
॥

मूलम्० रत्नोदकेन स्नपयामि ॥

तीर्थजल -

हस्तलसत् कटकादिसूभूषा आदरतोऽम्ब वरोप्यनिधाय ।
चन्दनवासितमंत्रिततोयैः स्नानमिदं त्रिपुरेशि विधेहि ॥

एलाशिर सुवासितैः सुकुमैर्गादि तीर्थोदकैः,
माणिक्यादिक मौक्तिकामृत युतैः स्वच्छैः सुवर्णोदकैः ।

देवीराजोपचार महापूजा

मन्त्रान् वैदिक तात्रिकान् परिपठन् सानंदमत्यादरात्,
स्नानं ते परिकूपयामि जननि! स्नेहात् वमंगी कुरु ॥

मूलम्० तीर्थजलेन स्नानम् स्नपयामि ॥

अब यहाँ मूलमंत्र से पंचोपचारी पूजा करके अभिषेक करें ।

शुद्धोदक - स्नानम् -

उद्धन्धैरगरुद्रवैः सुरभिणा, कस्तूरिका - वारिणा,
स्फुर्जत् सौरभ यक्ष कर्दम जलैः काश्मीर नीलैरपि
पुष्पांभोभिरशेष तीर्थ सलिलैः कर्पूरवासो भरैः ।
स्नानं ते परिकल्पयामि गिरिजे भक्त्या तदंगिकुरु ॥

मूलम्० शुद्धोदक स्नानम् स० ॥

वस्त्रम् -

संचितमम्ब मया ह्यतिमूल्यम्, कुंकुमशोणमतीवमृदुत्वम् ।
शंकरतुंग- तरांकनिवासे वस्त्रयुगं त्रिपुरे परिधेहि ॥
बालार्कद्युति दाढीमीय कुसुम प्रस्पर्धि सर्वोत्तमम्,
मातस्त्वं परिधेहि दिव्यवसनं भक्त्या मया कल्पितम् ।
मुक्ताभि ग्रथितं च कुंचुकमिदं स्वीकृत्य पीतप्रभम्
तस्त्वर्ण समान वर्णमतुलं प्रावारमंगी कुरु ॥

अथवा

पीतं ते परिकल्प्यामि निबिडं चंडान्तके चंडिके
सूक्ष्मं स्निग्धमुरी कुरुष्व वसनं सिंदूरपूरप्रभम् ।

देवीराजोपचार महापूजा

मुक्तारत्वविचित्रहेम रचना चारुप्रभा भास्वरम्

नीलं कंचुकमर्पयामि गिरिशप्राणप्रिये सुंदरि ॥

मूलम्० वस्त्रम् स० ।

आचमनीयम् -

भूपाल दिक्पाल किरीट रत्नमरीचिनी राजित पाद पीठे ।

देवैः समाराधित पादपद्मे श्रीचंडिके स्वाचमनं गृहाण ॥

मूलम्० आचमनीयम् स० ।

पादुके -

नवरत्न युते मयार्पिते, कमनीये तपनीय पादुके ।

सविलासमिदं पद द्वयं, कृपया देवि! तयोर्निधीयताम् ॥

मूलम्० पादुकाम् स० ।

केशपाशसंस्करणम् -

बहुभिरगरु धूपैः सादरं धूपयित्वा,

भगवती! तवकेशान् कंकतैर्मार्जयित्वा ।

सुरभिभिर विन्द्रैश्चपंकेश्वर्यित्वा,

झटिति कनक सूत्रैर्जूष्टयन् वेष्टयामि ॥

मूलम्० केशपाशसंस्करणम् स० । हस्तंप्रक्षाल्य ।

सौवीरांजनम् - (सुरमो) -

सौविरांजनमिदमम्ब चक्षुषोस्ते, विन्यस्तं कनकशलाकया

मयायत् ।

देवीराजोपचार महापूजा

तन्नूनं मलिनमपि त्वक्षि संगात् ब्रह्मेन्द्राद्यभिलषणीयता मियाय
॥

मूलम्० सौवीरांजनम् स० । हस्तंप्रक्षाल्य ।

अलंकाराः -

कंदल दंशु किरीटमनर्ध, कंकणकुंडलनूपुरहारम् ।
अंगदमंगुलिभूषणमंब, स्वीकुरु देवि पुराधिवासे ॥
मंजीरान्पदयोर्निधाय रुचिरान्विन्यस्य कांची कटौ
मुक्ताहारमुरोजयोरनुपमां नक्षत्रमालां गले ।
केयूराणि भुजेषु रत्नवलयश्रेणिः करेषु ऋमात्
ताटंके तव कर्णयोर्विनिदधे शीर्षे च चूडा मणिम् ॥
धम्मिले तव देवि हेम कुसुमान्याधाय भालस्थले
मुक्ताराजिविराजिहेम तिलकं नासापुटे मौक्तिकम् ।
मातमौक्तिकजालिकां च कुचयोः सर्वांगुली षूर्मिकाः
कट्यां कांचनकिंकिणीर्विनिदधे रत्नावतंसौश्रुतौ ॥

मूलम्० अलंकारान् स० ।

गंधान् - कुंकुमम् -

हस्तलसच्चतुरायुधजाले शस्त - तरम् - मृग - नाभिसमेतम् ।
सद् - घन - सार - सुकुंकुम मिश्रम् चन्दनपंकमिदं च गृहाण
॥

प्रत्यंगं परिमार्जयामि शुचिना वस्त्रैण संप्रोछनम्

देवीराजोपचार महापूजा

कुर्वे केशकलाप मायततरं धूपोत्तमैर्धुपितम् ।
 काश्मीरैरग्रु द्रवैर्मर्लयज्जैः संघर्ष्य संपादितम्,
 भक्त त्राणपरे श्रीकृष्ण - गृहिणि श्री चंदनं गृह्यताम् ॥
मूलम्० गंधान् सम० ॥

अनुलेपन -

मात र्भालतले तवाति विमले काश्मीर कस्तूरिका,
 कर्पूरागरुभिः करोमि तिलकं देहेऽगरागं ततः ।
 वक्षोजादिषु यक्षकर्दम रसं सिक्का च पुष्पावृतिम्
 पादौ कुंकुम लेपनादिभिरहं संपूजयामि क्रमात् ॥
मूलम्० विलेपनार्थे कुंकुमम् सम० ।

कञ्जलम् -

चाम्पेयकर्पूरक चंदनादिकैर्नानाविधैर्गंधचयैः सुवासितम् ।
 नेत्रांजनार्थाय हरिन्मणिप्रभम् श्रीचंडिके स्वीकुरु कञ्जलं शुभम् ॥
मूलम्० कञ्जलम् स० । हस्तंप्रक्षाल्य ।

अक्षतान् -

रत्नाकृतैस्त्वांपरि पूजयामि, मुक्ता फलैर्वारुचिरैर विष्वैः ।
 अखंडितैर्देवि यवादिभिर्वा काश्मीर पंकाकित तण्डुलैर्वा ॥
मूलम्० अक्षतान् स० ।

अत्तरम् -

जनिन चम्पक तैलमिदम् पुरो मृगमदोऽमयं पटवासकः ।

देवीराजोपचार महापूजा

सुरभि गंधमिदं च चतुः समम्, सपदि सर्वमिदं प्रतिगृह्यताम् ॥

पुष्पमाला पुष्पाणि -

लब्ध विकास कदंबक जाती चंपक पंकज केतक युक्तेः ।

पुष्पचयैः मनसा वचि तैस्त्वाम् अंब पुरेशि भवानि भजामि ॥

मंदारकुन्द करवीर लवंगपुष्पै -

स्त्वांदेवि सन्ततमहं परिपूजयामि ।

जाती जपा बकुल चम्पक केतकादि,

नाना विधानि कुसुमानि चतेऽर्पयामि ॥

मूलम्० पुष्पमालां स० । पुष्पाणि स० ।

॥ अथांगपूजा ॥

ह्रीं दुर्गायै नमः - पादौ पूजयामि । मंगलायै० - गुल्फौ पूज०

।

भगवत्यै० - जंघे पूज० । कौमार्यै० - जानुनी पूज० ।

वागेश्वर्यै० - उरु पूज० । वरदायै० - कटी पूज० ।

कृपार्थिन्यै० - उदरं पूज० । पद्माकरवासिन्यै० - स्तनौ पूज०

। महर्षिमर्दिन्यै० - कंठं पूज० । उमासुतायै० - स्कंधौ पूज० ।

इन्द्राण्यै० - भुजौ पूज० । गौर्यै० - हस्तौ पूज० । मोहवत्यै०

- मुखं पूज० । शिवायै० - कर्णौ पूज० । अन्नपूर्णायै० - नेत्रे

पूज० । कमलायै० - ललाटं पूज० । महालक्ष्म्यै० - सर्वांगं

पूज० ।

देवीराजोपचार महापूजा

देव्या दक्षिणे सिंहम् पूज० । वामे महिषं पूज० ।

॥ अथावरणपूजा ॥

तत्रादौ वामेन तत्वमुद्रया तर्पणम् । दक्षिणेन ज्ञानमुद्रया पूजनम् ।

॥ अथ प्रथमावरणपूजा ॥

संचिन्मयपरे देवी परामृतचरुप्रिये ।

अनुज्ञां देहि मे मातः परिवारार्चनाय ते ॥

इति संप्रार्थ्य वामकरधृत - आर्द्रखंडादि (आदु) दक्षिणेनाक्षत - पुष्पादिना पूजयामीति संपूज्य ।

वामेन विशेषार्घ जलैस्तर्पयाम्येवं सर्वत्र । ओँ ऐं ह्रीं क्लीं चामुंडायै विच्चे सांङ्गायै सपरिवारायै सावरणायै सायुधायै सशक्तिकायै श्री महाकाली महालक्ष्मी महासरस्वत्यै नमः । श्री महाकाली महालक्ष्मी महासरस्वती - श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि ।

ओँ ऐं ह्रीं क्लीं महाकाल्यै नमः महाकाली पूजयामि तर्पयामि ।

ओँ ऐं ह्रीं क्लीं महालक्ष्म्यै नमः महालक्ष्मी पूजयामि तर्पयामि ।

ओँ ऐं ह्रीं क्लीं महासरस्वत्यै नमः महासरस्वती पूजयामि तर्पयामि ।

बिन्दु परितो गुरुचतुष्टयं पूजयेत्

ओँ गुरवे नमः गुरुशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

देवीराजोपचार महापूजा

ॐ परमगुरवे नमः परमगुरुशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ परात्परगुरवे नमः परात्परगुरुशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ परमेष्ठिगुरवे नमः परमेष्ठिगुरुशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

षडङ्गपूजयेत्

ॐ एं हृदयाय नमः हृदयशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ ह्रीं शिरसे नमः शिरःशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ क्लीं शिखायै नमः शिखाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ चामुंडायै कवचाय नमः कवचशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ विच्चे नेत्रत्रयाय नमः नेत्रशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुंडायै विच्चे अस्त्राय नमः अस्त्रशक्ति -

श्रीपादुकां पूज० तर्प०

प्रथमावरणदेवताभ्यो नमः सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षत पुष्पाणि

समर्पयामि । सामान्यार्धं जलमादाय - एताः प्रथमावरणदेवताः

साङ्गाः सपरिवाराः सायुधाः सशक्तिकाः पूजितास्तर्पिताः सन्तु ।

पुष्पामञ्जलिमादाय -

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥

इति पुष्पांजलिं दत्त्वा योनिमुद्रां प्रणमेत् ॥

इति प्रथमावरणम् ॥१॥

देवीराजोपचार महापूजा

॥ अथ द्वितीयावरणपूजा ॥

त्रिकोणे स्वाम्नादि प्रादाक्षिण्येन् पूजयेत् ।

ॐ सावित्र्या सह ॐ विधात्रे नमः विधातृशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ श्रिया सह ॐ विष्णवे नमः विष्णुशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ उमया सह ॐ शिवाय नमः शिवशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ क्षुं नमः सिंहाय नमः सिंहशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
ॐ हुं नमः ॐ महिषाय नमः महिषशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

द्वि० आ० दे० नमः० ग० पु० स० । सा० जलमादाय ए०
द्वि० सा० स० सन्तु० अभीष्टसिद्धि मे देहि० पुष्पाङ्गलिदत्वा
योनिमुद्रया प्रणमेत्

इति द्वितीयावरणम् ॥२॥

॥ शेषं पूर्ववत् ॥

॥ अथ तृतीयावरणपूजा ॥

षट्कोणे अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च पूजयेत् -

ॐ ऐं नन्दजायै नमः नन्दजाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

देवीराजोपचार महापूजा

ॐ ह्रीं रक्तदन्तिकायै नमः रक्तदन्तिका - श्रीपादुकां पूज०
तर्प०

ॐ क्लीं दुर्गायै नमः दुर्गाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ हुं भीमायै नमः भीमाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ ह्रीं भ्रामर्यै नमः भ्रामरीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

तृ० आ० दे० नमः० ग० पु० स० । सा० जलमादाय ए० तृ०
सां० स० सन्तु० अभीष्टसिद्धि मे देहि० पुष्पाञ्जलिदत्त्वा
योनिमुद्रया प्रणमेत्

इति तृतीयावरणम् ॥३॥

॥ शेषं पूर्ववत् ॥

॥ अथ चतुर्थावरणपूजा ॥

ततोऽष्टपत्रस्वाग्रादिप्रादप्रक्षिण्येन पूजयेत् -

ॐ ऐं ब्राह्मयै नमः ब्राह्मशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ ह्रीं माहेश्वर्यै नमः माहेश्वरीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ क्लीं कौमार्यै नमः कौमारीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ ह्रीं वैष्णव्यै नमः वैष्णवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ लं वाराह्यै नमः वाराहीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ क्ष्यौं नारसिंह्यै नमः नारसिंहीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ लं ऐन्नै नमः ऐंद्रीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ स्व्ये चामुण्डायै नमः चामुण्डाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

देवीराजोपचार महापूजा

ॐ ह्रीं लक्ष्म्यै नमः लक्ष्मीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 च० आ० दे० नमः० ग० पु० स० । सा० जलमादाय ए० च०
 सां० स० सन्तु० अभीष्टसिद्धि मे देहि० पुष्पाङ्गलिदत्ता
 योनिमुद्रया प्रणमेत्

इति चतुर्थावरणम् ॥४॥

॥ शेषं पूर्ववत् ॥

॥ अथ पंचमावरणपूजा ॥

ततश्चतुर्विंशतिदले स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन -

ॐ विं विष्णुमायायै नमः विष्णुमायाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ चें चेतनायै नमः चेतनाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ बुं बुद्धये नमः बुद्धिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ निं निद्रायै नमः निद्राशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ क्षुं क्षुधायै नमः क्षुधाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ छां छायायै नमः छायाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ शं शत्त्यै नमः शक्ति शक्ति - श्री पादुकां पूज० तर्प०

ॐ तृं तृष्णायै नमः तृष्णाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ क्षां क्षान्त्यै नमः क्षांतिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ जां जात्यै नमः जातिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ लं लज्जायै नमः लज्जाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

देवीराजोपचार महापूजा

ॐ शां शान्त्यै नमः शान्तिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ श्रं श्रद्धायै नमः श्रद्धाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ कां कान्त्यै नमः कान्ति शक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ लं लक्ष्म्यै नमः लक्ष्मीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ धृं धृत्यै नमः धृतिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ वृं वृत्यै नमः वृतिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ श्रुं श्रुत्यै नमः श्रुतिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ स्मृं स्मृत्यै नमः स्मृतिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ दं दयायै नमः दयाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ तुं तुष्टये नमः तुष्टिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ पुं पुष्टयै नमः पुष्टिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ मां मातृभ्यो नमः मातृशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ भ्रां भ्रान्त्यै नमः भ्रान्तिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

पं० आ० दे० नमः० ग० पु० स० । सा० जलमादाय ए० पं०

सां० स० सन्तु० अभीष्टसिद्धि मे देहि० पुष्पाङ्गलिदत्वा
योनिमुद्रया प्रणमेत्

इति पञ्चमावरणम् ॥५॥

॥ शेषं पूर्ववत् ॥

॥ अथ षष्ठावरणपूजा ॥

भुपुरे कोणचतुष्टये आग्नेयादिकोणमारभ्य -

देवीराजोपचार महापूजा

ॐ गं गणपतये नमः गणपतिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ क्षं क्षेत्रपालाय नमः क्षेत्रपालशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ बं बटुकाय नमः बटुकशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ यां योगिन्यै नमः योगिनीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ष० आ० दे० नमः० ग० पु० स० । सा० जलमादाय ए० ष०
सां० स० सन्तु० अभीष्टसिद्धि मे देहि० पुष्पाञ्जलिदत्त्वा
योनिमुद्रया प्रणमेत्

इति षष्ठावरणम् ॥६॥

॥ शेषं पूर्ववत् ॥

॥ अथ सप्तमावरणपूजा ॥

पूर्वादि दशदिक्षु -

ॐ लं इन्द्राय नमः इन्द्रशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ रं अग्नये नमः अग्निशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ यं यमाय नमः यमशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ क्षं निर्ऋतये नमः निर्ऋति शक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ वं वरुणाय नमः वरुण शक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ यं वायवे नमः वायु शक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ सं सोमाय नमः सोम शक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ हं ईशानाय नमः ईशान शक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ ब्रं ब्रह्मणे नमः ब्रह्मशक्ति- श्रीपादुकां पूज० तर्प०

देवीराजोपचार महापूजा

ॐ ह्रीं अनन्ताय नमः अनंतशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 स० आ० दें० नमः० ग० पु० स० । सा० जलमादाय ए० स०
 सां० स० सन्तु० अभीष्टसिद्धि मे देहि० पुष्पाङ्गलिदत्ता
 योनिमुद्रया प्रणमेत्

इति सप्तमावरणम् ॥७॥

॥ शेषं पूर्ववत् ॥

॥ अथ अष्टमावरणपूजा ॥

तद्वाहिः -

ॐ वं ब्रजाय नमः ब्रजशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ शं शक्तयै नमः शक्तिशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ दं दण्डाय नमः दंडशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ खं खड्गाय नमः खड्ग शक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ पां पाशाय नमः पाशशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ अं अंकुशाय नमः अंकुशशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ गं गदायै नमः गदाशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ त्रिं त्रिशूलाय नमः त्रिशूलशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ पं पद्माय नमः पद्मशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०
 ॐ चं चक्राय नमः चक्र शक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

देवीराजोपचार महापूजा

अ० आ० दे० नमः० ग० पु० स० । सा० जलमादाय ए० अ०
सा० स० सन्तु० अभीष्टसिद्धि मे देहि० पुष्पाञ्जलिदत्ता
योनिमुद्रया प्रणमेत्

इति अष्टमावरणम् ॥८॥

॥ शेषं पूर्ववत् ॥

॥ अथ नवमावरणार्चनम् ॥

कलशात्पूर्वादिदिक्षु -

ॐ ब्रज हस्तायै गजारूढायै कादंबरी देव्यै नमः

कादम्बरीदेवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ शक्ति हस्तायै अजवाहनायै उल्कादेव्यै नमः

उल्कादेवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ दण्डहस्तायै महिषारूढायै करालिदेव्यै नमः

कराली देवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ खड्ग हस्तायै शववाहनायै रक्ताक्षिदेव्यै नमः

रक्ताक्षिदेवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ पाशहस्तायै मकरवाहनायै श्वेताक्षिदेव्यै नमः

श्वेताक्षिदेवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ अंकुशहस्तायै मृगवाहनायै हरिताक्षिदेव्यै नमः

हरिताक्षिदेवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ गदाहस्तायै सिंहारूढायै यक्षिणीदेव्यै नमः

देवीराजोपचार महापूजा

यक्षिणी देवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ त्रिशूल हस्तायै वृषभवाहनायै कालीदेव्यै नमः

कालीदेवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ पद्महस्तायै हंसवाहनायै सुरज्येष्ठा देव्यै नमः

सुरज्येष्ठादेवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

ॐ वक्त्रहस्तायै सर्पवाहनायै सर्पराज्ञीदेव्यै नमः

सर्पराज्ञीदेवीशक्ति - श्रीपादुकां पूज० तर्प०

न० आ० दे० नमः० ग० पु० स० । सा० जलमादाय ए० न०

सां० स० सन्तु० अभीष्टसिद्धि मे देहि० पुष्पाञ्जलिदत्त्वा

योनिमुद्रया प्रणमेत्

इति नवमावरणार्चनम् ॥१॥

॥ शेषं पूर्ववत् ॥

॥ इत्यावरणपूजनम् ॥

अथ देव्यष्टोत्तरशतनामानि - ह्रीं माहेश्वर्यै नमः । महादेव्यै०

जयंत्यै० सर्वमंगलायै० लज्जायै० भगवत्यै० वंद्यायै० भवान्यै०

पापनाशिन्यै० चंडिकायै० कालरात्र्यै० भद्रकाल्यै०

अपराजितायै० महाविद्यायै० महामेधायै० महामायायै०

महाबलायै० कात्यायन्यै० जयायै० दुर्गायै० मंदारवनवासिन्यै०

आर्यायै० गिरिसुतायै० धात्र्यै० महिषासुरघातिन्यै० सिद्धिदायै०

बुद्धिदायै० नित्यायै० वरदायै० वरवर्णिन्यै० अंबिकायै०

देवीराजोपचार महापूजा

सुखदायै० सौम्यायै० जगन्मात्रे० शिवप्रियायै०
 भक्तसंतापसहश्चै० सर्वकामप्रपूरिण्यै० जगत्कत्र्यै० जगत्रात्र्यै०
 जगत्यालनतत्परायै० अव्यक्तव्यक्तरूपायै० भीमायै०
 त्रिपुरसुंदर्यै० अपर्णायै० ललितायै० वेद्यायै० पूर्णचंद्रनिभाननायै०
 चामुण्डायै० चतुरायै० चंद्रायै० गुणत्रयविभाविन्यै० हेरंबजनन्यै०
 काल्यै० त्रिगुणायै० यशोधारिण्यै० उमायै० कलशहस्तायै०
 दैत्यर्दर्पनिषूदिन्यै० बुद्ध्यै० कांत्यै० क्षमायै० शांत्यै० पुष्ट्यै०
 तुष्ट्यै० धृत्यै० मत्यै० वरायुधधरायै० धीरायै० गौर्यै० शाकंभर्यै०
 शिवायै० अष्टसिद्धिप्रदायै० वामायै० शिववामांगवासिन्यै०
 धर्मदायै० धनदायै० श्रीदायै० कामदायै० मोक्षदायै० अपरायै०
 चित्स्वरूपायै० चिदानन्दायै० जयश्रियै० जयदायिन्यै०
 सवमंगलमांगल्यायै० जगत्रय हितैषिण्यै० शर्वाण्यै० पार्वत्यै०
 धन्यायै० स्कंदमात्रे० अखिलेश्वर्यै० प्रपन्नार्तिहरायै० देव्यै०
 सुभगायै० कामरूपिण्यै० निराकारायै० साकारायै० महाकाल्यै०
 सुरेश्वर्यै० शर्वायै० श्रद्धायै० ध्रुवायै० कृत्यायै० मृडान्यै०
 भक्तवत्सलायै० सर्वशक्ति समायुक्तायै० शरण्यायै०
 सर्वकामदायै० इति देव्यष्टोत्तरशतनामानि ॥ श्वेतचूर्णम् -
 मंदारमल्लीकरवीरसंभवं कर्पूरपाटीरसुवासितं सितम् ।
 श्रीश्वेतचूर्ण विधिना समर्पितं प्रीत्या त्वमंगीकुरु विष्णुवल्लभे ॥
 रक्तचूर्णम् - प्रत्यूषकालार्कमयूखसन्निभं जातीफलैलागरुणा

देवीराजोपचार महापूजा

सुवासितम् । श्रीरक्तचूर्ण मनसा मयार्पितं प्रीत्या त्वमंगीकुरु
विष्णुवल्लभे ॥

सिंदूरम् – मध्याह्नचंडार्कमरीचि संन्निभं विघ्नेश्वरश्रीहनुमद्वहुप्रियम्
। सिंदूरचूर्ण मनसा मयार्पितं प्रीत्या त्वमंगीकुरु विष्णुवल्लभे ॥

हरिद्रा - हरिद्रुमोत्थामतिपीतवर्णा सुवासितां चंदनपरिजातैः ।
अनन्यभावेन समर्पितान्ते मातर्हरिद्रामुररीकुरुश्व ॥

धूपः - लाक्षासंमिलितैः सिताभ्रसहितैः श्रीवाससंमिश्रितैः
कर्पूराकलितैः सिता मधुयुतैर्गो सर्पिषाऽऽलोडितैः ।
श्रीखंडागरुगुग्गुलुप्रभृतिभिः नानाविधैर्वस्तुभिः धूपन्ते
परिकल्पयामि जननी त्वं धूपमंगीकुरु ॥

ह्रीं पद शोभि महा मनु रूपे, धूरसिमंत्रवरेण मनोज्ञम् ।

अष्ट सुगंधरजः कृतमाघे, धूपमिदं त्रिपुरेशि ददामि ॥

फडिति धूपपात्रं संप्रोक्ष्य मूलेन नम इति संपूज्य पुरतो निधाय
(रं) इति वह्निबीजेन अग्निं संस्थाप्य तदुपरि मूलेन दशांगं धूपं
दत्वा

ह्रीं जय ध्वनिमंत्रमातः स्वाहेति घंटां संपूज्य वामहस्तेन घंटां
वाद्यन् दक्षिणहस्तेन शंखस्थजलं गृहीत्वा
धूपमंत्रपठनपाठपुरःसरं शंखस्थजलं भूमौ क्षिस्त्वा देवीवामभागे
धूपपात्रं निधाय, तर्जनीमूलयोरंगुष्ठयोगात्मिकां धूपमुद्रां
प्रदर्शयेदिति ॥

देवीराजोपचार महापूजा

दीप - रक्तालंकृतहेमपात्रनिहितैर्गोसर्पिषा दीपितैः

दीपैर्दीर्घतरान्धकारभिदुरैर्बालार्ककोटिप्रभैः ।

आताम्रज्वलदुञ्जलद्रव नवद्रवनप्रदीपैः सदा मातस्त्वामहम्

आदरादनुदिनं नीराजयाम्युच्चकैः ॥ **सन्तम सापह मुज्वल पात्रे**

गव्यघृतैः परिवर्धित देहम् ।

चंपककुड्म लवृन्दसमानं दीपगणं त्रिपुरेऽद्य गृहाण ॥

दीपपात्रं गोघृतेनापूर्य मंत्राक्षरतंतुभिर्वर्ति निःक्षिप्य मूलेन

प्रज्ञाल्य घंटां वादयन् नेत्रादिपादपर्यन्तं प्रदर्शयेत् ।

मंत्रपाठपठनपुरःसरं देवीदक्षिणभागे दीपं निधाय,

शंखजलमुत्सृज्य मध्यमे अंगुष्ठमूललग्ने दीपमुद्रां तां प्रदर्शयेदिति

।

नैवेद्यनिवेदनविधिः - तत्रादौ देव्या अग्रे दक्षिणतो वा जलेन

चतुरस्रं मंडलं कृत्वा, भोजनपात्रं संस्थाप्य, तन्मध्ये षड्रसोपेतं

नैवेद्यं निधाय, ह्रीं नमः इत्यर्घजलेन प्रोक्ष्य मूलेन संवीक्ष्य,

अधोमुखदक्षिणहस्तोपरि तादृशं वामहस्तं निधाय, नैवेद्यमाच्छाद्य

यं इति वायुबीजेन षोडशधा संजप्य वायुना तद्भूत दोषान्

संशोध्य, ततो दक्षिणकरतले तत्पृष्ठलग्नवामकरतलं कृत्वा, नैवेद्यं

प्रदर्श्य, रं इति वह्निबीजं षोडशवारं संजप्य, तदुत्पन्नाग्निना

तद्वोषं दग्ध्वा, ततो वामकरतले वं इति अमृतबीजं विचिन्त्य,

तत्पृष्ठलग्नं दक्षिणकरतलं कृत्वा, नैवेद्यं प्रदर्श्य, वं इति

देवीराजोपचार महापूजा

सुधाबीजं षोडशवारं संजप्य तदुत्थामृतधारया प्लावितं विभाव्य,
 मूलेन प्रोक्ष्य, धेनुमुद्रां प्रदर्श्य, मूलेनाष्टवारमभिमंत्र्य,
 गंधपुष्पाभ्यां संपूज्य, देव्या हृद्रतं तेजःस्मृत्वा, वामांगुष्ठेन
 नैवेद्यपात्रं स्पृष्टा, दक्षिणकरेण जलं गृहीत्वा - चतुर्विधानं सघृतं
 सुवर्णपात्रे मया देवि समर्पितं तत् । संवीज्यमानामरवृन्दकैस्त्वं
 जुषस्व मातर्दययाऽवलोकय ॥ इति भूतले देव्या दक्षिणे जलं
 क्षित्वा, वामहस्तेन अनामामूलयोरगुष्ठयोगेन नैवेद्यमुद्रां प्रदर्श्य,
 सपुष्पकराभ्यां पात्रमुद्धरन् - भगवति निवेदितानि हर्वांषि जुषाण
 । इति च पठन् ग्रासमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ वामहस्तेन पद्माभां
 प्राणाद्यां दक्षिणेन तु । यथा - कनिष्ठिकानामिकांगुष्ठैः ॐ
 प्राणाय स्वाहा । तर्जनीमध्यमांगुष्ठैः ॐ अपानाय स्वाहा ।
 तर्जनीअनामामध्यमांगुष्ठैः ॐ व्यानाय स्वाहा ।
 अनामामध्यमांगुष्ठैः ॐ उदानाय स्वाहा । सर्वांगुलिभिः ॐ
 समानाय स्वाहा । देवीं भुंजानां ध्यात्वा जलं दद्यात् । नमस्ते
 देवदेवेशि सर्वतृप्तिकरं परम् । अखंडानन्दसंपूर्णे गृहाण
 जलमुत्तमम् । इति कर्पूरादिसुवासितं जलं निवेद्य, जनन्या
 तञ्जलं प्राशितमिति भावयन् अन्तःपटं धृत्वा पठेत् -
 ब्रह्मेशाद्यैः सरसमभितः सूपविष्टैः समन्तात्
 सिंजद्वालव्यजननिकरैर्वीज्यमाना सखीभिः ।
 नर्मक्रीडाप्रहसनपरान् पंक्तिभोक्तृन् हसन्वै भुक्ते पात्रे

देवीराजोपचार महापूजा

कनकघटिते षड्ग्रान् देवि देवि ॥ शालीभक्तं सुपक्षं
 शिशिरकरसितं पायसापूपसूपं लेह्यं पेयं च चोष्यं सितममृतफलं
 घारिकाद्यं सुखाद्यम् ॥ आज्यं प्राज्यं सुभोज्यं नयनरुचिकरं
 राजिकैलामरीचः स्वादीयः शाकराजी परिकरममृताहारजोषं
 जुषस्व ॥

कल्पितमद्य धियाऽमृतकल्पं, दुर्घसितायुतमन्नविशेषम् ।

माषविनिर्मितपूपसहस्रं, स्वीकुरु देवि निवेदनमाद्ये ॥

इति अंतःपटं दत्वा आचमनीयपात्रादाचमनं दद्यात् ॥ ततो
 मूलमंत्रं सप्तवारं पठेत् ॥ (जवनिकामपाकृत्य) श्रीमन्महालक्ष्मी०
 मध्ये पानीयं सम० ॥ ततो भुंजानां देवीं ध्यात्वा यथाशक्ति
 मूलमंत्रं प्रजप्य देवीदक्षिणहस्ते जपं समर्पयत्
 नैवेद्यनिवेदनार्थमन्ये मंत्राः मातस्त्वां दधिदुर्घपायसमहा
 शाल्यन्नसंतालिकासूपापूपसिताघृतैः सवटकैः सक्षौद्ररंभाफलैः ॥
 एलाजीरकहिंगुनागरनिशाकोस्तुंबरैः संस्कृतैः शाकैः शाकयुतैः
 सुधाधिकरसैः संतर्पयाम्यर्पितैः ॥ सापूपसूपदधिदुर्घसिताघृतानि
 सुस्वादुभक्ष्यपरमान्नपुरःसराणि ॥
 शाकोल्सन्मरिचजीरकबालिकानि भक्ष्याणि भक्ष जगदंब
 मयार्पितानि ॥

आचमनम् -

गंगोत्तरीवेगसमुद्धवेन सुशीतलेनातिमनोहरेण ॥

देवीराजोपचार महापूजा

त्वं पद्मपत्राक्षि मयार्पितेन शंखोदकेनाचमनं कुरुष्व ॥

पूर्वापोशनम् -

क्षीरमेतदिदमुत्तमोत्तमं प्राज्यमाज्यमिदमुञ्चलं मधु ॥

मातरेतदमृतोपमं त्वया संप्रमेण परिपीयतां मुहुः ॥

जलम् -

अतिशीतमुशीरवासितं तपनीयोपवने निवेदितम् ॥

पटपूतमिदं जितामृतं शुचि गंगामृतमंब पीयताम् ॥

उत्तरापोशनम् -

नीहारहारं वनसारसारं प्रकल्पितानेकसुगंधिभारम् ॥

शीतांबु जंबूनदपात्रवर्ति पीत्वा हि दुर्गेश्वरि प्रीयतां तत् ॥

हस्त मुखप्रक्षालनार्थे जलम् -

उष्णोदकैः पाणियुगं मुखं च प्रक्षाल्य मातः कलधौतपात्रे ॥

कर्पूरमिश्रेण सकुंकुमेन हस्तौ समुद्वर्तय चन्दनेन ॥

करोद्वर्तनम् -

करोद्वर्तनकंदेवी मया दत्तं हिभक्तिः ॥

चारुचंदनकं दिव्यं गृहाण जगदीश्वरी ॥

तांबूलम् -

कर्पूरेण - युतैर्लवङ्सहितैः कंकोलचूर्णान्वितैः

सुस्वादक्रमुकैः सगौरखदिरैः सुस्त्रिघजातीफलैः ॥

देवीराजोपचार महापूजा

मातः केतकपत्रकेन्दुरुचिभिःतांबूलवल्लीदलैः सानंदं
मुखमंडनीयमतुलं तांबूलमंगीकुरु ॥ एलालवंगादिसमन्वितानि
कंकोलकर्पूरसुमिश्रितानि ॥ तांबूलवल्लीदलसंयुतानि पूगानि ते
देवि समर्पयामि ॥

दक्षिणा -

लंधितकेतकवर्णविशेषैः, शोधितकोमलनागदलैश्च ।
मौक्तिकचूर्णयुतैः क्रमुकाद्यैः, पूर्णतराम्ब पुरस्तव पात्री ॥
अथ बहुमणिमिश्रैमौक्तिकैस्त्वां विकीर्य त्रिभुवनकमनीये
पूजयित्वा च वस्त्रैः ॥ मिलितविविध - मुक्तैर्दिव्यलावण्ययुक्तां
जननि कनकवृष्टिं दक्षिणां तेऽर्पयामि ॥

प्रदक्षिणा -

पदे पदे या परिपूजकेभ्यः सद्योऽश्वमेधादिफलं ददाति ।
तां सर्वपापक्षयहेतु-भूतां प्रदक्षिणां ते परितःकरोमि ॥

विशेषार्घः -

कलिंगकोशातकसंयुतानि जंबीरनारिंगसमन्वितानि ॥
सुनारिकेलानि सदाडिमानि फलानि ते देवि समर्पयामि ॥

छत्रम् -

मातः कांचनदंडमंडितमिदं पूर्णन्दुबिंबप्रभं
नानारलविशोभिहेमतिलकं लोकत्रयाह्लादकम् ॥

देवीराजोपचार महापूजा

भास्वन्मौक्तिकजालिकापरिवृतं प्रीत्यात्महस्ते घृतं छत्रं ते
परिकल्पयामि जननि त्वष्टा स्वयं निर्मितम् ॥

चामरम् -

शरदिन्दुमरीचिगौरवर्णे मणिमुक्ताविलसत्सुवर्णदंडैः ॥
जगदंब विचित्रचामरैस्त्वामहमानन्दभरेण वीजयामि ॥

व्यजनम् -

शतपत्रयुतैः स्वभावशीतैरतिसौरभ्ययुतैः परागपीतैः ॥
भ्रमरीमुखरीकृतैरनन्तैर्व्यजनैस्त्वां जगदंब वीजयामि ॥

आदर्श :-

मार्तड मंडलनिभो जगदंब योऽयं भक्त्या मया मणिमयो
मुकुरोऽपितस्ते ॥ पूर्णेन्दुबिंबरुचिरं वदनं स्वकीयमस्मिन्विलोकय
विलोलविलोचने त्वम् ॥

तुरंग - प्रियगतिरतितुंगो रत्नपल्ल्याणयुक्तः कनकमयविभूषः
स्त्रिघगंभीरघोषः ॥ भगवति कलितोऽयं वाहनार्थं मया ते
तुरगशतसमेतो वायुवेगस्तुरंगः ॥

मातंग -

मधुकरव्रतकुंभो न्यस्तसिंदूररेणुः
कनककलितघंटाकिंकिणीशोभिकंठः ॥ श्रवणयुगलचंचच्चामरो
मेघतुल्यो जननि तव मुदे स्तान्मत्तमातंग एषः ॥

रथ :-

देवीराजोपचार महापूजा

द्रुततरतुर्गौर्विराजमानं मणिमयचक्रचतुष्टयेन युक्तम् ॥
कनकमयमहं वितानयुक्तं भगवति ते हि रथं समर्पयामि ॥

सैन्यम् -

हयगजरथपत्तिशोभमानं दिशि दिशि दुंदुभिमेघनादयुक्तम् ॥
अपि बहुचतुरंगसैन्यमेतद्वगवति भक्तिभरेण तेऽर्पयामि ॥
प्राकार : - परिघीकृतसप्तसागरं बहुसंपत्सहितं मयाम्बिके ॥
विपुलं धरणीतलाभिधं प्रबलं दुर्गममंबं तेऽर्पितम् ॥

नृत्यम् -

भ्रमविलुलितकुन्तलोलतालिविगलितमाल्यविकीर्णरंगभूमिः ।
इयमिति रुचिरानना नटन्ती तव हृदये मुदमातनोतु मातः ॥
डमरु - डिंडिम - झङ्कर - झल्लरी - मूदुरवार्द्ध - घटार्द्ध -
घटादयः ॥

झटिति झंकृतिभिर्जगदंविके मूदुरवा हृदयं सुखयन्तु ते ॥
(ताम्रपात्रे दधिलवणसर्षपदूर्वाक्षतान् निक्षिप्य देव्या
दृष्टिमुत्तारयेत् ॥)

द्रष्टिदोष निवारण -

दृष्ट्याप्रदृष्ट्या खलु दृष्टदोषान् संहर्तुमारात्रथितप्रकाशा ॥
जनो भवेदिन्द्रपदाय योग्यस्तस्यै तवेदं लवणाक्षिदोषहम् ॥

पूजांगहोम -

हस्तैः सप्तभिरन्विते त्रिनयने, पादैस्त्रिभिः शोभिते,

देवीराजोपचार महापूजा

मेषाधीश्वर वाहने उरुणजटे, श्रृङ्गेश्वर्तुर्भिर्युते ॥

रक्ताभे उरुणलोचने हुतभुजि, त्वद्विग्रहे चण्डिके, हव्यं भुड्क्ष्व
मया वषद्वृतमिदं स्वीयैर्गणैरन्विता ॥

इति श्लोकमन्त्रं पठित्वा ॥

कुण्डं स्थण्डिलं वा मूलेन वीक्ष्यास्त्रमन्त्रेण प्रोक्ष्य तेनैव कुशैः
सन्ताङ्गं कवचेनाभ्युक्ष्य ।

ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वाणि कार्याणि
साधय स्वाहा ॥ इत्यग्निमावाह्य । ॐ हूं वहिचैतन्याय नमः ।
इत्यग्निं प्रतिष्ठाप्य । आज्यमानीय वमित्यमृतीकृत्य मूलेन
त्रिवारमभिमन्त्र्य । अग्निं परिसमुह्यं पर्युक्ष्य । मूलान्ते भगवति
चण्डिके इहागच्छेह प्रतिष्ठेह सन्निहिता भवेति देवीमग्नावाह्य ।
मूलेन नाममन्त्रेण च पञ्चोपचारैः सम्पूज्य ।

अग्निदेवतयोरैक्यं विभाव्य ।

ॐ भूरग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा । अग्नये पृथिव्यै
महत इदं न मम ॥

ॐ भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा । वायवे
चान्तरिक्षाय महत इदं न मम ।

ॐ सुवरादित्याय च दिवे च महते च स्वाहा । आदित्याय दिवे
महत इदं न मम ।

देवीराजोपचार महापूजा

ॐ भूर्भुवः सुवश्वन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यश्च दिग्भ्यश्च महते च स्वाहा ।
 चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यो दिग्भ्यो महत इदं न मम ।
 इति व्यस्तसमस्तव्याहृतिभिराज्यं हुत्वा ।
 ततः स्वाहान्तेन मूलेन चण्डिकायै इदं न ममेत्युद्देशत्यागसहितेन
 पश्चविंशत्यन्नाहुतीर्हुत्वा पुनः पूर्ववन्महाव्याहृतिभिराज्यहोमं कृत्वा
 । अग्नावावाहितां देवतां सपुष्पेण मूलेन पीठस्थदेवतायां
 संयोज्य । पूर्ववदग्निं परिसमुह्यं पर्युक्ष्य ।
 ॐ अग्नये नमः इत्यग्निं सम्पूज्य ।
 ॐ गच्छ वहे महाशक्ते सर्वकामप्रसाधक ॥
 कर्मान्तरे तु सम्प्राप्ते सान्निध्यं कुरु सादरम् ॥
 इत्यक्षतैर्वहिं विसृज्य । मूलम् ।
 साङ्गायै सपरिवारायै चण्डिकायै नमः होमं समर्पयामि
 इत्यर्घ्योदकमुत्सृजेत् ॥ इति पूजाङ्गंहोमः ॥

अथ बलिदानम् -

शिवे त्वदीयान् बटुकं गणाधिपं क्षेत्रेश्वरं भैरवयोगिनीगणान् ॥
 सर्वोपचारैः परिपूज्य भक्तितो निवेदयेऽमुं बलिमार्तिशान्त्यै ॥
 इति पठित्वा ॥ मण्डलं कृत्वा तदुपरि पायसादिनानाविधानपूर्णं
 पात्रं निधाय बटुकादिभ्यो नमः इति गन्धपुष्पाक्षतधूपदीपान्
 समर्प्य बलिं समर्पयेत् । तत्र मन्त्राः ॥
 भूता ये विविधाकारा दिग्विदिक्षु समाश्रिताः ॥

देवीराजोपचार महापूजा

पातालभूमिव्योमस्था ये च लोकान्तरस्थिताः ॥

विघ्नेशबद्गुक्षेत्रपाला योगिन्य एव च ॥

दिक्पाला लोकपालाश्च वैताला भैरवास्तथा ॥

अन्ये च विघ्नकर्तारस्तेभ्यो यच्छाम्यमुं बलिम् ॥

सर्वे सन्तुष्टमनसः सुखदाश्च भवन्तु मे ॥

ॐ ह्रीं विघ्नकृद्यः सर्वभूतेभ्योऽसौ बलिर्दत्तो न

ममेत्यर्घ्योदकमुत्सृज्य ॥ मूलम् ॥ साङ्गायै सपरिवारायै

चण्डिकायै बलिं समर्पयामि ॥ इति बलिदानम् ॥

देवी दीपदान प्रयोगः

चार अङ्गुल उची सोलः अङ्गुल चौड़ी चतुरस्र वेदी बनायें ।

कलश स्थापित करे देवी की मूर्ति अथवा देवी का चित्र वेदी

पर स्थापित करे घटार्गल यंत्र अथवा षट्कोण यंत्र स्थापित करे

इसके ऊपर तेरह मुखवाले दीप रखे यह प्रथम पक्ष और

उत्तम पक्ष है । दुसरा पक्ष एक ही पात्र में एक ही दीप,

तीसरा पक्ष एक दीप पात्र में ११ वर्तिका रखे ऐसे कुल १३

दीप पात्र बनाए इसमें से आप कोई भी पक्ष ले सकते हो

सर्वारिष्ट निवारण हेतु दीप दान का संकल्प करे । प्रधान

देवता की पूजन पश्चात् सप्तशती का पाठ प्रारंभ करे । १३

दीपक एक साथ प्रञ्जलित करे यह उत्तम पक्ष है । इस तरह

प्रथम अध्याय से लेकर १३ अध्याय तक सभी अध्याय के

देवीराजोपचार महापूजा

देवता का अध्याय पूर्ण होने पर पूजन अर्चन करे । नव श्लोक
से पुष्पाक्षत समर्पण करे ।

विश्वेश्वरीं जगद्वात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम् ।

निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः ॥१॥

एवं स्तुता तदा देवी तामसी तत्र वेधसा ।

विष्णोः प्रबोधनार्थाय निहन्तुं मधुकैटभौ ॥२॥

स्तुतासुरैः पूर्वमर्भीष्ट संश्रयात्तथासुरेन्द्रेणदिनेषु सेविता
करोतु सा नः शुभहेतुरीश्वरीशुभानि भद्राण्यभिहन्तु चापदः ॥३॥

या साम्प्रतंचौद्धतदैत्यतापितैरस्माभिरीशाच सुरैर्नमस्यते ।

याचस्मृता तत्क्षणमेव हन्ति नः सर्वापदो भक्तिविनम्रमूर्तिभिः

॥४॥ सर्वाबाधा प्रशमनं त्रैलोक्यस्याखिलेश्वरि ।

एवमेव त्वया कार्यमस्मद्वैरि विनाशनम् ॥५॥

सर्वमङ्गलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ।

शरण्ये ऋम्बके गौरि नारायणि नमोऽस्तुते ॥६॥

सृष्टिस्थिति विनाशानां शक्तिभूते सनातनि ।

गुणाश्रये गुणमये नारायणि नमोऽस्तुते ॥७॥

शरणागत दीनार्तपरित्राण परायणे ।

सर्वस्यार्ति हरे देवि नारायणि नमोऽस्तुते ॥८॥

सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्ति समन्विते ।

भयेभ्यस्त्राहि नो देवि दुर्ग देवि नमोऽस्तुते ॥९॥

देवीराजोपचार महापूजा

भोजन संकल्प करे और महा प्रसाद अर्पण करे (एक ब्राह्मण कुमारिका अथवा सुवासिनी एक बटुक को भोजन कराये)

“बटुकबलिः”

देव्या ईशानभागे बिंदुत्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रं मंडलं कृत्वा

“मंडलाय नमः” इति संपूज्य ॥

आधारपात्रं निधाय बलिं पूरयित्वा नैवेद्यात् किंचित् बलिमध्ये निक्षिप्य “बलिद्रव्याय नमः” इति संपूज्य ।

हीं बटुकाय एह्येहि देवीपुत्र बटुकनाथ कपिलजटाभारभासुर पिंगलत्रिनेत्र ज्वालामुख सर्वविद्वान्नाशय नाशय ॥

सर्वोपचारसहितमिमं बलिं गृह्ण गृह्ण नमः ॥

वामांगुष्ठानामिकाभ्यां बलिपात्रामृतेन धारारूपेण जलमुत्सृजेत् ॥

पुष्पांजलिं गृहीत्वा ॥

बलिदानेन संतुष्टो बटुकः सर्वसिद्धिदः ॥

शान्ति करोतु मे नित्यं भूतवैतालसेवितः ॥१॥

इति ध्यात्वा पुष्पाणि प्रक्षिप्य “एष बलिर्बटुकाय नमम्” ॥

योनिमुद्रया प्रणमेत् ॥ इति ॥

“अथाग्रेये योगिनीबलिः” -

पूर्ववत मंडलं कृत्वा “मंडलाय नमः” इति संपूज्य

आधारपात्रं निधाय तत्र बलिं पूरयित्वा ।

“यां योगिनीबलिद्रव्याय नमः” इति संपूज्य ॥

देवीराजोपचार महापूजा

जलमादाय -

ऊर्ध्वं ब्रह्मांडतो वा दिवि गगनतले भूतले निस्तले वा पाताले
वा तले वा सलिलपवनयोर्यत्र कुत्र स्थिता वा ॥
क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन प्रीता देव्यः
सदा नः शुभबलिविधिना पातु वीरेन्द्रवन्धाः ॥१॥
शुक्लवर्णं त्रिशूलडमरुपाशासिघरे सर्वालंकारभूषिते ससैन्ये सौम्ये
चतुःषष्ठियोगिनीसहिते एह्येहि आगच्छ आगच्छ सर्वयोगिनीभ्यः
सर्वभूतेभ्यः - सर्वभूताधिपतिभ्यो डाकिनीभ्यः शाकिनीभ्यः
त्रैलोक्यनिवासिनीभ्यः इमं बलिं गृहीत ममेष्मितं कार्यं कुरुत
कुरुत नमः ॥

वामांगुष्ठमध्यमानामिकांगुलिभिर्जलमुत्सृजेत् ॥
पुष्पं गृहीत्वा ॥ योगिन्यो याश्व का रौद्राः सौम्या घोरतराः पराः
॥ खेचरीभूचरीव्योमचर्यः प्रीतास्तु मे सदा ॥१॥
पुष्पं निक्षिप्य ॥ एष “बलिर्योगिनीभ्यो नमम्” ॥
योनिमुद्रया प्रणमेत् ॥ इति ॥

“अथ नैऋत्ये क्षेत्रपालबलिः” - मंडलं पूर्ववत् कृत्वा ॥ मंडलं
संपूज्य तदुपरि आधारे बलिं निधाय ॥

“क्षं क्षेत्रपालबलिद्रव्याय नमः” इति संपूज्य ॥

क्षां क्षीं क्षुं क्षैं क्षौं क्षः

एह्येहि देवीपुत्र उच्छिष्ठहारिन् मुहुर्मुहू रक्ष रक्ष

देवीराजोपचार महापूजा

क्षं क्षेत्रपाल सर्वविघ्नान्नाशय नाशय
 सर्वोपचारसहितमिमं बलिं गृह्ण गृह्ण नमः ॥
 वामांगुष्ठतर्जनीभ्यां जलमुत्सृजेत् । पुष्पं गृहीत्वा ॥
 यं यं यं यक्षरूपं दशदिशिवदनं भूमिकंपायमानं,
 सं सं संहारमूर्ति शिरसि घृतजटाशेखरं चंद्रबिंबम् ॥
 दं दं दं दीर्घकायं कृतनरवपुषं ऊध्वरेखाकरालं,
 पं पं पं पापनाशं प्रणमत सततं भैरवं क्षेत्रपालम् ॥१॥
 यो यस्मिन् क्षेत्रवासी च क्षेत्रपालः सकिंकरः ॥
 प्रीतोऽसौ बलिदानेन सर्वरक्षां करोतु मे ॥२॥
 पुष्पं निधिष्य ।

“एष बलिः क्षेत्रपालाय नमम्” ॥ योनिमुद्रया प्रणमेत् ॥
 “अथ वायव्ये गणपतिबलिः” - मंडलं पूर्ववत् कृत्वा ॥
 मंडलं संपूज्य तदुपरि आधारे बलि निधाय ॥
 “गणेशबलिद्रव्याय नमः” इति संपूज्य ॥
 गां गीं गूं गैं गौं गः श्री ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वर वरद
 सर्वजनं मे वशमानय इमं बलिं गृह्ण गृह्ण नमः ॥
 वाममध्यमया वक्रया जलमुत्सृजेत् ॥
 पुष्पं गृहीत्वा ॥
 सर्वदा सर्वकार्याणि निर्विघ्नं साधयाम्यहम् ॥
 शान्तिं करोतु मे नित्यं विघ्नराज सदा क्रियाम् ॥१॥

देवीराजोपचार महापूजा

पुष्पं निधिष्य ॥

“एष बलिर्गणपतये नमम ॥ योनिमुद्रया प्रणमेत्” ॥४॥

“अथ उत्तरे सर्वभूतबलिः”

मंडलादि पूर्ववत् कृत्वा ।

मंडलं संपूज्य तदुपरि आधारे बलिं निधाय ॥

“बलिद्रव्याय नमः” इति संपूज्य ॥

हीं सर्वविघ्नकृद्ध्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् इमं बलीं गृहीत गृहीत
नमः ॥ वामकरसार्वार्गुलिभिर्जलमुत्सृजेत् ॥

पुष्पं गृहीत्वा ॥

भूता ये विविधाकारा, दिव्यभूम्यन्तरिक्षगाः ॥

पातालतलसंस्थाश्च, शिवयोगेन भाविताः ॥

क्रूराद्याः शतसंख्याकाः, पाखंडाद्या व्यवस्थिताः ॥

तृप्यन्तु प्रीतमनसो, भूता गृह्णन्त्वयं बलिम् ॥२॥

नानावर्णकृतैर्वक्रैर्, नानाभूषांबरायुधैः ॥

नानाभूतगणैर्यूथ, सर्वभूतेश्वरं भजेत् ॥३॥

पुष्पं निधिष्य ॥

“एष बलिः सर्वभूतेभ्योनमम ॥ योनिमुद्रया प्रणमेत्” ॥५॥

“अथ देव्यग्रे मुख्यबलिः”

पूर्ववत् मंडलं कृत्वा संपूज्य आधारं संस्थाप्य तदुपरि बलिं
निधाय ॥” बलिद्रव्याय नमः इतिसंपूज्य ॥

देवीराजोपचार महापूजा

मूलं-सांगायै सपरिवारायै

श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीस्वरूपिणी

श्रीत्रिगुणात्मिकादुर्गादेवतायै नमः इमं सदीपबलिं गृह्ण गृह्ण नमः

॥ देवतीर्थेन जलमुत्सृजेत् ॥ मूलेन पुष्पांजलिं दद्यात् ॥

“एष बलिः श्रीत्रिगुणात्मिकायै दुर्गादेवतायै नमम्” ॥

योनिमुद्रया प्रणमेत् ॥ हस्तौ पादौ प्रक्षाल्याचमेत् ॥

“अथ प्रार्थना” -

सर्वपीठोपपीठेषु, द्वारोपस्तरणेऽपि च ॥

क्षेत्रे क्षेत्रे हि संदेहे, सर्वे दिग्भागसंस्थिताः ॥१॥

योगिनीयोगवीरेन्द्राः, सर्वे यंत्रसमागताः ॥

नगरे वाथ वा ग्रामे, ह्यटव्यां सरितस्तटे ॥२॥

वापीकूपेषु वृक्षेषु, श्मशानेषु चतुष्पथे ॥

नानारूपधरा ये च, बहुरूपधराश्च ये ॥३॥

ते सर्वे चैव संतुष्टा, बलिं गृह्णन्तु मे सदा ॥

शरणागतोऽस्म्यहं तेषां, ते सर्वे मे वसुप्रदाः ॥४॥

बलिदानेन संतुष्टाः, प्रयच्छन्तु ममेप्सितम् ॥

सर्वे कार्याणि कुर्वन्तु, दोषांश्चन्नन्तु मे सदा ॥५॥

इति संप्रार्थ्य ॥

पुष्पांजलिं गृहीत्वा पठेत् ॥

भूतानि यानीह वसन्ति भूतले, बलिं गृहीत्वा विधिवत्प्रयुक्तम् ॥

देवीराजोपचार महापूजा

तानि क्षमन्तामिह वा रमन्तां, गच्छन्तु चान्यत्र नमोऽस्तु तेभ्यः ॥१॥

इति पुष्पांजलिं समर्प्य नाराचमुद्रया भूतानि विसृजेत् ॥

तत्र मंत्राः ॥

बलिं गृह्णन्त्वमे देवा, आदित्या वसवस्तथा ॥

मरुतश्चाश्विनौ रुद्राः, सुपर्णः पन्नगा ग्रहाः ॥१॥

असुरा यातुधानाश्च, पिशाचोरगराक्षसाः ॥

डाकिन्यो यक्षवैताला, योगिन्यः पूतनाः शिवाः ॥२॥

जृंभकाः सिद्धगंधर्वा, माला विद्याधरा नगाः ॥

दिक्पाला लोकपालाश्च, ये च विद्विनायकाः ॥३॥

जगतां शान्तिकर्त्तरो, ब्रह्माद्याश्च महर्षयः ॥४॥

मा विद्मं मा च मे पापं, मा सन्तु परिपंथिनः ।

सौम्या भवन्तु तृप्ताश्च, भूतप्रेता सुखावहाः ॥५॥

इति पठित्वा नाराचमुद्रया भूतानि विसृज्य ॥

मूलमंत्रेण शुद्धजलेनात्मानमभ्युक्ष्याचामेत् ॥ इति ॥

॥ इति देवीपूजाङ्गबलिदानविधिः ॥

देवीनीराजनम् -

जय देवि जय देवि जय मातस्त्रिपुरे,

भक्तानुग्रहकारिणि दासानुग्रहकारिणि ईश्वरि सुरवरदे ।

जय देवि जय देवि जय मातस्त्रिपुरे,

देवीराजोपचार महापूजा

दुर्गे दुर्गतिनाशिनि भवसागरतारे, मृगेन्द्रवाह नगिरिजे
दानवसंहारे ॥

अष्टादशभुजमूर्ते कंठारूढमाले, सप्तशृंग निवासिनि रुद्रात्मक
शक्ते । जय देवि जय देवि जय मातस्त्रिपुरे,
बालार्का रुण शोभित बंधुक कुसुमाभे, कुंकुमशोभितदेहे दाढिम
कुसुमाभे । पादाहतमहिषासुर देवासुरसर्गे ।

नानादान वर्मदिनि अलिकुलरिपुर्वर्गे ।

जय देवि जय देवि जय मातस्त्रिपुरे,
जय त्रिपुरा सुर मर्दिनि मर्दय मम दोषान्,
तारय तारय मातर् भव जल कूपस्थान् ।

कामक्रोधादीन् मारय देहस्थान,
करुणा दृष्ट्या माता रक्षय निजभक्तान् ।

जय देवि जय देवि जय मातस्त्रिपुरे,
भक्तानुग्रहकारिणि दासानुग्रहकारिणि ईश्वरि सुरवरदे ।

मूले वाधिष्ठाने मणिपूरे चक्रे,
हृदयेऽनाहतचक्रे षोडशदलपदमे ।

आज्ञाचक्रे बालय बालय कृतवलये,
ब्रह्मस्थाने विहरसि मातः शिवसहिते ।

जय देवि जय देवि जय मातस्त्रिपुरे,
विधिहरिशंकरवंद्ये पंडितजन वंद्ये,

देवीराजोपचार महापूजा

सनका दिक्मुनिवंद्ये यक्षासुर वंद्ये ।

नारद-तुंबुरु-किन्नरगीते सुरवंद्ये,

अघनाशिनि भवशोषिणि मातः सुखसहिते ।

जय देवि जय देवि जय मातस्त्रिपुरे,

भक्तानुग्रहकारिणि दासानुग्रहकारिणि ईश्वरि सुरवरदे ।

जय देवि जय देवि जय जय सुंदरि तनये, मा जय सुंदरि

ललिते ।

निशदिन वसतिं कुरु भव ईश्वरि मम हृदये ॥

बिन्दु त्रिकोणसहितं षट्कोणं वृत्तं ।

जय देवि जय देवि जय जय सुंदरि तनये, मा जय सुंदरि

ललिते ।

तदुपरि वसुदलपत्रं वर्तुलमपि धर्तुम् ।

जय देवि जय देवि जय जय सुंदरि तनये, मा जय सुंदरि

ललिते ।

द्विगुणित-कृतवसुपत्रं, मोहित हरचित्तं,

द्वारचतुष्टयनिर्मित मंत्रोपरि यंत्रम् -

जय देवि जय देवि जय जय सुंदरि तनये, मा जय सुंदरि

ललिते ।

वामं कलशापूजित पूरितमाधारम्,

तस्मिन्नर्पितपूजित पूरितमाधारम्

देवीराजोपचार महापूजा

जय देवि जय देवि जय जय सुंदरि तनये, मा जय सुंदरि
ललिते ।

एवं पंचावर्णितकर्णितगुणसारं, मां देवि त्वं भुवनमपि
दुर्घटसंसारम् । जय देवि जय देवि जय जय सुंदरि तनये, मा
जय सुंदरि ललिते ।

कलशामृतवपुपूजित नवपात्रैः सहितं,
गणपतियोगिनी बटुक क्षेत्राधिपयुक्तम् ।

जय देवि जय देवि जय जय सुंदरि तनये, मा जय सुंदरि
ललिते ।

अर्चन विधिना सहितं श्रीगुरुविधिवन्तम्,
तारकपंडित विद्या भक्त्याखिलदत्तम्

जय देवि जय देवि जय जय सुंदरि तनये, मा जय सुंदरि
ललिते ।

मूलम् । जलेन प्रदक्षिणां कुर्यात् ।

पुष्पेण देवताऽभिवन्दनम् । आत्माऽभिवन्दनम् ॥

हस्तं प्रक्षाल्य मन्त्रपुष्पाङ्गलिः -

ह्रीं त्रय पूरित मंत्र विशेषं, पंच दशी मपि षोडश रूपम् ।

संचित पाप हरं च जपित्वा, मंत्रसुमांजलिमंब ददामि ।

श्रीं पदपूर्ण महा मनुरूपे, श्री शिवकाम महेश्वरजाये ।

श्री गुहवंदित पादपयोजे, श्री ललिता परमेशि नमस्ते ।

देवीराजोपचार महापूजा

विशेषार्धः – कलिङ्गकोशातकसंयुतानि, जंबीरनारिङ्गसमन्वितानि । सुनारिकेलानि सदाडिमानि, फलानि ते देवि समर्पयामि मूलम् ॥ विषेशार्ध सम० ॥

जपः – “ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे” यथाशक्तिः जपः ।

वासगृह -

अथ मणिमय मंचकाभिरामे द्युतिमति पुष्पवितान राजमाने ।
प्रसरदगरुधूप धुपितेस्मिन भगवतीवास गृहेस्तुतेनिवास ॥

गंडुशार्थे जलम् -

अथ मातः रुषिरवासितं निजतांबुल रसेन राजितम् ।
तपनीयम येहिपात्रके मुखं गंडूशजलं विधीयताम् ॥

पर्यक्षशयन -

एतस्मिन् मणिखचिते सुवर्ण पीठे, त्रैलोक्या वरदौ निधाय पादौ ।

विस्तीर्णे मृदुलतरच्छदेस्मिन् पर्यके कनकमये निषीद मातः ॥

अलत्कम् -

ॐ तवदेवि सरोज चिन्हयो, पदयोनिजित पदम रागयोः ।

अतिरक्त तरैरलक्तैः पुनरुक्तां रचयंस्ययामि रक्तताम् ॥

प्रार्थनापूर्वक नमस्कारः -

एषाभक्त्यां तव विरचिता या मया देवी पूजा,
स्वीकृत्यैनां सपदि सकलान्मेऽपराधान् क्षमस्व ।

देवीराजोपचार महापूजा

नूनं यत्तत्त्वं करुणया पूर्णतामेतु सद्यः
सानन्दं मे हृदयकमले तेऽस्तु नित्यं निवासः ॥

क्षमापनम् -

अपराधसहस्राणि क्रियन्तेऽहर्निशं मया ॥
दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वरि ॥
आवाहनं न जानामि न जानामि विसर्जनम् ॥
पूजा चैव न जानामि क्षम्यतां परमेश्वरि ॥
मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वरि ॥
यत्पूजितं मया देवि परिपूर्णं तदस्तु मे ॥
अपराधशातं कृत्वा जगदम्बेति चोच्चरेत् ॥
यां गतिं समवाप्नोति न तां ब्रह्मादयः सुराः ॥
सापराधोऽस्मि शरणं प्राप्तस्त्वां जगदम्बिके ॥
इदानीमनुकंप्योऽहं यथेच्छसि तथा कुरु ॥
अज्ञानाद्विस्मृतेन्मान्त्या यन्मूनमधिकं कृतम् ॥
तत्सर्वं क्षम्यतां देवि प्रसीद परमेश्वरि ॥
गतं पापं गतं दुःखं गतं दारिद्र्यमेव च ॥
आगता सुखसंपत्तिः पुण्याच्च तव दर्शनात् ॥
त्वं हि दात्री च भोक्त्री च देवीरूपमिदं जगत् ॥
देवीं जपति सर्वत्र या देवी सोऽहमेव हि ॥
क्षमस्व देवदेवेशि क्षम्यतां परमेश्वरि ।

देवीराजोपचार महापूजा

तव पादांबुजे नित्यं निश्चला भक्तिरस्तु मे ॥ (इति सम्प्रार्थ्य) ॥

जलमादाय -

अनेन पूजनेन राजोपचारैपूजन यथा ज्ञानेन यथा भक्त्या यथा
शक्त्या यथामिलितोपचारद्रव्यैः कृतेन
पात्रासादनपूजनपूर्वकविशेषकर्मणा - श्रीमहाकाली - महालक्ष्मी
- महासरस्वतीदेवताः प्रीयन्तां न मम ॥

कुमारीका पूजनम् -

पात्रासादनविसर्जनम् - प्रार्थना -

त्वं हि दात्री च भोक्त्री च देवीरूपमिदं जगत् ।

देवीं जपति सर्वत्र या देवी सोऽहमेव हि ॥१॥

क्षमस्व देवदेवेशि क्षम्यतां परमेश्वरि ॥

तव पादांबुजे नित्यं निश्चला भक्तिरस्तु मे ॥२॥

इति संप्रार्थ्य जलमादाय ॥

यस्य स्मृत्या च नामोत्त्या० ।

अनेन पात्रासादनपूर्वकपूजनेन श्रीमहालक्ष्मी-महाकाली-
महासरस्वत्यः प्रीयन्ताम् ॥ ततः शंखजलमुद्धृत्य देव्या उपरि
भ्रामयित्वा ॥

शंखमध्ये स्थितं तोयं भ्रामितं ललितोपरि ॥

अंगलग्नं मनुष्याणां ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥१॥

न रोगान कूष्मांडाः पिशाचोरगराक्षसाः ॥

देवीराजोपचार महापूजा

दृष्ट्वाशंखोदकं मूर्धि व्याधयो विलयं गताः ॥२॥

इति मंत्रेण देव्या दक्षिणकरे किंचिञ्चलं दत्त्वा प्राग्वदर्धं देव्याः

शिरसि दत्त्वा शंखं यथास्थाने निवेशयेत् ॥

ततो गतसारनैवेद्यं देव्याश्वोच्छिष्टं किंचिदुद्धृत्य 'विष्वक्सेनाय नमः' इति मूलमंत्रेण विष्वक्सेनं संपूज्य उच्छिष्टधारिणे ऐशान्यां दिशि दद्यात् ॥ तच्छेषनैवेद्यं शिरसि धृत्वा नैवेद्यादिकं देवीभक्तेषु विभज्य स्वयं भुंजीयात् ॥ चरणोदकग्रहणम् - अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिविनाशनम् ॥ देव्याः पादोदकं पीत्वा शिरसा धारयाम्यहम् । इति पात्रान्तरेणैव नतु हस्तेन त्रिवारं पिबेत् ॥ ततः किंचित् सामान्यार्धोदकमादाय ॥

साधु वाऽसाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया ॥ तत्सर्वं कृपया देवि गृहाणाराधनं मम ॥१॥

इति मंत्रेण देवीवामहस्ते जलं समर्पयेत् ततः विशेषार्धोदकमादाय

इतः पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो - जाग्रत् - स्वप्न - सुषुप्ति - तुर्यावस्थासु - मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्मामुदरेण शिश्रा यत्स्मृतं यदुक्तं तत्सर्वं देव्यै समर्पणमस्तु ॥ मां मदीयं च सकलं देव्यै समर्पये ॥ ह्रीं तत्सद् इति तञ्जलं देव्या उपरि समर्पयेत् ॥ विशेषार्धं मूलमंत्रेण समर्प्य, तेनैव देवीं नीराज्य, स्वस्थाने स्थापयित्वा, ततः कलशं विसृजेत् ॥

देवीराजोपचार महापूजा

(हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा)

उत्तिष्ठ देवि चंडेशि शुभां पूजां प्रगृह्य च ॥
 कुरुष्व मम कल्याणमष्टाभिः शक्तिभिः सह ॥१॥
 गच्छ गच्छ परं स्थानं स्वस्थाने गच्छ चंडिके ॥
 दुर्गे देवि जगन्मातः स्वस्थानं गच्छ पूजिता ॥२॥
 इमां पूजां मया देवि यथाशक्त्योपपादिताम् ॥
 रक्षार्थं त्वं समादाय व्रजस्व स्थानमुत्तमम् ॥३॥
 इत्यक्षतान्निक्षिप्य । संहारमुद्रया पुष्पं शिरसि धृत्वा ।
 गच्छ गच्छ परं स्थानं स्वस्थाने परमेश्वरि ॥
 यत्र ब्रह्मादयो देवा न विदुः परमं पदम् ॥४॥
 इति संहारमुद्रया हृदयकमले हस्तं दत्वा, देवीं स्वहृदये
 संस्थाप्य, मानसोपचारैः संपूज्य, स्वात्मानं देवीस्वरूपं भावयेत्
 मूलम् जपत्वा इति देव्यै जपं निवेद्य । संपूज्य विभूतिं धृत्वा ॥
 यान्तु देवगणाः सर्वे स्वशक्तया पूजिता मया ।
 इष्टकाम प्रसिद्धयर्थं पुनरागमनाय च ॥

॥ इति पात्रासादनविसर्जनप्रकारः ॥

॥ इति देवीराजोपचार पूजा ॥

देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रम्

देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रम् -

न मंत्रं नो यंत्रं तदपि च न जाने स्तुतिमहो,

न चाह्वानं ध्यानं तदपि च न जाने स्तुतिकथाः ।

न जाने मुद्रास्ते तदपि च न जाने विलपनं,

परं जाने मातस्त्वदनुशरणं क्लेशहरणम् ॥१॥

विधेरज्ञानेन द्रविणविरहेणालसतया,

विधेयाशक्यत्वात् तव चरणयोर्या च्युतिरभूत् ॥

तदेतत्क्षन्तव्यं जननि सकलोद्धारिणि शिवे,

कुपुत्रो जायेत क्वचिदपि कुमाता न भवति ॥२॥

पृथिव्यां पुत्रास्ते जननि बहवः सन्ति सरलाः,

परं तेषां मध्ये विरलतरलोऽहं तव सुतः ।

मदीयोऽयं त्यागः समुचितमिदं नो तव शिवे, कुपुत्रो० ॥३॥

जगन्मातर्मातस्तव चरणसेवा न रचिता,

न वा दत्तं देवि द्रविणमपि भूयस्तव मया ।

तथापि त्वं स्नेहं मयि निरूपमं यत्प्रकुरुषे, कुपुत्रो० ॥४॥

परित्यक्ता देवा विविधविधसेवाकुलतया,

मया पञ्चाशीतेः अधिकमपनीते तु वयसि ।

इदानीं चेन्मातस्तव यदि कृपा नापि भविता,

निरालम्बो लम्बोदरजननि कं यामि शरणम् ॥५॥

श्वपाको जल्पाको भवति मधुपाकोपमगिरा,

देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रम्

निरातंको रंको विहरति चिरं कोटिकनकैः ।
 तवापर्णे कर्णे विशति मनुवर्णे फलमिदं,
 जनः को जनीते जननि जपनीयं जपविधौ ॥६॥
 चिताभस्मालेपो गरलमशनं दिक्पटधरो,
 जटाधारी कण्ठे भुजगपतिहारि पशुपतिः ।
 कपाली भूतेशो भजति जगदीशैकपदवी,
 भवानि त्वत्पाणि ग्रहणपरिपाटी फलमिदम् ॥७॥
 न मोक्षस्याकाङ्क्षा भवविभव वाञ्छापि च न मे,
 न विज्ञानापेक्षा शशिमुखि सुखेच्छापि न पुनः ।
 अतस्त्वां संयाचे जननि जननं यातु मम वै,
 मृडानी रुद्राणी शिव शिव भवानीति जपतः ॥८॥
 नाराधितासि विधिना विविधोपचारैः,
 किं रुक्षचिंतनपरैर्न कृतं वचोभिः ।
 श्यामे त्वमेव यदि किंचन मय्यनाथे,
 धत्से कृपां उचितं अंब परं तवैव ॥९॥
 आपत्सु मग्नः स्मरणं त्वदीयं,
 करोमि दुर्गे करुणार्णवेशि ।
 नैतत्त्वात्त्वं मम भावयेथाः,
 क्षुधातृष्णार्ता जननीं स्मरन्ति ॥१०॥
 जगदंब विचित्रं मत्र किं

देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रम्

परिपूर्णा करुणास्ति चेन्मयि ।

अपराधपरम्परावृतं

न हि माता समुपेक्षते सुतम् ॥११॥

मत्समः पातकी नास्ति पापघ्नी त्वत्समा न हि ।

एवं ज्ञात्वा महादेवि यथा योग्यं तथा कुरु ॥१२॥

॥ इति श्रीमच्छङ्काराचार्यकृतं देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रं ॥

विष्णुपीठदेवताः

॥ विष्णुपीठदेवताः ॥

हस्ते अक्षतान्गृहीत्वा ॥ पीठदेवताः पूजयेत् ॥ यथा ॥
 पं परदेवतायै नमः गं गुरुभ्यो० सर्वदेवताभ्यो० सर्वगुरुभ्यो० ॥
 गरुडाय० वेदव्यासाय० दुर्गायै० सरस्वत्यै० ॥
 यमाय० वायवे० शिवाय० इंद्राय० ॥ निकृतये० रुद्राय० पुं
 पुरुषाय० शत्त्यै० वायुकूर्माय० अनन्ताय० पृथिव्यै०
 क्षीरसागराय० श्वेतद्वीपाय० दिव्यरत्नात्मक मंडपाय० पद्माय० ॥
 नारायणाय० विष्णवे० नारसिंहाय० श्रीयै० भूम्यै० दुर्गायै० ।
 आत्मने० अन्तरात्मने० परमात्मने० ज्ञानात्मने० विमलायै०
 उत्कर्षिण्यै० ज्ञानायै० क्रियायै० योगायै० प्रहृत्यै० सत्यायै०
 ईशानायै० अनुग्रहायै० अनन्ताय नमः ॥ इति पीठ देवता
 आवाह्य ॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्जुषतुमाञ्चयस्य
 बृहस्पतिष्ठुज्ञमिमन्तनु त्वरिष्ट्युज्ञस्मिमन्दधातु ।
 विश्वेदुवासंऽङ्गुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

हीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

पीठाद्यावाहित देवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।

ॐ पीठस्थ देवेभ्यो नमः । इति पीठदेवताः ॥

विष्णुयंत्रदेवता:

॥ अथ श्रीविष्णुयंत्रदेवतास्थापनम् ॥

यंत्र मध्ये

लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः लक्ष्मीनारायणो आ० स्थां० ॥

॥ एवं सर्वत्र ॥

यंत्र के त्रिकोण मे -

संकर्षणाय० ॥१॥ प्रद्युम्नाय० ॥२॥ अनिरुद्धाय० ॥३॥

यंत्र के षट्कोण मे -

विष्वक्सेनाय० ॥१॥ सनकाय० ॥२॥ सनन्दनाय० ॥३॥

सनातनाय० ॥४॥ सनत्कुमाराय० ॥५॥ शुकाय० ॥६॥

यंत्र के अष्टकोण मे -

अवनितलाय० ॥१॥ तलाय० ॥२॥ वायवे० ॥३॥

वह्न्ये० ॥४॥ चंद्रायः० ॥५॥ सूर्याय० ॥६॥ गगनाय० ॥७॥

यजनार्हाय० ॥८॥

दशारे -

मत्स्याय० ॥१॥ कूर्माय० ॥२॥ वराहाय० ॥३॥ नरसिंहाय०

॥४॥ वामनाय० ॥५॥ परशुरामाय० ॥६॥ रामचंद्राय० ॥७॥

श्रीकृष्णाय० ॥८॥ बौद्धाय० ॥९॥ कल्किने० ॥१०॥

द्वादशारे -

विष्णुयंत्रदेवताः

प्रणवमूर्तये० ॥१॥ नंदनंदनाय० ॥२॥ मंगलमूर्तये० ॥३॥
 भगवते० ॥४॥ गर्भवासनिवारकाय० ॥५॥ वरेण्याय० ॥६॥
 तेजोमूर्तये० ॥७॥ त्रिभुवनपतये० ॥८॥ सुसर्वांगाय० ॥९॥
 वेदाध्यक्षाय० ॥१०॥ वागीशाय० ॥११॥ यमादिपालकाय० ॥१२॥

मन्वस्त्रे -

कुमारमूर्तये० ॥१॥ देवऋषिभ्यो० ॥२॥ नारायणाय० ॥३॥
 कपिलमुनये० ॥४॥ दत्तात्रेयाय० ॥५॥ यज्ञमूर्तये० ॥६॥
 ऋषभदेवाय० ॥७॥ पृथुराज्ञे० ॥८॥ धन्वंतरये० ॥९॥
 मोहिनीरूपाय० ॥१०॥ द्वैपायनाय० ॥११॥ मुनिमूर्तये० ॥१२॥
 मनुमूर्तये० ॥१३॥ प्रजापतये० ॥१४॥

षोडशारे -

विश्वामित्राय० ॥१॥ जमदग्नये० ॥२॥ भरद्वाजाय० ॥३॥
 गौतमाय० ॥४॥ अत्रये० ॥५॥ वशिष्ठाय० ॥६॥
 कश्यपाय० ॥७॥ अंगीरसे० ॥८॥ अगस्त्याय० ॥९॥
 पुलस्त्याय० ॥१०॥ उद्धालकाय० ॥११॥ दालभ्याय० ॥१२॥
 जैमिनीमुनये० ॥१३॥ कात्यायनाय० ॥१४॥ वैशंपायनाय०
 ॥१५॥ वामदेवाय ॥१६॥

भूमंदिरे -

विष्णुयंत्रदेवताः

बाह्यै० ॥१॥ माहेश्वर्यै० ॥२॥ कौमार्यै० ॥३॥ वैष्णव्यै० ॥४॥
वाराह्यै० ॥५॥ इन्द्राण्यै० ॥६॥ चामुण्डायै० ॥७॥ महालक्ष्म्यै०
॥८॥

तत्रैव -

अणिमासिद्ध्यै० ॥१॥ महिमासिद्ध्यै० ॥२॥ लघिमासिद्ध्यै० ॥३॥
गरिमासिद्ध्यै० ॥४॥ प्रातिसिद्ध्यै० ॥५॥ प्राकामसिद्ध्यै० ॥६॥
वशित्वसिद्ध्यै० ॥७॥ सर्वकामसिद्ध्यै० ॥८॥

दिक्पालादीनावाहयेत् -

इंद्राय० ॥१॥ अग्नय० ॥२॥ यमाय० ॥३॥ नैऋतय० ॥४॥
वरुणाय० ॥५॥ वायवे० ॥६॥ सोमाय० ॥७॥ ईशानाय० ॥८॥
ब्रह्मणे० ॥९॥ अनंताय० ॥१०॥ वज्राय० ॥११॥ शक्तय० ॥१२॥
दंडाय० ॥१३॥ खड्गाय० ॥१४॥ पाशाय० ॥१५॥ अंकुशाय०
॥१६॥ गदाय० ॥१७॥ त्रिशूलाय० ॥१८॥ पद्माय० ॥१९॥
चक्राय० ॥२०॥

नन्दाय० ॥१॥ सुनन्दाय० ॥२॥ चण्डाय० ॥३॥ प्रचण्डाय०
॥४॥ बलाय० ॥५॥ प्रबलाय० ॥६॥ भद्राय० ॥७॥ सुभद्राय०
॥८॥

कलशस्य मुखे विष्णवे नमः ॥१॥ कण्ठे रुद्राय नमः ॥२॥
मुलेब्राह्मणे नमः ॥३॥ मध्ये मातृगणे नमः ॥४॥
कृक्षोतुसागरेभ्यो नमः ॥५॥ सप्तद्विपेभ्यो नमः ॥६॥ वसुन्दरायै

विष्णुयन्नदेवताः

नमः ॥७॥ क्रृग्वेदाय नमः ॥८॥ यजुर्वेदाय नमः ॥९॥
 सामवेदाय नमः ॥१०॥ अर्थर्ववेदाय नमः ॥११॥ गंगायै नमः
 ॥१२॥ यमुनायै नमः ॥१३॥
 सरस्वत्यै नमः ॥१४॥
 ॥ इत्यावाह्य ॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्ज्ञुषतुमाञ्चस्यु
 बृहस्पतिष्ठुज्ञमिमन्तनो त्वरिष्टष्वुज्ञश्च समिमन्दधातु ।
 विश्वेदुवासंऽहुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)
 हीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।
 प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥
 यंत्रस्थदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।
 “ यंत्रस्थितदेवेभ्यो नमः ” इति मंत्रेण यथालाभोपचारैः पूजनं
 कृत्वा ॥ इति यन्नदेवतास्थापनम् ॥ ततो मूर्तीनां “ अग्न्युत्तारणं ”
 कुर्यात् ॥ यथा लाभोप्यार पूजनम् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

~ अथ पात्रासादनपूर्वकविष्णुपूजनप्रयोगः ~

॥ अथ राजोपचार पूजाप्रयोगः ॥

॥ अथ ध्यानम् ॥

वेदानुद्धरते नगन्निवहते भूगोलमुद्धिभ्रते
दैत्यान् दारयते बलिं छलयते क्षत्रक्षयं कुर्वते ॥
पौलस्त्यं जयते हलं कलयते कारुण्यमातन्वते
मुच्छान् मूर्छयते दशाकृतिकृते कृष्णाय तुभ्यं नमः ॥१॥

वंशीविभूषितकरान्नवर्नीरदाभात्
पीताम्बरादरुणबिम्बफलाधरोषात् ॥
पूर्णेन्दुमुन्दरमुखादरविन्दनेत्रात्
कृष्णात् परं किमपि तत्त्वमहं न जाने ॥२॥
लक्ष्मीकौस्तुभबक्षसं मुररिपुं शंखासिकौमोदकी-
हस्तं पद्मपलाशताम्रनयनं पीताम्बरं शार्ङ्गिणम् ॥
मेघश्याममुदारपीवरचतुर्बाहुं प्रधानात्परं
श्रीवत्सांकमनाथनाथममृतं वन्दे मुकुन्दं मुदा ॥३॥
॥ तत्र प्राक् तिलकधारणादिकं कुर्यात् ॥
॥ अथ तिलकधारणम् ॥

हस्ते जलमादाय ॥ श्रीगणेशं नमस्कृत्य अत्राद्य० अमुककर्मणि
भगवतः श्रीसूर्यमण्डलान्तरवर्तिजगद्वीजश्रीलक्ष्मीनारायणौ

भूशुध्यादिप्रयोगः

पूजनकर्माधिकारार्थं तिलकं तुलसीधारणपूर्वकं शंखघंटापूजनं,
करिष्ये ॥ इति संकल्प्य ॥

तिलकधारणार्थं यथोक्तमृत्तिकामादाय वामहस्ते गृहीत्वा तां
निम्नप्रकारेण अभिमन्त्रयेत् ॥

“श्रीकिरीटकेयूरहारमकरं कुंडलशंखं चक्रगदापद्महस्ताय
पीताम्बरधराय श्रीवत्सांकितवक्षः स्थलं
श्रीभूमिसहितस्वात्मज्योतिर्दीप्तिकराय सहस्रादित्यतेजसे नमो
नमः ॥” “श्रीनारायणाय नमः” इत्यभिमंत्र्य ॥ “जलशायिने
नमः” इति जलं निक्षिप्य ॥ “मधुरि पवे नमः” इति संमर्द्धं
“ॐ नमो भगवते वासुदेवाय” इति द्वादशस्थानेषु धारयेत् ॥
यथा ललाटे-केशवाय नमः । उदरे-नारायणाय० । वक्षःस्थले-
माधवाय० । कंठे-गोविंदाय० । दक्षिणकुक्षौ-विष्णवे० ।
दक्षिणबाहौ-मधुसूदनाय० । कंधरे-त्रिविक्रमाय० । वामपार्श्वे -
वामनाय नमः । वामबाहौ-श्रीधराय० । कंधरे-हृषीकेशाय० पृष्ठे
पद्मनाभाय० । कट्यां-दामोदराय० । एवं तिलकं कृत्वा हस्तौ
प्रक्षाल्य तत्तायं “वासुदेवाय नमः” इति मंत्रेण मूर्ध्नि निक्षिपेत्
॥

॥ इति तिलकधारणम् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

अथ मालाधारणम् -

हस्ते मालां गृहीत्वा पात्रे निधाय तदुपरि देवमावाहयेत् ॥

अक्षतान्गृहीत्वा ॥

सर्वशक्तिस्वरूपिणि सिद्धिदात्रि इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ध्यानम् ॥

ध्यायेच्च तुलसीमालां रामां कमललोचनाम् ॥

प्रसन्नां पद्मवदनां वराभयचतुर्भुजाम् ॥

इति ध्यात्वा ॥

“भगवत्प्रसादिकायै नमः” इति मंत्रेण यथाशक्त्या संपूज्य

प्रार्थयेत् ॥ सौभाग्यं संतति देहि धनं धान्यं च मे सदा ॥

आरोग्यं शोकशमनं कुरु मे माधवप्रिये ॥१॥ अभीष्टफलसिद्धिं

च सदा देहि हरिप्रिये ॥ देवैस्त्वं निर्मिता पूर्वपर्चिताऽसि

मुनीश्वरैः ॥२॥ इति संप्रार्थ्य ॥

“ह्रीं सिद्धिदायिन्यै नमः” इति हस्ते गृहीत्वा ॥

महामाले महामाये सर्वशक्तिस्वरूपिणि ॥

चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव ॥

“ह्रीं नमो भगवते वासुदेवाय”

इति मंत्रेण कंठे धारयेत् ॥

॥ इति मालाधारणम् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

शंख पूजन -

बिन्दु त्रिकोण वृत्त चतुरस्त्रात्मकं मंडलं कृत्वा तदुपरि शङ्खाधार
त्रिपातिकां निधाय ॥ तदुपरि अस्त्रेण क्षालितं मूलेन जल पूरितं
शंख निधाय ॥

जलमादाय - अग्निऋषिति वरुणो देवता त्रिष्टुप्छंदाः शंख पूजने
विनयोगः अग्नि ऋषिः पवमानः पांच जन्य पुरोहितं
तमिमहेमहागयं

ॐ पांच जन्याय विद्धहे पावमानायधिमहे तन्नः शङ्खः
प्रचोदयात् ॥

शंख देवताभ्यो नमः सर्वोपचारार्थे गंधं पुष्पं समर्पयामि ॥

प्रार्थयेत् -

त्वंपुरा सागरोत्पन्नोविष्णुना विधृतः करे ।

नैमितः सर्वदेवैश्च पांचजन्य नमोऽस्तुते ॥

अनया पूजया शंख देवता प्रियंताम् ॥

घण्टा पूजन -

सुस्नापितां गन्धपुष्पाद्यर्चितांघंटां । संस्थाप्य ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ।

घण्टानाद् प्रकृतिं तस्माद् घण्टां प्रपूजयेत् ॥

अनेन पूजनेन घंटा स्थित गरुडः प्रीयताम् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

अथ भूशुद्धिः -

आचम्य प्राणानायम्य ॥ जलमादाय ॥

अद्येत्यादिं श्रीविष्णुयागाख्ये कर्मणि

श्रीसूर्यमण्डलान्तरवर्तिजगदबीज श्रीलक्ष्मीनारायणौ

पूजाधिकारार्थं भूशुद्धि भूतशुद्धि

प्राणप्रतिष्ठान्तर्मातृकाष्ठहिर्मातृकान्यासांश्च करिष्ये ॥

तत्र प्राङ् “नमस्कारः” (दक्षिणे) ह्रीं सरस्वत्यै नमः ।

शंखनिधये नमः । (वामभागे) लक्ष्म्यै नमः । पद्मनिधये नमः ॥

आसनम् -

पृथ्वे त्वयेति मंत्रस्य मेरुपृष्ठऋषिः कूर्मो देवता सुतलं छन्दः

आसने विनियोगः ॥

ह्रीं पृथ्वे त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥

त्वं च धारय मां दावे पवित्रं कुरु चासनम् ॥

(प्रार्थना) विश्वशत्त्यै नमः । महाशत्त्यै० ॥ कूर्मासनाय० ॥

योगासनाय० ॥ अनन्तासनाय० । विमलासनाय० ॥

(मध्ये) परमसुखासनाय० ॥ आत्मासनाय० ॥

अनेन मन्त्रेण पुष्पादिना आत्मनः आसनदानम् ॥

शिखाबंधनम् -

मानस्तोके इति मंत्रस्य कुत्सऋषिः जगती छन्दः एको रुद्रो

देवता शिखाबन्धने विनियोगः

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ मा नस्तुके । तनये मा नुऽआयुषिः मा नु गोषु मा
नुऽअश्वैषु रीरिषः । मा नौ वृ॒रान्तुङ्ग भु॒मिनौ व॒धीर्ह॒विष्मन्तुः
सदु॒मित्वा॑ हवामहे ॥ (१६/१६)

ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितभोजने ॥

तिष्ठ देवि शिखाबंधे चामुण्डे चापराजिते ॥

विष्णोर्नामसहस्रस्तु शिखाबंधं करोम्यहम् ॥

इति शिखाबंधनम् ॥

अथ दिग्बंधः -

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः ।

ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

इत्यादि मंत्रेण चतुर्दिक्षु सर्पपान् विकिरयेत् ॥

भैरव नमस्कार -

ॐ तीक्ष्ण दंष्ट्र महाकाय कल्पान्त दहनोपम ।

भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञातु मर्हसि ॥

इति भैरवाज्ञां गृहीत्वा ॥

“तालत्रयकरणम्” -

हीं सर्वभूतनिवारकाय शार्ङ्गाय सशराय सुदर्शनायास्त्रराजाय “हं

फट्” स्वाहा ॥ अनेन मंत्रेण तालत्रयं कृत्वा ॥

(स्वस्य परितः सर्वदिक्षु) अस्त्रमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

भूशुद्यादिप्रयोगः

(ततः स्वदक्षिणभागे) ह्रीं गुरुभ्यो० । परमगुरुभ्यो० ।

परमेष्ठीगुरुभ्यो० । पूर्वसिद्धेभ्यो० । आचार्येभ्यो० ॥

(स्ववामभागे) गणेशाय० । दुर्गायै० क्षेत्रपालाय० योगिनीभ्यो०

क्षेत्रेशाय० ॥

“भूमिताडनम्”

अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम् ।

सर्वेषामवरोधेन भूशुद्यादि समारभे ॥

इति स्वपाणिना त्रिवार भूमि ताडयेत् ॥

उदकस्पर्शः -

भूशुद्धिः -

(भूमौ हस्तौ कृत्वा पश्चाद्दूयात्)

शुक्लवर्णा मही कार्या दिव्याभरणभूषिता ॥

चतुर्भुजा सौम्यवपुश्चंद्रांशुसद्शाम्बरा ॥

“भैरव नमस्कारः”

तीक्ष्णदंष्ट्र महाकाय कल्पान्तदहनोपम ॥

भैरवाय नमः स्तुभ्यमनुजां दातुमर्हसि ॥

॥ इति भैरवनमस्कारः ॥

॥ इति भूशुद्धिः ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

अथ भूतशुद्धिः -

आचम्य प्राणानायम्य ॥

स्वांके उत्तानौ करौ कृत्वा कुंडलिनी ध्यायेत् ॥

तद्यथा ॥

मूलाधारचतुर्दलकमलकर्णिकान्तर्गतत्रिकोणान्तरस्थाम् अधोमुखीं
स्वयं भूलिंगवेष्टिनीप्रसुप्तभुजंगाकारां शंखाकारेण सार्वत्रिवलयां
तडित्कोटिनिभां नीवारांशुकतन्वां मूलविद्याप्रकृतिमर्यां
कुंडलिनीमिष्टदेवतारूपां ध्यात्वा ॥
हुंकारेण त्रिकोणाग्निना सचेतनां कृत्वा ।

स्व भूलिंग मध्यवर्ति सुषुम्णा मार्गेणोर्ध्वगां कृत्वा ।

मूलाधार - स्वाधिष्ठान - मणिपूरकानाहत विशुद्धयाज्ञादीनि
चक्राणि भेदयित्वा सहस्रा रस्थपरमशिवे जीवात्मना सह
कुंडलिनी “हंसः” इति संयोजयेत् ॥
(मूलाधारात् समुत्थाप्य कुंडलीनीं परदेवताम् ॥ सुषुम्णा
मार्गमाश्रित्य ब्रह्मरंगतां स्मरेत् ॥ जीवं ब्रह्माणि संयोज्य
हंसमंत्रेण साधकः) ।

हीं हंसः सोऽहम् ॥

॥ अथ मातृकोपसंहारः ॥

नीचे दिये गये निम्न वाक्य बोलते जाये और हरेक वाक्य के
अंत मे दोनो हाथो से अपने शरीर मे देवी तत्व का आवाहन

भूशुध्यादिप्रयोगः

करे ऐसी मुद्रा बनाये और यह अपने शरीर मे पश्च महाभूत की शुद्धि के लिए करे ।

(उ० = उपसंहरामि)

१.क्षकारं हकारे उ० । २.हकारं सकारे उ० । ३.सकारं षकारे उ०।
 ४.षकारं शकारे उ० । ५. शकारं वकारे उ० । ६.वकारं लकारे उ०।
 ७.लकारं रकारे उ० । ८.रकारं यकारे उ० । ९.यकारं मकारे उ० ।
 १०.मकारं भकारे उ० । ११.भकारं बकारे उ० । १२.बकारं फ़कारे उ०।
 १३.फ़कारं पकारे उ० । १४.पकारं नकारे उ०। १५.नकारं धकारे उ०।
 १६.धकारं दकारे उ० । १७.दकारं थकारे उ०। १८.थकारं तकारे उ०।
 १९.तकारं णकारे उ० । २०.णकारं ढकारे उ०। २१.ढकारं डकारे उ०।
 २२.डकारं ठकारे उ० । २३.ठकारं टकारे उ०। २४.टकारं जकारे उ०।
 २५.जकारं झकारे उ०। २६.झकारं जकारे उ०। २७.जकारं छकारे उ०।
 २८.छकारं चकारे उ० । २९.चकारं डकारे उ०। ३०.डकारं घकारे उ० ।
 ३१.घकारं गकारे उ० । ३२.गकारं खकारे उ०। ३३.खकारं ककारे उ०।
 ३४.ककारं अःकारे उ०। ३५.अःकारं अंकारे उ०। ३६.अंकारं औकारे उ० ।
 ३७.औकारं ओकारे उ०। ३८.ओकारं ऐकारे उ०। ३९.ऐकारं एकारे उ०।
 ४०.एकारं ल्कारे उ०। ४१.ल्कारं ल्कारे उ०। ४२.ल्कारं ऋकारे उ०।
 ४३.ऋकारं ऋकारे उ०। ४४.ऋकारं ऊकारे उ०। ४५.ऊकारं उकारे उ०।
 ४६.उकारं ईकारे उ०। ४७.ईकारं ईकारे उ०। ४८.इकारं आकारे उ० ।
 ४९.आकारं अकारे उ० । ५०.अकारं अँकारे उ० ।

अकारः सहस्रदलांबुजाकारे ब्रह्मरन्ध्रे परमात्मनि “लयं” गतः
 इति भावयेत् ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ब्रह्मरन्ध्र मे परमात्मा लय हो जाये ऐसी भावना करे ।

अथ भूतोपसंहारः -

पादादिजानुपर्यन्तं चतुष्कोणं स्वबज्रकम् ॥ लं बीजाद्बं स्वर्णवर्णं स्मरेदवनिमंडलम् ॥ लं पृथिव्यै नम ध्यायामि ॥

जान्वोरानाभिचंद्रार्धनिभं पद्मद्वयाकृतिम् ॥

वं बीजयुक्तं श्वेताभं मं सोममंडलं स्मरेत् ॥ “वं अद्भ्यो नमः” ध्यायामि ॥

नाभेर्हृदयपर्यन्तं त्रिकोणं स्वस्तिकासनम् ॥

रं बीजेन युतं रक्तं स्मरत्पावकमंडलम् ॥ “रं अग्रये नमः”

ध्यायामि ॥ हृदो भ्रूमध्य पर्यन्तं वृत्तं षट्टिंदुलांछितम् ॥

यं बीजयुक्तं धूम्राभं वायव्यं मंडलं स्मरेत् । “यं वायवे नमः”

ध्यायामि ॥ आब्रह्मरन्ध्र भ्रूमध्याद्वृत्तं स्वच्छं मनोहरम् ॥ हं

बीजयुक्तमाकाशमंडलं च विचिन्तयेत् ॥ “हं आकाशाय नमः”

ध्यायामि ॥

(एवं भूतानि संचिन्त्य प्रत्येकं प्रवीलापयेत्) तद्यथा ॥ भुवं जले

प्रविलापयामि ॥ जलं वह्नौ प्रविलापयामि ॥ वह्निं वायो प्रविं

॥ वायुम आकाशे प्रविं ॥ आकाशम् अहंकारे प्रविं ॥

अहंकारं महत्तत्वे प्र० ॥ महत्तत्वं प्रकृतौ प्र० ॥ प्रकृति

नित्यशुद्धबुद्धस्वभावे स्वप्रकाशे सत्यज्ञानानन्तानन्दलक्षणे

परमकारणे परब्रह्मणि प्रविलापयामि ॥ इति ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

अथ पापपुरुषध्यानम् -

शुद्धसच्चिन्मयो भूत्वा चिंतयेत् पापपुरुषम् ।

वामकुक्षिस्थितं कृष्णमंगुष्ठपरिमाणकम् ॥

विप्रहत्याशिरोयुक्तं कनकस्तेयबाहुकम् ।

मदिरापानहृदयं गुरुतल्पकटियुतम् ॥

तत्संयोगीपदद्वन्द्वमंगप्रत्यंगपातकम् ।

उपपातकरोमाणं रक्तश्मश्रुविलोचनम् ।

खडगचर्मधरं कुद्धं पुरुषं कञ्जलप्रभम् ॥

इति ध्यत्वा -

जलमादाय -

“यं” इति वायुबीजस्य किष्कन्धऋषिः जगतीछन्दः वायुर्देवता पापपुरुषस्य शोषेण दहने भस्मे रेजने च विनियोगः ।

(“यं” वायु बीज का स्मरण करते हुए पापपुरुष का शोषण करे ।)

तद्यथा “यं” इति वायुबीजं पूरकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा तद् बीजोत्थवायुना स्वशरीरस्थं पापपुरुषं शोषितं विभावयेत् ।

(“रं” अग्नि बीज को स्मरण करते हुए पापपुरुष का दहन करे ।)

“रं” इति वह्निबीजं कुंभकेन चतुःषष्ठीवारं (६४) जपित्वा ।

तद्वीजोत्थाग्निना तं भस्मिभूतं विभावयेत् ॥ शरीराप्लावनम् “यं”

भूशुध्यादिप्रयोगः

इति वायुबीजं रेचकेन द्वात्रिंशद्वारं (३२) जपित्वा पापपुरुषभस्म
रेचयेत् ॥

जलमादाय -

“वं” इति वरुणबीजस्य हिरण्यगर्भऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वरुणो
देवता “वं” इति पृथिवि बीजस्य ब्रह्माऋषिः गायत्रीछन्दः
पृथिवि देवता “हं” इति आकाशबीजस्य शिवऋषिः अव्यक्ता
गायत्रीछन्दः परमशिवो देवता पापपुरुषस्य भस्मप्लावने
भस्मकठिनीकरणे अंगान्युत्पादने च विनियोगः ॥

(“वं” बीज का स्मरण करते हुए पापपुरुष की जो भस्म बनी
है उसे गोला करे ।)

तद्यथा - “वं” इति सुधाबीजं पूरकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा
॥

(लं बीज को स्मरण करते हुए जो पापपुरुष की भस्म का
गोला बनाये ।)

ततो “लं” इति भूबीजं कुंभकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा ॥
तद्वीजोत्थकाठिन्येन तनुं दृढां भावयेत् ॥

(“हं” बीज को स्मरण करते हुए भस्म का बना हुआ गोला
उसको आकाश मे लय करने की भावना करे ।)

ततो “हं” इति आकाशबीजं रेचकेन द्वात्रिंशद्वारं (३२) जपित्वा
॥ तद्वीजेन मूर्खादिपादपर्यन्तान्यंगनानि भावयेत् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

एवं शरीरं विचिन्त्य परमात्मनः सृष्टिक्रमेण तत्त्वानि स्वस्वस्थाने स्थापयेत् ।

यथा - परब्रह्मणः सकाशात् प्रकृतिस्वरूपा माया प्रादुर्भूता ।

तस्याः शाकाशात् महत्तत्वम् । महत्तत्वादहंकारः ।

अहंकारादाकाशः संभूतः । आकाशात् वायुः । वायोरग्निः ।

अग्नेरापः । अज्ञः पृथिवि । पृथिव्या ओषधयः । ओषधिभ्यो

अन्नम् । अन्नाद्रेतः । रेतसः पुरुषः । स वा एष

पुरुषोऽन्नरसमयः ॥ “हंसः सोऽहम्” ॥

मंत्रः -

कुण्डलीजीवमादाय परसंगात् सुधामयम् ।

संस्थाप्य हृदयांभोजे मूलाधारगतं स्मरेत् ॥

एवं स्वशरीरं पुनरुत्पन्नं तेजोमयं पुण्यात्म्कं सकलपुरुषार्थ -

साधकं निरस्तकिल्बिषं देवताराधनयोग्यं विभावयेत् ॥

॥ इति भूतशुद्धिः ॥

अथ प्राणप्रतिष्ठा -

जलमादाय । अस्य श्री प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्माविष्णुमहेश्वराः

ऋषयः ऋग्यजुः । सामानि छन्दांसि । जगतसृष्टिः

प्राणशक्तिर्देवता । “आं” बीजम् । “ह्रीं” शक्तिः । “क्रौं”

कीलकम् । मम प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः ॥

अथ न्यासाः -

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ ब्रह्मविष्णुमहेश्वरऋषिभ्यो नमः शिरसि । (मस्तक पर)

(मुख पर) ॐ ऋग्यजुःसामद्धंदोभ्यो नमः मुखे ।

(हृदय पर) ॐ जगत् सृष्टिकारिणीप्राणशक्तिर्देवतायै नमः हृदये ।

(गुह्य भाग पर) ॐ आँ बीजाय नमः गृह्ये ।

(पैरो पर) ॐ ह्रीं शक्तये नमः पादयोः ।

(सर्व अङ्ग पर दोनो हाथो से स्पर्श करना है शिर से लेकर पैर तक ।)

क्रौं कीलकाय नमः सर्वांगे । इति ॥

अथ षडंगन्यासः -

(हाथो के न्यास और हृदय के न्यास यहा करना है ।)

(दोनो हाथो के अङ्गुष्ठ के मूल मे तर्जनी अङ्गुली रखकर धीरे-धीरे उपर की और ले जाये और बाद में दाएं हस्त की पांचो उङ्गलिया हृदय के भाग पर रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रौं अं कं खं गं घं ङ -

पृथिव्यस्तेजोवाय्वाकाशात्मने

आं अंगुष्ठाभ्याम् नमः । (हृदयाय नमः ।)

(अङ्गुष्ठ को तर्जनी अङ्गुली के मूल भाग मे रखे और वहा से धीरे धीरे अङ्गुष्ठ को उपर ले जाये और पांचो अङ्गुलीया शीर के उपर रखे ।)

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ आं ह्रीं क्रों इं चं छं जं झं झं - शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मने
ईं तर्जनीभ्याम् नमः । (शिरसे नमः ।)

(अङ्गुष्ठ को मध्य अङ्गुली के मूल मे रखे और धीरेधीरे उपर
ले जाये और दाएं हाथ को शिखा के उपर रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों उं टं ठं डं ढं णं - त्वक्
चक्षुःश्रोत्रजिह्वाग्राणात्मने

ऊं मध्यमाभ्यां नमः । (शिखायै नमः ।)

(अङ्गुष्ठ को अनामिका अङ्गुली के मूल मे रखे और धीरेधीरे
उपर ले जाये और दोनो हाथो को विरुद्ध दिशा मे अपने बाहु
पर रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों एं तं थं दं धं नं - वाक् पाणिपादपायूपस्थात्मने
ऐं अनामिकाभ्यां नमः । (कवचाय नमः ।)

(अङ्गुष्ठ को छोटी अङ्गुली यानी कनिष्ठिका के मूल भाग पर
अङ्गुष्ठ रखे और धीरे-धीरे अङ्गुष्ठ को उपर ले जाये और
अनामिका तर्जनी दो उङ्गली दो आंख पर रखे और मध्यमा
उङ्गली दोनो भ्रमर के बीच मे रखे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों ओं पं फं बं भं मं
वचानादानगतिविसर्गानंदात्मने
औं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । (नेत्रत्रयाय नमः ।)

भूशुध्यादिप्रयोगः

(बाएं हाथ और दाएं हाथ दोनों को हथेली के उपर अरस परस करे

मस्तक पर चपटी बजाते हुए तर्जनी और मध्यमा दोनों उङ्गली बाएं हाथ की हथेली में नॉक करे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं
मनोबुद्ध्यहंकारचितविज्ञानात्मने अः करतल करपृष्ठाभ्यां नमः ।

(अस्त्राय नमः ।) इति कर न्यासः (एवं हृदयादि न्यासः ।)

ततः आं नमः नाभ्यादिपादपर्यन्तम् । ॐ ह्रीं नमः

हृदादिनाभ्यन्तम् । ॐ क्रौं नमः भ्रूमध्यादिहृदान्तम् विन्यस्य
हृदये सप्तधातून्विन्यसेत् ।

अद्यथा -

ॐ यं त्वगात्मने नमः । ॐ रं अश्रुगात्मने नमः । ॐ लं
मांसात्मनेनमः । ॐ वं मेदात्मने नमः । ॐ शं अस्थ्यात्मने
नमः । ॐ षं मज्जात्मने नमः । ॐ सं शुक्रात्मने नमः । ॐ हं
प्राणात्मने नमः । ॐ ळं जीवात्मने नमः । ॐ क्षं बिजात्मने
नमः ।

इति हृदये विनस्य अकारादि क्षकारान्तं मस्तकादारभ्य
पादपर्यन्तं व्यापकं कुर्यात् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

यथा - अंआँइँईउँऊं ऋंऋंलंलूं एँऐँओँओँअः । कंखंगंधंडं
चंछंजंझंजं टंठंडंठंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं
इति व्यापकं कार्यम् ॥

अं नमः । आं नमः । इं नमः । ईं नमः । इत्यादि क्षकारान्तं
व्यापकं कुर्यात् ।

ततः स्वहृदि पीठ शक्तिं विन्यस्य पूजयेत् ॥

ततः स्वहृदि पीठ शक्तिं पूजयेत् -

मं मंडुकाय० । कालाग्निरुद्राय० । आधारशक्त्य० । कूर्माय० ।
पृथिव्य० । सुधासिंधुपरिवृताय० । श्वेतद्विपाय० । कल्पवृक्षाय०
। मणिहर्म्याय० । हेमपीठाय० । धर्माय० । ज्ञानाय० ।
वैराग्याय० । ऐश्वर्याय० । अधर्माय० । अज्ञानाय० ।
अवैराग्याय० । अनैश्वर्याय० ।

अनन्ताय० । सर्वतत्त्वात्मकपद्माय० । आनन्दमयकंदाय० ।
संविनालाय० । विकारमयकेसरेभ्यो० । प्रकृतीमयपत्रेभ्यो० ।
पंचाशद्वीजाद्बकर्णिकाय० । सूर्यमण्डलाय० । वह्निमण्डलाय० ।
रजसे० । तमसे० । आत्मने० । अन्तरात्मने० । परमात्मने० ।
ज्ञानात्मने० । मायातत्त्वाय० । कलातत्त्वाय० । विद्यातत्त्वाय० ।
परंतत्त्वाय० । इति हृदयविनस्य ततो हृतकमलपत्रेषु पुर्वादितः
यथा - (पूर्वे) जयायै नमः । (आग्नेये) विजयायै नमः ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

(दक्षिणे) अजितायै नमः । (नैऋत्ये) अपराजीतायै नमः ।
 (पश्चिमे) नित्यायै नमः । (वायवे) विलासिन्यै नमः ।
 (उत्तरे) दोग्ध्यै नमः । (ऐशाने) अघोरायै नमः ।
 (कर्णिकायां) मङ्गलायै नमः । ॐ आं ह्रीं क्रौं
 प्राणशक्तियोगपीठाय नमः इति मन्त्रेणासनदानम् इति पीठ शक्तिं
 विनस्य ध्यायेत् ॥

तद्यथा -

रक्तांभो-धिस्थ-पोतोल्ल-सदरुणसरो-जाधिरुढा कराञ्जैः
 पाशं कोदंड - भिक्षुद् - भवमथ गुण - मण्यं कुशं पंचबाणान् ।
 बिभ्राणा सृक्षपालं त्रिनयन - लसिता पीनवक्षो रुहाढया
 देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्ति परा नः ॥
 इति ध्यात्वा ॥ मानसोपचारैः पूजयेत् ॥

यथा -

“लं” पृथिव्यात्मकं गंधं परिकल्पयामि ॥
 “हं” आकाशात्मकं पुष्पं परिकल्पयामि ॥
 “यं” वाय्वात्मकं धूपं परिकल्पयामि ॥
 “रं” तेजआत्मकं दीपं परिकल्पयामि ॥
 “वं” अमृतात्मकं नैवेद्यं परिकल्पयामि ॥
 “सं” सोमात्मकं तांबूलं परिकल्पयामि ॥
 छत्रचामरमुकुरमुकुटपादुकाः परिकल्पयामि ॥”

भूशुध्यादिप्रयोगः

इति संपूर्ज्य ॥

सुमुखवृत्तचतुरस्त्रगोक्षुरयोनिमुद्राः प्रदर्शयेत् ॥

अथावरणपूजा ॥

यथा - स्वहृदिस्थाष्टपत्रस्थषद्वोणे

(पूर्व) ब्रह्मणे० । (नैऋतौ) विष्णवे० । (वायव्ये) शिवाय० ।

(आग्नेये) सरस्वत्य० । (पश्चिमे) लक्ष्म्य० । (ऐशाने) गोर्य० ॥

॥ इति प्रथमावरणम् ॥

ततो केसरेषु षडंगानि न्यसेत् ॥

यथा - हृदयाय० । शिरसे० । शिखाय० । कवचाय० ।

नेत्रत्रयाय० । अस्त्राय० ॥

॥ इति द्वितीयावरणम् ॥

ततोऽष्टपत्रेषु पूर्वादितः ॥

यथा - ब्राह्म्य० । माहेश्वर्य० । कौमार्य० । वैष्णव्य० । वाराह्य०

। इंद्राण्य० । चामुङ्डाय० । महालक्ष्म्य० ॥

॥ इति तृतीयावरणम् ॥

ततो दशदिक्षु ॥

यथा - इंद्राय० । अग्नय० । यमाय० । निर्ऋतय० । वरुणाय०

। वायवे० । सोमाय० । ईशानाय० । ब्रह्मणे० । अनंताय० ॥

॥ इति चतुर्थावरणम् ॥

ततो दशदिक्षु ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

यथा - वज्राय० । शक्तय० । दंडाय० । खड्गाय० । पाशाय० ।

अंकुशाय० । गदाय० । त्रिशूलाय० । चक्राय० । पद्माय० ॥

॥ इति पंचमावरणम् ॥

एवमावरणानि हृदये विन्यस्य ततो हृदि ज्ञानमुद्रया हस्तं दत्त्वा
प्राणस्थापनं कुर्यात् ॥

यथा -

आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हं सः - सोऽहम् प्राणा इह
प्राणाः ॥ पुनः - आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हं सः - जीव
इह स्थितः ॥

पुनः- ॐ आंहींक्रौं यंरंलं वंशंषंसंहंसः सोऽहम् सर्वेन्द्रियाणि
वाङ्ग-मन- स्त्वक्-चक्षुः-श्रोत्र-जिह्वा-घ्राण-पाणि-पाद-पायू-उपस्थानि
इहै-वागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा ।

“ह्रीं क्षं सं हं सः ह्रीं” - इति प्राणप्रतिष्ठामंत्रं त्रिवारं (३)

पठित्वा गर्भाधानादिषोडशसंस्कारसिद्ध्यर्थं षोडशवारं “ह्रीं”

(१६) इति जपेत् ।

अनेन मम देहस्य गर्भाधानादिषोडश संस्काराः संपद्यन्ताम् ॥

अयं देहः सर्वकर्मार्थंभयोग्यो जात इति भावनम् ॥

जोतिर्मयं स्वशरीरं भावयेत् ॥

ततः प्राणायामं कुर्यात् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

यथा - अकारादिषोऽशस्वरानुच्चार्य (१६ - अंआँइँईउँऊ
ऋंऋंलंलूं एंएं ओंओं अंअः ।) वामनासिकया वायुं पूरयित्वा ।
ककारादि पंचविंशतिवर्णानुच्चार्य (२५ - कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं
टंठंडंठंणं तंथंदंधनं पंफंबंभंमं ।) कुंभकेन वायुं स्थिरी कृत्य ।
यकारादिक्षकारान्तान्वर्णानुच्चार्य (१० - यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं ।)
वायु रेचयेत् ।

एवं प्राणायामत्रयं कृत्वा “यथा पर्वतधातूनां दोषं दहति पावकः
॥ एवमंतर्गतं पापं प्राणायामेन दह्यते ॥
इति देहशुद्धिं भावयेत् ॥

॥ इति प्राणप्रतिष्ठा ॥

~ अथान्तर्मातृकान्यासः ~

जलमादाय - अस्य श्रीअन्तर्मातृकामंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिः ।
गायत्रीछंदः । अन्तर्मातृकासरस्वती देवता । हलो बीजानि ।
स्वराः शक्तयः । अन्तर्मातृकान्यासे विनियोगः ।
न्यासः -

ॐ ब्रह्मऋषये नमः शिरसि । ॐ गायत्री छंदसे० मुखे ।
ॐ अन्तर्मातृकासरस्वतीदेवतायै० हृदये ॥ ॐ हलो बीजाय०
गुह्ये । ॐ स्वराःशक्तये० पादयोः ।

अथ करन्यासः -

ॐ अंकंखंगंधंडं आं - अंगुष्ठाभ्यां नमः (हृदयाय नमः) ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ इंचंछंजंझंजं ई - तर्जनीभ्यां नमः (शिरसे नमः) ।

ॐ उंटंठंडंठंणं ऊ - मध्यमाभ्यां नमः (शिखायै नमः) ।

ॐ एंतंथंदंधंनं ऐं - अनामिकाभ्यां नमः (कवचाय नमः) ।

ॐ ओंपंफंबंभंमं औं - कनिष्ठिकाभ्यां नमः (नेत्रत्रयाय नमः) ।

ॐ अंयंरंलं वंशंषंसं हंळंक्षं अः - करतल करपृष्ठाभ्यां नमः (अस्त्राय नमः) । इति करन्यासः (एवं हृदयादि)

अथ ध्यानम् -

पंचाशल्लिपिभिर्विभज्य मुखदोः हृत्पद्मवक्षः स्थलां,
भास्वन्मौलिनिबद्धचंद्रशकलामापीनतुंगस्तनीम् ।

मुद्रामक्षणगुणं सुधाद्वकलशं विद्यां च हस्ताम्बुजै-
र्बिन्नाणां विशदप्रभां त्रिनयनां वाग्देवतामाश्रये ॥

एवं ध्यात्वा ॥

मानसोपचारैः पूज्येत् -

लं पृथिव्यात्मकं गन्धं परिं ॥

हं आकाशात्मकं पुष्पं परिं ॥

यं वाय्वात्मकं धूपं परिं ॥

रं तेजआत्मकं दीपं परिं ॥

वं अमृतात्मकं नैवेद्यं परिं ॥

सं सोमात्मकं ताम्बुलं परिं ॥

छत्रचामरदर्पणमुकुरमुकुटपादुकाः परिं ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

इति संपूर्ज्य ॥

सुमुखवृत्तचतुरस्त्रगोक्षुरयोनीमुद्राः प्रदर्शयेत् । ततो
दक्षिणकनिष्ठिकाया आद्यपर्वारभ्य वामाङ्गाषापर्वपर्यन्तं षोडशसु
पर्वसु षोडशस्वरान् विन्यसेत् ॥

यथा - अंआं इँई उंऊं ऋऋं लृलृं एँऐं ओँऔंअंअः ।

ततो वामतर्जनीमारभ्य दक्षिणतर्जनीपर्यन्तमेकैकस्यां पार्वस्याग्रेषु
चतुरश्वतुरो वर्णान् क्रमेण विन्यस्य अंगुष्ठयोर्हलौ सर्वाङ्गं गुल्यग्रेषु
क्षकारं विन्यसेत् ॥

यथा - कंखंगंघं । डंचंछंजं । झंजंटंठं । डंढंणंतं । थंदंघंनं ।

पंफंबंभं । मंयंरंलं । वंशंषंसं । (अंगुष्ठयोः) हंलं । (अंगुल्यग्रेषु
क्षं ॥ इत्थंकरस्थमातृकान्यासः । पुनः पूर्वोक्तमातृकान्यासः ॥

यथा (षोडशपत्रके कंठे)- अंआं इँई उंऊं ऋऋं लृलृं एँऐं
ओँऔंअंअः।

(द्वादश पत्रके हृदि) - कंखंगंघं डंचंछंजं झंजंटंठं ।

(दशपत्रके नाभौ) - डंढंणंतंथं दंधंनंपंफं ।

(षष्ठत्रके गुह्ये) बंभंमंयंरंलं ।

(चतुष्पत्रके गुदे) वंशंषंसं ।

(द्विपत्रके भ्रुवोर्मध्ये) हंक्षं ।

॥ इति ॥

ध्यानम् -

भूशुध्यादिप्रयोगः

आधारे लिंगनाभौ प्रकटितहृदये तालुमूले ललाटे,
द्वे पत्रे षोडशारे द्विदशादशादले द्वादशार्द्धे चतुष्के ।
वासान्ते बालमध्ये डफकठ सहिते कंठदेशे स्वराणां,
हं क्षं तत्त्वार्थयुक्तं सकलदलगतं वर्णरूपं नमामि ॥
एवं ध्यानं कृत्वा ततो मूर्छादिपादान्तं स्वशरीरे व्यापकं कुर्यात् ।
अं आं इत्यादि क्षान्तम् ॥

यथा - अंआं इंई उंऊं ऋंऋं लृंलृं एंऐं ओंऔं अंअः ।
कंखंगंघंडं चंछंजंझंञं टंठंडंठंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं यंरंलंवंशं
षंसंहंक्षं । इति ।

॥ इति अन्तर्मातृका न्यासः ॥

~ बहिर्मातृकान्यासः ~

आचमन - प्राणायाम -

आचम्य प्राणानायम्य ॥ जलमादाय -

अस्य श्रीबहिर्मातृकान्यासस्य ब्रह्मात्रष्टिः । गायत्री छन्दः ।

मातृकासरस्वती देवता । हलो बीजानि । स्वराः शक्तयः ।

बहिर्मातृकान्यासे विनियोगः ॥

अथ न्यासः - ब्रह्मात्रष्टये नमः शिरसि । गायत्री छंदसे नमो
मुखे ।

श्रीबहिर्मातृका सरस्वत्यै नमो हृदये । हलोबीजाय नमो गृह्ये ।

स्वराः

भूशुध्यादिप्रयोगः

शक्तये नमः पादयोः । मातृकान्यासे विनियोगाय नमः सर्वज्ञेऽसु ।

करन्यासः ॐ कं खं गं घं ङुं आं अंगुष्ठाभ्यां० (हृदयाय नमः) ।

इं चं छं जं झं अं ई - तर्जनीभ्यां० (शिरसे नमः) ।

उं टं ठं डं ढं णं ऊं - मध्यमाभ्यां० (शिखायै नमः) ।

एं तं थं दं धं नं ऐं - अनामिकाभ्याम० (कवचाय) नमः ।

ओं पं फं बं भं मं औं - कनिष्ठिकाभ्यां० (नेत्रत्रयाय) नमः ।

अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं अः करतलकर पृष्ठाभ्याम् नमः (अस्त्राय नमः) । इति ॥

ध्यानम् -

पञ्चाशत् वर्णभेदैः विहितवदनदोः पादहृत् कुक्षिवक्षो-
देशां भास्वत्कपर्दीकलित शशिकलां इंदुकुन्दावदाताम् ।
अक्षस्त्रक् कुंभचिन्तालिखितपरकरां त्रीक्षणां पद्मसंस्थाम्,
अच्छा कल्पामतुच्छ स्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि ॥ एवं
ध्यात्वा ॥

मानसोपचारैः पूजनम् -

लं पृथिव्यात्मकं गन्धं परिं० ॥

हं आकाशात्मकं पुष्पं परिं० ॥

यं वाय्वात्मकं धूपं परिं० ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

रं तेजआत्मकं दीपं परिं ॥

वं अमृतात्मकं नैवेद्यं परिं ॥

सं सोमात्मकं ताम्बुलं परिं ॥

छत्रचामरदर्पणमुकुरमुकुटपादुकाः परिं ॥ इति संपूज्य ।

सुमुखवृत्तचतुरस्त्रगोक्षुरयोनीमुद्राः प्रदर्शयेत् ।

(शरीर के अङ्गों पर दाएं हाथ से स्पर्श करे ।)

(दाएं का मतलब गुजराती में जमणी बाजु और बाएं का मतलब डाबी बाजु ।)

ततो निजांगे न्यासान्कुर्यात् ॥ यथा -

हीं अं नमः ललाटे । (माथा पर) आं नमः मुखे । (मुख पर)

इं नमः दक्षिणनेत्रे । (दाएं आंख पर) ईं नमः वामनेत्रे । (बाएं आंख पर)

उं नमः दक्षिणकर्णे । (दाएं कान पर) ऊं नमः

वामकर्णे । (बाएं कान पर) ऋं नमः दक्षिणनासापुटे । (दाएं नाक पर)

ऋं नमः वामनासापुटे । (बाएं नाक पर) लं नमः

दक्षिणगंडे । (दाएं गाल पर) लृं नमः वामगंडे । (बाएं गाल पर)

एं नमः ऊर्ध्वोष्ठे । (ऊपर के होठ पर) ऐं नमः अधरोष्ठे

। (नीचे के होठ पर) ओं नमः ऊर्ध्वदंतपंक्तौ । (ऊपर के दांत के पर) अं

नमः शिरसि । (शिर के पर)

अः नमः मुखाभ्यन्तरेऽसनायाम् । (जीभ के पर)

भूशुध्यादिप्रयोगः

कं नमः दक्षिण बाहुमूले ॥ खं नमः दक्षिणकूर्परे ॥ गं नमः
 दक्षिणमणिबन्धे ॥ धं नमः दक्षिणकरांगुलिमूले ॥ डं नमः
 दक्षिणकरांगुल्यग्रे ॥ चं नमः वामबाहुमूले ॥ छं नमः वामकूर्परे
 ॥ जं नमः वाममणिबन्धे ॥ झं नमः वामांगुलिमूले ॥ अं नमः
 वामकरांगुल्यग्रे ॥ टं नमः दक्षिणपादमूले ॥ ठं नमः
 दक्षिणजानुनी ॥ डं नमः दक्षिणगुल्फे ॥ ढं नमः
 दक्षिणपादांगुलिमूले ॥ णं नमः दक्षिणपादांगुल्यग्रे ॥ तं नमः
 वामपादमूले ॥ थं नमः वामजानुनी ॥ दं नमः वामगुल्फे ॥ धं
 नमः वामपादाङ्गुलिमूले ॥ नं नमः वामपादांगुल्यग्रे ॥ पं नमः
 दक्षिणकुक्षौ । (दाएं कमर पर) फं नमः वामकुक्षौ । (बाएं
 कमर पर) बं नमः पृष्ठे । (पीछे के हिस्से पर) भं नमः नाभौ ।
 (नाभी पर) मं नमः उदरे । (पेट पर) यं त्वगात्मने नमः हृदि
 । (हृदय पर) रं असृगात्मने दक्षिणांसे । (दाएं कटी पर) लं
 मांसात्मने ककुदि । (ककुदि के पर) वं मेदात्मने वामांसे ।
 (बाएं कटी भाग पर) शं अस्थ्यात्मने नमः हृदयादि दक्षिण
 हस्ताग्रान्तम् । (हृदय से लेकर दाएं हाथ के अग्रभाग तक) षं
 मञ्जात्मने हृदयादि वामहस्ताग्रान्तम् । (हृदय से लेकर बाएं
 हाथ के अग्रभाग तक) सं शुक्रात्मने नमः
 हृदयादिदक्षिणपादान्तम् । (हृदय से लेकर दाएं पैर की उंगली

एकादशन्यासाः

के अग्रभाग तक) हं शत्त्यात्मने हृदयादिवामपादान्तम् । (हृदय से लेकर बाएं पैर की उंगली के अग्रभाग तक)

ळं जीवात्मने नमः नाभ्यादिहृदयान्तम् । (नाभी से लेकर हृदय तक) क्षं परमात्मने नमः हृदयादिमस्तकान्तम् (स्वशरीरेषु)

विन्यसेत् । (हृदय से लेकर मस्तक तक) ततः अकारादि क्षकारान्तं मस्तकादिपादान्तं व्यापकं कुर्यात् । इति अर्पणम् ।

(“अ” से लेकर “क्ष” कार तक मस्तक से लेकर पैर की अग्रभाग की उंगलीओ तक पुरे शरीर में व्यापक करे)

अनेन यथाशत्त्या कृतेन भूशुद्धि भूतशुद्धि प्राणप्रतिष्ठान्त -

मर्तृकाबहिर्मातृकान्यासाख्य कर्मणा

श्रीसूर्यमण्डलान्तरवर्तिजगद्वीज श्रीलक्ष्मीनारायणौ प्रीयन्तां न मम

॥

॥ इति बहिर्मातृकान्यासः ॥

॥ अथैकादशन्यासाः ॥

(अथ प्रथमन्यासः) ॥ “ह्रीं”

नमो भगवते वासुदेवाय - अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ (हृदयाय नमः) ॥

नमो भगवते वासुदेवाय - तर्जनीभ्यां० (शिरसे नमः ।) ॥

नमो भगवते वासुदेवाय - मध्यमाभ्यां० (शिखायै नमः ।) ॥

नमो भगवते वासुदेवाय - अनामिकाभ्यां० (कवचाय नमः) ॥

नमो भगवते वासुदेवाय कनिष्ठिकाभ्यां० (नेत्रत्रयाय नमः ।) ॥

एकादशन्यासाः

नमो भगवते वासुदेवाय - करतलकरपृष्ठाभ्यां० (अस्त्राय नमः।)॥
(एवं हृदयादि ।) ॥

(द्वितीयन्यासः)

श्रीविष्णोर्दिव्यसहस्रनामस्तोत्रमालामंत्रस्य श्रीभद्रेदव्यासऋषये -
अंगुष्ठाभ्यां० (हृदयाय नमः ।) ॥

एवं अनुष्टप्छुंदसे तर्जनीभ्यां (शिरसे नमः ।) ।

श्रीकृष्णपरमात्मदेवताय मध्यमाभ्यां० (शिखायै नमः ।) ॥

अमृतांशूद्धवोभानुरितिबीजाय अनामिकाभ्यां० (कवचाय नमः।)॥

देवकीनन्दनः स्त्रेतिशक्तये कनिष्ठिकाभ्यां० (नेत्रत्रयाय नमः।)॥

शंखभृत्रनंदकी चक्रीतिकीलकाय करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

(अस्त्राय नमः ।) ॥ (एवं हृदयादि ।)

(तृतीयन्यासः)

“ह्रीं विश्वं विष्णुर्वषद्वारो भूतभव्यभवत्पभुः” इति अंगुष्ठाभ्यां०

(हृदयाय नमः ।) ॥

“अमृतांशूद्धवो भानुः शशबिंदुः सुरेश्वरः” इति तर्जनीभ्यां०

(शिरसे नमः ।) ॥

“ब्रह्मण्यो ब्रह्मकुद्ध्वन्ना ब्रह्म ब्रह्मविवर्धनः” इति - मध्यमाभ्यां०

(शिखायै नमः ।) ॥

“सुवर्णवर्णो हेमांगोवरांगश्चचंदनांगदी” इति - अनामिकाभ्यां०

(कवचाय नमः ।) ॥

एकादशन्यासाः

“आत्मयोनिः स्वयं जातो वैखानः सामगायनः” इति -
 कनिष्ठिकाभ्यां० (नेत्रत्रयाय नमः ।) ।
 “शंखभन्नंदकी चक्री शार्ङ्गधन्वा गदाधरा” इति -
 करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः (अस्त्राय नमः ।) ॥ (एवं हृदयादि ।)
 (चतुर्थन्यासः)

“ह्रीं नमो नारायणाय” ह्रीं विश्वाय नमः पादयोः ॥
 नं तैजसाय० जान्वोः ॥ मों प्राज्ञाय० नाभौ ॥ नां तुर्याय० हृदि
 ॥ रां आत्मने० मुखे ॥ यं अंतरात्मने० नासिकायाम् ॥
 णां परमात्मने० नेत्रयोः ॥ यं ज्ञानात्मने० शिरसि ॥ इति ॥
 (पंचमन्यासः)

ह्रीं विश्वाय० शिरसि ॥ नं तैजसाय० नेत्रयोः ॥ मों प्राज्ञाय०
 नासिकायाम् ॥ नां तुर्याय० मुखे ॥ रां आत्मने० हृदि ॥
 यं अंतरात्मने० नाभौ ॥ णां परमात्मने० जान्वोः । यं
 ज्ञानात्मने० पादयोः ॥ इत्यक्षरन्यासः ॥

(षष्ठन्यासः)

ह्रीं कृद्धोकाय० अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ महोल्काय० तर्जनीभ्यां० ॥
 विरोल्काय० मध्यमाभ्यां० ॥ द्युल्काय० अनामिकाभ्यां० ॥
 सहस्रोल्काय० कनिष्ठिकाभ्यां० ॥ कृद्धोल्काय० हृदयाय नमः ॥

एकादशन्यासाः

महोल्काय० शिरसे स्वाहा ॥ विरोल्काय० शिखायै वषट् ।
द्युल्काय० कवचाय हुं । सहस्रोल्काय० अस्त्राय फट् ॥ इति
पंचांगन्यासः ॥

(सप्तमन्यासः)

केशवाय० शिखायाम् ॥ नारायणाय० मूर्धि ॥ माधवाय० ललाटे
॥ गोविंदाय० भ्रुवोः ॥ विष्णवे० नेत्रयोः ॥ मधुसूदनाय० श्रोत्रयोः
॥ त्रिविक्रमाय० श्रोत्रमूलयोः ॥ वामनाय० कपोलयोः ॥
श्रीधराय० नासिकयोः ॥ दामोदराय० दंतेषु ॥ वराहाय० चिबुके
(हडपचि) ॥ हृषीकेशाय० ऊर्ध्वोष्ठे ॥ पद्मनाभाय० अधरोष्ठे ॥
वासुदेवाय० जिह्वायाम् ॥ गरुडध्वजाय० तालुदेशे ॥
असुरांतकाय० मुखे ॥ वैकुंठाय० कंठे ॥ पुरुषोत्तमाय०
दक्षिणबाहुमूले ॥ महाभागाय० वामबाहुमूले ॥ राघवाय० हृदये
॥ मालाधराय० वक्षसि ॥ योगशायिने० कक्षयोः ॥ क्षितिधराय०
पृष्ठे ॥ जनार्दनाय० स्कंधयोः ॥ कोस्तुभधारिणे० स्तनयो० ॥
हरये० नाभौ ॥ योगीशाय० पार्श्वयोः ॥ भगवते० दक्षिणकुक्षौ ॥
श्रीशाय० वामकुक्षौ ॥ देवेशाय० जठरे ॥ पारिजाताय०
कटयाम् ॥ वासुदेवाय० आंत्रे ॥ अव्यक्तरूपिणे० गुदे ॥
स्वयंभुवे० मेढ़े ॥ गदाधराय० ऊर्वोः ॥ चक्रधारिणे० गुल्फयोः ॥
अच्युताय० जंघयोः ॥ नृसिंहाय० जान्योः ॥ यदुपतये० पादपृष्ठे
॥ वैकुंठाधिपतये० पादांगुलिषु ॥ शेषाय० पादतले ॥

एकादशन्यासाः

पद्माक्षिणे० सर्वसंधिषु ॥ पद्मकराय० नखेषु ॥ गुडाकेशाय०
 रामकूपेषु ॥ कृष्णाय० रक्तमञ्जायाम् ॥ अंतरात्मने०
 मनोबुद्ध्यहंकारेषु ॥
 लक्ष्मीनारायणाय० पादादिमस्तकांतं मस्तकादिपादांतम् ॥
 ॥ इति केशवादिमहान्यासः ॥

(अष्टमन्यासः)

विष्णवे० शिरसि ॥ जिष्णवे० शिखायाम् ॥
 सोमसूर्याग्निलोचनाय० नेत्रयोः ॥ मुनिवर्यस्तुतिप्रियाय० श्रोत्रयोः
 ॥ सिंहनादाय० नासिकयोः ॥ लक्ष्मीप्रियाय० मुखे ॥
 सर्वविद्यानिधये० जिह्वायाम् ॥ प्रह्लादवंदिताय० कंठे ॥
 इंदुवदनाय० गुल्फयोः ॥ भूभारोत्तारकाय० स्कंघयोः ॥
 दिव्यास्त्रशोभितभुजाय० भुजयोः ॥ देववरप्रदाय० करयोः ।
 योगिहृत्पद्मनिवासिने० हृदये ॥ हिरण्याक्षभ्रातृकुक्षिविदारणाय०
 जठरे ॥ पद्मनाभाय० नाभौ ॥ ब्रह्माण्डकोटये० कट्योः ॥
 गुह्यानां मंत्राणां गुह्यरूपधृते० गुह्ये ॥ मनोजवाय० ऊर्वोः ॥
 सिंहरूपधराय० जंघयोः ॥ भूधराय० जान्वोः ॥ नृकेसरिणे०
 गुल्फयोः ॥ सुरराज्यप्रदाय० पादयोः ॥ सहस्रशीर्षपुरुषाय०
 सर्वांगे ॥ इत्यंगाङ्गन्यासः ॥

(नवमन्यासः)

लक्ष्मीनारायणाभ्यां० पादयो० ॥ विशालाक्षीकेशवाभ्यां० जान्वोः
 ॥ सुनंदासंकर्षणाभ्यां० ऊर्वोः ॥ रुक्मिणीमाधवाभ्यां० कटयोः ॥
 वैष्णव्यच्युताभ्यां० नाभौ ॥ नारायणीगोविंदाभ्यां० हृदि ॥
 मित्रविंदाहृषीकेशाभ्यां० कंठे ॥ पद्माक्षीत्रिविक्रमाभ्यां० हस्तयोः
 ॥ नारसिंहैनृसिंहाभ्यां० वाह्नोः ॥ सत्यावासुदेवाभ्यां० मुखे ॥
 कालिंदीजनार्दनाभ्यां० नासिकयोः ॥ कमलावामनाभ्यां० अक्षणोः
 ॥ सत्याश्रीकृष्णाभ्यां० ललाटे ॥ जांबुवतीश्रीधराभ्यां० मूर्धि ॥
 लक्ष्मणाधोक्षजाभ्यां० शिखायाम् । वाराहीपद्मनाभाभ्यां० नमः
 सर्वांगे । इति महापातकहरन्यासः ॥

(दशमन्यासः)

केशवाय० वामकरे ॥ नारायणाय० दक्षिणकरे ॥ माधवाय०
 वामपादे ॥ गोविंदाय० दक्षिणपादे ॥ विष्णवे० वामजानुनि ॥
 मधुसूदनाय० दक्षिणजानुनि ॥ त्रिविक्रमाय० वामकटयाम् ॥
 वामनाय० दक्षिणकटयाम् ॥ श्रीधराय० नाभौ ॥ हृषीकेशाय०
 हृदये ॥ पद्मनाभाय० कंठे ॥ दामोदराय० वामबाहुमूले ॥
 संकर्षणाय० दक्षिणबाहुमूले ॥ वासुदेवाय० मुखे ॥ प्रद्युम्नाय०
 नासिकयोः ॥ अनिरुद्धाय० श्रोत्रयोः ॥ पुरुषोत्तमाय० नेत्रयोः ॥
 अधोक्षजाय० ललाटे ॥ नृसिंहाय० पूर्वे ॥ अच्युताय० दक्षिणे ॥
 जनार्दनाय० पश्चिमे ॥ उपेंद्राय० उत्तरे ॥ हरये० मूर्धि ॥

पात्रासादनम्

श्रीकृष्णाय नमः सर्वांगे ॥ इति केशवादिचतुर्विंशतिनामन्यासः ॥

(अथैकादशन्यासः)

“ह्रीं नमो भगवते वासुदेवाय” इति मूलमंत्रेणाष्टवारं व्यापकं
न्यसेत् ॥ अवकाशश्चेद्विशेषः ॥ प्रद्युम्नाय० शिखायाम् ॥
दैत्यारये० मुखवृत्ते ॥ विश्वतोमुखाय० ककुदि ॥ जनार्दनाय०
चिबुके ॥ धराधाराय० हृदयादिवामांशे ॥ श्रीधराय०
हृदयादिदक्षिणांशे ॥ पूतनाप्राणहर्त्र० नाभौ ॥
यशोदास्तनन्धयाय० गुह्ये ॥ मारीचघातिने० गुदे
(हस्तप्रक्षालनम्) ॥ बकारये० कठ्यादिवामपादान्तम् ॥
वृत्रारिप्रियाय नमः कठ्यादिदक्षिणपादान्तम् । लक्ष्मीनारायणाय०
सर्वांगे ॥ इत्येकादशन्यासः ॥

अथ पात्रासादनप्रयोगः -

हस्ते जलमादाय ॥ अद्येत्यादि० विष्णुयागाख्ये कर्मणि
श्रीसूर्यमण्डलान्तर्वर्ति जगतबीज लक्ष्मीनारायण प्रीत्यर्थं
पात्रासादनपूर्वकं पूजनमहं करिष्ये ॥

तत्रादौ -

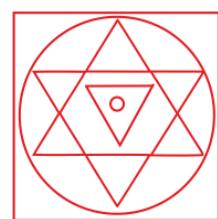
लंबोदरनमस्तुभ्यं सततं मोदकप्रियं ।
निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥
गणपतये नमः । स्मरणपूर्वकं नमस्कार ॥

पात्रासादनम्

"धृतदीपः"

"तैलदीपः"

दक्षिणे धृतदीपं तन्मध्ये वर्तुलमष्टपत्रं चतुरस्रात्मकं च वामे
तैलदीपं तन्मध्ये वर्तुलमष्टपत्रं चतुरस्रं यंत्रं विलिख्य संपूज्य दीपं
प्रज्वाल्य संपूज्य

भो दीप देव रूपस्त्वं कर्म साक्षी ह्यविघ्नकृत् ।

यावत कर्मसमाप्तिः स्यात्तावदत्र स्थिरो भव ॥

इति मंत्रेण प्रार्थयेत् ॥ एवं दीपं संस्थाप्य ॥ शरीरशुद्धयर्थं “ॐ
नमो भगवते वासुदेवाय” इति मूलमंत्रेण पड़ंगन्यासं कृत्वा ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय हृदयाय नमः । (हृदय)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय शिरसे स्वाहा । (शिर पर)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय शिखायै वषट् । (शिखा पर)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय कवचाय हूम् । (दोनों कंधे पर)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय नेत्रत्रयाय वौषट् । (आंख)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय अस्त्राय फट् ।

(मस्तक पर चपटी बजाते हुए तर्जनी और मध्यमा दोनों
उङ्गली बाएं हाथ की हथेली पर घात करें ।)

॥ कलशार्चनम् ॥

स्ववामभागे अक्षतपुज्ञोपरि पूजार्थं जलपूरितकलशं संस्थाप्य ॥

अथ वरुणावाहनम् - तत्वायामित्यस्य शुनःशेपऋषिः त्रिष्टु छन्दः
वरुणो देवता वरुणावाहने विनियोगः ॥

तत्वां यामित्रह्यं णु वन्दं मानु स्तदाशां स्तु यजं मानो हविर्बिर्भिः ।

अहैङ्कारो वरुणु ह बोद्ध्यु रुशः सुमानुऽआयुः प्रमोषीहं ॥

मकरस्थं पाश हस्त मम्मसांपति मिश्वरम् ।

आवाहये प्रति चीशं वरुणं यादसां पतिम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अस्मिन कलशे वरुणं शाङ्कं स परिवारं सायुधं
सशक्तिकं आवाहयामि स्थापयामि ॥

प्रतिष्ठापनम् - मनो जुति र्जुषतु माञ्यस्यु बृहस्पतिष्ठ्यु ज्ञमिमन्तनो
त्वरिष्ट्यु ज्ञाः समिमन्दधातु । विश्वेदेवासंऽङ्गुह मादयन्तामो ॥
इम्प्रतिष्ठृ ॥

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

ॐ अस्मिन कलशे वरुणाय नमः । वरुण सुप्रतिष्ठितो वरदो
भव ॥ प्रतिष्ठाप्य ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः वरुणाय नमः ॥ इत्यादि
पञ्चोपचारैः सम्पूज्य तत्वायामिति पुष्पाङ्गलि समर्प्य -

जलमादाय - अनेन पूजनेन वरुणः प्रियताम् ॥

ततः अनामिकयां स्पृष्ट्वा अभिमंत्रयेत् -

पात्रासादनम्

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।
 मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥
 कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा ।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ॥
 अङ्गेश्वर सहिताः सर्वे कलशाम्बु समाश्रीताः ।
 अत्र गायत्री सावित्री शान्तिः पुष्टिकरी तथा ॥
 आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः ।
 गङ्गेः च यमुने चैव गोदावरि सरस्वती ॥
 नर्मदे सिन्धो कावेरि जलेऽस्मिन् संनिधिं कुरु ।
 ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे ।
 तेन सत्येन मे देव तिर्थं देहि दिवाकर ॥

ततो पूजनम् -

पूर्वे ऋग्वेदाय नमः ॥ दक्षिणे यजुर्वेदाय नमः ॥
 पश्चिमे सामवेदाय नमः ॥ उत्तरे अथर्वण वेदाय नमः ॥ कलश
 मध्ये अपांपतये वरुणाय नमः ॥
 इति वरुणं संपूज्य “गायत्र्यादिभ्यो नमः”
 इति कलश देवताः पश्चोपचारैः अर्चित कलशं प्रार्थयेत् ॥
 देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधो ।
 उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विघृतो विष्णुना स्वयम् ॥
 त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ।

पात्रासादनम्

त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणः प्रतिष्ठिताः ॥

शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ।

आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥

त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः ।

त्वत्प्रसादादिमां पूजां कर्तुमीहे जलोद्भव ॥

सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

अङ्कुशमुद्रया सूर्यमण्डलात् सर्वाणि तीर्थान्यावाह्य ।

वं इति धेनुमुद्रया अमृतोकृत्य हुं इति कवचेनावगुन्त्य

मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य वं इति मूलेनाष्टवारमभिमन्त्र्य (वरुणाय

नमः) इति अभिमन्त्र्य ॥ हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा नमो नमस्ते

स्फटिक प्रभाय, सुश्वेतहाराय सुमंगलाय ।

सुपाशहस्ताय झूषासनाय, जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥ (यथा
पूजन)

कलशजलेन सर्वत्र संप्रोक्ष्य -

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ।

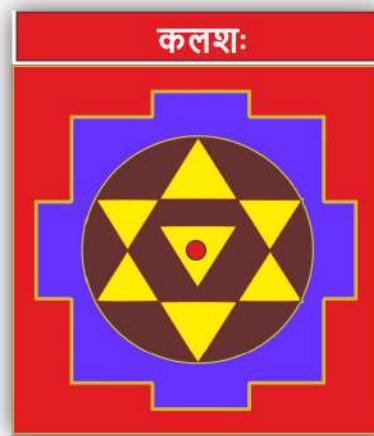
यः स्मरेत् पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

(१) “अथ पात्रस्थापनम्” प्राक् कलशः । -

स्ववामे बिन्दुत्रिकोणषट्कोणवृतचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः

पूजयेत् ॥ कलश यत्रम्

पात्रासादनम्

मध्ये मूलम्

ॐ नमो नारायणाय ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ।

एवं द्विरावृताषङ्कोणे -

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ।

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ।

मातृकया वृतं -

ॐ अं नमः । ॐ आं नमः । इंई उंऊऋऋं लंलूंएं ओंओं
अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं
यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रेषडंगानि

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्वृत्ये
शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट्

॥

पात्रासादनम्

चतुर्दिक्षु ॐ नमो नारायण अस्त्राय फट् ॥ इति यंत्रं संपूज्य
 हुंमिति आधारं प्रक्षाल्य फडीतिसुधूपितकृत्वा
 ॐ नमो नारायण नमः इति संस्थाप्य “वं “वह्निमण्डलाय
 दशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण **कलश** पात्राधाराय नमः”
 इत्याधारं संपूज्य ॥

॥ दशकलाः पूजयेत् ॥

यथा - यं धूम्रार्चिषे नमः ॥१॥ रं ऊष्मायै नमः ॥२॥ लं
 ज्वलिन्यै नमः ॥३॥ वं ज्वालिन्यै नमः ॥४॥ शं विस्फुलिङ्गंयै
 नमः ॥५॥ षं सुश्रियै नमः ॥६॥ सं सुरूपायै नमः ॥७॥ हं
 कपिलायै नमः ॥८॥ ळं हव्यवाहायै नमः ॥९॥ क्षं कव्यवाहायै
 नमः ॥१०॥

॥ इति दशकलाः संपूज्य ॥

हुं मिति पात्रं प्रक्षाल्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥

ॐ अं सूर्यमण्डलाय द्वादश कलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण कलश
 पात्राय नमः ॥

॥ अथ द्वादशकलाः पूजयेत् ॥

“कं भं तपिन्यै नमः ॥१॥ खं बं तापिन्यै नमः ॥२॥ गं फं
 धूम्रायै नमः ॥३॥ घं पं मरिच्यै नमः ॥४॥ डं नं ज्वालिन्यै नमः
 ॥५॥ चं धं रुच्यै नमः ॥६॥ छं दं सुषुम्णायै नमः ॥७॥ जं थं
 भोगदायै नमः ॥८॥ झं तं विश्वायै नमः ॥९॥ जं णं बोधिन्यै

नमः ॥१०॥ ठं ढं धारिण्यै नमः ॥११॥ ठं ढं क्षमायै नमः

॥१२॥” इति द्वादशकलाः संपूर्ज्य ॥

तत्र विलोममातृकया शुद्धजलमापूरयेत् । यथा ॥ ॐ क्षं लं हं
सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं
जं झं जं छं चं डं घं गं खं कं अः अं औं ओं एं ए लू लं क्रं
क्रं ऊ ऊ ईं ईं आं अं ॥ गालिनीमुद्रां निरीक्ष्य ॥

“षोडशकलात्मने चंद्रमंडलाय श्री लक्ष्मीनारायण कलशामृताय
नमः” इति संपूज्या ।

॥ तत्र षोडशकलाः पूजयेत् ॥

अं अमृतायै नमः ॥१॥ आं मानदायै नमः ॥२॥ इं पूषायै नमः
॥३॥ ईं तुष्टये नमः ॥४॥ उं पुष्ट्यै नमः ॥५॥ ऊं रत्यै नमः
॥६॥ ऋं धृत्यै नमः ॥७॥ ऋं शशिन्यै नमः ॥८॥ लं चंद्रिकायै
नमः ॥९॥ लं कान्त्यै नमः ॥१०॥ एं ज्योत्स्नायै नमः ॥११॥ एं
श्रियै नमः ॥१२॥ ओं प्रीत्यै नमः ॥१३॥ औं अंगदायै नमः
॥१४॥ अं पुर्णायै नमः ॥१५॥ अः पूर्णमृतायै नमः ॥१६॥

इति संपूज्य ॥ “फट्” इति संरक्ष्य ॥ मूलेन देवतामावाह्य ॥

आवाहनादि मुद्रां प्रदर्शयेत् ।

तद्यथा ॥ मूलेन ॥

आवाहितो भव ॥ संस्थापितो भव ॥ सन्निधो भव ॥

सन्निरुद्धो भव ॥ संमुखो भव ॥ मूलेन “हृदयाय नमः”

षडङ्गेन सकलीकृतो भव ।

अवगुणितो भव ॥ अमृतीकृतो भव ॥ परमीकृतो भव ॥ शङ्खं
मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ मूलेन संपूज्य ॥ मत्स्यमुद्रयाच्छाद्य ॥
मूलेनाष्टवारमभिमंत्र्य धेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ इति कलशः ॥

(२) अथ सामान्यार्धः

बिन्दुत्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य ॥

मध्ये मूलम् ओँ नमो नारायणाय ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः ओँ नमः । ओँ नमो नमः । ओँ नारायणाय
नमः ।

मातृकया वृतं -

ओँ अं नमः । ओँ आं नमः । इंई उंऊऋऋं लंलूएं ओंओं
अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं
यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रेषङ्गानि -

पात्रासादनम्

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्कृत्ये
शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट्
॥

चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् । इति यंत्रं संपूज्य फडीति आधारं
प्रक्षाल्य मूलेन संस्थाप्य ॥

“मं” “वह्निमंडलाय दशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण ॥
सामान्यार्घपात्राधाराय नमः । इति संपूज्य ॥ फडिति पात्रं
प्रक्षाल्य ।

मूलेन संस्थाप्य । ॐ अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्री
लक्ष्मीनारायण सामान्यार्घपात्राय नमः इति संपूज्या ॥

मूलेन जलमापूर्य । गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ।

चंद्रमंडलाय षोडशकलात्मने श्रीलक्ष्मीनारायण
सामान्यार्घपात्रामृताय नमः इति सम्पूज्य ॥

मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टधाऽभिमंत्र्य । धेनु गरुडं च
मुद्रया प्रदर्शयेत् ॥ इति सामान्यार्घः ॥

सामान्यार्घपात्राधाराय नमः । इति संपूज्य ॥ फडिति पात्रं
प्रक्षाल्य ।

मूलेन संस्थाप्य । ॐ अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्री
लक्ष्मीनारायण सामान्यार्घपात्राय नमः इति संपूज्या ॥

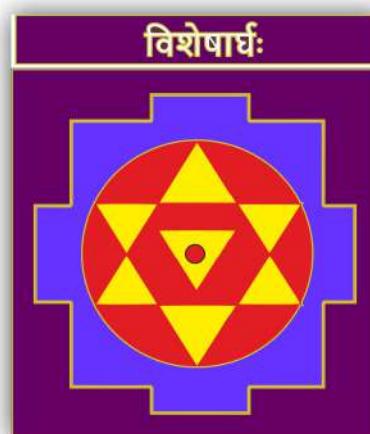
मूलेन जलमापूर्य । गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ।

पात्रासादनम्

चंद्रमंडलाय षोडशकलात्मने श्रीलक्ष्मीनारायण
 सामान्यार्धपात्रामृताय नमः इति सम्पूर्ज्य ।
 मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टधाऽभिमंत्र्य । धेनु गरुडं च
 मुद्रया प्रदर्शयेत् ॥ इति सामान्यार्धः ॥

(३) अथ विशेषार्धः -

सामान्यार्धाद् दक्षिणे आत्मश्रीचक्रयोर्मध्ये
 बिन्दुत्रिकोणषट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य
 अक्षतैः पूजयेत् ॥

मध्ये मूलम्

ॐ नमो नारायण ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ।

एवं द्विरावृताषट्कोणे -

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ।

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ।

मातृकया वृत्तं -

ॐ अं नमः । ॐ आं नमः । इंद्र्य उंऊऋऋं लंलूएं ओंओं
अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं
यंरंलंवं शंषंसंहं ळंकं इति ॥

चतुरस्त्रेषडंगानि

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्ऋत्ये
शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट्
॥

चतुर्दिक्षु ॐ नमो नारायण अस्त्राय फट् । इति यंत्रं संपूज्य
हुंमिति आधारं प्रक्षाल्य फडीतिसुधूपितकृत्वा
ॐ नमो नारायण नमः इति संस्थाप्य “वं “वह्निमंडलाय
दशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण विशेषार्घं पात्राधाराय नमः”
इत्याधारं संपूज्य ॥

॥ दशकलाः पूजयेत् ॥

यथा - यं धूम्राचिषे नमः ॥१॥ रं उष्मायै नमः ॥२॥ लं
ज्वलिन्यै नमः ॥३॥ वं ज्वालिन्यै नमः ॥४॥ शं विस्फुलिङ्गंयै
नमः ॥५॥ षं सुश्रियै नमः ॥६॥ सं सुरूपायै नमः ॥७॥ हं
कपिलायै नमः ॥८॥ ळं हव्यवाहायै नमः ॥९॥ क्षं कव्यवाहायै
नमः ॥१०॥

॥ इति दशकलाः संपूज्य ॥

पात्रासादनम्

हं मिति पात्रं प्रक्षाल्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥

ॐ अं सूर्यमण्डलाय द्वादश कलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण

विशेषार्धं पात्राय नमः ॥

॥ अथ द्वादशकलाः पूजयेत् ॥

“कं भं तपिन्यै नमः ॥१॥ खं बं तापिन्यै नमः ॥२॥ गं फं
धूम्रायै नमः ॥३॥ घं पं मरिच्यै नमः ॥४॥ डं नं ज्वालिन्यै नमः
॥५॥ चं धं रुच्यै नमः ॥६॥ छं दं सुषुम्णायै नमः ॥७॥ जं थं
भोगदायै नमः ॥८॥ झं तं विश्वायै नमः ॥९॥ अं णं बोधिन्यै
नमः ॥१०॥ टं ढं धारिण्यै नमः ॥११॥ ठं डं क्षमायै नमः
॥१२॥” इति द्वादशकलाः संपूज्य ॥

तत्र विलोममातृकया शुद्धजलमापूरयेत् । यथा ॥ ॐ क्षं लं हं
सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं
अं झं जं छं चं डं घं गं खं कं अः अं औं ओं ऐं एं लू लं ऋं
ऋं ऊ ऊ ऊ ईं इं आं अं ॥ गालिनीमुद्रां निरीक्ष्य ॥

“षोडशकलात्मने चंद्रमण्डलाय श्री लक्ष्मीनारायण
विशेषार्धपात्रामृताय नमः” इति संपूज्या ।

॥ तत्र षोडशकलाः पूजयेत् ॥

अं अमृतायै नमः ॥१॥ आं मानदायै नमः ॥२॥ इं पूषायै नमः
॥३॥ ईं तुष्टयै नमः ॥४॥ ऊं पुष्टयै नमः ॥५॥ ऊं रत्यै नमः
॥६॥ ऋं धृत्यै नमः ॥७॥ ऋं शशिन्यै नमः ॥८॥ लं चंद्रिकायै

पात्रासादनम्

नमः ॥९॥ लृं कान्त्यै नमः ॥१०॥ एं ज्योत्स्नायै नमः ॥११॥ एं
श्रियै नमः ॥१२॥ ओं प्रीत्यै नमः ॥१३॥ ओं अंगदायै नमः
॥१४॥ अं पुर्णायै नमः ॥१५॥

अः पूर्णामृतायै नमः ॥१६॥

इति संपूज्य ॥ “फट्” इति संरक्ष्य ॥ मूलेन देवतामावाह्य ॥
आवाहनादि मुद्रां प्रदर्शयेत् ।

तद्यथा ॥ मूलेन ॥

आवाहितो भव ॥ संस्थापितो भव ॥ सन्निधो भव ॥

सन्निरुद्धो भव ॥ संमुखो भव ॥ मूलेन “हृदयाय नमः”

षड्ङ्गेन सकलीकृतो भव ।

अवगुणितो भव ॥ अमृतीकृतो भव ॥ परमीकृतो भव ॥ शङ्खं

मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ मूलेन संपूज्य ॥ मत्स्यमुद्रयाच्छाद्य ॥

मूलेनाष्टवारमभिमंत्र्य धेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ इति विशेषार्धः ॥

(४) पाद्यपात्रम्

बिन्दुत्रिकोण वृत्त चतुररूपं यंत्रं विलिख्य ।

पाद्यपात्रे श्यामक (सामो) दुर्वा विष्णुक्रान्तादीनिप्रक्षेप्य ॥

मध्ये मूलम् ॐ नमो नारायण ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ॥

मातृकया वृतं -

ॐ अं नमः । ॐ आं नमः । इँई उंऊऋऋं लंलूएं ओंओं अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं यंरंलंवं शंषंसंहं ळंकं इति ॥

चतुरस्त्रेषडंगानि -

आग्रेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्वृत्ये शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट् ॥

चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् । इति यंत्रं संपूज्य फडीति आधारं प्रक्षाल्य मूलेन संस्थाप्य ॥

“मं” “वह्निमंडलाय दशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण पाद्यपात्राधाराय नमः । इति आधारं संपूज्य ॥ दशकलाः पूजयेत् ॥ फडिति पात्रं प्रक्षाल्य । मूलेन संस्थाप्य । ॐ अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण पाद्यपात्राय नमः इति संपूज्य ॥ मूलेन जलमापूर्य । गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य । चंद्रमंडलाय षोडशकलात्मने श्रीलक्ष्मीनारायण पाद्यपात्रामृताय नमः इति सम्पूज्य ।

पात्रासादनम्

मत्स्यमुद्रयाऽच्छाद्य । मूलेनाष्ठाऽभिमंत्र्य । धेनु गरुडं च
मुद्रया प्रदर्शयेत् ॥ इति पाद्यपात्रम् ॥

(५) अर्घपात्रम् -

बिन्दुत्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रं यंत्रं विलिख्य ।
अर्घपात्रे सर्षप - तिल - दुर्वा - कुश - प्रक्षेपः ॥

मध्ये मूलम् ऊँ नमो नारायण ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः ऊँ नमः । ऊँ नमो नमः । ऊँ नारायणाय
नमः ॥

मातृकया वृतं -

ऊँ अं नमः । ऊँ आं नमः । इँई उंऊंऋंऋं लंलूंएँ ओंओं
अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडंणं तंथंदंधंनं पंफंबंमं
यंरंलंवं शंषंसंहं लंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रेषडंगानि -

पात्रासादनम्

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्कृत्ये
शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट्
॥

चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् । इति यंत्रं संपूज्य फडीति आधारं
प्रक्षाल्य मूलेन संस्थाप्य ॥

“मं” “वह्निमंडलाय दशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण -
पाद्यपात्राधाराय नमः । इति आधारं संपूज्य ॥ दशकलाः
पूजयेत् ॥ फडिति पात्रं प्रक्षाल्य । मूलेन संस्थाप्य । ॐ अं
सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण पाद्यपात्राय
नमः इति संपूज्या ॥ मूलेन जलमापूर्य । गालिनीमुद्रया
निरीक्ष्य ।

चंद्रमंडलाय षोडशकलात्मने श्रीलक्ष्मीनारायण पाद्यपात्रामृताय
नमः इति सम्पूज्य ।

मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टधाऽभिमंत्र्य । धेनु गरुडं च
मुद्रया प्रदर्शयेत् ॥ इति पाद्यपात्रम् ॥

(६) आचमनीयपात्रम्

बिन्दुत्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रं यंत्रं विलिख्य ।

आचमनीयपात्रे जाती फलैलालवगकंकोल (चिनिकबाला) प्रक्षेपः

॥

पात्रासादनम्

मध्ये मूलम् ॐ नमो नारायण ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ।

मातृक्या वृतं -

ॐ अं नमः । ॐ आं नमः । इंई उंऊऋऋं लंलूएं ओंओं अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रेषुडंगानि -

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्ऋत्ये शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट् । चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् । इति यंत्रं संपूज्य फडीति आधारं प्रक्षाल्य मूलेन संस्थाप्य ॥

“मं” “वह्निमंडलाय दशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण - आचमनीयपात्राधाराय नमः । इति आधारं संपूज्य ॥ दशकलाः पूजयेत् ॥ फडीति पात्रं प्रक्षाल्य । मूलेन संस्थाप्य । ॐ अं

पात्रासादनम्

सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण
 आचमनीयपात्राय नमः इति संपूज्या ॥ मूलेन जलमापूर्य ।
 गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ।
 चंद्रमण्डलाय षोडशकलात्मने श्रीलक्ष्मीनारायण
 आचमनीयपात्रामृताय नमः इति सम्पूज्य ।
 मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टधाऽभिमंत्र्य । धेनु गरुडं च
 मुद्रया प्रदर्शयेत् ॥ इति आचमनीयपात्रम् ॥

(७) मधुपर्कपात्रम्

बिन्दुत्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रं यंत्रं विलिख्य ।
 मधुपर्कपात्रे दधिमधुघृतानि प्रक्षिप्य विशेषार्धबिन्दुं सर्वपात्रे
 प्रक्षिपेत् ॥

मध्ये मूलम् ॐ नमो नारायण ॥
 त्रिकोणे त्रिपदैः ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय
 नमः ।
 मातृकया वृतं -

पात्रासादनम्

ॐ अं नमः । ॐ आं नमः । इंई उंऊऋऋं लंलूण्णे ओंओं
अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडणं तंधंदंधंनं पंफंबंभं
यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रेषडंगानि -

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्ऋत्ये
शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट्।
चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् । इति यंत्रं संपूज्य फडीति आधारं
प्रक्षाल्य मूलेन संस्थाप्य ॥

“मं” “वहिमंडलाय दशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण -
मधुपर्कपात्राधाराय नमः । इति आधारं संपूज्य ॥ दशकला:
पूजयेत् ॥ फडिति पात्रं प्रक्षाल्य । मूलेन संस्थाप्य । ॐ अं
सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण **मधुपर्कपात्राय**
नमः इति संपूज्या ॥ मूलेन जलमापूर्य । गालिनीमुद्रया
निरीक्ष्य ।

चंद्रमंडलाय षोडशकलात्मने श्रीलक्ष्मीनारायण **मधुपर्कपात्रामृताय**
नमः इति सम्पूज्य ।

मत्स्यमुद्रयाऽच्छाद्य । मूलेनाष्टधाऽभिमंत्र्य । धेनु गरुडं च
मुद्रया प्रदर्शयेत् ॥ इति मधुपर्कपात्रम् ॥

(c) प्रोक्षीणीपात्रम् -

बिन्दुत्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रं यंत्रं विलिख्य ॥

पात्रासादनम्

मध्ये मूलम् ॐ नमो नारायण ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ नारायणाय नमः ।

मातृक्या वृत्तं -

ॐ अं नमः । ॐ आं नमः । इंई उंऊऋऋं लंलूएं ओंओं अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रेषुडंगानि -

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्ऋत्ये शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट् ॥

चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् । इति यंत्रं संपूज्य फडीति आधारं प्रक्षाल्य मूलेन संस्थाप्य ॥

“मं” “वह्निमंडलाय दशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण -

पात्रासादनम्

प्रोक्षीणीपात्राधाराय नमः । इति आधारं संपूज्य ॥ दशकलाः
 पूजयेत् ॥ फ़डिति पात्रं प्रक्षाल्य । मूलेन संस्थाप्य । ॐ अं
 सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्री लक्ष्मीनारायण प्रोक्षीणीपात्राय
 नमः इति संपूज्या ॥ मूलेन जलमापूर्य । गालिनीमुद्रया
 निरीक्ष्य ।

चंद्रमण्डलाय षोडशकलात्मने श्रीलक्ष्मीनारायण प्रोक्षीणीपात्रामृताय
 नमः इति सम्पूज्य ।

मत्स्यमुद्रयाऽऽच्छाद्य । मूलेनाष्टधाऽभिमंत्र्य । धेनु गरुडं च
 मुद्रया प्रदर्शयेत् ॥ इति प्रोक्षीणीपात्रम् ॥

विशेषार्घं बिन्दुं सर्वपात्रे प्रक्षिपेत् ॥ इति मूलेन
 प्रोक्षीणीपात्रानजलं गृहीत्वा तज्जलेन पूजासामग्रीं मूलेन संप्रोक्ष्य
 आत्मानं प्रोक्षयेत् । इत्थं पात्रासादनं कृत्वा अन्तर्यजनं
 यथाधिकारं कृत्वा स्वहृदयस्थां श्री लक्ष्मीनारायण द्यात्वा
 मानसोच्चारैः संपूज्य ॥ स्वात्मना सहैक्यं
 भावयेत् ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

श्री विष्णु राजोपचार -

ॐ विष्णुं शारद चन्द्रकोटिसदृशं, शंखं रथाङ्गंगदा - मम्भोजं
दधतं सिताज - निलया, कान्त्या जगन्मोहनम् । आबद्धाङ्ग -
दनार - कुण्डलमहा - मौलिस्फुरत्कङ्कणं, श्रीवत्साङ्ग -
मुदारकौस्तुभधरं, वन्दे मुनीन्द्रैः स्तुतम् ॥

ॐ सशंखचक्रं सकिरीटकुण्डलं सपीतवस्त्रं सरसीरुहेक्षणम् ।
सहारवक्षः स्थलकौस्तुभश्रियं नमामि विष्णुं शिरसा चतुर्भुजम् ॥

ॐ शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं
विश्वाधारं गगनसदृशं मेधवर्णं शुभाङ्गम् ।

लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं योगिभिर्यानगम्यं
वन्दे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥

सुरकदंबकैः प्रश्रयेण वै नियतसेवितं गोकुलोत्सवम् ।

किरिटकुण्डलं पौतजाम्बरं खलनिषूदनं कृष्णमाहृये ॥

ॐ सूर्यमण्डलान्तरवर्ति जगद् बीज लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः ।
ध्यायामि ॥

(मूलम्- ॐ भूर्भुवः स्वः “श्रीसूर्यमण्डलान्तरवर्ति जगद् बीज
लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः ।” इति मूल मंत्रेण पूजयेत् ॥)

आवाहन -

विष्णुराजोपचारपूजन

गोलोकधामाधिपते रमापते, गोविंदामोदर दीनवत्सल ।
 राधापते माधवसात्त्वतांपते, सिंहासनेऽस्मिन्मम सन्मुखोभव ॥
 खगपवाहनं क्षीरजाप्रियं भवभयापहं भुक्तिमुक्तिदम् ।
 सुरपति - जगन्नाथर्मीश्वरं कमलभासमावाहयाम्यहम् ॥

आसनं -

श्रीपद्मरागस्फुरदूर्ध्वपृष्ठं, महार्हवैदूर्यर्खचित्पदाञ्जम् ।
 वैकुंठ वैकुंठपते गृहाण, पीठं तडिद्वाटककुंभखंडम् ॥
 विधिमुखामरैर्नम्रमूर्तिभिः प्रणतसंश्रितं दुर्धरादिमत् ।
 वरमणिप्रभाभासुरं नवं जनप गृह्यतां स्वर्णमासनम् ॥

पाद्यं -

परं स्थितं निर्मलरोक्म पात्रं, समाहृतं बिंदुसरोवराञ्जि ।
 योगेश देवेश जगन्निवास, गृहाण पाद्यं प्रणमामि पादौ ॥
 कुसुमवासितं गंधविस्तृतं मुनिनिषेवितं सादरेण वै ।
 ध्रुवपराशराभीष्टद प्रभो जनप गृह्यतां पाद्यमुत्तमम् ॥

अर्घ्य -

जलजंचपकपुष्पसमन्वितं, विमलमर्घ्यमनर्घ्य कर स्थिमम् ।
 प्रतिगृहाण रमारमणप्रभो, यदुपते यदुनाथ यदूतम् ॥
 कनकसंपुटे स्थापितं वरं जलसुवर्णमुक्ताफलैर्युतम् ।

विष्णुराजोपचारपूजन

करसरोरुहाभ्यां धृतं मया जनप गृह्यतामयमुत्तमम् ॥

आचमनीयम्

राधापते श्री विरजापते प्रभो, श्रियःपते सर्वपते चमूपते ।
कंकोलजातीफलपूष्पवासितं, परं गृहाणाचमनं दयानिधे ॥
तव रमायुजः सेवनाजना नृपतिसन्निभाः संभवन्ति हि ।
सुरतरंगिणीशुद्धवारिभिर्जनप गृह्यतामाचमं शुभम् ॥

मधुपर्क -

मध्याह्नचंडार्कभवश्रमापहं सितांगसंपर्कमनोहरं परम् ।
गृहाण विष्णो मधुपर्कमाहतं संदृश्य पीतांबर सात्वतांपते ॥

आचमानीयम्

भूपाल दिक्पाल किरीट रत्नमरीचिनीराजितपादपीठे ।
लक्ष्म्यासमाराधितपादपद्म लक्ष्मीपते स्वाचमनं गृहाण ॥
तव रमायुजः सेवनाजना नृपतिसन्निभाः संभवन्ति हि ।
सुरतरंगिणीशुद्धवारिभिर्जनप गृह्यतामाचमं शुभम् ॥

पयः -

स्वर्धेनुजातं बलवीर्यवर्धकं दिव्यामृतात्यंतरसप्रदं सितम् ।
स्नानायतुभ्यं मनसा मयार्पितं दुग्धं जगन्नाथ गृहाण चोत्तमम् ॥
सुरगवुद्धवं वीर्यवर्धकं निखिलदेहिनां जीवनप्रदम् ।
शशधरप्रभं फेनसंयुतं जनप गृह्यतामर्पितं पयः ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

दधि -

क्षीरात्समुद्भूतमिदं मनोहरं, कर्पूर कुंदेंदु समान शोभितम् ।
गोपांगनागोपगणेश्वरप्रभो स्नानार्थमंगी कुरुतेऽर्पितं दधि ॥
शुचिपयः समुद्भूतमुत्पदं ब्रजनिवासिभिः स्वादितं शुभम् ।
रजतसन्निभं शीततामयं जनप गृह्यतामर्पितं दधि ॥

घृतं -

श्री क्षीरजोद् भूत मिदं सुधामयं संदीप्तववन्हिद्युतिपावितं मया ।
श्वेताम्बुजाम्भोजनिभं समर्पितं हैयं गवीनं परिगृह्यतां विभो ॥
हुतवहप्रियं क्षीरजोद्भवं सकलदेहिनां सत्त्ववर्धकम् ।
कुमुदसदृशं विष्णुदैवतं जनप गृह्यतामर्पितं घृतम् ॥

मधु -

माधुर्य मिष्ठं मधुमक्षिकागर्वृक्षालिसौम्ये मधुकानने चितम् ।
लक्ष्मीपते माधव गृह्यतां मया तुभ्यं प्रदत्तं मधुहन् मधूत्तमम् ॥
मधुलतोद्भवं स्वादु मञ्जुलं मधुपमक्षिकाद्यैर्विनिर्मितम् ।
मधुरतामयं गंधसंप्रदं मधुह तेऽर्पितं गृह्यतां मधु ॥

शर्करा -

पूर्णेक्षुकांभोधिसमुद् भवामिमां माणिक्यमुक्ताफलदाम मंजुलाम् ।
श्रीशर्करां भो पुरषोत्तम प्रभो, स्नानाय तुभ्यं विनिवेदयाम्यहम् ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

मदनकार्मुकात् याविनिर्मिता मधुरतान्विता सर्वपापहा ।

सरसतां गता तारकोपमा जनप गृह्यतां शुद्धशर्करा ॥

शुद्धोदकस्नानम् -

ॐ शुद्धवालं सुर्वशुद्धवालो मणिबालुस्तऽआश्शिशुनाः ।

श्येतः श्येतुक्षेरुणस्ते रुद्राय पशुपतये कुण्णाषुमाऽअवलिता
रुद्रा नभौरूपाः पार्जुन्याः ॥ (२४/३)

मलयाचलसम्भूतं चन्दनागुरुसम्भवम् ।

चन्दनं देवदेवेश स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

गन्धोदकस्नानम् -

ॐ त्वांङ्गन्धुर्बाऽअखर्नुस्त्वामिन्द्रस्त्वांबृहस्पतिः ।

त्वामौषधे सोमो राजा ब्रिह्मान्यक्षमादमुच्यत ॥ (१२/१८)

मलयाचलसम्भूतं चन्दनागुरुसम्भवम् ।

चन्दनं देवदेवेश स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

अम्यंगस्नानम् -

क्षीराभ्यिकल्लोलपरं परासु देवीरमावार विलासवश्य ।

चांपेयतैलाद्युपमर्दनेन त्वं स्नाहि दैत्यान्वयमर्दनेश ॥

कदंबकेतकीपुष्पसंभवं मृगमदान्वितं यंत्रनिर्मितम् ।

अनुपकारिणा भक्तितो मया जनप गृह्यतां तैलमर्पितम् ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

स्नानम् -

काश्मीर पाटीरविमिश्रितेन श्रा मल्विकोशीर सितो दकेन ।

स्नानं कुरु त्वं यदुनाथ देव गोविंद गोपालकतीर्थपाद ॥

हरिपदांबुजानर्मदामहीसरयु चन्द्र भागाभ्य आहृतम् ।

जलजवासितं स्नानहेतवे जनप गृह्यताम जलमर्पितं ॥

“श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज लक्ष्मीनारायणाय नमः” इति

मूल मंत्रेण वा पूर्वोक्तैरावाहनादिप्रत्येकमंत्रैः “श्रीसू०

लक्ष्मीनारायणं पूजयेत् ॥ इति ॥

ततो देवं पात्रान्तरे कृत्वा पंचोपचारैः संपूज्य ॥

उत्तरे विश्वकर्मसेनाय निर्माल्यं विसृज्य पूनः पूजयेत् ॥

अभिषेकं कुर्यात् ॥

अभिषेकार्थं पात्रे जलगंधपुष्पदुर्घादीनि क्षिपेत् ॥

तेन देवस्योपरि अविच्छन्नां धारां पातयेत् ॥

ब्राह्मणा अभिषेक मंत्रान्पठेयुः ॥ तद्यदा ॥

पुरुषसूक्त अथवा विष्णुसहस्रनामस्तोत्र अथवा श्रीविष्णुमहिम्नः

स्तोत्रम्

द्वारा अभिषेक करे ॥

शुद्धोदकस्नानम् -

ॐ शुद्धवालं सुर्वशुद्धवालो मणिबालुस्तऽआश्श्विनाः ।

विष्णुराजोपचारपूजन

श्येतः श्येतुक्षेत्रुणस्ते रुद्राय पशुपतये कुण्णायुमाऽअंवलिता
रुद्रा नभौरूपात् पार्जुन्याः ॥ (२४/३)

“श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज लक्ष्मीनारायणाय नमः”
शुद्धोदकस्नानम् समर्पयामि ॥ आचमनीयं समर्पयामि ॥
अङ्गप्रोछनार्थं वस्त्रं समर्पयामि ॥

वस्त्रम् -

ॐ तस्मांद्युज्जात्संर्बुहुतुऽक्रृचुः सामानि जज्ञिरे ।
छन्दांत्तिसि जज्ञिरे तस्माद्यजुस्तस्मांदजायत ॥ (३६/७)

विविधतंतुभिर्गुफितं नवं सुतपनीयम् सोत्तरीयकम् ।

मधुरिपो जगन्नाथ माधव जनप गृह्यतां वस्त्रमर्पितम् ॥

यज्ञोपवितम् -

सुवर्णाभामापीतवर्ण सुमंत्रैः, परं प्रोक्षितं वेद विनिर्मितं च ।
शुभं पंचकार्येषु नैमित्तिकेषु, प्रभो यज्ञोपवीतं गृहाण ॥
त्रिगणितं सितैरर्कतंतुभिः कुतमिदं मया शुद्धचेतसा ।

निगमसंमतं बंधमोचकं जनप गृह्यतामुपवीतकम् ॥

उपवितांतेआचमनम् -

स्वर्वाहिनीशीतलशुद्धवारिभिः स्वर्गांगनाकांचनकुंभ धारितैः ।
त्रैलोक्यनाथार्तिहरत्रिविक्रम, लक्ष्मीपते स्वाचमनं कुरु प्रभो ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

अलंकारान् -

कनक रत्नमयं शुभमय निर्मितं, मदनरुक्षदनं सदनं रुचाम् ।
उषासि पूषवर्ण विभूषणं, सकललोक विभूषण गृह्यताम् ॥

गंधम् -

शंखे दुशोभं बहुमंगलं श्रीकाश्मीरपाटीरकपंकपृक्तम् ।
सुमंडनं गंधचयं गृहाण समस्तभूमंडलभारहारिन् ॥
मलयसंभवं पीतवर्णकं मृगमदादिभिर्वासितं वरम् ।
मुदितषद्वदं कुंकुमान्वितं जनप गृह्यतां गंधमर्पितम् ॥

कुंकुम् -

श्रीरक्तचूर्ण मनसा मयार्पितं कंकोलजातीफलपुष्पवासितं ।
भीरक्तचूर्ण विष्णोजगन्नाथ गृहाणकुंकुमम् ॥

कञ्जलम् -

चांपेयकर्पूरकचंदनादिकैर्नानाविधैर्गंधचयैः सुवासितम् ।
नेत्रांजनार्थाय हरिन्मणिप्रभं लक्ष्मीपते स्वीकुरुकञ्जलंशुभम् ॥

अक्षतान् -

ब्रह्मावर्ते ब्रह्मणापूर्वमुत् पान् ब्राह्मैस्तोयैः संचितान् विष्णुना च ।
रुद्रेणाराद्रक्षितान् राक्षसेभ्यः साक्षाद् भूमनक्षतां स्त्वं गृहाण ॥
कलमसंभवा मौक्तिकोपमाः त्रिपथगोदकेक्षालिताः शिवाः ।
अगरुकुंकुमैर्मिश्रिता वरा जनप गृह्यतामर्पिताक्षताः ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

पुष्पाणि -

मंदार - संता - नकपारिजात - कल्पद्रुम - श्री हरि -
चंदनानाम् ।

गृहाण पुष्पाणि हरे तुलस्या, मिश्राणि साक्षान्नवमंजरीभिः ॥

तरुणमल्लिकाकुंदमालतीबकुलपंकजानां समुच्चयैः ।

सततसूत्रितं भक्तितो मया जनप गृह्यतां पुष्पमर्पितम् ॥

पुष्पमाला -

सेवन्तिका बकुल चंपक पाटलाञ्जैः,
पुन्नागजाति करवीर रसाल पुष्पैः ।

बिल्वप्रवाल तुलसीदलमालिकाद्यैः

त्वांपूज्यामि जगदीश्वरमे प्रसीद ॥

ससुंडरीकैः कणवीर मागधीकदंबकै, तक्य तुलस्यशोजकैः ।

नानाविधैः पल्लव पुष्प निर्मितं, मालावनाख्यं विनिवेदयामि ॥

तुलसी -

जातीजपा चंपक पंकजादि, करन्येश्च कालोद् भव पुष्प संयुतैः ।

संपूजितस्त्वं तुलसीदलैरिह लक्ष्मी ते मां दययाऽवलोकय ॥

अथांगपूजा -

हस्ते गन्धपात्रं गृहीत्वा दक्षिणार्चयेत् सत्यपरब्रह्मणे नमः पादौ
पूजयामि ॥ संकर्षणाय० गुल्फौ पूज० ॥ कमलात्मने० जानुनी

विष्णुराजोपचारपूजन

पूज० ॥ विश्वरूपाय० जंघे पूज० ॥ विश्वस्मै० कटिं पूज० ॥
 विष्णुरूपधृपे० मेढ़ूं पूज० ॥ पद्मनाभाय० नाभिं पूज० ॥
 परमात्मने हृदयं० पूज० ॥ वैकुण्ठाय० कंठं पूज० ॥
 सर्वास्त्रधारिणे० बाहू पूज० ॥ वाचस्पतये० मुखं पूज० ॥ हरये०
 जिह्वां पूज० ॥ दामोदराय० दंतान्यूज० ॥ सहस्राक्षाय० नेत्रे
 पूज० ॥ केशवाय० ललाटं पूज० ॥ सर्वात्मने शिरः पूज० ॥
 श्रीलक्ष्मीसहितनारायणायनमः सर्वांगं पूज० ॥
 “श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः”

॥ अथावरणपूजा ॥

तत्रादौ प्रथमावरणम् ॥

“श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः”
 पूजयामि ।
 संकर्षणाय० । प्रद्युम्नाय० । अनिरुद्धाय० । विष्वक्सेनाय० ।
 सनकाय० । सनन्दनाय० । सनातनाय० । सनत्कुमाराय० ।
 शुकाय० ।

प्रथम आवरण देवताभ्यो नमः गन्धं पुष्पं समर्पयामि सामान्यार्द्धं
 जल एताः प्रथम आवरणदेवताः साङ्गाः सपरिवाराः सायुधाः
 सशक्तिकाः पूजिताः स्तर्पिताः सन्तु ॥ अभिष्टसिद्धि मे देहि० ॥
 अनेन प्रथमावणार्चनेन प्रथमा श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज
 लक्ष्मीनारायणौ प्रीयताम्” गरुड मुद्रयां प्रणमेत् ।

विष्णुराजोपचारपूजन

द्वितियावरणम् -

अवनितलाय० । तलाय० । वायवे० । वह्न्ये० । चंद्रायः० ।

सूर्याय० । गगनाय० । यजनार्हाय० ।

द्वितिय आवरण देवताभ्यो नमः गन्ध पुष्पं समर्पयामि
सामान्यार्ध जल एताः द्वितिय आवरणदेवताः साङ्घाः सपरिवाराः
सायुधाः सशक्तिकाः पूजिताः स्तर्पिताः सन्तु ॥ अभिष्टसिद्धि मे
देहि० ॥ अनेन द्वितिया वणार्चनेन द्वितिया
श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज लक्ष्मीनारायणौ प्रीयताम्” गरुड
मुद्रयां प्रणमेत् ।

तृतीयावरणम् -

मत्स्याय० । कूर्माय० । वराहाय० । नरसिंहाय० । वामनाय०

। परशुरामाय० । रामचंद्राय० । श्रीकृष्णाय० । बौद्धाय० ।

कल्किने० ।

इति तृतीयावरण देवताभ्यो नमः ॥

(उपरोक्त अनुसार सभी आवरण के अंत मे ।)

चतुर्थावरणम् -

प्रणवमूर्तये० । नंदनंदनाय० । मंगलमूर्तये० । भगवते० ।

गर्भवासनिवारकाय० । वरेण्याय० । तेजोमूर्तये० ।

त्रिभुवनपतये० । सुसर्वांगाय० । वेदाध्यक्षाय० । वागीशाय० ।

यमादिपालकाय० ।

विष्णुराजोपचारपूजन

इति चतुर्थावरण देवताभ्यो नमः ॥

पञ्चमावरणम् -

कुमारमूर्तये० । देवऋषिभ्यो० । नारायणाय० । कपिलमुनये० ।
 दत्तात्रेयाय० । यज्ञमूर्तये० । ऋषभदेवाय० । पृथुराज्ञे० ।
 धन्वंतरये० । मोहिनीरूपाय० । द्वैपायनाय० । मुनिमूर्तये० ।
 मनुमूर्तये० । प्रजापतये० ।

इति पञ्चमावरण देवताभ्यो नमः ॥

षष्ठावरणम् -

विश्वामित्राय० । जमदग्नये० । भरद्वाजाय० । गौतमाय० ।
 अत्रये० । वशिष्ठाय० । कश्यपाय० । अंगीरसे० । अगस्त्याय०
 । पुलस्त्याय० । उद्धालकाय० । दालभ्याय० । जैमिनीमुनये०
 । कात्यायनाय० । वैशंपायनाय० । वामदेवाय ।

इति षष्ठावरण देवताभ्यो नमः ॥

सप्तमावरणम् -

बाह्यै० । माहेश्वर्यैः० । कौमार्यै० । वैष्णव्यै० । वाराह्यै० ।
 इन्द्राण्यै० । चामुण्डायै० । महालक्ष्म्यै० ।

इति सप्तमावरण देवताभ्यो नमः ॥

अष्टमावरणम् -

अणिमासिद्ध्यै० । महिमासिद्ध्यै० । लघिमासिद्ध्यै० ।
 गरिमासिद्ध्यै० । प्रातिसिद्ध्यै० । प्राकामसिद्ध्यै० ।

विष्णुराजोपचारपूजन

वशीत्वसिद्धयै० । सर्वकामसिद्धै० ।

इति अष्टमावरण देवताभ्यो नमः ॥

नवमावरणम् -

इंद्राय० । अग्न्ये० । यमाय० । नैऋतय० । वरुणाय० ।

वायवे० । सोमाय० । ईशानाय० । ब्रह्मणे० । अनंताय० ।

इति नवमावरण देवताभ्यो नमः ॥

दशमावरणम् -

वज्राय० । शक्तय० । दंडाय० । खड्गाय० । पाशाय० ।

अंकुशाय० । गदाय० । त्रिशूलाय० । पद्माय० । चक्राय० ।

इति दशमावरण देवताभ्यो नमः ॥

एकादशावरणम् -

नन्दाय० । सुनन्दाय० । चण्डाय० । प्रचण्डाय० । बलाय० ।

प्रबलाय० । भद्राय० । सुभद्राय० ।

इति एकादशावरण देवताभ्यो नमः ॥

कलशस्य मुखे विष्णवे नमः ॥१॥ कण्ठे रुद्राय नमः ॥२॥

मुलेब्राह्मणे नमः ॥३॥ मध्ये मातृगणे नमः ॥४॥

कृक्षोतुसागरेभ्यो नमः ॥५॥ सप्तद्विपेभ्यो नमः ॥६॥ वसुन्दरायै

नमः ॥७॥ ऋग्वेदाय नमः ॥८॥ यजुर्वेदाय नमः ॥९॥

विष्णुराजोपचारपूजन

सामवेदाय नमः ॥१०॥ अर्थवेदाय नमः ॥११॥ गंगायै नमः
॥१२॥ यमुनायै नमः ॥१३॥

सरस्वत्यै नमः ॥१४॥ समस्ता वर्णदेवेभ्यो नमः गन्ध पुष्पं
समर्पयामि सामान्यार्घ जलमादाय एताः समस्त वरण देवताः
साङ्गाः सपरिवाराः सन्तु ॥ पुष्पाङ्गलि - अभिष्ट सिद्धि मे
देहिं ॥ गरुड मुद्रया प्रणमेत् ॥

जलमादाय - अनेनावरणदेवता पूजन कृतेन परिवार देवता
सहितो भगवान श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज लक्ष्मीनारायणौ
प्रीयताम् ॥

॥ अथाष्टोत्तरशतनाम पूजा ॥

श्रीकृष्णाय नमः ॥ कमलानाथाय नमः ॥ वासुदेवाय नमः ॥
सनातनाय नमः ॥ वसुदेवात्मजाय नमः ॥ पुण्याय नमः ॥
लीलामानुषविग्रहाय नमः ॥ श्रीवत्सकौस्तुभधराय नमः ॥
यशोदावत्सलाय नमः ॥ हरये नमः ॥
चतुर्भुजात्तचक्रासि-गदाशंखांबुजधराय नमः ॥१०॥
देवकीनन्दनाय नमः ॥ श्रीशाय नमः ॥ नन्दगोपप्रियात्मजाय नमः
॥ यमुनावेंगसंहारिणे नमः ॥ चलभद्रप्रियानुजाय नमः ॥
पूतनाजीवित हराय नमः ॥ शकटासुर भंजनाय नमः ॥
नन्दव्रजजनानन्दिने नमः ॥ सच्चिदानन्द विग्रहाय नमः ॥
नवनीतवाहारिणे नमः ॥२०॥ मुचकुंदप्रसादकाय नमः

विष्णुराजोपचारपूजन

॥ षोडशस्त्रीसहस्रेशाय नमः ॥ त्रिभंगाय नमः ॥ मधुराकृतये
 नमः ॥ शुकवाग्मृताब्धीन्दवे नमः ॥ गोविंदाय नमः ॥
 गोविदांपतये नमः ॥ वत्सपाल संचारिणे नमः ॥
 धेनुकासुरभंजनाय नमः ॥ तृणीकृततृणावर्ताय नमः ॥ ३० ॥
 यमलार्जुनभजनाय नमः ॥ उत्तालतालभेत्रे नमः ॥ तमाल
 श्यामलाकृतये नमः ॥ गोपगोपीश्वराय नमः ॥ योगीने नमः ॥
 सूर्यकोटि समप्रभाय नमः ॥ रामाय नमः ॥ इलापतये नमः ॥
 पराय नमः ॥ ज्योतिषे नमः ॥ ४० ॥
 यादवेद्राय नमः ॥ यदूद्ध्रहाय नमः ॥ वनमालिने नमः ॥ पीत
 वाससे नमः ॥ पारिजातापहारकाय नमः ॥ गोवर्धनाचलोद्धर्त्रे
 नमः ॥ गोपालकाय नमः ॥ सर्वपालकाय नमः ॥ जनाय नमः
 ॥ धुरंजनाय नमः ॥ ५० ॥
 कामजनकाय नमः ॥ कंजलोचनाय नमः ॥ मधुहर्त्रे नमः ॥
 मथुरानाथाय नमः ॥ द्वारकानाथाय नमः ॥ बलिने नमः ॥
 वृन्दावनान्तः संचारिणे नमः ॥ तुलसीदामभूषणाय नमः ॥
 स्यमंतकमण्हर्त्रे नमः ॥ नरनारायणात्मकाय नमः ॥ ६० ॥
 कुञ्जाकृष्णांबरधराय नमः ॥ मायिने नमः ॥ परमपुरुषाय नमः
 ॥ मुष्टिकासुरचाणुरमहायुद्धविशारदाय नमः ॥ संसारवैरिणे नमः
 ॥ कंसारये नमः ॥ मुरारये नमः ॥ नरकांतकाय नमः ॥
 अनादये नमः ॥ ब्रह्मचारिणे नमः ॥ ७० ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

कृष्णाव्यसनकर्षकाय नमः ॥ शिशुपालशिरच्छेत्रे नमः ॥
 दुर्योधनकुलांतकृते नमः ॥ विदूराकूरव रदाय नमः ॥
 विश्वरूपप्रदर्शकाय नमः ॥ सत्यवाचे नमः ॥ सत्यसंकल्पाय
 नमः ॥ सत्यभामारताय नमः ॥ जयिने नमः ॥ सुभद्रापूर्वजाय
 नमः ॥ ८० ॥ विष्णवे नमः ॥ भीष्ममुक्तिप्रदाय नमः ॥ जगद्गुरवे
 नमः ॥ जगन्नाथाय नमः ॥ वेणुवाद्यविशारदाय नमः ॥
 वृषभासुरविघ्वंसिने नमः ॥ बाणासुर बलांतकृते नमः ॥
 युधिष्ठिरप्रतिष्ठात्रे नमः ॥ बर्हिबर्ही वितंसकाय नमः ॥
 पार्थसारथये नमः ॥ ९० ॥
 अव्यक्ताय नमः ॥ गीतामृतमहोदधये नमः ॥
 कालियफणिमाणिक्यरंजितश्रीपदांबुजाय नमः ॥ दामोदराय नमः
 ॥ यज्ञभोक्त्रे नमः ॥ दानवेंद्रविनाशनाय नमः ॥ नारायणाय नमः
 ॥ पराय नमः ॥ ब्रह्मणे नमः ॥ पन्नगाशनवाहनाय नमः
 ॥ १०० ॥
 जलक्रीडासमा सक्तगोपीवस्त्रापहारकाय ०१ पुण्यश्लोकाय० २
 तीर्थकराय० ३ वेदविद्यादयानिधये ४ सर्वतीर्थात्मकाय० ५
 सर्वग्रहरूपिण० ६ परात्पराय० ७ श्रीलक्ष्मीनारायणाय०
 ॥ १०८ ॥
 इत्यष्टोत्तरशतनामपूजा ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

अर्बील -

कदं बकेतकीवृक्षसंभवं, विविधसौख्यदं कांतिवर्धनम् ।

सितकरोपमं स्नेहसत्कृतं, जनप गृह्यतां श्वेतचूर्णकम् ॥

मंदार मल्ली करवीर संभवं, कर्पूर पाटीरसुवासितंसितम् ।

श्री श्वेत चूर्ण विधि वत्समर्पितं, विष्णो जगन्नाथ गृहाण केशव ॥

गुलाल -

प्रत्युष कालार्क मयूख संनिभं जाति फ़लैला गरुणा सुवासितम् ।

।

श्री रक्त चूर्ण मनसा मयार्पितं प्रीत्यात्वमंगी कुरु विष्णु वलभे ॥

अमर जा दिभैर्देव वृंदकैः, शिरसि वै घृतं प्रश्रयेण वै ।

तपन सदृशं दुष्टिमुत्कलं, जनप गृह्यतां रक्त चूर्णकम् ॥

सिंदूर -

गणपतिप्रियं बालसूर्यभं, पवनसूनुना स्वीकृतं सदा ।

सुरभिवासितं सूक्ष्मचूर्णकं, जनप गृह्यतां नागसंभवम् ॥

मध्याहृचंडार्कमरीचिसंनिभं विघ्नेश्वर श्रीहनुमत्वहु प्रियम् ।

भोसिंधुपुञ्चासहनंदनात्मज सिंदुरचूर्णं परिगृह्यतां विभो ॥

हरिद्रा -

हरिद्रु मोत्थामतिपीतवर्णा सुवासितां चंदनपारिजातैः ।

अनन्यभावेन समर्पितां ते हरे हरिद्रामुररीकुरुष्व ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

धूपं -

अगरुगुगुलाज्यादिमिश्रितं, तपनयोगजोद्भूतसौरभम् ।

अमरवृद्धकैः स्नेहसत्कृतं जनप गृह्यतां धूपमुत्तमम् ॥

लवंगपाटीरजचूर्णमिश्रं मनुष्यदेवासुरसौख्यदं च ।

सद्यःसुगंधीकुतहर्म्यदेशं द्वारावतीभूप गृहाण धूपम् ॥

दीपं -

अनलतैलिनीगोघृतान्वितं तिमिरनाशकं दीपतंतुभिः ।

कनकभाजने स्थापितं मया जनप गृह्यतां दीपमुत्तम् ॥

तमोहारिणं ज्ञानमूर्ति मनोज्ज' लसद्वर्तिकर्पूरशुद्धाज्य युक्तम् ।

जगन्नाथ देव प्रभो विश्वरूप स्फुररज्योतिषं दीपमंगीकुरुष्व ॥

(दीप पात्रं घृतेना पूर्य । मन्त्राक्षरतंतुभिर्वर्ता तत्र निक्षिप्य ।

मूलेन प्रजवल्या घण्टा वादयन् ।

नेत्रादि पादपर्यन्तं दीपं प्रदर्शयेत् । हस्ते शङ्खोदकं गृहीत्वा ॥

दक्षिणभागे दीपं निधाय ॥ शङ्खोदकं भूमौ प्रक्षिप्य ॥ दीप मुद्रां

प्रदर्शय ॥ मध्यमा मूलयो रङ्गुष्टयोगो दीपमुद्रा ॥

दीपकाननेत्रप्रदेशे ॥)

नैवेद्य -

पनसदाडिमाम्रादिसत्कलं सुघृतमोदकापूपपायसम् ।

रजतभाजने स्थापितं मया जनप गृह्यतां खाद्यमुत्तमम् ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

मणिक्यपात्रे सविधिव्यवस्थितं श्रीषड्साढयंचयशोमती कृतम् ।

गृहाण नैवेद्यमिदं, मुरोचिकं गव्यामृतं सुंदरनन्दननंदन ॥

आचमनीयम् -

जलधिगोम्दवं शीततामयं सकलप्राणिनां प्राणदायकम् ।

विधिसमर्पितं शुद्धचेतसा जनप गृह्यतामाचमं शुभम् ॥

श्रीकांतं सर्वश्रुतिपेयकीर्ते पादारविदद्वयतीर्थं तीर्थं ।

त्वं देवदत्तार्घं मयार्पितेन शंखोदकेनाचमनं कुरुष्व ॥

पूर्वा० -

गंगादितीर्थीवु लविंगवासितं सुधाकरस्यांशुनिभं सुशीतलम् ।

लक्ष्मीपते ते मनसा करेऽर्पितमापोशनार्थाय गृहाण माधव ॥

जलं० -

गंगोत्तरीवेगबलात्समुद्धृतं सुवर्णपात्रेण हिमांशुशीतलम् ।

सुनिर्मलाभं ह्यमृतोपमं जलं गृहाण राधावर भक्तवत्सल ॥

उत्त० -

मंदाकिनीनिर्मलशीतवारिणा कर्पूरपाटीरसुगंधिना प्रभो ।

वैकुंठलोकाधिपते श्रियःपते प्रेम्णोत्तरापोशनकं कुरुष्व ॥

(स्वर्णादिपात्रे साज्यं पायसं शर्करादिकम् यथा शक्ति परिवेश्य
॥

देवस्याग्रे वा देवदक्षिणतो जलेन चतुरस्त्रं मंडलं कृत्वा ॥

तदुपरि नैवेद्यपात्रं निधाय ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

फट् इति जलैः संप्रोक्ष्य ॥ चक्र मुद्रां प्रदर्शय ॥
 यं इति वायु बीजेन द्वादशवारं संजप्य । विशार्दजलै स्तं नैवेद्यं
 प्रोक्षयेत् ॥ वायु बीजोथ मारुतै नैवेद्य दोषं संशोष्य ॥
 दक्षिणकर पृष्ठे वामकरं दत्वा नैवेद्यं प्रदर्शय ॥
 दक्षिणकरे रं बीजं विचिन्त्य ॥
 रं इतिवन्हि बीजेन षोडशवारान् संजप्य ॥
 रं इति अग्नि बिजोत्थाग्नि नाऽखिल नैवेद्य दोषं दग्ध्वा ॥
 वामकर पृष्ठे दक्षिण हस्तं दत्वा ॥ नैवेद्यं प्रदर्शय ॥
 वं इति सुधा बीजेन षोडशवारान् संजप्य ॥
 अमृत बीजं ध्यात्वा ॥ नैवेद्यं प्रदर्शय ॥
 वं इति अमृत बिजोत्थामृतधारया नैवेद्यं आपूर्वितं स्मृत्वा ॥
 मूल मंत्रेण संप्रोक्ष्य तन्नैवेद्यं स्पृष्टवा ॥
 तदुपरी अष्टवारं मूल मंत्रं प्रजप्य ॥
 धेनुमुद्रां प्रदर्शय ॥ चन्दन पुष्पैः संपूज्य ॥
 देवे पुष्पाङ्गलिंदत्वा ॥ देवमुखस्योद्भूतं तेजः स्मृत्वा ॥
 वामांगुष्टेन नैवेद्यं पात्रं स्पृष्टवा ॥
 दक्षिण हस्ते जलं गृहीत्वा ॥
 ॐ नाभ्याऽआसीदुन्तरिक्षं श्रीष्णो द्यौः समर्वत्त ।
 पुद्याम्भुमिर्द्दिशुः श्रोत्रान्तथा लोकाँ२॥७अंकल्पयन् ॥ (३१/१३)
 आज्येन युक्तं रसषट् युतं च, लेहयं च पेयं मधुरं मनोहरं ।

विष्णुराजोपचारपूजन

नैवेद्य मादस्वजनार्दनाच्युत, श्रीया सह स्थावर स्थाण वे नमः ॥
 स आत्मान्नं स पकवानं समस्त रस संयुतं ।
 निवेदितं मया भक्त्या भगवान प्रति गृह्यताम ॥
 इति दक्षिणहस्त स्थितं जलं भूमौ क्षिपेत ॥
 नैवेद्यं मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥
 अनामामूलयो रंगुष्टयोगेन नैवेद्यं मुद्रा ॥
 ततः स पुष्कराभ्यां नैवेद्य पात्रं त्रीः प्रोध्धरन् ॥
 भगवते विष्णवे निवेदयामि ॥ हरे इदं हविर्जुषाण ॥ ग्रास मुद्रां
 प्रदर्शनं ॥ पदमाभो वाम हस्तो ग्रास मुद्रा ॥
 कनिष्ठिका नामिकां गुष्टैः प्राणाय स्वाहा
 तर्जनीमध्यमां गुष्टैः अपानाय स्वाहा
 तर्जनी अनामामध्यमां गुष्टैः उदानाय स्वाहा
 अनामामध्यमां गुष्टैः व्यानाय स्वाहा
 सर्वागुलिभिः समानाय स्वाहा (ब्रह्मणे)
 ततो जवनिकां धृत्वा ॥
 राजानं मधुरं नितोंत मृदुलं माणिक्य पात्रे स्थितं हिंगुजीरकर
 सनमिरीच लवणैः शाकैः रणकैः शुभैः ।
 सारंसंक-पूप-पायस सहितं सद्योघृतेनापुतं लक्ष्मीकांत मयार्पितं
 प्रीयकरं भक्त्या गृहाणं प्रभो ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

मूलं सप्त वारं प्रजप्य ॥ जवनिका मया कृत्य ॥ क्षणं विलंज्य
॥ नैवेद्यं मध्ये पानियं ॥

शीतलं मधुरमत्समुत्तमं वासितं बहुविधै सुगंधिभिः ।

स्वीकुरुष्व करुणा निधेप्रभोगांगमंबु कमलालया सह ॥

यथा शक्ति मूलमंत्र जपित्वा ॥ देवदक्षिण हस्ते जपं निवेदय ॥

पूजांग होमः -

जलमादाय - अनेन साङ्गं सपरिवार अमुक देवता प्रीतये
पूजांग होमं करिष्ये ॥ तत्रादौ अमुक देवता दक्षिणे हस्त, हस्त
मात्रे स्थण्डिले कुण्डे वा संस्कार चतुष्टकं कुर्यात् ॥ यथा ॥
मूलेन क्षणं ॥ फङ्गीति प्रोक्षणम् ॥ फङ्गीति दर्भै श्वतुर्भिं स्ताडनम्
॥ “हुं” इति मुष्टिना अप आसिंच्य । अग्निपात्रमादाय हुं इत्युद्
घाटय नैऋत्ये फङ्गीति ऋव्यादांशंत्यकृत्वा । पुनः अग्ने संस्कार
चतुष्टयम् कुर्यात् ॥ मूलेन क्षणं फङ्गीति प्रोक्षणं ॥ फङ्गीति
दर्भैश्वतुर्भिं स्ताडनं हुं मिति मुष्टिना अप आसिंच्य मूलेन अग्नि
स्थापनं ॥

अग्निं ध्यात्वा -

अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदम् हुताशनम् ।

सुवर्णवर्ण ममलं समिद्धम् विश्वतो मुखम् ॥

ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वाणि कार्याणि
साधय स्वाहा ॥ इति अग्निं ध्यात्वा ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

निर्वाण मुद्रया प्रधान पीठादग्नौ अमुक देवता मावाह्य ॥
 आवाहनादि मुद्रांप्रद अमुक मुद्रां वा अमुक मुद्रा प्रणमेत् ॥
 अग्निं संपूज्य ॥ घृताहुतिर्जुहुयात् ॥

पुराणोक्त -

अग्नये स्वाहा

वायवे स्वाहा

सूर्याय स्वाहा

प्रजापतये स्वाहा

ततो मूलेन पंच विंशति आहुतिर्जुहुयात् -

ततः षड्ज मन्त्रेश्च षडाहुतिः मूलम् ॥

मूलम् - अँ हृदयाय स्वाहा ।

मूलम् - अँ शिरसे स्वाहा ।

मूलम् - अँ शिखायै वषट् स्वाहा ।

मूलम् - अँ कवचाय हुं स्वाहा ।

मूलम् - अँ नेत्रत्रयाय वौषट् स्वाहा ।

मूलम् - अँ अस्त्राय फट् स्वाहा । पुनः पूर्ववत् समस्त

व्याहरुति भिर्हृत्वा ॥ अग्नये नमः । वायवे नमः । सूर्याय नमः

। प्रजापतये नमः । भूः । भूवः । स्वः । भूर्भुवः स्वः ।

वेदोक्त -

ॐ भूः स्वाहा अग्नये इदं०

ॐ भूवः स्वाहा वायव्ये इदं०

ॐ स्वः स्वाहा सूर्याय इदं०

ॐ भूर्भुवः स्वाहा प्रजापतये इदं०

विष्णुराजोपचारपूजन

ब्रह्मार्पणमन्त्रेणैकामाहुतिं घृतेन हुत्वा । मंत्र महोदधो षङ्खोमं
 ब्रह्मार्पण मंत्र होमंचनोक्तत्वा ॥ ॐ इतः पूर्व
 प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जागृति स्वप्रसुसुस्यवस्था मनसा
 वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पदभ्यां उदरेण शिष्मायत् कृतं यदुक्तं
 यत्स्मृतं तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा ॥ संहारमुद्रया अमुक
 देवता स्वस्थाने संस्थाप्य ॥ गरुड वा योनिमुद्रया प्रणमेत् ॥
 गच्छ गच्छेत्यग्नीं विसृज्य ॥

गच्छवन्हे महाशक्ते सर्वकाम प्रसाधक । कर्मान्तरेतु संप्राप्ते
 सानिध्यं कुरु सादरं ॥ इति अक्षतैः अग्निं विसृज्य ॥
 जलमादाय - अनेन पूजांगहोमाख्येन कर्मणा साङ्गं सपरिवार
 अमुक देवता प्रीयताम् ॥

विष्णु बलिदान -

तत्रादौ देवस्याग्ने दक्षिण भागे वा बिन्दु त्रिकोण वृत्त चतुररुम्ल
 मण्डलं कृत्वा । मण्डलाय नमः - इति संपूज्य ॥ आधारपात्रं
 निधाय ॥

तदुपरि बलिपात्रं निधाय ॥ तत्र - त्रिधाविभक्त बलिं पुरयित्वा
 ॥

तत्र नैवेद्य पात्रात् किंची नैवेद्यान्नं प्रक्षिप्य ॥ बलि द्रव्याय नमः
 इति

विष्णुराजोपचारपूजन

संपूज्य ॥ जलमादाय - विष्वक्सेनादीभ्यो नमः यथा शक्ति
बलिं समर्पयामि ॥ पुनः जलमादाय - बटुकाय नमः यथा
शक्ति इमं बलि समर्पयामि ॥

पुनः जलमादाय - सर्वयोगीनीभ्यो नमः यथा शक्ति बलिं
समर्पयामि ॥ प्रार्थना - ऊर्ध्वं ब्रह्मांडतो वा दिवि गग्न तले
भूतले निस्तलेवा पातालेवा तलेवा सलिलपवनयो यंत्र कुत्र
स्थितावा ॥ क्षेत्रेपीठोपपीठा दिषुच कृतपदा धूप दीपादिकेन
प्रीता देव्यः सदानः शुभ बलि विधिना पात्रुं वीरेन्द्रवन्द्याः ॥
चतुः षष्ठि योगीनी इमं बलिं समर्पयामि ॥ इति संप्रार्थ्य ॥
हस्तो पादौ प्रक्षाल्य मूल मंत्रेण शुद्धजलेन स्वात्मानं अभ्युक्ष ॥
आचमनं ॥ इति पूजांगबलि ॥

करोद्वर्तनम् -

शीतोदकैः पाणिमुखं पवित्रे प्रक्षाल्य लक्ष्मीश सुवर्णपात्रे ।
मंदारपुष्पान्वितचंदनेन नारायणोद्वर्तनकं कुरुष्व ॥

तांबूलम् -

खपुरसंभवं पूगचूर्णयुडं मृगमदेलुकावासितं वरम् ।

फणिलतादलैः कूसवीडकं जनप गृह्यतामास्य भूषणम् ॥

एलालविंगक्रमुकादिसंयुतं लक्ष्मीश जातीमृगनाभिवासितम् ।
तांबूलवल्लीदलबीटिकामयं तांबूलमंगीकुरु ते मुखेऽर्पितम् ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

ऋतुफ लानि-

नानाविधानि दिव्यानि मधुराणी फ़लानि वै ।

भक्त्यार्पितानि सर्वाणि गृहाण परमेश्वरः ॥

दक्षिणाम् -

निखिलयाचिनां श्रेष्ठभोगदा निगमसंमता कर्मपूर्णदा ।

सकलभूजनैः वांछिता सदा जनप गृह्यतां हेमदक्षिणा ॥

नाकपाल वसुपाल मौलिभिर्वन्दितां ग्रियुगल त्रिविक्रम ।

दक्षिणां परिगृहाण माधव लोकदक्षवरदक्षिणापते ॥

छत्रम् -

शशिप्रभं कांचनदंडमंडितं प्रवालमुक्तामणिविद्रुमावृतम् ।

प्रभो जगन्नाथ दयानिधे भवान् गृह्णातु छत्रं शिरसि प्रकल्पितम् ॥

चामरम् -

श्वेतः शरच्चंद्रमयूखसंनिभैर्माणिक्यरत्नाद्युतिदंडमंजुलैः ।

प्रीत्या भवन्तं मनसा श्रियःपते श्रीचामरैर्वे परिवीजयाम्यहम् ॥

व्यंजनम् -

नक्षत्रराजेंदुमरीचिशुभ्रैर्नक्षत्रपैलागरूवासितैश्च ।

नक्षत्रिणं विष्णुमहं भवन्तं श्रीतालवृत्तैः परिवीजयामि ॥

दर्पण -

कर्पूरकुंदेंदुकरावदातं गोरलवैदूर्ययुतं मनोज्ञम् ।

प्रकल्पितं ते वदनांबुजाग्रे लक्ष्मीपते स्वीकुरु दर्पणं शुभम् ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

वाद्यम् -

जयध्वनि महाघोषैः विश्वमेरु प्रकाशिते,
 द्रावये हृदयेंदुनादेन भ्रमणे न च ।
 सर्ववाद्य मयि घण्टां देवदेवस्य वल्लभां ,
 तस्मात्सर्वं प्रयत्नेन घण्टा नादंतु कारयेत् ॥

नृत्य -

नृत्य प्रविणाय वसानवीणां करांबुजालं बिजालं बित वेणुंवीणाः
 । पुरस्त्वैता सुरबाल बालागायंति गोविंद गृहीतः बालाः ॥

पादुकाम् -

मंदारपुष्पाकरकांतिसुंदरं माणिक्यमुक्तामणिरत्नमंडितम् ।
 पादाम्बुजाग्रे मनसा प्रकल्पितं लक्ष्मीपते स्वीकुरु पादुकाद्वयम्
 ॥

नीराजनम् -

हुतवहप्रियैर्मिश्रितं वरं जलधिजैर्युतं सर्वपापहम् ।
 मुखविलोकनार्थाय सत्कृतं जनप गृह्यतामार्तिकं शुभम् ॥

प्रस्फुरत्परमदीप्तिमंगलं गोघृताक्तनवपंचवर्तिकम् ।
 आर्तिकं परिगृहाण चार्तिहन् पुण्यकीर्तिविशदीकृतावने ॥

आरती श्री विष्णु जी की

ॐ जय जगदीश हरे, स्वामी जय जगदीश हरे ।
 भक्तजनों के संकट, क्षण में दूर करे ॥

विष्णुराजोपचारपूजन

जो ध्यावे फल पावे, दुःख बिनसे मन का ।
 सुख सम्पत्ति घर आवे, कष्ट मिटे तन का ॥ ॐ जय.....

मातपिता तुम मेरे शरण गहुँ किसकी ।
 तुम बिन और न दूजा, आश करूँ जिसकी ॥ ॐ जय...
 तुम पूरण परमात्मा, तुम अन्तर्यामी ।
 पार ब्रह्म परमेश्वर, तुम सबके स्वामी ॥ ॐ जय.....

तुम करुणा के सागर, तुम पालनकर्ता ।
 मैं मूरख खल कामी, कृपा करो भर्ता ॥ ॐ जय.....
 तुम हो एक अगोचर, सबके प्राणपति ।
 किस विधि मिलूँ दयामय, तुमको मैं कुमति ॥ ॐ जय.....

दीन बन्धु दुःख हर्ता, तुम रक्षक मेरे ।
 करुणा हस्त उठाओ, द्वार पड़ा तेरे ॥ ॐ जय.....

विषय-विकार मिटाओ, पाप हरो देवा ।
 श्रद्धा भक्ति बढ़ाओ, सन्तन की सेवा ॥ ॐ जय.....

तन-मन-धन सब कुछ है तेरा ।
 तेरा तुझको अर्पण क्या लागे मेरा ॥ ॐ जय.....

जय जगदीश हरे, स्वामी जय जगदीश हरे ।
 भक्तजनों के संकट, क्षण में दूर करे ॥ ॐ जय.....

विष्णुराजोपचारपूजन

प्रदक्षिणा -

वरदसश्चितं पूर्वजन्मभिर्दहति किल्बिषं - त्वत्प्रदक्षिणा ।

नरहरीं मुदा शुद्धचेतसा सततमीश्वरं त्वां नमाम्यहम् ॥

प्रदक्षिणं ते प्रकरोति भक्त्या चतुर्भ्रमं यो हि चतुर्भुजस्य ।

सर्तीर्थदानब्रतयज्ञविद्याचतुर्विधास्तोऽस्ति भयाद्विमुक्तः ॥

मंत्र पुष्पाङ्गलि -

हरे मत्समः पातकी नास्ति भूमौ तथा त्वत्समो नास्ति
पापापहारी ।

इति त्वं च मत्वा जगन्नाथ देव यथेच्छा भवेते तथा मां कुरुष्व
॥

भुजगतल्पगतं धन सुंदरं, गरुड वाहनमंबुजलोचनम् ।

नलीन चक्र गदाकरमव्ययं भजतरे मनुजाः कमला पतिम् ॥

विशेषार्ध -

सुगंधिपुष्पाक्षतचंदनान्वितं तांबूलपूर्णीफलवारिसंयुतम् ।

विष्णो जगन्नाथ मया मुदाऽर्पितं लक्ष्मीपतेऽर्घ्यं

प्रगृहाण वै प्रभो ॥

स्तुति -

वेदानुद्धरते नगन्निवहते भूगोलमुद्विभ्रते ।

दैत्यान्दारयते वलिं छलयते क्षत्रक्षयं कुर्चते ॥

पौलस्त्यं जयते हलं कलयते कारुण्यमातन्वते

विष्णुराजोपचारपूजन

मूलच्छान्मूर्धयते दशाकृतिकृते कृष्णाय तुभ्यं नमः ॥

नमस्कार -

जय जय प्रभो सात्वतांपते शरणवत्सलाभीष्टसाधक ।

यदुपते जगन्नाथ सर्वदा शरणमागतं पाहि पाहि माम् ॥

भूः पादौ यस्य नाभिर्वियदसुरनिलश्चंद्रसूर्यो च नेत्रे ।

कर्णावाशा शिरो द्यौर्मुखमपि दहनो यस्य वास्तेयमाव्यिः ॥

अंतःस्थं यस्य विश्वं सुरनरखगगोभोगिगंधर्वदैत्यै ।

श्वित्रं रं रम्यतेऽजं त्रिभुवनवपुपं विष्णुमीशं नमामि ॥

प्रार्थना -

संज्ञानमात्रं सदसत्परं महच्छश्वत्प्रशांतं विभवं समं महत् ।

त्वां ब्रह्म वंदे हि सुदुर्गमं परं सदास्यधाम्ना परिभूतकैतवम् ॥

श्रीविष्णवे नमः प्रार्थनापूर्वकनमस्कारं समर्पयामि ॥

इति मूलमंत्रेण यथाशक्ति जपं कुर्यात् ॥ जलमादाय ।

“श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज लक्ष्मीनारायणौ नमः ॥”

पूजयामि ।

अनेन यथाज्ञानेन जपाख्येन कर्मणा श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद्

बीज लक्ष्मीनारायणौ प्रीयताम् ॥ पुनर्जलमादाय ॥ अनेन

यथाज्ञानेन जपाख्येन यथा मिलितोपचारैः पूजनकृतेन भगवान्

“श्रीसूर्यमंडलान्तर्वर्तिजगद् बीज लक्ष्मीनारायणौ” प्रीयताम् ॥

विष्णुराजोपचारपूजन
॥ इति राजोपचारपूजा ॥

चरणोदक ग्रहणं -

विश्वकसेनो ध्रुवो क्रूरः सनकाद्याः शुकादयः ।

नारायण प्रसादेन सर्वेग्रहणंतु वैष्णवा ॥

तज्जलं भूमौ क्षीपेत् -

पुनःश्वरणामृतं दक्षिणं हस्ते गृहीत्वा -

अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधि विनाशनं

देवपादोदकं कींचित् सिरसाधारयाम्यहम् ॥

इति तज्जलं स्व मस्तको परि निक्षिपेत्

पुनःश्वरणामृतं दक्षिणं हस्ते गृहीत्वा -

असंचितानि पापानि संचितानि बहुन्यपि ।

तानिसर्वाणि नश्यन्ति पीते चरणामृते हरिः ॥

प्रथमं देह रक्षार्थे द्वितीयं धर्म संग्रहः ।

तृतीयं मोक्षजनकमेवं तीर्थं त्रीधा पिबेत ॥

न तु हस्तेन पिबेदिति ॥

प्रसादं -

देवप्रसादं गृहीत्वा भक्ति भावतः सर्वान् ।

कामान् वाप्नोति प्रेत्य सायुज्य माप्नुयात् ॥

अकालमृत्यु हरं पुण्यं ब्रह्महत्या विनाशनम् ।

विष्णुराजोपचारपूजन

व्याधिन्धं पुण्यदकं पास्ये सुरपादावनेजनम् ॥

विसर्जन -

किंचितं सामान्यर्घोदकं गृहीत्वा -

साधुवा साधुवा कर्म यद्यदा चरितंमय ।

तत्सर्वं कृपया देव गृहाणाराधनंमम् ॥

इति देवस्य दक्ष हस्ते जलं समर्प्य ॥

देवीवाम हस्ते जलं समर्प्य ॥

ततो शंखोदकेन शिरसि आत्मानं प्रोक्ष्य विषेशार्घोदकं गृहीत्वा -

स्तुत्वाब्रह्मार्पणाख्येनमनुनात्मानमर्पयेत्

ॐ इतः पूर्वं प्राण बुद्धिं देहधर्माधिकारतो जाग्रत् स्वप्नं

सुषुप्त्यवस्था सुमन सावाचा कर्मणा हस्ताभ्या मुदरेण शिश्रायत्

स्मृतं यदुक्तं यत् कृतं तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा -

मांमथदीयं च सकलं हरये समर्पये ॥ ॐ तत्सदिति किंचित्

देवोपरी समर्प्य ॥ ततः संहार मुद्रया देवं हृदय कमले

संस्थाप्य ॥

मानसैः संपूज्य, स्वात्मानं देवरूपं

भावयन् यथा सुखं विहरेत् ॥

॥ ॐ नमो नारायण ॥

गणेशपीठदेवता:

॥ गणेशपीठदेवता: ॥

मं मण्डूकाय नमः । कां कालाग्निरुद्राय नमः । मूं मूलप्रकृत्यै
नमः । आं आधारशक्त्यै नमः । कूं कूर्माय नमः ।
अं अनन्ताय नमः । वं वराहाय नमः । पं पृथिव्यै नमः ।
ईं ईक्षुसागराय नमः । रं रत्नद्वीपाय नमः । नं नंदनोद्यानाय
नमः । कं कल्पतरुवाटिकायै नमः । कं करुणावारिपरिधये
नमः । मं मणिमंडपाय नमः । मं मणिवेदिकायै नमः ।
श्वें श्वेतच्छत्राय नमः । रं रत्नसिंहासनाय नमः । धं धर्माय नमः
। ज्ञां ज्ञानाय नमः । वैं वैराग्याय नमः । ऐं ऐश्वर्याय नमः ।
अं अधर्माय नमः । अं अज्ञानाय नमः । अं अवैराग्याय नमः ।
अं अनैश्वर्याय नमः । अं अनंताय नमः । पं पद्माय नमः । आं
आनन्दकन्दाय नमः । सं संविनालाय नमः । विं विश्वमयपद्माय
नमः । प्रं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः । विं विकारमय केसरेभ्यो
नमः । पं पंचाशद् वर्णबीजाद्ब्र कर्णिकायै नमः । सूं
सूर्यमण्डलाय नमः । चं चन्द्रमण्डलाय नमः । वं वह्निमण्डलाय
नमः । सं सत्त्वाय नमः । रं रजसे नमः । तं तमसे नमः ।
आं आत्मने नमः । अं अंतरात्मने नमः । पं परमात्मने नमः ।
ज्ञां ज्ञानात्मने नमः । मां मायातत्त्वाय नमः । कं कलातत्त्वाय
नमः । विं विद्यातत्त्वाय नमः । पं परतत्त्वाय नमः । ★ तीव्रायै

गणेशयन्त्रदेवताः

नमः । ज्वालिन्यै नमः । नन्दायै नमः । भोगदायै नमः ।
 कामरूपिण्यै नमः । उग्रायै नमः । तेजोवत्यै नमः । सत्यायै
 नमः । विघ्नविनाशिन्यै नमः । गं सर्वशक्ति कमलासनाय नमः
 इति पीठ देवता आवाह्य ॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजूतिर्ज्ञुषतुमाञ्चस्यु
 बृहस्प्तिष्ठुज्ञमिमन्तनु त्वरिष्ट्व्युज्ञश्च समिमन्दधातु ।
 विश्वेऽदेवासंऽहुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

हीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

पीठाद्यावाहित देवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।

ॐ पीठस्थ देवेभ्यो नमः । इति पीठदेवताः ॥

॥ गणेशयन्त्रदेवताः ॥

महागणपतये नमः । गां हृदयाय नमः । गीं शिरसे नमः । गूं
 शिखायै नमः । गैं कवचाय नमः । गौं नेत्रत्रयाय नमः । गः
 अस्त्राय नमः । दिव्यौघेभ्यो गुरुभ्यो नमः । सिद्धौघेभ्यो गुरुभ्यो
 नमः । मानवौघेभ्यो गुरुभ्यो नमः । श्रींहींक्लींगलौ श्रीपतिभ्यां
 नमः । श्रींहींक्लींगलौ गिरिजागिरिजापतिभ्यां नमः । श्रींहींक्लींगलौ
 रतिरतिपतिभ्यां नमः । श्रींहींक्लींगलौ महीमहीपतिभ्यां नमः ।
 श्रींहींक्लींगलौ ऋध्यामोदाभ्यां नमः । श्रींहींक्लींगलौ

गणेशयन्त्रदेवता:

समृद्धिप्रमोदाभ्यां नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं कान्तिसुमुखाभ्यां नमः ।
 श्रींह्रींक्लींगलौं मदनावती दुर्मुखाभ्यां नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं
 मदद्रवाविघ्नाभ्यां नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं द्राविणीविघ्नकर्तृभ्यां नमः ।
 श्रींह्रींक्लींगलौं वसुधाराशंखनिधिभ्यां नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं
 वसुमतीपद्मनिधिभ्यां नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं अणिमायैः नमः ।
 श्रींह्रींक्लींगलौं महिमायैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं लघिमायैः नमः ।
 श्रींह्रींक्लींगलौं गरिमायैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं प्राप्त्यैः नमः ।
 श्रींह्रींक्लींगलौं प्राकाम्यायैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं ईशितायैः नमः ।
 श्रींह्रींक्लींगलौं वशितायैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं आं ब्राह्मयैः नमः ।
 श्रींह्रींक्लींगलौं ई माहेश्वर्यैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं उं कौमार्यैः नमः ।
 । श्रींह्रींक्लींगलौं ऋं वैष्णव्यैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं लूं वाराङ्ग्नै नमः ।
 । श्रींह्रींक्लींगलौं ऐं माहेन्द्रयैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं औं चामुण्डायैः
 नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं अः महालक्ष्म्यैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं लं
 इन्द्रायैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं रं अग्नये नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं यं
 यमायैः नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं क्षं निर्त्तये नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं वं
 वरुणाय नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं यं वायवे नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं सं
 सोमाय नमः । श्रींह्रींक्लींगलौं हं ईशानाय नमः ॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्ज्ञषतुमाञ्यस्य
 बृहस्पतिष्ठुज्ञमिमन्तनु त्वरिष्ट्यज्ञस्तुमिन्दधातु ।
 विश्वेदुवासंऽहुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठ ॥ (२/१३)

भूशुध्यादिप्रयोगः

हीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।
 प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥
 यंत्रस्थदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।
 “यंत्रस्थितदेवेभ्यो नमः” इति मंत्रेण यथालाभोपचारैः पूजनं
 कृत्वा ॥ इति यन्त्रदेवतास्थापनम् ॥ ततो मूर्तीनां “अग्न्युत्तारणं”
 कुर्यात् ॥ यथा लाभोपचारपूजन ॥ इति ॥

भूशुद्धिः -

अस्य श्री महागणपतिमन्त्रस्य गणक ऋषिः, निचूद् गायत्रीछन्दः,
 महागणपतिर्देवता, गं बीजम्, स्वाहा, शक्तिः ग्लौं कीलकं
 श्रीमहागणपतिप्रीतये जपेन्यासे च विनियोगः । शिरसि-
 गणकऋषये नमः । मुखे-निचूद्गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये-
 महागणपतिदेवतायै नमः । गुह्ये- गं बीजाय नमः । पादयोः -
 स्वाहाशक्तये नमः । नाभौ - ग्लौं कीलकाय नमः ।
 सर्वाङ्गेविनियोगाय नमः । षडङ्गन्यासाः - ॐ गं अङ्गुष्ठाभ्यां
 नमः - हृदयाय नमः । ॐ श्रीं गीं तर्जनीभ्यां नमः शिरसे
 स्वाहा । ॐ हीं गूं मध्यमाभ्यां नमः - शिखायैवषट् । ॐ क्लीं
 गैं अनामिकाभ्यां नमः कवचाय हुम् । ॐ ग्लौं गौं
 कनिष्ठिकाभ्यां नमः - नेत्रत्रयाय वौषट् । ॐ गं गः
 करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः - अस्त्राय फट् ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ध्यानम् -

बीजापूरगदेक्षुकार्मुकरुचा चक्राङ्गपाशोत्पल,
ब्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नकलशप्रोद्यत्कराम्भो रुहः ।

ध्येयो वल्लभया सपद्मकरयाऽश्लेष्टोऽवद् भूषया,
विश्वोत्पत्तिविपत्तिसंस्थितिकरो विघ्नेश इष्टार्थदः ॥

इति ध्यात्वा - ॐ विघ्नेशाय नमः - इति मानसोपचारैः संपूज्य
। अष्टोत्तरशतमष्टवारं वा मूलमन्त्रं जस्त्वा पुनः षडङ्गन्यासान्
कृत्वा -गुह्यातिं गणाधिप - इति समर्पयेत् ।

आसनपूजा -

भूमौ हस्तं दत्त्वा - ॐ पृथिव्याऽ स्योनापृथिवि० इति
भूमिंप्रार्थ्य ॐ अनन्तासनाय नमः । ॐ कमलासनाय नमः ।
ॐ विमलासनाय नमः । ॐ योगासनाय नमः ।
ॐ पद्मासनाय नमः ।

मध्ये ॐ परमसुखासनाय नमः । ॐ आधारशक्तिकमलासनाय
नमः - इति संपूज्य नत्वा । मूलेन करशुद्धिं विधाय । ॐ
चिद्रूपिणि० मानस्तोके० इति शिखाबन्धनम् । सर्षपानादाय -
अपसर्पन्तु० समारभे - इति सर्षपान् नाराचमुद्रया विकीर्य ।
वामपादेन भूमौ तालत्रयं कृत्वा । उदकोपस्पर्शः ।

भैरव नमस्कार -

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ तीक्ष्ण दंष्ट्र महाकाय कल्पान्त दहनोपम ।
 भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञातु मर्हसि ॥
 ॐ असिताङ्ग भैरवाय नमः । ॐ रुरुभैरवाय० ।
 ॐ ऋषभैरवाय० । ॐ उन्मत्तभैरवाय० । ॐ भीषण भैरवाय०
 । ॐ कपालिभैरवाय० । ॐ संहारभैरवाय नमः । इति
 नमस्कारः ।

स्वशिरसि गुरुध्यानम् -

सहस्रदलपङ्कजे सकलशीतरश्मिप्रभम् । वराभयकराम्बुजं
 विमलगन्धपुष्पाम्बरम् । प्रसन्नमुखपङ्कजं सकलदेवतारूपिणम्,
 स्मरेच्छिरसि हंसगं तदभिधानपूर्वं गुरुम् ॥ दक्षिणभुजे ॐ गं
 गणपतये नमः । वामभुजे - ॐ दं दुर्गायैः । दक्षजानुनि - ॐ
 क्षं क्षेत्रपालाय० । वामजानुनि - ॐ सं सरस्वत्यै० । हृदये -
 ॐ आं आत्मने नमः । ॐ अं अन्तरात्मने० । ॐ पं
 परमात्मने० । ॐ ह्रीं ज्ञानात्मने० । नमो गुरुभ्यो -
 लक्ष्मीपतिपादुकाभ्यः ॥ तालत्रयकरणम् - ॐ
 सर्वभूतनिवारकायशाङ्गय सशराय सुदर्शनाय अस्त्रराजाय हुं
 फट् स्वाहा - ३ ॥

भूतशुद्धिः

स्वांके उत्तानौ करौ कृत्वा कुण्डलिनीं ध्यायेत् - मूलाधारात्
 समुत्थाप्य कुण्डलीं परदेवताम् । बिसतन्तु निभां विद्युत्प्रभां

भूशुध्यादिप्रयोगः

ध्यायेत् समाहितः ॥१॥ सुषुम्णामार्गमाश्रित्य ब्रह्मरन्ध्रगतां स्मरेत् । जीवं ब्रह्मणि संयोज्य हंसमन्त्रेण साधकः ॥ ब्रह्मकन्द समुद्भूतं ज्ञाननालं सुशोभितम् । ऐश्वर्याष्टदलोपेतं परं वैराग्यकर्णिकम् । अधोमुखं तु हृत्पद्मं प्रणवेनोर्ध्वमुन्नयेत् ॥ ॐ इति प्रणवेन विकसितं कृत्वा तत्रत्यं जीवात्मानं हंसमन्त्रेण अंकुशमुद्रया सुषुम्णानाडीमार्गेण ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा तत्र सहस्रदल पद्मकर्णिकान्तर्गतपरमात्मना सहैक्यभावमापादयेत् । ॐ हृष्ट सः० हिरण्मयेन० ॐ हंसः सोऽहम् । ततो मातृकोपसंहारं कुर्यात्

(उ० = उपसंहरामि)

१.क्षकारं हकारे उ० । २.हकारं सकारे उ० । ३.सकारं षकारे उ०। ४.षकारं शकारे उ० । ५. शकारं वकारे उ० । ६.वकारं लकारे उ०। ७.लकारं रकारे उ० । ८.रकारं यकारे उ० । ९.यकारं मकारे उ० । १०.मकारं भकारे उ० । ११.भकारं बकारे उ० । १२.बकारं फ़कारे उ०। १३.फ़कारं पकारे उ० । १४.पकारं नकारे उ०। १५.नकारं धकारे उ०। १६.धकारं दकारे उ० । १७.दकारं थकारे उ०। १८.थकारं तकारे उ०। १९.तकारं णकारे उ० । २०.णकारं ढकारे उ०। २१.ढकारं डकारे उ०। २२.डकारं ठकारे उ० । २३.ठकारं टकारे उ०। २४.टकारं जकारे उ०। २५.जकारं झकारे उ०। २६.झकारं जकारे उ०। २७.जकारं छकारे उ०। २८.छकारं चकारे उ० । २९.चकारं डकारे उ०। ३०.डकारं घकारे उ० । ३१.घकारं गकारे उ० । ३२.गकारं खकारे उ०। ३३.खकारं ककारे उ०।

भूशुध्यादिप्रयोगः

३४. ककारं अः कारे उ० । ३५. अः कारं अंकारे उ० । ३६. अंकारं औकारे उ० ।
 ३७. औकारं ओकारे उ० । ३८. ओकारं ऐकारे उ० । ३९. ऐकारं एकारे उ० ।
 ४०. एकारं ल्टकारे उ० । ४१. ल्टकारं ल्टकारे उ० । ४२. ल्टकारं ऋकारे उ० ।
 ४३. ऋकारं ऋकारे उ० । ४४. ऋकारं ऊकारे उ० । ४५. ऊकारं ऊकारे उ० ।
 ४६. ऊकारं ईकारे उ० । ४७. ईकारं ईकारे उ० । ४८. ईकारं आकारे उ० ।
 ४९. आकारं अकारे उ० । ५०. अकारं अँकारे उ० ।

अकारः सहस्रदलां बुजाकारे ब्रह्मरन्धे परमात्मनि “लयं” गतः
 इति भावयेत् ।

ब्रह्मरन्धे मे परमात्मा लय हो जाये ऐसी भावना करे ।

॥ अथ भूतोपसंहारः ॥

पादादिजानुपर्यन्तं पृथिव्यस्थानं तत्र पार्थिवमंडलं चतुरस्त्रं
 वज्रलांछितं तन्मध्ये पीतवर्णं “लं” बीजयुक्तं पंचगुणं ध्यायेत् ।
 (पैर से लेकर घुटने तक बीज मंत्र “लं” का ध्यान करे ।)

मन्त्रः

पादादि जानु पर्यन्तं चतुष्कोणं स्ववज्रकं ।

“लं” बीजाद्यं स्वर्णवर्णं स्मरेदवनिमण्डलम् ॥

“लं” पृथिव्यै नमः ध्यायामि । “लं” पृथिव्याधिपतये
 निवृत्तिकलात्मने हीं फट् स्वाहा पृथिव्यं अप्सु प्रविलापयामि ॥१॥
 जान्वादि नाभिपर्यन्तं आपस्थानं तत्र वारुणमंडलं धनुषाकारं
 उभयोः कोट्योः श्वेतपद्मलांछितं तन्मध्ये श्वेतवर्णं वं बीजयुक्तं

भूशुध्यादिप्रयोगः

चतुर्गुणं ध्यायेत् । (घुटने से लेकर नाभी तक बीज मंत्र “वं” का ध्यान करे ।)

मन्त्र :

जान्वोरानाभि चंद्रार्धनिभं पद्मद्वयाकृतिम् ।

वंबीजयुक्तंश्वेताभं अपां सोममण्डलं स्मरेत् ॥

“वं” अद्भ्यो नमः ध्यायामि । “वं” विष्णवे प्रतिष्ठाकलात्मने ह्रीं फ़ट् स्वाहा अपोऽग्नौ प्रविलापयामि ॥२॥

नाभ्यादि हृदयपर्यन्तं अग्निस्थानं वह्निमण्डलं त्रिकोणं

स्वस्तिकलांछितं तन्मध्ये रक्तवर्णं “रं” बीजयुक्तं त्रिगुणं ध्यायेत्

। (नाभी से हृदय तक अग्नि बीज मंत्र “रं” का ध्यान करे ।)

मन्त्र :

नाभे हृदय पर्यन्तं त्रिकोणं स्वस्तिकासनम् ।

“रं” बीजेन युतं रक्तं स्मरेत् पावक मण्डलं ॥

“रं” अग्नये नमः ध्यायामि । “रुं” रुद्राय विद्याकलात्मने हुं फ़ट् स्वाहा अग्निं वायौ प्रविलापयामि ॥३॥

हृदयादि भ्रूमध्यपर्यन्तं वायुमण्डलं षट्कोणं षट्टिंदुलांछितं तन्मध्ये

धूम्रवर्णं “यं” बीजयुक्तं द्विगुणं ध्यायेत् ।

(हृदय से लेकर दोनो आंख के उपर की भ्रमरो के बीच मे वायु बीज मंत्र “यं” का ध्यान करे ।)

मन्त्र :

भूमध्यादिप्रयोगः

ह्यदोभू मध्य पर्यन्तं वृत्तं षट् बिन्दु लान्धीतं ।

“यं” बीज युक्तं धूम्राभं वायव्यं मण्डलं स्मरेत् ॥

“यं” वायवे नमः ध्यायामि । “यं” वायवे ईशानाय
शांतिकलात्मने “हुं” फट् स्वाहा वायुमाकाशे प्रविलापयामि
॥४॥

भूमध्यादि ब्रह्मरन्धर्पर्यन्तं आकाशमंडलं वर्तुलाकारं ध्वजलांछितं
तन्मध्ये नीलवर्णम् “हं” का बीजयुक्तं एकगुणं ध्यायेत् ।

(दोनो भ्रमरो से लेकर ब्रह्मरन्ध्र तक आकाश बीज मंत्र “हं”
ध्यान करे । (ब्रह्मरन्ध्र को मस्तक के अंदर का गुप्त छिद्र
जिसमे से प्राण निकलने से ब्रह्मलोक की प्राप्ति होती है उसे
ब्रह्मरन्ध्र कहते हैं और ब्रह्माण्ड का द्वार भी कहते हैं ।))

(प्राण वायु को रोधकर पृथ्वी को जल मे लय करना है जल
से अग्नि मे लय करना है अग्नि से वायु मे लय करना है वैसे
इन पञ्च महाभूतो को लय करते हुए नीचे दिये गये निम्न श्लोक
का पठन करना है ।)

मन्त्रः

आब्रह्म रन्ध्रं भूमध्याद् वृत्तं स्वच्छंमनोहरं ।

“हुं” बीजयुक्तंमाकाश मण्डलं च विचिन्तयेत् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

“हं” आकाशाय नमः ध्यायामि । सदाशिवाय शांत्यतीताय
कलात्मने “हं” फट् स्वाहा आकाशं अहंकारे प्रविलापयामि
॥५॥

ततध्यधा भुवंजलेप्रविलापयामि । जलंवन्हौप्रविलापयामि ।
वर्हीवायोप्रविलापयामि । वायुं आकाशेप्रविलापयामि ।
आकाशं अहंकारेप्रविलापयामि ।
अहंकारे महतत्वोप्रविलापयामि ।
अहंकारं महतत्वे प्रविलापयामि ।
महतत्त्वं प्रकृतौ प्रविलापयामि ।
प्रकृतिं पुरुषे प्रविलापयामि ।
पूरुषं परब्रह्मणि प्रविलापयामि ।

नित्यशुद्धबुद्धस्वभावे स्वप्रकाशे सत्यज्ञानानन्तानन्दलक्षणे परम
कारणेपरब्रह्मणी प्रविलापयामि ॥

अहं देवो न चान्योऽस्मि ब्रह्मैवाह न शोकभाक् ।
सच्चिदानन्द रूपोऽहं निर्वकल्प स्वभाववान् ॥
इति आत्मानं विभाव्य केव्वदेहे पापपूरुषं ध्यायेत् ।

अथ पापपूरुष- ध्यानम्

शुद्धसच्चिन्मयो भूत्वा चिंतयेत् पापपूरुषम् ।
वामकुक्षिस्थितं कृष्णमंगुष्ठपरिमाणकम् ॥
विप्रहत्याशिरोयुक्तं कनकस्तेयबाहुकम् ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

मदिरापानहृदयं गुरुतल्पकटियुतम् ॥
 तत्संयोगीपदद्वन्द्वमंगप्रत्यंगपातकम् ।
 उपपातकरोमाणं रक्तश्मश्रुविलोचनम् ।
 खडगचर्मधरं कुद्धं पुरुषं कञ्जलप्रभम् ॥

इति ध्यत्वा

जलमादाय -

“यं” इति वायुबीजस्य किष्कन्धक्रृषिः जगतीछन्दः वायुर्देवता
 पापपुरुषस्य शोषेण दहने भस्मे रेजने च विनियोगः ।

पापपुरुषदहनम् -

(शिव का ध्यान करके शुद्ध मन से बाईं और पापपुरुष को
 याद करे ।)

तद्यथा “यं” इति वायुबीजं पूरकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा

तद् बीजोत्थवायुना पापपुरुषशोषितं विभावयेत् । (यं वायु
 बीज का स्मरण करते हुए पापपुरुष का शोषण करे ।)

(“रं” अग्नि बीज को स्मरण करते हुए पापपुरुष का दहन
 करे ।)

“रं” इति वह्निबीजं कुंभकेन चतुःषष्ठीवारं (६४) जपित्वा ।

शरीराप्लावनं “यं” इति वायुबीजं रेचकेन द्वात्रिंशवारं (३२)

जपित्वा पापपुरुषभस्म रेचयेत् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

जलमादाय -

(“वं” बीज का स्मरण करते हुए पापपुरुष की जो भस्म बनी है उसे गोला करे ।)

“वं” इति वरुणबीजस्य हिरण्यगर्भऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वरुणो देवता “वं” इति पृथिवि बीजस्य ब्रह्माऋषिः गायत्रीछन्दः पृथिवि देवता “हं” इति आकाशबीजस्य शिवऋषिः अव्यक्ता गायत्रीछन्दः परमशिवो देवता पापपुरुषस्य भस्मप्लावने भस्मकठिनीकरणे अंगान्युत्पादने च विनियोगः ॥

तद्यथा - “वं” इति सुधाबीजं पूरकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा ॥ (लं बीज को स्मरण करते हुए जो पापपुरुष की भस्म का गोला बनाये ।)

ततो “लं” इति भूबीजं कुंभकेन षोडशवारं (१६) जपित्वा ॥

(“हं” बीज को स्मरण करते हुए भस्म का बना हुआ गोला उसको आकाश मे लय करने की भावना करे ।)

“हं” इति आकाशबीजं रेचकेन द्वात्रिंशद्वारं (३२) जपित्वा ॥ एवं शरीरं विचिन्त्य परमात्मनः सृष्टिक्रमेण तत्वानि स्वस्वस्थाने स्थापयेत् ।

यथा परब्रह्मणः सकाशात् प्रकृतिस्वरूपा मया प्रादुर्भूता । तस्याः

शाकाशात् प्रकृतेः महत्तत्वम् । महत्तत्वादहंकारः ।

अहंकारादाकाशः । आकाशात् वायुः । वायोरग्निः । अग्नेरापः ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

अन्धः पृथिवि । पृथिव्या ओषधयः । ओषधिभ्यो अन्नम् ।
 अन्नाद्रेतः । रेतसः पुरुषः । स वा एष पुरुषोऽन्नरस मयः “हंसः
 सोऽहम्” ।
 कुण्डलीजीवमादाय परसंगात् सुधामयम् ।
 संस्थाप्य हृदयांभोजे मूलाधारगतं स्मरेत् ॥
 एवं स्वशरीरं पुनरुत्पन्नं तेजोमयं पुण्यात्म्कं सकलपुरुषार्थ -
 साधकं निरस्तकिल्बिषं देवताराधनयोग्यं विभावयेत् ॥
 ॥ इति भूतशुद्धिः ॥

॥ अथ प्राणप्रतिष्ठा ॥

जलमादाय । अस्य श्री प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्माविष्णुमहेश्वराः
 ऋषयः ऋग्यजुः । सामानिष्ठन्दांसि । जगत्सृष्टिः
 प्राणशक्तिर्देवता । “आं” बीजम् । “ह्रीं” शक्तिः । “कौं”
 कीलकम् । मम प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः ।
 न्यासाः -

- (मस्तक पर) ॐ ब्रह्माविष्णुमहेश्वरऋषिभ्यो नमः शिरसि ।
- (मुख पर) ॐ ऋग्यजुःसामधंदोभ्यो नमः मुखे ।
- (हृदय पर) ॐ जगत् सृष्टिकारिणीप्राणशक्तिर्देवतायै नमः
 हृदये ।
- (गुह्य भाग पर) ॐ आं बीजाय नमः गृह्ये ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

(पैरो पर) ॐ ह्रीं शक्तये नमः पादयोः ।

(सर्व अङ्ग पर दोनो हाथो से स्पर्श करना है शिर से लेकर पैर तक ।)

क्रौं कीलकाय नमः सर्वांगेषु ।

॥ अथ षडंगन्यासाः ॥

(हाथो के न्यास और हृदय के न्यास यहा करना है ।)

(दोनो हाथो के अङ्गुष्ठ के मूल मे तर्जनी अङ्गुली रखकर धीरे-धीरे उपर की और ले जाये ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों अं कं खं गं घं ङं -

पृथिव्यब्लेजोवाख्याकाशात्मने

आं अंगुष्ठाभ्याम् नमः । हृदयाय नमः ॥

(दाएं हस्त की पांचो उङ्गलिया हृदय के भाग पर रखे ।)

(अङ्गुष्ठ को तर्जनी अङ्गुली के मूल भाग मे रखे और वहा से धीरे धीरे अङ्गुष्ठ को उपर ले जाये ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों इं चं छं जं झं जं - शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मने
ईं तर्जनीभ्याम् नमः । शिरसे नमः ॥

(पांचो अङ्गुलीया शीर के उपर रखे ।)

(अङ्गुष्ठ को मध्य अङ्गुली के मूल मे रखे और धीरे-धीरे उपर ले जाये ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों उं टं ठं ङं ङं - त्वक् चक्षुःजिह्वाद्यानात्मने

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ मध्यमाभ्यां नमः । शिखायै नमः ॥

(दाएं हाथ को शिखा के उपर रखे ।)

(अङ्गुष्ठ को अनामिका अङ्गुली के मूल मे रखे और धीरे-धीरे उपर ले जाये ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों एं तं थं दं धं नं - वाक् पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं अनामिकाभ्यां नमः । कवचाय नमः ॥

(दोनो हाथो को विरुद्ध दिशा मे अपने बाहु पर रखे ।)

(अङ्गुष्ठ को छोटी अङ्गुली यानी कनिष्ठिका के मूल भाग पर अङ्गुष्ठ रखे और धीरे-धीरे अङ्गुष्ठ को उपर ले जाये ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों ओं पं फं बं भं मं

वचानादानगतिविसर्गानंदात्मने

औं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । नेत्रत्रयाय नमः ॥

(अनामिका तर्जनी दो उङ्गली दो आंख पर रखे और मध्यमा उङ्गली दोनो भ्रमर के बीच मे रखे ।)

(बाएं हाथ और दाएं हाथ दोनो को हथेली के उपर अरस परस करे ।)

ॐ आं ह्रीं क्रों अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं
मनोबुद्ध्यहंकारचितविज्ञानात्मने

अः करतल करपृष्ठाभ्यां नमः । अस्त्राय नमः ॥

(मस्तक पर चपटी बजाते हुए तर्जनी और

भूशुध्यादिप्रयोगः

मध्यमा दोनो उङ्गली बाएं हाथ की हथेली में नॉक करे ।)

हृदयादि न्यासाः । ततो आं नाभ्यादिपादपर्यन्तम् ।

ॐ ह्रीं नमः हृदयादि नाभ्यन्तम् । ॐ ऋं नमः भ्रूमध्यादिहृदान्तम्
विन्यस्येत् । हृदये सप्तधातून् विन्यसेत् ।

अद्यथा -

ॐ यं त्वगात्मने नमः । ॐ रं अश्रुगात्मने नमः । ॐ लं
मांसात्मनेनमः । ॐ वं मेदात्मने नमः । ॐ शं अस्थ्यात्मने
नमः । ॐ षं मञ्जात्मने नमः । ॐ सं शुक्रात्मने नमः । ॐ हं
प्राणात्मने नमः । ॐ छं जीवात्मने नमः । ॐ क्षं बिजात्मने
नमः ।

इति हृदये विनस्य अकारादि क्षकारान्तं मस्तकादारभ्य
पादपर्यन्तं व्यापकं कुर्यात् ॥

यथा - अंआंइंईउंऊं ऋंऋंलंलूं एंऐंओंऔंअंअः । कंखंगंधंडं
चंछंजंझंञंञं टंठंडंढंणं तंथंदंधनं पंफंबंभंमं यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं
इति व्यापकं कार्यम् ॥

अं नमः । आं नमः । इं नमः । ईं नमः । इत्यादि क्षकारान्तं
व्यापकं कुर्यात् ।

स्वदेहे पीठन्यासः -

ॐ मं **मण्डूकाय०** आधारे । **कालाग्निरुद्राय०** गुह्ये ।
कच्छपाय० नाभौ । हृदये आं **आधारशत्तय०**

भूशुध्यादिप्रयोगः

अं अनन्तासनाय० धं धरायै० सुं सुधासिन्धवे०
 शं श्वेतद्वीपाय० सुं सुराङ्ग्निपाय० मं मणिहर्म्याय० हं
 हेमपीठाय० । दक्षांसे - धं धर्माय० वामांसे० ज्ञां ज्ञानाय० ।
 वामपादमूले - वं वैराग्याय० । दक्षपादमूले - ऐं ऐश्वर्याय० ।
 मुखे - अधर्माय० । वामपार्श्वे - अज्ञानाय० । नाभौ -
 अवैराग्याय० दक्षपार्श्वे० अनैश्वर्याय० । हृदये - अनन्ताय०
 तत्त्वपद्माय० आनन्दमयकन्दाय० संविन्नालाय०
 विकारमयकेसरेभ्यो० प्रकृत्यात्मकपत्रेभ्यो० पञ्चाशद्वर्णबीजाद्य
 कर्णिकायै० अं सूर्यमण्डलाय० इं इन्दुमण्डलाय० पं
 पावकमण्डलाय० सं सत्त्वाय० रं रजसे० तं तमसे० आं
 आत्मने० अं अन्तरात्मने० पं परमात्मने० ज्ञं ज्ञानात्मने० मां
 मायातत्त्वाय० कं कलातत्त्वाय० विं विद्यातत्त्वाय० पं
 परतत्त्वाय० ।

हृत्पद्मे - पूर्वादिक्रमतः - तीव्रायै० ज्वालिन्यै० नन्दायै०
 भोगदायै० कामरूपिण्यै० उग्रायै० तेजोवत्यै० सत्यायै०
 मध्येविघ्नविनाशिन्यै०

तदुपरि - सं सर्वशक्ति कमलासनाय० मध्ये - गणेश्वराय० ।
 इति पीठन्यासः ।

ततो देवंध्यायेत् -

मुक्तागौरं मदगजमुखं चन्द्रचूडं त्रिनेत्रम्,

भूशुध्यादिप्रयोगः

हस्तैः स्वीर्यैर्दधतमरविन्दांकुशारत्नकुम्भान् ।

अंकस्थायाः सरसिजरुचेः स्वच्छवालं विषाणे,

देव्या योनौ विनिहितकरं रत्नमौलिभजामः ॥१॥

निषुसीद० (ऋग्वेद) गणानान्त्वा० (यजुर्वेद) गणानान्त्वा०

(यजुर्वेद) आ तून० (सामवेद) निर्लक्ष्म्यं० (अथर्ववेद)

इति ध्यात्वा ॥

ॐ गं गणपतये नमः - इति मानसोपचारैः संपूज्य । छत्रादि
सर्वोपचारान् प्रकल्प्य आवाहनादिदशमुद्राः प्रदर्शयेत् । यथा
शक्ति मूलमन्त्रं प्रजप्य **गुह्याति०**

जपं देवकरे समर्पयेत् । जापका जपध्वम् ।

याजकाः यजध्वम् । उत्कृष्टमन्त्रजाप्येन तिष्ठध्वम् ।

अनेन न्यासकर्मणा करिष्यमाणजपपूजनहोमादिकर्मणि
अधिकारसिद्धिरस्तु । अनेन न्यासकर्मणा भगवान् महागणपतिः
प्रीयताम् ।

रक्तांभोधिस्थपोतोल्सरुणसरोजाधिरुढा कराञ्जैः

पाशं कोदंडमि क्षुद्रभवमगुणमप्यंकुशं पंचबाणान् ।

बिभ्राणा सृक्षपालं त्रिनयनलसिता पीनवक्षो रुहाढया

देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्ति परा नः ॥

पश्चोपचारैः पूजयेत् । छत्रचामरमुकुर मुकुटपादुकाः

परिकल्प्यामि । इति संपूज्य । सुमुखवृत्तचतुरस्त्र ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

गोक्षुरयोनीमुद्राः प्रदर्शयेत् । इति ध्यात्वा मानसोपचारैः संपूज्य
सुमुखवृत चतुरस्त्र गोक्षुर योनिमुद्रांप्रदर्शयेत् ।

(हृदय कमण के अष्ट पत्र की भीतर षट्कोण मे निम्न मंत्र के
द्वारा देवता को आवाहित करे ।)

आवरणपूजा - दक्षिण हस्तं हृदयं दत्वा प्रार्थयेत् । ब्रह्मणे नमः
। विष्णवे० । शिवाय० । सरस्वत्यै० । लक्ष्म्यै० । गौर्य० ।

इति प्रथमावरणम् ।

(कमल के केसर मे भीतर मे षडङ्गन्यास करे ।)

हृदयाय० । शिरसे० । शिखायै० । कवचाय० । नेत्रत्रयाय० ।

अस्त्राय० ।

इति द्वितीयावरणम् ।

(अष्ट पत्र मे पूर्व से करे ।)

ब्राह्मयै० । माहेश्वर्यै० । कौमार्यै० । वैष्णव्यै० । वाराह्यै० ।

इंद्राण्यै० । चामुंडायै० । महालक्ष्म्यै० ।

इति तृतीयावरणम् ।

(दश दिशाओ मे करे ।)

इंद्राय० । अग्नयै० । यमाय० । निकृतयै० । वरुणाय० ।

वायवे० । सोमाय० । ईशानाय० । ब्रह्मणे० । अनंताय० ।

इति चतुर्थावरणम् ।

(दश दिशाओ मे करे ।)

भूशुध्यादिप्रयोगः

वज्ञाय० । शक्तय० । दंडाय० । खङ्गाय० । पाशाय० ।
अंकुशाय० । गदाय० । त्रिशलाय० । चक्राय० । पद्माय० । इति
पंचमावरणम् ।

(ज्ञान मुद्रा से हृदय के पर प्राण देवताओं का आवाहन
करे ।)

एवमावरणानि हृदये विन्यस्य ततो हृदि ज्ञानमुद्रया हस्तं दत्त्वा
प्राणस्थापनं कुर्यात् ।

ॐ आंहींक्रौं यंरंलं वंशंषंसंहंसः सोऽहम् मम प्राणा इह प्राणाः ।

पुनः ॐ आंहींक्रौं यंरंलं वंशंषंसंहंसः सोऽहम् - मम जीव इह
स्थितः । पुनः- ॐ आंहींक्रौं यंरंलं वंशंषंसंहंसः सोऽहम्

सर्वेन्द्रियाणि वाङ्मनस्त्वक्षक्षुः श्रोत्रं जिह्वा ग्राणपाणि

पादं पायूपस्थानि इहैवागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा ।

ॐक्षंसंहंसःहीं ॐ - इति प्राणप्रतिष्ठामंत्रं त्रिवारं जपेत् ।

गर्भाधानादिषोङ्शसंस्कार सिद्ध्यर्थं पश्चदशप्रणवावृत्तिं करिष्ये ।

अनेन मम देहस्य गर्भाधानादि पश्चदशःसंस्काराः संपद्यन्ताम् ।

अयं देहः सर्वकर्मारंभयोग्यो भव ।

ज्योतिर्मयं स्वशरीरं भावयेत् ।

ततः प्राणायामं कुर्यात् ।

यथा - अकारादिषोङ्शस्वरानुच्चार्य (१६ - अंआंइंईउंऊं

ऋंक्रंलंलूं एंएं ओंओं अंअः ।)

भूशुध्यादिप्रयोगः

वामनासिकया वायुं पूरयित्वा ।

ककारादि पंचविंशतिवर्णनुच्चार्य (२५ - कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंठंणं तंथंदंधनं पंफंबंभंमं ।)

कुभकेन वायुं स्थिरीकृत्य ।

यकारादिक्षकारान्तान्वर्णन् उच्चार्य (१०- यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं ।)

वायं रेचयेत् ।

यथा पर्वतधातुनां दोषं दहति पावकः । एवमंतर्गतं पापं प्राणायामेन दह्यते ॥

इति देहशुद्धिं भावयेत् इति प्राणप्रतिष्ठा ॥

इति अन्तर्यागाविधिः ।

~ अथान्तर्मातृकान्यासाः ~

आचमन -

ॐ श्रीं ह्रीं गणपतितत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ क्लीं ग्लौं गणपतितत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ गं गणपतये नमः गणपतितत्वं शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः हस्तंप्रक्षाल्य ॥

प्राणायाम -

ॐ गं गणपतये गणकं ऋषिः निचृद गायत्रीछन्दः महागणपति देवता गं बीजं ह्रीं शत्तयोः क्लीं कीलकाय गणपति पूजाङ्गभूतं प्राणायामे विनियोगः ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः ॥ पूरक

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः ॥ कुम्भक

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः ॥ रेचक

जलमादाय - अस्य श्रीअन्तर्मातृकान्यास्य ब्रह्मा ऋषिः ।

गायत्रीछंदः । अन्तर्मातृकासरस्वती देवता । हलो बीजानि ।

स्वराः शक्तयः । बिन्दवः (क्षं) कीलकम् ॥ अन्तर्मातृकान्यासे विनियोगः । ॐ ब्रह्मऋषये नमः शिरसि । ॐ गायत्री छंदसे० मुखे । ॐ अन्तर्मातृका सरस्वती देवतायै० हृदये । ॐ हल्म्यो बीजेभ्यो० गुह्ये ।

ॐ स्वरशक्तिभ्यो० पादयोः । (क्षं) बिन्दुकीलकाय० सर्वाङ्गे ।

अथ षड्न्यासाः -

ॐ अंकंखंगं घंडःआं - अंगुष्ठाभ्यां० (हृदयाय०) ।

ॐ इंचंछंजं इंजंई - तर्जनीभ्यां० (शिरसे०) ।

ॐ उंटंठंडं ढंणंऊं - मध्यमाभ्यां० (शिखाय०) ।

ॐ एंतंथंदं धंनंऐ - अनामिकाभ्यां० (कवचाय०) ।

ॐ ओंपंफंबं भंमंओं - कनिष्ठिकाभ्यां० (नेत्रत्रयाय०) ।

ॐ अंयंरंलं वंशंषंसं हंकंकंअः - करतल करपृष्ठाभ्यां० (अस्त्राय०) ।

ध्यानम् - पंचाशलिपिभि र्विभज्य मुखदोः हृत्पद्मवक्षः स्थलां, भास्वन् मौलिनिबद्धचंद्रशकलां आपीनतुंगस्तनीम् ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

मुद्रामक्षणगुणं सुधाद्यकलशं विद्यां च हस्ताम्बुजैः बिन्नाणां

विशदप्रभां त्रिनयनां वाग्देवतामाश्रये ॥ इति ध्यात्वा

मानसोपचारैः पूज्येत् -

लं पृथिव्यात्मकं गन्धं परिं ॥

हं आकाशात्मकं पुष्पं परिं ॥

यं वाय्वात्मकं धूपं परिं ॥

रं तेजआत्मकं दीपं परिं ॥

वं अमृतात्मकं नैवेद्यं परिं ॥

सं सोमात्मकं ताम्बुलं परिं ॥

छत्रचामरदर्पणमुकुरमुकुटपादुकाः परिं ॥

सुमुखवृत्तचतुरस्त्रगोक्षुरयोनीमुद्राः प्रदर्शयेत् ।

षोडशपत्रके कंठे - अंआं इँईं उऊं ऋऋं लूंलूं एँएं ओँओँअंअः

।

द्वादश पत्रके हृदि - कंखंगंघं ऽचं छंजंझंजंटंठं । दशपत्रके

नाभौ - डंडंणंतंथं दंधंनंपंफं ।

षष्ठत्रके - गुह्ये बंभंमंयंरंलं । चतुष्पत्रके - गुदे

वंशंषंसं । द्विपत्रके भ्रुवोर्मध्ये हंक्षं । इति ।

ध्यानम् -

आधारे लिंगनाभौ प्रकटितहृदये तालुमूले ललाटे,

द्वे पत्रे षोडशारे द्विदशदशदले द्वादशार्द्धे चतुष्के ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

वासान्ते बालमध्ये डफकठ सहिते कंठदेशे स्वराणां,
हं क्षं तत्त्वार्थयुक्तं सकलदलगतं वर्णरूपं नमामि ॥

एवं ध्यानं कृत्वा ततो मूर्द्धादिपादान्तं स्वशरीरे व्यापकं कुर्यात् ।
अंआँइँई उँऊऋँलँलृँएँ ओँओँअंअः । कंखंगंघंडं चंछंजंझंत्रजं
टंठंडंठंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं ।

॥ इति अन्तर्मातृका न्यासाः ॥

~ बहिर्मातृकान्यासाः ~

आचमन -

ॐ श्रीं ह्रीं गणपतितत्व शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ क्लीं ग्लौं गणपतितत्व शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ गं गणपतये नमः गणपतितत्व शोधियामि नमः स्वाहा ।

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः हस्तंप्रक्षाल्य ॥

प्राणायाम -

ॐ गं गणपतये गणक ऋषिः निचृद गायत्रीछन्दः महागणपति
देवता गं बीजं ह्रीं श्रीं शत्तयोः क्लीं कीलकाय गणपति
पूजाङ्गभूतं प्राणायामे विनियोगः ॥

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः ॥ पूरक

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः ॥ कुम्भक

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः ॥ रेचक

भूशुध्यादिप्रयोगः

जलमादाय - अस्य श्री बहिर्मातृकान्यासस्य ब्रह्मा ऋषिः ।
 गायत्री छन्दः । बहिर्मातृकासरस्वती देवता । हलो बीजानि ।
 स्वराः शक्तयः ॥ अव्यक्तं कीलकं बहिर्मातृकान्यासे विनियोगः ।
 न्यासः - ब्रह्माऋषये नमः शिरसि । गायत्री छन्दसे नमो मुखे ।
 श्री बहिर्मातृका सरस्वत्यै नमो हृदये । हल्म्योबीजेभ्यो नमो
 गृह्ये । स्वरशक्तिभ्यो नमः पादयोः । अव्यक्ताय कीलकाय नाभौ
 । मातृकान्यासे विनियोगाय नमः सर्वाङ्गिंसु ।

करन्यास : अं कं खं गं घं डं आं अंगुष्ठाभ्यां (हृदयायै) नमः
 । इं चं छं जं झं जं ई - तर्जनीभ्यां (शिरसे) नमः । उं टं ठं
 डं ढं णं ऊं - मध्यमाभ्यां (शिखायै) नमः । एं तं थं दं धं नं ऐं
 - अनामिकाभ्याम (कवचाय) नमः । ओं पं फं बं भं मं औं -
 कनिष्ठिकाभ्यां (नेत्रत्रयाय) नमः ।

अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं अः करतलकर पृष्ठाभ्याम् नमः
 अस्त्राय नमः । इति ॥

ध्यानम् - पश्चाशत् वर्णभेदैः विहितवदनदोः पादहृत्
 कुक्षिवक्षोदेशां भास्वत्कपर्दीकलित शशिकलां इन्दुकुन्दावदाताम् ।
 अक्षस्त्रक् कुंभचिन्तालिखितवरकरां त्रीक्षणां पद्मसंस्थाम्, अच्छा
 कल्पामतुच्छ स्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि ॥ मानसोपचारैः
 पूजनम् -
 लं पृथिव्यात्मकं गन्धं परिं ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

हं आकाशात्मकं पुष्पं परिं ॥
 यं वाय्वात्मकं धूपं परिं ॥
 रं तेजआत्मकं दीपं परिं ॥
 वं अमृतात्मकं नैवेद्यं परिं ॥
 सं सोमात्मकं ताम्बुलं परिं ॥
 छत्रचामरदर्पणमुकुरमुकुटपादुकाः परिं ॥
 सुमुखवृत्तचतुरस्त्रिगोक्षुरयोनीमुद्राः प्रदर्शयेत् ।
 इति संपूज्य ।

(शरीर के अङ्गों पर दाएं हाथ से स्पर्श करे ।)
 (दाएं का मतलब गुजराती में जमणी बाजु और बाएं का मतलब डाबी बाजु ।)
 अं नमः ललाटे । (माथा पर) आं नमः मुखे । (मुख पर)
 इं नमः दक्षिणनेत्रे । (दाएं आंख पर) ईं नमः वामनेत्रे ।
 (बाएं आंख पर) उं नमः दक्षिणकर्णे । (दाएं कान पर) ऊं नमः वामकर्णे । (बाएं कान पर) ऋं नमः दक्षिणनासापुटे ।
 (दाएं नाक पर) ऋं नमः वामनासापुटे । (बाएं नाक पर) लं नमः दक्षिणगंडे । (दाएं गाल पर) लं नमः वामगंडे ।
 (बाएं गाल पर) एं नमः ऊर्ध्वोष्ठे । (ऊपर के होठ पर) ओं नमः ऊर्ध्वदंतपंक्तौ ।
 (ऊपर के दांत के पर) औं नमः अधोदन्तपंक्तौ ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

(नीचे के दांत के पर) अं नमः जिह्वाग्रे । (जीभ के पर)
 अं नमः शिरसि । (शिर के पर)
 कं खं गं घं डं नमः दक्षिणहस्ते संध्यग्रेषु । (दाएं हाथ पर)
 चं छं जं झं झं नमः वामहस्ते सन्ध्यग्रेषु । (बाएं हाथ पर)
 टं ठं डं ढं णं नमः दक्षिणपादे सन्ध्यग्रेषु । (दाएं पैरो पर)
 तं थं दं धं नं नमः वामपादे सन्ध्यग्रेषु । (बाएं पैरो पर)
 पं नमः दक्षिणकुक्षौ । (दाएं कमर पर) फं नमः वामकुक्षौ ।
 (बाएं कमर पर) बं नमः पृष्ठे । (पीछे के हिस्से पर) भं नमः
 नाभौ । (नाभी पर) मं नमः उदरे । (पेट पर) यं त्वगात्मने
 नमः हृदि । (हृदय पर) रं असृगात्मने दक्षिणांसे । (दाएं कटी
 पर) लं मांसात्मने ककुदि । (ककुदि के पर) वं मेदात्मने
 वामांसे । (बाएं कटी भाग पर) शं अस्थ्यात्मने नमः हृदयादि
 दक्षिण हस्ताग्रान्तम् । (हृदय से लेकर दाएं हाथ के अग्रभाग
 तक) षं मञ्जात्मने हृदयादि पादयुगलाय नमः । (हृदय से लेकर
 बाएं हाथ के अग्रभाग तक) सं शुक्रात्मने नमः
 हृदयादिदक्षिणपादान्तम् । (हृदय से लेकर दाएं पैर की उंगली
 के अग्रभाग तक) हं प्राणात्मने मुखाय नमः हृदयादिवाम
 पादान्तम् । (हृदय से लेकर बाएं पैर की उंगली के अग्रभाग
 तक) ऋं जीवात्मने नमः नाभ्यादिहृदयान्तम् । (नाभी से लेकर
 हृदय तक) क्षं पर्मात्मेन नमः हृदयादिमस्तकान्तम् (स्वशरीरेषु)

भूशुध्यादिप्रयोगः

विन्यसेत् । (हृदय से लेकर मस्तक तक) ततः अकारादि
क्षकारान्तं मस्तकादिपादान्तं व्यापकं कुर्यात् । (“अ” से लेकर
“क्ष” कार तक मस्तक से लेकर पैर की अग्रभाग की
उंगलीओ तक पुरे शरीर में व्यापक करे ।)

अनेन यथाशक्तया कृतेन भूशुद्धि भूतशुद्धि प्राणप्रतिष्ठान्त -
मर्तुकान्यासाख्येन कर्मणा श्री प्रधानदेवताः प्रीयन्तां न मम ॥
॥ इति बहिर्मर्तुकान्यासाः ॥

एकादशन्यासाः

गणेशस्य एकादशमहान्यासाः ।

प्रथमोन्यासः -

ध्यानम्

गुणाङ्कं शवराभीतिपाणिरक्ताङ्गं हस्तकम् ।

प्रिययाऽपंलिङ्गितं रक्तं त्रिनेत्रं गणवं भजे ॥

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः - इति नत्वा ।

ॐ गणकऋषये नमः शिरसि । निवृद्धाय त्रीछन्दसे नमः मुखे ।

श्री महागणपतिदेवतायै नमः हृदये । गं बीजाय नमः - गुह्ये ।

ह्रीं श्रीं शक्तिभ्यो नमः - पादयोः । क्लीं कीलकाय नमः - नाभौ

। श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये नमः - सर्वाङ्गिषु ॥१॥

द्वितीयो न्यासः -

ॐ बालगणपतये नमः अंगुष्ठाभ्यां नमः - हृदयाय नमः ।

श्रीं तरुणगणपतये नमः - तर्जनीभ्यां नमः - शिरसे स्वाहा । ह्रीं

भक्तगणपतये नमः - मध्यमाभ्यां नमः - शिखायैवषट् । क्लीं

वीरगणपतये नमः - अनामिकाभ्यां नमः - कवचाय हुम् । ग्लौं

शक्तिगणपतये नमः - कनिष्ठिकाभ्यां नमः नेत्रत्रयाय वौषट् ।

गं द्विजगणपतये नमः - करतलकर पृष्ठाभ्यां नमः - अस्त्राय

फट् ।

गां सिद्धगणपतये नमः - हृदयाय० ।

एकादशन्यासाः

गां उच्छिष्टगणपतये० शिर० ।

गृं विघ्नगणपतये० शिखायै० ।

गैं क्षिप्रगणपतये कवचाय० ।

गौं हेरम्बगणपतये नेत्रत्रयाय० ।

गः लक्ष्मीगणपतये० अस्त्राय० ।

महागणपतये० हृदयादिनाभ्यनाम् ।

विजयगणपतये नाभ्यादिपादान्तम् ।

नृत्यगणपतये० मूर्धादि हृदयान्तम् ॥२॥

तृतीयन्यासः -

ऊर्ध्वगणपतये० वामकरे । एकाक्षरगणपतये० दक्षिणकरे ।

वरगणपतये० उभयहस्तयोः । त्र्यक्षरगणपतये० मूलाधारे ।

क्षिप्रप्रसादगणपतये० हृदये । हरिद्रागणपतये० भ्रूमध्ये ।

एकदन्तगणपतये० कण्ठे । सृष्टिगणपतये० उदरे ।

उद्धण्डगणपतये० नाभौ । ऋणमोचकगणपतये० मुखे ।

द्वुष्णिंदगणपतये० स्कन्धयोः । द्विमुखगणपतये० कट्योः ।

त्रिमुखगणपतये - ऊर्वोः । सिंहगणपतये० जान्वोः ।

योगगणपतये० गुल्फयोः । दुर्गगणपतये० पादयोः ।

संकष्टहरगणपतये० सर्वाङ्गे ॥३॥

चतुर्थन्यासः -

गं गजाननाय० शिरसि । गां विघ्नहर्त्र० दक्षनेत्रे ।

एकादशन्यासाः

गौं सिद्धिदाय० वामनेत्रे । गृं हेरम्बाय० दक्षकर्ण॑ ।
 गें स्कन्दाग्रजाय० वामकर्ण॑ । गैं दीर्घशुण्डाय० दक्षनासायां।
 गौं इभवक्राय० वामनासायां । गौं गजवक्राय० मुखे ।
 गः कपिलाय० गुह्ये । श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं सर्वज्ञे ॥४॥

पञ्चमन्यासः -

ब्रह्मस्वरूपाय० पादयोः । चिद्रूपाय० जान्वोः ।
 जगद्वौजाय० नभौ । आत्मस्वरूपाय० हृदये ।
 वाङ्मयाय० मुखे । विज्ञानमयाय० नासायां ।
 ज्ञानात्मने० नेत्रयोः । अद्वितीयाय० शिरसि ॥५॥

षष्ठमन्यासः -

गुणाधीशाय० शिखायाम् । एकदन्ताय० मूर्धि ।
 वक्रतुण्डाय० ललाटे । लम्बोदराय० भ्रूमध्ये ।
 अग्निनेत्राय० नेत्रयोः । शूर्पकर्णाय० श्रोत्रयोः ।
 आनन्दमयाय० कपोलयोः । जगद्वात्रे० नासिकायाम् ।
 वरदमूर्तये० दन्तेषु । शिवसुताय० चिबुके ।
 चतुर्मूर्तये० ऊर्ध्वोष्ठे । कामारि सूनवे० अधरोष्ठे ।
 सर्वश्वराय० जिह्वायाम् । महानादाय० तालुदेशे ।
 वाणीबलप्रदाय० मुखे । स्थूलकण्ठाय० कण्ठे ।
 वीराय० दक्षबाहुमूले । वरेण्याय० वामबाहुमूले ।
 आमोदाय० हृदये । प्रमोदनाय० वक्षसि । एकरदाय० पृष्ठे ।

एकादशन्यासाः

स्वयंसिद्धाय० स्कन्धयोः । अमूर्तये० स्तनयोः ।
 शाश्वताय० कुक्ष्योः । शक्तिसंयुताय० जठरे ।
 वैमातुराय० नाभौ । अकल्मषाय० गुह्ये । सुभगाय० ऊर्वोः ।
 सौम्याय० जान्वोः । ब्रह्मणस्पतये० पादयोः ।
 अञ्जपाणये० सर्वसन्धिषु । सिद्धार्चितपदाम्बुजाय० हृदि
 सर्वधातुषु । सुभगाय० मनोबुद्ध्यहंकारेषु ।
 श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं० सन्मुखाय नमः - सर्वज्ञे ॥६॥

सप्तमन्यासः -

महेशपुत्रायः शिरसि । विनायकाय० भाले ।
 त्रिनेत्राय० नेत्रेषु । शूर्पकर्णाय० कर्णयोः । हेरंबाय० घ्राणे ।
 गजाननाय० मुखे । गणेशाय० जिह्वायाम् । श्रीकण्ठवल्लभाय०
 कण्ठे । महाबलाय० स्कन्धयोः । विघ्न हर्त्रे० बाह्वोः ।
 परशुभृते० हस्तयोः । स्कन्दपूर्वजाय० हृदये ।
 लम्बोदराय० वक्षसि । सिन्दूरभूषिताय० नाभौ ।
 पार्वतीपुत्राय० जघने । पाशभृते० गुह्ये ।
 जगन्नाथाय० जानुनोः । मूषकवाहनाय० जङ्घयोः । पद्मासनाय०
 गुल्फयोः । दैत्यदर्पध्ने० हृदये । एकदन्ताय० स्तनयोः ।
 गणाधिपाय० दन्तपङ्किषु । मोदकाहाराय० जठरे । ॐ श्रीं ह्रीं
 क्लीं ग्लौं सिद्धिदाय० सर्वज्ञेषु ॥७॥

एकादशन्यासाः

अष्टमन्यासः -

ॐ अणिमायै० शिरसि । श्रीं महिमायै० ललाटे ।
 ह्रीं लघिमायै० भूमध्ये । क्लीं गरिमायै० मुखे । ग्लौं प्रात्यै०
 हृदये । गं प्राकाम्यायै० जठरे । गां ईशितायै० नाभौ ।
 गीं वशितायै० गुह्ये । श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं महागणपतये
 अष्टमहासिधियुताय सर्वाङ्गेषु ॥८॥

नवमन्यासः -

मयूरेश्वरायै० अंगुष्ठाभ्यां नमः । गुणाधीशायै० तर्जनीभ्यां नमः ।
 सुरेन्द्रायै० मध्यमाभ्यां नमः । परेशायै० अनामिकाभ्यां नमः ।
 पुष्टिपतये० कनिष्ठिकाभ्यां नमः । सिद्धिपतये० करमध्ये ।
 बुधिपतये० करपृष्ठे । गुणातीतायै० करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।
 विद्मेश्वरायै० हृदयाय नमः । गजाननायै० शिरसे स्वाहा ।
 भक्तोद्धारकायै० शिखायैवषट् । गजास्यायै० कवचायहुम् ।
 त्रिनेत्रायै० नेत्रत्रयाय वौषट् । एकदन्तायै० अस्त्राय फट् ॥९॥

दशमन्यासः -

वक्रतुण्डायै० दक्षिणहस्ते । शूर्पकर्णायै० वामहस्ते । विद्मेशायै०
 ऊर्ध्वोष्ठे । चिन्तामणये० अधरोष्ठे । गजाननायै० मुखे ।
 लम्बोदरायै० दक्षपादे । एकदन्तायै० वामपादे । विघ्रहत्रे
 शिरसि । ब्रह्मणस्पतये० चिबुके । विनायकायै० दक्षनासायाम् ।
 ज्येष्ठराजायै० बामनासायाम् । विकटायै० दक्षनेत्रे । कपिलायै०

एकादशन्यासाः

वामनेत्रे । धरणीधराय० दक्षिणकर्णे । आशापूरकाय० वामकर्णे
। महोदराय० नाभौ । धूम्रकेतवे० हृदये । मयूरेशाय० ललाटे ।
स्वानन्द वासकराय०

पादादिमूर्धान्तम् । सच्चित्सुखधाम्ने० मस्तकादिपादान्तम् ॥१०॥

एकादशन्यासः -

सुमुखाय० पूर्वाङ्गं मे पातु । एकदन्ताय० दक्षपार्थे मां पातु ।
कपिलाय० पृष्ठभागं मे पातु । गजकर्णाय० वामपार्श्वे मां पातु
। लम्बोदराय० हृदयादिदक्षकरान्तं मे पातु ।
विकटाय० हृदयादिवामकरान्तं मे पातु । विघ्रराजाय०
हृदयादिदक्षपादान्तं मे पातु । गणाधिपाय० हृदयादिवामपादान्तं
मे पातु । धूम्रकेतवे० ऊर्ध्वदेहं मे पातु । गणाध्यक्षाय०
विविधतापौधान् मे पातु । भालचन्द्राय० सर्वाङ्गानि मे पातु ।
गजाननाय० पाशांकुशधरायअस्त्रराजाय हुं फट् स्वाहा - मां
सर्वतः पातु ॥११॥

गणेशकलामातृका न्यासः -

ध्यानम् -

एकदन्तं गजमुखं शुण्डालं मोदकप्रियम् ।
शूर्पकर्णं नमस्यामि शिरसाऽखुवरस्थितम् ॥१॥
अं विघ्नेशहीभ्यां नमः - ललाटे ॥२॥
आं विघ्नराजश्रीभ्यां० मुखवृत्ते । ३

एकादशन्यासाः

इं विनायकपुष्टिभ्यां० दक्षिणनेत्रे । ४
 ईं शिवोत्तमशान्तिभ्यां० वामनेत्रे । ५
 उं विघ्नकृतस्वस्तिभ्यां० दक्षकर्णे । ६
 ऊं विघ्नहृतसरस्वतीभ्यां० वामकर्णे । ७
 ऋं गणस्वाहाभ्यां० दक्षिणनासायाम् । ८
 ऋं एकदन्तसुमेधाभ्यां० वामनासायाम् । ९
 लं द्विदन्तकान्तिभ्यां० दक्षकपोले । १०
 लृं गजवक्रकामिनीभ्यां० वामकपोले । ११
 एं निरंजनमोहिनीभ्यां० ऊर्ध्वोष्ठे । १२
 ऐं कपर्दिवटीभ्यां० अधरोष्ठे । १३
 ओं दीर्घजिह्वपार्वतीभ्यां० ऊर्ध्वदन्तपंक्तौ । १४
 औं शंकुकर्णज्वालिनीभ्यां० अधोदन्तपंक्तौ । १५
 अं वृषभध्वजनन्दाभ्यां० शिरसि । १६
 अः गणेशसु रेशीभ्यां० मुखे । १७
 कं गजेन्द्रकामरूपिणीभ्यां० दक्षिणबाहुमूले । १८
 खं शूर्पकर्णोमाभ्यां० दक्षिणकूर्परे । १९
 गं त्रिलोचनतेजोवतीभ्यां० दक्षिणमणिबन्धे । २०
 घं लम्बोदरसत्याभ्यां० दक्षिणकराङ्गुलिमूले । २१
 उं महानन्दविघ्नेशीभ्यां० दक्षिण कराङ्गुल्यग्रे । २२
 चं चतुर्मूर्तिस्वरूपिणीभ्यां० वामबाहुमूले । २३

एकादशन्यासाः

छं सदाशिवकामदाभ्यां० वामकूर्परे । २४
 जं आमोदमदजिह्वाभ्यां० वाममणि बन्धे । २५
 झं दुर्मुखभौतिभ्यां० वामहस्ताङ्गुलिमूले । २६
 अं सुमुखभौतिकीभ्यां० वामकराङ्गुल्यग्रे । २७
 टं प्रमोदसीताभ्यां० दक्षपादमूले । २८
 ठं एकपादरमाभ्यां० दक्षपादजानुनि । २९
 डं द्विजिह्वमहिषीभ्यां० दक्षगुल्फे । ३०
 ढं शूरभंजनीभ्यां० - दक्षपादाङ्गुलिमूले । ३१
 णं वीरविकिरणाभ्यां० दक्षपादाङ्गुल्यग्रे । ३२
 तं षण्मुखभृकुटीभ्यां० वामपादमूले । ३३
 थं वरदलज्जाभ्यां० वामजानुनि । ३४
 दं वामदेवदीर्घघोणाभ्यां० वामगुल्फे । ३५
 धं वक्रतुण्ड धनुर्धराभ्यां० वामपादाङ्गुलिमूले । ३६
 नं द्विरदयामिनीभ्यां० वामपादाङ्गुल्यग्रे । ३७
 पं सेनानीरात्रिभ्यां० दक्षपार्श्वे । ३८
 फं कामान्धग्रामणीभ्यां० वामपार्थे । ३९
 बं मत्तकाशिप्रभाभ्यां० पृष्ठे । ४०
 भं विमत्तलोललोचनाभ्यां० नाभौ । ४१
 मं मत्तवाहनचञ्चलाभ्यां० जठरे । ४२
 यं त्वगात्मजटिदीप्तिभ्यां० हृदये । २३

पात्रासादनम्

रं असृगात्मभ्यां मुण्डिसुभगाभ्यां० दक्षांसे । ४४

लं मांसात्मभ्यां खङ्गिदुर्भगाभ्यां० हृदये । ४५

वं मेदात्मभ्यां वरेण्यशिवाभ्यां० वामांसे । ४६

शं अस्थ्यात्मभ्यां वृषकेतनभगाभ्यां० हृदयादिदक्षहस्तान्तम् ।

४७

षं मञ्जात्मभ्यां भक्तिप्रियभगिनीभ्यां० हृदयादिवामहस्तान्तम् ।

४८

सं शुक्रात्मभ्यांगणेशभोगिनीभ्यां० हृदयादिदक्षपादान्तम् । ४९

हं प्राणात्मभ्यां मे घनादसुभगाभ्यां० हृदयादिवामपादान्तम् । ५०

ळं शक्तयात्मभ्यां व्यासिकालरात्रिभ्यां० जठरे । ५१

क्षं परमात्मभ्यां गणेश्वरकालिकाभ्यां० मुखे ।

इति कलान्यासः ॥

पात्रासादनप्रयोगः

बिन्दुत्रिकोण वृत्तचतुरस्त्रात्मके सामान्यार्धयत्रे मध्ये मूलं, त्रिकोणे त्रिपदानि, वृत्ते मातृकाः यन्नाग्नेयां हृदयं, ईशान्यां शिरः, नैऋत्यां शिखा, 'वायव्यां कवचम् । मध्ये नेत्रत्रयं सर्वतः अस्त्रान्यसेत् । विशेषार्धयत्रे षट्कोणे त्रिभागस्य विद्वावृत्तिरिति विशेषः । एवं पाद्य - अर्ध्य - आचमनीय - मधुपर्क - प्रोक्षणी यन्नाणि सामान्यार्धवत् संसाध्य यन्नाणि -

पात्रासादनम्

संपूज्य यत्रोपरि त्रिपादिकामाधारान्वा मूलमन्त्रेण प्रक्षालितान्
 संस्थाप्य - ॐ मं दशकलात्मने वह्निमण्डलाय
 अमुकदेवतासामान्यादि पात्राधारेभ्यो नमः - इत्याधारान् संपूज्य
 विशेषार्धपात्राधारे दशकलाः पूजयेत् - १ यं धूम्रार्चिषे नमः २ रं
 ऊष्मायै नमः ३ लं ज्वलिन्यै नमः ४ वं ज्वालिन्यै नमः ५ शं
 विस्फुलिंगिन्यै नमः ६ षं सुश्रियै नमः ७ सं सुरूपायै नमः ८
 हं कपिलायै नमः ९ ळं हव्यवाहायै नमः १० क्षं कव्यवाहायै
 नमः - इति आवाह्य कलादेवताभ्यो नमः संपूज्य - पात्राणि
 बीजेन प्रक्षाल्य 'फङ् । इति धूपयित्वा मूलेन गायत्रा वा
 संस्थाप्य ॐ व्दादशकलात्मने सूर्यमण्डलाय सामान्यादिपात्रेभ्यो
 नमः - इति सम्पूज्य विशेषार्धपात्रे व्दादशकलाः पूजयेत् - १
 कं भं तपिन्यै नमः २ खं बं तापिन्यै नमः । ३ गं फं धूम्रायै
 नमः ४ घं पं मरीच्यै नमः ५ डं नं ज्वालिन्यै नमः ६ चं धं
 रुच्यै नमः ७ छं दं सुषुम्णायै नमः ८ जं थं भोगदायै नमः ९
 इं तं विश्वायै नमः १० जं णं बोधिन्यै नमः ११ टं ढं धारिण्यै
 नमः १२ ठं डं क्षमायै नमः - इत्यावाह्य - कलादेवताभ्यो नमः
 - इति सम्पूज्य सामान्यार्धपाद्यार्था चमनीय मधुपर्क
 प्रोक्षणीपात्रेषु मूलेन जलमापूर्य विशेषार्धपात्रे तु विलोममातृकया
 शुद्धजलमापूर्य - ॐ क्षं ळं हं सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं
 पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं जं इं जं छं चं डं घं गं खं कं

पात्रासादनम्

अः अं औं ओं ऐं एं लृं लं ऋं ऋं ऊं ऊं ईं ईं आं अं - इति
जलं प्रपूर्य ॐ षोडशकलात्मने चन्द्रमण्डलाय
अमुकदेवतासामान्यादिपात्रामृतेभ्यो नमः - इति संपूज्य
षोडशकलाः पूजयेत् -

अं अमृतायै नमः ॥१॥ आं मानदायै नमः ॥२॥ ईं पूषायै नमः
॥३॥ ईं तुष्टयै नमः ॥४॥ ऊं पुष्टयै नमः ॥५॥ ऊं रत्यै नमः
॥६॥ ऋं धृत्यै नमः ॥७॥ ऋं शशिन्यै नमः ॥८॥ लं चंद्रिकायै
नमः ॥९॥ लृं कान्त्यै नमः ॥१०॥ एं ज्योत्स्नायै नमः ॥११॥
ऐं श्रियै नमः ॥१२॥ ओं प्रीत्यै नमः ॥१३॥ औं अंगदायै नमः
॥१४॥ अं पुर्णायै नमः ॥१५॥ अः पूर्णामृतायै नमः ॥१६॥

इत्यावाह्य कलादेवताभ्यो नमः - इति संपूज्य -
तत्र 'क्रों' इत्यंकुशमुद्रया तीर्थान्यावाह्य - 'हुं' इति
कवचेनावगुण्ठ्य - 'फड्' इत्यस्त्रेण संरक्ष्य " इति धेनुमुद्रया
अमृतीकृत्य गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य विशेषार्धं मूलेन देवमावाह्य
आवाहनादि दशमुद्राः प्रदर्शयेत् ॥

मूलेन सम्पूज्य मत्स्यमद्रयाऽच्छाद्य मूलमत्रेणसामान्यादि
षद्वात्राण्यष्टवारं, विशेषार्धं तु षोडशवारमभिमन्त्रयेत् ॐ
विशेषार्धबिन्दुं
सर्वपात्रेषुनिक्षिप्य अङ्गशमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

महागणपतिपूजन

ततः पाद्यपात्रे श्यामाकदूर्वाविष्णुक्रान्तादीनि निक्षिपेत् । अर्घपात्रे
सर्षपतिलदूर्वाकुशप्रक्षेपः ।

आचमनीयपात्रे जातीफलैलालवंगकंकोल प्रक्षेपः ।

मधुपर्कपात्रे दधिमधुघृतप्रक्षेपः ।

विशेषाबिन्दु सर्वपात्रेषु प्रक्षिप्य ।

प्रोक्षणीपात्रात् किञ्चिञ्चलमादाय - गणेशपूजाकाले तु यानि
यानीह सांप्रतम् । वस्तूनि सौरभाद्यानि पवित्राणि भवन्तु वै -
इत्यात्मनः पूजाद्रव्योपहाराणां पवित्रताऽस्तु । सामान्यार्घजलं
पूजापात्रे निक्षिपेत् । विशेषार्घजलेन तर्पणम् ।
। इति पात्रासादनम् ।

~श्रीमहागणपतिपूजन~

आचम्य प्राणानायम्य - जलमादाय

पूजा अधिकारार्थं देहे न्यासांश्च करिष्ये ॥

१. ॐ श्रीसुमुखाय नमः । वामहस्ते

२. ॐ गणाधिपाय नमः । दक्षिण हस्ते

३. ॐ उमापुत्राय नमः । वामपादे

४. ॐ गजाननाय नमः । दक्षिणपादे

५. ॐ श्रीलंबोदराय नमः । वामजानौ

६. ॐ हरसूनवे नमः । दक्षिण जानौ

महागणपतिपूजन

७. ॐ गजकर्णाय नमः । वामकट्यां
 ८. ॐ वक्रतुण्डाय नमः । दक्षिणकट्यां
 ९. ॐ गृहा ग्रजाय नमः । नाभौ
 १०. ॐ एकदंताय नमः । हृदये
 ११. ॐ विकटाय नमः । वामबाहुमूले
 १२. ॐ विनायकाय नमः । दक्षिणबाहुमूले
 १३. ॐ कपिलाय नमः । मुखे
 १४. ॐ गजदंताय नमः । दंतपंक्तौ
 १५. ॐ विघ्नराजाय नमः । वामनेत्रे
 १६. ॐ बट्वे नमः । दक्षिणनेत्रे
 १७. ॐ सुशग्रगण्याय नमः । ललाटे
 १८. ॐ हेरंबाय नमः । शिरसि
 १९. ॐ महागणपतये नमः । सर्वांगे
- इति देहन्यास कृत्वा -
- हीं गां अगुष्टाभ्यां नमः गां हृदयाय नमः ॥
- हीं गीं तर्जनीभ्यां नमः गीं शिरशे स्वाहा ॥
- हीं गूं मध्यमाभ्यां नमः गूं शिखायै वषट् ॥
- हीं गैं अनामिकाभ्यां नमः गैं कवचाय हुं ॥
- हीं गौं कनिष्ठिका भ्यां नमः नेत्रत्रयाय वौषट् ॥
- हीं गः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः गः अस्त्राय फट् ॥

महागणपतिपूजन

देवंन्यासं कृत्वा -

॥ श्री गणपति पूजनम् ॥

ध्यानम् -

श्वेताङ्गं श्वेतवस्त्रं सितकुसुमगणैः पूजितं श्वेतगन्धैः
 क्षीराब्धौ रत्नदीपैः सुरतरुविमले रत्नसिंहासनस्थम् ।
 दोर्भिः पाशाङ्कशेषा भयधृतिविशदं चंद्रमौलिं त्रिनेत्रं
 ध्यायेच्छान्त्यर्थमीशं गणपतिममलं श्री समेतं प्रसन्नम् ॥

मूलम् - ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं साङ्गाय सपरिवाराय महागणपतये
 नमः ध्यायामि ॥

आवाहनम्

एह्येहि विघ्नेश्वर विघ्नशांत्यै पाशां कुशाज्ञान्वरदं दधान ।
 सर्पाक्ष सूत्रावरमंदमूर्ते रक्षाध्वरं नो भगवान् नमस्ते ॥

आसनम् -

लंबोदर श्री सुरवंद्य देव सिंहारिवक्रारुण पद्मपीठे ।
 सुवर्ण रत्नोज्वल दिव्यरूपे स्थिरो भवत्वं मम कर्महेतोः ॥

पाद्यम् -

सुवर्णपात्रे कुसुमान्विते च गंगाजलेनाक्षत गंधयुक्तम् ।
 भक्यार्पितं देव गृहाण पाद्यं प्रसन्न विघ्नाधिपते नमोऽस्तु ॥

अर्घ्यम् -

उमासुत श्रीशिवपुत्र देव विघ्नेश विघ्नादि निवारक त्वम् ।

महागणपतिपूजन

दत्तं मयार्थ्यं परितुष्टये ते गृहाणं भूयो भगवन्नमस्ते ॥

आचमनीयम् -

सरिङ्गलं पुष्पं सुवासितं च नानारसैश्वाभियुतं गणेश ।

निवेदयाम्याध्वरं विघ्नशांत्यै प्रसीदं विघ्नाधिपते नमोऽस्तु ॥

पंचामृतम् -

तोयैश्वं दुग्धदधिमाक्षिकं सर्पिराद्यै सीतायुतै कनककुंभधृतैः

समंत्रैः ।

कर्पूरं केशरसुगांधि विमिश्रितैश्वं स्नानार्थमर्पितमिदं विधिवत्
गृहाण ॥

पयः -

कामधेनु समुद्भूतं देवर्षीं पितृतृप्तिदम् ।

पयोददामि देवेश स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

दधि -

चन्द्रमण्डलशंकाशं सर्वदेवप्रियंदधि ।

स्नानार्थं तेमयादतं प्रित्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

घृत -

आज्ज्यं सुरुणामाहरं, आज्ज्यं यज्ञे प्रतिष्ठिताम् ।

अज्ज्यं पवित्रं परमं, स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

मधु -

सर्वैषधीं समुत्पन्नं पीयुषं सदृशं मधु ।

महागणपतिपूजन

स्नानार्थं ते प्रयच्छामि गृह्यतां परमेश्वर ॥

शर्करा -

इक्षुदन्डं समुदभूतं दिव्यं शर्करया हरिम् ।

स्नापयामि मयाभक्त्या प्रीतोभव सुरेश्वर ॥

आचमनीय -

सु यक्षपंकस्थजलेन चाह, मनेकतीर्था हृतकेन ढुँढि ।

चितेन शुद्धेनच स्नापयामि, स्नानं मयादत्तं मथोगृहाण ॥

उद्वर्तनम् -

नानासुगन्धिद्रव्यं च चन्दनं रजनीयुतम् ।

उद्वर्तनं मया दतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

स्नानम् -

कावेरी नर्मदावेणी तुंगभद्रा सरस्वती ।

गंगा च यमुना तोयं मयास्नानार्थमर्पितम् ॥

गन्धपुष्पाक्षतैः पंचोपचारैः अर्चयेत्

लं पृथिव्यात्मकं गंधं परिकल्पयामि

हं आकाशात्मकं पुष्पं परिकल्पयामि

यं वायवात्मकं धूपं परिकल्पयामि

रं वह्न्यात्मकं दीपं परिकल्पयामि

वं अमृतात्मकं नैवेद्यं परिकल्पयामि

सं सर्वात्मकं तांबुलादी राजोपचारान् परिकल्पयामि

महागणपतिपूजन

संकल्प - अनेन पूर्वाराधनेन महागणपति प्रीयताम् । निर्माल्यं
उत्तरे विसृज्य । हस्तौ प्रक्षाल्य - पुनः गंध पुष्पाक्षतैः संपूज्य
अभिषेकंआरभेत् ।

(गणपतिअर्थर्वशीर्ष अथवा पुराणोक्तं गणपति स्तोत्रं अथवा
गणपतिमहिम्न स्तोत्रम् से अभिषेक करें ।)

शुद्धोदक स्नानम् -

गंगा महेन्द्रा सरयू पयोष्णी नदीनदेभ्यश्च समुद्र मध्यात् ।
नीतं मया स्नानजलं तवार्थ गृहाण देवेश गणाधिनाथ ॥

वस्त्रोपवस्त्र -

रक्तांबरं रक्तसुवेष्टनं च रक्तोत्तरीयं दृढपट्टकूलम् ।
लंबोदर ऋक्ष गृहाण प्रीत्या प्रसीद विद्वाधिपते नमोऽस्तु ॥

उपवीतम् -

यज्ञोपवीतं त्रिगुणीकृतं वै सुवर्ण सूत्रैर्दृढ ग्रन्थि युक्तम् ।
निवेदये ते सुखसाधनार्थं नागेश सूत्रान्वित दाममूर्ते ॥

गंधम् -

कर्पूरयुक्तं शशिरोचनेन कस्तुरिकां चंदनं लेपकाद्यैः ।
युक्तं तथा कुंकुम केशराद्यै गंधं गणेशाय निवेदयामि ॥

सिंदूर -

गणपतिप्रियं बालसूर्यभं, पवनसूनुना स्वीकृतं सदा ।
सुरभिवासितं सूक्ष्मचूर्णकं, जनप गृह्यतां नागसंभवम् ॥

महागणपतिपूजन

पुष्पम् -

जात्यादि पुष्प ग्रथितानि देव पुन्नाग पुष्पाणि सुगंधितानि ।
विनायक त्वं सुरराज वंद्य गृहाण माल्यानि मयाऽर्पितानि ॥

दूर्वा -

दूर्वाकुरान्वै मनसा प्रदत्तान् त्रिपंचपत्रै र्युतकांश्च स्निग्धान् ।
गृहाण विघ्नेश्वर संख्यया त्वं मयाह्यतांस्ते गणराज ढुँढे ॥

अथांगपूजा -

हस्ते गन्ध पात्रं गृहीत्वा दक्षिणेनार्चयेत् ।

१.ॐ गणेश्वराय नमः पादौ पूजयामि । २.ॐ विघ्नराजाय नमः
जानुनी पूजयामि । ३.ॐ आखुवाहनाय नमः उरु पूजयामि ।
४.ॐ हेरंबाय नमः कटिं पूजयामि । ५.ॐ कामारिसूनवे नमः
नाभिं पूजयामि । ६.ॐ लंबोदराय नमः उदरं पूजयामि ।
७.ॐ गौरीसुताय नमः स्तनौ पूजयामि । ८.गणनायकाय नमः
हृदयं पूजयामि । ९.ॐ स्थूलकठाय नमः कंठं पूजयामि ।
१०.ॐ स्कन्दाग्रजाय नमः स्कन्धौ पूजयामि । ११.ॐ
पाशहस्ताय नमः हस्तौ पूजयामि । १२.ॐ गजवक्राय नमः
वक्रं पूजयामि । १३.ॐ विघ्नहर्त्रे ललाटं पूजयामि । १४.ॐ
सर्वेश्वराय नमः शिरः पूजयामि । १५.ॐ श्री गणाधिपाय नमः
सर्वाङ्गं पूजयामि ॥

॥ अथ एकविंशति पत्र पूजा ॥

महागणपतिपूजन

(अगर सभी पत्र प्राप्त न हो तो दुर्वा से पूजा करें)

ॐ गणाधिपाय नमः अश्वस्थपत्रं समर्पयामि ।

ॐ सुमुखाय नमः भुंगराजपत्रं समर्पयामि ।

ॐ उमापुत्राय नमः बिल्वपत्रं समर्पयामि ।

ॐ गजवक्षाय नमः श्वेतदूर्वापत्रं समर्पयामि ।

ॐ लंबोदराय नमः बद्रीपत्रं समर्पयामि ।

ॐ हरसूनये धत्तूरपत्रं समर्पयामि ।

ॐ गृहाग्रजाय नमः दुर्वापत्रं समर्पयामि ।

ॐ गजकर्णायनमः अपामार्ग पत्रं समर्पयामि ।

ॐ एकदंताय नमः बृहतीपत्रं समर्पयामि ।

ॐ इभवक्षाय नमः शमीपत्रं समर्पयामि ।

ॐ मूषकवाहनाय नमः करवीरपत्रं समर्पयामि ।

ॐ विनायकाय नमः वेणुपत्रं समर्पयामि ।

ॐ कपिलाय नमः अर्कपत्रं समर्पयामि ।

ॐ भिन्नदंताय नमः अर्जुनपत्रं समर्पयामि ।

ॐ पलीहिताय नमः विष्णुक्रांतापत्रं समर्पयामि ।

ॐ बहवे नमः दाढिमीपत्रं समर्पयामि ।

ॐ भालचंद्राय नमः देवदारुपत्रं समर्पयामि ।

ॐ हेरंबाय नमः मरूपत्रं समर्पयामि ।

ॐ सिद्धिदाय नमः सिंदूवारपत्रं समर्पयामि ।

महागणपतिपूजन

ॐ सुराग्रजाय नमः जातीपत्रं समर्पयामि ।

ॐ विघ्नराजाय नमः केतकीपत्रं समर्पयामि ।

आवरणपूजा

वामभागे पात्रे विशेषार्धं जलं प्रक्षिप्य वाम हस्तेन आर्द्धकेण
दूर्वाङ्कुरैर्वा तर्पणम् -

दक्षिणभागे पात्रे सामान्यार्धजलं प्रक्षिप्य दक्षिणहस्तेन
अक्षतार्पणं संकल्पश्च कुर्यात् ।

देवं प्रार्थयेत् -

सच्चिन्मयपरो देवः परा मृतचरुप्रियः ।

अनुज्ञां देहि मे देव परिवारार्चनाय ते ॥

यन्त्रप्रतिमयोरुपरि दक्षिणहस्तेन अक्षतान् ।

वामकरधृतदूर्वाङ्कुरार्द्धकर्खण्डेन तर्पणं कार्यम् ॥

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय
स्वाहा ॐ सपरिवाराय महागणपतये नमः

महागणपतिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि (एवं १० दशवारम्)

१ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गां हृदयाय नमः ।

हृदयश्रीपादुका तर्पयामि ।

२ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गीं शिरसे स्वाहा ।

शिरः श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि ।

३ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गूं शिखायै वषट् ।

महागणपतिपूजन

शिखश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि ।

४ ओँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गैं कवचाय हुम् ।

कवचश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि ।

५ ओँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गौं नेत्रत्रयाय वौषट् ।

नेत्रत्रयश्रीपादकां पूजयामि तर्पयामि ।

६ ओँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गः अस्त्राय फट् ।

अस्त्रश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि ।

७ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं दिव्यौघेभ्यो गुरुभ्यो नमः ।

दिव्यौघश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि ।

८ ओँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं सिद्धौघेभ्यो गुरुभ्यो नमः ।

सिद्धौघगुरुश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि ।

९ ओँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं मानवौघेभ्यो गुरुभ्यो नमः ।

मानवौघगुरुश्री पादुकां पूजयामि तर्पयामि ।

प्रथमावरणदेवताभ्यो नमः । सकलपूजार्थं गन्धपुष्पाभ्यां संपूज्य

। सामान्यार्धजलमादाय -

एताः प्रथमावरणदेवताः साङ्गाः सपरिवाराः सायुधाः सशक्तिकाः

पूजितास्तर्पिताः सन्तु ।

सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ।

पुष्पाङ्गिलिमादाय -

अभीष्टसिद्धि मे देहि शरणागतवत्सलः ।

महागणपतिपूजन

भक्त्या समर्पये तुम्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥

जलमादाय -

अनेन प्रथमावरणार्चनेन सपरिवारो महागणपतिः प्रीयताम् ।

२ द्वितीयावरणम्

१ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं श्री श्रीपतिभ्यां० श्री श्रीपतिश्रीपादुकां०

।

२ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गिरिजागिरिजापतिभ्यां०

गिरिजागिरिजापतिश्रीपादुकां० ।

३ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं रतिरतिपतिभ्यां०

रतिरतिपतिश्रीपादुकां० ।

४ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं महीमहीपतिभ्यां०

महीमहीपतिश्रीपादुकां० ।

५ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं ऋद्ध्यामोदप्रमोदाभ्यां०

ऋद्ध्यामोदप्रमोदश्रीपादुकां० ।

६ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं समृद्धिप्रमोदाभ्यां०

समृद्धिप्रमोदश्रीपादुकां० ।

७ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं कान्तिसुमुखाभ्यां०

कान्तिसुमुखश्रीपादुकां० ।

८ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं मदनावती दुर्मुखाभ्यां०

मदनावतीदुर्मुखश्रीपादुकां० ।

महागणपतिपूजन

९ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं मदद्रवाविघ्नाभ्यां०

मदद्रवाविघ्न श्रीपादुकां० ।

१० ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं द्राविणीविघ्नकर्तृभ्यां०

द्राविणीविघ्नकर्तृश्रीपादुकां० ।

११ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं वसुधाराशंखनिधिभ्यां०

वसुधाराशंखनिधिश्रीपादुकां० ।

१२ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं वसुमतीपद्मनिधिभ्यां०

वसुमतीपद्मनिधिश्रीपादुकां० ।

द्वितीयावरणदेवताभ्यो नमः सकलपूजार्थं गन्धपुष्पाभ्यां

संपूजयामि ॥

जलमादाय -

एता द्वितीयावरणदेवताः० तर्पिताः सन्तु । सत्याः० कामाः ।

पुष्पाङ्गलिमादाय० -

अभीष्टसिद्धिं० द्वितीयावरणार्चनम् ।

अनेन द्वितीयावरणार्चनेन सपरिवारो महागणपतिः प्रीयताम्॥

अथ तृतीयावरणम् -

१ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं अणिमायै० अणिमाश्रीपादुकां० ।

२ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं महिमायै० महिमाश्रीपादुकां० ।

३ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं लघिमायै० लघिमाश्रीपादुकां० ।

४ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गरिमायै० गरिमाश्रीपादुकां० ।

महागणपतिपूजन

५ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं प्रात्यै० प्रातिश्रीपादुकां० ।

६ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं प्राकाम्यायै० प्राकाम्याश्रीपादुकां० ।

७ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं ईशितायै० ईशिताश्री० ।

८ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं वशितायै० वशिताश्रीपादुका० ।

तृतीयावरणम् गन्ध० पूजयामि ।

जलमादाय -

एताः तृतीया० तर्पिताः सन्तु । सत्याः० कामाः ।

पुष्पाञ्जलिमादाय० -

अभीष्टसिद्धिं० तृतीयावरणार्चनम् । अनेन तृतीया० गणपतिः

प्रीयताम् ॥

चतुर्थावरणम् -

१ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं आं ब्राह्म्यै - ब्राह्मीश्रीपादुकां० ।

२ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं ईं माहेश्वर्यै० माहेश्वरी शक्तिश्रीपादुकां० ।

३ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं ऊं कौमार्यै० कौमारी श्रीपादुकां० ।

४ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं वैष्णव्यै० वैष्णवीपादुकां० ।

५ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं लृं वाराह्यै० वाराहीश्रीपादुकां० ।

६ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं ऐं माहेन्द्र्यै० माहेन्द्रीश्रीपादुकां० ।

७ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं औं चामुण्डायै चामुण्डा श्रीपादुकां० ।

८ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं अः महालक्ष्म्यै० महालक्ष्मीश्रीपादुकां० ।

चतुर्थावरण० संपूजयामि ॥

महागणपतिपूजन

जलमादाय -

एताः चतुर्थां सन्तु । सत्यां कामाः ।

पुष्पाञ्जलिमादाय०

अभीष्ट० चतुर्थावरणार्चतम् । अनेन० चतुर्थावरणदेवताः
प्रीयन्ताम् ।

अथपञ्चमावरणम् -

१ ऊँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं लं इन्द्राय० इन्द्रश्रीपादुकां० ।

२ ऊँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं रं अग्न्ये० अग्निश्रीपादुकां० ।

३ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं यं यमाय० यमश्रीपादुकां० ।

४ ऊँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं क्षं स्वहस्ताय रक्षोऽधिपतये नरवाहतभ्य
सपरिवाराय निर्ऋतयेः० निर्ऋतिश्रीपादुकां० ।

५ ऊँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं वं वरुणाय० वरुणयश्रीपादुकां० ।

६ ऊँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं वायवे० वायुश्रीपादुकां० ।

७ ऊँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं सं सोमाय० सोमश्रीपादुकां० ।

८ ऊँ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं हं ईशानाय० ईशानश्री० ।

समस्तावरण० संपूजयामि ।

जलमादाय -

एताः समस्ता देवताः० सन्तु । सत्यां कामाः ।

पुष्पाञ्जलिमादाय० -

महागणपतिपूजन

अर्भीष्ट० समस्तावरणार्चनम् । अनेन समस्तावरणार्चनेन साङ्गः
सपरिवारो महागणपतिः प्रीयताम् । इत्यावरणपूजा ॥

जलमादाय -

मम सकुटुम्बस्यमहागणपति कृपा फ़ल प्राप्ति अर्थं अष्टोत्तरश
नामभिः

प्रतिनाम दूर्वाङ्कुर रक्तकर्णिकारपुष्पसमर्पणं करिष्ये ॥

श्रीगणपतिगकाराष्टोत्तरशतनामावली

ॐ गकाररूपाय नमः । ॐ गंबीजाय नमः । ॐ गणेशाय
नमः ।

ॐ गणवन्दिताय नमः । ॐ गणाय नमः । ॐ गण्याय नमः ।

ॐ गणनातीतसद्गुणाय नमः । ॐ गगनादिकसृजे नमः ।

ॐ गङ्गासुताय नमः । ॐ गङ्गासुतार्चिताय नमः । १०

ॐ गङ्गाधरप्रीतिकराय नमः । ॐ गवीशेष्याय नमः ।

ॐ गदापहाय नमः । ॐ गदाधरनुताय नमः ।

ॐ गद्यपद्यात्मकवित्वदाय नमः । ॐ गजास्याय नमः ।

ॐ गजलक्ष्मीपते नमः । ॐ गजावाजिरथप्रदाय नमः ।

ॐ गञ्जानिरतशिक्षाकृतये नमः । ॐ गणितज्ञाय नमः । २०

(ॐ गणोत्तमाय नमः ।)

ॐ गण्डदानाश्चिताय नमः । ॐ गन्त्रे नमः ।

ॐ गण्डोपलसमाकृतये नमः । ॐ गगनव्यापकाय नमः ।

महागणपतिपूजन

ॐ गम्याय नमः । ॐ गमनादिविवर्जिताय नमः ।

ॐ गण्डदोषहराय नमः । ॐ गण्डभ्रमद्भुमरकुण्डलाय नमः ।

ॐ गतागतज्ञाय नमः । ॐ गतिदाय नमः । ३०

ॐ गतमृत्यवे नमः । ॐ गतोद्भवाय नमः । ॐ गन्धप्रियाय नमः ।

ॐ गन्धवाहाय नमः । ॐ गन्धसिन्धुरवृन्दगाय नमः ।

ॐ गन्धादिपूजिताय नमः । ॐ गव्यभोक्ते नमः ।

ॐ गर्गादिसन्तुताय नमः । ॐ गरिष्ठाय नमः ।

ॐ गरभिदे नमः । ४०

ॐ गर्वहराय नमः । ॐ गरलिभूषणाय नमः । ॐ गविष्ठाय नमः ।

ॐ गर्जितारावाय नमः । ॐ गभीरहृदयाय नमः । ॐ गदिने नमः ।

ॐ गलत्कुष्ठहराय नमः । ॐ गर्भप्रदाय नमः ।

ॐ गर्भरक्षकाय नमः । ॐ गर्भधाराय नमः । ५०

ॐ गर्वासिशेशुज्ञानप्रदाय नमः । ॐ गरुत्मतुल्यजवनाय नमः ।

ॐ गरुडध्वजवन्दिताय नमः । ॐ गयेडिताय नमः ।

ॐ गयाश्राद्धफलदाय नमः । ॐ गयाकृतये नमः ।

ॐ गदाधरावतारिणे नमः । ॐ गन्धर्वनगराचिताय नमः ।

महागणपतिपूजन

ॐ गन्धर्वगानसन्तुष्टाय नमः । ॐ गरुडाग्रजवन्दिताय नमः ।

६०

ॐ गणरात्रसमाराध्याय नमः । ॐ गर्हणास्तुतिसाम्यधिये नमः ।

।

ॐ गर्ताभनाभये नमः । ॐ गव्यूतिदीर्घतुण्डाय नमः ।

ॐ गमस्तिमते नमः । ॐ गर्हिताचारदूराय नमः ।

ॐ गरुडोपलभूषिताय नमः । ॐ गजारिविक्रमाय नमः ।

ॐ गन्धमूषवाजिने नमः । ॐ गतश्रमाय नमः । ७०

ॐ गवेषणीयाय नमः । ॐ गहनाय नमः ।

ॐ गहनस्थमुनिस्तुताय नमः । ॐ गवयच्छिदे नमः ।

ॐ गण्डकभिदे नमः । ॐ गह्वरापथवारणाय नमः ।

ॐ गजदन्तायुधाय नमः । ॐ गर्जद्रिपुम्नाय नमः ।

ॐ गजकर्णिकाय नमः । ॐ गजचर्मामयच्छेत्रे नमः । ८०

ॐ गणाध्यक्षाय नमः । ॐ गणार्चिताय नमः ।

ॐ गणिकानर्तनप्रीताय नमः । ॐ गच्छते नमः ।

ॐ गन्धफलीप्रियाय नमः । ॐ गन्धकादिरसाधीशाय नमः ।

ॐ गणकानन्ददायकाय नमः । ॐ गरभादिजनुर्हर्त्रे नमः ।

ॐ गण्डकीगाहनोत्सुकाय नमः । ॐ गण्डूषीकृतवाराशये नमः । ९०

ॐ गरिमालधिमादिदाय नमः । ॐ गवाक्षवत्सौधवासिने नमः ।

महागणपतिपूजन

ॐ गर्भिताय नमः । ॐ गर्भिणीनुताय नमः ।
 ॐ गन्धमादनशैलाभाय नमः । ॐ गण्डभेरुण्डविक्रमाय नमः ।
 ॐ गदिताय नमः । ॐ गद्भदारावसंस्तुताय नमः ।
 ॐ गह्वरीपतये नमः । ॐ गजेशाय नमः । १००
 ॐ गरीयसे नमः । ॐ गद्येद्याय नमः । ॐ गतभिदे नमः ।
 ॐ गदितागमाय नमः । ॐ गर्हणीयगुणाभावाय नमः ।
 ॐ गङ्गादिकशुचिप्रदाय नमः ।
 ॐ गणनातीतविद्याश्रीबलायुष्यादिदायकाय नमः ॥ १०८
 ॥ इति श्रीगणपतिगकाराष्टोत्तरशतनामावली समाप्ता ॥

सौभाग्यद्रव्यम् -

ॐ अहिरिवभोगै०
 श्वेताबिरं रक्तगुलालचूर्णं सिंदूरं चूर्णान्वितं पीतचूर्णम् ।
 अनन्यं भावेन समर्पितं ते गृहाणं विघ्नाधिपते नमस्ते ॥
 प्रभो हरिद्रामविरं गुलालं सिन्दूरकंकुङ्ममर्पयामि ।
 सुवासितं वस्तु सुवासमूतैर्गृहाणं विश्वेश्वरं शोभनार्थम् ॥
 मूलम्० - नानापरिमलसौभाग्यद्रव्याणि समर्पयामि ॥

धूपः -

दशांग गुणगल युतं सुगंधं मनोरमं चंदनं दारुकाद्यैः ।
 आज्ज्येन युक्तं सुरकापिलेन गृहाणं धूपं भगवन्नमस्ते ॥

महागणपतिपूजन

फट् इति धूपपात्रं संप्रोक्ष्य मूलेन संपूज्य पुरतो निधाय “रं”
 इति वह्निजेनाग्निं संस्थाप्य तदुपरि मूलेन दशाङ्गधूपं दत्त्वा -
 ॐ ह्रीं जयध्वनिमन्त्रमातः स्वाहेति घण्टां संपूज्य
 वामहस्तेन घण्टांवादयन् दक्षिणकरेण सामान्यार्घजलं गृहीत्वा -
 ॐ ब्राह्मणोऽस्य०
 दशाङ्गधूपं मनसामया ते, धूपं प्रदत्तं परतस्तमेवम् ।
 गृहाण सौरभ्यकरं परेश सिंध्या च बुद्ध्या सह भक्तपाल ॥

मूलम्० -

इति जलमुत्सृज्य धूपपात्रं गृहीत्वा देवतानाभिदेशतो मस्तकान्तं
 दक्षिणहस्तेन धूपयित्वा देववामभागे धूपपात्रं स्थापयेत् ॥

दीपः -

साज्यं त्रिभिर्वर्तिभिरग्नियुक्तं घोरान्धकार प्रशमं ज्वलंतम् ।

गृहाण दीपं सुरसिद्धसेव्य क्षमस्व सेव्यैकवर प्रदाता ॥

दीपं गोघृतेनापूर्य मन्त्राक्षरमिततन्तुनिर्मितवर्तिं निक्षिप्य मूलेन
 प्रज्वाल्य

सामान्यार्घजलमादाय -

ॐ चन्द्रमा मनसो०

सुवर्णपात्रे घृतपूरितेऽत्र प्रज्वालितो ध्वान्तनिवृत्ये च ।

रत्नप्रभावान् परितः प्रदीपस्तुभ्यं मया दर्शित एष दीपः ।

सुप्रकाशो महादीपः सर्वतस्तिमिरापहः ।

महागणपतिपूजन

सुह्याभ्यन्तरबाज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥

नैवेद्यम् -

लेह्यं च चोष्यं च रसषद्क युक्तं मनोहरं मोदकवासितं च ।

कर्पूरखंडैर्भगवान् गणेश गृहाण नैवेद्यमिदं नमस्ते ॥

देवाग्रे चन्दनादिना चतुरस्तं मण्डलंकृत्वा भोजनपात्रं संस्थाप्य
तन्मध्ये नैवेद्यं निधाय मूलेनार्घजलेन प्रोक्ष्य मूलेन संवीक्ष्य
अधोमुखदक्षिण हस्तोपरि तादृशंवाम हस्तं निधाय

नैवेद्यमाच्छाद्य -

(यं) इति वायुबीजं १२ वारं जस्त्वा नैवेद्यदोषं संशोध्य

दक्षिणकरतल पृष्ठे वामकरतलं कृत्वा नैवेद्यं प्रदर्श्य

(रं) इति वह्निबीजं १६ षोडशवारं जस्त्वा तद्वोषं दग्ध्वा

वामकरतलपृष्ठलग्नं दक्षकरतलं कृत्वा

(वं) इत्यमृतबीजं १६ वारं संजप्य अमृतपूतं विभाव्य मूलेन

प्रोक्ष्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य मूलेनाष्टवारमभिमन्त्र्य देवे पुष्पं दत्त्वा

देवस्य हृद्दतं तेजः स्मृत्वा वामाङ्गुष्ठेन पात्रं स्पृष्ट्वा दक्षिणहस्तेन

सामान्यार्घजलमादाय - नाभ्या आसी०

भोज्यं च लेह्यं गणराज पेयं चोष्यं च नानाविधषद्ग्रसाद्यम् ।

गृहाणनैवेद्यमिदं मया ते सुकल्पितंपुष्टिपते महात्मन् ॥

सत्पात्रसिद्धं सुहविर्विधानेकभक्षणम् ।

निवेदयामिदेवेश सानुगाय गृहाण तत् ॥

महागणपतिपूजन

मूलम्० - नैवेद्यं निवेदयामि कराभ्यां पात्रमुद्धृत्य - निवेदयामि भगवते, जुषाणेदं हविः - इति पठन् वामेन पद्माभां मुद्रां बद्धा - दक्षिणेन ग्रासमुद्रया भोजयेत् ।

ॐ प्राणाय स्वाहा, ॐ अपानाय स्वाहा, ॐ व्यानाय स्वाहा, ॐ उदानाय स्वाहा, ॐ समानाय स्वाहा । देवं भुञ्जानं ध्यात्वा - जलमादाय - समस्त देवदेवेश सर्वतृप्तिकरं परम् ।

अखण्डानन्दसंपूर्ण गृहाण जलमुत्तमम् ॥ इति जलपात्रं जलं वा निवेद्य - देवं भुञ्जानं ध्यायन् मध्ये अन्तः पटं घृत्वा पठेत् । राणाकालीमा प्रशाणमा माशीमागला ।

ब्रह्मेशाद्यैः सरसमभितः सूपविष्टैः समन्तात् ।

शिङ्गद् बालव्यजन निकरैर्वीज्यमानः सखिभीः नर्मकीडाप्रहसनपरान् पङ्किभोक्तृन् हसन्वै । भुङ्गेपात्रे कनकघटिते षड्सान् देवदेवः ॥

शालीभक्तं सुपक्षं शिशिरकरसितं पायसापूपसूपम् ।

लेह्यं पेयं च चोष्यं सितममृतरसंधारिकाद्यं सुखाद्यम् ॥

आज्यं प्राज्यं सुभोज्यं नयनरुचिकरं राजिकैलामरीचैः स्वादीयः शाकराजीपरिकर ममृताहारजोषं जुषस्व ॥

इति पठित्वाऽन्तः पटं निःसार्यमध्ये अचमनीयं दत्त्वा सप्तवारं मूलं प्रजप्य पुनः - ॐ प्राणाय० अपानाय० व्यानाय०

महागणपतिपूजन

उदानाय० समानाय स्वाहा । उत्तरापोशनं सम० । हस्तप्रक्षालनं सम० । मुखप्रक्षालनं सम० करोद्वर्तनार्थं चन्दनंसम० ॥

पूजाङ्गंहोमः

अद्य० गणेशप्रीतये पूजाङ्गंहोमं करिष्ये ॥

देवदक्षिणे स्थण्डिले कुण्डे वा संस्कारचतुष्टयं कुर्यात् ॥

मूलेनेक्षणम् । फडिति प्रोक्षणम् । फडिति चतुर्भिर्दर्भैस्ताडनम् ।

हुं इति मुष्टिना अप आसिच्य अग्निपात्रमादाय हुं । इत्युद्घात्य

‘फड़’ इति क्रव्यादांशं नैऋत्यां परित्यज्य अग्नेः संस्कारचतुष्टयं कुर्यात् ।

मूलेनेक्षणम् । फडिति प्रोक्षणम् । फडिति

दर्भैश्चतुर्भिर्दर्भैस्ताडनम् ।

हुं इति मुष्टिना अप आसिच्य ।

परमात्मानलेनाथवा जाठरेणापि वह्निना ऐकं स्मरन् चैतन्यं

योजयेत् - ह्रीं - इत्यभिमन्त्र्य, वं इति घेनुमुद्रया अमृतोकृत्य,

फडितिसंरक्ष्य हुं - इति करचेनावगुण्ठ्य त्रिवारं प्रणवं पठन् ।

कुण्डोपरि अग्निं त्रिवारं भ्रामयित्वा - ह्रां - वह्निचैतन्याय नमः -

इति स्थापयेत् ।

ततो वह्निंध्यायेत् -

त्रिनेत्रमारक्त, तनुं सुसूक्ष्मवस्त्रं सुवर्णस्त्रजमग्निमीडे ।

वराभयस्वस्तिकशक्तिहस्तं पद्माभमाकल्प समूहयुक्तम् ॥

महागणपतिपूजन

ॐ वैश्वावर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय
 साधय स्वाहा - इति वह्निमन्यर्च्य मूलेन निर्वाणमुद्रया
 प्रधानपीठादग्नौ देवमावाह्य - आवाहनादि दशमुद्राः प्रदर्शय
 पद्ममुद्रया प्रणम्यततो घृतेन होमः -
 १ भूः स्वाहा इदमग्नये नमम । २ भुवः स्वाहा इदं वायवे नमम
 ।

३ स्वः स्वाहा - इदं सूर्याय न मम । ४ भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं
 प्रजापतये न मम ।

ततो मूलेन ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं
 मे वशमानय स्वाहा - इदं महागणपतये न मम - इति -
 पञ्चविंशतिवारं घृताहुतीर्हुत्वा तत आवरणदेवताभ्य
 एकैकामाज्याहुतिं हुत्वा ।

पुनः १ भूः स्वाहा इदम० २ भुवः स्वाहा इदं वायवे०
 ३ स्वः स्वाहा इदं सू० ४ भूर्भुवः स्वः स्वाहा - इदं प्रजा०
 इत्याहुति चतुष्टयं हुत्वा घृतेन ब्रह्मार्पणा हुतिं जुहुयात् - इतः
 पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जाग्रत् स्वप्नं सुसुप्तवस्थासु मनसा
 वाचा -

हस्ताभ्यामुदरेण शिश्ना यदुक्तं यत् स्मृतं यत्कृतं तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं
 भवतु स्वाहा - इति हुत्वा 'मां मदीयं सकलं देवाय निवेदयामि
 - इत्युक्ता' तत्सद् ब्रह्मार्पणमस्तु । भस्म करणम् ।

महागणपतिपूजन

संहारमुद्रयादेवं पीठे स्थापयेद् ।

अग्निं विसृज्य ।

जलमादाय - अनेन पूजाङ्गंहोमकर्मणा प्रधानदेवताः प्रीयन्ताम्।

पूजाङ्गंबलिदानम् -

देवाग्रे चतुरस्त्रं मण्डलं गोमयेन चन्दनेन विलिख्य तस्य
ईशानाग्नि वायुनिर्ऋतिकोणेषु उत्तरे च बिन्दुत्रिकोणवृत्तात्मकं
यन्त्रपञ्चक निर्माय - मण्डलेभ्यो नमः - इति संपूज्य
अर्धभक्तपूरितोदरं सक्षीरादिपात्रपञ्चकं तत्र विन्यसेत् ।

१ ईशान्यां - ॐ गं रायस्योषबलिद्रव्याय नमः ।

२ आग्नेय्यां - ॐ गं निधिरब्लप्रद बलिद्रव्याय नमः ।

३ नैर्ऋत्यां - ॐ गं रक्षोध्वबलिद्रव्याय नमः ।

४ वायव्यां - ॐ गं बलवर्धनबलिद्रव्याय नमः ।

जलं गृहीत्वा - एष बलिर्गणपतये न मम ।

प्रार्थयेत् -

चतुर्भुजं रक्ततनुं त्रिनेत्रं षाशाङ्कुंशौ मोदकदन्तहस्तौ ।

करौ दधानं सदसीरुहस्थं गणाधिनाथं शशिचूडमीडे ॥

सर्वदा सर्वं कार्याणि निर्विघ्नं साधयाम्यहम् ।

शान्तिं करोतु ये नित्यं विघ्नराजः सदा क्रियाम् ॥

इति प्रणम्य उत्तरे व्यापकमण्डलाय नमः - इति बलिं निधाय -
बलिद्रव्याय नमः - इति संपूज्य -

महागणपतिपूजन

ॐ ह्रीं सर्वविघ्न कृद्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा - इति मन्त्रं
त्रिः पठित्वा गुडोदकं बलेरुपरि दत्त्वा प्रणमेत् । बलिं
भूतैर्ग्राहितं विभावयेत् । मा विघ्नं मा च मे पापंमा सन्तु
परिपन्थिनः ॥

सौम्या भवन्तु तृप्ताश्च भूतप्रेताः सुखावहाः ॥

इति पठन् बलीन् विसृज्य ।

मूलेन शुद्धजलेनात्मानमभ्युक्ष्य आचामेत् ।

देवं गन्धपुष्पैः संपूज्य -

जलमादाय - अनेन पूजाङ्गबलिदानेन सपरिवारो महागणपतिः
प्रीयताम् इति पूजाङ्गबलिदानम् ।

ताम्बूलपूर्णीफलदक्षिणाः -

पूर्णीफलै र्नागलतां दलैश्च लवेंगकर्पूर सुवासितं च ।

एलायुतं विघ्नहर प्रसीद गृहाण तांबूलमिदं नमस्ते ॥

ताम्बूलमेतन्मृगनाभिवासितं कर्पूरकङ्कोल लवङ्गयुक्तम् ।

संवर्धनं जाठरवह्नि दीप्तेर्गृहाण पूर्णीफलमद्य देव ॥

दक्षिणा -

हिरण्यगर्भस्थमिदं हिरण्यं ज्योतिःस्वरूपं सकलं सुरेश ।

गृहाण विघ्नेश मयाऽर्पितं ते भत्त्या चलत्कर्णं ततः प्रसीद ॥

गृहाण लम्बोदर दक्षिणां ते ह्यसंख्यभूतां मनसा प्रदत्ताम् ।

सुवर्णमुद्रारजतादिमुख्यां मनः प्रदत्तां खलुपाहि विश्वम् ॥

महागणपतिपूजन

फलम् -

फलेन् फलितम् तोयं तेन मे ।

सफलाऽवास्तिर् भवेत् जन्मनिजन्मनि ॥

मूलम्० - ताम्बूलपूर्णीफलदक्षिणः समर्पयामि ॥

राजोपचाराः -

राजोपचारान् विविधान् गृहाण हस्त्यश्व छत्रादिकचामरादिकान् ।

चित्तेन दत्तान् गजराज ढुण्डे ह्यपारसंख्यान् स्थिरजङ्गमाँश्च ॥

चामरं - व्यजनं० आदर्शः रथः तुरगः गजः सेना इत्यादि

उपचारान् परिकल्प्य -

नीराजनम्

ॐ आ रात्रि पात्थिवुष्टु रजः पितुरप्रायु धामभिः ॥

दिवः सदांलंसि बृहती वितिष्ठसुऽआ त्वेषंष्वर्त्तते तमः ॥

(३४/३२)

आरातिक्यम् -

शशांक सूर्याग्नि सम प्रकाशं दीपैःसुदीपैःफणिरत्रवद्धिः ।

नीराजनं ते परितःस्वमूर्तेः प्रसीद विघ्नाधिपते नमस्ते ॥

मन्त्रपुष्पाङ्गलिं -

ॐ युज्ज्ञेन युज्ज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथुमान्यासन् ।

ते हु नाकम्महिमानः सचन्तु यत्रु पूर्वे सुध्याः सन्ति देवाः ॥

महागणपतिपूजन

(३१/१६)

मन्दारमित्रैः करवीरजातीसुपाटलापङ्कजमालतीसुमैः ।

नानाविधैरुञ्जलकान्तिमद्भिः पुष्पैश्च पुष्पाञ्जलिमर्पयामि ॥

पुष्पांजलिम् -

सुराधीशवन्द्यं भवानीशवन्द्यं कलाकोटियुक्तं गुणाली विमुक्तम् ।

महाराजमेकं परित्रातलोकं स्फूरत्वंद्रखंडं भजे वक्तुंडम् ॥

प्रदक्षिणा -

सुप्सास्यांसन्नपरिधयुस्त्रिः सुप्स सुमिधं द्वृताः ।

देवा यद्यज्ञान्तञ्च्वानाऽअबङ्गुञ्चुरुषम्पुशुम् ॥ (३१/१५)

प्रदक्षिणा मानसकल्पितास्ते गृहाण लम्बोदरभावयुक्ताः ।

संख्याविहीना विविधस्वरूपा भक्तान् सदा रक्ष भवार्णवाद्वै ॥

विशेषार्थः -

भुद्वङ्गण्णेभिः शृणुयाम देवा भुद्वम्पश्येमाक्षभिर्ष्यजत्राः ।

स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाणं संस्तुनूभिर्व्यशेमहि देवहितुष्यदायुः ॥

(२५/२१)

द्राक्षादिरम्भाफल चूतकानि खर्जूरकर्कन्धुकदाडिमानि ।

सुस्वादयुक्तानि मया प्रकल्प्य गृहाण दत्तानि फलानि दुण्डे ॥

पुष्पाक्षतं चंदनं नारिकेल फलादियुक्तमिदमर्घ्यमत्र ।

भक्त्या सुरेशाय सखुर्जारं वै फलं गणेशाय निवेदयामि ॥

प्रार्थना -

महागणपतिपूजन

अबुद्धमतिरिक्तं वा द्रव्यहीनं मया कृतम् ।

तत्सर्वं पूर्णतां यातु विप्ररूपं गणेश्वरं ॥

यत् कायिकं वाचनिकं च पापं भ्रान्त्या कृतं मानसिकं च पापम्

।

यद्यत् कृतं वै जगदीश्वरं त्वया क्षन्तव्यमित्येव निवेदयामि ॥

क्षमापनम् -

क्षमस्वं विघ्नाधिपते मर्दीयान् सर्वापराधान् विविधस्वरूपान् ।

भक्तिं मर्दीयां सफलां कुरुष्व प्राथयेऽहं मनसा गणेशं ॥

जलमादाय - अनेन महागणपत्यनुग्रहप्राप्तये कृतेन

पात्रासादनपूर्वकमहापूजनावरणपूजनपूजांगं होमं पूजांगं

बलिदानादिकर्मणा साङ्गः सपरिवारः सायुधः सशक्तिको

महागणपतिः प्रीयताम् ।

पात्रविसर्जनम् -

महापूजोत्तरं सामान्यार्धजलमादाय -

साधु वा ॐ साधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया ।

तत्सर्वं कृपया देव गृहाणाराधनं मम ॥

इति मत्रेण देववामहस्ते जलमर्पयेत् ।

विशेषार्द्धदक्षमादाय - इतः पूर्वं प्राणं बुद्धिदेहधर्माधिकारतो

जाग्रत्स्वप्नं सुषुप्तितुर्यावस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां

महागणपतिपूजन

पञ्चा मुदरेण शिश्रा यत् स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं देवाय
 समर्पितमस्तु । मां मदीयं सकलं देवाय निवेदयामि ।
 ब्रह्मार्पणमस्तु - इत्युक्ता जलं देवस्योपरि समर्पयेत् ॥
 ततो विशेषार्धं मूलमन्त्रेण देवाय निवेद्य तेनैव देवं नीराज्य
 स्वस्थाने स्थापयेत् ।
 ततः कलशं कलशाभावे विशेषार्धं विसृजेत् ।
 हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा -
 उत्तिष्ठ देवदेवेश शुभां पूजां प्रगृह्य च ।
 कुरुष्व मम कल्याण मष्टाभिः शक्तिभिः सह ॥
 इमां पूजां मया देव यथाशत्त्युपपादिताम् ।
 रक्षार्थं त्वं समादाय ब्रजस्व स्थानमुत्तमम् ॥
 इत्यक्षतान् पात्रेषु निक्षिप्य देवं पीठेनिदध्यात् ।
 संहारमुद्रया पुष्पं शिरसि धृत्वा -
 गच्छगच्छ परंस्थानं स्वस्थानं परमेश्वर ।
 यत्र ब्रह्मादयो देवा न विदुः परमं पदम् ॥
 इति संहारमुद्रया हृदयकमले हस्तं नीत्वा देवं स्वहृदये संस्थाप्य
 मानसोपचारैः संपूज्य । अयं विसर्जनविधिः कर्मान्ते कार्यः -
 इति पात्रविसर्जनम् ॥

॥ इति महागणपति पूजनम् ॥

सूर्यपीठदेवता:

॥ सूर्यपीठदेवता: ॥

मं मण्डूकाय नमः । कां कालाग्निरुद्राय नमः । मूं मूलप्रकृत्यै
नमः । आं आधारशक्त्यै नमः । कूं कूर्माय नमः । अं अनन्ताय
नमः । वं वराहाय नमः । पं पृथिव्यै नमः । अं अमृतार्णवाय
नमः । रं रत्नद्वीपाय नमः । नं नंदनोद्यानाय नमः । कं
कल्पतरुवाटिकायै नमः । कं करुणावारिपरिधिये नमः । मं
मणिमंडपाय नमः । मं मणिवेदिकायै नमः । श्वेतच्छत्राय
नमः । रं रत्नसिंहासनाय नमः । धं धर्माय नमः । ज्ञां ज्ञानाय
नमः । वैं वैराग्याय नमः । ऐं ऐश्वर्याय नमः । अं अधर्माय
नमः । अं अज्ञानाय नमः । अं अवैराग्याय नमः । अं
अनैश्वर्याय नमः । अं अनंताय नमः । पं पद्माय नमः । आं
आनन्दकन्दाय नमः । सं संविनालाय नमः । विं विश्वमयपद्माय
नमः । प्रं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः । विं विकारमय केसरेभ्यो
नमः । पं पंचाशद् वर्णबीजाद्य कर्णिकायै नमः । सूं
सूर्यमण्डलाय नमः । चं चन्द्रमण्डलाय नमः । वं वह्निमण्डलाय
नमः । सं सत्त्वाय नमः । रं रजसे नमः । तं तमसे नमः ।
आं आत्मने नमः । अं अंतरात्मने नमः । पं परमात्मने नमः ।
ज्ञां ज्ञानात्मने नमः । मां मायातत्त्वाय नमः । कं कलातत्त्वाय
नमः । विं विद्यातत्त्वाय नमः । पं परतत्त्वाय नमः । रां दीप्तायै
नमः । रीं सूक्ष्मायै नमः । रं जयायै नमः । रें भद्रायै नमः । रैं

सूर्ययन्नदेवताः

विभूत्यै नमः । रों विमलायै नमः । रौं अमोघायै नमः । रं
विद्युतायै नमः । रः सर्वतोमुख्यैनमः । ब्रह्मविष्णुशिवात्मकाय
सौराय योगपीठात्मने नमः ॥

इति पीठ देवता आवाह्य ॥

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्ज्ञुषतुमाञ्चस्यु
बृहस्प्तिष्ठुज्ञमिमन्तनु त्वरिष्ट्व्युज्ञश्च समिमन्दधातु ।
विश्वेऽदेवासंऽङ्गुह मांदयन्तुमो ॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)
हीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।
प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥
पीठाद्यावाहित देवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।
ॐ पीठस्थ देवेभ्यो नमः । इति पीठदेवताः ॥

॥ सूर्ययन्नदेवताः ॥

सूर्याय० । रत्नादेव्यै० । छायायै० । संज्ञायै० । गुरुभ्यो० ।
परमगुरुभ्यो० । परमेष्ठीगुरुभ्यो० । परात्परगुरुभ्यो० । हराय० ।
गणेशाय० । त्रैलोक्यप्रकाशकाय० । विश्वतोमुखाय० ।
विवस्वते० । सूक्ष्मात्मने० । सर्वतोमुखाय० । सुवर्णरेतसे० ।
मार्तण्डाय० । सूदनात्मने० । ब्राह्म्यै० । माहेश्वर्यै० । कौमार्यै०
। वैष्णव्यै० । वाराह्यै० । नारसिंह्यै० । ऐन्द्र्यै० । चंडिकायै० ।
दिनेशाय० । इन्द्राय० । विवस्वते० । पतंगाय० । धात्रे० ।
अर्यम्णे० । सवित्रे० । शंकरात्मने० । अरुणाय० । वेदाङ्गाय०

सूर्ययन्त्रदेवता:

। भानवे० । रुद्राय० । विष्णवे० । गमस्तये० । यमाय० ।
 सुवर्णरेतसे० । दिवाकराय० । मित्राय० । ब्रह्मणे० ।
 सहस्रकिरणाय० । मित्रायै० । तीव्रायै० । नन्दायै० ।
 वज्रहस्तायै० । संज्ञायै० । भोगदायै० । कामदायै० ।
 सुभगदायै० । स्तुतायै० । चिंतायै० । अश्विन्यै० । सकलेश्वर्यै० ।
 इन्द्राय० । अग्न्ये० । यमाय० । निर्कृतये० । वरुणाय० ।
 वायवे० । सोमाय० । ईशानाय० । ब्रह्मणे० । अनन्ताय० ।
 वज्राय० । शक्तये० । दण्डाय० । खड्गाय० । पाशाय० ।
 अंकुशाय० । गदायै० । त्रिशूलाय० । पद्माय० । चक्राय० ।
 अश्विनीकुमाराभ्यां० ।
 अष्टवसुभ्यो० । ऋग्वेदाय० । यजुर्वेदाय० । सामवेदाय० ।
 अथर्ववेदाय० । शक्तयै० । धर्माय० । अधर्माय० । त्रयीमयाय० ।
 छायासूर्याभ्यां० । रत्नादित्याभ्यां० । अश्विनीभास्कराभ्यां० ।
 संज्ञादित्याभ्यां० । धर्मराजाय० । शनये० ।
 सावर्णिमन्वन्तराय० । यमुनायै० । तापिन्यै० ।
 प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्जुषतुमाञ्चस्यु
 बृहस्प्तिष्ठुज्ञमिमन्तनु त्वरिष्ट्युज्ञृसमिमन्दधातु ।
 विश्वेदुवासंऽहुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)
 हीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।
 प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

सूर्यदेवमहापूजा

यंत्रस्थदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ।

“ यंत्रस्थितदेवेभ्यो नमः ” इति मंत्रेण यथालाभोपचारैः पूजनं कृत्वा ॥ इति यन्त्रदेवतास्थापनम् ॥ ततो मूर्तीनां “अग्न्युत्तारणं” कुर्यात् ॥

॥ प्रधान श्री सूर्यदेवमहापूजा ॥

ध्यानम् -

रक्ताम्बुजासनमशेषगुणैकसिन्धुं
भानुं समस्तजगतामधिपं भजामि ।

पद्मद्वयाभयवरान् दधतः कराञ्जैर् -

माणिक्यमौलिमरुणाङ्गरुचिं त्रिनेत्रम् ॥

मूलम् - ॐ सूर्याय नमः, ध्यायामि ।

आवाहनम् -

ॐ उदिहुदिहि सूर्यवर्चसा माभ्युदिहि । यांश्च पश्यामि यांश्च न तेषु मा सुमतिं कृधि तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि । त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥

(अर्थर्ववेद १७।१।७)

देवेश भक्तिसुलभ परिवारसमन्वित ।

यावत् त्वां पूजयिष्यामि तावद् देव इहा वह ॥

सूर्यदेवमहापूजा

ॐ सूर्याय नमः । श्रीसूर्यदेवतामावाहयामि स्थापयामि ।
श्रीसूर्यदेवता इहागच्छ इह तिष्ठ स्थापयामि पूजयामि च ।

आसनम् -

ॐ पुरुषऽ एवेदॄं सर्वैर्ष्वद्भूर्तर्ष्वच्च भुव्युम् ।
उतामृतुत्वस्येशान्नु षदन्नेनातिरोहति ॥ (३१/२)

रम्यं सुशोभनं दिव्यं सर्वं सौख्यकरं शुभम् ।

आसनं च मया दतं गृहाण नीयतात्मने ॥

ॐ सूर्याय नमः, आसनं समर्पयामि ।

पाद्यम् -

ॐ एतावानस्य महिमातु ज्यायांशु पूरुषः ।
पादौस्यु विश्वा भूतानि त्रिपादस्युमृतान्दुवि ॥ (३१/३)
यद् भक्तिलेशसम्पर्कात् परमानन्दसम्भवः ।

तस्मै ते चरणाङ्गाय पाद्यं शुद्धाय कल्पये ॥

ॐ सूर्याय नमः, पादयोः पाद्यं समर्पयामि ।

अर्ध्यम् -

ॐ त्रिपादुर्ध्वऽउद्देत्पुरुषः पादौस्युहार्भवुत्पुनः ।
ततु विष्वुद्व्युक्रामत्साशनानशुनेऽअुभि ॥ (३१/४)
तापत्रयहरं दिव्यं परमानन्दलक्षणम् ।
तापत्रयविमोक्षाय तवार्घ्यं कल्पयाम्यहम् ॥

सूर्यदेवमहापूजा

ॐ सूर्याय नमः, अर्धं समर्पयामि ।

आचमनम् -

ॐ ततो ब्रिराङ्गजायत ब्रिराजोऽत्राधि पूरुषः ।

स जातोऽअत्यरिच्यत पुश्चाद्भूमिमथौ पुरः ॥ (३१/५)

उच्छिष्टोऽप्यशचिर्वापि यस्य स्मरणमात्रतः ।

शुद्धिमाप्नोति तस्मै ते पुनराचमनीयकम् ॥

ॐ सूर्याय नमः, आचमनीयं जलं समर्पयामि ।

स्नानम् -

ॐ तस्माद्बुद्धात्सर्वहुतुः सम्भृतम्पृषदाङ्ग्यम् ।

पुश्चास्त्वांश्चक्रे ब्रायुव्यानारुण्या ग्राम्याश्च र्ये ॥ (३१/६)

गङ्गासरस्वती - रेवापयोष्णीनर्मदाजलैः ।

स्नापितोऽसि मया देव तथा शान्तिं कुरुष्व मे ॥

ॐ सूर्याय नमः, स्नानीयं जलं समर्पयामि ।

पंचामृतस्नानम् -

ॐ पश्चं नुद्युः सरस्वतीमपियन्ति सस्त्रोतसः ।

सरस्वती तु पश्चुधा सो देशेभवत्सुरित् ॥ (३४/११)

पयोदधि घृतं चैव मधु च शर्करायुतम् ।

पश्चामृत मया नीतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

सूर्यदेवमहापूजा

ॐ सूर्याय नमः, पंचामृतस्नानं समर्पयामि ।

सुगन्धिद्रव्यस्नानम् -

ॐ सिंश्नन्ति परिंषिश्वन्त्युत्सिंश्नन्ति पुनन्ति च ॥

सुरायै बुद्धै मदे किन्त्वो बंदति किन्त्वः ॥ (२०/२८)

मनोहरं गन्धद्रव्यं रुचिरागुरुवासितम् ।

देहशोभकरं नित्यं गृहाण परमेश्वर ॥

ॐ सूर्याय नमः, सुगन्धिद्रव्यस्नानं समर्पयामि ।

महाभिषेकस्नान

ॐ चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।

आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥१॥

सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां मत्यो न योषामभ्येति पश्चात् ।

यत्रा नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते प्रति भद्राय भद्रम् ॥२॥

भद्रा अश्वा हरितःत सूर्यस्य चित्रा एतग्वा अनुमाद्यासः ।

नमस्यन्तो दिव आ पृष्ठमस्थुः परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः

॥३॥

तत् सूर्यस्य देवत्वं तन्माहित्वं मध्यात् कर्तोर्विततं स जभार ।

यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै ॥४॥

तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्योत रूपं कृणुते द्योरुपस्थे ।

अनन्तमन्यद् रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्वरितः सं भरन्ति ॥५॥

अद्या देवा उदिता सूर्यस्य निरंहसः पिपृता निरवद्यात् ।

सूर्यदेवमहापूजा

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत्तरौः

॥६॥ (ऋग्वेदीय सूर्यसूक्त)

शुद्धोकस्नानम् -

ॐ शुद्धवालं सुर्वशुद्धवालो मणिब्रालुस्तऽआश्शिनाः ।

श्येतः श्येतुक्षोरुणस्ते रुद्राय पशुपतये कुण्णायुमाऽअंवलिता
रुद्रा नभौरूपाः पार्जुन्याः ॥ (२४/३)

ॐ सूर्याय नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।

रक्तवस्त्रम् -

ॐ तस्माद्युज्जात्सर्वुहुतुऽऋचुः सामानि जज्ञिरे ।

छन्दोऽस्त्रिसि जज्ञिरु तस्माद्यजुस्तस्माद्यायत ॥ (३६/७)

मायाचित्रपटच्छन्न - निजगुह्योरुतेजसे ।

निरावरणविज्ञानवासस्ते कल्पयाम्हयम् ॥

ॐ सूर्याय नमः, रक्तवस्त्रं समर्पयामि ।

यज्ञोपवीतम् -

ॐ तस्मादश्वाऽअजायन्तु ये के चौभुयादतः ।

गावो ह जज्ञिरु तस्मात्स्माङ्गुताऽअंजुवयः ॥ (३६/८)

नवभिस्तन्तुभिर्युक्तं त्रिगुणं देवतामयम् ।

उपवीतं चोत्तरीयं गृहाण परमेश्वर ॥

ॐ सूर्याय नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि ।

सूर्यदेवमहापूजा

आभूषणम् -

स्वभावसुन्दराङ्गाय सत्यासत्याश्रयाय ते ।
 भूषणानि विचित्राणि कल्पयामि सुरार्चित ॥
 ॐ सूर्याय नमः, आभूषणं समर्पयामि ।

गन्धम् -

श्रीखंडं चन्दनं दिव्यं गन्धाढयं सुमनोहरम् ।
 विलेपनं सुरश्रेष्ठ चन्दनं प्रतिगृह्यताम् ॥
 ॐ सूर्याय नमः, गन्धं समर्पयामि ।

अक्षतान् -

ॐ अक्षुन्नर्मीमदन्तु ह्यवं प्रियाऽअँधूषत ।
 अस्तोषतु स्वभानवो विष्णु नविष्टुया मुती षोजा श्विन्द्र तु हरी
 ॥ (३/५१)

अक्षताश्च सुरश्रेष्ठ कुङ्कमाक्ताः सुशोभिताः ।
 मया निवेदिता भक्त्या गृहाण परमेश्वरः ॥
 ॐ सूर्याय नमः, अक्षतान् समर्पयामि ।

रक्त-पुष्पमाला -

ॐ यत्पुरुषुव्यदंधुं कतिधा व्यकल्पयन् ।
 मुखुङ्किमस्यासीत्किम्बुहू किमुरु पादाऽउच्येते ॥ (३१/१०)
 माल्यादीनि सुगन्धीनि मालत्यादीनि वै प्रभो ।

सूर्यदेवमहापूजा

मयाऽऽहतानि पुष्पाणि गृहाण परमेश्वर ॥

ॐ सूर्याय नमः, पुष्पमालां समर्पयामि ।

अङ्गपूजनम् -

**ॐ आदित्याय नमः पादौ-पूजयामि । ॐ दिवाकराय नमः-
गुल्फौ पूजयामि । ॐ भास्कराय नमः - जङ्घयोः पूजयामि ।
ॐ प्रभाकराय नमः - जानुनि पूजयामि । ॐ सहस्रांशवे नमः
- उरु पूजयामि । ॐ त्रैलोकेशाय नमः - कटिं पूजयामि ।
ॐ हरिदश्वाय नमः - नाभौ पूजयामि । ॐ रवये नमः - उदरं
पूजयामि । ॐ दिवाकराय नमः - हृदयं पूजयामि । ॐ
दशात्मकाय नमः - स्कन्धौ पूजयामि । ॐ त्रयीमूर्तये नमः -
कण्ठं पूजयामि । ॐ सूर्याय नमः - मुखं पूजयामि । ॐ
ब्रह्मरूपाय नमः - कर्णौ पूजयामि । ॐ महेश्वराय नमः - नेत्रं
पूजयामि । ॐ विष्णवे नमः - ललाटं पूजयामि । ॐ विष्णवे
नमः - शिरः पूजयामि । ॐ संज्ञासहस्रसूर्याय नमः - सर्वाङ्गं
पूजयामि ।**

सूर्यकलापूजनम् -

कं भं तपिन्यै नमः । खं बं तापिन्यै नमः । गं फं धूम्रायै नमः
। घं पं मरीच्यै नमः । डं नं ज्वालिन्यै नमः । चं धं रुचये
नमः । छं दं सुधूम्रायै नमः । जं थं भोगदायै नमः । झं तं
विश्वायै नमः । जं णं बोधिन्यै नमः । टं ढं धारिण्यै नमः ।

सूर्यदेवमहापूजा

ठं डं क्षमायै नमः ।

विशेष :- भगवान् सूर्य की दोनों पत्नी (छाया व संज्ञा) की पूजा पंचोपचार द्वारा यजमान से करावें ।

अरुणपूजनम् -

ॐ अरुणासनाय नमः । मध्ये - ॐ श्रीपरमसुखायनाय नमः ।

ॐ दित्यायै नमः । ॐ सूक्ष्मायै नमः । ॐ जयायै नमः ।

ॐ विजयायै नमः । ॐ भद्रायै नमः । ॐ विभूत्यै नमः ।

ॐ विमलायै नमः । ॐ अमोघायै नमः । ॐ विद्युतायै नमः ।

ॐ सर्वतोमुख्यै नमः ।

सूर्यस्याश्वरथः -

सूर्योरश्मिमुर्हरिकेशः । पुरस्तात्सविताङ्गोतिरुदयँ २॥५अजस्रम्
॥ तस्यपुपाप्त्रसुवेषातिविद्वान्त्सुम्पश्युन्मि
श्वुभुवनानिगुपाः (१७/५८)

आवरणपूजनम् -

प्रथमावरणम् -

प्रथमविन्दौ मध्ये - सूर्याय नमः सूर्यमावाहयामि स्थापयामि ॥

तद्वक्षिणे - ॐ रत्नादेव्यै नमः रत्नादेवीमावाहयामि स्थापयामि ॥

ॐ छायायै नमः छायामावाहयामि स्थापयामि । ॐ संज्ञायै नमः संज्ञामावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाङ्गिं गृहीत्वा

सूर्यदेवमहापूजा

ॐ दयाव्ये त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥

प्रथमावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि । अनया

पूजया प्रथमावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

द्वितीयावरणम् -

षट्कले -

ॐ गुं गुरुभ्यो नमः गुरुमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ पं परमगुरुभ्यो नमः परमगुरुमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ पं परमेष्ठीगुरुभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुमावाहयामिस्थापयामि ।

ॐ पं परात्परगुरुभ्यो नमः परात्परगुरुमावाहयामिस्थापयामि ।

ॐ हराय नमः हरमावाहयामिस्थापयामि ।

ॐ गणेशाय नमः गणेशमावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाङ्गलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाव्ये त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं द्वितीयावरणार्चनम् ॥

द्वितीयावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि । अनया

पूजया द्वितीयावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

तृतीयावरणम् -

अष्टदले -

ॐ त्रैलोक्यप्रकाशाय नमः त्रैलोक्य प्रकाशमावाहयामि स्था० ।

सूर्यदेवमहापूजा

ॐ विश्वतोमुखाय नमः विश्वतोमुख मावाहयामिस्थापयामि ।

ॐ विवस्वते नमः विवस्वतमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सूक्ष्मात्मने नमः सूक्ष्मात्मनमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सर्वतोमुखाय नमः सर्वतोमुखमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सुवर्णरेतसे नमः सुवर्णरेत समावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ मार्तण्डाय नमः मार्तण्डमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सूदमात्मने नमः सूदमावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाव्ये त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुम्यं तृतीयावरणार्चनम् ॥

तृतीयावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि । अनया
पूजया तृतीयावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

चतुर्थावरणम् -

पुनः तत्रैव पूर्वादिक्रमेण अष्टदले -

ॐ ब्राह्मै नमः ब्राह्मी मावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ माहेश्वर्यै नमः माहेश्वरीमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ कौमार्यै नमः कौमारी-मावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ वैष्णव्यै नमः वैष्णवीमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ वाराह्यै नमः वाराहीमावाहयामि स्थापयामि ।

सूर्यदेवमहापूजा

ॐ नारसिंहै नमः नारसिंहमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ ऐन्द्रै नमः ऐन्द्रीमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ चण्डिकायै नमः चण्डिकामावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाब्धे त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं चतुर्थावरणार्चनम् ॥

चतुर्थावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि । अनया

पूजया चतुर्थावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

पञ्चमावरणम् -

अष्टदलाग्रेषु -

ॐ दिनेशाय नमः दिनेशामावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ इन्द्राय नमः इन्द्रमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ विवस्वते नमः विवस्वतमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ पतञ्जाय नमः पतञ्जमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ धात्रे नमः धातारमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ अर्यम्णे नमः अर्यम्णमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सवित्रे नमः सवितारमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ शङ्करात्मने नमः शङ्करात्मनमावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाब्धे त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

सूर्यदेवमहापूजा

भक्त्या समर्पये तुभ्यं पंचमावरणार्चनम् ॥

पंचमावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि । अनया
पूजया पंचमावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

षष्ठावरणम् -

द्वादशदलेषु पूर्वादिक्रमेण -

अरुणाय नमः अरुणमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ वेदाङ्गाय नमः वेदाङ्गमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ भानवे नमः भानुमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ रुद्राय नमः रुद्रमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ विष्णवे नमः विष्णुमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ गमस्तये नमः गमस्तिमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ यमाय नमः यममावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सुवर्णरेतसे नमः सुवर्णरेतसमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ दिवाकराय नमः दिवाकरमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ मित्राय नमः मित्रमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सहस्रकिरणाय नमः सहस्रकिरणमावाहयामि स्थापयामि।

पुष्पाङ्गलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाव्ये त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं सुषष्ठावरणार्चनम् ॥

सूर्यदेवमहापूजा

सुषष्ठावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि । अनया
पूजया सुषष्ठावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

सप्तमावरणम् -

तत्रैवपूर्वादिक्रमेण -

ॐ मित्रायै नमः मित्रामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ तीव्रायै नमः तीव्रामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ नन्दायै नमः नन्दामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ वज्रहस्तायै नमः वज्रहस्तामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ संज्ञायै नमः संज्ञामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ भोगदायै नमः भोगदामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ कामदायै नमः कामदामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ सुभगायै नमः सुभगामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ स्तुतायै नमः स्तुतामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ चिन्तायै नमः चिन्तामावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ अश्विन्यै नमः अश्विनीमावाहयामि स्थापयामि ।
ॐ सकलेश्वर्यै नमः सकलेश्वरीमावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाङ्गलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाद्ये त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं सप्तमावरणार्चनम् ॥

सूर्यदेवमहापूजा

सप्तमावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि । अनया
पूजया सप्तमावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

अष्टमावरणम् -

चतुरस्त्रेषुपूर्वादिक्रमेण -

ॐ इन्द्राय नमः इन्द्रमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ अग्नेय नमः अग्निमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ यमाय नमः यममावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ निर्ऋतये नमः निर्ऋतिमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ वरुणाय नमः वरुणमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ वायवे नमः वायुमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सोमाय नमः सोममावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ ईशानाय नमः ईशानमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ अनन्ताय नमः अनन्तमावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाङ्गलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाब्धे त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं अष्टमावरणार्चनम् ॥

अष्टमावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि । अनया

पूजया अष्टमावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

सूर्यदेवमहापूजा

नवमावरणम् -

तत्रैव क्रमेण आयुधानि -

ॐ वज्राय नमः वज्रमाइत्यष्टमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ शक्तये नमः शक्तिमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ दण्डाय नमः दण्डमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ खड्गाय नमः खड्गमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ पाशाय नमः पाशमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ अंकुशाय नमः अंकुशमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ गदायै नमः गदामावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ त्रिशूलया नमः त्रिशूलमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ पद्माय नमः पद्ममावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ चक्राय नमः चक्रमावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाङ्गलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाव्ये त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं नवमावरणार्चनम् ॥

नवमावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि । अनया

पूजया नवमावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

सूर्यदेवमहापूजा

दशमावरणम् -

पूर्वपश्चिमयोः -

ॐ अश्विनीकुमाराभ्यां नमः अश्विनीकुमारमावाहयामि
स्थापयामि । ॐ अष्टवसुभ्यो नमः अष्टवसूनामावाहयामि
स्थापयामि ।

पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाब्धे त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं दशमावरणार्चनम् ॥

दशमावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि । अनया
पूजया दशमावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

एकादशमावरणम् -

ॐ ऋग्वेदाय नमः ऋग्वेदमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ यजुर्वेदाय नमः यजुर्वेदमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ साम्वेदाय नमः साम्वेदमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ अथर्ववेदाय नमः अथर्ववेदमावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा -

ॐ दयाब्धे त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं एकादशावरणार्चनम् ॥

एकादशावरणदेवताभ्यो नमः पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि । अनया
पूजया एकादशावरणदेवताः प्रीयन्तां न मम ।

सूर्यदेवमहापूजा

द्वादशावरणम् -

रथाग्रे -

ॐ शक्त्यै नमः शक्तिमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ धर्माय नमः धर्ममावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ अधर्माय नमः अधर्ममावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ त्रयीमयाय नमः त्रयीमयमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ छायासूर्याभ्यां नमः छायासूर्यमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ रत्नादित्याय नमः रत्नादित्यमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ अश्विनीभास्कराभ्यां नमः अश्विनीभास्करमावाहयामि
स्थापयामि ।

ॐ संज्ञादित्याभ्यां नमः संज्ञादिव्यमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ धर्मराजाय नमः धर्मराजमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ शनये नमः शनिमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ सावर्णिमन्वन्तराय नमः सावर्णिमन्वन्तरमावाहयामि
स्थापयामि । ॐ यमुनायै नमः यमुनामावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ तापिन्यै नमः तापिनीमावाहयामि स्थापयामि ।

पुष्पाङ्गिं गृहीत्वा -

ॐ दयाब्धे त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं समस्तावरणार्चनम् ॥

सूर्यदेवमहापूजा

समस्तावरणदेवताभ्यो नमः (द्वादशावरणदेवताभ्यो नमः)
पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि । अनया पूजया समस्तावरणदेवताः
प्रीयन्तां न मम ।

धूपम् -

ॐ धूरसि धूर्बु धूर्बन्तुन्धूर्बु तँच्छुस्मान्धूर्बति तन्धूर्बु
यंवुयन्धूर्बामहं । देवानांमसि बहिन्नितमुदु
सस्तितमुम्पप्रितमुञ्जुष्टितमन्देवुहूतमम् ॥ (१/८)
वनस्पतिरसोद्धुतो गंधादयं सुमनोहरः ।
आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रति गृह्यताम् ॥

ॐ सूर्याय नमः, धूपमाद्ग्रापयामि ।

दीपम् -

चुन्द्रमाऽअुप्स्कुन्तरा सुपुण्णो धावते दिवि ॥
रुयिम्पिशङ्गम्बहुलम्पुरुस्पृहुदु हरिरेति कनिंककदत् ॥ (३३/९०)
साज्यं च वर्तिसंयुक्तं वहिना योजितं मया ।
दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्य तिमिरापहम् ॥

ॐ सूर्याय नमः, दीपं दर्शयामि । (हस्त प्रक्षालनम्)
(दोनों हाथों को शुद्ध जल से धो ले ।)

सूर्यदेवमहापूजा

नैवेद्यम् -

ॐ नाभ्यां आसीदुन्तरिक्षं श्रीष्णो द्यौः समवर्त्तत ।
पुद्धाम्भुमिर्दिशुः श्रोत्रात्तथा लोकाँ२॥ॐकल्पयन् ॥ (३१/१३)
सत्पात्रसिद्धं सुहविर्विधानेकक्षणम् ।
निवेदयामि देवेश सानुगाय गृहाण तत् ॥

ॐ सूर्याय नमः, नैवेद्यं निवेदयामि ।

जलम् -

नमस्ते देवदेवेश सर्वतृप्तिकरं परम् ।
परमानन्दपूर्णं त्वं गृहाण जलमुत्तमम् ॥

ॐ सूर्याय नमः, जलं समर्पयामि ।

आचमनीय जलम् -

उच्छिष्टोऽप्यशुचिर्वापि यस्य स्मरणमात्रतः ।
शुद्धिमाप्नोति तस्मै ते पुनराचमनीयकम् ॥

ॐ सूर्याय नमः, नैवेद्यान्ते पुनराचमनीयं जलं समर्पयामि ।

विविध-फलम् -

याः फुलिनीर्ष्याऽअंफुलाऽ अंपुष्प्या याश्च पुष्पिणीः ॥
बृहस्प्तिं प्रसूतुस्तानो मुच्चुन्त्वं हंसः॥ (१२/८९)

इदं फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव ।
तेन मे सुफलावाप्तिर्भवेज्ञन्मनि जन्मनि ॥

ॐ सूर्याय नमः, विविध फलानि समर्पयामि ।

सूर्यदेवमहापूजा

ताम्बूलम् -

यत्पुरुषेण । हुविषादेवाखुज्जमतन्वत ॥
बुसुन्तो स्यासीदाञ्च्छ्रुष्मऽङ्गुष्मऽशुरङ्गुविः ॥ (३१/१४)

पूर्णीफलं महद्विष्यं नागवल्लीदलैर्यतम् ।
एलाचूर्णादिकैर्युक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥

ॐ सूर्याय नमः, ताम्बूलं समर्पयामि ।

आरातिक्यम् -

इदं हुविः प्रुजननम्मेऽस्तु दशवीरुद्दु सर्वगण उं स्वस्तये ॥

आत्क्रमः

सनिप्रजुसनिपशुसनिलोकुसन्ध्यभयुसनि ॥ अुग्निः प्रुजाम्ब
हुलाम्मेकरुत्वन्म्पयोरेतोऽअुस्मासुधत्त ॥ (१९/४८)

ॐ आ रात्रि पात्थिवुं रजः पितुरप्रायि धामभिः ॥

दिवः सदां उंसि बृहती वितिष्ठसुऽआ त्वेषं वृत्तते तमः ॥

(३४/३२)

कर्पूरगौरं करुणावतारं संसारसारं भुजगेन्द्रहारम् ।

सदावसन्तं हृदयारविन्दे भवं भवानी सहितं नमामि ॥

कदलीगर्भसम्भूतं कर्पूरं च प्रदीपितम् ।

आरात्रिकमहं कुर्वे पश्य मे वरदो भव ॥

ॐ सूर्याय नमः, आरातिक्यं समर्पयामि ।

प्रदक्षिणाम् - सात बार प्रदक्षिणा करें ।

सूर्यदेवमहापूजा

सुप्सास्यांसन्नपरिधयुम्लिः सुप्स सुमिधं द्वृताः ।

देवा षद्यज्ञन्तंश्वाना ऽअबंद्वृत्पुरुषम्पुशुम् ॥ (३१/१५)

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च ।

तानि सर्वाणि नश्यन्तु प्रदक्षिणपदे पदे ॥

ॐ सूर्याय नमः, प्रदक्षिणां समर्पयामि ।

पुष्पाञ्जलिम् -

ॐ युज्ज्ञेन युज्ज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथुमान्यांसन् ।

ते हु नाकंम्महिमानं द्वृतं सचन्तु षत्रु पूर्वे सुध्याः सन्ति देवाः ॥

(३१/१६)

ॐ राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिने नमो वयं वैश्रवणाय कुर्महे ।

स मे कामान् कामकामाय मह्यं कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु ॥

कुवेराय वैश्रवणाय महाराजाय नमः ॥ ॐ स्वस्ति साम्राज्यं

भौज्यं स्वाराज्यं वैराज्यं पारमेष्ठं राज्यं महाराज्यमाधिपत्यमयं
समन्तपर्यायी स्यात् सार्वभौमः सार्वायुषान्तादापरार्धात् पृथिव्यै

समुद्रपर्यन्ताया एकराडिती । तदप्येष श्लोकोऽभिगीतो मरुतः

परिवेष्टारो मरुतस्यावसन् गृहे । आवीक्षितस्य कामप्रेरिष्वेदेवाः

सभासद इति ॥

विश्वतश्चक्षुरुत । विश्वतोमुखोविश्वतोबाहुरुतविश्वतस्पात्

॥ सम्बाहुरुब्युन्धमतिसम्पत त्रैद्यवाभूमीजुनयन्देवऽएकः ॥

(१७/१९)

सूर्यदेवमहापूजा

नाना सुगन्धि पुष्पाणि यथा कालोद्भवानि च ।

पुष्पाङ्गलिर्मया दत्तो गृहाण परमेश्वर! ॥

सूर्यगायत्री -

ॐ आदित्याय विद्महे भास्कराय धीमहि तन्मोः भानुः प्रचोदयात्

॥

ॐ सूर्याय नमः, पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि ।

प्रणाम -

जपाकुसुमसंकाशं काश्यपेयं महाद्युतिम् ।

ध्वान्तारिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥

॥ इति श्री सूर्यनारायणमहापूजनम् ॥

आदित्यहृदयस्तोत्रम् पद्मपुराणान्तर्गतम्

॥ अथ श्रीपद्मपुराणोक्त निरोगकारी आदित्यहृदयप्रयोगः ॥

आदित्यः प्रथमं नाम द्वितीयं तु दिवाकरः ।

तृतीयं भास्करः प्रोक्तं चतुर्थं च प्रभाकरः ॥

पञ्चमं च सहस्रांशु षष्ठं चैव त्रिलोचनः ।

सप्तमं हरिदश्वं च अष्टमं तु अहर्पतिः ॥

नवमं दिनकरः प्रोक्तं दशमं द्वादशात्मकः ।

एकादशं त्रिमूर्तिश्च द्वादशं सूर्य एव तु ॥

॥ फलश्रुति ॥

द्वादशादित्यनामानि प्रातःकाले पठेन्नरः ।

सूर्यदेवमहापूजा

दुःस्वप्नो नश्यते तस्य सर्वदुःखं च नश्यति ॥

दद्वुकुष्ठहरं चैव दारिद्र्यं हरते ध्रुवम् ।

सर्वतीर्थकरं चैव सर्वकामफलप्रदम् ॥

यः पठेत् प्रातरुत्थाय भक्त्या स्तोत्रमिदं नरः ।

सौख्यमायुस्तथारोग्यं लभते मोक्षमेव च ॥

॥ सूर्यस्य द्वादशनाम नमस्कारम् ॥

१. �ॐ आदित्याय नमः । २. �ॐ दिवाकराय नमः ।

३. �ॐ भास्कराय नमः । ४. �ॐ प्रभाकराय नमः ।

५. �ॐ सहस्रांशवे नमः । ६. �ॐ त्रिलोचनाय नमः ।

७. �ॐ हरिदश्वाय नमः । ८. �ॐ विभावसवे नमः ।

९. �ॐ दिनकराय नमः । १०. �ॐ द्वादशात्मकाय नमः ।

११. �ॐ त्रिमूर्तये नमः । १२. �ॐ सूर्याय नमः ॥

॥ विनियोगः ॥

ॐ अस्य श्रीआदित्यहृदयस्तोत्रमन्त्रस्य श्रीकृष्ण ऋषिः,
अनुष्टुप्छन्दः, श्रीसूर्यनारायणो देवता, हरितहयरथं दिवाकरं
घृणिरिति बीजं, नमो भगवते जितवैश्वानर जातवेदसे

नमः इति शक्तिः, अंशुमानिति कीलकं, अग्नि कर्म इति मन्त्रः,
मम सर्वरोगनिवारणाय श्रीसूर्यनारायणप्रीत्यर्थे जपे विनियोगः ।

॥ स्तवः ॥

अर्कं तु मूर्धि विन्यस्य ललाटे तु रविं न्यसेत् ।

सूर्यदेवमहापूजा

विन्यसेत् करयोः सूर्यं कर्णयोश्च दिवाकरम् ॥
 नासिकायां न्यसेत् भानुं मुखे वै भास्करं न्यसेत् ।
 पर्जन्यमोष्टयोश्चैव तीक्ष्णं जिह्वान्तरे न्यसेत् ॥
 सुवर्णरेतसं कण्ठे स्कन्धयोस्तिग्मतेजसम् ।
 बाह्वोस्तु पूषणं चैव मित्रं वै पृष्ठतो न्यसेत् ॥
 वरुणं दक्षिणे हस्ते त्वष्टारं वामतः करे ।
 हस्तावुष्णाकरः पातु हृदयं पातु भानुमान् ॥
 स्तनभारं महातेजा आदित्यमुदरे न्यसेत् ।
 पृष्ठे त्वर्धमणं विद्यादादित्यं नाभिमण्डले ॥
 कट्यां तु विन्यसेष्ठंसं रुद्रमूर्वो विन्यसेत् ।
 जान्होस्तु गोपतिं न्यस्य सवितारं तु जद्वयोः ॥
 पादयोस्तु विवस्वन्तं गुल्फयोश्च प्रभाकरम् ।
 सर्वाङ्गेषु सहस्रांशु दिग्विदिक्षु भगं न्यसेत् ॥
 बाह्यतस्तु तमोद्वंसं भगमभ्यन्तरे न्यसेत् ।
 एष आदित्यविन्यासो देवानामपि दुर्लभः ॥
 ॥ न्यासम् ॥
 मूर्धि अर्काय नमः । ललाटे रवये नमः ।
 करयोः सूर्याय नमः । कर्णयोः दिवाकराय नमः ।
 नासिकायां भानवे नमः । मुखे भास्कराय नमः ।
 ओष्टयोः पर्जन्याय नमः । जिह्वायां तीक्ष्णाय नमः ।

सूर्यदेवमहापूजा

कण्ठे सुवर्णरितसे नमः । स्कन्धयोः तिग्मतेजसे नमः ।
 बाह्योः पूषणाय नमः । पृष्ठे मित्राय नमः ।
 दक्षहस्ते वरुणाय नमः । वामहस्ते त्वष्टारं नमः ।
 हस्तौ उष्णकराय नमः । हृदये भानुमते नमः ।
 स्तनयोः महातेजसे नमः । उदरे आदित्याय नमः ।
 पृष्ठे अर्घमणाय नमः । नाभौ विद्यादादित्याय नमः ।
 कठ्यां हंसाय नमः । ऊर्वाः रुद्राय नमः ।
 जान्होः गोपतये नमः । जङ्घयोः सवित्रे नमः ।
 पादयोः विवस्वते नमः । गुल्फयोः प्रभाकराय नमः ।
 सर्वाङ्गे सहस्रांशवे नमः । दिग्गिदिक्षु भगाय नमः ।
 बाह्ये तमोघ्रंसाय नमः । अभ्यन्तरे भगाय नमः ।
 ॥ ध्यानम् ॥

भास्वद्रत्नाद्यमौलिः स्फुरदधररुचारञ्जितश्चारुकेशो
 भास्वान् यो दिव्यतेजाः करकमलयुतः स्वर्णवर्णः प्रभाभिः ।
 विश्वाकाशावकाशो ग्रहग्रहण सहितो भाति यशोदयाद्रौ
 सर्वानन्दप्रदाता हरिहरनमितः पातु मां विश्वचक्षुः ॥

॥ अर्घ्यम् ॥

एहि सूर्य सहस्रांशो तेजोराशिः जगत्पते ।

अनुकम्पय मां भक्त्या गृहणार्घ्यं दिवाकर ॥

॥ मन्त्रम् ॥

सूर्यदेवमहापूजा

ॐ घृणः सूर्य आदित्य ।

॥ सूर्यस्तुतिः ॥

अग्निमीळे नमस्तुभ्यमीषत्तूर्यस्वरूपिणे ।

अग्न्यायाहि वीतये त्वं नमस्ते ज्योतिषां पते ॥

शन्नो देवो नमस्तुभ्यं जगच्चक्षुर्नमोऽस्तु ते ।

धवलाभ्मोरुहणं डाकिर्नां श्यामलप्रभाम् ॥

विश्वदीप नमस्तुभ्यं नमस्ते जगदात्मने ।

पद्मासनः पद्मकरः पद्मगर्भसमद्युतिः ॥

सप्ताश्वरथसंयुक्तो द्विभुजो भास्करो रविः ।

आदित्यस्य नमस्कारं ये कुर्वन्ति दिने दिने ॥

जन्मान्तरसहस्रेषु दारिद्र्यं नोपजायते ।

नमो धर्मविपाकाय नमः सुकृतसाक्षिणे ॥

नमः प्रत्यक्षदेवाय भास्कराय नमो नमः ।

उदयगिरिमुपेतं भास्करं पद्महस्तं ।

सकलभुवनरत्नं रत्नरत्नाभिधेयम् ॥

तिमिरकरिमृगेन्द्रं बोधकं पद्मिनीनां ।

सुरवरमभिवन्दे सुन्दरं विश्वरूपम् ॥

अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम ।

तस्मात् कारुण्यभावेन रक्षस्व परमेश्वर ॥

॥ इति श्रीपद्मपुराणे श्रीकृष्णार्जुनेसंवादे आदित्यहृदयस्तोत्रम् ॥

रुद्रपीठदेवता:

॥ अथ रुद्रपीठदेवता: ॥

वामहस्त में अक्षत लेकर दक्षिण हस्त से पीठदेवताओं का आवाहन करें ।

- १ ओँ मूलप्रकृत्यै नमः ।
- २ ओँ आधारशक्त्यै नमः ।
- ३ ओँ कूर्माय नमः ।
- ४ ओँ अनन्ताय नमः ।
- ५ ओँ वराहाय नमः ।
- ६ ओँ पृथिव्यै नमः ।
- ७ ओँ विचित्रदिव्यमण्डपाय नमः ।
- ८ ओँ कल्पवृक्षेभ्यो नमः ।
- ९ ओँ सुवर्णवेदिकायै नमः ।
- १० ओँ रत्नसिंहासनाय नमः ।
- ११ ओँ धर्माय नमः ।
- १२ ओँ ज्ञानाय नमः ।
- १३ ओँ वैराग्याय नमः ।
- १४ ओँ ऐश्वर्याय नमः ।
- १५ ओँ अधर्माय नमः ।
- १६ ओँ अज्ञानाय नमः ।

रुद्रपीठदेवता:

- १७ ॐ अवैराग्याय नमः ।
- १८ ॐ अनैश्वर्याय नमः ।
- १९ ॐ तल्पाकारायानन्ताय नमः ।
- २० ॐ पद्माय नमः ।
- २१ ॐ आनन्दकन्दाय नमः ।
- २२ ॐ संविनालाय नमः ।
- २३ ॐ प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः ।
- २४ ॐ विकारमयकेसरेभ्यो नमः ।
- २५ ॐ पञ्चाशद्वर्णाद्बकर्णिकायै नमः ।
- २६ ॐ अँसत्वाय नमः ।
- २७ ॐ उँरजसे नमः ।
- २८ ॐ मंतमसे नमः ।
- २९ ॐ अँद्वादशकलात्मनेऽर्कमण्डलाय नमः ।
- ३० ॐ उँषोडशकलात्मने सोममण्डलाय नमः ।
- ३१ ॐ मंदशकलात्मनेऽग्निमण्डलाय नमः ।
- ३२ ॐ अँब्रह्मणे नमः ।
- ३३ ॐ उँविष्णवे नमः ।
- ३४ ॐ मं महेश्वराय नमः ।
- ३५ ॐ अँ आत्मने नमः ।
- ३६ ॐ उँ अन्तरात्मने नमः ।

रुद्रपीठदेवता:

३७ ॐ मं परमात्मने नमः ।

३८ ॐ आंज्ञानात्मने नमः ।

३९ ॐ वामायै नमः ।

४० ॐ ज्येष्ठायै नमः ।

४१ ॐ रौद्रै नमः ।

४२ ॐ काल्यै नमः ।

४३ ॐ कलविकरण्यै नमः ।

४४ ॐ बलविकरिण्यै नमः ।

४५ ॐ बलप्रमथिन्यै नमः ।

४६ ॐ सर्वभूतदमन्यै नमः ।

४७ ॐ मनोन्मन्यै नमः ।

४८ ॐ नमोभगवते सकलगुणात्मशक्तियुक्तायानन्ताय योग
पीठात्मने नमः ।

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनोजुतिर्ज्ञुषतुमाञ्यस्यु
बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनु त्वरिष्ट्युज्ञृसमिमन्दधातु ।
विश्वेदुवासंऽङ्गुह मांदयन्तुमो॥ इँम्प्रतिष्ठ ॥ (२/१३)

हीं प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

पीठाद्यावाहित देवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत । “ॐ भूर्भुवः
स्वः पीठ देवताभ्यो नमः” इस मन्त्र से पूजन करें ।

रुद्रयन्त्रदेवताः

जलमादाय - अनया पूज्या पीठदेवताः प्रीयन्तां ॥

जलमादाय - अनया पूज्या पीठदेवताः प्रीयन्तां ॥

इति पीठदेवताः ॥

॥ रुद्रयन्त्रदेवताः ॥

विधि पूर्वक रेशमी वस्त्र से कलश और पात्र को तैयार करके इसमें यंत्र स्थापित करें और वाम हस्त में अक्षत लेकर दक्षिण हस्त से यंत्र देवताओं का ऋमबद्ध आवाहन करें ॥

(५) ॐ नमो भगवते महारुद्राय० । सद्योजाताय० ।

वामदेवाय० । अघोराय० । तत्पुरुषाय० । ईशानाय० ॥

(८) नन्दिने० । महाकालाय० । गणेशाय० । वृषभाय० ।

भृङ्गिरिट्ये० । स्कन्दाय० । उमायै० । चण्डेश्वराय० ॥

(१६) अनन्ताय० । सूक्ष्माय० । शिवाय० । एकपदे० ।

एकरुद्राय० । त्रिमूर्त्ये० । श्रीकण्ठाय० । वामदेवाय० ।

ज्येष्ठाय० । श्रेष्ठाय० । रुद्राय० । कालाय० । कलविकरणाय०

। बलविकरणाय० । बलाय० । बलप्रमथनाय० ॥

रुद्रयन्नदेवता:

(२४) अणिमायै० । महिमायै० । लघिमायै० । गरिमायै० ।
 प्राप्त्यै० । प्राकाम्यायै० । ईशित्वायै० । वशित्वायै० । ब्राह्म्यै० ।
 माहेश्वर्यै० । कौमार्यै० । वैष्णव्यै० । वाराह्यै० । माहेन्द्र्यै० ।
 चामुण्डायै० । चण्डिकायै० । असिताङ्गभैरवाय० । रुरुभैरवाय०
 । चण्डभैरवाय० । ऋघभैरवाय० । उन्मत्तभैरवाय० ।
 कालभैरवाय० । भीषणभैरवाय० ।
 संहारभैरवाय० ॥

(३२) भवाय० । शर्वाय० । ईशानाय० । पशुपतये० । रुद्राय०
 । उग्राय० । भीमाय० । महते० । अनन्ताय० । वासुकये० ।
 तक्षकाय० । कुलीरकाय० । कर्कोटकाय० । शंखपालाय० ।
 कम्बलाय० । अश्वतराय० । वैन्याय० । पृथवे० । हैह्याय० ।
 अर्जुनाय० । शाकुन्तलेयाय० ।
 भरताय० । नलाय० । रामाय० । हिमवते० । निषधाय० ।
 विन्ध्याय० । माल्यवते० । पारिजाताय० । मलयाय० ।
 हेमकूटाय० । गंधमादनाय० ॥

(४०) इन्द्राय० । अग्नये० । यमाय० । निर्कृतये० । वरुणाय०
 । वायवे० । कुबेराय० । ईशानाय० । शच्यै० । स्वाहायै० ।
 वाराह्यै० । खड्गिन्यै० । वारुण्यै० । वायव्यै० । कौबेर्यै० ।

रुद्रयन्नदेवताः

ईशान्यै० । वज्राय० । शक्तये० । दण्डाय० । खङ्गाय० ।
 पाशाय० । अंकुशाय० । गदाय० । त्रिशूलाय० । ऐरावताय० ।
 मेषाय० । महिषाय० । प्रेताय० । मकराय० । मृगाय० ।
 नराय० । वृषभाय० । ऐरावताय० । पुण्डरीकाय० । वामनाय०
 । कुमुदाय० । अंजनाय० । पुष्पदन्ताय० । सार्वभौमाय० ।
 सुप्रतीकाय० ॥

(भुपुर के बहार)

शेषाय० । तक्षकाय० । अनन्ताय० । वासुकये० ।
 शंखपालाय० । महापद्माय० । कम्बलाय० । कर्कोटकाय० ॥

(विशेष)

(इन्द्राय० । अग्नये० । यमाय० । निर्वृतये० । वरुणाय० ।
 वायवे० । कुबेराय० । ईशानाय० । विरूपाक्षाय० ।
 विश्वरूपाय० । पशुपतये० । ऊर्ध्वलिङ्गाय० ॥)

ॐ मनो जूतिर्ज्ञुषतुमाञ्यस्य बृहस्पतिष्युज्ञ-
 मिमन्तनेत्वरिष्ट्युज्ञृ समिमन्दधातु । विश्वे देवासऽहुह
 मादयन्तुमो ॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः यंत्रस्थित देवताभ्यो नमः ॥ इस मंत्र से
 लाभोप्चार पूजन करें ॥

भूशुद्यादिप्रयोगः

जलमादाय - अनया पूज्या यंत्र स्थित देवताः प्रीयन्तां ॥

॥ इति यंत्रदेवतापूजनम् ॥

(बृहद् ब्रह्मनित्यकर्मसमुच्चयः ॥)

तत्र भस्मोद्धुलनरुद्राक्षमालाधारणभूशुद्धियादिमहान्याससमन्वितपञ्चवक्रपूजनपूर्वकरुद्राभिषेकप्रयोगः ॥

(पवित्र होकर आसन स्थान ग्रहण करके स्वदक्षिणभागे घण्टादि पूजन करके गन्धादि पात्र स्थापित करें । घृतदीप प्रज्वाल्य करें । आचम्य प्राणानायम्य करके शान्तिपाठ देवतानमस्कार करके । विनायकं गुरुं० तक पठन करके संकल्प करें ।)

संकल्प - विष्णुर्विष्णुर्विष्णुः इत्यारम्य शुभपुण्यतिथौ मम सभार्यस्य सापत्यस्य सबान्धवस्य श्रीमहारुद्रप्रसादद्वारेण दीर्घायुः सुपुत्रसन्ततिप्राप्तिद्वारा

एतञ्जन्मकृतजन्मान्तरार्जितसकलकल्मषनिवृत्यर्थं
श्री साम्बसदाशिवप्रीत्यर्थं तथा च श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तं
फ़लावात्यर्थं देशकालाद्यनुसारतो यथा शक्ति
भस्मोद्धुलनरुद्राक्षमालाधारण भूशुद्धि भूतशुद्धि प्राणप्रतिष्ठा
अन्तर्मातृका बहिर्मातृका पूर्वक महान्यास समन्वित

भूशुद्ध्यादिप्रयोगः

पश्चवऋपूजन पूर्वकं अमुकरुद्रेण रुद्राभिषेकं (ऋत्विग् द्वारा वा) करिष्ये ॥

कलशाराधनपूर्वकम् ऋत्विजोवृत्वा ऋत्विग्भिः साकं
भस्मोद्धुलनादि कुर्यात् ॥ (भस्मोद्धुलन करके रुद्राक्षमाला
धारण करें और यहा से आगे भूशुद्धि प्रयोग आरंभ करें ।)
॥ अथ भूशुद्धिप्रयोगः ॥

हस्ते जलमादाय - ॐ नमो भगवते रुद्रायेति दशाक्षरमन्त्रस्य
प्रजापति ऋषिः रुद्रो देवता विराट् छन्दः आचमने प्राणायामे
च विनियोगः । ॐ नमो भगवते रुद्राय स्वाहा । ॐ नमो
भगवते रुद्राय स्वाहा । ॐ नमो भगवते रुद्राय स्वाहा ।
हस्तप्रक्षालनम् - ॐ नमो भगवते रुद्राय । प्राणायामः ॐ नमो
भगवते रुद्राय । ॐ नमो भगवते रुद्राय । ॐ नमो भगवते
रुद्राय ॥

हस्ते जलमादाय - अमुक कर्म कर्तुं योग्यतासिद्धये ऋत्विग्भिः
सहाहंभूशुद्धिभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठान्तमार्त्काबहिर्मातृकान्यासान्महा
न्यासांश्च करिष्ये । नमस्कारः-

(दक्षिण मे नमस्कार करे) दक्षिणे - ॐ सरस्वत्यै नमः ।
ॐ शङ्खनिधये नमः ।

(वाम भाग मे नमस्कार करे) वामभागे - ॐ लक्ष्म्यै नमः ॥
ॐ पद्मनिधये नमः ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

आसनम् - पृथ्वित्वयेतिमेरुपृष्ठऋषिः कूर्मो देवता सुतलं छन्दः
आसने विनियोगः । ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं
विष्णुना धृता । त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥
प्रार्थना - विश्वशक्त्यै नमः । ॐ महाशक्त्यै नमः । ॐ
कूर्मासनाय नमः । ॐ योगासनाय नमः । ॐ अनन्तासनाय
नमः । ॐ विमलासनाय नमः । मध्ये - ॐ परमसुखासनाय
नमः । पुष्पं गृहीत्वा स्वहृदि अर्पयेत् - ॐ भूर्भुवः स्व
आत्मासनाय नमः ॥ इति मन्त्रेण पुष्पादिना आत्मनः
आसनदानम् ॥

शिखाबन्धनम् -

चिद्रूपिणि महामाये दिव्यतेजः समविन्ते ।
तिष्ठ देवि शिखाबन्धे तेजोवृद्धिं कुरुष्व मे ॥
अङ्गुष्ठमात्रां शिखां नैर्त्रैत्यां बद्धवा ।
दिग्बन्धः - अपसर्पन्तु० । अपक्रामन्तु० । तीक्ष्णदंष्ट्र० ।
तालत्रयकरणम् - ॐ सर्वभूतनिवारकाय शार्ङ्गाय सशराय
सुदर्शनाय अस्त्रराजाय हुंफट् स्वाहा ॥ तालत्रयं कृत्वा स्वस्य
परितः सर्वदिक्षु अस्त्रमुद्रां प्रदर्शयेत् ।
स्वदक्षिणभागे - (आपके दक्षिण भाग मे नमस्कार करे)
ॐ गुरुभ्यो नमः । ॐ परमगुरुभ्यो नमः । ॐ परमेष्ठिगुरुभ्यो
नमः । ॐ पूर्वसिद्धेभ्यो नमः ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ आचार्येभ्यो नमः ॥

स्ववामभागे - (आपके वाम भाग मे नमस्कार करे)

ॐ गणेशाय नमः । ॐ दुर्गायै नमः । ॐ क्षेत्रपालाय नमः ।

ॐ योगिनीभ्यो नमः । ॐ क्षेत्रेशाय नमः ॥ भूमिताडनम्

अपसर्पन्तु० । अपक्रामन्तु० (दाएँ पैर से भूमि पर तीन बार धात करे) स्ववामपार्षिना त्रिवारं भूमिं ताडयेत् । भूरसीत्यस्य प्रजापतिऋषिः मातृका देवताः प्रस्तारपंक्तिश्छन्दः भूशुद्धै विनियोगः -

भूमौ हस्तं कृत्वा - दोनों हाथ चत्ता भूमि को स्पर्श करें ।

ॐ भूरसु भूमिरस्यदितिरसि विश्वधायु विश्वस्यु भुवनस्य धुत्री ॥ पृथिवीस्त्वं च्छ पृथिवीन्द्रह पृथिवीम्मा हिंसीह ॥

(१३/१८)

भैरवनमस्कार :- योभूतानामित्यस्य कौण्डिन्य ऋषिः नारायणो देवता अनुष्टुप्छन्दः भैरवनमस्कारे विनियोग :-

ॐ यो भूतानुमधिपतिष्ठस्मिंलोकाऽ अधिंश्श्रुताः । यज्ञश्चै

महुतो मुहर्स्तेनं गृह्णामि त्वामुहम्मयि गृह्णामि त्वामुहम् ॥

(२०/३२)

भैरवाय नमः ॥ इति भूशुद्धिः ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

॥ अथ भूतशुद्धिप्रयोगः ॥

कुम्भकप्राणायामेन मूलाधारात्कुण्डलीं परदेवतां बिसतन्तुनिभां
समुत्थाप्य ब्रह्मरन्ध्रगतां स्मृत्वा हृदयस्थं जीवं प्रदीपकलिकाकारं
गृहीत्वा सुषुम्णामार्गेण ब्रह्मरन्ध्रं गत्वा ॐ हंसः सोहमिति मन्त्रेण
जीवं ब्रह्मणि संयोजयेत् ।

मातृकोपसंहार ।

(उ० = उपसंहरामि)

१. क्षकारं हकारे उ० । २. हकारं सकारे उ० ।
३. सकारं षकारे उ० । ४. षकारं शकारे उ० ।
५. शकारं वकारे उ० । ६. वकारं लकारे उ० ।
७. लकारं रकारे उ० । ८. रकारं यकारे उ० ।
९. यकारं मकारे उ० । १०. मकारं भकारे उ० ।
११. भकारं बकारे उ० । १२. बकारं फ़कारे उ० ।
१३. फ़कारं पकारे उ० । १४. पकारं नकारे उ० ।
१५. नकारं धकारे उ० । १६. धकारं दकारे उ० ।
१७. दकारं थकारे उ० । १८. थकारं तकारे उ० ।
१९. तकारं णकारे उ० । २०. णकारं ढकारे उ० ।
२१. ढकारं डकारे उ० । २२. डकारं ठकारे उ० ।
२३. ठकारं टकारे उ० । २४. टकारं जकारे उ० ।
२५. जकारं झकारे उ० । २६. झकारं जकारे उ० ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

२७. जकारं छकारे उ० । २८. छकारं चकारे उ० ।
 २९. चकारं डकारे उ० । ३०. डकारं घकारे उ० ।
 ३१. घकारं गकारे उ० । ३२. गकारं खकारे उ० ।
 ३३. खकारं ककारे उ० । ३४. ककारं अःकारे उ० ।
 ३५. अःकारं अंकारे उ० । ३६. अंकारं औकारे उ० ।
 ३७. औकारं ओकारे उ० । ३८. ओकारं ऐकारे उ० ।
 ३९. ऐकारं एकारे उ० । ४०. एकारं लृकारे उ० ।
 ४१. लृकारं लृकारे उ० । ४२. लृकारं ऋकारे उ० ।
 ४३. ऋकारं ऋकारे उ० । ४४. ऋकारं ऊकारे उ० ।
 ४५. ऊकारं ऊकारे उ० । ४६. ऊकारं ईकारे उ० ।
 ४७. ईकारं ईकारे उ० । ४८. ईकारं आकारे उ० ।
 ४९. आकारं अकारे उ० । ५०. अकारं अँकारे उ० ।

अकारः सहस्रदलां बुजाकारे ब्रह्मरन्धे परमात्मनि “लयं” गतः

इति भावयेत् ।

(ब्रह्मरन्ध मे परमात्मा लय हो गया है ऐसी भावना करे ।)

शरीरस्यात्मा ऋषिः प्रकृतिश्छन्दः परमात्मा देवता शरीर

भूतशुद्धर्थे जपे विनियोगः अँ पृथ्वीबीजमन्त्रस्य ब्रह्माऋषिः

गायत्री छन्दः पृथ्वी देवता पृथ्वीभूतशुद्धर्थे जपे विनियोगः -

पादादिजानुपर्यन्तं पृथिवीस्थानं चतुरस्र पीतवर्णं

सविन्दुकं “लँ” बीजसहितं ध्यायेत् ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ वरुण बीजमन्त्रस्य हिरण्यगर्भ ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः वरुणो
देवता वारुणि भूतशुद्धयर्थं जपे विनियोगः - जान्वादिनाभिपर्यन्तं
वरुणमण्डलं धनुषाकारं शुभ्रवर्णं
सबिन्दुकं “वँ” बीजसहितं ध्यायेत् ॥

ॐ वह्निबीजमन्त्रस्य कश्यप ऋषिः जगती छन्दः
जातवेदोऽग्निर्देवता आग्नेयभूतशुद्धर्थं जपे विनियोगः -
नाभ्याँ आरभ्य हृदयपर्यन्तम् अग्निमण्डलं त्रिकोणं रक्तवर्णं
सबिन्दुकं “रँ” बीजसहित ध्यायेत् ॥

ॐ वायुबीजमन्त्रस्य किष्किन्ध ऋषिः बृहती छन्दः वायुर्देवता
वायव्याख्यभूतशुद्धयर्थं जपे विनियोगः -
हृदयादारभ्य भ्रूमध्यपर्यन्तं वायुमण्डलं वर्तुलं धूम्रवर्णं
सबिन्दुकं “यँ” बीजसहितं ध्यायेत् ॥

ॐ आकाशबीजमन्त्रस्य रुद्र ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः परमात्मा देवता
आकाशाख्यभूतशुद्धयर्थं जपे विनियोगः - भ्रूमध्यादारभ्य
ललाटान्तपर्यन्तम् आकाशमण्डलं नीरूपम् अवर्णं
सबिन्दुकं “हँ” बीज सहितं ध्यायेत् ॥

ततो वायु सम्यङ् निरुद्ध्य पृथिवीम् अप्सु लयं नयेत् -

ॐ लँ र्हाँ र्हुँ फट् भुवं जले प्रविलापयामि ।

ततो जलम् अग्नौ संहरेत् - ॐ वँ त्रिँ ह्रः फट् जलं शुचौ
प्रविलापयामि ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ततः अग्नि वायौ संहरेत् - ॐ रं हूँ रुः फट् अग्निं वायौ
प्रविलापयामि ।

वायुम् आकाशे लयं नयेत् - ॐ यँ र्हैः रुं रुः फट् वायुम्
आकाशे प्रविलापयामि ।

आकाशम् अहंकारे संहरेत् - ॐ हँ र्हौ रुः फट् आकाशम्
अहंकार प्रविलापयामि ॥

ॐ अहंकारं प्रकृतौ प्रविलापयामि । ॐ प्रकृति परमात्मनि
प्रविलापयामि ।

ततः शिरसि कर्णिकाकेसरैयुते अष्टले पद्मे चन्द्रसन्निभं
चित्प्रकाशित शिवं स्मृत्वा शुद्धचिन्मयो भूत्वा वामकृक्षे स्थितं
कृष्णम् अङ्गुष्ठपरिमाणकं विप्रहत्याशिरोयुक्तं कनकस्तेयबाहुकं
मदिरापानहृदयं गुरुतल्पकटीयुतं तत्संयोगिषदद्वन्द्वम्
उपपातकरोमकं खङ्गचर्मधरंदुष्टम् अधोवक्रं दुःसहम् पापपुरुषं
चिन्तयेत् ॥

“यँ” इति वायुबीजं नाभौ एकादशवारं स्मृत्वा एनं पापपूरुषं
शोषयेत् ।

ॐ “यँ” इतिवायुबीज मन्त्रस्य किष्किन्ध ऋषिः बृहती छन्दः
वायुर्देवता पापपूरुषशोषणे विनियोगः -

नाभिकुहरादुत्थितेन महावायुना -

ॐ यँ यँ यँ यँ यँ यँ यँ यँ यँ (जस्त्वा)

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ पापपूरुषं शोषयामि ॥

ॐ “रँ” मितिअग्निर्बीज मन्त्रस्य कश्यप ऋषिः जगती छन्दः
जातवेदोऽग्निर्देवता पापपूरुषदहने विनियोगः - मूलाधारादुत्थितेन
अग्निकलापेन नवरन्ध्रप्रविष्टेन

ॐ रँ रँ रँ रँ रँ रँ रँ रँ रँ (जस्वा)

ॐ पापपुरुष सन्दहामि ॥ एवं दग्ध्वा तद्दक्षिणया नासिकया
विरेच्य

ॐ “वँ” मितिवरुणबीजमन्त्रस्य हिरण्यगर्भऋषिः अनुष्टुप्छन्दः
वरुणो देवता जीवसन्दोहाप्लावने विनियोगः -

मूलाधारात्सुषुम्नामार्गेण कुण्डलिनीं सच्चिदानन्दमयीं द्वादशान्तं
नीत्वा तत्संसर्गाद्वितच्चन्द्रमण्डलाद्विगलितसुधाधारापूरेण

ॐ वँ (इत्यमृतबीजं जस्वा) ॐ
जीवसन्दोहम् आप्लावयापि ॥

ॐ “लँ” मिति पृथिवीबीजमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः गायत्री छन्दः
पृथिवी देवता भस्मपिण्डीकरणे विनियोगः -

ॐ लँ (जस्वा)

ॐ अमृतपिण्डाच्छरीरमुत्पादयामि ॥

ॐ “हँ” मिति आकाशबीजमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः गायत्री छन्दः
परमात्मा देवता अवकाशीकरणे विनियोगः -

ॐ हँ हँ हँ हँ हँ हँ हँ हँ हँ (जस्वा)

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ सावकाशं करोमि ॥

ततः सृष्टिमार्गेण ब्रह्मणः सकाशादाकाशादीनि भूतानि उत्पादयेत् ।

ब्रह्मणः प्रकृतिः प्रकृतेर्महत् महतोऽहङ्कारः अहङ्कारा दाकाशः आकाशाद्वायुः वायारग्निः अग्नेरापः अद्वयः पृथिवी पृथिव्या ओषधयः ओषधीभ्योऽन्नम् अन्नाद्रेतः रेतसः पुरुषः स वा एष पुरुषोऽन्नरसमयः ॐ हंसः सोहम् । ब्रह्मण्येकभूतं जीवं स्वहृदयाम्बुजे संस्थाप्य कुण्डलीं मूलाधारगतां संस्मरेत् ॥ इति भूतशुद्धिः ॥

॥ अथ प्राणप्रतिष्ठाप्रयोगः ॥

अस्य श्रीप्राणप्रतिष्ठामन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषयः ऋग्यजुः सामानि छन्दांसि जगत्सृष्टिः प्राणशक्तिर्देवता ओँ बीजं ह्रीं शक्तिः क्रौं कीलकं स्वशरीरे प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः -

ॐ ब्रह्मविष्णुमहेश्वर ऋषिभ्यो नमः शिरसि ।

ऋग्यजुः सामच्छन्दोभ्यो नमः मुखे ।

जगत्सृष्टयै प्राणशक्तयै नमः हृदये ।

ओँबीजाय नमः लिङ्गे ।

ह्रीं शक्तये नमः पादयोः ।

क्रौं कीलकाय नमः सर्वाङ्गेषु ।

अथकरन्यासाः -

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ आँ ह्रीं क्रौं अँ कँ खँ गँ डँ पृथिव्यस्तेजोवाय्वाकाशात्मने
आँ अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ।

ॐ आँ ह्रीं क्रौं इँ चँ छँ जँ झँ झँ शब्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मने
इँ तर्जनीभ्यां नमः ।

ॐ आँ ह्रीं क्रौं उँ टँ ठँ डँ ढँ णँ श्रोत्रत्वक्-चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने
ऊँ मध्यमाभ्यां नमः ।

ॐ आँ ह्रीं क्रौं एँ तँ थँ धँ नँ वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने
ऐँ अनामिकाभ्यां नमः ।

ॐ आँ ह्रीं क्रौं औँ पँ फँ बँ भँ मँ
वक्तव्यादानगमनविसर्गानन्दात्मने औँ कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।

ॐ आँ ह्रीं क्रौं अँ यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ ऽँ क्षँ
मनोबुद्धयहङ्कारचित्तविज्ञानात्मने अः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।

अथ हृदयादिन्यासा :-

ॐ आँ ह्रीं क्रौं अँ कँ खँ गँ धँ डँ पृथिव्यस्तेजोवाय्वा
काशात्मने आँ हृदयाय नमः ।

ॐ आँ ह्रीं क्रौं इँ चँ छँ जँ झँ झँ शब्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मने
इँ शिरसे स्वाहा ।

ॐ आँ ह्रीं क्रौं उँ टँ ठँ डँ ढँ णँ श्रोत्रत्वक्-चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने
ऊँ शिखायै वषट् ।

ॐ आँ ह्रीं क्रौं एँ तँ थँ धँ नँ वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने

भूशुध्यादिप्रयोगः

ऐं कवचाय हुम् ।

ॐ औं ह्रीं क्रों औं पॅं फॅं बॅं भॅं मॅं

वक्तव्यादानगमनविसर्गनन्दात्मने औं नेत्रत्रयाय वौषट् ।

ॐ औं ह्रीं क्रों अं यॅं रॅं लॅं वॅं शॅं षॅं सॅं हॅं ळॅं क्षॅं

मनोबुद्धयहङ्कारचित्तविज्ञानात्मने अः अस्त्राय फट् ।

आँ इति पाशबीजं नाभेरारभ्य पादान्तं न्यसामि ।

ह्रीं इति शक्तिबीजं हृदयादारभ्य नाभ्यन्तं न्यसामि ।

क्रों इति अङ्कुशबीजं मस्तकादारभ्य हृदयान्तं न्यसामि ।

ॐ यॅं त्वगात्मने हृदयाय नमः ।

ॐ रॅं अश्रुगात्मने दोर्मूलाभ्यां नमः ।

ॐ लॅं मांसात्मने ग्रीवाये नमः ।

ॐ वॅं मेदात्मने कुक्षिभ्यां नमः ।

ॐ शॅं अस्थ्यात्मने दक्षिणकराय नमः ।

ॐ षॅं मञ्जात्मने वामकराय नमः ।

ॐ सॅं शुक्रात्मने दक्षिणपादाय नमः ।

ॐ हॅं प्राणात्मने वामपादाय नमः ।

ॐ ळं शत्त्यात्मने जठराय नमः ।

ॐ क्षं बिजात्मने आस्याय नमः ।

ध्यानम् -

रक्तांभोधिस्थपोतोल्सरुणसरोजाधिरुढा कराङ्गैः

भूशुध्यादिप्रयोगः

पाशं कोदंडमि क्षुद्रभवमगुणमप्यंकुशं पंचबाणान् ।

बिभ्राणा सृक्षपालं त्रिनयनलसिता पीनवक्षो रुहाढया

देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्ति परा नः ॥

हृदये हस्तं निधाय - ॐ आँ ह्रौं क्रौं यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ ळँ

क्षँ हंसः सोहं मम प्राणा इह प्राणाः ।

ॐ आँ ह्रौं क्रौं यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ ळँ क्षँ हंसः सोहं मम
जीव इह स्थितः ।

ॐ आँ ह्रौं क्रौं यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ ळँ क्षँ हंसः सोहं मम
सर्वेन्द्रियाणि इहायान्तु ।

ॐ आँ ह्रौं क्रौं यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ ळँ क्षँ हंसः सोहं मम
वाङ्मनस्त्वचक्षुः श्रोत्रजिह्वाम्राणप्राणाः इहैवागत्य स्वस्तये सुखं
चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा ।

षोडशवारं ॐ इति प्रणवं जपन् षोडशसंस्कारान्भावयेत् - ॐ

गर्भाधानं सम्पादयामि । ॐ पुंसवनं सम्पादयामि । ॐ

सीमन्तोन्नयनं सं० । ॐ जातकर्म सं० । ॐ नामकरणं

सम्पादयामि । ॐ निष्क्रमणं सं० । ॐ अन्नप्राशनं सं० । ॐ

चूडाकरणं सं० । ॐ उपनयनं सं० । ॐ वेदव्रतचतुष्टयं सं० ।

ॐ गोदानं सम्पादयामि । ॐ व्रतविसर्गं सं० । ॐ विवाहं

सम्पादयामि ॥१६॥ इति प्राणप्रतिष्ठाप्रयोगः ॥

भूशुध्यादिप्रयोगः

॥ अथ अन्तर्मातृकान्यासप्रयोगः ॥

अस्य श्रीअन्तर्मातृकान्यासस्य ब्रह्मा ऋषिः दैवी गायत्रीच्छन्दः
 अन्तर्मातृका सरस्वती देवता हलो बीजानि स्वराः शक्तयः
 बिन्दवः कीलकम् अनुष्ठीयमानश्रीपूजनपूर्वकरुद्राभिषेकाङ्गत्वेन
 न्यासे विनियोगः ॥ ऋष्यादिन्यासाः - ॐ ब्रह्मणे नमः शिरसि ।
 ॐ गायत्री च्छन्दसे नमो मुखे । ॐ
 अन्तर्मातृकासरस्वतीदेवतायै नमो हृदि । ॐ हल् बीजेभ्यो नमः
 गुह्ये । ॐ स्वरशक्तिभ्यो नमः पादयोः ।
 ॐ बिन्दुकीलकाय नमः सर्वाङ्गे ॥ प्राणायामैत्रयं कृत्वा
 करन्यासा :- ॐ अँ कँ खँ गँ धँ डँ ओँ अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ।
 ॐ इँ चँ छँ जँ झँ झँ ई तर्जनीभ्यां नमः ।
 ॐ उँ टँ ठँ डँ ढँ णँ ऊँ मध्यमाभ्यां नमः ।
 ॐ एँ तँ थँ दँ धँ नँ ऐँ अनामिकाभ्यां नमः ।
 ॐ ओँ पँ फँ बँ भँ मँ औँ कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।
 ॐ अँ यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ ळँ क्षँ अः करतलकरपृष्ठाभ्यां
 नमः ॥

हृदयादिषडङ्गन्यासा :-

ॐ अँ कँ खँ गँ धँ डँ ओँ हृदयाय नमः ।
 ॐ इँ चँ छँ जँ झँ झँ ई शिरसे स्वाहा ।
 ॐ उँ टँ ठँ डँ ढँ णँ ऊँ शिखायै वषट् ।

भूशुध्यादिप्रयोगः

ॐ एँ तँ थँ दँ धँ नँ एँ कवचाय हुम् ।

ॐ औँ पँ फँ बँ भँ मँ औँ नेत्रत्राय वौषट् ।

ॐ अँ यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ ळँ क्षँ अः अस्त्राय फट् ।

ध्यानम् -

पंचाशलिपिभि र्विभज्य मुखदोः हृत्पद्मवक्षः स्थलां, भास्वन्
मौलिनिबद्धचंद्रशकलामापीनतुङ्गस्तनीम् ।

मुद्रामक्षगुणं सुधाद्वकलशं विद्यां च हस्ताम्बुजैर्बिभ्राणां
विशदप्रभां त्रिनयनां वाग्देवतामाश्रये ॥

कण्ठस्थषोडशदलपद्मे अकारादिषोडश स्वरान्ध्यसेत् ।

ॐ अँ औँ इँ ईँ उँ ऊँ ऋँ ऋँ लँ लँ एँ एँ औँ औँ अँ अः ।

हृदयस्थे द्वादशदलपद्मे कादिठान्तान्ध्यसेत् - ॐ अँ कँ खँ गँ घँ
डँ चँ छँ जँ झँ जँ टँ ठँ । नामौ दशदलपद्मे डादिफान्तान्ध्यसेत्
- ॐ ढँ णँ तँ थँ दँ धँ नँ पँ फँ । तदधः लिङ्गे षड्ले
बादिलान्तान्ध्यसेत् - ॐ बँ भँ मँ यँ रँ लँ । आधारे गुदे
चतुर्दले वादिसान्तान्ध्यसेत् - ॐ वँ शँ षँ सँ
। ललाटे द्विदले ॐ हँ क्षँ इति द्वौ वर्णौ विन्यसेत् ।

ध्यानम् -

आधारे लिङ्गनामौ प्रकटितहृदये तालुमूले ललाटे द्वे पत्रे
षोडशारे द्विदशदशदले द्वादशार्द्धे चतुष्के । वासान्ते बालमध्ये

भूशुध्यादिप्रयोगः

डफकठसहिते कण्ठदेशे स्वराणां हंक्षं तत्त्वार्थयुक्तं सकलदलगतं
वर्णरूपं नमामि ॥ वन्धूकाभां त्रिनेत्रां
पृथुजघनलसत्कृष्णमुद्रक्तवस्त्रां पीनोत्तुङ्गप्रवृद्धस्तनजघनभरां
यौवनारम्भरूढाम् । सर्वालङ्कारयुक्तां सरसि
जवदनामिन्दुसङ्गान्तमौलिं ह्यम्बां
पाशाङ्कशेषाभयवरदकरामम्बिकां तां नमामि ॥
वर्णाङ्गवर्णमालाङ्गीं भारतीं भाललोचनाम् । रत्नसिंहासनां देवीं
वन्देऽहं सिद्धमातृकाम् ॥

॥ इति अन्तर्मातृकान्यासप्रयोगः ॥

॥ अथ बहिर्मातृकान्यासप्रयोगः ॥

अस्य श्रीबहिर्मातृकान्यासस्य ब्रह्मा ऋषिः दैवी गायत्रीच्छन्दः
बहिर्मातृका सरस्वती देवता हलो वीजानि स्वरः शक्तयः
बिन्दवः कीलकम् अनुष्ठीयमानश्रीपूजनपूर्वकरुद्राभिषेकाङ्गत्वेन
न्यासे विनियोगः । ऋष्यादिन्यासाः ॐ ब्रह्मणे नमः शिरसि ।
ॐ गायत्रीच्छन्दसे नमः मुखे । ॐ बहिर्मातृकासरस्वतीदेवतायै
नमो हृदि । ॐ हल्बीजेभ्यो नमः गुह्ये । ॐ स्वरशक्तिभ्यो
नमः पादयोः । ॐ अँ नमः मौलौ । ॐ ओँ नमः मुखे ।
ॐ ईँ नमः दक्षिणनेत्रे । ॐ ईँ नमः वामनेत्रे ।
ॐ ऊँ नमः दक्षिणकर्णे । ॐ ऊँ नमः वामकर्णे । ॐ ऋँ नमः
दक्षिणनासापुटे । ॐ ऋँ नमः वामनासापुटे । ॐ लँ नमः

भूशुध्यादिप्रयोगः

दक्षिकपोले । ॐ लृ नमः वामकपोले । ॐ ए नमः
 ऊर्ध्वदन्तपङ्कौ । ॐ ए नमः अधोदन्तपङ्कौ । ॐ औ नमः ऊद्
 धर्वोषे । ॐ औ नमः अधरोषे । ॐ अ नमः जिह्वामूले ।
 ॐ अः नमः ग्रीवायाम् ॥ ॐ क नमः दक्षिणबाहुमूले ।
 ॐ ख नमः दक्षिणकूर्परे । ॐ ग नमः दक्षिणमणिबन्धे ।
 ॐ घ नमः दक्षिणकराङ्गुलिमूले । डँ नमः दक्षिणकराङ्गुल्यग्रे ।
 ॐ च नमः वामबाहुमूले । ॐ छ नमः वामकूर्परे ।
 ॐ ज नमः वाममणिबन्धे । ॐ झ नमः वामाङ्गुलिमूले ।
 ॐ झ नमः वामकराङ्गुल्यग्रे । ॐ ट नमः दक्षिणपादमूले ।
 ॐ ठ नमः दक्षिणजानुनि । ॐ ड नमः दक्षिणगुल्फे ।
 ॐ ढ नमः दक्षिणपादाङ्गुलिमूले । ॐ ण नमः
 दक्षिणपादाङ्गुल्यग्रे । ॐ त नमः वामपादमूले ।
 ॐ थ नमः वामजानुनि । ॐ द नमः वामगुल्फे ।
 ॐ ध नमः वामपादाङ्गुलिमूले । ॐ न नमः वामपादाङ्गुल्यग्रे ।
 ॐ प नमः दक्षिणकुक्षौ ॐ फ नमः वामकुक्षौ ।
 ॐ ब नमः पृष्ठे । ॐ भ नमः नाभौ । ॐ म नमः उदरे ।
 ॐ य त्वगात्मने नमः हृदि ।
 ॐ र असृगात्मने नमः दीक्षिणांसे । ॐ ल मांसात्मने नमः
 ककुदि । ॐ व मेदआत्मने नमः वामसि । ॐ श अस्थ्यात्मने
 नमः हृदादिदक्षिणहस्तान्तम् । ॐ ष मञ्चात्मने नमः

महान्यासप्रयोगः

हृदादिवामहस्तान्तम् । ॐ सँ शुक्रात्मने नमः
 हृदादिर्दक्षिणपादान्तम् । ॐ हँ प्राणात्मने नमः
 हृदादिवामपादान्तम् । ॐ ळँ शत्त्यात्मने नमः उदरे ।
 ॐ क्षँ परमात्मने नमः मुखे ॥

ध्यानम् -

पञ्चाशद्वर्णभेदैर्विहितवदनदोः पादहृत्कुक्षिवक्षोदेशां
 भास्वत्कपर्दकलितशशिकलामिन्दुकुन्दावदाताम् ।
 अक्षस्त्रकुम्भचिन्तालिखितवरकरां त्रीक्षणां
 पद्मसंस्थामच्छाकल्पामतुच्छस्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि ॥
 इति बहिर्मातृकान्यासप्रयोगः ॥

॥ अथ महान्यासप्रयोगः ॥

छन्दः पुरुषन्यासः -

ॐ तिर्यग्बिलाय चमसायोद् धर्वबुधाय छन्दः पुरुषाय नमः
 शिरसि । ॐ गौतमभरद्वाजाभ्यां नमः नेत्रयोः ।
 ॐ विश्वामित्रजमदग्निभ्यां नमः श्रोत्रयोः ।
 ॐ वसिष्ठकश्यपाभ्यां नमः नासापुटयोः ।
 ॐ अत्रये नमः वाचि । ॐ गायत्रै छन्दसे नमः अग्नये नमः
 शिरसि । ॐ उष्णिहे छन्दसे नमः सवित्रे नमः ग्रीवायाम् ।
 ॐ बृहत्यै छन्दसे नमः बृहस्पतये नमः अनूके ।

महान्यासप्रयोगः

ॐ बृहद्रथन्तराभ्यां नमः द्यावापृथिवीभ्यां नमः बाह्वोः ।
 ॐ त्रिष्टुभे छन्दसे नमः इन्द्राय नमः मध्ये ।
 ॐ जगत्यै छन्दसे नमः आदित्याय नमः श्रोण्योः ।
 ॐ अतिच्छन्दसे नमः प्रजापतये नमः लिङ्गे ।
 ॐ यज्ञायज्ञियाय छन्दसे नमः वैश्वानराय नमः पायौ ।
 ॐ अनुष्टुभे छन्दसे नमः विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः ऊर्वोः ।
 ॐ पङ्गौ छन्दसे नमः मरुभ्यो नमः अष्टीवतोः ।
 ॐ द्विपदायै छन्दसे नमः विष्णवे नमः पादयोः ।
 ॐ विच्छन्दसे नमः वायवे नमः प्राणेषु ।
 ॐ न्यूनाक्षराय छन्दसे नमः अभ्यो नमः हस्तद्वयविपर्यासेन
 मस्तकादिपादान्तं सर्वाङ्गेषु ।

इति सर्वानुक्रमसूत्रविहितश्छन्दः पुरुषन्यासः ॥
 अथ बृहत्पराशरस्मृतिविहितः पश्चाङ्गरुद्राणां न्यासः प्रथमः
 मनोजूतिरित्यस्य आङ्गिरसो बृहस्पतिर्ऋषिः यजुश्छन्दः विश्वेदेवा
 देवता हृदये न्यासे विनियोगः । हृदयं स्पृष्टां
 ॐ मनो जूतिर्ज्ञुषतुमाञ्च्यस्यु
 बृहस्पतिष्ठुज्ञमिमन्तनोत्त्वरिष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु । विश्वे
 देवासङ्गद्वह मांदयन्तुमो ॥ इँम्प्रतिष्ठु ॥ (२/१३)
 हृदयाय नमः ॥ अबोध्यग्निरित्यस्य बुधगविष्टिरावृषी त्रिष्टुप्छन्दः
 अग्निर्देवता शिरसि न्यासे विनियोगः ।

महान्यासप्रयोगः

शिरः स्पृष्टा -

अबोद्धुग्निः । सुमिधुजनांनुम्प्रतिंधेनुमिंवायुतीमुषासंम् ॥
युत्स्वाऽङ्गवुप्रवुयामुज्जिहांनुःप्रभुनवसिस्तेनाकुमच्छं ॥

(१५/२४)

शिरसे स्वाहा ॥

मूर्द्धनमित्यस्य भरद्वाज ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वैश्वानरोऽग्निर्देवता
शिखायां न्यासे विनियोगः ॥

शिखां स्पृष्टा-

मूर्द्धनांन्दुवोऽअरुतिम्पृथिव्यावैश्वानुरमुतऽ
आजुतमुग्निम् ॥ कुविद्सुम्प्राजुमतिंथिञ्जनांनामुसन्नापा
त्रञ्जनयन्तदेवाः ॥ (७/२४)

शिखायै वषट् ॥

ममाणित इत्यस्य विवस्वानृषिः त्रिष्टुप्छन्दः लिङ्गोक्ता देवताः
कवचन्यासे विनियोगः -

ममाणितेवम्णाच्छादयाभिसोमस्त्वाराजुमृतेनानुवस्ताम् ॥
उरोर्बरीयोवरुणस्तेकृणोतुजयन्तुन्त्वानुदेवामदन्तु ॥ (१७/४९)

कवचाय हुम् ।

मानस्तोक इत्यस्य कुत्स ऋषिः जगती छन्दः एको रुद्रो देवता
अस्त्रन्यासे विनियोगः ।

महान्यासप्रयोगः

ॐ मा नस्तुके । तन्ये मा नुऽआयुषि मा नु गोषु मा
नुऽअश्वैषु रीरिषः । मा नौ व्रीरान्तुङ्ग भुमिनौ वृधीर्हविष्मन्तुः
सदुमित्वा हवामहे ॥ (१६/१६)

अस्त्राय फट् ॥ इति पञ्चाङ्गन्यासः प्रथमः ॥

अथ द्वितीयो न्यासः -

यातेरुद्रेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एको रुद्रो देवता
शिखायां न्यासे विनियोगः -

ॐ या तै । रुद्र शिवा तुनूरघोरापापकाशिनी ।
तया नस्तुन्वा शन्तमयु गिरिंशन्तुभिचाकशीहि ॥ (१६/२)

शिखायाम् ॥ अस्मिन्महत्यर्णव इत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः
अनुष्टुप्छन्दः बहवो रुद्रा देवताः शिरसि न्यासे विनियोगः -

अुस्मिन्मन्त्रहत्युण्णुवेन्तरिंक्षेभुवाऽअधि ॥

तेषां त्सहस्रयोजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥ (१६/५५)

शिरसि ॥ असङ्घाता इत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः

अनुष्टुप्छन्दः बहवो रुद्रा देवता ललाटे न्यासे विनियोगः -

ॐ असङ्घाता सुहस्राणि ये रुद्राऽअधि भूम्याम् ॥

तेषां त्सहस्रयोजुनेवुधन्वानि तन्मसि ॥ (१६/५४)

ललाटे ॥

महान्यासप्रयोगः

ऋषिः द्वितीयस्य प्रजापतिर्ऋषिः
वसिष्ठ ऋषिः द्वितीयस्य प्रजापतिर्ऋषिः
अनुष्टुप्छन्दः ऋषिको रुद्रो देवता नेत्रयोन्यासे विनियोगः -
ॐ ऋषिकं ष्यजामहे । सुगुन्धिम्पुष्टिवर्ष्णनम् ॥ उर्बुरुकमिव
बन्धनान्मुत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥ (३/६०)

मानस्तोक इत्यस्य कुत्स ऋषिः जगती छन्दः एको रुद्रो देवता
नासिकायां न्यासे विनियोगः -

ॐ मा नस्तुके । तनये मा नुऽआयुषि मा नो गोषु मा
 नुऽअश्वेषु रीरिषह । मा नौ व्युरान्नुद्व भुमिनौ व्यधीर्हविष्मन्तुह
 सदुमित्वा हवामहे ॥ (१६/१६)

नासिकायाम् ॥

अवतत्येत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एको रुद्रो देवता
मुखे न्यासे विनियोगः -

मुखे ।

नीलग्रीवा इति द्वयोः परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः बहवे
रुद्रा देवताः कण्ठे न्यासे विनियोगः -

नीलं ग्रीवां शितुकण्ठां । शुर्वाऽअुधः क्षमाचुराः ॥
तेषां उं सहस्रयोजने वधन्वा नितन्मसि ॥ (१६/५७)

कुण्डे ॥

महान्यासप्रयोगः

नमस्तऽआयुधायेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः

एको रुद्रो देवता प्रकोष्ठयोन्यसे विनियोगः -

नमस्तुऽआयुधुयानांततायधुष्णवे ॥

उभाष्यांमुततेनमौबाहुष्यान्तवुधन्वने ॥ (१६/१४)

प्रकोष्ठयोः ॥

ये तीर्थनीत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः बहवो रुद्रा देवताः

हस्तयोन्यसे विनियोगः -

ॐ ये तीर्थानि । प्रुचरन्ति सुकाहस्ता निषुङ्गिणः ॥ तेषां

सहस्रयोजुनेवु धन्वानि तन्मसि ॥ (१६/६१)

हस्तयोः ॥

नमो वः किरिकेभ्य इत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः सामोषिक्

यजुरुषिक् यजुरुषिक् यजुरुषिक् दैवी जगती वा छन्दांसि

किरिकादयो मन्त्र वर्णविगता अन्यतरतो नमस्कारा बहवो रुद्रा

देवताः हृदये न्यासे विनियोगः -

नमोवहंकिरिकेष्योदेवानां हृदयेष्योनमौविचिन्वुत्केष्योनमौ

विविक्षणुत्केष्योनमऽआनिर्हुतेष्यः ॥ (१६/४६)

हृदये ॥

नमो हिरण्य बाहव इत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अत्रैकादशाक्षराणां

यजुस्त्रिष्टुप् अष्टाक्षराणां यजुरनुष्टुप् दशाक्षरस्य यजुः पङ्किरति

महान्यासप्रयोगः

छन्दांसि हिरण्यवाहादयो मन्त्रवर्णाविगता उभयतो नमस्कारा

बहवो रुद्रा देवता नाभौ न्यासे विनियोगः -

नमोहिरण्यबाहवे ॥ सेनान्त्येदुशाश्रुपतयेनमो

नमोबृक्षेष्योहरिकेशोष्यहंपशुनाम्पतयेनमोनमःशुष्पियञ्ज

रायुत्त्विर्षीमतेपथीनाम्पतयेनमोहरिकेशायोपवीतिनेपु

ष्टानाम्पतयेनमोबञ्जुशाय ॥ (१६/१७)

नाभौ ॥

इमारुद्रायेत्यस्य कुत्सऋषिः जगती छन्दः एको रुद्रो

देवता । गुह्ये न्यासे विनियोगः -

इमारुद्राय । तुवसैकपुर्द्धिनैकक्षुयद्वौरायुप्प्रभरामहेमुती ॥

षथुशमसद्विपदेचतुष्पदेविश्वम्पुष्टज्ञामैऽअुस्मिन्ननातुरम् ॥

(१६/४८)

गुह्ये ॥

मानोमहान्तमित्यस्य कुत्स ऋषिः जगती छन्दः एको रुद्रो

देवता ऊर्वोन्यासे विनियोगः -

मानः ॥ मानोमुहान्तमुतमानोऽअर्बुकम्मानुऽउक्षेन्तमुतमान

ऽउक्षितम् ॥ मानोबधीहं पुत्रुम्मोतमुत्रुम्मानः

प्रियास्तुन्वेरुद्ररीरिषहं ॥ (१६/१५)

ऊर्वोः ॥

महान्यासप्रयोगः

एषत इत्यस्य प्रजापतिर्क्षिः सामपङ्किर्यजुर्जगतीछन्दांसि रुद्रो
देवता जान्वोन्यासे विनियोगः एुषते रुद्र । भुगः
सुहस्वस्नाम्बिकयुतञ्चुषस्वुस्वाहैषतेरुद्रभुगऽआखुस्तैपुशुः ॥
(३/५७)

जान्वोः ॥

अवरुद्रमित्यस्य प्रजापतिर्क्षिः पङ्किःश्छन्दः रुद्रो देवता
जङ्घयोन्यासे विनियोगः -

अवरुद्रम् ॥ अवरुद्रमंदीमुहृषवदुवञ्चम्बकम् ॥
यथानोवस्यसुस्करुद्यथानुहंश्रेयसुस्करुद्यथानोव्यवसाययात् ॥

(३/५८)

जङ्घयोः ॥

अद्वयवोचदित्यस्य परमेष्ठी क्रषिः पङ्किःश्छन्दः एको रुद्रो देवता
कवचन्यासे विनियोगः -

अद्वयवोचदधिवुक्ताप्रथुमोदैव्योभिषक् ॥
अर्हैश्चुसर्वाञ्चुमयुन्त्सर्वाश्चयातु धुन्योधुराचिःपरासुव ॥

(१६/५)

कवचाय हुम् ॥

नमोबिल्मिन इत्यस्य परमेष्ठी क्रषिः षडक्षराणां यजुर्गायत्री
पश्चाक्षरयोर्दीपङ्कि सप्ताक्षरस्य यजुरुष्णिक् छन्दांसि

महान्यासप्रयोगः

बिल्मिनादयो मन्त्रवर्णावगता अन्यतरतो नमस्कारा वहवो रुद्रा
देवता उपकवचन्यासे विनियोगः -

नमौबिल्मनै । चकवुचिनैचुनमौबुर्मिणैचबरुथिनैचुनमैः
श्श्रुतायैचश्श्रुतसेनायैचुनमौदुन्दुव्यायचाहनुन्न्यायचुनमौधुष्णवै ॥
(१६/३५)

उपकवचम् ॥

नमोस्तुनीलग्रीवायेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एको रुद्रो
देवता तृतीयनेत्रन्यासे विनियोगः -

नमौस्तु नीलंग्रीवायसहस्रुक्षायैमीदुषे ॥

अथेऽयैऽअस्युसत्वांनोहन्तेव्योकरुन्नमैः ॥ (१६/८)

मुष्टितो विमुक्तया मध्यमया तृतीयनेत्रे ॥ प्रमुश्चेत्यस्य परमेष्ठी
ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एको रुद्रो देवता अस्त्रन्यासे विनियोगः -
प्रमुश्चुधन्वनुस्त्वमुभयोरात्कर्योर्ज्याम् ॥

याश्चतुहस्तुऽइषंवुहंपराताभंगवोषप ॥ (१६/९)

अस्त्राय फट् ॥

यऽएतावन्तश्चेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः बहवो रुद्रा
देवताः दिग्बन्धने विनियोगः -

यऽएतावन्तश्चुभूयांत्सश्चुदिशो रुद्राविंतस्तिथुरे ॥
तेषांत्सहस्रयोजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥ (१६/६३)

महान्यासप्रयोगः

दिक्षु विदिक्षु च परस्परं तर्जन्यङ्गाग्रस्फोटनेन दिग्बन्धः ॥
इति शिखाद्यस्त्रान्तो दिग्बन्धसहित एकोनविंशत्यङ्गन्यासो
द्वितीयः ॥

अथ तृतीयो न्यासः -

ॐ नमो भगवते रुद्रायेति दशाक्षरमन्त्रस्य प्रजापतिरूषिः विराट्
छन्दः श्रीरुद्रो देवता न्यासे विनियोगः -
ॐ नमः मूर्धनि । ॐ नं नमः नासिकायाम् । ॐ मो नमः
ललाटे । ॐ भं नमः मुखे । ॐ गं नमः कण्ठे । ॐ वं नमः
हृदये । ॐ तें नमः दक्षिणहस्ते । ॐ रुं नमः वामहस्ते ।
ॐ द्रां नमः नाभौ । ॐ यं नमः पादयोः ॥

इति दशाक्षरमन्त्रन्यासस्तृतीयः ॥

अथ चतुर्थो न्यासः -

त्रातारमित्यस्य गर्ग ऋषिः त्रिष्टुप् छन्दः इन्द्रो देवता प्राच्यां
सम्पुटीकरणे विनियोगः -

ॐ त्रुतारुमिन्द्रमवितारुमिन्द्रुदु हवेहवे सुहवुदु शूरमिन्द्रम् ॥
ह्यांमि शुक्रम्पुरुहूतमिन्द्रिं लं स्वुस्ति नो मुघवा॑ धुत्त्विन्द्रिं ॥

(२०/५०)

प्राच्याम् ॥१॥

त्वनोऽग्नित्यस्य हिरण्यस्तूप आङ्गिरस ऋषिः
जगती छन्दः अग्निर्देवता आग्नेयां सम्पुटीकरणे विनियोगः -

महान्यासप्रयोगः

ॐ त्वन्नौऽअग्न्ये तवं देव पुयुभिर्मूर्धोनो रक्ष्य तुञ्चुश्च बन्ध ।
त्रुता तोकस्यु तनये गवांमुस्यनिमेषु दु रक्षांमाणुस्तवं ब्रुते ॥
(३४/१३)

आग्नेस्याम् ॥२॥

सुगन्नुपन्थामित्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वैवस्वतो देवता
दक्षिणस्यां दिशि सम्पुटीकरणे विनियोगः -

ॐ सुगन्नुपन्थाम्प्रदिशन्नऽएहिज्योतिष्मद्धेह्यजरन्नऽआयुः ॥
अपैतुमृत्युरमृतम्मऽआगाद्वैवस्वतोनोऽअभयंकृणोतु ॥
दक्षिणस्याम् ॥३॥

असुन्वन्तमित्यस्य प्रजापति ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः निर्ऋतिर्देवता
नैऋत्यां सम्पुटीकरणे विनियोगः

ॐ असुन्वन्तुमयंजमानमिच्छ स्तुनस्येत्यामन्विहि तस्करस्य ॥
अन्यमुस्मदिच्छु सा तंऽइत्या नमो देवि निर्ऋते तु ब्यंमस्तु ॥
(१२/६२)

नैऋतयाम् ॥४॥

तत्वायामीत्यस्य शुनःशेष प्रकृषिः त्रिष्टुप् छन्दः वरुणो देवता
प्रतीच्यां सम्पुटीकरणे विनियोगः -

ॐ तत्वा यामि ब्रह्मणु बन्दमानुस्तदा शास्तु
यजमानो हविर्बिर्भिः ॥ अहेऽमानो बरुणेह बुद्धयुरुशंसु
मानुऽआयुः प्रमोषीः ॥ (१८/४९)

महान्यासप्रयोगः

प्रतीच्याम् ॥५॥

आनोनियुद्धिरित्यस्य वसिष्ठ ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वायुदेवता

वायव्यां सम्पुटीकरणे विनियोगः -

वायव्याम् ॥६॥

वयृ॒ सोमे॒त्यस्य बन्धु॒कृ॒षिः गायत्री॑ छन्दः॑ सोमो॑ देवता॑ उदीच्या॑
सम्पुटीकरणे॑ विनियोगः॑ -

ॐ ब्रयृष्टि सौम । व्रुते तव मनस्तुनूषु विब्रतं ॥

प्रजावन्तं सचेमहि ॥ (३/५६)

उत्तरस्याम् ॥७॥

तमीशानमित्यस्य गौतम ऋषिः जगती छन्दः

ईशानो देवता ऐशान्यां सम्पुटीकरणे विनियोगः -

ॐ तमीशानुञ्जगंतस्तुस्त्युषस्पतिन्धियञ्जित्वमवंसे हृमहे वृयम् ।

पूषा नो यथा वेदसुमसद्वृधे रक्षिता पायुरद्व्यहं स्वस्तये ॥

(२५/१८)

ऐशान्याम् ॥८॥

अस्मे रुद्रा इत्यस्य प्रगाथ ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः ब्रह्मा देवता ऊद्
र्ध्वायां सम्पूटीकरणे विनियोगः -

महान्यासप्रयोगः

ॐ अुस्मे रुद्रा मुहन् उ पर्वतासो वृत्रुहत्ये भरहूतौ सुजोषां ह ॥
यहं शृंसंते स्तुवुते धायिं पुज्जऽइन्द्रञ्ज्येषाऽ अुस्मां ॥ ३५ अंवन्तु
दुवाः ॥ (३३/५०)

उद्धर्वायाम् ॥ १ ॥

स्योनापृथिवीत्यस्य मेधातिथिरूषिः गायत्रीच्छन्दः अनन्तो देवता
अधोदिशि सम्पुटीकरणे विनियोगः -

ॐ स्युना पृथिवि । नो भवानृक्षुरा निवेशानी ॥ यच्छां नुहं
शम्मै सप्रथां ह ॥ (३६/१३)

अधोदिशि ॥ १० ॥

त्रातारमित्यस्य गर्ग ऋषिः त्रिष्टुप् छन्दः इन्द्रो देवता प्राच्यां
नमस्कारे विनियोगः -

ॐ त्रुतारुमिन्द्रमवितारुमिन्द्रुदु हवेहवे सुहवुदु शूरुमिन्द्रम् ॥
हयांमि शुक्रम्पुरुहूतमिन्द्रुलु स्वस्ति नो मुघवां धुत्त्विन्द्रः ॥
(२०/५०)

इन्द्राय नमः ॥ १ ॥

त्वन्नोऽअग्नित्यस्य हिरण्यस्तूप आङ्गिरसऋषिः जगती छन्दः
अग्निर्देवता आग्नेय्यां नमस्कारे विनियोगः -

ॐ त्वन्नोऽअग्ने तवं देव पुयुभिर्मुघोनो रक्षा तुञ्चुश्च बन्ध ।
त्रुता तुकस्यु तनये गवांमुस्यनिमेषुदु रक्षांमाणुस्तवं व्रुते ॥
(३४/१३)

महान्यासप्रयोगः

अग्रये नमः ॥२॥

यमायेत्यस्य दधीचऋषिः आसुर्युष्णिकछन्दः यमो देवता
दक्षिणस्यां दिशि नमस्कारे विनियोगः -

ॐ युमायु त्वाङ्गिरस्वते पितुमते स्वाहा ॥

स्वाहा घुर्म्मायु स्वाहा घुर्म्मः पित्रे ॥ (३८/९)

यमाय नमः ॥३॥

असुन्वन्तमित्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः निर्ऋतिर्देवता
निर्ऋत्यां नमस्कारे विनियोगः -

ॐ असुन्वन्तुमयंजमानमिच्छ स्तुनस्येत्यामन्विहि तस्करस्य ॥

अुन्यमुस्मदिच्छु सा तङ्ङुत्या नमो देवि निर्ऋते तुव्यंमस्तु ॥

(१२/६२)

निर्ऋतये नमः ॥४॥

तत्वायामीत्यस्य शुनःशेष ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वरुणो देवता
प्रतीच्यां नमस्कारे विनियोगः -

ॐ तत्वा यामि ब्रह्मणु बन्दमानुस्तदा शास्तु

यजंमानो हुविर्भिः ॥ अहैङ्गमानो बरुणेह बोद्धयुरुशः सु

मानुङ्गायुः प्रमोषीः ॥ (१८/४९)

वरुणाय नमः ॥५॥

आनोनियुद्धिरित्यस्य वसिष्ठ ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वायुर्देवता
वायव्यां नमस्कारे विनियोगः -

महान्यासप्रयोगः

वायवे नमः ॥६॥

ब्यृहसोमेत्यस्य बन्धुर्त्तिः गायत्री छन्दः सोमो देवता उदीच्यां
नमस्कारे विनियोगः -

ॐ ब्रयृं सौम । व्रुते तवु मनस्तुनूषु विष्रंतं ॥

प्रुजावन्तं सचेमहि ॥ (३/५६)

कुबेराय नमः ॥७॥

तमीशानमित्यस्य गौतम ऋषिः जगती छन्दः ईशानो देवता
ऐशान्यां नमस्कारे विनियोगः -

ॐ तमीशानुञ्जगंतस्तुस्त्थुषुस्प्तिंन्धियञ्जिन्वमवंसे हूमहे वृयम् ।
 पूषा नु यथा व्रेदंसुमसंद्वृधे रक्षिता पुरुदंब्धवं स्वुस्तये ॥
 (२५/१८)

इशानाय नमः ॥८॥

अस्मेऽद्रा इत्यस्य प्रगाथ ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः ब्रह्मा देवता ऊद्
धर्वायां नमस्कारे विनियोगः -

ॐ अू॒स्मे रु॒द्धा मु॒हन्॒ ए॒र्व॒ता॒ सो वृ॒त्रु॒हत्ये॒ भर॒हू॒ तौ सु॒जो॒षां॒ ॥
 यह॒ श॒ष्टि॒ संते॒ स्तु॒ वुते॒ धायि॒ पुज्ज्वङ्ग्न्द्रञ्ज्येष्टाऽ॒ अू॒स्मा॒र॒ ॥॒ अ॒वन्तु॒
 देवा॒ ? ॥ (३३/५०) ब्रह्मणे नमः ॥१॥

महान्यासप्रयोगः

स्योनापृथिवोत्यस्य मेधातिथिर्ऋषिः गायत्री छन्दः अनन्तो देवता
अधोदिशि नमस्कारे विनियोगः -

ॐ स्युना पृथिवि । नो भवानृक्षुरा निवेशनी ॥ यच्छ्रां नुः
शम्मै सप्तर्थां ॥ (३६/१३) अनन्ताय नमः ॥

इति सम्पुटनमस्काराख्यो न्यासश्चतुर्थः ॥

अथपञ्चमोन्यासः -

यज्ञाग्रतइतिषडर्चशिवसङ्कल्पसूक्तस्य शिवसङ्कल्प ऋषिः

त्रिष्टुप्छन्दः मनो देवता हृदये न्यासे विनियोगः ॥

मुष्टिविनिर्गताङ्गुष्ठौ संयुक्तौ कृत्वा हृदये संस्थाप्य

ॐ यजाग्रंतो० ॥ येनकर्मा० ॥ यत्प्रज्ञा० ॥ यैनेदम्भू० ॥

यस्मिन्नृचं० ॥ सुषारथि० ॥ हृदयाय नमः ॥ सहस्रशीर्षेति

षोडशर्चस्य पुरुषसूक्तस्य नारायणपुरुष ऋषिः आद्यानां

पञ्चदशानामनुष्टुप्छन्दः यज्ञेनयज्ञमित्यस्याम्लिष्टुप् छन्दः जगद्वीजं

पुरुषो देवता शिरसि न्यासे विनियोगः ॥

मुष्टिविनिर्गताङ्गुष्ठौ संयुक्तौ निस्तर्जनीकौ ललाटे कृत्वा

ॐ सुहस्रशीर्षु० । पुरुषऽएवे० । एतावानस्य० । त्रिपादुर्ध्व० ।

ततौविरा० । तस्माद्युज्ञा० । तस्माद्युज्ञा० । तस्मादश्व्यां० ।

तँश्वुज्ञं० । यत्पुरुषु० । ब्रह्मणेस्यु० । चुन्द्रमु० । नाब्यां० ।

यत्पुरुषेण० । सुप्तास्यां० । यज्ञेनयज्ञु० । शिरसे स्वाहा ॥

महान्यासप्रयोगः

अन्धःसमृत इति षड्चस्य उत्तरनारायणस्य नारायणपुरुष ऋषिः

आद्यानां तिसृणां त्रिष्टुप् छन्दः चतुर्थपञ्चमयोर्नुष्टुप्छन्दः

अन्त्यायास्त्रिष्टुप्छन्दः आदित्यो देवता **शिखायां न्यासे विनियोगः**

॥ मुष्टिपुटौ करौ कृत्वा अङ्गुष्ठावधः प्रसक्ताग्रौ कनिष्ठे चोर्ध्वतः

प्रसक्ताग्रे कृत्वा शिखां स्पृष्ट्वा ॐ अङ्गुष्ठयः ०। वेदाहमेऽ०।

प्रुजापतिः ०। योदुवेष्यः ०। रुचम्ब्राऽ०। श्रीश्चते०। शिखायै वषट्

॥ आशुः शिशान इति द्वादशर्चस्याप्रतिरथस्य अप्रतिरथ ऋषिः

त्रिष्टुप् छन्दः इन्द्रो देवता **कवचन्यासे विनियोगः ॥**

ॐ आशुः । सुङ्गन्दने० । सङ्गङ्गुषु० । बृहस्पतु० । बुलुविज्ञु० ।

गुत्रुभिदं० । अुभिगुत्राणि० । इन्द्रऽआसाऽ० । इन्द्रस्यु० ।

उद्धर्षय० । अुस्माकु० । अुमीषांश्चित्तं० । कवचाय हुम् ।

इत्युच्चार्य अङ्गुष्ठौ प्रसक्ताग्रौ तर्जन्यौ च त्रिकोणवत्कृत्वा मूर्ध्वि

पश्चान्मुखं कृत्वा उभयपार्श्वतः करौ हृदन्तं नयन्कवचं न्यसेत् ॥

विभ्रादित्यस्य विभ्राट् सौर्य ऋषिः जगती छन्दः सूर्यो देवता

उदुत्यमितितिसृणां प्रस्कणव ऋषिः गायत्री छन्दः सूर्यो देवता

तम्प्रल्कथेत्यस्य ब्रह्मस्वयंभूर्ऋषिः जगतीछन्दः विश्वेदेवा देवता

अयंवेन इत्यस्य ब्रह्मस्वयंभूर्ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सोमो देवता

चित्रमित्यस्य ब्रह्मस्वयंभूर्ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो देवता आन इत्यस्य

अगस्त्य ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो देवता षद्द्येत्याय

महान्यासप्रयोगः

श्रुतकक्षसुतङ्क्षावृषी गायत्री छन्दः सूर्योदेवता तरणिरित्यस्य
प्रस्कण्व ऋषिः गायत्री छन्दः सूर्यो देवता तत्सूर्यस्येतिद्वयोः कुत्स
ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो देवता बण्महानितिद्वयोर्जमदग्निर्ऋषिः
आद्यस्य बृहती छन्दः द्वितीयस्य सतो बृहतीछन्दः सूर्यो देवता
श्रायन्तङ्गवेत्यस्य नृमेध ऋषिः

बृहती छन्दः सूर्यो देवता अद्यादेवा इत्यस्य कुत्स ऋषिः त्रिष्टुप्
छन्दः सूर्यो देवता आकृष्णोनेत्यस्य हिरण्यस्तूप आङ्गिरस ऋषिः
त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो देवता नेत्रत्रयन्यासेविनियोगः -

ॐ विब्राङ्ग० । उदुत्त्यं० । येनां पावकु० । दैव्यां वद्धर्ष्य० ।

तम्रुत्क्रथां० । अुयं वेन० । चित्रन्दुवार० । आनुङ्गडां० ।

यदुद्य० तुरण्ण० । तत्सूर्यस्य० । तन्मित्रस्यु० । बण्मुहाँ० ।

बद्धर्ष्य० । श्रायन्त० ॥ अुद्यादेवु० । आकृष्णेनु० ।

नेत्रत्रयायवौषट् ॥ नमस्तेरुद्रेतिशतरुद्रियाख्यस्य रौद्राध्यायस्य

परमेष्ठी ऋषिः देवा ऋषयः प्रजापतिर्वाऋषिः नमस्ते रुद्रेत्यस्य

गायत्री छन्दः यातेरुद्रेत्यादीनां तिसृणामनुष्टुप्छन्दः

अद्धयवोचदधिवक्तादितिसृणां पर्क्षिश्छन्दः

नमोङ्गस्तुनीलग्रीवायेत्यादिसप्तानामनुष्टुप्छन्दः मानोमहान्तमितिद्वयोः

कुत्सोङ्गपि ऋषिः जगती छन्दः सर्वासामेको रुद्रो देवता

नमोहिरण्यबाहव इत्यादि

महान्यासप्रयोगः

द्रापेत्यन्तःप्राक्तनेषु चतुरक्षराणां यजुषां दैवी बृहती छन्दः
 पश्चाक्षराणां दैवी पङ्किः षडक्षराणां दैवी त्रिष्टुप् यजुर्गायत्री वा
 सप्ताक्षराणां दैवी जगती यजुरुष्णिग्वा अष्टाक्षराणां यजुरनुष्टुप्
 प्राजापत्या गायत्री वा नवाक्षराणां यजुर्बृहती आसुरी जगती वा
 दशाक्षराणां यजुःपङ्किः एकादशाक्षराणां यजुर्लिष्टुप् आसुरी पङ्किर्वा
 द्वादशाक्षराणां यजुर्जगती आसुरी बृहती वा प्राजापत्योष्णिग्वा
 सामगायत्री वा चतुर्दशाक्षरस्य सामोष्णिक् नमोहिरण्यबाहव
 इत्यादीनां श्वपतिभ्यश्ववोनम इत्यन्तानां यजुषां हिरण्यबाहुः
 सेनानीर्दिशाम्पतिरित्यादिमंत्रवर्णविगतनामका उभयतो नमस्कारा
 बहवो रुद्रा देवताः नमोभवायचरुद्रायचेत्यादीनां प्रखिदतेचेत्यन्तानां
 यजुषां भवादयो मन्त्रलिङ्गावगता अन्यतरतो नमस्कारा बहवो रुद्रा
 देवताः नम इषुकृद्यो धनुष्कृद्यश्ववो नम इत्यस्य यजुष उभयतो
 नमस्कारा बहवो रुद्रा देवताः नमोहिरण्यबाहव इत्यादयो
 नमस्तिष्ठद्योधावद्यश्ववोनम इत्यन्ताद्वन्द्विनः नमः सभाभ्य इत्यादयो
 नम आनिर्हतेभ्य इत्यन्ता जाताख्याः नमोवः किरिकेभ्य
 इत्यादीनामग्निवायुसूर्यहृदयभूतव्याहृतीनाम् अन्यतरतो नमस्काराः
 बहवो रुद्रा देवताः द्रापेइत्यस्या उपरिष्टाब्दहृती
 छन्दः इमारुद्रायेत्यस्याः कुत्सोपि ऋषिः जगती छन्दः यात इत्यस्या
 अनुष्टुप्छन्दः परिनङ्गितिद्वयोस्त्रिष्टुप्छन्दः विकिरिद्रसहस्राणीतिद्वयोः

महान्यासप्रयोगः

अनुष्टुप्छन्दः सप्तानामेको रुद्रो देवता असङ्घातेत्यादीनां
 दशानामनुष्टुप्छन्दः बहवो रुद्रा देवताः नमोस्तुरुद्रेभ्य इत्यादीनां
 त्रयाणां यजुषां धृतिश्छन्दः बहवो रुद्रा देवताः सकलाध्यायस्य
 शतशीर्षो रुद्रो वा देवता अस्त्रन्यासे विनियोगः-
 ॐ नमस्ते रुद्रमन्यव इत्यारभ्य तमेषाञ्मेदध्मः इत्यन्तं
 पद्माष्टिकण्डिकात्मकशतरुद्रियाख्यरौद्राध्यायं जस्वा अस्त्राय फट्
 इत्युच्चार्य परस्परतालं कुर्वन् अस्त्रं न्यसेत् ॥
 इति पञ्चमो न्यासः ॥

अथषष्ठोन्यासः -

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु । पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु । हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु ।
 बाह्वोरिन्द्रस्तिष्ठतु । जठरेऽग्निस्तिष्ठतु । हृदये शिवस्तिष्ठतु ।
 कण्ठेव सवस्तिष्ठन्तु । वक्रे सरस्वती तिष्ठतु । नासिकयोर्वायुस्तिष्ठतु
 । नयनयोः सूर्याचन्द्रमसौ तिष्ठताम् । कर्णयोरश्विनौ तिष्ठताम् ।
 ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु । मूर्द्धि आदित्यास्तिष्ठन्तु । शिरसि
 महापुरुषस्तिष्ठतु । शिखायां चामुण्डातिष्ठतु । पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु
 । पुरतःशूली तिष्ठतु । पार्श्वयोः शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम् । सर्वतो
 वायुस्तिष्ठतु । बहिः सर्वतोऽग्निर्ज्वालामालापरिवृतस्तिष्ठतु ।
 सर्वेष्वङ्गेषु सर्वा देवतास्तिष्ठन्तु सर्वाङ्गे मां रक्षन्तु ॥ इति षष्ठो
 न्यासः ॥

महान्यासप्रयोगः

अथ लघुन्यासः-

अग्निर्मे वाचि श्रित इत्यादिभिर्मत्रैर्यथालिङ्गमङ्गानिसंस्पृशेत्-
 ॐ अग्निर्मे वाचि श्रितो वाक् हृदये हृदयं मयि अहममृते अमृतं
 ब्रह्मणि-वाचं स्पृशेत् । ॐ वायुर्मे प्राणे श्रितः प्राणो हृदये हृदयं
 मयि अहममृते अमृतं ब्रह्मणि **हृदयं स्पृशेत्** ।

ॐ सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः चक्षुर्हृदये हृदयं मयि अहममृते अमृतं
 ब्रह्मणि-**चक्षुषी स्पृशेत्** । ॐ चन्द्रमा मे मनासि श्रितः मनो हृदये
 हृदयं मयि अहममृते अमृतं ब्रह्मणि-**वक्षः स्पृशेत्** ।

ॐ दिशो मे श्रोत्रे श्रिताः श्रोत्रं हृदये हृदयं मयि अहममृते अमृतं
 ब्रह्मणि-**श्रोत्रे स्पृशेत्** । ॐ आपो मे रेतसि श्रिताः रेतो हृदये हृदयं
 मयि अहममृते अमृतं ब्रह्मणि-**लिङ्गे स्पृशेत्** । ॐ पृथिवी मे शरीरं
 श्रिता शरीरं हृदये हृदयं मयि अहममृते अमृतं ब्रह्मणि-**शरीरं स्पृशेत्** ।
 ॐ ओषधिवनस्पतयो मे लोमसुश्रिताः लोमानि हृदये हृदयं मयि
 अहममृते अमृतं ब्रह्मणि-**रोमकूपान्स्पृशेत्** । ॐ इन्द्रो मे बले श्रितः
 बलं हृदये हृदयं मयि अहममृते अमृतं ब्रह्मणि **सर्वाङ्गं स्पृशेत्** ।

ॐ पर्जन्यो मे मूर्दिङ्ग श्रितः मूर्द्धा हृदये हृदयं मयि अहममृते अमृतं
 ब्रह्मणि-**मस्तकं स्पृशेत्** । ॐ ईशानो मे मन्यौ श्रितः मन्युर्हृदये हृदयं
 मयि अहममृते अमृतं ब्रह्मणि **हृदयं स्पृशेत्** । ॐ आत्मा म
 आत्मनि श्रितः आत्मा हृदये हृदयं मयि अहममृते अमृतं ब्रह्मणि-

रुद्रपूजनप्रयोगः

वक्षः स्पृशेत् । ॐ पुनर्मआत्मा पुनरायुरागात्पुनः प्राणः

पुनराकृतमागात् । वैश्वानरो रश्मिभिर्वृधानः अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य

गोपाः । सर्वशरीरं स्पृशेत् ॥ एषत इत्यस्य

प्रजापतिर्घण्ठिः सामपङ्किर्यजुर्जगतीछन्दसी रुद्रो देवता

योनिमुद्राप्रदर्शने विनियोगः-

ॐ एष तैरुद्ग्रभुगाः सुहस्वस्त्राम्बिकयुतञ्जुषस्वुस्वाहैषतैरुद्ग्र

भुगऽअुखुस्तैरुशुः ॥ (३/५७) अनेन मन्त्रेण योनिमुद्रां प्रदर्शयेत्

॥ इति महान्यास (लघुन्यास) प्रयोगः ॥

॥ अथ रुद्रपूजनप्रयोगः ॥

आत्मनः श्रीरुद्रस्वरूपेण ध्यानम् -

पश्चास्यं सौम्यमात्मानं सर्वाभरणभूषितम् ।

मृगलाञ्छनमूर्छानं शुद्धस्फटिकसन्निभम् ॥

फणासहस्रविस्फूर्जदुर्गेन्द्रोपवीतिनम् ।

सतार्चिर्विज्वलञ्चालजटाजूटकिरीटिनम् ॥

सहस्रकरविभ्राजत्खद्वाङ्गादिविभूषितम् ॥

ब्रह्माण्डखण्ड वत्काशत्कपालवरधारिणम् ।

देवीप्यमानं चन्द्रार्कज्वलदग्नित्रिनेत्रिणम् ॥

त्रैलोक्यद्योतिकृद्वास्वत्स्कन्धे कपालमालिनम् ।

रुद्रपूजनप्रयोगः

दीपनक्षत्रमालावदक्षमालाधरं विभुम् ॥
 निःशेषवारिसम्पूर्णकमण्डलुकरं त्वजम् ।
 जगद्वाधिर्यकृन्नादमुचं डमरुधारिणम् ॥
 केयूरबद्धनागेन्द्रमूर्द्धमणिविराजितम् ।
 मेखलाकिङ्किणीमालामुक्तारावविराजितम् ॥
 घर्घराव्यक्तनिर्गच्छद्वम्भीरारावनूपुरम् ।
 व्याघ्रचर्मपरीधानं गजचर्मवसानकम् ॥
 सहेमपट्टनीलामव्याघ्रचर्मोत्तरीयकम् ।
 विद्युल्लताप्रभागङ्गाभातमूर्द्धं सुरार्चितम् ॥
 समस्तभुवनाधारधरणोक्षासनस्थितम् ।
 त्रैलोक्यवनितामूर्द्धनतदेहार्धपार्वतीम् ॥
 लक्षसूर्यप्रभाभास्वत्रैलोक्यकृतपाण्डुरम् ।
 अमृतपुतहृष्टाङ्गं दिव्यभोगसमाकुलम् ॥
 दिग्देवतासमायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम् ।
 नित्यं शाश्वतमव्यक्तं व्यापिनं नन्दिनं ध्रुवम् ॥
 इत्थं श्रीरुद्रस्वरूपमात्मानं ध्यात्वा आत्मनि पुष्पाक्षतप्रक्षेपेण
श्रीरुद्रस्यावाहनम् :-
 ॐ आराधितो मनुष्यैस्त्वं सिद्धैर्देवासुरादिभिः ।

रुद्रपूजनप्रयोगः

आराधयामि भक्त्या त्वां गृहाण परमेश्वर ॥ श्रीरुद्र इहागच्छ इह
तिष्ठ इत्यात्मनि पुष्पाक्षतप्रक्षेपणं कुर्यात् ॥ ऋषकमित्यस्य वसिष्ठ
ऋषिः अनुष्टुप् छन्दः ऋषको रुद्रो देवता स्वात्मनि **श्रीरुद्रपूजने**
विनियोगः -

ॐ ऋषकंष्यजामहे० ॥ (३/६०)

स्वशरीरेऽवस्थितश्रीरुद्रस्वरूपिणे जीवात्मने नमः गन्धाक्षतपुष्पाणि
समर्पयामि ॥ नैवेद्यं परिकल्पयामि ॥

स्वदक्षिणभागे साधारस्य ताम्रपात्रस्य स्थापनम् ॥

नमःशम्भवायेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अत्र सप्ताक्षराणां यजुरुष्णिक्
छन्दः षडक्षराणां यजुर्गायत्री छन्दः शम्भवादयो मन्त्रवर्णावगता
अन्यतरतो नमस्कारा बहवो रुद्रा देवता **अर्धपूरणे विनियोगः**-

ॐ नमःशम्भुवाय० ॥ (१६/४६)

अनेन मन्त्रेण तीर्थोदकेनार्धं पूरयित्वा तस्मिन्नान्धाक्षतपुष्पाणि
प्रक्षिपेत् नमः शम्भवायेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अत्र सप्ताक्षराणां
यजुरुष्णिक् छन्दः षडक्षराणां यजुर्गायत्री छन्दः शम्भवादयो
मन्त्रवर्णावगता अन्यतरतो नमस्कारा बहवो रुद्रा देवता

अर्धाभिमन्त्रणे विनियोगः-

ॐ नमःशम्भुवाय० । इति मन्त्रमष्टवारं जपित्वा अर्धाभिमन्त्रणं
कुर्यात् । नमःशम्भवायेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अत्र सप्ताक्षराणां

रुद्रपूजनप्रयोगः

यजुरुष्णिक् छन्दः पठक्षराणं यजुर्गायत्री छन्दः शम्भवादयो
 मन्त्रवर्णविगता अन्यतरतो नमस्कारा बहवो रुद्रा देवताः
 सम्भारप्रोक्षणे विनियोगः- ॐनमः शम्भुवाय० । इति मन्त्रेण
 पात्रान्तरगृहीतेन तदर्घोदकेन पूजासम्भारान्सम्प्रोक्षयेत् ।
 (आसनाद्युपचारसमर्पणादि वक्ष्यमाणं पूजादेवकार्यमनेनैवार्घोदकेन
 कर्तव्यम्) अथाक्षतैः पुष्पैर्वा पीठपूजा । पीठस्याघोभागे -
 ॐआधारशक्त्यै नमः ।
 ॐकूर्माय नमः । ॐअनन्ताय नमः । ॐवराहाय नमः ।
 ॐपृथिव्यै नमः । ॐविचित्रदिव्यमण्डपाय नमः ।
 मण्डपपरितः- ॐकल्पवृक्षेभ्यो नमः । ॐसुवर्णवेदिकायै नमः ।
 ॐरत्नसिंहासनाय नमः । एभिर्मन्त्रैरुर्पयुपरि पूजा । सिंहासनपादेषु
 आग्रेष्याम् - ॐधर्माय नमः ।
 नैऋत्याम् ॐज्ञानाय नमः । वायव्याम् ॐवैराग्याय नमः ।
 ऐशान्याम् - ॐऐश्वर्याय नमः ॥ गात्रेषु पूर्वस्याम् - ॐअधर्माय
 नमः । दक्षिणस्याम् - ॐअज्ञानाय नमः ।
 पश्चिमायाम् - ॐअवैराग्याय नमः ।
 उत्तरस्याम् - ॐ अनैश्वर्याय नमः ॥
 सिंहासनोपरि - ॐतल्पाकारायानन्ताय नमः । ॐपद्माय नमः।
 ॐआनन्दकन्दाय नमः । ॐसंविनालाय नमः ।

रुद्रपूजनप्रयोगः

ॐ प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः । ॐ विकारमयकेसरेभ्यो नमः ।

ॐ पश्चाशद्वर्णद्विकर्णिकायै नमः ॥

पद्मस्य दलकेसरकर्णिकास्वर्चनम् ।

पद्मदलेषु - ॐ अँ सत्त्वाय नमः । केसरेषु - ॐ उँ रजसे नमः ॥ कर्णिकायाम् - ॐ मँ तमसे नमः ॥ एवं प्रतित्रिकं सर्वत्र यथा - पद्मदलेषु - ॐ अँ द्वादशकलात्मनेऽर्कमण्डलाय नमः । केसरेषु - ॐ उँ षोडशकलात्मने सोममण्डलाय नमः ॥ कर्णिकायाम् - ॐ प्रँ दशकलात्मनेऽग्निमण्डलाय नमः ॥ पद्मदलेषु - ॐ अँ ब्रह्मणै नमः ॥ केसरेषु - ॐ उँ विष्णवे नमः ॥ कर्णिकायाम् - ॐ मँ महेश्वराय नमः ॥

पद्मदलेषु - ॐ अँ आत्मने नमः ॥ केसरेषु - ॐ उँ अन्तरात्मने नमः ॥ कर्णिकायाम् - ॐ मँ परमात्मने नमः ॥ पद्मेषु सर्वत्र - ॐ आँ ज्ञानात्मने नमः ॥

स्वाग्रतः पद्मपूर्वादिपत्रेषु - ॐ वामायै नमः । ॐ ज्येष्ठायै नमः ।

ॐ रोन्धै नमः । ॐ काल्यै नमः । ॐ कलविकरण्यै नमः ।

ॐ बलविकरण्यै नमः । ॐ बलप्रमथिन्यै नमः ।

ॐ सर्वभूतदमन्यै नमः । इत्यष्टौ शक्तीः सम्पूज्य । कर्णिकायाम् - ॐ मनोन्मन्यै नमः । ॐ नमोभगवते सकल

गुणात्मशक्तियुक्तायानन्ताय योगपीठात्मने नमः । इति कर्णिकायां

रुद्रपूजनप्रयोगः

पुष्पाङ्गलिना पीठं संपूज्य सत्यज्ञानानन्तानन्दरूपं परं धामैव
सकलं पीठमिति चिन्तयेत् ॥ इति पीठपूजा ॥ पीठोपरि
स्थापितपात्रे शिवलिङ्गधातुमर्यों शैर्वीं प्रतिमां वा प्रतिष्ठाप्य
आवाहनम् - अञ्जलौ पुष्पाण्यादाय सूर्यमण्डले स्वहृत्कमले वा
श्रीरुद्रं ध्यात्वा -

ॐ आत्मावहन्तु हरयः सचेतसः श्वेतैरश्वैः सहकेतुमाद्द्विः ।
वाताजवैर्बलवद्विर्मनोजवैरायाहि शीघ्रं मम हव्याय शर्वोम् ॥
ॐ ऋष्म्बकंष्यजामहे० ॥ (३/६०)

सद्योजातं प्रपद्यामि ॥

भगवन्तं सहस्राक्षं विरूपाक्षं महादेवं साम्बशिवम् आवाहयामि ।
इति सूर्य मण्डले स्वहृत्कमले वा स्थिताया देवमूर्तेः
सकाशाद्वीपाद्वीपान्तरमिवनिर्गतं दक्षिणनासापुटेनाअञ्जलिस्थ -
पुष्पेष्वागतं देवं विभाव्य पीठेस्थे शिवलिङ्गादावञ्जलिस्थपुष्पप्रक्षेपेण
शिवमावाहयेत् ॥

ॐ ऋष्म्बकंष्यजामहे० ॥ (३/६०) सद्योजाताय वै नमो नमः ।

भगवते साम्बसदाशिवाय आसनं समर्पयामि ।

ॐ ऋष्म्बकंष्यजामहे० ॥ (३/६०) भवे भवे नातिभवे भवस्व माम
। भगवते साम्बसदाशिवाय पादं समर्पयामि ॥

ॐ ऋष्म्बकंष्यजामहे० ॥ (३/६०) भवो द्वाय नमः ।

रुद्रपूजनप्रयोगः

भगवते साम्बसदाशिवाय अध्यैं समर्पयामि ॥

ॐ आपुहि० योवं० तस्माऽरंज्ञ० । त्र्यम्बकं॑ ष्वजामहे० ॥

(३/६०) वामदेवाय नमः ।

भगवते साम्बसदाशिवाय स्नानं समर्पयामि ॥

अद्विस्तर्पणम् – ॐ भवं देवं तर्पयामि ।

ॐ शर्वं देवं तर्पयामि । ॐ ईशानं देवं तर्पयामि ।

ॐ पशुपतिं देवं तर्पयामि । ॐ रुद्रं देवं तर्पयामि ।

ॐ उग्रं देवं तर्पयामि । ॐ भीमं देवं तर्पयामि ।

ॐ महान्तं देवं तर्पयामि । इति तर्पयित्वा ।

त्र्यम्बकं॑ ष्वजामहे० ॥ (३/६०) उष्ट्राय नमः ।

भगवते साम्बसदाशिवाय आचमनीयं समर्पयामि ।

त्र्यम्बकं॑ ष्वजामहे० ॥ (३/६०) श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः । भगवते साम्बसदाशिवाय मधुपर्कं समर्पयामि ॥

ॐ त्र्यम्बकं॑ ष्वजामहे० ॥ (३/६०) कालाय नमः ।

भगवते साम्बसदाशिवाय गन्धं समर्पयामि ॥

ॐ त्र्यम्बकं॑ ष्वजामहे० ॥ (३/६०) कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः ।

भगवते साम्बसदाशिवाय पुष्पाणि समर्पयामि ॥

ॐ त्र्यम्बकं॑ ष्वजामहे० ॥ (३/६०) सर्वभूतदमनाय नमः ॥

रुद्रपूजनप्रयोगः

भगवते साम्बसदाशिवाय धूपं समर्पयामि ॥

ॐ त्यंबकं ष्यजामहे० ॥ (३/६०) मनोन्मनाय नमः ।

भगवते साम्बसदाशिवाय दीपं समर्पयामि ॥

ॐ त्यंबकं ष्यजामहे० ॥ (३/६०) भवोद्भवाय नमः ।

भगवते साम्बासदाशिवाय नैवेद्यं समर्पयामि ॥

नैवेद्यान्ते आचमनीयं समपयामि ॥

ततोऽष्टाभिमन्त्रैः अष्टौ पुष्पाणि दद्यात् - ॐ भवाय देवाय नमः ।

ॐ शर्वाय देवाय नमः । ॐ ईशानाय देवाय नमः । ॐ पशुपतये

देवाय नमः । ॐ रुद्राय देवाय नमः । ॐ उग्राय देवाय नमः ।

ॐ भीमाय देवाय नमः । ॐ महते देवाय नमः ॥ अघोरेभ्य इत्यस्य

अघोर ऋषिः अनुष्टुप् छन्दः रुद्रो देवता ।

तत्पुरुषायेत्यस्य तत्पुरुष ऋषिः गायत्री छन्दः रुद्रो देवता । ईशान

इत्यस्य ईशान ऋषिः अनुष्टुप् छन्दः रुद्रो देवता

सर्वेषामघोरादिशरीरोपस्थाने विनियोगः ॥

ॐ अघोरेभ्यो थघोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो

नमस्तेऽअस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॥ तत्पुरुषाय विद्धहे महादेवाय धीमहि ।

तत्रो रुद्रः प्रचोदयात् । ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां

ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे ऽअस्तु सदाशिवोम् ॥

इत्युपस्थानम् ॥

पञ्चवक्रपूजनम्

॥ अथ पञ्चवक्रपूजनम् ॥

अथ समाचारात्पञ्चवक्रपूजा । (यह भगवान के पाञ्चो स्वरूप की विशेष पूजा हैं यजमान आचमन, प्राणायाम, भस्मधारण, शिखाबन्धन करके रुद्राक्ष की माला गले में धारण करके भगवान शिव का पञ्चवक्रपूजन करें ।)

॥ पश्चिम वक्रपूजनम् ॥

तत्र गन्धसिताक्षतश्वेतपुष्पैः पश्चिम वक्रपूजनम् –

(अक्षतगन्ध श्वेत पुष्प लेकर शिव के पश्चिम मुख का पूजन करें ।)

ॐ सद्योजातोव्यमिमीतेत्यस्य जमदग्निर्त्रिष्ठिः त्रिष्टुप्छन्दः स्वाहाकृतिर्देवता पश्चिमवक्रपूजने विनियोगः-

ॐ सुद्योजातो व्यमिमीत युज्ञमुग्निर्देवानांमभवत्पुरुणाः ॥ अुस्य होतुः प्रुदिश्युतस्यं ब्रुचि स्वाहां कृतृहुविरदन्तु देवाः ॥ (२९/३६)

सद्योजाताय पश्चिमवक्राय नमः गन्धसिताक्षतश्वेतपुष्पाणि समर्पयामि ॥१॥

पश्चवक्रपूजनम्

॥ उत्तरवक्रपूजनम् ॥

गन्धादितुलसीशतपत्रैश्च उत्तरवक्रपूजनम्-

(गन्धतुलसी तथा शतपत्र (आवँले के पर्ण से) शिव के उत्तर मुख का पूजन करें ।)

ॐ वाममद्येत्यस्य भरद्वाज ऋषिः त्रिष्टुप् छन्दः सविता देवता
उत्तरवक्रपूजने विनियोग:-

ॐ ब्राम्मुद्य सवितार्वममु श्वोदिवे दिवे ब्राम्मम्भ्यै शावीहं ॥
ब्रामस्यु हि क्षयस्य देवु भूरेत्या धिया ब्राम्मभाजःस्याम ॥ (८/६)

वामदेवायोत्तरवक्राय नमः गन्धादितुलसीशतपत्राणि समर्पयामि
॥ २ ॥

॥ दक्षिणवक्रपूजनम् ॥

कर्वीरपुष्प

गन्धादिनीलाङ्कर्वीरैश्च दक्षिणवक्रपूजनम् -

(गन्ध तथा नील कर्वीर पुष्प से शिव के दक्षिण मुख का पूजन करें ।)

पञ्चवक्रपूजनम्

ॐ याते रुद्रशि वेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप् छन्दः एको रुद्रो
देवता दक्षिणवक्रपूजने विनियोगः ।

ॐ या तै रुद्र शिवा तु नूर धुरा पापकाशिनी । तया न स्तु न्वा
शन्तं मया गिरिं शन्तुभिचांकशीहि ॥ (१६/२)

अघोराय दक्षिणवक्राय नमः
गन्धादिनीलाङ्करवीरपुष्पाणि समर्पयामि ॥ ३ ॥

॥ पूर्ववक्रपूजनम् ॥

गन्धादिदूर्वाङ्करपुष्पैश्च पूर्ववक्रपूजनम्-

(गन्ध, दूर्वा तथा मदार (गुजराती- आकडो) के पुष्प से शिव के
पूर्व मुख का पूजन करें ।)

ॐ यत्पुरुषमित्यस्य नारायण ऋषिः अनुष्टुप् छन्दः जगद्वीजं पुरुषो
देवता प्राग्वक्रपूजने विनियोगः-

ॐ यत्पुरुषु व्यदधुः कतिधा व्यक्तल्पयन् ॥ मस्यासीत्किम्बुहू
किमुरु पादाऽ उच्येते ॥ (३१/१०) तत्पुरुषाय पूर्ववक्राय नमः
गन्धादिदूर्वाङ्करपुष्पाणि समर्पयामि ॥ ४ ॥

॥ ऊर्ध्ववक्रपूजनम् ॥

गन्धादिबिल्वकनकपुष्पैश्च ऊर्ध्ववक्रपूजनम्-

पञ्चवक्रपूजनम्

(गन्ध, बिल्वपत्र तथा (कनक पुष्प) धतुरे (गुजराती-धतुरा नु पुष्प)

के पुष्प से शिव के ऊर्ध्व मुख का पूजन करें ।)

ॐ तमीशानमित्यस्य गौतम ऋषिः जगती छन्दः ईशानो देवता ऊर्ध्ववक्रपूजने विनियोगः -

ॐ तमीशानुञ्जगंतस्तुस्त्थुषुस्पतिंन्धियञ्जिञ्चमवंसे हूमहे बयम् ॥
पूषा नु षथु व्वेदं साम संद्वृधेरक्षितापुयुरदं व्यं स्वुस्तये ॥ (२५/१८)
ईशानायोर्द्वक्राय नमः गन्धादिबिल्वकनकपुष्पाणि समर्पयामि ॥
इति रुद्रकल्पद्रुमान्तर्गताभिषेक परिच्छेदोक्तैकतरप्रकारेण
पञ्चवक्रपूजनम् ॥

॥ अथ प्रकारान्तरेण पञ्चवक्रपूजा ॥

॥ पश्चिम वक्रपूजनम् ॥

अथ पश्चिमवक्रपूजा- (प्रतिवक्रपूजने नमस्कारादि कर्तव्यम् ।)

(प्रत्येक मुख को पूजन करने से पहले नमस्कार करें ।)

(श्वेतवर्ण के तथा हंसवाहन पर विराजमान पृथ्वीतत्व को धारण किए हुए शिव के पश्चिम मुख को नमस्कार करें ।)

ॐ सद्योजातमित्यस्य सद्योजात ऋषिः त्रिष्टुप् छन्दः -

सद्योजातो देवता श्वेतवर्ण हंसवाहनं पश्चिमवक्रं पृथिवीतत्वं
पश्चिमवक्रनमस्कारे विनियोगः -

पश्चिमवक्रपूजनम्

ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः ।

भवे भवे नातिभवे भवस्व मां भवोद्भवाय नमः ॥

सद्योजाताय श्वेतवर्णाय हंसवाहनाय पश्चिमवक्राय पृथिवीतत्त्वाय

सृष्टिरूपात्मने ब्रह्मणे नमः ह्रां इति प्रणन्यधनुर्बाणमुद्राप्रदर्शनम् ॥

ॐ सद्योजातमित्यस्य सद्योजात ऋषिः त्रिष्टुप् छन्दः सद्योजातो
देवता श्वेतवर्णं हंसवाहनं पश्चिमवक्रं पृथिवीतत्त्वं

पश्चिमवक्रपूजने विनियोगः- ॐ सद्योजातं० ॥ सद्योजाताय

श्वेतवर्णाय हंसवाहनाय पश्चिमवक्राय नमः । इत्यनेन

गन्धमनःशिलाचन्दनश्वेताक्षतश्वेतपुष्पगुणगुलधूपघृतदीपपाय सनैवेद्यादि

भिः पूजनम् ।

(गन्ध, मनशिल, अक्षत, श्वेत पुष्प, गुणगुल, धूप, घृतदीप,
पाय सनैवेद्य इन सभी पदार्थों से शिव के पश्चिम मुख का पूजन
अर्चन करें ।)

ततः कलापूजनम् - अक्षतैः कलाः पूजयेत् -

ॐ ऋद्धयै नमः । ॐ सिद्धयै नमः । ॐ धृत्यै नमः ।

ॐ लक्ष्म्यै नमः । ॐ मेधायै नमः । ॐ कान्त्यै नमः ।

ॐ स्वधायै नमः । ॐ प्रभायै नमः । इत्यष्टौ कलाः सम्पूज्य ।

ध्यानम् -

पश्चिमवक्रपूजनम्

प्रालेयामलबिन्दुकुंदधवलं गोक्षीरफेनप्रभं
भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदमनज्वालावलीलोचनम् ।

ब्रह्मेन्द्रादिमरुद्गणैः स्तुतिपरैरभ्यर्चितंयोगिभिः
वन्देऽहं सकलं कलङ्करहितंस्थाणोर्मुखं पश्चिमम् ॥

शुभ्रं त्रिलोचनं नाम्ना सद्योजातं शिवप्रदम् ।

शुद्धस्फटिकसंकाशं वन्देऽहं पश्चिमं मुखम् ॥

संकल्प - अनया पूजया सद्योजातसंज्ञकः पश्चिमवक्रःश्री आशुतोषः
महारुद्रः प्रीयतां नमम् ॥ इति पश्चिमवक्रपूजा ॥१॥

॥ उत्तरवक्रपूजनम् ॥

अथोत्तरवक्रपूजा -

ॐ वामदेवायत्यस्य वामदेव ऋषिः जगती छन्दः विष्णुर्देवता
कृष्णवर्णं गरुडवाहनम् उत्तरवक्रम् आपस्तत्वम् उत्तरवक्र नमस्कारे
विनियोग:-

(कृष्णवर्ण के तथा गरुडवाहन पर विराजमान जलतत्व को
धारण किए हुए शिव के उत्तर मुख को नमस्कार करें ।)

नमस्कार -

ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय
नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमः ॥

पञ्चवक्रपूजनम्

वामदेवाय कृष्णवर्णाय गरुडवाहनाय उत्तरवक्राय आपस्तत्वाय
 अमृतरूपात्मने विष्णवे नमः ह्रीं इति प्रणम्य पद्ममुद्राप्रदर्शनम् ॥
 ॐ वामदेवाय त्यस्य वामदेव ऋषिः जगती छन्दः विष्णुर्देवता
 कृष्णवर्ण गरुडवाहनम् उत्तरवक्रम् आपस्तत्वम् उत्तरवक्रपूजने
 विनियोग:-

पूजनम् -

ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय
 नमः कालविकर्णाय नमो बलविकर्णाय नमः ॥

वामदेवाय कुष्णवर्णाय गरुडवाहनायोत्तर वक्राय नमः ।

इत्यनेन हरिचन्दनतुलसीशतपत्रपुष्पपञ्चसौगन्धिक

धूपधृतपक्षगोधूमान्ननैवेद्याभिः पूजनम् ॥

(हरी चन्दन - पितर्वर्णचन्दन), तुलसी, शतपत्र (आवँले के पर्ण), पुष्प, पञ्चसौगन्धित धूप, (कंकोल - शीतलचीनी-चिनकबाला), पूगीफल-पूग, कपूर (जातीफल-जायफल), धृतपक्षगोधूमान्नं (गेंहूफ़ाडा लापसी - दलियालापसीकानैवेद्य) इन सभी पदार्थों से शिव के उत्तरमुख का पूजन अर्चन करें ।)

ततः कलापूजनम् - अक्षतैः पूजयेत् ॥

ॐ रजसे नमः । ॐ रक्षायै नमः । ॐ रत्यै नमः ।

ॐ पाल्यायै नमः । ॐ कामायै नमः । ॐ सञ्जीविन्यै नमः ।

पश्चवऋपूजनम्

ॐ प्रियायै नमः । ॐ बुद्ध्यै नमः । ॐ क्रियायै नमः ।
 ॐ धात्र्यै नमः । ॐ भ्रामर्यै नमः । ॐ मोहिन्यै नमः ।
 ॐ ज्वरायै नमः । इति त्रयोदशकलाः सम्पूज्य ध्यानम् -
 गौरं कुङ्कुमीपङ्गलं सुतिलकं व्यापाण्डुगण्डस्थलं
 भ्रूविक्षेपकटाक्षवीक्षणलसत्संसक्तकर्णोत्पलम् ।
 स्त्रिघं बिम्बफलाधरं प्रहसितं नीलालकालङ्कृतं वन्दे
 पूर्णशाशाङ्कमण्डलनिभ वक्रं हरस्योत्तरम् ॥ वामदेवं सुवर्णाभं
 दिव्यास्त्रगणसेवितम् । अजन्मानमुमाकान्तं वन्देऽहं ह्युत्तरं मुखम् ॥
 संकल्प - अनया पूजया वामदेवसंज्ञकः उत्तरवऋः श्री आशुतोषः
 महारुद्रः प्रीयतां नमम् ॥ इत्युत्तरवऋपूजा ॥२॥

॥ दक्षिणवऋपूजा ॥

अथ दक्षिणवऋपूजा -

(नीलवर्ण के तथा कूर्मवाहन पर बिराजमान तेजतत्व को धारण
 किए हुए शिव के दक्षिण मुख को नमस्कार करें ।)

ॐ अघोरेभ्य इत्यस्य अघोर ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः रुद्रो देवता
 नीलवर्ण कूर्मवाहनं दक्षिणवऋं तेजस्तत्वं दक्षिणवऋनमस्कारे
 विनियोगः ॥

ॐ अघोरेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्यः ।

सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्तेऽअस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॥

पश्चवऋपूजनम्

अघोराय नीलवर्णाय कूर्मवाहनाय दक्षिण वक्राय तेजस्तत्त्वाय
विश्वरूपात्मने कालाग्निरुद्राय नमः हूँ इति प्रणम्य
ज्ञानमुद्गाप्रदर्शनम् ॥

ॐ अघोरेभ्य इत्यस्य अघोर ऋषिः अनष्टुप्छन्दः रुद्रो देवता
नीलवर्ण कूर्मवाहनं दक्षिणवक्रं तेजस्तत्त्वं दक्षिणवक्रपूजने
विनियोगः - ॐ अघोरेभ्यो० ॥ अघोराय नीलवर्णाय कूर्मवाहनाय
दक्षिणवक्राय नमः । इत्यनेन कृष्णागरुचन्दन नीलोत्पल-
करवीरपुष्प सितागरुधूप माषान्ननैवेद्यादिभिः पूजनम् ॥
(कृष्णअगरुचन्दन, नीलवर्ण का करवीरपुष्प, श्वेतअगरुधूप, उडद
से बने हुए नैवेद्य इन सभी पदार्थों से शिव के दक्षिणमुख का
पूजन अर्चन करें ।)

ततः कलापूजनम् -

ॐ तमसे नमः । ॐ मोहायै नमः । ॐ क्षयायै नमः ।
ॐ निद्रायै नमः । ॐ व्याधये नमः । ॐ मृत्यवे नमः ।
ॐ क्षुधायै नमः । ॐ तृष्णायै नमः । इत्यष्टौ कलाः सम्पूज्य
ध्यानम् - कालाभ्रमराश्वनाचलनिभं व्यावृतपिङ्गेक्षणं
खण्डेन्दुद्धयमिश्रितां-शुदशना-प्रोद्धिन्दंष्ट्राङ्कुरम् ।
सर्वप्रोतकपालशक्तिसकलं व्याकीर्णसच्छेखरं
वन्दे दक्षिणमीश्वरस्य कुटिलभूमङ्गरौद्रं मुखम् ॥

पश्चवऋपूजनम्

नीलाभ्रवर्णमो-कारमघोरं घोरदंष्ट्रकम् ।

दंष्ट्राकरालमत्युग्रं वन्देऽहं दक्षिणं मुखम् ।

संकल्पः : अनयापूजयाअघोरसंज्ञकः दक्षिणवक्त्रः आशुतोषः

महारुद्रः प्रीयतां नमम् ॥ इति दक्षिणवक्त्रपूजा ॥ ३ ॥

॥ पूर्ववक्त्रपूजा ॥

अथ पूर्ववक्त्रपूजा -

(पितर्वण के तथा अश्ववाहन पर बिराजमान वायुतत्व को धारण किए हुए शिव के पूर्वमुख को नमस्कार करें ।)

ॐ तत्पुरुषायेत्यस्य तत्पुरुष ऋषिः गायत्री छन्दः रुद्रो देवता
पीतवर्णम् अश्ववाहनं पूर्ववक्त्रं वायुतत्वं पूर्ववक्त्रनमस्कारे विनियोगः
।

ॐ तत्पुरुषाय विद्धहे महादेवाय धीमहि ।

तन्मो रुद्रः प्रचोदयात् ॥

तत्पुरुषाय पीतवर्णायाश्ववाहनाय पूर्ववक्त्राय वायुतत्वाय चैतन्यात्मने
आदित्याय नमः “हैं” इति प्रणम्य कवचमुद्राप्रदर्शनम् ।

ॐ तत्पुरुषायेत्यस्य तत्पुरुष ऋषिः गायत्री छन्दः रुद्रो देवता
पीतवर्णम् अश्ववाहनं पूर्ववक्त्रं वायुतत्वं पूर्ववक्त्रपूजने विनियोगः ।
ॐ तत्पुरुषाय० ॥ तत्पुरुषाय पीतवर्णायाश्ववाहनाय पूर्ववक्त्राय नमः

॥

पञ्चवक्त्रपूजनम्

इत्यनेन हरिताल चन्दनदूर्वाङ्कुरार्कपुष्पान्यतरपुष्पकृष्णागरु-
धूपमोदकनैवेद्यादिभिः पूजनम् ।

(हरितालचन्दन - रक्तचन्दन, दुर्वा (गुजराती में - धरो),
अर्कपुष्प, कृष्णागरुधूप, मोदकनैवेद्य)

ततः कलापूजनम् - अक्षतैः पूजयेत् ।

ॐ निवृत्यै नमः । ॐ प्रतिष्ठायै नमः । ॐ विद्यायै नमः ।

ॐ शान्त्यै नमः । इति चतस्रःकलाः संपूज्य ध्यानम् -
संवर्ताग्नितित्रतपकनक-प्रस्पर्षितेजोरुणं-गम्भीरस्मृतिनिः
सृतोग्रदशन-प्रोद्भासिताभ्राधरम् । बालेन्दुद्युतिलोलपिङ्गलजटा-
भारप्रबद्धोरगं-वन्दे सिद्धसुरासुरेन्द्रनमितं, पूर्वं मुखं शूलिनः ॥
बालार्कवर्णमारक्तं पुरुषं च तित्रभम् ।

दिव्यं पिङ्गलजटाधारं वन्देऽहं पूर्वदिङ्गुखम् ॥

संकल्पः अनयापूजयातत्पुरुषसंज्ञकः पूर्ववक्त्रः आशुतोषः महारुद्रः
प्रीयतां नमम् ॥ इति पूर्ववक्त्रपूजा ॥४॥

॥ ऊर्ध्ववक्त्रपूजनम् ॥

अथोर्ध्ववक्त्रपूजा -

(श्वेतवर्ण के तथावृषभवाहन पर विराजमान आकाशतत्व को
धारण किए हुए शिव के ऊर्ध्वमुख को नमस्कार करें ।)

पञ्चवक्रपूजनम्

ॐ ईशान इत्यस्य ईशान ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः रुद्रो देवता
 गोक्षीरवर्ण वृषभवाहनम् ऊर्ध्ववक्रम् आकाशतत्त्वम्
 ऊर्ध्ववक्रनमस्कारे विनियोगः ।
 ॐ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
 ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मेऽअस्तु सदाशिवोम् ॥
 ईशानाय गोक्षीरवर्णाय वृषभवाहनायोर्ध्ववक्रायाकाशतत्त्वाया-
 व्यक्ताय सर्वव्यापकात्मने नमः “ह्रौं” इति प्रणन्य महामुद्रा
 (व्यापकमुद्रा) प्रदर्शनम् ।

ॐ ईशान इत्यस्य ईशान ऋषिः अनुष्टुप् छन्दः रुद्रो देवता
 गोक्षीरवर्ण वृषभवाहनम् ऊर्ध्ववक्रम् आकाशतत्त्वम् ऊर्ध्ववक्रपूजने
 विनियोगः ।

ॐ ईशानः सर्व० ॥ ईशानाय गोक्षीरवर्णाय वृषभवाहनायोर्ध्व
 वक्राय नमः । इत्यनेन भस्मचन्दनबिल्वपत्रकनकपुष्पऋतु
 भवान्यपुष्पहरिचन्दनधूपशर्करादध्योदननैवेद्यादिभिः पूजनम् ॥
 (भस्म, चन्दन, बिल्वपत्र, कनकपुष्प, ऋतु के अनुसार पुष्प,
 रक्तचन्दन धूप, शर्करा युक्त दर्हीं सभी पदार्थों द्वारा शिव के
 ऊर्ध्वमुख का पूजन करें ।)

ततः कलापूजनम् -

ॐ शशिन्यै नमः । ॐ अङ्गदायै नमः । ॐ इष्टायै नमः ।

पञ्चवक्रपूजनम्

ॐरीच्यै नमः । ॐज्वालिन्द्यै नमः । इति पञ्चकलाः सम्पूज्य ध्यानम् -

व्यक्ताव्यक्तगुणोत्तरं सुवदनं पद्मिंशतत्त्वाधिकं
तस्मादुत्तरतत्त्वमक्षयमिति ध्येयं सदा योगिभिः ।
वन्दे तामसवर्जितेन मनसा सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परं
शान्तं पञ्चममीश्वरस्य वदनं खव्यापि तेजोमयम् ।
ईशानं सूक्ष्ममव्यक्तं तेजःपुञ्जपरायणम् ।
अमृतस्नावि चिद्रूपं वन्देऽहं पञ्चमं मुखम् ॥
संकल्पः : अनया पूजया ईशान संज्ञकः ऊर्ध्ववक्रः आशुतोषः
महारुद्रः प्रीयतां नमम् ॥
इत्यूर्ध्ववक्रपूजा ॥५॥

इति पञ्चवक्रपूजां कृत्वा देववामभागे शक्तिपूजनम्-
ॐउमायै नमः । ॐशङ्करप्रियायै नमः । ॐपार्वत्यै नमः । ॐगौर्यै
नमः । ॐकाल्यै नमः । ॐकालिन्द्यै नमः ।
ॐकोटर्यै नमः । ॐविश्वधारिण्यै नमः । ॐ हां नमः ।
ॐ ह्रीं नमः । ॐगङ्गादेव्यै नमः ।
ततः - ॐगणपतये नमः । ॐकार्तिकाय नमः ।

पञ्चवक्रपूजनम्

ॐ पुष्पदन्ताय नमः । ॐ कपर्दिने नमः । ॐ भैरवाय नमः ।

ॐ शूलपाणये नमः । ॐ ईश्वराय नमः । ॐ दण्डपाणये नमः ।

ॐ नन्दिने नमः । ॐ महाकालाय नमः । इति सम्पूज्य ॥

ततः एकादश रुद्रार्चनम् - ॐ अघोराय नमः ।

ॐ पशुपतये नमः । ॐ शर्वाय नमः । ॐ विरूपाक्षाय नमः ।

ॐ विश्वरूपिणे नमः । ॐ ऋष्मकाय नमः । ॐ कपर्दिने नमः ।

ॐ भैरवाय नमः । ॐ शूलपाणये नमः ।

ॐ ईशानाय नमः । ॐ महेश्वराय नमः । ॥ इति ॥

ततो रुद्राभिषेकं कृत्वा शुद्धोदकस्नानवस्त्रोपवीतगन्धाक्षतपुष्पाणि

समर्प्य (समयश्वेत् शिवसहस्रनामभिः अष्टोत्तरशतनामभिर्वा

बिल्वार्पणं कुर्यात्) तदनंतरं सौभाग्यद्रव्यधूपदीपनैवेद्य-

ताम्बूलदक्षिणार्तिक्यप्रदक्षिणामंत्रपुष्पाञ्जलिविशेषार्घाद्युपचारान्

समर्प्य ॥ ॐ नमः शिवायेति शिवषडक्षरमन्त्रस्य यथाशक्ति जपं

कृत्वा समर्प्य ॥

राजोपचारान् -

छत्रं च चामरं चैव व्यजनं दर्पणं तथा ।

पादुकानि च सर्वाणि गृह्यतां परमेश्वर ॥

(अभावे कल्पयामि) इत्यर्पयित्वा साष्टाङ्गं प्रणमेत् ॥

अथ शिवमानसपूजा -

रक्षैः कल्पितमासनं हिमजलैः स्नानं च दिव्याम्बरं, नानारकविभूषितं
मृगमदा-मोदान्वितं चन्दनम् । जातोचम्पकबिल्वपत्रसहितं पुष्पं च
धूपं तथा,

दीपं देव दयानिधे पशुपते हृत्कल्पितं गृह्यताम् ॥१॥

सौवर्णे मणिरक्ष खण्डरचिते पात्रे धृतं पायसं,

भक्ष्यं पश्चविधं पयोदधियुतं रम्भाफलं पानसम् ।

शाकानामयुतं जलं रुचिकरं कर्पूरखण्डोऽवलं,

ताम्बूलं मनसा मया विरचितं भक्त्या प्रभो स्वीकुरु ॥२॥

छत्रं चामरयोर्युग्म्यजनकं चादर्शकं निर्मलं,

वीणा भूरिमृदङ्गाकाहलकला-गीतं च नृत्यं तथा ।

साष्टाङ्गप्रणतिः स्तुतिर्बहुविधा चैतत्समस्तं मया

सङ्कल्पेन समर्पितं तव विभो, पूजांगृहाण प्रभो ॥३॥

आत्मा त्वं गिरिजा मतिः सहचराः प्राणाः शरीरं गृहं

पूजा ते विषयोपभोगरचना निद्रा समाधिस्थितिः ।

सश्वारः पदयोः प्रदक्षिणविधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरो

यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिलं शम्भो तवाराधनम् ॥४॥

करचरणकृतं वाक्षायजं कर्मजं वा,

श्रवणनयनजं वा मानसं वाऽपराधम् ।

शिवमानसपूजा

विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व
 जय जय करुणाब्धे श्रीमहादेव शम्भो ॥५॥
 ॥ इति श्रीमच्छङ्कराचार्यविरचितं शिवमानसपूजास्तोत्रम् ॥

~ ध्यानम् ~

त्रिलोचनं चतुर्बाहुं सर्वाभरणभूषितम् ।
 नागयज्ञोपवीतं च व्याघ्रचर्मोत्तरीयकम् ॥
 वृषस्कन्धसमारूढ-मुमादेहार्धधारिणम् ।
 अमृतेनापुतं शान्तं चन्द्रार्धकृतशेखरम् ॥
 शुद्धस्फटिकसङ्काशं जटामुकुटमण्डितम् ।
 वरदाभयहस्तं च सर्वकामफलप्रदम् ॥
 एवं ध्यायेद् द्विजः सम्यग-नङ्गाङ्गंहरं हरम् ॥

~ स्तुतिः ~

अनादिनिधनो रुद्रो, गीयते श्रुतिभिः सदा ।
 राजसेन स्वयं ब्रह्मा, सात्त्विकेन स्वयं हरिः ॥
 तामसेन स्वयं रुद्र, स्त्रियं त्वयि संस्थितम् ।
 नमामि त्वां विरूपाक्ष, नीलग्रीव नमोऽस्तु ते ॥
 त्रिनेत्राय नमस्तुभ्य, मुमादेहार्धधारिणे ।
 त्रिशूलधारिणे तुभ्यं, भूतानां पतये नमः ॥
 पिनाकिने नमस्तुभ्यं, नमो मीढुष्टमाय च ।

शिवमानसपूजा

नमामि त्वां महाभूत, पतये त्वां नमाम्यहम् ॥
 स्वयं भिक्षान्नभोक्ता च, भक्तानां राज्यदः स्वयम् ।
 सूर्यरूपं समासाद्य, देहिनां देहदायकः ॥
 यतीनां मुक्तिदस्त्वं च, भुक्त्यार्थिनां च मुक्तिदः ।
 यद्वच्छया सर्वमिदं, ततं मध्ये च पालितम् ॥
 अन्ते च विलयं नीतं, शक्तिः कस्य भवाद्वते ॥
 मन्त्रहीना क्रियाहीना, भक्तिहीना महेश्वर ।
 पूजा सम्पूर्णतां यातु, त्वत्प्रसादात्रिलोचन ॥
 अनुस्वारेण हीनस्य, जपस्याम्रेडितस्यच ।
 दोषाः प्रयान्तु नाशं च, त्वत्प्रसादान्महेश्वर ॥
 महारुद्राभिषकोऽयं, न्यूनो वाऽप्यधिकोऽपि वा ।
 सम्पूर्णस्त्वत्प्रसादाच, भूयाद्भूतिविभूषण ॥
 ॥ इति स्तुत्वा ॥

प्राञ्छुङ्खा ऋत्विजः उदञ्छुङ्खयजमानहस्ते श्रेयः सम्पादनं कुर्युः-
 श्रेयोदानविधि:-

ॐ शिवा आपः सन्त्वितिमन्त्रेण यजमानहस्ते जलप्रक्षेपः ।
 ॐ सौमनस्यमस्त्विति पुष्पाणां प्रक्षेपः ।
 ॐ अक्षतश्चारिष्टश्चास्त्वित्यक्षतानां प्रक्षेपः ।

शिवमानसपूजा

ॐदीर्घमायुः श्रेयः शान्तिः पुष्टिस्तुष्टिश्वास्त्विति पुनर्जलप्रक्षेपः। तत
आचार्यः साक्षतपूर्णीफलं गृहीत्वा “भवन्नियोगेन
मयाअमुकसंख्याकैरेभिर्ब्रह्मणैः सह अभिषेकात्मकामुकरुद्रकृतेन
बञ्जातं श्रेयस्तत्तुभ्यमहं सम्प्रददे । तेन त्वं श्रेयस्वी भव” इति
पूर्णीफलं यजमानहस्ते दद्यात् ॥ यजमानो “भवामि” इति ब्रूयात्
।

जलमादाय - तत अद्येत्यादिं० देशकालौ सङ्कीर्त्य
कृतस्याभिषेकात्मकामुकरुद्रकर्मणः साङ्गतासिद्धये
आचार्यादीनामचनं करिष्ये इति संकल्प्य ॥
आचार्यायेदं पाद्यम् इदं बाहस्पत्यं वासोयुगलमित्यादि
गन्धपुष्पधूपदीपताम्बूलानि दत्वा पूर्वोक्तविशेषणवति काले
कृतस्याभिषेकात्मकामुकरुद्रकर्मणः प्रतिष्ठासिद्धयर्थममुकसगोत्राय
यजुर्वेदान्तर्गतवाजसनेयि- माध्यन्दिनशाखाध्यायिने अमुकशर्मणे
आचार्याय यथाशत्यलङ्कृताभिमां सवत्सां गां रुदैवत्यां इदं च
हिरण्यमग्निदैवतं तुभ्यमहं सम्प्रददे । इति विप्रहस्ते सकुशाक्ष-
तजलप्रक्षेपपूर्वकं दक्षिणां दत्वा “न मम” इति ब्रूयात् । विप्रस्तु
ॐ द्यौस्त्वाददातुपृथिवीत्वाप्रतिगृह्णात्वितिमन्त्रान्ते रुद्राय गां
“ॐप्रतिगृह्णामि” इत्युक्ता
ॐकोदात्कस्माऽऽदुत्कामोदुत्कामायादात् ॥

शिवमानसपूजा

कामौ दुताकामंः प्रतिग्रहीता कामैतते ॥ (७/४८)

इति कामस्तुति पठित्वा “ॐ स्वस्ति” इति वदेत् ।

प्रत्यक्षाया गोरभावे तु तन्निष्क्रयत्वेन सौवर्णिकनिष्कदानम् ॥

निष्कस्तु चतुःसौवर्णिकः तदसम्भवे तदर्धस्य तस्याप्यसम्भवे तदर्धस्य । एतावद्विरण्यासम्भवे सौवर्णिकनिष्कपरिमितरजतदानं तदसम्भवे तदर्धस्य तस्याप्यसम्भवे तदर्धस्य ॥ एवमृत्विगम्योऽपि सङ्कल्पपूर्वकं वरणक्रमेण तान्सम्पूज्य दक्षिणादानम् ।

यथाशक्त्याचार्यादिभ्योऽलङ्कारमुद्रिकोदपात्रोपानद्वयजनछत्रचामराद्युप करणदानम् ॥

अथ कृतस्याभिषेकामुकरुद्रकर्मणः समृद्धये यथाकालं यथोपपन्नेनान्नेन नानागोत्रान्नानाशर्मणोऽमुकसङ्ख्याकान्नाह्वणभोजयिष्ये । इति सङ्कल्पपूर्वकं ब्राह्मणभोजनम् ॥ अञ्जलिं बद्धा “मयाचरिताभिषेकात्मकामुकरुद्रविधौ यन्मूनातिरिक्तं तद्वतां ब्राह्मणानां बचनात्सर्वं परिपूर्णमच्छिद्रं चास्विति भवन्तो ब्रुवन्तु” इति यजमानेन प्रार्थिते “सम्पूर्णमच्छिद्रं चास्तु” इति विप्रा प्रतिवचनं वदेयुः ।

ततो मयाचरितेनाभिषेकात्मकेनामुकरुद्रेण श्रीभगवान्परमात्मा साम्बसदाशिवः प्रीयताम् ।

शिवमानसपूजा

ॐ तत्सद् ब्रह्मार्पणमस्त्विति भूमौ कुशजलप्रक्षेपपूर्वकं कर्म ब्रह्मार्पणं
विधाय विप्रेभ्यो मन्त्राशिषां ग्रहणं तेषां सानुनयं विसर्जनं च ।
दीनानाथादीनांचान्नादिनासन्तोषणम् ।

ततः स्वयं सुहन्मित्रा-दियुतः सोत्साहः सन्तुष्टो हविष्यं भुञ्जीत ॥
इति श्रीमद् द्विवेद्युद्धवसूनु श्रीमदनन्तदेवविरचित श्रीरुद्रकल्पद्रुम
स्याभिषेकपरिच्छे दानुसारी अभिषेकात्मकरुद्रप्रयोगः ॥

~ रुद्रपात्रासादन ~

अथ पात्रासादनप्रयोगः -

हस्ते जलमादाय ॥ अद्येत्यादि० रुद्रयागाख्ये कर्मणि महारुद्र
प्रीत्यर्थं पात्रासादनपूर्वकं पूजनमहं करिष्ये ॥

तत्रादौ -

लंबोदरनमस्तुभ्यं सततं मोदकप्रियं ।

निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

गणपतये नमः । स्मरणपूर्वकं नमस्कार ॥

"धृतदीपः"

"तैलदीपः"

दक्षिणे धृतदीपं तन्मध्ये वर्तुलमष्टपत्रं चतुरस्त्रात्मकं च वामे
तैलदीपं तन्मध्ये वर्तुलमष्टपत्रं चतुरस्त्रं यंत्रं विलिख्य संपूज्य
दीपं प्रज्वाल्य संपूज्य

भो दीप देव रूपस्त्वं कर्म साक्षी ह्यविघ्नकृत् ।

यावत कर्मसमाप्तिः स्यात्तावदत्र स्थिरो भव ॥

इति मंत्रेण प्रार्थयेत् ॥ एवं दीपं संस्थाप्य ॥ शरीरशुद्धयर्थं “ॐ
नमो भगवते रुद्राय” इति मूलमंत्रेण पड़ंगन्यासं कृत्वा ॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय हृदयाय नमः । (हृदय)

पात्रासादनम्

ॐ नमो भगवते रुद्राय शिरसे स्वाहा । (शिर पर)

ॐ नमो भगवते रुद्राय शिखायै वषट् । (शिखा पर)

ॐ नमो भगवते रुद्राय कवचाय हूम् । (दोनों कंधों पर)

ॐ नमो भगवते रुद्राय नेत्रत्रयाय वौषट् । (दोनों आंखें)

ॐ नमो भगवते रुद्राय अस्त्राय फट् ।

(मस्तक पर चपटी बजाते हुए तर्जनी और मध्यमा दोनों उङ्गली बाएं हाथ की हथेली पर धात करें ।)

॥ कलशार्चनम् ॥

स्ववामभागे अक्षतपुङ्गोपरि पूजार्थं जलपूरितकलशं संस्थाप्य ॥

अथ वरुणावाहनम् - तत्वायामित्यस्य शुनःशोपत्रैषिः त्रिष्टु
छन्दः वरुणो देवता वरुणावाहने विनियोगः ॥

तत्वायामित्रह्मणुवन्दमानुस्तदाशास्तुयज्मानोहुविर्भिंऽ ।

अहैङ्गमानो वरुणेहबुद्ध्युरुशः सुमानुऽआयुःप्रमोषीहं ॥

मकरस्थं पाश हस्त मम्मसांपति मिश्वरम् ।

आवाहये प्रति चीशं वरुणं यादसां पतिम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अस्मिन् कलशे वरुणं शाङ्गं स परिवारं सायुधं
सशक्तिकं आवाहयामि स्थापयामि ॥

प्रतिष्ठापनम् - मनोजुतिर्ज्ञषतुमाञ्ज्यस्यु बृहुस्पतिष्ठुजमिमन्तनो
त्वरिष्टुष्टुजः समिमन्दधातु । विष्वेदेवासःऽङ्गह मादयन्तामो ॥

इम्प्रतिष्ठु ॥

पात्रासादनम्

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

ॐ अस्मिन् कलशे वरुणाय नमः । वरुण सुप्रतिष्ठितो वरदो
भव ॥ प्रतिष्ठाप्य ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः वरुणाय नमः ॥ इत्यादि
पञ्चोपचारैः सम्पूज्य तत्वाषामिति पुष्पाङ्गलि समर्प्य -
जलमादाय - अनेन पूजनेन वरुणः प्रियताम् ॥

ततः अनामिकयां स्पृष्टा अभिमंत्रयेत् -

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।

मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा ।

ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यर्थर्वणः ॥

अङ्गेश्व सहिताः सर्वे कलशाम्बु समाश्रीताः ।

अत्र गायत्री सावित्री शान्तिः पुष्टिकरी तथा ॥

आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः ।

गङ्गेः च यमुने चैव गोदावरि सरस्वती ॥

नर्मदे सिन्धो कावेरि जलेऽस्मिन् संनिधिं कुरु ।

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे ।

तेन सत्येन मे देव तिर्थं देहि दिवाकर ॥

ततो पूजनम् -

पूर्वे ऋग्वेदाय नमः ॥ दक्षिणे यजुर्वेदाय नमः ॥

पात्रासादनम्

पश्चिमे सामवेदाय नमः ॥ उत्तरे अर्थर्वण वेदाय नमः ॥ कलश
मध्ये अपांपतये वरुणाय नमः ॥

इति वरुणं संपूज्य “गायत्र्यादिभ्यो नमः”

इति कलश देवताः पञ्चोपचारैः अर्चित कलशं प्रार्थयेत् ॥

देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधो ।

उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥

त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ।

त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥

शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ।

आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥

त्वयि तिष्ठन्ति सर्वे यतः कामफलप्रदाः ।

त्वत्प्रसादादिमां पूजां कर्तुमीहे जलोद्धव ॥

सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

अङ्कुशमुद्रया सूर्यमण्डलात् सर्वाणि तीर्थान्यावाह्य ।

वं इति धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य हुं इति कवचेनावगुन्त्य

मत्स्यमुद्रया ॥ च्छाद्य वं इति मूलेनाष्टवारमभिमन्त्र्य

(वरुणाय नमः) इति अभिमन्त्र्य ॥ हस्ते अक्षतान् गृहीत्वा

नमो नमस्ते स्फटिक प्रभाय, सुश्वेतहाराय सुमंगलाय ।

सुपाशहस्ताय झाषासनाय, जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥

(यथा पूजन)

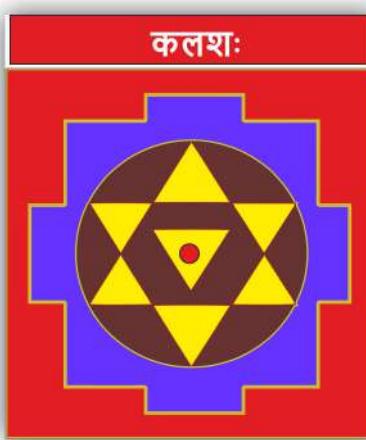
कलशजलेन सर्वत्र संप्रोक्ष्य -

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ।

यः स्मरेत् पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

(१) “अथ पात्रस्थापनम्” प्राक् कलशः ।

स्ववामे बिन्दुत्रिकोणषट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य अक्षतैः पूजयेत् ॥ कलश यत्रम्

मध्ये मूलम्

ॐ नमो भगवते रुद्राय ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ महारुद्राय नमः ।

एवं द्विरावृताषट्कोणे -

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ महारुद्राय नमः ।

ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ महारुद्राय नमः ।

मातृकया वृतं -

ॐ अं नमः । ॐ आं नमः । इँई उंऊऋऋं लंलूएं ओंओं

पात्रासादनम्

अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंडं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं
यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रेषडंगानि

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्वृत्ये
शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट्
॥

चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् ॥ इति यंत्रं संपूज्य ॥ हुं मिति आधारं
प्रक्षाल्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥

“वं “वहिमंडलाय दशकलात्मने श्री महारुद्र कलश पात्राधाराय
नमः” इत्याधारं संपूज्य ॥

॥ दशकलाः पूजयेत् ॥

यथा - यं धूम्रार्चिषे नमः ॥१॥ रं ऊष्मायै नमः ॥२॥

लं ज्वलिन्यै नमः ॥३॥ वं ज्वालिन्यै नमः ॥४॥

शं विस्फुलिङ्गयै नमः ॥५॥ षं सुश्रियै नमः ॥६॥ सं सुरूपायै
नमः ॥७॥ हुं कपिलायै नमः ॥८॥ ळं हव्यवाहायै नमः ॥९॥

क्षं कव्यवाहायै नमः ॥१०॥

॥ इति दशकलाः संपूज्य ॥

हुं मिति पात्रं प्रक्षाल्य ॥ मूलेन संस्थाप्य ॥

पात्रासादनम्

ॐ अं सूर्यमण्डलाय द्वादश कलात्मने श्री महारुद्राय कलश पात्राय नमः ॥

॥ अथ द्वादशकलाः पूजयेत् ॥

“कं भं तपिन्यै नमः ॥१॥ खं बं तापिन्यै नमः ॥२॥ गं फं धूम्रायै नमः ॥३॥ घं पं मरिच्यै नमः ॥४॥ डं नं ज्वालिन्यै नमः ॥५॥ चं धं रुच्यै नमः ॥६॥ छं दं सुषुम्णायै नमः ॥७॥ जं थं भोगदायै नमः ॥८॥ झं तं विश्वायै नमः ॥९॥ अं णं बोधिन्यै नमः ॥१०॥ टं ढं धारिण्यै नमः ॥११॥ ठं डं क्षमायै नमः ॥१२॥” इति द्वादशकलाः संपूज्य ॥

तत्र विलोममातृकया शुद्धजलमापूरयेत् । यथा ॥ ॐ क्षं लं हं सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं जं झं जं छं चं डं घं गं खं कं अः अं औं औं ऐं एं लू लं ऋं ऋं ऊं ऊं ईं ईं आं अं ॥ गालिनीमुद्रां निरीक्ष्य ॥

“षोडशकलात्मने चंद्रमण्डलाय श्री महारुद्र कलश पात्रामृताय नमः” इति संपूज्या ॥

॥ तत्र षोडशकलाः पूजयेत् ॥

अं अमृतायै नमः ॥१॥ आं मानदायै नमः ॥२॥ इं पूषायै नमः ॥३॥ ईं तुष्टयै नमः ॥४॥ उं पुष्टयै नमः ॥५॥ ऊं रत्यै नमः ॥६॥ ऋं धृत्यै नमः ॥७॥ ऋं शशिन्यै नमः ॥८॥ लं चंद्रिकायै नमः ॥९॥ लूं कान्त्यै नमः ॥१०॥ एं ज्योत्स्नायै नमः ॥११॥

पात्रासादनम्

ऐं श्रियै नमः ॥१२॥ ओं प्रीत्यै नमः ॥१३॥ ओं अंगदायै नमः ॥१४॥ अं पुर्णायै नमः ॥१५॥ अः पूर्णामृतायै नमः ॥१६॥ इति संपूज्य ॥ “फट्” इति संरक्ष्य ॥ ॐ नमो भगवते रुद्राय देवतामावाह्य ॥

आवाहनादि मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

आवाहितो भव ॥ संस्थापितो भव ॥ सन्निधो भव ॥

सन्निरुद्धो भव ॥ संमुखो भव ॥ मूलेन “हृदयाय नमः”

षड्ङ्गेन सकलीकृतो भव ।

अवगुणितो भव ॥ अमृतीकृतो भव ॥ परमीकृतो भव ॥

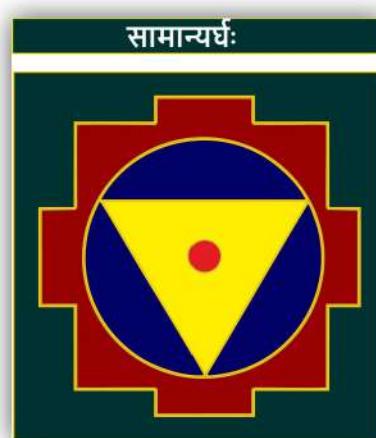
लिङ्गमुद्रां प्रदर्श्य ॥ मूलेन संपूज्य ॥ मत्स्यमुद्रयाच्छाद्य ।

अष्टवारअभिमन्त्रय ॥

॥ इति कलशः ॥

(२) अथ सामान्यार्धः

बिन्दुत्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं यंत्रं विलिख्य ॥

पात्रासादनम्

मध्ये मूलम् ॐ नमो भगवते रुद्राय ॥

त्रिकोणे त्रिपदैः ॐ नमः । ॐ नमो नमः । ॐ महारुद्राय
नमः ।

मातृकया वृतं -

ॐ अं नमः । ॐ आं नमः । इंई उंऊऋऋं लंलूंएं ओंओं
अंअः । कंखंगंधंडं चंछंजंझंजं टंठंडंठंणं तंथंदंधंनं पंफंबंभंमं
यंरंलंवं शंषंसंहं ळंक्षं इति ॥

चतुरस्त्रेषङ्गानि -

आग्नेये हृदयाय नमः । ऐशाने ॐ शिरसे स्वाहा । निर्वृत्ये
शिखायै वषट् । वायव्ये कवचायहुम० । मध्ये नेत्रत्रयाय वौषट्
॥

चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् । इति यंत्रं संपूज्य फटीति आधारं
प्रक्षाल्य मूलेन संस्थाप्य ॥

“मं” “वह्निमंडलाय दशकलात्मने श्री महारुद्र ॥
सामान्यार्घपात्राधाराय नमः । इति संपूज्य ॥ फटिति पात्रं
प्रक्षाल्य । मूलेन संस्थाप्य । ॐ अं सूर्यमण्डलाय
द्वादशकलात्मने श्री महारुद्र सामान्यार्घपात्राय नमः इति
संपूज्या ॥

शिवपूजनम्

मूलेन जलमापूर्य । गालिनीमुद्रया निरीक्ष्य ।

चंद्रमंडलाय षोडशकलात्मने श्रीमहारुद्र सामान्यार्घपात्रामृताय

नमः इति सम्पूज्य ॥

मत्स्यमुद्रयाऽच्छाद्य । मूलेनाष्टधाऽभिमंत्र्य । लिङ्गं च प्रदर्श
पात्रे द्रव्य प्रक्षेप पूर्वं नारायण वतं ॥ विशेषार्घ्य बिन्दु इत्यादि
प्रोक्षणांतं पूर्ववत् कृत्वा इत्थं पात्रासादनं ॥

~ शिवपूजनम् ~

आवाहनम् -

गंधर्वकिन्नर महर्षि सुरेन्द्रवृन्दैः,

संसेव्यमान-मनिषं वृषभावरूपम् ।

आवाहयामि गिरिजासहितं प्रसन्नं,

भक्त्या सुखागतमहं शिरसा नमामि ॥

आसनम् -

सिंहासनं कनकरत्नमणि-प्रभास्वान्,

छत्रध्वजा-लसित चामर तोरणाद्यं ।

बालार्ककोटिसद्रशं कनकाम्बराद्यम्,

श्रीविश्वनाथ मनसैव मयार्पितं ते ॥

पाद्यम् -

दूर्वाकुरांबुजमनो-हरपुष्पयुक्तं,

शिवपूजनम्

शुद्धं जलं सुरभि-चूर्णसमन्वितं च ।
 सौवर्णपात्र विलसत्पदयोविशुद्धं,
 पाद्यं गृहाण जगदीश मयार्पितं ते ॥

अर्धः -

दूर्वायवाक्षत सुगंधिहिरण्यरत्नं,
 दर्भाबुजं त्रिपथगा जलपुष्पयुक्तम् ।
 सौवर्णपात्ररचितं फलयुक्त मर्ध्यं,
 भो विश्वनाथ मनसैव मयार्पितं ते ॥

आचमनीयम्:-

गंगाजलैः अमृत माधुरतामुपेतैः,
 गौरीपते कनकपात्रधृतैः सुतोयैः ।
 एलालविंगशुभगंध मनोभिरामं,
 भक्त्यार्पितं सुचिरमाचमनं गृहाण ॥

स्नानम्:-

दिव्यद्रुमेन्धनसमिद्ध हुताशनात्पैः,
 शुद्धोदकेः सुविमलैश्च समुद्रजैश्च ।
 गौरीपते परिगृहाण यथा सुखेन,
 स्नानं मयैव विधिना विधिवत्प्रदिष्टम् ।

पयः०-

दिव्यौषधिद्रवभवं नवनीतपूर्णं,

शिवपूजनम्

क्षीराभ्यि संभृत सुधाधिकधामधारम् ।

स्वर्धेनुसंभवमपूर्वसुमिष्टमेतत्,

स्नानाय शुद्धमुररीकुर, देव दुग्धम् ॥

दधिः० :-

कर्पूरकुन्दकुमुदेन्दु करावदान्तं,

मल्लिप्रफुल्ल कुसुमाकरकान्तिकान्तम् ।

स्नानाय शुद्धरसराज सुकोमलार्चिः,

स्निग्धं शुभं दधि दयानिधयेर्पर्यामि ॥

घृत० :-

तेजोमयेन तपन द्युतिपावितेन,

गव्येन भव्यविधिना परमंत्रितेन ।

वहौ श्रृतेन रचयामि रसावृतेन,

भौमामृतेन च घृतेन तवाभिषेकम् ॥

मधु० :-

नानाविधौषधिलतारससंभृतान्त,

माधुर्यमिष्ट ममृतप्रतिमं गुणेन ।

माणिक्यपात्र समपूरितभक्तिपूर्ण,

अंगीकुरुष्व मधु देव महेश शंभो ॥

शर्करा० :-

पूर्णक्षुसागर समुद्रवंयाति निम्ना,

शिवपूजनम्

मुक्ताफलद्रव सुधाधिकया महिन्ना ।

सर्वांगशोधनविधौ वरया त्रिनेत्र,

सुरुच्छाहि सिद्धवर शर्करया महेश ॥

सुगंधिः-

जाति जपा-कनक-पंकज-मोगराद्यैः,

अन्यैश्च कालभवपुष्प समन्वितैश्च ।

भक्त्या मया सुमनसैव सुवासितं च,

गौरीपते सुरभितैलमिदं गृहाण ॥

गंधोः-

कंकोलकुञ्जलदलै-ल लवंग-मिश्रं,

जाति फलामलसुगंधि समन्वितं चं ।

कर्पूरकेसर सुगंधिभिरिन्दुमौले,

स्नानाय शुद्धतरगंधमिदं गृहाण ॥

शुद्धोदकः-

श्रीजाह्वी जलमिदं सरसं मयैव,

ह्येलालविंग शुभगंध मनोभिरामम् ।

गौरीपते कनकपात्रधृतं प्रदतं,

स्नानार्थमंगी कुरु देव महेश शंभो ॥

वस्त्रम्:-०

कौशेयवस्त्र युगलं कनकैर्विचित्रं,

शिवपूजनम्

बालार्ककोटिसद्रशं सुमनोभिरामम् ।

भक्त्या मयार्पितमिदं परिधाय शंभो,
सिंहासने समुपविश्य गृहाण पूजाम् ॥

उपवीतम्:-

दत्तं मया सुमनसा वचसा करेण,
यद् ब्रह्मवर्चसमयं परमं पवित्रम् ।

यत् धर्म कर्म निलयं परमायुषं च,
यज्ञोपवीत मुररी कुरु दीनबंधो ॥

अलंकाराः-

माणिक्य-मौक्ति-क सुवि-द्रुम-पद्मराग,
हीरेन्द्रनील-मणिरत्न-मनोहराणि ।

नानाविधानि सु-शुभा-भरणानि शंभो,
भक्त्या मया परिगृहा-ण निवेदितानि ॥

गंधः-

यत् श्रेष्ठमस्ति मलयाचलचन्दनानां,
कर्पूरकेसर सुगंधिरसेन घृष्टम् ।

आमोदमान मनिशं मनसार्पितं च,
श्रीचन्दनं परिगृहाण महेश शंभो ॥

अक्षताः-

श्वेतैरखंडितमनोहर शालिबीजैः,

शिवपूजनम्

संशालितैः शुचि जलेश्व सुगंधिमिश्रै ।
 त्वामर्चयामि भगवन् मनसाशतेश्व,
 गौरीपते मयि निधेहि कृपाकटाक्षम् ॥

पुष्पाणि:-

पुन्नागजाति बकुलाङ्गपुष्पैः,
 बिल्वप्रवालैः तुलसी समन्वितैः ।
 श्रीपारिजातादि समुद्दवैश्व करोमि,
 पूजां भगवन् गृहाण ॥

सौभग्यद्रव्याणि:-

श्वेताबिरेण सहितं शुभरक्तचूर्णं,
 सिंदूरपूर्ण विपुलान्वित पीतचूर्णम् ।
 कर्पूरकेसर सुगंधि सुवासितं च,
 सौभग्यचूर्णमुररी कुरु दीनबंधो ॥

धूप:-

कालागरोश्व घृतमिश्रित गुण्गुतस्य,
 धूपो मया विरचितो भवतः पुरस्तात् ।
 आद्यायतां शुचि मनोहरगंधपूर्णं,
 तूर्णं विनाशय महेश्वर मोहजालम् ॥

दीप:-

पूर्णं घृतेन गिरिजेश सुवर्णपात्रे,

शिवपूजनम्

कौसुंभसूत्रद्रढवर्ति विराजमानः ।
 दीपः पुरस्तव मया रचितो य एषः,
 शीघ्रं विनाशयतु मे दुरितान्धकारम् ॥

नैवेद्यम्:-

जिह्वा सुधा कनकपात्र विराजमानं,
 मंत्रादिकं मधुरशाकफलावलीढम् ।
 पंचामृत प्लुतमनेकविधं रसौधं,
 संकल्पितं त्वमुररीकुरु दीनबंधो ॥

ताम्बूलम्:-

पूर्णः सपूर्ण खदिरैः नवजातिपत्रैः,
 जातिफलादिकलवंग समन्वितैश्च ।
 ताम्बूलवीटकमिदं मनसा धृतं यत्,
 तत्स्वीकुरु प्रमथनाथ महेश शंभो ॥

दक्षिणाः-

विभावसो बीजमिदं हिरण्यं,
 दिव्यं प्रकाशं विधिगर्भसंस्थम् ।
 गृहाण भूताधिपते महेश,
 मुद्रार्पणं वै मनसार्पितं ते ॥

नीराजनम्:-

कर्पूरखंड परिकल्पित पंचदीपैः,

शिवपूजनम्

आनन्द मौलिमुकुटद्युति संप्रवृद्धैः ।
 नीराजितं त्रिजगदेकगुरो मया ते,
 पादांबुजं दिशतु वाञ्छित कार्यसिद्धिम् ॥

प्रदक्षिणः-

पापानि मे बहुविधानि भयान्वितानि,
 प्राक्षोटि जन्म दुरितानि च यानि यानि ।
 शंभो प्रदक्षिण पदेषु पदेषु नाथ,
 शीघ्रं विनाशय विनाशय तानि तानि ॥

मंत्रपुष्पम्:-

धवलवपुषमिन्दोर्मङ्गलेशं महेशं,
 भुजगवलय हारं भस्म दग्धांगमीशम् ।
 हरिणपरशुपाणिं चारु चन्द्रार्धमौलिं,
 हृदयकमलमध्ये संततं चिन्तयामि ॥

विशेषार्धः-

नारंगरंभाफलमातुलिंग,
 जंबीरद्राक्षादिक नारिकेलम् ।
 कूष्माण्ड दाढिमफलान्वितं च,
 गृहाण भो भूतपते महेश ॥

नमस्कारः-

कुंकुमचन्दन लेपितलिंगं,

शिवपूजनम्

पंकजहार सुशोभित लिंगम् ।

संचितपाप विनाशनलिंगं,

तत्प्रणमामि सदा शिवलिंगम् ॥

प्रार्थना:-

गात्रं भस्म सितं सितं च हसितं, हस्ते कपालं सितं,

खद्वांगं च सितं सितश्च वृषभो, कर्णे सिते कुंडले ।

गंगा फेनसितं जटावलयकं, चन्द्रः सितो मूर्धनि,

सोऽयं सर्वसितो ददातु विभवं पापक्षयं शंकरः ॥

शिवं सुगंधि संयुतं, स्वभक्तपुष्टिवर्धनम् ।

सुदीनभक्त पालकं त्रियम्बकं यजामहे ॥

आरती ॐ जय शिव ओंकारा....

ॐ जय शिव ओंकारा, प्रभु जय शिव ओंकारा ।

ब्रह्मा, विष्णु, सदाशिव, अर्द्धांगनी धारा ॥ ॐ हर हर हर

महादेव

एकानन चतुरानन, पंचानन राजे ।

हँसानन गरुडासन, वृषवाहन साजे ॥ ॐ हर

दो भुज चार चतुर्भुज, दशमुख अति सोहै ।

तीनहु रूप निरखता, त्रिभुवन जन मोहे ॥ ॐ हर

अक्षमाला वनमाला, मुण्डमाला धारी ।

शिवपूजनम्

चन्दन मृग मद सोहे, भोले शशिधारी ॥ ऊँ हर
 श्वेताम्बर पीताम्बर, बाघाम्बर अंगे ।
 ब्रह्मादिक सनकादिक, भूतादिक संगे ॥ ऊँ हर
 कर के मध्य कमण्डल चक्र त्रिशूलधारी ।
 सुखकारी, दुःखहारी जग पालनकारी ॥ ऊँ हर
 ब्रह्मा, विष्णु, सदाशिव, जानत अविवेका ।
 प्रणवाक्षर के मध्ये, ये तीनों एका ॥ ऊँ हर
 त्रिगुण स्वामी जी की आरती जो कोई नर गावे ।
 कहत शिवानन्द स्वामी, मनवांछित फल पावे ॥ ऊँ हर

~ श्रीशिवपञ्चाक्षरस्तोत्रम् ~

नागेन्द्रहाराय त्रिलोचनाय
 भस्माङ्गरागाय महेश्वराय ।
 नित्याय शुद्धाय दिगम्बराय
 तस्मै 'न'काराय नमः शिवाय ॥१॥
 मन्दाकिनीसलिलचन्दनचर्चिताय
 नन्दीश्वरप्रमथनाथमहेश्वराय ।
 मन्दारपुष्पबहुपुष्पसुपूजिताय
 तस्मै 'म'काराय नमः शिवाय ॥२॥
 शिवाय गौरीवदनाङ्गवृन्द-
 सूर्याय दक्षाध्वरनाशकाय ।

शिवपूजनम्

श्रीनीलकण्ठाय वृषध्वजाय

तस्मै 'शि'काराय नमः शिवाय ॥३॥

वसिष्ठकुम्भोद्भवगौतमार्य-

मुनीन्द्रदेवार्चितशेखराय ।

चन्द्रार्कवैश्वानरलोचनाय

तस्मै 'व'काराय नमः शिवाय ॥४॥

यक्षस्वरूपाय जटाधराय

पिनाकहस्ताय सनातनाय।

दिव्याय देवाय दिगम्बराय

तस्मै 'य'काराय नमः शिवाय ॥५॥

पञ्चाक्षरमिदं पुण्यं यः पठेच्छिवसन्निधौ ।

शिवलोकमवाप्नोति शिवेन सह मोदते ॥६॥

। इति श्रीमच्छङ्कराचार्यविरचितं शिवपञ्चाक्षरस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

कुण्डपूजन

॥ कुण्डपूजन ॥

आचार्यः कुण्डपश्चिमतः उपविशेत् यजमानं स्वदक्षिणे ब्रह्मणः
पश्चिमतः उपवेश्य ॥

(आचार्य कुण्ड के समीप बैठे और यजमान सपलीक कुण्ड
के पश्चिम में बैठे तथा दक्षिण में ब्रह्मासन रखे ।)

संकल्पः - आचार्यः आचम्य प्राणानायम्य ।

जलमादाय - अद्य पूर्वोच्चरित देशकालौ संकीर्त्य अस्मिन्
अमुक कर्मणि यजमानेन वृतोऽहं आचार्यकर्म करिष्ये ॥

पुनः जलमादाय - अद्यपूर्वोच्चरितशुभपुण्यतिथौ अस्मिन् कर्मणि
कुण्डसम्मार्गसंस्कारकुण्डावाहनकुण्ड पूजन विश्वकर्मपूजन
पश्चभूसंस्कार मेखलादि देवता पूजन पुर्वकाग्नि प्रतिष्ठापनं
करिष्ये ॥

सम्मार्गसंस्कारः -

दर्भेन्द्रिया यतनं सम्मृज्य कुशोदकेन कुण्डं सम्प्रोक्षेत् ।

(दर्भ पुङ्ग से कुण्ड का समार्जन करके कुशोदक (कुश का
जल) से संप्रोक्षण करें ।)

कुण्डावाहनम् -

अञ्जलौ पुष्पाण्यादाय कुण्डं स्पृष्ट्वा -

ॐ आवाहयामि तत्कुण्डं विश्वकर्मविनिर्मितम् ।

कुण्डपूजन

शरीरं यच्च ते दिव्यमग्न्यधिष्ठानमद्भुतम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः कुण्डाय नमः कुण्डमावाहयामि स्थापयामीति
पुष्पाणि कुण्डोपरि निक्षिपेत् ॥ ॐ भूर्भुवःस्वः कुण्डाय नमः
इति पञ्चोपचारैः पूजयेत् ॥

कुण्डप्रार्थना -

हस्तौ बद्धा -

ये च कुण्डे स्थिता देवाः कुण्डाङ्गे याश्च देवताः ।
ऋद्धिं यच्छन्तु ते सर्वे यज्ञसिद्धिं मुदान्विताः ॥
हे कुण्ड तव रूपं तु रचितं विश्वकर्मणा ।
अस्माकं वाञ्छितां सिद्धिं यज्ञसिद्धिं ददस्व च ॥

(कुण्ड के मध्य में विश्वकर्मा का आवाहन करें ।)

कुण्डमध्ये विश्वकर्मपूजनम् -

विश्वकर्मन्हविषेत्यस्य विश्वकर्माभौवन ऋषिः त्रिष्टुप्ष्ठन्दः
विश्वकर्मा देवता विश्वकर्मावाहनेविनियोगः -
ॐ विश्वकर्मन्हविषुबद्धेनेनत्रातारुमिन्द्रमकृणोरवुद्धयम् ॥
तस्मै विशुहं समन्नमन्तं पूर्वारुयमुग्ग्रो विहव्यु षथासंत् ॥
उपुयुमगृहीतुसीन्द्राय त्वा विश्व कर्मणऽपुष्टु षीनुरिन्द्राय
त्वा विश्वकर्मणे ॥ (८/४६)

ॐ भूर्भुवः स्वः विश्वकर्मणे नमः विश्वकर्माणमावाहयामि
स्थापयामि ॥

कुण्डपूजन

ॐ भूर्भुवः स्वः विश्वकर्मणे नमः इति पञ्चोपचारैः पूजयेत् ॥
(विश्वकर्मा की प्रार्थना करें ।)

विश्वकर्मप्रार्थना -

ॐ ब्रह्म वक्रं भुजौ क्षत्रमूरू वैश्यः प्रकीर्तिः ।
पादौ यस्य तु शूद्रो हि विश्वकर्मात्मने नमः ॥
अज्ञानाज्ञानतो वापि दोषाः स्युः खननोद्भवाः ॥
नाशयत्वखिलाँस्ताँस्तु विश्वकर्मन्नमोऽस्तु ते ॥
॥ अथ सदैवतमेखलापूजनप्रयोगः ॥

ततः कुण्डे उपरिमेखलायां श्वेतवर्णालङ्कृतायाम् विष्णु पूजयेत् ।
इदं विष्णुरित्यस्य मेधातिथिकृष्णिः गायत्रीछन्दः विष्णुर्देवता
उपरिमेखलायां श्वेतवर्णालङ्कृतायां विष्णवावाहने विनियोगः -
ॐ इदं विष्णुर्बिंचंक्रमे त्रिधा निदधे पुदम् ॥
समूढमस्य पाञ्चसुरे स्वाहा ॥ (५/१५)

ॐ विष्णो यज्ञपते देव दुष्टदैत्यनिषूदन ।
विभो यज्ञस्य रक्षार्थं कुण्डे सन्निहितो भव ॥

उपरिमेखलायां श्वेतवर्णालङ्कृतायाम् -

ॐ भूर्भुवः स्वः विष्णवे नमः विष्णुमावाहयामि स्थापयामि ॥
ॐ विष्णवे नमः सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥
मेखलापूजनम् - (प्रथम सत्त्वात्मकश्वेतमेखला ।)

कुण्डपूजन

प्रथमायै विष्णुदैवत्यै सात्त्विकायै श्वेतवर्णालङ्कृतायै उपरिमेखलायै
नमः सकलोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

ततो मध्यमेखलायां रक्तवर्णालङ्कृतायाम् ब्रह्माणं पूजयेत् ।

ब्रह्मजज्ञानमित्यस्य प्रजापतिर्कृषिः त्रिष्टुप्छन्दः ब्रह्मा देवता
मध्यमेखलायां रक्तरागरञ्जितायां ब्रह्मावाहने विनियोगः -

ॐ ब्रह्मं यज्ञानम्प्रथुमम्पुरस्ताद्वि सौमुतः सुरुचौ व्रेनऽ आवृं ॥
स बुध्वयऽ उपुमाऽ अस्य विष्टाः सुतश्श्रु षीनिमसतंशु विवं ॥

(१३/३)

ॐ हंसपृष्ठसमारूढ देव देवगणावृत ।

रक्षार्थ मम यज्ञस्य कुण्डेऽस्मिन्सन्निधो भव ॥

मध्यमेखलायां रक्तरागरञ्जितायाम् -

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमावाहयामि स्थापयामि ॥
ब्रह्मणे नमः सकलोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

मेखलापूजनम् - (रजोआत्मक रक्त मेखला ।)

द्वितीयायै ब्रह्मदैवत्यै राजस्यै रक्तरागरञ्जितायै मध्यमेखलायै
नमः सकलोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

तत अधोमेखलायां कृष्णवर्णालङ्कृतायाम् रुद्रं पूजयेत् ।

रुद्राः स सृज्येत्यस्यसिन्धुद्वीपऋषिः अनुष्टुप्छन्दः रुद्रोदेवता
अधोमेखलायां कृष्णरागरञ्जितायां रुद्रावाहने विनियोगः -

कुण्डपूजन

ॐ रुद्राः सुदु सृज्य पृथिवीम्बृहञ्चोतिः सर्माधिरे ॥
तेषांम्भानुरजंस्तुऽद्वच्छुकोदुवेषुरोचते ॥ (११/५४)

ॐ गङ्गाधरमहादेव वृषारूढमहेश्वर ।

आगच्छ भगवन् रुद्र कुण्डेऽस्मिन् सन्निधो भव ॥

अधोमेखलायां कृष्णरागरञ्जितायाम् -

ॐ भूर्भुवः स्वः रुद्राय नमः रुद्रमा० स्था० ॥

रुद्राय नमः सकलोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि स० ।

मेखलापूजनम् - (तमसात्मक कृष्ण मेखला ।)

तृतीयायै रुद्रदैवत्यै तामस्यै कृष्णरागरञ्जिताय अधोमेखलायै
नमः सकलोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

॥ अथ सदैवतयोनिपूजनप्रयोगः ॥

पृथुकराङ्गुलं लिङ्गं योनिमध्ये संस्थाप्य तस्य पार्श्वयोः

कुम्भिकुम्भवन्मृत्पिण्डद्वयं निधाय रक्तवस्त्रेण संवेष्टय तत्र
गौरींपूजयेत् ॥

योन्यां गौरीपूजनम् -

ततो योन्यां रक्तवर्णालङ्कृतायाम् गौरीं पूजयेत् ।

अम्बृत्यस्यभूरिगार्ची ऋषिः पङ्किं श्छन्दः गौरीदेवता

योन्यां गौर्यावाहने विनियोगः -

अम्बुऽ अम्बिकेम्बालिकेनमानयतिकश्चु न ।

ससंस्त्यश्वुकः सुमंद्रिकाङ्काम्पीलवुसिनीम् ॥ (२३/१८)

କୁଣ୍ଡପୂଜନ

ॐ हिमाद्रितनये देवि शङ्करपाणवलभे ॥
लम्बोदरस्य जननि योन्यामत्र स्थिरा भव ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः गौर्यै नमः गौरीमावाहयामि स्थापयामि ॥
 गौर्यै नमः सकलोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥
 (विष्णवर्चनकल्पलतायां योन्यां गौरीस्थाने लक्ष्मीपूजनमुक्तम्
 तथा दक्षिणोत्तरगोलार्धयोः सूर्य चन्द्रयोः पूजनमुक्तम् ।)
 योनिपूजनम् - (योन्यां योनी विवर्जयेत् - योनी कुण्ड में योनी
 नहीं होती हैं । इसीलिए योनी के देवता का आवाहन जरुरी
 नहीं हैं । योनी कुण्ड में नाभी का पूजन करें ।)
 क्षत्रस्यषीनिरिति विवस्वानृषिः द्विपदागायत्री योनिर्देवता
 योनिपूजने विनियोगः -

सेवन्ते महतीं योनिं देवर्षिसिद्धमानवाः ॥

कुण्डपूजन

चतुरशीतिलक्षाणि पन्नगाद्याः सरिसृपाः ॥
 पशवः पक्षिणः सर्वे संसरन्ति यतो भुवि ।
 योनिरित्येव विख्याता जगदुत्पत्तिहेतुका ॥
 मनोभवयुता देवी रतिसौख्यप्रदायिनी ।
 मोहयित्री सुराणां च जगद्धात्री नमोऽस्तुते ॥
 योने त्वं विश्वारुपाऽसि प्रकृतिर्विश्वधारिणी ।
 कामस्था कामरूपा च विश्वयोन्यै नमो नमः ॥
 ॥ अथ सदैवतकण्ठपूजनप्रयोगः ॥

कण्ठेरुद्र पूजनम् -

नीलग्रीवाङ्गतिपरमेष्ठिप्रजापतिर्कृषिः अनुष्टुप्छन्दः कण्ठे रुद्रावाहने
विनियोगः -

ॐ नीलंग्रीवां शितिकण्ठु दिवं रुद्राऽ
उपाश्रितां ॥ तेषां लं सहस्र योजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥
(१६/५६)

ॐ कुण्डस्य कण्ठदेशोयंनीलजीमूतसन्निभः ।
अस्मिन्नावाहयेरुद्रंशितिकण्ठं कपालिनम् ।

एह्येहिभगवन्नुद्रशितिकण्ठ कपाल भृत् ।
ॐ भूर्भुवःस्वः कण्ठेरुद्राय नमः रुद्रयमावाहयामि स्थापयामि ॥
ॐ रुद्राय नमः सर्वोपचारार्थंगन्धाक्षतपुष्पाणिसमर्पयामि ॥

कण्ठपूजनम् -

कुण्डपूजन

ॐ जीवनं सर्वजन्तूनां स्त्रगादिस्थानमुत्तमम् ।

उत्तमाङ्गस्य चाधारं कण्ठमावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः कण्ठाय नमः कण्ठमावा० स्था० ॥

ॐ कण्ठाय नमः सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

कण्ठप्रार्थना -

ॐ कण्ठमङ्गलरूपेण सर्वकुण्डेप्रतिष्ठितः ।

परितोमेखलास्त्वत्तो रचिताविश्वकर्मणा ॥

नाभिपूजनम् - (पद्म कुण्ड में नाभि की उपस्थिति नहीं हैं इसीलिए केसरकर्णिका का आवाहन पूजन करें ।

ॐ केसरेभ्यो नमः केसरां आ० स्था० ॥ कर्णिकायै नमः कर्णिकां आ० स्था० ॥)

नाभिर्मेतिप्रजापतिर्घषिः महापंक्तिश्छन्दः नाभिर्देवता नाभिपूजने विनियोगः -

ॐ नाभिर्मे । चित्तं विज्ञानम्प्रायुम्रे पंचितिर्भुसत् ॥

आनुन्दुनुन्दावुण्डौ मु भगुहं सौभाग्युम्पसः ॥

जङ्घाभ्याम्पुद्यान्धम्रोस्मि विशि राजा० प्रतिष्ठि० ॥ सताः (२०/९)

ॐ पद्माकाराऽथवा कुण्डसद्शाकृतिविभ्रती ।

आधारः सर्वकुण्डानां नाभिमावाहयाम्यहम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः नाभ्यै नमः नाभिमावाहयामि स्थापयामि ॥

ॐ नाभ्यै नमः सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

नाभिप्रार्थना -

ॐ नाभे त्वं कुण्डमध्ये तु सर्वदेवैः प्रतिष्ठिता ॥

अतस्त्वां पूजयामीह शुभदा सिद्धिदा भव ॥

कुण्डमध्ये नैर्ऋत्यकोणे अथवा वायव्यकोणे वास्तुपूजनम् -

वास्तोष्पत इत्यस्य वासष्टऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वास्तोष्पतिर्देवता
वास्तोष्पत्यावाहने विनियोगः -

ॐ वास्तोष्पते प्रतिजानीह्यस्मान्स्वावेशोऽअनमीवो भवानः ॥
यत्त्वेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शन्नो भव द्विपदेः शश्वतुष्पदे ॥
(पा०गृ० ॥)

आवाहयामि देवेशं वास्तुदेवं महाबलम् ।

देवदेवं गणाध्यक्षं पातालतलवासिनम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः कुण्ड नैर्ऋत्यकोणे वा वायव्यकोणे वास्तुपुरुषाय
नमः वास्तुपुरुषमावाहयामि स्थापयामि ॥

ॐ वास्तुपुरुषाय नमः सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि
समर्पयामि ॥

प्रार्थना -

यस्य देहे स्थिता क्षोणी ब्रह्माण्डं विश्वमङ्गलम् ॥

व्यापिनं भीमरूपं च सुरूपं विश्वरूपिणम् ॥

पितामहसुतं मुख्यं वन्दे वास्तोष्पतिं प्रभुम् ।

विभो यज्ञस्य रक्षार्थं कुण्डे सन्निहितो भव ॥

कुण्डपूजन / पञ्चमसंस्कार

वास्तुपुरुष देवेश सर्वविघ्नहरो भव ।

शान्तिं कुरु सुखं देहि सर्वान्कामान्प्रयच्छ मे ॥

(एकतत्र से कुण्ड में आवाहित समस्त देवताओं की प्राण प्रतिष्ठा करें ।)

प्रतिष्ठापनम् - ॐ मनो जुतिर्ज्ञुषतुमाञ्यस्य बृहस्पतिष्युज्ञ-
मिमन्तनुत्वरिष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु । विश्वै देवासङ्गुह
मादयन्तामो॥३३॥ (२/१३)

ॐ भूर्भुवःस्वः सर्वे कुण्डस्थदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदाः भवत ॥

ॐ भूर्भुवःस्वः सर्वेभ्यः कुण्डस्थदेवताभ्यो नमः सर्वोपचारार्थे
गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

बलिदानम् -

अब कुण्डस्थ आवाहित देवताओं को बलि देने के लिए एक पात्र में दध्योदन स्थापित करें और हाथ में जल लेकर संकल्प करें ॥ “ॐ भूर्भुवःस्वः सर्वेभ्यः कुण्डस्थदेवताभ्यो नमः इमं सदीपं दध्योदन बलिं समर्पयामि ॥ सर्वेषां कुण्डस्थदेवानां पूजनेन बलिदानेन च विश्वकर्मादिवास्तुपुरुषान्ताः सर्वे कुण्डस्थदेवताः प्रीयन्ताम् न मम ॥” जल छोड़े ।

अथ कुण्डे पञ्चभूसंस्काराः - पांच भू संस्कार इस प्रकार हैं -
“यद्वेति दर्भैः परिसमूहनम्” - निम्न मंत्र से परिसमूहन
संस्कार करें ॥

कुण्डपूजन / पञ्चभूसंस्कार

यद्वेवाइतित्र्यूचस्य प्रजापतिर्दृषिः उष्णिकछन्दः क्रमेण

अग्निवायुसूर्यदेवताः परिसमूहने विनियोगः -

ॐ यद्वेवा देवुहेऽनुन्देवांसश्वकृमा ब्रुयम् ॥ अुग्निर्मा

तस्मादेनसु विश्वांन्मुश्वुत्वृहं हंसः ॥ (२०/१४)

यदु दिवु यदु नक्तुमेनां त्तुमा ब्रुयम् ॥ ब्रुयुर्मा

तस्मादेनसु विश्वांन्मुश्वुत्वृहं हंसः ॥ (२०/१५)

यदु जाग्न्युद्यु एनां त्तुमा ब्रुयम् ॥ सूर्यो मा

तस्मादेनसु विश्वांन्मुश्वुत्वृहं हंसः ॥ (२०/१६)

कनिष्ठाङ्गुष्ठमध्यतः मूलधृतै लिभिर्दर्भाग्नैः दक्षिणत उदक्संस्थं त्रिः

परिसमूहनम् ॥ एवं त्रिः परिसमुद्य तान्कुशानैशान्यां पूर्वतो वा

परित्यजेत् ॥

(अर्थात् अंगुष्ठ और कनिष्ठिका के मध्यभाग से तीन दर्भों का मूल भाग पकड़कर दर्भों के अग्रभाग से कुण्ड के दक्षिण से प्रदक्षिणा के क्रम में तीन बार कुण्ड में परिसमूहन करें और तीन दर्भ को ईशान कोण में त्याग करें ।)

गोमयोदकेन उपलेपनम् -

(गाय के गोबर में जल मिश्रित करके लिपे ।)

मानस्तोक इत्यस्य कुत्सऋषिः । जगतीछन्दः एको रुद्रो देवता

गोमयोदकेनोपलेपने विनियोगः -

कुण्डपूजन / पञ्चभूसंस्कार

ॐ मानस्तुके । तनयेमानुऽ आयुषिः मानु गोषु मानुऽ अश्वेषु
रीशिष्वः ॥ मा नौद्वीरान्नुद्व भुमिनो वृधीर्हविष्मन्तुः सदुमित्वा
हवामहे ॥ (१६/१६)

इत्यनेन दक्षिणत उदक्संस्थं गोमयोदकेन त्रिरूपलेपयेत् ॥

(जल मिश्रित गाय के गोबर से प्रदक्षिणा के क्रम में कुण्ड
में उपलेपन करें । गोमय में लक्ष्मी का वास हैं इसिलिए वह
पवित्र और सर्वकल्याणकारी हैं । यज्ञ के लिए भूमि का
संस्कार करना होता हैं और वह संस्कार गोमय से होता हैं ।
गोमय का लक्षण -

रुग्णा वृद्धा प्रसूता च वन्ध्या संधिन्यमेध्यभुक् ।

मृतवत्सा च नैतासां ग्राह्यं मूत्रं शकृत्पयः ॥

स्वच्छं तु गोमयं ग्राह्यं स्थाने च पतिते शुचौ ।

उपर्युधः परित्यज्य आर्द्धजन्तु विवर्जितम् ॥

अर्थात् गोमय के लक्षण में देखा जाये तो रोगीणी, बूढ़ी,
प्रसूता, बांझ, संधिकाल में अपवित्र चीजों को खानेवाली और
जिसका बछड़ा मर गया हो ऐसी गाय के दूध, मूत्र और
गोबर को पूजा, हवन आदि शुभ कर्मों के लिए ग्रहण नहीं
करना चाहिए जो गोबर गाय का शुद्ध स्थान में गिरा हुआ
स्वच्छ गोबर को ग्रहण करें उसमें भी ध्यान रहे की गीला न

हो और कीड़ों से युक्त नहीं होना चाहिए और गोबर का उपर का भाग और नीचे का भाग छोड़कर लें ।)

उल्लेखनम् - (निम्न मंत्र से उल्लेखन संस्कार करें ।)

इदंविष्णुरित्यस्य मेधातिथिर्घृषिः गायत्रीछन्दः

विष्णुर्देवता उल्लेखने विनियोगः -

ॐ इदं विष्णुर्विचंक्रमे त्रिधा निदंधे पुदम् ।

समूद्रमस्यपात्तुं सुरे स्वाहा ॥ (५/१५)

त्वामित् ॥ त्वामिष्ठिहवामहेसुतौवाजस्यकुरवेः ॥

त्वांवृत्रेष्विन्द्रुसत्पतित्रुस्त्वाङ्काष्टुस्वर्वतः ॥ (२७/३७)

प्रथुमाद्वितीयैः ॥ प्रथुमाद्वितीयैद्वितीयास्तृतीयैस्तृतीयासुत्येनसुत्येनयुज्ञेनयुज्ञोयजुर्बिर्ष्यजूलंषिसामभिः सामान्युग्मिभर्त्रचेः

पुरोनुवाक्याभिः पुरोनुवाक्यायाऽस्याभिर्ष्याऽस्यावषट्का

रैर्षषट्काराऽआहूतिभिराहुतयोमुकामान्त्समर्द्धयन्तुभूः स्वाहा ॥

(२०/१२)

दक्षिणामारोह । त्रिष्टुप्स्वावतुबुहत्सामपञ्चदुशस्तोमोग्नी

ष्मऽक्रृतुः क्षुत्रन्द्रविणम्प्रतीचीमारोह ॥ (१०/११)

प्रतीचीमारोह । जगतीत्वावतुवैरुपृष्ठसामसप्तदुशस्तोमो

वृष्टाऽक्रृतुर्विङ्गदविणमुदीचीमारोह ॥ (१०/१२)

उदीचीमारोहा । नुष्टुप्स्वावतुवैरुजृष्टसामैकविष्टुशस्तोमःशुरद्वतुः

फलन्द्रविणमुर्द्धमारोह ॥ (१०/१३)

कुण्डपूजन / पञ्चभूसंस्कार

इत्यनेन खादिरेण हस्तमात्रेण खङ्गाकृतिना स्फ्येन स्तुमूलेन

यज्ञकाष्ठेन कुशैर्वा प्रागग्रा दक्षिणत उदकसंस्थाः

स्थण्डिलपरिमाणा द्वादशाङ्गुला वा तिस्रो रेखाः कुर्यात् ॥

(अर्थात् खदीर (खैर) के पेड़ का एक हाथ लंबा खड़ग के आकारवाले स्फ्य नामक अस्त्र को पूर्व की ओर आगे बढ़ाते हुए स्थण्डिल के नाप के अनुसार तीन रेखां बनाए स्तुवमूल, यज्ञकाष्ठ वा दर्भ से दक्षिण से उत्तर की ओर वा पश्चिम से पूर्व की ओर तीन रेखांए बनायें ।)

उद्धरणम् - (निम्न मंत्र से उद्धरण संस्कार करें ।)

स्योनापृथिवीत्यस्य मेधातिथिर्त्रैषिः गायत्री छन्दः पृथ्वी देवता उद्धरणे विनियोगः -

ॐस्योना पृथिवि । नोभवान्नृकक्षुरा निवेशनी ॥ यच्छानुः शर्म्म सुप्रथाः ॥ (३६/१३)

इति मन्त्रेण प्रतिरेखातः अङ्गुष्ठानामिकाभ्याम् अङ्गुष्ठात्

अनामिकापर्यन्तं त्रिवारं पांसूनुद्धृत्य प्राश्वमुद्धरेत्

(स्तुव से थोड़ी मिट्टी को उद्धृत कर दक्षिण हस्त की अनामिका और अंगुष्ठ से उलेखित रेखाओं में से मिट्टी लेकर उत्तर में त्याग करें ।)

अभ्युक्षणम् - (निम्न मंत्र से अभ्युक्षण संस्कार करें ।)

देवस्यत्वेत्यस्य प्रजापत्यश्विसरस्वतीन्द्राऋषयः

धृतिश्छन्दः अश्विसरस्वतीन्द्रा देवताः अभ्युक्षणे विनियोगः -

ॐ देवस्य त्वा । सवितुः प्रसुवेश्विनोर्ब्रह्म्याम्पुष्णो
हस्तांब्याम् ॥ अश्विनोर्भैषंज्येनु तेजसे ब्रह्मवर्चुसायुभिषिंश्वामि
सरस्वत्यै भैषंज्येनव्वौष्ट्यान्नाद्यायुभिषिंश्वामीन्द्रं स्येन्द्रियेण
बलांय श्रियै षशसुभिषिंश्वामि ॥ (२०/३) इति मत्रेण प्रतिरेखं
न्युजमुष्टिना प्राजापत्यतीर्थेन उदकेन त्रिरभ्युक्षेत् (दक्षिण हस्त
में जल लेकर मुठी बंध करके प्रजापति तीर्थ से उल्लेखित
प्रतिरेखाओं पर अभ्युक्षण करें । क्युकी कहा हैं

आपो देव गणाःसर्वे आपः पितृगणाः स्मृताः ।

तेनैवाभ्युक्षणं प्रोक्तमृषिभिर्वेदवादिभिः ॥

उत्तानेन तु हस्तेन कर्तव्यं प्रोक्षणं बुधैः ।

अवाचिनेन हस्तेन कर्तव्यं तदवेक्षणम् ॥

मुष्टिकृतेन हस्तेन चाभ्युक्षणमुदाहृतम् ॥ अर्थात् देवगण जल ही
हैं पितृगण जल ही हैं इसीलिए जल से ही अभ्युक्षण और
अभिषेक करना चाहिए ऐसे वेदवादी ऋषियों ने कहा हैं ।
किस कर्म में जल का प्रयोग कैसे करें ? बुद्धिमान प्रोक्षण
कर्म को सदा उंचे हाथ से करें । नीचे की और हाथ करके
जल का अवेक्षण करें और अभ्युक्षण कर्म के लिए हाथ में
जल लेकर मुट्ठी बांधके संस्कार करें ।)

॥ इति पञ्चभूसंस्काराः ॥

अग्निप्रतिष्ठापनम्

अग्निप्रतिष्ठापनम् - अग्नि को उत्पन्न करने अथवा लाने की

विधि - कर्मप्रयोगरत्न में कहा है की

‘उत्तमोऽरणिजन्योऽग्निर्मध्यमः सूर्यकान्तजः ।

उत्तमः श्रोत्रियागारान्मध्यमः स्वगृहादिजः ।’

अर्थात् विभिन्न साधनों से उत्पन्न की जानेवाली अग्नियों में से

अरणिमन्थन से उत्पन्न अग्नि श्रेष्ठ हैं और सूर्यकान्तमणि

(अथवा लेन्स) से उत्पन्न अग्नि मध्यम है, शेष निकृष्ट हैं ।

यदि अग्नि को रसोई आदि अन्य स्थान से यज्ञकुण्ड में लाना

है तो श्रोत्रिय के घर की हो तो श्रेष्ठ और अपने घर की हो

तो मध्यम, शेष निकृष्ट है । (सुवासिनी द्वारा अग्नि को लाया

जाता हैं और अग्निकोण में रखना हैं ।)

अग्नि लाने में पात्र आदि नियम -

‘शुभं पात्रं तच्च कांस्यं स्यात्तेनाग्निं प्रणयेद्दुधः ।

तस्याभावे शरावेण नवेनापि दृढेन च ।’

अर्थात् कांस्य का बर्तन श्रेष्ठ है और वह उपलब्ध न हो तो

नये व दृढ़ मिट्टी के बर्तन में ला सकते हैं ।

‘पात्रेण पिहिते पात्रे वहिमेवानयेत्ततः ।

अस्त्रेणादाय तत्पात्रं वर्मणोद्घाटयेत्तु तं ॥

अस्त्रमत्रेण नैऋत्ये क्रव्यादांशं ततस्त्यजेत् ।

मूलेन पुरतो धृत्वा संस्कारांश्च ततश्चरेत् ॥’

अग्निप्रतिष्ठापनम्

अर्थात् कभी भी अग्नि को खुला न लायें अपितु दूसरे पात्र से ढककर लायें । अस्त्रमन्त्र 'हुं फट्' से ढककर ग्रहण करके लायें और यज्ञमण्डप में लाने के बाद वर्ममन्त्र 'रं फट्' से उसे खोलें । अस्त्रमन्त्र 'हुं फट्' से ही क्रव्यादांश के रूप में किञ्चिद अग्नि को नैऋत्यकोण में क्रव्याद का त्याग करें (इसके उपर जल छोड़े) तत्पश्चात् अपने सामने रखी हुयी अग्नि की पूजा करके संस्कारों को करें ।

विष्णुधर्मोत्तरपुराण में अग्नि की पूजा के विषय में कहा है कि 'मध्येऽपि गन्धपुष्पादोन्दद्यादग्रेन्ते संशयः ।

बहिर्नैवेद्यमात्रन्तु दातव्यमिति निश्चयः ।'

पंचोपचार पूजा में जो गन्ध, पुष्प आदि अर्पण करते हैं उन्हें अग्नि के मध्य में ही अर्पित करें किन्तु केवल नैवेद्य को बाहर रखके अर्पण करें ।

उक्त प्रकार से समुत्पन्न अग्नि के संस्कार करें -

'अग्निमुपसमाधाय' ऐसा बोलकर कर्म के साधनभूत लौकिक अथवा स्मार्त अथवा श्रौत अग्नि को अपने सामने रखकर अग्नि की सात जिह्वाओं के नाम बोलें -

'याभिर्हव्यं समश्नाति हुतं सम्यग् द्विजोत्तमैः ।

अग्निप्रतिष्ठापनम्

काली कराली च मनोजवा च सुलोहिता चैव सुधूम्रवर्णा ॥
 स्फुलिंगिनी विश्वरुचिस्तथा च चलायमाना इति सप्त जिह्वा ।
 एताश्वेत्का विशेषेण ज्ञातव्या ब्राह्मणेन तु ॥
 आहूय चैव होतव्यो यो यत्र विहितो विधिः ।
 अविदित्वा तु यो ह्यग्निं होमयेदविचक्षणः ॥
 न हुतं न च संस्कारो न तु यज्ञफलं भवेत् ।'

ग्रहहोम में भी हवन करते वक्त ध्यान देने योग्य बात यह है कि ग्रह के अनुसार अग्नि के नाम अलग-अलग होने से जिस ग्रह को उद्देश्य कर आहुति देना है उसकी अग्नि का नाम स्मरण कर आहुति देनी चाहिये । उनके नाम स्कन्दपुराण में इस प्रकार बताये हैं ।

‘आदित्ये कपिलो नाम पिंगलः सोम उच्यते ।
 धूमकेतुस्तथा भौमे जाठरोऽग्निर्बुधे स्मृतः ॥
 गुरौ चैव शिखी नाम शुक्रे भवति हाटकः ।
 शनैश्चरे महातेजा राहुकेत्वोर्हुताशनः ॥’

अर्थात् सूर्य की आहुति को कपिल नाम की अग्नि में अर्पित करना है यानि सामने में विद्यमान अग्नि में भावना करें कि ‘यह कपिल नाम की अग्नि है ।’ इसी प्रकार अन्य ग्रहों के विषय में भी भावना करें । चन्द्र-पिंगल, मंगल-धूमकेतु, बुध-

अग्निप्रतिष्ठापनम्

जाठर, गुरु-शिखी, शुक्र-हाटक, शनि-महातेजा, राहु और केतु (दोनों के लिये) हुताशन । (यह एक ऐसा भी मत हैं ।)

कर्म तथा अग्नि के नाम -

अलग-अलग कर्म में अग्नि के नाम

लौकिक - पावक, गर्भाधान - मारुत, पुंसवन - चमस,

सीमंत - मङ्गल, जातकर्म - प्रगल्भ, शुभकर्म - शोभन

नामकरण - पार्थिव, अन्नप्राशन - शुचि, चूड़ाकर्म (बाबरी) -

सभ्य, व्रतादेश - समुद्रव, गोदान - सूर्य, विवाह - योजक,

विसर्ग - वैश्वानर, शांतिकर्म - वरद, चतुर्थीकर्म - शिखि

(साक्षी), दूसरे धृति - होमादि धृति, आधान - अग्न्याधान,

आवस्थ्य (वैश्वदेव) - पावक, अग्निहोत्र में तीन अग्नि प्रसिद्ध

हैं १. गार्हपत्याग्नि में ब्रह्मा, २. दक्षिणाग्नि में शिव (ईश्वर), ३.

आहवनीयाग्नि में विष्णु, प्रायश्चित - विधि (वा दीति),

पाकयज्ञ - साहस, देवता - हव्यवाह, पितरों - कव्यवाह,

लक्षहोम में - अभिष्टद्, कोटिहोम में - महाशन, पूर्णाहुति में

- मृड, पौष्टिककर्म में - बलवर्धन, मृतदाह में - क्रव्याद,

अभीचार में - क्रोधन, वशीकरण में - वशकृत, और वनदाह

में पोषक,

(वास्तु, व्रतोद्यापन, प्रतिष्ठा - बलवर्धन, दुर्गायाग - शतमंगल,

विष्णुयाग - नारायण, रुद्रयाग - मृड वा शतमंगल ।)

अग्निप्रतिष्ठापनम्

अग्निस्थापनम् -

अग्निमूर्द्धेति विरूपाक्षक्रृषिः गायत्रीछन्दः अग्निर्देवता ॐ
कारस्यपरब्रह्मक्रृषिः गायत्रीछन्दः परमात्मा देवता तिसूणांव्या
हृतीनां प्रजापतिर्कृषिः गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छन्दांसि

अग्निवायुसूर्यदेवताः कुण्डे अग्निस्थापने विनियोगः -

ॐ अग्निमूर्द्धा । दिवः कुकृत्पतिं॒ पृथिव्याऽ अुयम् ॥

अुपाहं रेताहं सिजिन्वति ॥ (१३/१४)

ॐ भूर्भुवः स्वरोम् ॥ इति आग्नेयकोणमार्गेण योनिमार्गेण वा
आत्माभिमुखं कुण्डे अमुक (शतमङ्गल) नामाग्निमुपसमादधे ॥

(अग्नि को कुण्ड में स्थापित करें ।)

अग्न्याहरणपात्रे साक्षतोदक निषिद्ध्य समाचारात्तत्र

किञ्चिद्दिरण्यमाभूषणं वा निक्षिप्य तत्सुवासिन्यै दापयेत् ॥

(अग्नि को लाए हुए पात्र में अक्षत और जल रखें और
सुवासिनी को यथा शक्ति द्रव्य प्रदान करें ।)

आवाहनादिसप्तमुद्राप्रदर्शनम् -

१ ॐ आवाहितो भव ॥ २ स्थापितो भव ॥ ३ सन्निहितो भव
॥ ४ सन्निरुद्धो भव ॥ ५ अवगुणितो भव ॥ ६ ॐ अस्त्रेण
संरक्षितो भव ॥ ७ ॐ धेनुमद्रया अमृतीकृतो भव ॥

सन्धुक्षणम् -

अग्निप्रतिष्ठापनम्

स्वाङ्कुं तोसीति प्रजापतिर्कृषिः जगतीष्ठन्दः अग्निर्देवता सन्धुक्षणे
विनियोगः -

ॐ स्वाङ्कुं तोसि । विश्वैब्यऽन्दियेब्योदिव्येब्युः
पात्थिवेब्युः मनस्त्वाष्टु स्वाहा त्वा सुभवु सूर्याय देवेब्यस्त्वा
मरीचिपेब्युः देवाहं शेषस्मै त्वेऽ तत्सुत्यमुपरिष्टुता भुज्ञेन
हुतोसौ फट्ट प्राणाय त्वा व्युनाय त्वा ॥ (७/३)
इति मन्त्रेण सन्धुक्षणम् ॥ (सन्धुक्षण नाम प्रोक्षितेन्द्रनप्रक्षेपः)
वेणुधमन्या प्रबोध्य ध्यायेत् ॥

अग्निध्यानम् -

चत्वारिंश्टङ्गेति वामदेवऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः अग्निर्देवता अग्निध्याने
विनियोगः -

हस्ते पुष्पाण्यादाय -

ॐ चुत्वारि शङ्गां त्रयोऽस्यु पादाद्वेशीर्षे सुप्त हस्तांसोऽस्य
॥ त्रिधांबुद्धोबृंषुभोरोरवीतिमुहोदेवोमत्त्यु २॥ ऽआविवेश ॥
(१७/११)

ॐ रुद्रतेजः समुद्धूतं द्विमूर्द्धानं द्विनासिकम् ।
षण्णेत्रश्च चतुःश्रोत्रं त्रिपादं सप्तहस्तकम् ॥
याम्यभागे चतुर्हस्तं सव्यभागे त्रिहस्तकम् ।
सुवं सुचश्च शक्तिश्च अक्षमालाश्च दक्षिणे ॥
तोमरं व्यजनश्चैव घृतपात्रन्तु वामके ।

अग्निप्रतिष्ठापनम्

बिभ्रतं सप्तभिर्स्तैर्द्विमुखं सप्तजिह्वकम् ॥
 याम्यायने चतुर्जिह्वं त्रिजिह्वं चोत्तरे मुखम् ।
 द्वादशकोटि मूर्त्यरूपं द्विपञ्चाशत्कलायुतम् ॥
 आत्माभिमुखमासीनं ध्यायेऽहं तु हुताशनम् ।
 गोत्रमग्नेस्तु शाण्डिल्यं शाण्डिल्यासितदेवलाः ॥
 त्रयोऽमी प्रवरा माता त्वरणी वरुणः पिता ।
 रक्तमाल्याम्बरधरं रक्तपद्मासनस्थितम् ॥
 स्वाहास्वधावषद्वारैरंकितं मेषवाहनम् ।
 शतमंगलनामानं वह्निमावाहयाम्यहम् ॥
 त्वं मुखं सर्वदेवानां सप्तार्चिरमितद्युते ।
 आगच्छ भगवन्नग्ने कुण्डेस्मिन्सन्निधो भव ॥
 भो वैश्वानर शाण्डिल्यगोत्र शाण्डिल्यासितदेवलप्रवरान्वित
 भूमिमातः वरुणपितः मेषध्वज प्राङ्मुख मम समुखो भव ॥
 पुष्पाणि कुण्डोपरि क्षिस्वा - ज्वालिनीमुद्राप्रदर्शनम् -
 ॐचित्पिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञा ज्ञापय स्वाहा ॥
 अग्न्यावाहनम् -
 आवोदेवास इत्यस्य प्रजापतिर्षषिः दैवी अनुष्टप्त्तन्दः
 आशीर्देवता अग्न्यावाहने विनियोगः -
 ॐ आवो देवासऽ ईमहे ब्रुमम्प्रयुत्युद्धुरे ॥ आवो देवासऽ
 अुशिषो युज्ञियासो हवामहे ॥ (४/५)

प्रतिष्ठापनम् -

मनोजूतिरित्यस्यआङ्गिरसोबृहस्पतिर्कृषिः यजुश्छन्दः

विश्वेदेवादेवताअग्निप्रतिष्ठापनेविनियोगः -

ॐ मनोजूतिर्ज्ञुषतुमाञ्यस्यु बृहस्पतिष्ठुज्ञमिमन्तनो
त्वरिष्ट्युज्ञश्च समिमन्दधातु । विश्वेदेवासऽङ्गुह मादयन्तामो ॥
ॐप्रतिष्ठु ॥ (२/१३)

ॐ भूर्भुवः स्वः अमुकनामाग्ने सुप्रतिष्ठितो वरदो भव ।

कुण्ड के नैऋत्य वा वायव्य में अग्नि पूजन करें ।

अग्नेः स्वात्माभिमुखीकरणम् -

एषोहदेवेत्यस्य स्वयंभूर्ब्रह्मऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः अग्निर्देवता अग्नेः

स्वात्माभिमुखीकरणे विनियोगः -

ॐ एुषो ह॑ । देवः प्रुदिशोऽनु सर्वाः पूर्वाः ह जातः सऽ
उगर्भेऽअन्तः ॥ सऽ एुव जातः सज्जनिष्यमाणाः
प्रुत्यङ्गनास्तिष्ठति सुर्वतौमुखाः ॥ (३२/४)

ॐ भूर्भुवः स्वः शतमङ्गल (अमुक) नामाग्ने मम सम्मुखो भव ॥

पूजनम् -

ॐ भूर्भुवः स्वः “शतमङ्गलनामाग्नये नमः” इति नाममत्रेण
षोडशोपचारैः बहिः कुण्डनैऋत्यकोणे वायव्यकोणे वा मध्ये अग्निं
सम्पूज्य प्रार्थयेत् ॥ ॐ भूर्भुवःस्वः शतमङ्गलनाम्ने वैश्वानराय
नमः सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षत पुष्पाणि समर्पयामि ॥

अग्निप्रतिष्ठापनम्

कृतसम्पुटकरः - प्रार्थना करें -

अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।

हिरण्यवर्णममलं समिद्धं विश्वतोमुखम् ॥

त्वं क्रतु-स्तवं हवि-स्तवं हुताशः स्वयं

त्वं हि मंत्रः समिद्धर्भपात्राणि च ।

त्वं सदस्यर्त्विजो दम्पती देवता

अग्निहोत्रं स्वधा सोम आज्यं पशुः ॥

त्वं पुरा गां रसाया महासूकरो

दंष्ट्रया पद्मिनीं वारणेन्द्रो यथा ।

स्तूयमानो न-दँल्लीलया योगिभिर्

व्युञ्जहर्थं त्रयी-गात्रं यज्ञक्रतुः ॥

(श्रीमद्भागवत-चतुर्थस्कन्ध अध्यायः ७ श्लोक ४५-४६)

अग्नि के अङ्गभूतकर्म सहित संस्कार कुशकण्डिका कर्म करें -

(अलग-अलग आधार के अङ्गभूतकर्म और संस्कारों का विधान बताया हैं । जैसे पारस्करसूत्रो ऐसा ।)

(अन्वाधानम् यहा वैकल्पिक पदार्था वधारणादिकं का प्रयोग कर सके । आपकी आवश्यकता के अनुसार ।)

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

॥ नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः ॥

ऐशान्यां भद्रपीठे नवग्रह स्थापनम्

सूर्य :-

जपाकुसुमसङ्काश काश्यपेयं महाद्युतिम् ।

तमोरिं सर्वपापग्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥

वेदोक्तं

विनियोग - आकृष्णोनेत्यस्य हिरण्यस्तूपाङ्गिरसऋषिः त्रिष्टुप्

छन्दः सूर्योदेवतासूर्यावाहने विनियोगः -

ॐ आकृष्णेनु रजसा वर्त्तमानो निवेशयन्नुमृतुम्मत्यश्च ।

हिरुण्णययैन सविता रथेना देवो याति भुवनानि पश्शयन् ॥

(३३/४३)

प्राङ्मुखं सूर्य पीठमध्ये वर्तुले द्वादशाङ्गुले मण्डले - ॐ भूर्भुवः

स्वः कलिङ्गदेशोङ्गव काश्यपसगोत्र रक्तवर्ण भो सूर्य इहागच्छ

इह तिष्ठ ॥

ॐ सूर्याय नमः सूर्यमावाहयामि स्थापयामि ॥१॥

चन्द्र :-

दधिशंखतुषारामं क्षीरोदार्णवसन्निमम् ।

नमामि शशिनं सोमं शम्भोर्मुकुटभूषणम् ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

विनियोग - इमन्देवा इत्यस्य वरुणऋषिः अत्यष्टीछन्दः सोमो
देवता सोमावाहने विनियोगः -

ॐ इमन्देवाऽसपुत्र्लक्ष्मि सुवद्धम्महुते क्षुत्राय महुते औष्टुयाय
महुते जानराज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय । इममुमुष्ये पुत्रमुमुष्यै
पुत्रमुस्यै विशाऽपुष वोमी राजा सोमोऽस्माकम्ब्राह्ममुणानुः
राजा ॥ (९/४०)

प्रत्यङ्गुखं सोममाग्नेय्यां चतुर्विंशत्यङ्गुलेमण्डले -

ॐ भूर्भुवःस्वः यमुनातीरोऽद्वावात्रेयसगोत्रशुक्लवर्णभोसोम
इहागच्छ इहतिष्ठ ॥

ॐ सोमाय नमः सोममावाहयामि स्थापयामि ॥२॥

मङ्गल :-

धरणीगर्भसम्भूतं विद्यत्कान्तिसमप्रभम् ।

कुमारं शक्तिहस्तं च मङ्गलं प्रणमान्यहम् ॥

विनियोग - अग्निर्मूर्द्धेत्यस्य विरूपाक्षऋषिः गायत्रीछन्दः भौमो
देवता भौमावाहने विनियोगः -

ॐ अग्निर्मूर्द्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्याऽअयम् ।

अुपात्तं रेतात्तंसि जिन्वति ॥ (३/१२)

दक्षिणाभिमुखं भौमं दक्षिणस्यां दिशि त्रिकोणे त्र्युङ्गुले मण्डले -

ॐ भूर्भुवः स्वः अवन्ति देशोऽद्वाव भारद्वाजसंगोत्र रक्तवर्ण भो
भौम इहागच्छ इह तिष्ठ ।

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

ॐ भौमाय नमः भौममावाहयामि स्थापयामि ॥३॥

बुध :-

प्रियङ्गुङ्कलिकाश्यामं रूपेणापतिमं बुधम् ।

सोम्यं सौम्यगुणोपेतं तं बुधं प्रणमाम्यहम् ॥

विनियोग - उद्धुध्यस्वेत्यस्य परमेष्ठीऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः बुधो देवता बुधावाहने विनियोगः -

ॐ उद्धुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहि त्वमिष्टापुर्ते सद्सृजेथामुयश्च ।

अुस्मिन्त्सुधस्त्थेऽअध्युत्तरस्मिन्विश्वै देवाः यजमानश्च सीदत ॥

(१५/५४)

उदङ्गुङ्खं बुधमैशान्यां दिशिबाणाकारे चतुरङ्गुङ्ले मण्डले -

ॐ भूर्भुवः स्वः मगधदेशोङ्गव आत्रेयसगोत्र पीतवर्ण भो बुध इहागच्छ इह तिष्ठ ।

ॐ बुधाय नमः बुधमावाहयामि स्थापयामि ॥४॥

गुरु :-

देवानाश्च ऋषीणाश्च गुरुङ्गाश्चनसन्निभम् ।

बुद्धिभूतं त्रिलोकेशं तन्नमामि बृहस्पतिम् ॥

विनियोग - बृहस्पत इत्यस्य गृत्समदऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः

बृहस्पतिर्देवताबृहस्पत्यावाहने विनियोगः -

ॐ बृहस्पतेऽअति यदर्थीऽर्हाद्युमद्विभाति क्रतुमुज्जनेषु ।

यद्वीदयच्छवसऽऋतप्रजातु तदुस्मासु द्रविणन्धेहि चित्रम्

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

॥ (२६/३)

उद्भुत्खंखंबृहस्पतिमुत्तरस्यांदिशिलम्बदीर्घचतु स्त्रेपट्टाकारे षड्जुले
मण्डले - ॐ भूर्भुवःस्वः सिन्धुदेशोद्भवआङ्गिरसगोत्रपीतवर्ण
भोबृहस्पते इहागच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ बृहस्पतये नमः बृहस्पतिमावाहयामि स्थापयामि ॥५॥

शुक्र :-

हिमकुंदमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम् ।

सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम् ॥

विनियोग - अन्नात्परिमृतइत्यस्य अश्विसरस्वतीन्द्रात्रैषयः अति
जगतीष्ठन्दः शुक्रोदेवताशुक्रावाहने विनियोगः -

ॐ अन्नात्परिमृतो रसुम्ब्रह्मणा व्युपिबत्क्षत्रम्पयुः
सोमम्प्रुजापतिः ॥ क्रुतेन सुत्यमिन्द्रियंविपानं
शुक्रमन्धसुऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ (१९/७५)

प्राङ्मुखंशुकंपूर्वस्यां दिशिपञ्चकोणे नवाङ्गुलेमण्डले -

ॐ भूर्भुवः स्वः भोजकटदेशोद्भवभार्गव सगोत्रशुक्लवर्णभो
शुक्रइहागच्छ इहतिष्ठ ॥

ॐ शुक्राय नमः शुक्रमावाहयामि स्थापयामि ॥६॥

शनि :-

नीलाञ्जनसमाभासं रविपुत्रं यमाग्रजम् ।

छायामार्तण्डसमूतं तन्नमामि शनैश्चरम् ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

विनियोग - शन्नोदेवीरित्यस्य दध्यङ्गार्थर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः

शनैश्चरो देवता शनैश्चरावाहने विनियोगः -

ॐ शन्नो देवीरुभिष्ट्युऽआपो भवन्तु पौतये ॥ शंष्वीरुभिष्ट्वन्तु
नह ॥ (३६/१२)

प्रत्यङ्गुङ्खं शनिं पश्चिमायां दिशि धनुराकारे द्वयङ्गुलेमण्डले -

भूर्भुवः स्वः सौराष्ट्र देशोऽद्वव काश्यपसगोत्र कृष्णवर्ण भो शनैश्चर
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ शनैश्चराय नमः शनैश्चरमावाहयामि स्थापयामि ॥७॥

राहु :-

अर्धकायं महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम् ।

सिंहिकागर्भसंभूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम् ॥

विनियोग - कयान इत्यस्य वामदेवऋषिः गायत्रीछन्दः

राहुर्देवता राह्वावाहने विनियोगः -

ॐ कया नश्चित्रऽआभुवदुती सुदावृधुः सखा । कया शचिष्या
बृता ॥ (३६/४)

दक्षिणाभिमुखं राहुं नैर्ऋत्यां दिशि शूर्पाकारे द्वादशाङ्गुले मण्डले

- ॐ भूर्भुवः स्वः राठिनापुरोऽद्वव पैठिनसगोत्र नीलवर्ण भो राहो
इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ राहवे नमः राहुमावाहयामि स्थापयामि ॥८॥

केतु :-

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

पलाशपुष्पसङ्काशं तारका ग्रहमस्तकम् ।

रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रणमान्यहम् ॥

विनियोग - कोतुङ्कुण्णवन्नित्यस्य मधुच्छन्दाऋषिः

अनिरुक्तागायत्रीछन्दः केतुर्देवता केत्वावाहने विनियोगः -

ॐ केतुङ्कुण्णवन्नकेतवे पेशो मर्याऽअपेशसे ॥ समुषद्विरजायथाः ॥ (२९/३७)

दक्षिणाभिमुखं केतुं वायव्यां दिशि ध्वजाकारे पडङ्गुल मण्डले -

ॐ भूर्भुवः स्वः अन्तर्वेदिसमुद्भव जैमिनिसगोत्र धूम्रवर्ण भो केतो इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ केतवे नमः केतुमावाहयामि स्थापयामि ॥९॥

~ ग्रहदक्षिणपार्श्वोऽधिदेवतास्थापनम् ~

अधि-देवता का स्थापन निम्न क्रम से करें -

ईश्वर - सूर्य के दाहिने भाग में -

ईश्वर का पुराणोक्त श्लोक -

पश्चवक्रं वृषारूढमुमेशं च त्रिलोचनम् ।

आवाहयामीश्वरं तं खद्वाङ्गवरधारिणम् ॥

वेदोक्त -

विनियोग - त्र्यम्बकमित्यस्यवसिष्ठऋषिः अनुष्टुप्छन्दः

ईश्वरोदेवताईश्वरावाहनेवि०-

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

ॐ अ॒म्बकंष्ट्यजामहे । सुगुन्धिम्पुष्टिवर्ष्णनम् ॥

उर्बुरुकमिवुबन्धनान्मुत्योर्मुक्षीयुमामृतात् ॥ (३/६०)

सूर्यदक्षिणपार्श्वे ॐ भूर्भुवः स्वः भो ईश्वरङ्ग ० इ० ॥

ॐ ईश्वराय नमः ईश्वरमावाहयामि स्थापयामि ॥१०॥

उमा - चंद्रमा के दाहिने भाग में

हेमाद्रितनयां देवीं वरदां शङ्करप्रियाम् ।

लम्बोदरस्य जननीमुमामावाहयाम्यहम् ॥

विनियोग - श्रीश्वतइत्यस्य उत्तरनारायणऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः

उमादेवता उमावाहने विनियोगः -

ॐ श्रीश्वरे ते लुक्ष्मीश्वरे पत्कन्यावहारुत्रे पार्श्वे नक्षत्राणि

रूपमुश्चिनौ व्यात्तम् ॥ इष्णन्निषाणामुम्मङ्गिषाण

सर्वलुकम्मङ्गिषाण ॥ (३१/२२) सोमदक्षिणपार्श्वे ॐ भूर्भुवःस्वः

भो उमे इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ उमायै नमः उमामावाहयामि स्थापयामि ॥११॥

स्कन्द - मङ्गल के दाहिने भाग में

रुद्रतेजःसमुत्पन्नं देवसेनाग्रगं विभुम् ।

षणमुखं कृत्तिकासूनुं स्कन्दमावाहयाम्यहम् ॥

विनियोग - षदक्रन्दइत्यस्य भार्गवजमदग्निर्दीर्घतमाकृषयः

त्रिष्टुप्छन्दः स्कन्दो देवता स्कन्दावाहने विनियोगः -

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

ॐ यदक्लिन्दः । प्रथुमञ्जायमानऽउद्यन्त्संमुद्रादुत वा पुरीषात् ॥

श्येनस्यं पुक्षा हरिणस्यं बुहूऽपुस्तुत्युम्हि जातन्तेऽर्वन् ॥

(२९/१२) भौमदक्षिणपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भोः स्कन्द

इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ स्कन्दाय नमः स्कन्दमावाहयामि स्थापयामि ॥१२॥

विष्णु - बुध के दाहिने भाग में

देवदेवं जगन्नाथं भक्तानुग्रहकारकम् ।

चतुर्भुजं रमानाथं विष्णुमावाहयाम्यहम् ॥

विनियोग - विष्णोरराटमित्यस्य प्रजापतिर्त्वषिः यजुश्छन्दः

विष्णुर्देवता विष्णवावाहने विनियोगः -

ॐ विष्णो रुराटमसि विष्णोः ७ नप्लेस्त्थो विष्णोः स्यूरसि

विष्णोर्द्वृक्षवृसि ॥ वैष्णुवमसि विष्णवे त्वा ॥ (५/२१)

बुधदक्षिणपार्श्वे ॐ भूर्भुवःस्वःभोविष्णोइहा०इह० ॥

ॐ विष्णवे नमः विष्णुमावाहयामि स्थापयामि ॥१३॥

ब्रह्मा - बृहस्पति के दाहिने भाग में

कृष्णाजिनाऽम्बरधरं पद्मसंस्थं चतुर्मुखम् ।

वेदाधारं निरालम्बं विधिमावाहयाम्यहम् ॥

विनियोग - आब्रह्मनित्यस्य प्रजापतिर्त्वषिः यजुश्छन्दः ब्रह्मा

देवता ब्रह्मावाहने विनियोगः -

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

ॐ आ ब्रह्ममन्नाह्मणो ब्रह्मवर्चुसी जायतुमा रुष्टे राजुन्म्यः
 शूरऽइषुव्युतिव्युधी महारुथो जायतुन्दोग्नी
 धेनुबोद्धानुद्धानुशुः सप्तिः पुरन्धिष्ठीषां जिष्णू रथेष्टा॒ सुभेये
 युवास्य षजमानस्य वीरो जायतान्निकामेनिकामे नहं पुर्जन्म्यै
 वर्षतु फलवत्त्यो नुऽओषधयः पच्यन्ताँष्ठीगक्षेमो नः
 कल्पताम् ॥ (२२/२२)

गुरुदक्षिणपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो ब्रह्मन् इहागच्छ इहतिष्ठ ॥

ॐ ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमावाहयामि स्थापयामि ॥१४॥

इन्द्र - शुक्र के दाहिने भाग में

देवराजं गजारुदं शुनासीरं शतक्रतुम् ।

वत्रहस्तं महाबाहुमिन्द्रमावाहयाम्यहम् ॥

विनियोग - सजोषाइन्द्रेत्यस्य विश्वामित्रऋषिः त्रिष्टुप्षुन्दः इन्द्रो

देवता इन्द्रावाहने विनियोगः -

ॐ सुजोषाऽइन्द्रु सगणो मुरुद्धिः सोमम्पिब वृत्रुहा शूर विद्वान्
 ॥ जुहि शर्तु १॥ रपु मृधौ नुदुस्वाथाभयङ्गुहि विश्वतो नहं ॥
 (७/३७)

शुक्रदक्षिणपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो इन्द्र इहागच्छ इह तिष्ठ॥

ॐ इन्द्राय नमः इन्द्रमावाहयामि स्थापयामि ॥१५॥

यम - शनि के दाहिने भाग में

धर्मराजं महावीर्यं दक्षिणादिवपतिं प्रभूम् ।

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

रक्तेक्षणं महाबाहुं यममावाहयाम्यहम् ॥

विनियोग - यमायत्वेत्यस्य दध्यद्वार्थर्वणऋषिः यजुश्छन्दः यमो
देवता यमावाहने विनियोगः - ॐ युमायु त्वाङ्गिरस्वते पितृमतु
स्वाहा ॥ स्वाहा धुर्म्मायु स्वाहा धुर्म्मः पित्रे ॥ (३८/९)

शनिदक्षिणपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो यम इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
ॐ यमाय नमः यममावाहयामि स्थापयामि ॥ १६ ॥

काल - राहु के दाहिने भाग में

अनाकारमनन्ताख्यं वर्तमानं दिने दिने ।

कलाकाष्ठादिरूपेण कालमावाहयाम्यहम् ॥

विनियोग - कार्षिरसीत्यस्यप्रजापतिर्त्तर्षिः

अनुष्टुप्छन्दःकालोदेवताकालावाहनेविनियोगः -

ॐ कार्षिरसि समुद्रस्यु त्वा क्षित्युऽउन्नयामि ॥

समापोऽअुद्धिरंगमतु समोषधीभिरोषधीहं ॥ (६/२८)

राहुदक्षिणपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भोकाल इहागच्छ इहतिष्ठ ॥

ॐ कालाय नमः कालमावाहयामि स्थापयामि ॥ १७ ॥

चित्रगुप्त - केतु के दाहिने भाग में

धर्मराजसभासंस्थं कृता-ऽकृत-विवेकिनम् ।

आवाहयेच्चित्रगुप्तं लेखनीपत्रहस्तकम् ॥

विनियोग - चित्रावसोऽत्यस्य हिरण्यस्तूपऋषिः यजुर्जगतीछन्दः

चित्रगुप्तो देवता चित्रगुप्ताहने विनियोगः -

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

ॐ चित्रांवसो स्वुस्ति तै पुरमंशीय ॥ (३/१८)

केतुदक्षिणपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो चित्रगुप्त इहागच्छ इह
तिष्ठ ॥

ॐ चित्रगुप्ताय नमः चित्रगुप्तमावाहयामि स्थापयामि ॥१८॥

~ ग्रहवामपार्श्वे प्रत्यधिदेवतास्थापनम् ~

प्रत्यधिदेवताओं का आवाहन -

अग्नि - सूर्य के वाम भाग में -

अग्नि का पुराणोक्त श्लोक -

रक्तमाल्याम्बरधरं रक्त-पद्मासन-स्थितम् ।

वरदाभयदं देवमग्निमावाहयाम्यहम् ॥

वेदोक्त-

विनियोग - अग्निन्दूतमित्यस्यविरुपाक्षऋषिः गायत्रीछन्दः

अग्निर्देवताअग्न्यावाहनेविनियोगः -

ॐ अग्निन्दूतम्पुरो दधे हव्युवाहुमुपञ्चुवे ॥ देवर्वा२ ॥

७आसादयादिः ॥ (२२/१७)

सूर्यवामपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो अग्ने इहागच्छ इह तिष्ठ

ॐ अग्नये नमः अग्निमावाहयामि स्थापयामि ॥१९॥

अप् - चन्द्रमा के वाम भाग में

आदिदेवसमुद्भूता जगच्छुद्धिकरा शुभाः ।

औषध्याप्यायनकरा अपामावाहयाम्यहम् ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

विनियोग - आपोहिष्ठेतिसिन्धुद्वीपऋषिःगायत्रीछन्दः

आपो देवता अपावाहने विनियोग :-

ॐ आपो हि । ष्टु मंयोभुवुस्ता नंऽऊर्जे दद्यातन ॥ मुहे रणायु
चक्षसे ॥ (३६/१४)

सोमवामपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो अप इहाऽगच्छत इह
तिष्ठत ।

ॐ अद्भ्यो नमः अप आवाहयामि स्थापयापि ॥२०॥

पृथ्वी - मंगल के वाम भाग में

शुक्लवर्णा विशालाक्षीं कूर्मपृष्ठोपरिस्थिताम् ।

सर्वशस्याश्रयां देवीं धरामावाहयाम्यहम् ॥

स्योनाप्रथिवीत्यस्यमेधातिथिर्त्रैषिः गायत्रीछन्दः पृथ्वीदेवता

पृथ्व्यावाहने विनियोगः -

ॐ स्युना पृथिवि । नो भवानृक्षुरा निवेशनी ॥ यच्छ्रां नुः
शम्मं सुप्रथां ॥ (३६/१३)

भौमवामपार्श्वे - ॐ भूर्भुवःस्वः भोपृथिवि इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ पृथिव्ये नमः पृथिवीमावाहयामि स्थापयामि ॥२१॥

विष्णु - बुध के वाम भाग मे

खङ्गचक्रगदापद्महस्तं गरुडवाहनम् ।

किरीटकुण्डलधरं विष्णुमावाहयाम्यहम् ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

इदं विष्णुरित्यस्य मेधातिथिर्कृषिः गायत्रीछन्दः

विष्णुर्देवताविष्वावाहने विनियोगः -

ॐ इदं विष्णुर्विष्णुर्विचक्कमे त्रेधा निदधे पुदम् ॥ समूढमस्य पाठं सुरे
स्वाहा ॥ (५/१५)

दुर्गापूर्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो विष्णुः इहागच्छ इह तिष्ठ ।

ॐ विष्णवे नमः विष्णुमावाहयामि स्थापयामि ॥२२॥

त्रातारमित्यस्य गर्गकृषिः त्रिष्टुप्छन्दः इन्द्रोदेवता

इन्द्रावाहनेविनियोगः -

ॐ त्रातारुमिन्द्रमवितारुमिन्द्रुदु हवेहवे सुहवुदु शूरुमिन्द्रम् ॥
हयामि शुक्रम्पुरुहूतमिन्द्रेण स्वस्ति नौ मुघवा धुत्विन्द्रः ॥

(२०/५०)

गुरुवामपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो इन्द्र इहागच्छ इह तिष्ठ ।

ॐ इन्द्राय नमः इन्द्रमावाहयामि स्थापयामि ॥२३॥

इन्द्राणी - शुक्र के वाम भाग में

प्रसन्नवदनां देवीं देवराजस्य वलभाम ।

नानाऽलङ्कारसंयुक्तां शचीमावाहयाम्यहम् ॥

अदित्यैरास्तेत्यस्यदध्यङ्गार्थवर्णकृषिः यजुश्छन्दः इन्द्राणीदेवता

इन्द्राण्यावाहने विनियोगः -

ॐ अदित्यै रास्ता । सीन्द्रुण्णयाऽतुष्णीषः ॥ पूषासि धुर्मायं
दीष्व ॥ (३८/३)

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

शुक्रवामपार्श्वे -ॐ भूर्भुवः स्वः भो इन्द्राणि इहागच्छ इह तिष्ठ॥

ॐ इन्द्राण्यै नमः इन्द्राणीमावाहयामि स्थापयामि ॥२४॥

प्रजापति - शनि के वाम भाग में

आवाहयाम्यहं देवदेवेशं च प्रजापतिम् ।

अनेकव्रतयजमानरं सर्वेषां च पितामहम् ॥

प्रजापत इत्यस्य हिरण्यगर्भऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः प्रजापतिर्देवता

प्रजापत्यावाहने विनियोगः -

ॐ प्रजापते न । त्वदेतान्युन्यो विश्वां रूपाणि परि ता बंभूव
॥ षष्ठ्कामास्ते जुहुमस्तन्नौऽअस्तु ब्रुयत्तं स्यामु पतंयो रयीणाम्
॥ (२३/६५)

शनिवामपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भोः प्रजापते इहागच्छइहतिष्ठ॥

ॐ प्रजापतये नमः प्रजापतिमावाहयामि स्थापयामि ॥२५॥

सर्प - राहु के वाम भाग में

अनन्ताद्यान् महाकायान् नानामणिविराजितान् ।

आवाहयाम्यहं सर्पान् फणासप्तकमण्डितान् ॥

नमोस्तुसर्पेभ्यः इत्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः सर्पदेवताः

सर्पावाहने विनियोगः -

ॐ नमोस्तु । सुर्पेभ्यो ये के चं पृथिवीमनुं ॥ ये ऽअुन्तरिक्षे

ये दिवि तेष्यं द्वे सुर्पेभ्यो नमः ॥ (१३/६)

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

राहुवामपार्श्वेॐ भूर्भुवः स्वः भोसार्पाइहागच्छतइहतिष्ठत ।

ॐ सर्पेभ्यो नमः सार्पानावाहयामि स्थापयामि ॥२६॥

ब्रह्मा - केतु के वाम भाग में

हंसपृष्ठसमारूढं देवतागणपूजितम् ।

आवाहयाम्यहं देवं ब्रह्माणं कमलासनम् ॥

ब्रह्मजज्ञानमित्यस्य प्रजापतिर्क्षिः त्रिष्टुप्छन्दः ब्रह्मा देवता

ब्रह्मावाहने विनियोगः-

ॐ ब्रह्मं यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्तुद्वि र्सीमुतः सुरुचौ व्रेनऽआवहं ॥

स बुध्याऽउपुमाऽअस्य विष्टुः सुतश्च षीनिमसंतश्च विवरं ॥

(१३/३)

केतुवामपार्श्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो ब्रह्मन् इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमावाहयामि स्थापयामि ॥२७॥

पञ्चलोकपालदेवतावाहनम् -

पञ्चलोकपालानां स्थापनं ग्रहाणां मुत्तरे

विनायक आदि पञ्चलोकपाल, वास्तोष्यति एवं क्षेत्रपाल का आवाहन पूर्वक निम्न क्रम से स्थापन करें -

गणेश का आवाहन व स्थापन

लम्बोदरं महाकायं गजवक्रं चतुर्भुजम् ।

आवाहयाम्यहं देवं गणेशं सिद्धिदायकम् ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

गणानान्त्वेत्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः यजुश्छन्दः गणपतिर्देवता

गणपत्यावाहने विनियोगः -

ॐ गुणानान्त्वा । गुणपतिः हवामहे प्रियाणान्त्वा प्रियपतिः

हवामहे निधीनान्त्वा निधिपतिः हवामहे ब्रह्म मम ॥

आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् ॥ (२३/१९)

राहोरुत्तरतः- ॐ भूर्भुवः स्वः भो गणपते इहागच्छ इहतिष्ठ ॥

ॐ गणपतये नमः गणपतिमावाहयामि स्थापयामि ॥२८॥

दुर्गा का आवाहन व स्थापन

पत्तने नगरे ग्रामे विपिने पर्वते गृहे ।

नानाजातिकुलेशानी दुर्गामावाहयाम्यहम् ॥

अम्बेअम्बिकइत्यस्यप्रजापतिर्ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः

दुर्गादेवतादुर्गावाहनेविनियोगः -

अम्बुऽअम्बिकेम्बालिकु न मा नयति कश्चुन ।

ससंस्त्यश्वुकः सुभाद्रिकाङ्काम्पीलवुसिनीम् ॥ (२३/१८)

शनेरुत्तरतः - ॐ भूर्भुवः स्वः भो दुर्गे इहागच्छ इहतिष्ठ ॥

ॐ दुर्गायै नमः दुर्गामावाहयामि स्थापयामि ॥२९॥

वायु का आवाहन व स्थापन

आवाहयाम्यहं वायुं भूतानां देहधारिणम् ।

सर्वाधारं महावेगं मृगवाहनमीश्वरम् ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

वायोर्धितेऽत्यस्य गृत्समदक्षिः गायत्रीछन्दः वायुर्देवता
वाय्वाचाहने विनियोगः -

ॐ वायु ये तै सहस्रिणो रथासुस्तेभिराग्नि ॥

नियुत्वान्त्सोमपीतये ॥ (२७/३२)

रवेरुत्तरतः- ॐ भूर्भुवः स्वः भो वायो इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ वायवे नमः वायुमाहयामि स्थापयामि ॥३०॥

आकाश का आवाहन व स्थापन

अनाकारं शब्दगुणं द्यावाभूम्यन्तरस्थितम् ।

आवाहयाम्यहं देवमाकाशं सर्वं शुभम् ॥

घृतं घृतपावानऽत्यस्य प्रजापतिर्क्षिः क्रचांपङ्किः श्छन्दः आकाशो

देवता आकाशावाहने विनियोगः-

ॐ घृतद्वांतपावानं पिबतु वसांवसापावानं पिबतुन्तरिक्षस्य
हुविरस्तु स्वाहा ॥ दिशं द्विदिशोऽ अुदिशो द्विदिशोऽ उदिशो
दिग्म्यः स्वाहा ॥ (६/१९)

राहोर्दक्षिणे- ॐ भूर्भुवः स्वः भो आकाश इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ आकाशाय नमः आकाशमावाहयामि स्थापयामि ॥३१॥

अश्वनीकुमारों का आवाहन व स्थापन

देवतानां च भैषज्ये सुकुमारी भिषग्वरौ ।

आवाहयाम्यहं देवावश्विनौ पुष्टिवर्द्धनौ ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

यावाङ्कशेत्यस्य मेधातिथिर्कृषिः गायत्रीछन्दः अश्विनौ देवते
 अश्विनावाहने विनियोगः - ॐ षा वुङ्कशा मधुमुत्यश्विना
 सूनृतावती । तया युज्ञम्भिर्मिक्षतम् ॥ (७/११)
 केतुदक्षिणे - भूर्भुवः स्वः भो अश्विनौ इहागच्छतम् इह तिष्ठतम्
 ॐ अश्विभ्यां नमः अश्विनावावाहयामि स्थापयामि ॥ ३२ ॥

वास्तोष्पति का आवाहन व स्थापन

वास्तोष्पति विदिक्षार्य भूशय्याभिरतं प्रभुम् ।

आवाहयाम्यहं देवं सर्वकर्मफलप्रदम् ॥

वास्तोष्पत इत्यस्य वसिष्ठऋषिः वास्तोष्पतिर्देवता वास्तोष्पत्या
 वाहने विनियोगः -

ॐ वास्तोष्पते प्रतिजानिह्यस्मान्त्स्वावेशोऽअनमीवो भवानः ।
 यत्त्वेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शन्नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥
 क्षेत्राधिपोत्तरे- ॐ भूर्भुवःस्वः भो वास्तोष्पते इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
 ॐ वास्तोष्पतये नमः वास्तोष्पतिमावाहयामि स्थापयामि ॥ ३३ ॥

क्षेत्रपाल का आवाहन व स्थापना

भूत-प्रेत-पिशाचार्द्धरावृतं शूलपाणिनम् ।

आवाहये क्षेत्रपालं कर्मण्यस्मिन् सुखाय नः ॥

नहिस्पशमित्यस्य विश्वामित्रऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः क्षेत्रा धिपतिर्देवता
 क्षेत्राधिपत्यावाहने विनियोगः -

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

ॐ नुहि स्पशुमविंदन्नुन्न्यमुस्माद्वैश्वानुरात्पुरऽ एतारं मुग्नेः ॥
एमैनमवृधन्नुमृताऽअमर्त्यं वैश्वानु रङ्गे त्रिजित्याय देवाः ॥

(३३/६०)

गुरोरुत्तरे- ॐ भूर्भुवः स्वः भोः क्षेत्राधिपते इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ क्षेत्राधिपते नमः क्षेत्राधिपतिमावाहयामि स्थापयामि ॥३४॥

~अथ मण्डलाद्वहिः प्रागादितः पीठसमन्तात् इन्द्रादि

दश दिक्पालानामावाहनम् ~

पूर्व दिशा में - इन्द्र का आवाहन व स्थापन

इन्द्रं सुरपतिश्रेष्ठं वत्रहस्तं महाबलम् ।

आवाहये यज्ञसिद्धयै शतयज्ञाधिपं प्रभुम् ॥

त्रातारमित्यस्यगर्गऋषिःत्रिष्टुप छन्दः

इन्द्रोदेवताइन्द्रावाहनोविनियोगः - ॐ त्रातारुमिन्द्रं मवितारुमिन्द्रुदु
हवेहवे सुहवुदु शूरुमिन्द्रं म् ॥ ह्यामि शुक्रम्पुरुहूतमिन्द्रं उं
स्वुस्तिनौ मुघवा धुत्विन्द्रं ॥ (२०/५०)

मण्डलाद्वहिः पूर्वे - ॐ भूर्भुवः स्वः भो इन्द्रः इहागच्छ इहतिष्ठ ।

ॐ इन्द्राय नमः इन्द्रमा स्थां ॥३५॥

अग्निकोण में - अग्नि का आवाहन व स्थापन

त्रिपादं सप्तहस्तं च द्विमूर्छानं द्विनासिकम् ।

षनेत्रं च चतुःश्रोत्रमग्निमावाहयाम्यहम् ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

त्वन्नोऽअग्न्यत्यस्य हिरण्यस्तूप आङ्गिरसऋषिः जगतीछन्दः

अग्निर्देवता अग्न्यावाहने विनियोगः -

ॐ त्वन्नोऽ अग्ने तवं देव पायु भिर्मुघोनौ रक्ष्य तुञ्चुश्च बन्ध ।

त्रुता तुकस्यु तनये गवामुस्यनिमेषु दु रक्षामाणुस्तवं ब्रुते ॥

(३४/१३)

मण्डलाद्वहिः आग्नेय्याम् -ॐ भूर्भुवः स्वः भो अग्ने इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ अग्नये नमः अग्निमावाहयामि स्थापयामि ॥३६॥

दक्षिण दिशा में यम का आवाहन व स्थापन ।

महामहिषमारूढं दण्डहस्तं महाबलम् ।

यज्ञसंरक्षणार्थाय यममावाहयाम्यहम् ॥

यमायेत्यस्य दधीचऋषिः आसुर्युष्णिकछन्दः यमो देवता यमावाहने विनियोगः -

ॐ युमायु त्वाङ्गिरस्वते पितुमतु स्वाहा ॥

स्वाहा घुर्मायुस्वाहा घुर्मृः पित्रे ॥ (३८/९)

मण्डलाद्वहिः दक्षिणे -

ॐ भूर्भुवः स्व भो यम इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ यमाय नमः यममावाहयामि स्थापयामि ॥३७॥

नैऋत्यकोण में - निर्ऋति का आवाहन व स्थापन

सर्वप्रेताधिपं देवं निर्ऋतिं नीलविग्रहम् ।

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

आवाहये यज्ञसिद्धयै नरारूढं वरप्रदम् ॥

असुन्वन्तमित्यस्य प्रजापतिर्क्षिः त्रिष्टुप्छन्दः निर्क्षितिर्देवता

निर्क्षित्यावाहने विनियोगः -

ॐ असुन्वन्तुमयंजमानमिच्छस्तुनस्येत्यामन्विंहि तस्क्षरस्य ॥

अुन्यमुस्मदिच्छु सा तं इत्या नमो देवि निर्क्षिते तु ब्यंमस्तु ॥

(१२/६२)

मण्डलाद्वहिः नैर्क्षित्याम् -

ॐ भूर्भुवःस्वः भो निर्क्षिते इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ निर्क्षितये नमः निर्क्षितिमावाहयामि स्थापयामि ॥३८॥

पश्चिम दिशा में वरुणदेव का आवाहन व स्थापन

शुद्ध-स्फटिक-सङ्काक्षं जलेशं यादशां पतिम् ।

आवाहये प्रतीचीशं वरुणं सर्वकामदम् ॥

तत्वायामीत्यस्य शुनःशेषत्र्क्षिः त्रिष्टुप्छन्दः वरुणो देवता

वरुणावाहने विनियोगः -

ॐ तत्वां यामि ब्रह्मण् बन्दमानुस्तदाशांस्तु

यजमानो हुविभिः ॥ अहैऽमानो ब्रुणेह ब्रुद्धयुरुशः सुमानुऽ

आयुः प्रमौषीः ॥ (१८/४९)

मण्डलाद्वहिः पश्चिमे -

ॐ भूर्भुवः स्वः भो वरुण इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

ॐ वरुणाय नमः वरुणमावाहयामि स्थापयामि ॥३९॥

वायव्यकोण में - वायु का आवाहन व स्थापन

मनोजवं महातेजं सर्वतश्चारिणं शुभम् ।

यज्ञसंरक्षणार्थाय वायुमावाहयाम्यहम् ॥

आनोनियुद्धिरित्यस्य वसिष्ठऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वायुर्देवता

वाच्चावाहने विनियोगः -

ॐ आ नौ नियुद्धिः श्रुतिनीं भिर छुरॄं संहस्रिणीं भिरुपं याहि
युज्ज्ञम् । व्यायोऽ अस्मिन् त्सवं ने मादयस्व युयम्पांत
स्वस्ति भिः सदा न ह ॥ (२७/२८)

मण्डलाद्विः वायव्याम् -

ॐ भूर्भुवः स्वः भो वायो इहागच्छ इह तिष्ठ ॥

ॐ वायवे नमः वायुमावाहयामि स्थापयामि ॥४०॥

उत्तरदिशा में - कुबेर का आवाहन व स्थापन

आवाहयामि देवेशं धनदं यक्षपूजितम् ।

महाबलं दिव्यदेहं नरयानगतिं विभुम् ॥

वय सामेत्यस्य बन्धुर्त्रैषिः गायत्रीछन्दः सोमोदेवता सोमावाहने
विनियोगः -

ॐ ब्रुयृ॒सौ॑म । व्रु॒ते तवु॑ मन॑स्तु॒नू॑षु॑ वि॒ष्ट्र॑तः॑ ॥ प्रु॒जावं॑न्तः॑
सचेमहि॑ ॥ (३/५६)

ਮण्डलाद्विः उत्तरे -

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

ॐ भूर्भुवः स्वः भोः सोम इहागच्छ इह तिष्ठ

ॐ सोमाय नमः सोममावाहयामि स्थापयामि ॥४१॥

ईशानकोण में - ईशान का आवाहन व स्थापन

सर्वाधिपं महादेवं भूतानां पतिमव्ययम् ।

आवाहये तमीशानं लोकानामभयप्रदम् ॥

तमीशानमित्यस्य गौतम ऋषिः जगतीछन्दः ईशानो देवता

ईशानावाहने विनियोगः -

तमीशानुञ्जगंतस्तुस्त्युषुस्पतिंन्धियञ्जुञ्वमवंसेहूमहेव्यम् ।

पूषानुष्यथा वेदसामसद्वृधेरकिञ्चुतापुयुरदंव्यत्स्वस्तये ॥

(२५/१८)

मण्डलाद्वहिः ईशान्याम् -

ॐ भूर्भुवःस्वः भो ईशान इहागच्छ इह तिष्ठ

ॐ ईशानाय नमः ईशानमावाहयामि स्थापयामि ॥४२॥

ईशान पूर्व के मध्यभाग में ब्रह्मा का आवाहन व स्थापन

पद्मयोनिं चतुर्मूर्तिं वेदगर्भं पितामहम् ।

आवाहयामि ब्रह्माणं यज्ञसंसिद्धिहेतवे ॥

अस्मेलुद्रामेहनेत्यस्य प्रगाथऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः ब्रह्मा देवता

ब्रह्मावाहने विनियोगः -

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

अुस्म्मे रुद्रा मुहन् उ पर्वतासो वृत्रुहत्ये भरहूतौ सुजोषां ह ॥ यहं
शृं संते स्तुवुते धायि पुज्जड्डन्द्रज्येषाऽ अुस्म्माऽ ॥ ३५वन्तु
देवाः ॥ (३३/५०)

मण्डलाद्वहिः ईशानेन्द्रयोर्मध्ये - ॐ भूर्भुवः स्वः भो ब्रह्मन्
इहागच्छ इह तिष्ठ

ॐ ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणमावाहयामि स्थापयामि ॥ ४३ ॥

नैऋत्य पश्चिम के मध्य में -

अनन्त का आवाहन व स्थापन

अनन्तं सर्वनागानामधिपं विश्वरूपिणम् ।

जगतां शान्तियजमानरं मण्डले स्थापयाम्यहम् ॥

स्योनापृथिवीत्यस्य मेधातिथिर्ऋषिः गायत्रीछन्दः अनन्तो देवता
अनन्तावाहने विनियोगः -

ॐ स्युना पृथिवि । नोभवानृक्षुरा निवेशनी ॥ यच्छां नुहं
शम्मं सप्रथां ह ॥ (३६/१३)

मण्डलाद्वहिः निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये -

ॐ भूर्भुवः स्वः भो अनंत इहागच्छ इहतिष्ठ -

ॐ अनन्ताय नमः अनन्तमावाहयामि स्थापयामि ॥ ४४ ॥

आचार्य निम्न श्लोक और मन्त्र का उच्चारण करके अक्षत छोड़ते
हुए प्रतिष्ठा करावें -

अस्यै प्राणाः प्रतिष्ठन्तु अस्यै प्राणाः क्षरन्तु च ।

नवग्रहादिस्थापनपूजनप्रयोगः

अस्यै देवत्वमर्चयै मामहेति च कक्षन् ॥

ॐ मनो जुतिर्ज्ञुषतुमाञ्यस्यु बृहस्पतिष्युज्ञमिमन्तनोत्त्व-
रिष्ट्युज्ञृ समिमन्दधातु । विश्वे देवासङ्ग्ङुह मांदयन्तुमो ॥
ॐप्रतिष्ठ ॥ (२/१३)

“ॐ” सूर्याद्यावाहितग्रहमण्डलदेवताः सुप्रतिष्ठिताः वरदा भवत ।
पूजनम् - ध्यानं -

ब्रह्मा मुरारिस्त्रिपुरान्तकारी भानुः शशी भूमिसुतो बुधश्च ।

गुरुश्चशुक्रः शनि-राहु-केतवः सर्वे ग्रहाः शान्तिकराभवन्तु ॥

ॐ ग्रहोऽर्जुन्तु विप्राय मुतिम् ।

तेषां विशि प्रियाणां व्रोहमिषुमूर्ज्जु समग्रभमुपयुमगृहीते

सीन्द्रायत्वा जुष्टङ्गाम्येषते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम्

॥ सुम्पृचौस्त्थुः सम्माभुद्देणपृङ्कं विपृचौस्त्थुविमापुमनपृङ्कम् ॥

(१/४) ॐ भूर्भुवः स्वः सूर्यादिग्रहमण्डलदेवताभ्यो नमः

ध्यायामि ॥ ततः “ॐ भूर्भुवः स्वः

सूर्याद्यावाहितग्रहमण्डलदेवताभ्यो नमः ॥ इत्यनेन षोडशोपचारैः

पूजयेत् ॥ जलमादाय -

अनया पूजया सूर्याद्यावाहितग्रहमण्डलदेवताः प्रीयन्ताम् ।

असङ्गुत-रुद्रकलशस्थापनं पूजनं च ।

शेषादिमनुष्यान्तग्रहपीठस्थविशेषदेवतानामावाहनम्

ॐ मृत्युंजय महादेव त्राहिमां शरणागतम् ।

जन्म मृत्यु जरा व्याधि पीड़ितं कर्म बंधनैः ॥

ॐ असङ्क्षयाता सुहस्राणि ये रुद्राऽअधिभूम्याम् ॥

तेषाम् सहस्रयोजुनेवुधन्वानितम्भसि ॥ (१६/५४)

ॐ असंख्यातरुद्रेष्यो नमः असङ्ख्यातरुद्रानामावाहयामि
स्थापयामि ॥४५॥

प्रतिष्ठापन -

ॐ मनो जुतिर्ज्ञष्टतुमाञ्यस्युबृहस्पतिष्ठुज्ञमिमन्तनोत्वरिष्ट-
ष्ठुज्ञश्च समिमन्दधातु । विश्वे- देवासऽङ्गुह मांदयन्तुमो ॥
इँम्प्रतिष्ठ ॥ (२/१३)

यथा पूजनम् - जलमादाय - अनेन पूजनेन महारुद्र प्रीयताम्।

॥ शेषादिमनुष्यान्तग्रहपीठस्थविशेषदेवतानामावाहनम् ॥

रवे: पर्व -

ॐ शेषाय नमः शेषम् आवाहयामि स्थापयामि ॥१॥

सोमस्याग्रे - ॐ वासुकये नमः वासुकिम् आ० स्था०॥२॥

भोमस्याग्रे - ॐ तक्षकाय नमः तक्षकम् आ० स्था० ॥३॥

बुधोत्तरे - ॐ कर्कोटकाय नमः कर्कोटकम् आ० स्था० ॥४॥

बृहस्पत्यग्रे - ॐ पद्माय नमः पद्मम् आ० स्था० ॥५॥

शुक्रोतरे - ॐ महापद्माय नमः महापद्मम् आ० स्था० ॥६॥

शेषादिमनुष्यान्तग्रहपीठस्थविशेषदेवतानामावाहनम्

शनिपश्चिमे - ॐ शङ्खपालायनमः शङ्खपालम् आ० स्था० ॥७॥

राहु पुरतः - ॐ कम्बलायनमः कम्बलम् आ० स्था० ॥८॥

केतुपुरतः - ॐ कुलीशायनमः कुलीशम् आ० स्था० ॥९॥

ततो भूग्रहाद्वहिः ॥

पूर्व - ॐ अश्विन्यादिसप्तनक्षत्रेभ्यो नमः

अश्विन्यादिसप्तनक्षत्राणि आ० स्था० ॥१०॥

ॐ विष्कुम्भादिसप्तयोगेभ्यो नमः विष्कुम्भादिसप्तयोगान् आ० स्था० ॥११॥

ॐ बवबालवकरणाभ्यांनमः बवबालवकरणेम् आ० स्था० ॥१२॥

ॐ सप्तद्वीपेभ्यो नमः सप्तद्वीपान् आ० स्था० ॥१३॥

ॐ ऋग्वेदाय नमः ऋग्वेदम् आ० स्था० ॥१४॥

दक्षिणे-

ॐ पुष्यादिसप्तनक्षत्रेभ्यो नमः पुष्यादिसप्तनक्षत्राणि आ० स्था० ॥१५॥

ॐ धृत्यादिसप्तयोगेभ्योनमः धृत्यादिसप्तयोगान् आ० स्था० ॥१६॥

ॐ कौलवतैतिलकरणाभ्यां नमः कौलवतैतिलकरणे आ० स्था० ॥१७॥

ॐ सप्तसागरेभ्यो नमः सप्तसागरान् आ० स्था० ॥१८॥

ॐ यजुर्वेदाय नमः यजुर्वेदम् आ० स्था० ॥१९॥

शेषादिमनुष्यान्तग्रहपीठस्थविशेषदेवतानामावाहनम्

पश्चिम -

ॐ स्वात्यादिसप्तनक्षत्रेभ्यो नमः स्वात्यादिसप्तनक्षत्राणि आ० स्था० ॥२०॥

ॐ वज्रादिसप्तयोगेभ्यो नमः वज्रादिसप्तयोगान् आ० स्था० ॥२१॥

ॐ गरवणिजकरणाभ्यां नमः गरवणिजकरणे आ० स्था० ॥२२॥

ॐ सप्तपातालेभ्यो नमः सप्तपातालान् आ० स्था० ॥२३॥

ॐ सामवेदाय नमः सामवेदम् आ० स्था० ॥२४॥

उत्तरे-

ॐ अभिजिदादिसप्तनक्षत्रेभ्यो नमः अभिजिदादिसप्तनक्षत्राणि आ० स्था० ॥२५॥

ॐ साध्यादिषड्योगेभ्योनमः साध्यादिषड्योगान् आ० स्था० ॥२६॥

ॐ विशिष्टकरणायनमः विशिष्टकरणम् आ० स्था० ॥२७॥

ॐ भूरादिसप्तलोकेभ्योनमःभूरादिसप्तलोकान् आ० स्था० ॥२८॥

ॐ अथर्ववेदाय नमः अथर्ववेदम् आ० स्था० ॥२९॥

वायव्याम् -

ॐ ध्रुवाय नमः ध्रुवम् आ० स्था० ॥३०॥

ॐ सप्तऋषिभ्यो नमः सप्तऋषीन् आ० स्था० ॥३१॥

शेषादिमनुष्यान्तग्रहपीठस्थविशेषदेवतानामावाहनम्

ॐ गङ्गादिसप्तसरिद्धयो नमः गङ्गादिसप्तनदीः आवाऽ स्थाऽ
॥३२॥

ॐ सप्तकुलाचलेभ्योनमः सप्तकुलाचलान् आ० स्थाऽ ॥३३॥

ॐ अष्टवसुभ्यो नमः अष्टवसून् आ० स्थाऽ ॥३४॥

ईशान्याम् -

ॐ एकादशरुद्रेभ्योनमः एकादशरुद्रान् आ० स्थाऽ ॥३५॥

ॐ द्वादशादित्येभ्योनमःद्वादशादित्यान् आ० स्थाऽ ॥३६॥

ॐ एकोनपञ्चाशद्वरुद्धयो नमः एकोनपञ्चाशद्वरुतः आ० स्थाऽ
॥३७॥

ॐ षोडशमातृभ्यो नमः षोडशमातृः आ० स्थाऽ ॥३८॥

ॐ षड्क्रतुभ्यो नमः षड्क्रतून् आ० स्थाऽ ॥३९॥

आग्नेय्याम् -

ॐ द्वादशमासेभ्यो नमः द्वादशान् आ० स्थाऽ ॥४०॥

ॐ द्वाभ्यामयनाभ्यां नमः द्वे अयनेम् आ० स्थाऽ ॥४१॥

ॐ पञ्चदशतिथिभ्यो नमः पञ्चदशतिथीन् आ० स्थाऽ ॥४२॥

ॐ षष्ठिसंवत्सरेभ्यो नमः षष्ठिसंवत्सरान् आ० स्थाऽ ॥४३॥

ॐ सुपर्णेभ्यो नमः सुपर्णान् आ० स्थाऽ ॥४४॥

नैऋत्याम् -

ॐ नागेभ्यो नमः नागान् आ० स्थाऽ ॥४५॥

ॐ सर्पेभ्यो नमः सर्पान् आ० स्थाऽ ॥४६॥

कुशकण्डिका

ॐ यक्षेभ्यो नमः यक्षान् आ० स्थां ॥४७॥

ॐ गन्धर्वेभ्यो नमः गन्धर्वान् आ० स्थां ॥४८॥

ॐ सिद्धेभ्यो नमः सिद्धान् आ० स्थां ॥४९॥

ॐ विद्याधरेभ्यो नमः विद्याधरान् आ० स्थां ॥५०॥

पूर्व -

ॐ अप्सरोभ्यो नमः अप्सरसः आ० स्थां ॥ १॥

दक्षिणे -

ॐ राक्षसेभ्यो नमः राक्षसान् आ० स्थां ॥५२॥

पश्चिमे -

ॐ भूतेभ्यो नमः भूतानि आ० स्थां ॥५३॥

उत्तरे -

ॐ मनुष्येभ्यो नमः मनुष्यान् आ० स्थां ॥५४॥

इति आवाहनं - प्रतिष्ठापनं - लाभोप्चार पूजन - सर्वोपचारार्थे
गन्धाक्षतपुष्पं समर्पयामि ॥

॥ अथ कुशकण्डिका ॥

“दक्षिणतो ब्रह्मासनआस्तीर्य” तत्र ब्रह्मो उपवेशनम् - इस सूत्र
के अनुसार अग्नि के दक्षिण दिशा में पीठ के उपर कुशा का
आसन बिछाये और यहा कर्मज्ञाता चतुर्वेदी श्रोत्रिय विप्र को
ब्रह्मा नामक कर्म के लिए वरण किये थे उन्हें बिठायें ॥
ब्रह्मासन के समीप में यजमान का आसन बिछाये अग्नि के

कुशकण्डिका

उत्तर दिशा में प्रणीतापात्र के लिए प्रागग्रकुशाओं का आसन
बिछाये उत्तरतः प्रणीतासनद्वयं ॥ यावत् कर्मसमाप्यते तावत्वं
ब्रह्मा भव ॥ गन्धाक्षतपुष्पं समर्पयामि ॥

ब्रह्मानुज्ञातः उत्तरतः प्रणीताप्रणयनं वामकरेण प्रणितां संगृह्य
दक्षिणकरेण जलं प्रपूर्य भूमौ निधाय आलभ्य उत्तरतः अग्ने:
स्थापनम् बहिः प्रदक्षिणमग्ने: परिस्तरणं वा त्रिभिस्त्रिभिर्दैभै:
परिस्तरणम् तच्च प्रागुदगग्नैः दक्षिणतो प्रागग्नैः प्रत्युगुदगग्नैः
उत्तरतः प्रागग्नैः ।

ब्रह्माजी की आज्ञा के अनुसार अग्नि के उत्तर की तरफ़
प्रणीता रखें और वामहस्त में प्रणीतापात्र को दक्षिणहस्त से
जल भरकर आसन पर रखें (उत्तर में दो दर्भ का आसन
रखा है यह स्थान पर प्रणीता को रखें)

ब्रह्मा की अनुमती लेकर “ब्रह्मन् अपः प्रणेस्यामि”
ब्रह्माजी कहें “ॐ प्रणयः” वामहस्त में प्रणीतापात्र को धारण
कर उसमे दक्षिणहस्त से जल भरकर वायव्यकोण में वा उत्तर
में पहले प्रथम आसन पर रखकर दक्षिणहस्त की अनामिका
से आलभनकर दूसरे आसन पर रखें ॥ (प्रणीय अप इति
शेषः अर्थात् अग्नि के उत्तर दिशा में पूर्वाग्र कुशाओं के दो
आसन पर बिछायें) वामहस्त में यज्ञीय अग्नि से बना हुआ

कुशकण्डिका

चमस पात्र रखकर उसमें दक्षिणहस्त से उद्धृतपात्र से जल को भरें ॥ जल भरने का मंत्र -

ॐ तत्त्वा यामि ब्रह्मणु ब्रन्दमानुस्तदा शास्तु यजमानो
हुविर्भिः । अहैङ्कारो ब्रह्मणुह बुद्धुरुशः सु मा नुऽआयुः
प्रमोषीः ॥ (१८/४९)

वामहस्त से दक्षिणहस्त में ग्रहण करें और चमस पात्र को पहले पश्चिम आसन पर रखकर आलभन करने के बाद पूर्व आसन पर स्थापित करें ।

“परिस्तीर्य” अर्थात् एक मुष्टि पूर्वाग्र बारह बर्हि लेकर ईशानादि से अग्नि के चारों तरफ़ (रक्त रंग की मेखला के उपर प्रत्येक दिशा में तीन-तीन दर्भ रखें क्रम उत्तर दिशा और दक्षिण दिशा में दर्भ का मूल पश्चिम में रहें अग्र पूर्व में रहें ऐसा रखना हैं और पूर्व पश्चिम में वैसे ही तीन-तीन दर्भ का मूल दक्षिण और अग्र उत्तर में रहे ऐसा परिस्तरण रखें)

इति ब्रह्मानुज्ञातः अग्नेरुत्तरतः प्रागग्रं कौशं पूर्वापरमासनद्वयं
प्रकल्प्य वारणं सव्यहस्ते कृत्वा दक्षिणहस्तोद्धृतपात्रोदकेन
पूरयित्वा पश्चिमासने निधाय आलभ्य ब्रह्मणोमुखमवलोकयन्
पूर्वासने उत्तरतोऽग्नेः स्थापनम् ॥

ईशान्यादिपूर्वाग्नेस्त्रिभिस्त्रिभिर्दभैः द्वितीय मेखलायां
पश्चिमयोनिरन्ध्रेण अग्नेः परिस्तरणम् । तच्च प्रागुदग्नैर्दक्षिणतः

कुशकण्डिका

प्रागग्रैः प्रत्यगुदगग्रैः उत्तरतः प्रागग्रैः ॥ अग्नेरुत्तरतः पश्चाद्वा
अर्थवत्पात्रासादनम् - अर्थात् जितनी सामग्री हैं उसीके
अनुसार कुण्ड के उत्तर भाग में अपनी अनुकूलता को देखकर
पात्रासादन करें ॥

क्रम - १. तीन दर्भ पहले रखें २. दो दर्भ रखें ३. प्रोक्षीणी
पात्र ४. आज्यं ५. आज्यस्थाली ६. चरुस्थाली ७.

त्रीप्रक्षालिता तण्डुला (तीन बार प्रक्षालित चावल) ८.

सम्मार्जनकुशाः पांच ९. उपयमनकुशाः सप्त १०. समीधस्तिस्त्रः
तीन समीध ११. सुवः शुचि १२. सुक् सर्वो १३. पूर्णपात्रं
(चावल रखा हुआ पात्र) १४. दक्षिणापात्र (वरोवा) १५.

अन्य उपकल्पित अर्कादिसमिधा सहित तील आदि हवनीय
द्रव्य को रखकर पवित्र निर्माण करें ॥

पवित्रछेदना दर्भस्त्रयः ॥

साग्रे अनन्तर्गर्भे पवित्रे द्वे ॥

प्रोक्षणीपात्रम् ॥ आज्यस्थाली ॥ चरुस्थाली ॥

सम्मार्गकुशाः पञ्च ॥ उपयमनकुशाः सप्त ॥ समीधस्तिस्त्रः ॥

सुवः ॥ आज्यम् ॥ त्रिः प्रक्षालितास्तण्डुलाः ॥ पूर्णपात्रम् ॥

दक्षिणावरो वा यथाशक्तिहिरण्यादिद्रव्यम् ॥

अन्यान्युपकल्पनीयानि अर्कादिसमिधः तिलादिहवनीयद्रव्याणि
वसोरद्वारार्थं सुक् ॥

॥ इति पात्रासादनम् ॥

पवित्रे कृत्वा -

द्वयोः पवित्रयोरुपरि पवित्रत्रयं निधाय द्वयोर्मूलेन द्वौ कुशौ
प्रदक्षिणीकृत्य त्रयाणां मूलाग्राणि एकीकृत्य अनामिकाङ्गुष्ठेन
द्वयोरेगं छेदयेत् द्वे ग्राह्ये त्रीण्युत्तरतः क्षिपेत् ॥

दो दर्भ के उपर तीन दर्भ रखकर फिर दो दर्भ के मूल को
और उपर के भाग को प्रदक्षिणा लगाकर बायें हाथ से सभी
को एकसाथ धारण कर अनामिका और अङ्गुष्ठ से दो दर्भ का
छेदन करके दो दर्भों को ग्रहण करना हैं और तीन दर्भ को
कुण्ड से दूर उत्तर तरफ त्याग करना ॥

प्रणीतोत्तरतः प्रोक्षणीपात्रं निधाय तत्र पात्रान्तरेण प्रणीतोदकं
प्रपूर्य पवित्राभ्यामुत्पूय पवित्रे पोक्षणीषु निधाय दक्षिणेन हस्तेन
प्रोक्षणीपात्रमुत्थाप्य पाणौ कृत्वा दक्षिणहस्तमुत्तानं कृत्वा
प्रोक्षीणी का जल प्रणीतापात्र में रखें और अन्य पात्र में से
चार (४) आचमनी जल रखें प्रोक्षीणी पात्र में रखें हुए दर्भ
को दोनों तरफ से पकड़कर प्रणीता का जल को उछाले और
फिर वामहस्त में लेकर प्रणीतापात्र में जल रखें फिर
प्रोक्षीणीपात्र को जहा थी वहा रखें ॥

मध्यमानामिकाङ्गुल्योः मध्यमपर्वाभ्यामपामुदिङ्ननम् ॥
ताभिस्तासाम्पोक्षणम् ॥ आज्यस्थाल्याः प्रोक्षणम् ॥

कुशकण्डिका

चरुस्थाल्यः प्रोक्षणम् । सम्मार्गकुशानां प्रोक्षणम् ॥

उपयमनकुशानां प्रोक्षणम् ॥ समिधा प्रोक्षणम् ॥ स्त्रुवस्य

प्रोक्षणम् ॥ आज्यस्य प्रोक्षणम् ॥ तण्डुलानां प्रोक्षणम् ॥

पूर्णपात्रस्य प्रोक्षणम् ॥ अन्येषामुपकल्पनीयहवनीयद्रव्याणां

प्रोक्षणम् ॥ असश्वरे प्रोक्षणीपात्रं निधान ॥

प्रणीता में से मध्यमा और अनामिका अङ्गुली के मध्यभाग से

जल लेकर प्रोक्षणीपात्र का प्रोक्षण करना और घृतपात्र

चरुपात्र, समिधा इन सभी के चारों और प्रोक्षण करना पश्चात्

कुण्ड के बिलकुल समीप में जहा कोइ आने जानेवाला न हो

वहा उत्तर में प्रोक्षणीपात्र रखना ॥

आज्यस्थाल्याम् आज्यनिर्वापः - धी के पात्र में से

आज्यस्थाली (तपेली) में धी भरना ॥

चरुस्थाल्यां प्रणीतोदकमासिच्य तत्र त्रिः प्रक्षालिताँस्तण्डुलान्

प्रक्षिप्य - चरुस्थाली अर्थात् चावल पकाने की तपेली में यह

चावल को तीन बार धोकर प्रणीता का जल लेकर प्रोक्षण

करना ॥

दक्षिणतो ब्रह्मणा आज्याधिश्रयणं मध्ये यजमानेन चरोराधिश्रयणं

युगपत् - अग्नि के दक्षिण दिशा में धी (घृत) को गरम करने

के लिए रखना और अग्नि के बीच में चावल पकाने को

रखना ॥

कुशकण्डिका

ज्वलतादर्भोल्मुकेन उभयोः ऐशानीमारभ्य ऐशानीपर्यन्तं
पर्यग्निकरणम् इतरथावृत्तिः -

बहार से एक तिनका लेकर अग्नि की ज्वाला में से जलाकर अग्नि की प्रदक्षिणा करके वापीस अग्नि में रख देना ।

अर्धशृते चरौ स्तुवस्य प्रतपनम् दक्षिण हस्तेन स्तुवमादाय
प्राश्वमधोमुखमग्नौ तापयित्वा सव्ये पाणौ कृत्वा दक्षिणेन
सम्मार्गाग्नैर्मूलतोऽग्रपर्यन्तं सम्मृज्य मूलैरग्रमारभ्य
अघस्तान्मूलपर्यन्तं सम्मृज्य प्रणीतोदकेनाभ्युक्ष्य पुनः
पूर्ववत्प्रतप्य दक्षिणतो निदध्यात् -

जब चावल आधा पक जायें तब सर्वा को अग्नि में तपाकर सम्मार्गकुशा के अग्रभाग से अग्र भाग में तथा मूल भाग में यानी पीछे के भाग में साफ़ करके प्रणीतापात्र का जल सर्वा के उपर प्रोक्षण करें और बाद में तपाकर मूल स्थान पर रखें ऐसा ही शुचि को तपाकर प्रणीता के जल से साफ़ करके बाद में तपाकर मूल स्थान पर रख दें ।

सम्मार्गकुशानग्नौ प्रास्य आज्योद्वासनम् -

अग्नेः सकाशादाज्यं गृहीत्वा चरोः पूर्वेणोत्तरतो नीत्वा
अग्रेरुत्तरतः प्रोक्षण्याः पश्चिमे निधाय चरुमुत्थाप्य पूर्वेणोत्तरतः
आज्यस्य पश्चिमतो नीत्वा आज्यस्योत्तरतः निधाय आज्यमग्नेः
पश्चादानीय स्थापयेत् । चरुं च आज्यस्य पूर्वेण प्रदक्षिणमानीय

कुशकण्डिका

उत्तरत आसादयेत् । पवित्राभ्याम् आज्योत्पवनम् । अवेक्षणम् ।
अपद्रव्यनिरसनम् ।

ताभ्यामेवाज्यलिप्ताभ्यां पवित्राभ्यां प्रोक्षण्याः प्रत्युत्पवनम् ।

पवित्रे प्रोक्षण्यां निधाय ।

अग्नि के उपर से आज्यपात्र लेकर वायव्यकोण में रखना
चावल पक गया हो तो अग्नि में से बहार रखना । दोनो हाथों
से दर्भ को पकड़ के बीच वाले दर्भ के भाग से धी के अन्दर
गोल-गोल घुमाना हैं और इसमें से किञ्चित कुछ तीनका
विगरे दिखाई दे तो यह दर्भ (पवित्रा) के मध्यभाग से
निकाल दें और पवित्रा को प्रोक्षीणीपात्र में डुबायें ।

दक्षिणहस्तेन उपयमनकुशानादाय सव्ये गृहीत्वा त्रिस्तः समिधः
तिष्ठन्नग्रावाधाय दक्षिणचुलुकगृहीतेन सपवित्रेण प्रोक्षण्युदकेन
अग्नेः

उपयमन संज्ञक सात कुशाओं को बायें हाथ में ले खडे होकर
दाहिने हाथ में घृत मिश्रित तीन समिधाओं को लेकर
प्रजापति को मन में ध्यान कर अग्नि में छोड़े ।

तिष्ठन् समिधोऽभ्याधाय -

ईशानकोणादारभ्य ईशानपर्यन्तं प्रदक्षिणवत्पर्युक्षणम्
इतरथावृत्तिः । पवित्रे प्रणीतासु निधाय अग्नेः प्रदीपिकरणम् ।

कुशकण्डिका

ईशान कोण से ईशान कोण तक अग्नि का प्रदक्षिण क्रम से पर्युक्षण करें । पुनः अप्रदक्षिण क्रम से ईशान कोण पर्यन्त अपने दाहिने हाथ को घुमा दे इसीको इतरथावृति कहते हैं ।

अथवा

दक्षिणहस्त में पवित्रा (दर्भ) को रखकर प्रोक्षीणी में बचे हुए जल से ईशान कोण से आरंभ करके प्रदक्षिणा के क्रम में करके फिर वापस वहा से ही आ कर पवित्रा (दर्भ) को प्रणीतापात्र में रखें ।

ततः स्थानोपविष्टः दक्षिणं जान्वाच्य कुशैर्ब्रह्मणाऽन्वारब्धः
उपयमनकुशसहितं प्रसारिताङ्गुलिहस्तं हृदि निधाय
समिद्धतमेऽग्नौ मनसा प्रजापतिं ध्यायन्प्रणवपूर्वकं तूष्णीं रुवेण
प्राञ्चमूर्ध्वमृजुं सन्ततमाज्येन अग्नेरुत्तरप्रदेशे पूर्वाधारमाधारयति -
दायें पैर को उल्टा करके ब्रह्माजी के समीप रहकर
आधारावाज्य भाग की आहुति दें दक्षिण हस्त की मध्यमा
अनामिका और अङ्गुष्ठ से सर्वा को पकड़कर आहुति दें और
आहुति के अंत में प्रोक्षीणीपात्र में सर्वा में थोड़े बचे हुए धी
का त्याग दें ।

मनसा ॐ प्रजापतये (अत्र न स्वाहाकारः)

यजमान :- इदं प्रजापतये न मम ॥ प्रोक्षण्यां संस्त्रवप्रक्षेपः ॥
अग्नेर्दक्षिणप्रदेशे उत्तराधारमाधारयेत् -

ॐ इन्द्राय स्वाहा - इदमिन्द्राय न मम ॥

इत्येतौ पूर्वोत्तरावाघारौ हुत्वा अग्नेरुत्तरार्द्धपूर्वार्द्धे -

ॐ अग्नये स्वाहा - इदमग्नये न मम ॥

अग्नेर्दक्षिणार्द्धपूर्वार्द्धे -

ॐ सोमाय स्वाहा - इदं सोमाय न मम ॥

ततो यजमानो द्रव्यत्यागं कुर्यात् ॥

अग्निः -

ॐ अग्न्येनये सुपथारुये अुस्मान्विश्वानिदेवबुयुनानिविद्वान्
युयुद्धयुस्मञ्जुहुरुणमेनोभूयिष्ठान्तेनमऽउक्तिंविधेम ॥ (५/३६)

रुद्रादौ मृडनामानये नमः सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पाणि
समर्पयामि ॥ सप्तजिह्वाख्यं मुद्रां प्रदर्शय ।

प्रार्थना - अग्ने त्वमैश्वरं तेजः पावनं परमं हि तत् ।

तस्मात्वदीयहृत्पद्मे श्रीरुद्रं तर्पयाम्यहम् ॥

(ब्रह्मा -

ॐ ब्रह्मं यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्तुद्वि सीमुतः सुरुचो व्रेनऽआवहं ॥

स बुध्याऽउपुमाऽअस्य विष्ठाः सुतश्च योनिमसंतश्च विवेद ॥

(१३/३)

ॐ यथा चतुर्मुखो० ॥ ॐ भू० स्वः अग्नि ब्रह्माभ्यां नमः ।

यथा शक्ति पूजन ।

कुशकण्डिका

अनया पूज्या आग्नि ब्रह्माणौ प्रीयेताम् ॥)
 अग्नौ रुद्रध्यानम् ध्याये ह्यग्नौ महादेवं रुद्रं पञ्चमुखं शिवम् ।
 प्रतिवक्रं त्रिनेत्रं च दशहस्तं दशायुधम् ॥
 कमण्डल्लक्ष्मूत्राहिबाणशूलधरं हरम् ।
 दण्डं डमरुखद्वाङ्गमयहस्तं पिनाकिनम् ।
 अष्टसिद्धियुतं सौम्यं सर्वाभरणभूषितम् ।
 नीलग्रीवं शशाङ्कार्धशेखरं स्मितसुन्दरम् ॥
 शुभ्रस्फटिकसंकाशं नागयज्ञोपवीतिनम् ।
 गजचर्मपरीधानं व्याघ्रचर्मोत्तरीयकम् ॥
 वृषस्कन्धसमारूढमुमादेहार्धधारिणम् ।
 दुर्दान्तपिङ्गलजटाशिखमुद्योतकारिणम् ॥
 अमृतेनाप्नुतं हृष्टं दिव्यभोगसमाकुलम् ।
 दिग्देवतासमायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम् ।
 शाश्वतं सच्चिदानन्दं ध्रुवमक्षरमव्ययम् ।
 अजातममृतं नित्यं सर्वव्यापिनमीश्वरम् ॥
 एवं ध्यात्वा वह्यन्तर्गतं रुद्रं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः पूजयेत् ॥ तत
 आचार्यादयः सावधाना यजमानाभीष्टसिद्धिप्राप्त्यर्थं होमं कुर्यात् ।

जलमादाय -

वराहुतिः

इदमुपकल्पितं समिश्रतिलाज्यादिहवनीयद्रव्यं या या
यद्यमाणदेवता स्ताभ्यस्ताभ्यो मया परित्यक्तं न मम
यथादैवतमस्तु ॥

अथ वराहुतिः -

हरिं॒ ऊँगुणानां॒न्त्वा गुणपंति॒६ हवामहे प्रियाणां॒न्त्वा
प्रियपंति॒६ हवामहे निधीनान्त्वा॑ निधिपंति॒६ हवामहे ब्रसो मम
॥ आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् स्वाहा ॥

(२३/१९)

नवग्रहादिनांहोमः

१ अर्कः पलाशः खदिरो ह्यपामार्गश्च पिष्ठः ।
 औदुम्बर-शर्मीः दूर्वा कुशाश्च समिधो नव ॥
 अर्क - आकड़ो, पलाश - खाखरो, खदीर - खेर, अपामार्ग -
 अङ्गेड़ो, पिष्ठ - पीपलो, औदुम्बर - उमरड़ो,
 शर्मी - समड़ो, दूर्वा - धरो, कुश - दर्भ

॥ नवग्रहादिनांहोमः ॥

ग्रह देवता - (८/४/२) (२८/८/४) (१०८/२८/८)
 (१००८/१०८/२८)

ग्रह होम में कर्म के अनुसार पक्ष को ग्राह्य करें ।

सूर्य :-

ॐ आकृष्णेनु रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतमत्यश्च ।
 हिरुण्णयैन सविता रथेनादेवो यांति भुवनानि पश्यन् ॥
 (३३/४३)

जपाकुसुमसङ्काश काश्यपेयं महाद्युतिम् ।
 तमोरिं सर्वपापद्वं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥१॥
 ॐ सूर्याय नमः स्वाहा ॥

चन्द्र :-

ॐ इमन्देवा ऽअसपुत्र्कं सुवद्धम्महुते क्षुत्राय महुते औष्टुयाय
 महुते जानराज्यायेन्द्रं स्येन्द्रियाय । इममुमुष्ये पुत्रमु मुष्यै पुत्र

नवग्रहादिनांहोमः

मुस्यै ब्रिशऽ एष वौमी राजुसोमोऽस्माकम्ब्राह्म्मुणानुङ्गुं राजा
॥ (९/४०)

दधिशंखतुषारामं क्षीरोदार्णवसन्निमम् ।
नमामि शशिनं सोमं शम्भोर्मुकुटभूषणम् ॥२॥
ॐ सोमाय नमः स्वाहा ॥

मङ्गः :-

ॐ अुग्नि मर्मूर्द्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्याऽअयम् ।
अुपाङ्गं रेताङ्गं सि जिन्वति ॥ (३/१२)
धरणीगर्भसमूतं विद्यत्कान्तिसमप्रभम् ।
कुमारं शक्तिहस्तं च मङ्गः प्रणमाम्यहम् ॥३॥
ॐ भौमाय नमः स्वाहा ॥

बुधः :-

ॐ उद्धृध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहि त्वमिष्टापुर्ते सॄष्टु द्वामुयश्च ।
अुस्मिम् न्त्सुधस्त्थेऽअध्युत्तरस्मिम् न्विश्वे देवायजमानश्चसीदत ॥
(१५/५४)

प्रियङ्गुकलिकाशयामं रूपेणापतिमं बुधम् ।
सोम्यं सौम्यगुणोपेतं तं बुधं प्रणमाम्यहम् ॥४॥
ॐ बुधाय नमः स्वाहा ॥

गुरुः :-

नवग्रहादिनांहोमः

ॐ बृहस्पते० अतियदर्षी० अहा॒द्युमद्विभाति॑ कृतु॒मुञ्जनै॒षु ।
यद्वै॒दयच्छवे॒स० कृत प्रजातु॑ तदु॒स्मासु॑ द्विविणन्धे॒हिचु॒त्रम् ॥
(२६/३)

देवानाश्च कृषीणाश्च गुरुङ्काश्चनसन्निभम् ।
बुद्धिभूतं त्रिलोकेशं तन्नमामि बृहस्पतिम् ॥५॥

ॐ बृहस्पतये नमः स्वाहा ॥

शुक्र :-

ॐ अन्नात्परिस्तुतो रसु॒म्ब्रह्मणु॑ व्यु॒पिबत्क्षत्रम्पयु॒
सोमम्प्रुजापतिः॒॥ कृ॒तेन सुत्यमिन्द्रियं ब्रिपान॑६
शुक्रमन्धसु० इन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयो॒मृतुम्मधु॑ ॥ (१९/७५)
हिमकुंदमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम् ।

सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम् ॥६॥

ॐ शुक्राय नमः स्वाहा ॥

शनि :-

ॐ शनौ॒ दुवीरु॒भिष्ट्यु० आपौ॒ भवन्तु॒ पी॒तये॒ ॥ शं॒ष्ठीरु॒भिस्त्रवन्तु॒
नः॒ ॥ (३६/१२)

नीलाञ्जनसमाभासं रविपुत्रं यमाग्रजम् ।
छायामार्तण्डसम्भूतं तन्नमामि शनैश्चरम् ॥७॥

ॐ शनैश्चराय नमः स्वाहा ॥

राहु :-

नवग्रहादिनांहोमः

ॐ कया नश्चित्रऽ आभुवदूती सुदावृधुः सखा । कया शचिष्या
बृता ॥ (३६/४)

अर्धकायं महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम् ।
सिंहिकागर्भसंभूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम् ॥८॥

ॐ राहवे नमः स्वाहा ॥

केतु :-

ॐ कुतुङ्कुण्णवन्नं कुतवे पेशो मच्छाऽअपेशसे ॥
समुषद्विरजायथाः ॥ (२९/३७)

पलाशपुष्पसङ्काशं तारका ग्रहमस्तकम् ।
रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रणमाम्यहम् ॥९॥
ॐ केतवे नमः स्वाहा ॥

॥ अधिदेवता ॥ (४)

ॐ ईश्वराय नमः स्वाहा ॥१०॥ ॐ उमायै नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ स्कन्दाय नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ विष्णवे नमः स्वाहा ॥१३॥ ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥१६॥ ॐ कालाय नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ चित्रगुप्ताय नमः स्वाहा ॥१८॥

॥ प्रत्याधिदेव ॥ (४)

नवग्रहादिनांहोमः

ॐ अग्नये नमः स्वाहा ॥१९॥ ॐ अद्भ्यो नमः स्वाहा ॥२०॥
 ॐ पृथिव्यै नमः स्वाहा ॥२१॥ ॐ विष्णवे नमः स्वाहा ॥२२॥
 ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ॥२३॥ ॐ इन्द्राण्यै नमः स्वाहा ॥२४॥
 ॐ प्रजापतये नमः स्वाहा ॥२५॥
 ॐ सर्पेभ्यो नमः स्वाहा ॥२६॥ ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥२७॥

॥ पञ्चलोकपाल ॥ (२)

ॐ गणपतये नमः स्वाहा ॥२८॥ ॐ दुर्गायै नमः स्वाहा ॥२९॥
 ॐ वायवे नमः स्वाहा ॥३०॥
 ॐ आकाशाय नमः स्वाहा ॥३१॥ ॐ अश्विभ्यां नमः स्वाहा
 ॥३२॥
 ॐ क्षेत्रपालाय नमः स्वाहा ॥३३॥ ॐ वास्तोपतये नमः स्वाहा
 ॥३४॥

॥ दशदिक्पाल ॥ (२)

ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ॥३५॥ ॐ अग्नये नमः स्वाहा ॥३६॥
 ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥३७॥ ॐ निकृतये नमः स्वाहा
 ॥३८॥ ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥३९॥ ॐ वायवे नमः स्वाहा
 ॥४०॥ ॐ सोमाय नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥४२॥ ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥४३॥
 ॐ अनंताय नमः स्वाहा ॥४४॥

नवग्रहादिनांहोमः

ॐ महारुद्राय नमः स्वाहा ॥ (पक्ष अनुसार महारुद्र की आहुति दें ।)

(ग्रहमण्डल होम के बाद बचे हुए द्रव्य में से थोड़ा-थोड़ा द्रव्य एक पात्र में निकालकर स्विष्टकृत् के लिए रखें और आगे प्रधानहोम आचार्य की संमति लेकर करें ।)

देवीप्रधानहोमः

॥ अथ देवीप्रधानहोमः ॥

प्रधानदेवतायाः भगवत्याः श्री महाकाली महालक्ष्मी
 महासरस्वती त्रिगुणात्मिकायाः श्रीदुर्गादेव्याः प्रधान होमाय
 ब्राह्मणानुपवेश्यामाः श्रीदुर्गादेव्याः आवाहनार्थं यजमानस्याङ्गलौ
 गन्धाक्षतपुष्पाणि दत्त्वा भगवत्याः श्रीदुर्गादेव्याः पीठसमीपं तं
 नीत्वा पीठस्थितां भगवतीम् आवाहनार्थं प्रार्थयेत् ।
 (यजमान हाथ में गन्धाक्षतपुष्प लेकर, श्रीदुर्गा भगवती का
 प्रधानहोम करने हेतु, पीठ के समीप जाकर, देवी को होम
 स्थान पर पधारने के लिए प्रार्थना पूर्वक आवाहन करें ।)
 तद्यथा ।

पूजास्थानात्समागल्छ होमस्थानं महेश्वरि ।
 यावद्धोमं करिष्यामि तावदग्नौ स्थिरा भव ॥

देवेशि भक्तिसुलभे परिवारसमन्विते ।

यावद्धोमं करिष्यामि तावदत्र स्थिरा भव ॥

इति सम्प्रार्थ्य तस्मिन्नङ्गलौ भगवतीं श्रीदुर्गादेवीं समागतां
 मनसा विचिन्त्य यजमानः कुण्डसमीपमागत्य कुण्डे
 पुष्पाङ्गलिप्रक्षेपण तत्र भगवत्याः श्रीदुर्गादेव्या आगमनं
 विभाव्य ॥

देवीप्रधानहोमः

(निम्न लिखित श्लोक के पूर्ण होने पर यजमान जो पुष्प देवी के चरणों में रखे हैं वो पुष्प लेकर कुण्ड के समीप पश्चिम दिशा में आकर प्रथम मेखला पर यह पुष्प रख दें और इसके उपर मिट्टी (कोड़ीयु) के पात्र आच्छादित करें ।)

आवाहनादिदशमुद्राः प्रदर्शयेत् ॥

१. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ आवाहिता भव।

२. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ संस्थापिताभव।

३. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ सन्निहिता भव।

४. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ सन्निरुद्धा भव।

५. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ -

संमुखीकृता भव ।

६. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ -

षडंगेन सकलीकृता भव । (ऐं हृदयाय नमः । हीं शीरसे

स्वाहा । क्लीं शिखायै वौषट् । चामुण्डायै कवचाय हुं ।

विच्चे नेत्रत्रयाय वौषट् । ऐं हीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे अस्त्राय

फट् ।)

७. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ -

अवगुणिता भव ।

८. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ -

अमृतीकृता भव ।

देवीप्रधानहोमः

९. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ -

परमोकृता भव ।

१०. भो भगवति श्रीदुर्गादेवि त्वम् अस्मिन् अग्नौ -

प्रार्थीता भव ।

इति मुद्राः प्रदर्श्य । योनी मुद्रया प्रणमेत् ।

अथ मानसोप्चार पूजनम् -

लं पृथ्वीतत्वात्मिकायै श्री दुर्गादेव्यै पृथ्वीतत्वात्मकं गन्धं
परिकल्पयामि ।

हं आकाशतत्वात्मिकायै श्रीदुर्गादेव्यै आकाशात्मकं पुष्पं
परिकल्पयामि ।

यं वायवात्मिकायै श्रीदुर्गादेव्यै वायुतत्वात्मकं धूपं परिकल्पयामि
।

रं वह्नितत्वात्मिकायै श्रीदुर्गादेव्यै वह्नितत्वात्मकं दीपं
परिकल्पयामि ।

अं अमृततत्वात्मिकायै श्रीदुर्गादेव्यै अमृततत्वात्मकं नैवेद्यं
परिकल्पयामि ।

सं सर्वतत्वात्मिकायै श्रीदुर्गादेव्यै ताम्बुलादि सर्वोपचारान्
परिकल्पयामि ।

संकल्प : अनेन मानसोप्चार पूजनेन वह्नि स्थित त्रिगुणात्मिका
श्रीदुर्गादेवता प्रीयतां न मम ॥

देवीप्रधानहोमः

ततः श्रीदुर्गा सप्तशतीपाठः प्रत्येक मंत्रान्ते
 तीलघृताक्तपायसद्रव्येण होमं कुर्यात् ॥
 होमानन्तरं यजमानः स्वकीयाङ्गलौ पुनः पुष्पाण्यादाय
 कुण्डसमीपमागत्य कुण्डस्थितां भगवतीं श्रीदुर्गादिवीं प्रार्थयेत् ।
 (होम के पश्चात् यजमान अङ्गली में पुष्प लेकर कुण्ड में
 स्थित श्रीदुर्गादिवी की प्रार्थना करें ।)

अग्ने त्वमैश्वरं तेजः पावनं परमं हि तत् ।

तस्मात्वदोयहृत्पद्मे श्रीदुर्गातर्पयाम्याहम् ॥

दुर्गस्मृतां ॥

तद्यथा । होमस्थानात्समागच्छ पूजास्थानं महेश्वरि । यावत्पूजां
 करिष्यामि तावत्पीठे स्थिरा भव ॥ इति सम्प्रार्थ्य तस्मिन्नङ्गलौ
 भगवतीं श्रीदुर्गादिवीं आगतां विभाव्य पीठसमीपमागत्य मूर्तीं
 पुष्पाङ्गलिं दत्वा पुनः पूर्ववत् आवाहनादिमुद्राः प्रदर्शयेत् ॥
 (श्रीभगवतीदुर्गादिवी को होम स्थान पर से लेकर पीठ स्थान
 की मूर्ति को पुष्पाङ्गली प्रदान करके पूर्ववत् आवाहनादि
 दशमुद्रा प्रदर्शीत करें ।)

एवं प्रत्यहं प्रधान होमस्थारंभे भगवत्याः श्रीदुर्गादेव्याः अग्नौ
 आवाहनं होमसमाप्तौ पुनः विसर्जनश्च कृत्वा पीठे
 आवाहनादिमुद्राप्रदर्शनपूर्वकं स्थापनं कार्यम् ॥

देवीप्रधानहोमः

ततः 'सावर्णिः सूर्यतनयो० इत्यारभ्य सावर्णिर्भवितामनुः'
इत्यन्तंप्रतिमन्त्रं हवनीयमन्त्रेणजुहुयात ॥

॥ इति होमः ॥

(अथ दशांश तर्पण मार्जन विधिः सहस्रचण्डी में करें ।)

पात्रस्थ जले जप देवतां गन्ध पुष्पादिना सम्पूज्य होमदशांशेन
सतीर्थाम्बुदुग्ध मिश्रजलेन मूलजपान्ते ॐ साङ्गं सपरिवारं
अमुकदेवतां तर्पयामि इत्युक्ता तर्पणं कुर्यात् ततस्तर्पण दशांशेन
मूलजपान्ते आत्मानमभिषिञ्चामि नमः । इति तर्पण सिञ्चिता
तिरिक्त शुद्धजलेन यजमान मूर्धनि पृथिव्यां वा मार्जनं कुर्यात्
।)

॥ अथ होमदशांशेन तर्पणप्रयोगस्तर्पणदशांशेन मार्जनप्रयोगश्च ॥

सर्वे ब्राह्मणाः पङ्क्षयाकारेणोपविश्य

(सर्व ब्राह्मणो पङ्क्षिबद्ध आसन ग्रहण करें ।)

आचमनं प्राणानायम्य कृत्वा देशकालौ सङ्कीर्त्य अस्माकं
यजमानेन जलमादाय (ब्राह्मणद्वारा) कृतस्य प्रधानसंकल्पोक्त
कर्मणः साङ्गतासिद्धयर्थम् जप दशांशेन कृतस्य होम
दशांशेन तर्पणम् करिष्ये ।

अमुक कर्मणः साङ्गतासिद्धयर्थम् अस्माकं जप दशांशेन कृतस्य
होम कर्मणश्च परिपूर्णतार्थं तददशांशेन तर्पणं करिष्ये ।

देवीप्रधानहोमः

एवं सङ्कल्पं कृत्वा स्वस्वपात्रे शुद्धं जलं पूरयित्वा तत्र भगवत्याः । श्रीदुर्गादेव्याः पूजायत्रं विभाव्य गन्धाक्षतपुष्पाण्यादाय मूलमन्त्रमुच्चार्य । अस्मिञ्जले “यत्रस्वरूपिण्यै भगवत्यै श्रीदुर्गादेव्यै नमः” भगवतीं श्रीदुर्गादेवीं सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पैः पूजयामि । इति सम्पूज्य । मूल प्रति जप भगवतीं श्रीदुर्गादेवीं तर्पयामि इति देवतीर्थेन तर्पयेत् ॥

एवं होमदशांशेन तर्पणं कृत्वा । हस्ते जलं गृहीत्वा । अस्माभिः कृतेन होमदशांशेन तर्पणेनानेन भगवती श्रीदुर्गादेवी प्रीयतां न मम ।

ततस्तर्पणानन्तरं तस्मात् भगवतीं श्रीदुर्गादेवीं स्वहृदि विसृज्य तर्पणजलं विसृजेयुः । ततो मार्जनम् ॥

सर्वे ब्राह्मणा आचमनं प्राणानायम्य कृत्वा । हस्ते जलं गृहीत्वा सङ्कल्पं कुर्युः । देशकालौ सङ्कीर्त्य । अस्माकं यजमानेन ब्राह्मण द्वारा कृतस्य अमुक कर्मणः साङ्गतासिद्धयर्थं प्रारब्धस्य अमुक कर्मणः साङ्गतासिद्धयर्थं च तर्पणदशांशेन श्रीदुर्गादेव्या मूल जप मार्जनं करिष्या महे ॥

एवं सङ्कल्प विधाय पात्रे शुद्धं जलं पूरयित्वा हृदि गन्धाक्षतपुष्पैः श्री दुर्गादेव्याः अमुक प्रति जप भगवतीं श्रीदुर्गादेवी (मार्जयामि) अभिषिञ्चामि ।

वास्तुमण्डलदेवतानांहोमः

इति पठन्तः स्वाशीरसि अभिषेकं कुर्युः ॥

तर्पणानन्तरं हस्ते जलं गृहीत्वा ।

अस्माभिः कृतेनानेन मार्जनेन भगवती श्रीदुर्गादिवी प्रीयतां न
मम ।

इति जलं भगवत्यै श्रीदुर्गादिव्यै निवेद्य ततो देवीं विसृज्य तञ्जलं
शुद्धदेशे विसृजेयुः ॥ इति होमदशांशेनतर्पणप्रयोग-
स्तर्पणदशांशेनमार्जनप्रयोगश्च ॥

॥ अथ वास्तुमण्डलदेवतानां होमः ॥

ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ अर्यमणे नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ विवस्वते नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ मित्राय नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ पृथ्वीधराय नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ सावित्राय नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ सवित्रे नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ विबुधाधिपाय नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ जयाय नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ राजयक्ष्मणे नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ रुद्राय नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ अङ्गो नमः स्वाहा ॥१२॥

वास्तुमण्डलदेवतानांहोमः

ॐ आपवत्साय नमः स्वाहा ॥१३॥
 ॐ शिखिने नमः स्वाहा ॥१४॥
 ॐ पर्जन्याय नमः स्वाहा ॥१५॥
 ॐ जयन्ताय नमः स्वाहा ॥१६॥
 ॐ कुलिशायुधाय नमः स्वाहा ॥१७॥
 ॐ सूर्याय नमः स्वाहा ॥१८॥
 ॐ सत्याय नमः स्वाहा ॥१९॥
 ॐ भृशाय नमः स्वाहा ॥२०॥
 ॐ आकाशाय नमः स्वाहा ॥२१॥
 ॐ वायवे नमः स्वाहा ॥२२॥
 ॐ पूष्णे नमः स्वाहा ॥२३॥
 ॐ वितथाय नमः स्वाहा ॥२४॥
 ॐ गृहक्षताय नमः स्वाहा ॥२५॥
 ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥२६॥
 ॐ गंधर्वाय नमः स्वाहा ॥२७॥
 ॐ भृङ्गराजाय नमः स्वाहा ॥२८॥
 ॐ मृगाय नमः स्वाहा ॥२९॥
 ॐ पितृभ्यो नमः स्वाहा ॥३०॥
 ॐ दौवारिकाय नमः स्वाहा ॥३१॥
 ॐ सुग्रीवाय नमः स्वाहा ॥३२॥

वास्तुमण्डलदेवतानांहोमः

ॐ पुष्पदंताय नमः स्वाहा ॥३३॥
 ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥३४॥
 ॐ असुराय नमः स्वाहा ॥३५॥
 ॐ शोषाय नमः स्वाहा ॥३६॥
 ॐ पापाय नमः स्वाहा ॥३७॥
 ॐ रोगाय नमः स्वाहा ॥३८॥
 ॐ अहये नमः स्वाहा ॥३९॥
 ॐ मुख्याय नमः स्वाहा ॥४०॥
 ॐ भलाटाय नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ सोमाय नमः स्वाहा ॥४२॥
 ॐ सर्पाय नमः स्वाहा ॥४३॥
 ॐ अदित्यै नमः स्वाहा ॥४४॥
 ॐ दित्यै नमः स्वाहा ॥४५॥
 ॐ चरक्यै नमः स्वाहा ॥४६॥
 ॐ विदार्यै नमः स्वाहा ॥४७॥
 ॐ पूतनायै नमः स्वाहा ॥४८॥
 ॐ पापराक्षस्यै नमः स्वाहा ॥४९॥
 ॐ स्कन्दाय नमः स्वाहा ॥५०॥
 ॐ अर्यमणे नमः स्वाहा ॥५१॥
 ॐ जृम्भकाय नमः स्वाहा ॥५२॥

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतानांहोमः

ॐ पिलिपिच्छाय नमः स्वाहा ॥५३॥

ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ॥५४॥

ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ॥५५॥

ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥५६॥

ॐ निर्ऋतये नमः स्वाहा ॥५७॥

ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥५८॥

ॐ वायवे नमः स्वाहा ॥५९॥

ॐ सोमाय नमः स्वाहा ॥६०॥

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥६१॥

ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥६२॥

ॐ अनन्ताय नमः स्वाहा ॥६३॥

॥ इति वास्तुमण्डलदेवतानां होमः ॥

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतानांहोमः

ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ सोमाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ निर्ऋतये नमः स्वाहा ॥७॥

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतानांहोमः

- ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥८॥
- ॐ वायवे नमः स्वाहा ॥९॥
- ॐ अष्टवसुभ्यो नमः स्वाहा ॥१०॥
- ॐ एकादशरुद्रेभ्यो नमः स्वाहा ॥११॥
- ॐ द्वादशादित्येभ्यो नमः स्वाहा ॥१२॥
- ॐ अश्विभ्यां नमः स्वाहा ॥१३॥
- ॐ सपैत्तृकविश्वेभ्योदेवेभ्यो नमः स्वाहा ॥१४॥
- ॐ सप्तयक्षेभ्यो नमः स्वाहा ॥१५॥
- ॐ भूतनागेभ्यो नमः स्वाहा ॥१६॥
- ॐ गन्धर्वाप्सरोभ्यो नमः स्वाहा ॥१७॥
- ॐ स्कन्दाय नमः स्वाहा ॥१८॥
- ॐ नन्दिने नमः स्वाहा ॥१९॥
- ॐ शूलमहाकालाभ्यां नमः स्वाहा ॥२०॥
- ॐ दक्षादिसप्तगणेभ्यो नमः स्वाहा ॥२१॥
- ॐ दुगायै नमः स्वाहा ॥२२॥
- ॐ विष्णवे नमः स्वाहा ॥२३॥
- ॐ स्वधायै नमः स्वाहा ॥२४॥
- ॐ मृत्युरोगाभ्यां नमः स्वाहा ॥२५॥
- ॐ गणपतये नमः स्वाहा ॥२६॥
- ॐ अद्भ्यो नमः स्वाहा ॥२७॥

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतानांहोमः

- ॐ मरुद्धयो नमः स्वाहा ॥२८॥
- ॐ पृथिव्यै नमः स्वाहा ॥२९॥
- ॐ गङ्गादिनदीभ्यो नमः स्वाहा ॥३०॥
- ॐ सप्तसागरेभ्यो नमः स्वाहा ॥३१॥
- ॐ मेरवे नमः स्वाहा ॥३२॥
- ॐ गदायै नमः स्वाहा ॥३३॥
- ॐ त्रिशूलाय नमः स्वाहा ॥३४॥
- ॐ वज्राय नमः स्वाहा ॥३५॥
- ॐ शक्तये नमः स्वाहा ॥३६॥
- ॐ दण्डाय नमः स्वाहा ॥३७॥
- ॐ खड्गाय नमः स्वाहा ॥३८॥
- ॐ पाशाय नमः स्वाहा ॥३९॥
- ॐ अङ्कुशाय नमः स्वाहा ॥४०॥
- ॐ गौतमाय नमः स्वाहा ॥४१॥
- ॐ भरद्वाजाय नमः स्वाहा ॥४२॥
- ॐ विश्वामित्राय नमः स्वाहा ॥४३॥
- ॐ कश्यपाय नमः स्वाहा ॥४४॥
- ॐ जमदग्नये नमः स्वाहा ॥४५॥
- ॐ वसिष्ठाय नमः स्वाहा ॥४६॥
- ॐ अत्रये नमः स्वाहा ॥४७॥

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतानांहोमः

ॐ अरुन्धत्यै नमः स्वाहा ॥४८॥

ॐ ऐन्ध्रै नमः स्वाहा ॥४९॥

ॐ कौमार्यै नमः स्वाहा ॥५०॥

ॐ ब्राह्म्यै नमः स्वाहा ॥५१॥

ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ॥५२॥

ॐ चामुण्डायै नमः स्वाहा ॥५३॥

ॐ वैष्णव्यै नमः स्वाहा ॥५४॥

ॐ माहेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥५५॥

ॐ वैनायक्यै नमः स्वाहा ॥५६॥

प्रतिष्ठा सर्वदेवानाम् मित्रावरुण निर्मिता ।

प्रतिष्ठान्ते करोम्यत्र मण्डले दैवतैः सह ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः सुप्रतिष्ठाताः
वरदाः भवत ॥ सुप्रतिष्ठापनार्थे इमे चंदन पुष्पं सम० ॥

प्रार्थना - ॐ ब्रह्मं यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्ताद्वि सीमुतः सुरुचो
ब्रुनऽआवह ॥ स बुद्ध्याऽउपुमाऽअस्य ब्रिष्टाः सुतश्च
योनिमसंतश्च ब्रिवः ॥ (१३/३) ॐ भूर्भुवः स्वः

ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः ॥ यथा लाभोप्यार पूजन
जलमादाय - अनया पूजया

ब्रह्माद्यावाहितसर्वतोभद्रमण्डलदेवताः प्रीयन्तां न मम ॥

प्रधानदेवीपीठदेवताहोमः

~ प्रधानदेवीपीठदेवताहोमः ~

ॐ पं पूर्वपीठाय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ पं पूर्णपीठाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ कं कामपीठाय नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ उं उड्यानपीठाय नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ मां मातृपीठाय नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ जं जालंधरपीठाय नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ कं कोल्हापुरोपपीठाय नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ पूं पूर्णगिरिपीठाय नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ सौं सौहारोपपीठाय नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ कं कोल्हागिरिपीठाय नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ कं कामरूपपीठाय नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ गुरवे नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ परमगुरवे नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ परमेष्ठिगुरवे नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ गुरुपंक्तये नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ मातापितृभ्यां नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ उपमन्युनारदसनकव्यासादिभ्यो नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ गं गणपतये नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ दुं दुर्गायै नमः स्वाहा ॥१९॥

प्रधानदेवीपीठदेवताहोमः

ॐ सं सरस्वत्यै नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ क्षेत्रपालाय नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ मं मण्डूकाय नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ कां कालाग्निरुद्राय नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ मूं मूलप्रकृत्यै नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ आं आधारशक्त्यै नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ कूं कर्माय नमः स्वाहा ॥२६॥

ॐ अं अनन्ताय नमः स्वाहा ॥२७॥

ॐ वं वराहाय नमः स्वाहा ॥२८॥

ॐ पं पृथिव्यै नमः स्वाहा ॥२९॥

ॐ सुं सुधार्णवाय नमः स्वाहा ॥३०॥

ॐ रं रत्नद्वीपाय नमः स्वाहा ॥३१॥

ॐ नं नंदनोद्यानाय नमः स्वाहा ॥३२॥

ॐ कं कल्पतरुवाटिकायै नमः स्वाहा ॥३३॥

ॐ कं करुणावारिपरिधये नमः स्वाहा ॥३४॥

ॐ मं मणिमंडपाय नमः स्वाहा ॥३५॥

ॐ मं मणिवेदिकायै नमः स्वाहा ॥३६॥

ॐ श्वें श्वेतच्छ्रुत्राय नमः स्वाहा ॥३७॥

ॐ रं रत्नसिंहासनाय नमः स्वाहा ॥३८॥

ॐ धं धर्माय नमः स्वाहा ॥३९॥

प्रधानदेवीपीठदेवताहोमः

ॐ ज्ञां ज्ञानाय नमः स्वाहा ॥४०॥
 ॐ वैं वैराग्याय नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ एुं एश्वर्याय नमः स्वाहा ॥४२॥
 ॐ अं अधर्माय नमः स्वाहा ॥४३॥
 ॐ अं अज्ञानाय नमः स्वाहा ॥४४॥
 ॐ अं अवैराग्याय नमः स्वाहा ॥४५॥
 ॐ अं अनैश्वर्याय नमः स्वाहा ॥४६॥
 ॐ अं अनंताय नमः स्वाहा ॥४७॥
 ॐ पं पद्माय नमः स्वाहा ॥४८॥
 ॐ आं आनंदकन्दाय नमः स्वाहा ॥४९॥
 ॐ सं संविन्नालाय नमः स्वाहा ॥५०॥
 ॐ विं विश्वमयपद्माय नमः स्वाहा ॥५१॥
 ॐ प्रं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः स्वाहा ॥५२॥
 ॐ विं विकारमय केसरेभ्यो नमः स्वाहा ॥५३॥
 ॐ पं पंचाशद् वर्णबीजाद्ब्र कर्णिकायै नमः स्वाहा ॥५४॥
 ॐ सूं सूर्यमण्डलाय नमः स्वाहा ॥५५॥
 ॐ चं चन्द्रमण्डलाय नमः स्वाहा ॥ ६॥
 ॐ वं वह्निमण्डलाय नमः स्वाहा ॥५७॥
 ॐ सं सत्त्वाय नमः स्वाहा ॥५८॥
 ॐ रं रजसे नमः स्वाहा ॥५९॥

प्रधानदेवीपीठदेवताहोमः

ॐ तं तमसे नमः स्वाहा ॥६०॥

ॐ आं आत्मने नमः स्वाहा ॥६१॥

ॐ अं अंतरात्मने नमः स्वाहा ॥६२॥

ॐ पं परमात्मने नमः स्वाहा ॥६३॥

ॐ ज्ञां ज्ञानात्मने नमः स्वाहा ॥६४॥

ॐ मां मायातत्त्वाय नमः स्वाहा ॥६५॥

ॐ कं कलातत्त्वाय नमः स्वाहा ॥६६॥

ॐ विं विद्यातत्त्वाय नमः स्वाहा ॥६७॥

ॐ पं परतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥६८॥

ॐ नन्दायै नमः स्वाहा ॥६९॥

ॐ भगवत्यै नमः स्वाहा ॥७०॥

ॐ रक्तदन्तिकायै नमः स्वाहा ॥७१॥

ॐ शाकम्भर्यै नमः स्वाहा ॥७२॥

ॐ दुर्गायै नमः स्वाहा ॥७३॥

ॐ भीमायै नमः स्वाहा ॥७४॥

ॐ कालिकायै नमः स्वाहा ॥७५॥

ॐ भ्रामर्यै नमः स्वाहा ॥७६॥

ॐ शिवदूत्यै नमः स्वाहा ॥७७॥

ह्रीं सर्वशक्ति कमलासनाय सर्वात्मसंसर्ग योगपीठात्मने नमः ॥

॥ इति प्रधानदेवीपीठदेवताहोमः ॥

प्रधानदेवीआवरण देवतानां होमः

~ प्रधानदेवीआवरण देवतानां होमः ~

ॐ श्रीमहाकाल्यै नमः स्वाहा ।

(ॐ सर्वत्र) श्रीमहालक्ष्म्यै नमः स्वाहा ।

ॐ श्री महासरस्वत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ गुरवे नमः स्वाहा ।

ॐ परमगुरवे नमः स्वाहा ।

ॐ परात्परगुरवे नमः स्वाहा ।

ॐ परमेष्ठिगुरवे नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं हृदयाय नमः स्वाहा ।

ॐ ह्रीं शिरसे नमः स्वाहा ।

ॐ क्लीं शिखायै नमः स्वाहा ।

ॐ चामुंडायै कवचाय नमः स्वाहा ।

ॐ विच्चे नेत्रत्रयाय नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुंडायै अस्त्रायः नमः स्वाहा ।

ॐ सावित्र्या सह विधात्रे नमः स्वाहा ।

ॐ श्रिया सह विष्णवे नमः स्वाहा ।

ॐ उमया मन शिवाय नमः स्वाहा ।

ॐ क्षुं सिंहाय नमः स्वाहा ।

ॐ हुं महिषाय नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं नन्दजायै नमः स्वाहा ।

प्रधानदेवीआवरण देवतानां होमः

ॐ ह्रीं रक्तदन्तिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ क्लीं शाकम्भर्यै नमः स्वाहा ।

ॐ दुं दुर्गाय नमः स्वाहा ।

ॐ हुं भीमायै नमः स्वाहा ।

ॐ ह्रीं भ्रामर्यैः नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं ब्राह्मयैः नमः स्वाहा ।

ॐ ह्रीं माहेश्वर्यैः नमः स्वाहा ।

ॐ क्लीं कौमार्यै नमः स्वाहा ।

ॐ ह्रीं वैष्णव्यै नमः स्वाहा ।

ॐ लं वाराह्यै नमः स्वाहा ।

ॐ क्षौं नारसिंह्यै नमः स्वाहा ।

ॐ लं ऐंद्रयै नमः स्वाहा ।

ॐ स्व्ये चामुङ्डायै नमः स्वाहा ।

ॐ विं विष्णुमायायै नमः स्वाहा ।

ॐ चें चेतनायै नमः स्वाहा ।

ॐ बुं बुद्ध्यै नमः स्वाहा ।

ॐ निं निद्रायै नमः स्वाहा ।

ॐ क्षुं क्षुधायै नमः स्वाहा ।

ॐ छां छायायै नमः स्वाहा ।

ॐ शं शत्त्यै नमः स्वाहा ।

प्रधानदेवीआवरण देवतानां होमः

ॐ तृं तृष्णायै नमः स्वाहा ।

ॐ क्षां क्षान्त्यै नमः स्वाहा ।

ॐ जां जात्यै नमः स्वाहा ।

ॐ लं लज्जायै नमः स्वाहा ।

ॐ शां शान्त्यै नमः स्वाहा ।

ॐ श्रं श्रद्धायै नमः स्वाहा ।

ॐ कां कान्त्यै नमः स्वाहा ।

ॐ लं लक्ष्म्यै नमः स्वाहा ।

ॐ धृं धृत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ वृं वृत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ श्रृं श्रुत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ स्मृं स्मृत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ दं दयायै नमः स्वाहा ।

ॐ तुं तुष्ट्यै नमः स्वाहा ।

ॐ पुं पुष्ट्यै नमः स्वाहा ।

ॐ मां मातृभ्यो नमः स्वाहा ।

ॐ भ्रां भ्रान्त्यै नमः स्वाहा ।

ॐ गं गणपतये नमः स्वाहा ।

ॐ क्षं क्षेत्रपालाय नमः स्वाहा ।

ॐ बं बटुकाय नमः स्वाहा ।

प्रधानदेवीआवरण देवतानां होमः

ॐ यां योगिन्यै नमः स्वाहा ।

ॐ लं इन्द्राय नमः स्वाहा ।

ॐ इं अग्नये नमः स्वाहा ।

ॐ यं यमाय नमः स्वाहा ।

ॐ क्षं निर्कृतये नमः स्वाहा ।

ॐ वं वरुणाय नमः स्वाहा ।

ॐ यं वायवे नमः स्वाहा ।

ॐ सं सोमाय नमः स्वाहा ।

ॐ ई ईशानाय नमः स्वाहा ।

ॐ ब्रं ब्रह्मणे नमः स्वाहा ।

ॐ अं अनन्ताय नमः स्वाहा ।

ॐ वं वज्राय नमः स्वाहा ।

ॐ शं शत्त्यै नमः स्वाहा ।

ॐ दं दण्डाय नमः स्वाहा ।

ॐ खं खड्डाय नमः स्वाहा ।

ॐ पां पाशाय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अंकुशाय नमः स्वाहा ।

ॐ गं गदायै नमः स्वाहा ।

ॐ त्रिं त्रिशूलाय नमः स्वाहा ।

ॐ पं पद्माय नमः स्वाहा ।

श्रीविष्णुःप्रधानदेवहोमः

ॐ चं चक्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ कादम्बरीदेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ उल्कादेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ करालीदेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ रक्ताक्षीदेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ श्वेताक्षीदेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ हरिताक्षीदेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ यक्षिणीदेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ कालीदेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ सुरज्येष्ठादेव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ सर्पराज्ञीदेव्यै नमः स्वाहा ।

॥ इति प्रधानदेवीआवरणदेवताहोमः ॥

॥ अथ श्रीविष्णुःप्रधानदेवहोमः ॥

तत्रादौ समित्तिलाज्यचरुणा वा पायसेन “पुरुषसूक्तेन” वा
 विष्णुसहस्रनामावल्याः वा हीं नमो भगवते वासुदेवायेति
 मंत्रेथायुतं सहस्रसंख्याकं आहुतिर्जुहुयात् ॥

ॐ सुहस्रशीर्षु पुरुषहं सहस्राक्षः सुहस्रपात् ।
 स भूमिं६ सुर्वतं स्पृत्वाऽत्यतिष्ठुदशाङ्गुलम् ।
 ॐ विष्णवे स्वाहा ॥१॥

श्रीविष्णुःप्रधानदेवहोमः

ॐ पुरुषऽ एवेदैः सर्वुष्यद्भूर्तष्यच्च भुव्यम् ।

उतामृतुत्वस्येशान्नु षदन्नेनातिरोहति ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥२॥

ॐ एतावानस्य महिमातु ज्यायांशु पूरुषः ।

पादोस्यु विश्वा भूतानि त्रिपादस्युमृतन्दिवि

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥३॥

ॐ त्रिपादुर्ध्वऽउदैत्पुरुषु वं पादोस्येहाभवुत्पुनः ।

ततु विष्वुडव्युक्रामत्साशनानशुनेऽअुभि ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥४॥

ॐ ततो विराङ्गजायत विराजोऽन्नधि पूरुषः ।

स जातोऽअत्यरिच्यत पुश्चाद्भूमिमथौ पुरः ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥५॥

तस्माद्वुज्ञात्सर्वुहुतु वं समृतम्पृदुञ्च्यम् ॥

पुश्चस्तांश्चक्षेवायुव्या नारण्याग्न्याम्याश्चुर्षे ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥६॥

तस्माद्वुज्ञात्सर्वुहुतुऽक्रचु वं सामानिजज्ञिरे ॥

श्रीविष्णुःप्रधानदेवहोमः

छन्दालं सिजज्जिरेतस्माद्यजुस्तस्माद्यजायत ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥७॥

ॐ तस्मादश्वाऽअजायन्तु ये के चौभुयादत्तं ।

गावो ह जज्जिरे तस्मात्स्मांज्ञाताऽअंजावयः ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥८॥

ॐ तँच्युज्जाम्बुर्हिषि प्रौक्षुन्पुरुषंज्ञातऽमंग्रुतः ।

तेन देवाऽअंयजन्त सुध्याऽऋषयश्चु ये ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥९॥

ॐ यत्पुरुषुंव्यदधुं कतिधा व्यक्ल्पयन् ।

मुखुङ्किमस्यासुत्किम्बाहू किमुरु पादाऽउच्येते ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥१०॥

ब्राह्मणोऽस्युमुखंमासीद्वाहूराजुन्यःकृतः ॥

ऊरुतदस्युषद्वैश्ययः पुद्धयालं शुद्धोऽअजायत ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥११॥

चुन्द्रमामनंसोजुतश्शचक्षुरोःसूर्योऽअजायत ॥

श्रीविष्णुःप्रधानदेवहोमः

श्रोत्राद्वायुश्शचप्राणश्शचुमुखादुग्निर्जायत ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥१२॥

नाभ्यां आसीदुन्तरिंक्षश्शरीष्णोद्यौः समंवर्तत ॥

पुद्याम्भूमिर्दिशुः श्रोत्रात्थालुकां अकल्पयन् ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥१३॥

यत्पुरुषेणहुविषादेवायुज्जमतंन्वत ॥

बुसुन्तोऽस्यासीदाञ्चंड्नीष्मऽङ्गुधमः शुरद्धुविः ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥१४॥

सुप्सास्यासन्नपरिधयुस्त्रिः सुप्स सुमिधं दृताः ।

देवा यद्यज्ञन्तंवुनाऽअबंद्वृत्पुरुषम्पुशुम् ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥१५॥

ॐ युज्ञेनं युज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि
प्रथुमान्यासन् । ते हु नाकंमहिमानं दृतं यत्र
पूर्वं सुध्याः सन्ति देवाः स्वाहा ।

ॐ विष्णवे स्वाहा ॥१६॥

(संकल्प के अनुसार होम करें ।)

प्रधान विष्णु पीठदेवता होमः

~ प्रधान विष्णु पीठदेवता होमः ~

ॐ मं मण्डूकाय नमः स्वाहा ।

ॐ कां कालाग्निरुद्राय नमः स्वाहा ।

ॐ मूं मूलप्रकृत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ आं आधारशक्त्यै नमः स्वाहा ।

ॐ कूं कूर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अनन्ताय नमः स्वाहा ।

ॐ वं वराहाय नमः स्वाहा ।

ॐ पं पृथिव्यै नमः स्वाहा ।

ॐ सुं सुधार्णवाय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रत्नद्वीपाय नमः स्वाहा ।

ॐ नं नंदनोद्यानाय नमः स्वाहा ।

ॐ कं कल्पतरुवाटिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ कं करुणावारिपरिधये नमः स्वाहा ।

ॐ मं मणिमंडपाय नमः स्वाहा ।

ॐ मं मणिवेदिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ श्वें श्वेतच्छत्राय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रत्नसिंहासनाय नमः स्वाहा ।

ॐ धं धर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ ज्ञां ज्ञानाय नमः स्वाहा ।

प्रधान विष्णु पीठदेवता होमः

ॐ वै वैराग्याय नमः स्वाहा ।
 ॐ ऐं ऐश्वर्याय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अधर्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अज्ञानाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अवैराग्याय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अनैश्वर्याय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अनंताय नमः स्वाहा ।
 ॐ पं पद्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ आं आनंदकन्दाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सं संविनालाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विश्वमयपद्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ प्रं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विकारमय केसरेभ्यो नमः स्वाहा ।
 ॐ पं पंचाशद्वर्णबीजाद्यकर्णिकायै नमः स्वाहा ।
 ॐ सूं सूर्यमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ चं चन्द्रमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वं वह्निमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सं सत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ रं रजसे नमः स्वाहा ।
 ॐ तं तमसे नमः स्वाहा ।

प्रधान विष्णु पीठदेवता होमः

ॐ आं आत्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अंतरात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ पं परमात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ ज्ञां ज्ञानात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ मां मायातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कं कलातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विद्यातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पं परतत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विमलायै नमः स्वाहा ।
 ॐ उत्कर्षिण्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ ज्ञानायै नमः स्वाहा ।
 ॐ क्रियायै नमः स्वाहा ।
 ॐ योगायै नमः स्वाहा ।
 ॐ प्राप्त्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ सत्यायै नमः स्वाहा ।
 ॐ ईशानायै नमः स्वाहा ।
 ॐ अनुग्रहायै नमः स्वाहा ।
 ॐ नमो भगवते विष्णवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय
 सर्वात्मसंयोगपद्मपीठात्मने नमः स्वाहा

॥ इति प्रधानविष्णुपीठदेवताहोमः ॥

श्रीप्रधानविष्णुआवरणदेवताहोमः

~ अथ श्रीप्रधानविष्णुआवरणदेवताहोमः ~

ॐ लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः स्वाहा ।

ॐ संकर्षणाय नमः स्वाहा ।

ॐ प्रद्युम्नाय नमः स्वाहा ।

ॐ अनिरुद्धाय नमः स्वाहा ।

ॐ विष्वक्सेनाय नमः स्वाहा ।

ॐ सनकाय नमः स्वाहा ।

ॐ सनंदनाय नमः स्वाहा ।

ॐ सनातनाय नमः स्वाहा ।

ॐ सनत्कुमाराय नमः स्वाहा ।

ॐ शुकाय नमः स्वाहा ।

ॐ अवनितलाय नमः स्वाहा ।

ॐ तलाय नमः स्वाहा ।

ॐ वायवे नमः स्वाहा ।

ॐ वह्यये नमः स्वाहा ।

ॐ चंद्राय नमः स्वाहा ।

ॐ सूर्याय नमः स्वाहा ।

ॐ गगनाय नमः स्वाहा ।

ॐ यजनार्हाय नमः स्वाहा ।

ॐ मत्स्याय नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानविष्णुआवरणदेवताहोमः

ॐ कूर्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ वराहाय नमः स्वाहा ।
 ॐ नृसिंहाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वामनाय नमः स्वाहा ।
 ॐ परशुरामाय नमः स्वाहा ।
 ॐ रामचन्द्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ श्रीकृष्णाय नमः स्वाहा ।
 ॐ बौद्धाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कल्किने नमः स्वाहा ।
 ॐ प्रणवमूर्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ नंदनंदनाय नमः स्वाहा ।
 ॐ मंगलमूर्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ त्रिभुवनपतये नमः स्वाहा ।
 ॐ सुसर्वांगाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वेदाध्यक्षाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वार्गीशाय नमः स्वाहा ।
 ॐ यमादिपालकाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कुमारमूर्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ देवऋषिभ्यो नमः स्वाहा ।
 ॐ नारायणाय नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानविष्णुआवरणदेवताहोमः

ॐ कपिलमुनये नमः स्वाहा ।
 ॐ दत्तात्रेयाय नमः स्वाहा ।
 ॐ यज्ञमूर्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ ऋषभदेवाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पृथुराज्ञे नमः स्वाहा ।
 ॐ धन्वंतरये नमः स्वाहा ।
 ॐ मोहिनीरूपाय नमः स्वाहा ।
 ॐ द्वैपायनाय नमः स्वाहा ।
 ॐ मुनिमूर्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ मनुमूर्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ प्रजापतये नमः स्वाहा ।
 ॐ विश्वामित्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ जमदग्नये नमः स्वाहा ।
 ॐ भरद्वाजाय नमः स्वाहा ।
 ॐ गौतमाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अत्रये नमः स्वाहा ।
 ॐ वशिष्ठाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कश्यपाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अंगारकाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अगस्त्याय नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानविष्णुआवरणदेवताहोमः

ॐ पुलस्त्याय नमः स्वाहा ।

ॐ पुलहाय नमः स्वाहा ।

ॐ उद्धालकाय नमः स्वाहा ।

ॐ दालभ्याय नमः स्वाहा ।

ॐ जैमुनये नमः स्वाहा ।

ॐ कात्यायनाय नमः स्वाहा ।

ॐ वैशंपायनाय नमः स्वाहा ।

ॐ ब्राह्म्यै नमः स्वाहा ।

ॐ माहेश्वर्यै नमः स्वाहा ।

ॐ कौमार्यै नमः स्वाहा ।

ॐ वैष्णव्यै नमः स्वाहा ।

ॐ राहयै नमः स्वाहा ।

ॐ ऐन्द्रयै नमः स्वाहा ।

ॐ चामुण्डायै नमः स्वाहा ।

ॐ महालक्ष्म्यै नमः स्वाहा ।

ॐ अणिमासिद्धयै नमः स्वाहा ।

ॐ महिमासिद्धयै नमः स्वाहा ।

ॐ लघिमासिद्धयै नमः स्वाहा ।

ॐ गरिमासिद्धयै नमः स्वाहा ।

ॐ प्राप्तसिद्धयै नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानविष्णुआवरणदेवताहोमः

ॐ प्राकाम्यसिद्धयै नमः स्वाहा ।

ॐ वशित्वसिद्धयै नमः स्वाहा ।

ॐ सर्वकामसिद्धयै नमः स्वाहा ।

ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ।

ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ।

ॐ यमाय नमः स्वाहा ।

ॐ निरुतये नमः स्वाहा ।

ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ।

ॐ वायवे नमः स्वाहा ।

ॐ कुबेराय नमः स्वाहा ।

ॐ ईश्वराय नमः स्वाहा ।

ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ।

ॐ अनंताय नमः स्वाहा ।

ॐ वज्राय नमः स्वाहा ।

ॐ शक्तये नमः स्वाहा ।

ॐ दंडाय नमः स्वाहा ।

ॐ खडगाय नमः स्वाहा ।

ॐ पाशाय नमः स्वाहा ।

ॐ अंकुशाय नमः स्वाहा ।

ॐ गदायै नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानगणपतिदेवताहोमः

ॐ त्रिशुलाय नमः स्वाहा ।

ॐ पद्माय नमः स्वाहा ।

ॐ त्रिशूलाय नमः स्वाहा ।

ॐ पद्माय नमः स्वाहा ।

ॐ चक्राय नमः स्वाहा ।

ॐ ऋग्वेदाय नमः स्वाहा ।

ॐ यजुर्वेदाय नमः स्वाहा ।

ॐ सामवेदाय नमः स्वाहा ।

ॐ अथर्ववेदाय नमः स्वाहा ।

ॐ गंगायै नमः स्वाहा ।

ॐ यमुनायै नमः स्वाहा ।

॥ इति श्रीप्रधानविष्णुआवरणदेवताहोमः ॥

~ श्री प्रधानगणपतिदेवता होमः ~

निर्दिष्ट हविभ्य एकतमं पूर्वनिश्चितं हविः कुण्डसमीपे निधाय ॐ
गं गणपतये नमः, एक दन्ताय० इति मन्त्राभ्यां संप्रोक्ष्य
अभिमन्त्र्य, अङ्गलौ पुष्पाण्यादाय - ॐ गणानान्त्वा० एकदन्तं०
वरदमूर्तये नमः - इत्यन्तं पठित्वा अस्मिन्नग्नौ साङ्गं सपरिवारं
महागणपतिंध्यायामि । इत्यग्नौ प्रक्षिप्य भो सपरिवार
महागणपते -

श्रीप्रधानगणपतिदेवताहोमः

(ऐं हृदयाय नमः । ह्रीं शीरसे स्वाहा । क्लीं शिखायै वौषट् । चामुण्डायै कवचाय हुं । विच्चे नेत्रत्रयाय वौषट् । ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे अस्त्राय फट् ।)

अस्मिन्नग्नौ आवाहितो भव । स्थापितो भव । सन्निहितो भव । सन्निरुद्धो भव । संमुखीकृतो भव । अवगुणितो भव । हृदयाय नमः । शिरसे स्वाहा । शिखायै वषट् । कवचाय हुम् । नेत्रत्रयाय वौषट् । अस्त्राय फट् । षडङ्गेन सकलीकृतो भव । अमृतीकृतो भव । परमीकृतो भव । प्रार्थितोभव -
इत्यावाहनादिदशमुद्राः प्रदर्शयेत् ।

ततो नमस्कारः -

अग्ने त्वमैश्वरं तेजः परमं पावनं हि तत् ।

तस्मा - त्वदीयहृत्पद्मे गणेशं तर्पयाम्यहम् -

इति नत्वा प्रधानहोममारभेत । प्रधानहोमानन्तरं आज्येन दश दशतिलाज्याहृतिभिर्वा मण्डलपीठयन्न योगिनी क्षेत्रपालदेवताभ्यो हुत्वा सहस्राष्टोत्तरशतान्यतरसंख्यया समस्तव्याहृतिभिर्व्याहृतिहोमं कुर्यात् ।
(सहस्र मोदक होम करें ।)

॥ श्रीगणपत्यर्थर्वशीर्षम् ॥

ॐ नमस्ते गणपतये । त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि ।

त्वमेव केवलं कर्तासि । त्वमेव केवलं धर्तासि ।

श्रीप्रधानगणपतिदेवताहोमः

त्वमेव केवलं हर्तासि । त्वमेव सर्वं खल्लिदं ब्रह्मासि ।
 त्वं साक्षादात्मासि नित्यम् स्वाहा ॥ ऋतं वच्मि । सत्यं वच्मि
 स्वाहा ॥ अव त्वं माम् । अव वक्तारम् । अव श्रोतारम् ।
 अव दातारम् । अव धातारम् । अवानूचानमवशिष्यम् । अव
 पश्चात्तात् । अव पुरस्तात् । अवोत्तरात्तात् ।
 अव दक्षिणात्तात् । अव चोर्ध्वात्तात् । अवाधरात्तात् । सर्वतो
 मां पाहि पाहि समन्तात् स्वाहा ॥

त्वं वाङ्यस्त्वं चिन्मयः । त्वमानन्दमयस्त्वं ब्रह्ममयः ।
 त्वं सच्चिदानन्दाद्वितीयोऽसि । त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि ।
 त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि स्वाहा ॥

सर्वं जगदिदं त्वतो जायते । सर्वं जगदिदं त्वतस्तिष्ठति ॥
 सर्वं जगदिदं त्वयि लयमेष्यति ।
 सर्वं जगदिदं त्वयि प्रत्येति । त्वं भूमिरापोऽनलोऽनिलो नभः ।
 त्वं चत्वारि वाक्पदानि स्वाहा ॥

त्वं गुणत्रयातीतः । त्वमवस्थात्रयातीतः । त्वं देहत्रयातीतः । त्वं
 कालत्रयातीतः ।

त्वं मूलाधारस्थितोऽसि नित्यम् । त्वं शक्तित्रयात्मकः ।
 त्वां योगिनो ध्यायन्ति नित्यम् । त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं
 रुद्रस्त्वमिद्रस्त्वमग्निस्त्वंवायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं
 ब्रह्मभूर्भुवः स्वरोम् स्वाहा ॥

श्रीप्रधानगणपतिदेवताहोमः

गणादिन्पूर्वमुच्चार्य वर्णादींस्तदनन्तरम् । अनुस्वारः परतरः ।
 अर्धेन्दुलसितम् । तारेण ऋद्धम् । एतत्तव मनुस्वरूपम् ।
 गकारः पूर्वरूपम् । अकारो मध्यमरूपम् ।
 अनुस्वारश्वान्त्यरूपम् । बिन्दुत्तररूपम् । नादः सन्धानम् ।
 सृहिता सन्धिः । सैषा गणेशविद्या । गणक ऋषिः ।
 निचृद्गायत्री छन्दः । गणपतिर्देवता ॥
 ओं गं गणपतये नमः स्वाहा ॥
 एकदन्ताय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि ।
 तत्रो दन्ती प्रचोदयात् स्वाहा ॥
 एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कशाधारिणम् ।
 रदं च वरदं हस्तैर्बिभ्राणं मूषकध्वजम् ।
 रक्तं लंबोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवाससम् ।
 रक्तगन्धानुलिपाङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम् ॥
 भक्तानुकंपिनं देवं जगत्कारणमच्युतम् ।
 आविर्भूतं च सृष्ट्यादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम् ॥
 एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः स्वाहा ॥
 नमो ब्रातपतये नमो गणपतये नमः प्रमथपतये नमस्तेऽस्तु
 लम्बोदरायैकदन्ताय विघ्ननाशिने शिवसुताय
 श्रीवरदमूर्तये नमः स्वाहा ॥

श्रीप्रधानगणपतिपीठदेवताहोमः

~ श्रीप्रधानगणपति पीठदेवता होमः ~

ॐ मं मण्डूकाय नमः स्वाहा ।

ॐ कां कालाग्निरुद्राय नमः स्वाहा ।

ॐ मूं मूलप्रकृत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ आं आधारशक्त्यै नमः स्वाहा ।

ॐ कूं कूर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अनन्ताय नमः स्वाहा ।

ॐ वं वराहाय नमः स्वाहा ।

ॐ पं पृथिव्यै नमः स्वाहा ।

ॐ ई ईक्षुसागराय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रत्नद्वीपाय नमः स्वाहा ।

ॐ नं नंदनोद्यानाय नमः स्वाहा ।

ॐ कं कल्पतरुवाटिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ कं करुणावारिपरिधये नमः स्वाहा ।

ॐ मं मणिमंडपाय नमः स्वाहा ।

ॐ मं मणिवेदिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ श्वें श्वेतच्छत्राय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रत्नसिंहासनाय नमः स्वाहा ।

ॐ धं धर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ ज्ञां ज्ञानाय नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानगणपतिपीठदेवताहोमः

ॐ वै वैराग्याय नमः स्वाहा ।
 ॐ ऐं ऐश्वर्याय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अधर्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अज्ञानाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अवैराग्याय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अनैश्वर्याय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अनंताय नमः स्वाहा ।
 ॐ पं पद्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ आं आनंदकन्दाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सं संविनालाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विश्वमयपद्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ प्रं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विकारमय केसरेभ्यो नमः स्वाहा ।
 ॐ पं पंचाशद् वर्णबीजाद्ब्र कर्णिकायै नमः स्वाहा ।
 ॐ सूं सूर्यमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ चं चन्द्रमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वं वह्निमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सं सत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ रं रजसे नमः स्वाहा ।
 ॐ तं तमसे नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानगणपतिपीठदेवताहोमः

ॐ आं आत्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अंतरात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ पं परमात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ ज्ञां ज्ञानात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ मां मायातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कं कलातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विद्यातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पं परतत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ तीव्रायै नमः स्वाहा ।
 ॐ ज्वालिन्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ नन्दायै नमः स्वाहा ।
 ॐ भोगदायै नमः स्वाहा ।
 ॐ कामरूपिण्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ उग्रायै नमः स्वाहा ।
 ॐ तेजोवत्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ सत्यायै नमः स्वाहा ।
 ॐ विद्विनाशिन्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ गं सर्वशक्ति कमलासनाय नमः ।

॥ इति श्रीप्रधानगणपतिपीठदेवताहोमः ॥

श्रीप्रधानगणपतिआवरणदेवताहोमः

~ श्रीप्रधानगणपति आवरणदेवता होमः ~

- ॐ महागणपतये नमः स्वाहा ।
- ॐ गां हृदयाय नमः स्वाहा ।
- ॐ गीं शिरसे नमः स्वाहा ।
- ॐ गूं शिखायै नमः स्वाहा ।
- ॐ गैं कवचाय नमः स्वाहा ।
- ॐ गौं नेत्रत्रयाय नमः स्वाहा ।
- ॐ गः अस्त्राय नमः स्वाहा ।
- ॐ दिव्यौघेभ्यो गुरुभ्यो नमः स्वाहा ।
- ॐ सिद्धौघेभ्यो गुरुभ्यो नमः स्वाहा ।
- ॐ मानवौघेभ्यो गुरुभ्यो नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं श्रीपतिभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं गिरिजागिरिजापतिभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं रतिरतिपतिभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं महीमहीपतिभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं ऋध्यामोदाभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं समृद्धिप्रमोदाभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं कान्तिसुमुखाभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं मदनावती दुर्मुखाभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींहींक्लींग्लौं मदद्रवाविघ्नाभ्यां नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानगणपतिआवरणदेवताहोमः

- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं द्राविणीविघ्रकर्तृभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं वसुधाराशंखनिधिभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं वसुमतीपद्मनिधिभ्यां नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं अणिमायैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं महिमायैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं लघिमायैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं गरिमायैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं प्राष्ट्यैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं प्राकाम्यायैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं ईशितायैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं वशितायैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं आं ब्राह्मयैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं इं माहेश्वर्यैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं उं कौमार्यैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं ऋं वैष्णव्यैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं लृं वाराह्यै नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं ऐं माहेन्द्र्यैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं औं चामुण्डायैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं अः महालक्ष्म्यैः नमः स्वाहा ।
- ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं लं इन्द्रायैः नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानसूर्य पीठदेवता होमः

ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं रं अग्नये नमः स्वाहा ।
 ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं यं यमायः नमः स्वाहा ।
 ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं क्षं निर्ऋतये नमः स्वाहा ।
 ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं वं वरुणाय नमः स्वाहा ।
 ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं यं वायवे नमः स्वाहा ।
 ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं सं सोमाय नमः स्वाहा ।
 ॐ श्रींह्रींक्लींग्लौं हं ईशानाय नमः ।

॥ इति श्रीप्रधानगणपतिआवरणदेवताहोमः ॥

(संकल्प के अनुसार अर्कादिप्राप्यधृताक्तसमीधद्रव्यैः होम करें । सूर्य होम के पश्चात् पीठदेवता और आवरणदेवता का होम करें ।)

~ श्रीप्रधानसूर्य पीठदेवता होमः ~

ॐ मं मण्डूकाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कां कालाग्निरुद्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ मूं मूलप्रकृत्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ आं आधारशत्त्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ कूं कूर्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अनन्ताय नमः स्वाहा ।
 ॐ वं वराहाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पं पृथिव्यै नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानसूर्य पीठदेवता होमः

ॐ अं अमृतार्णवाय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रत्नद्वीपाय नमः स्वाहा ।

ॐ नं नंदनोद्यानाय नमः स्वाहा ।

ॐ कं कल्पतरुवाटिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ कं करुणावारिपरिधये नमः स्वाहा ।

ॐ मं मणिमंडपाय नमः स्वाहा ।

ॐ मं मणिवेदिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ श्वे श्वेतच्छत्राय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रत्नसिंहासनाय नमः स्वाहा ।

ॐ धं धर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ ज्ञां ज्ञानाय नमः स्वाहा ।

ॐ वैं वैराग्याय नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं ऐश्वर्याय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अधर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अज्ञानाय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अवैराग्याय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अनैश्वर्याय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अनंताय नमः स्वाहा ।

ॐ पं पद्माय नमः स्वाहा ।

ॐ आं आनंदकन्दाय नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानसूर्य पीठदेवता होमः

ॐ सं संविन्नालाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विश्वमयपद्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ प्रं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विकारमय केसरेभ्यो नमः स्वाहा ।
 ॐ पं पंचाशद् वर्णबीजाद्य कर्णिकायै नमः स्वाहा ।
 ॐ सूं सूर्यमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ चं चन्द्रमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वं वह्निमण्डलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सं सत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ रं रजसे नमः स्वाहा ।
 ॐ तं तमसे नमः स्वाहा ।
 ॐ आं आत्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ अं अंतरात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ पं परमात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ ज्ञां ज्ञानात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ मां मायातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कं कलातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विं विद्यातत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पं परतत्त्वाय नमः स्वाहा ।
 ॐ रां दीप्तायै नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानसूर्य आवरणदेवता होमः

ॐ रीं सूक्ष्मायै नमः स्वाहा ।

ॐ रं जयायै नमः स्वाहा ।

ॐ रें भद्रायै नमः स्वाहा ।

ॐ रैं विभूत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ रों विमलायै नमः स्वाहा ।

ॐ रौं अमोघायै नमः स्वाहा ।

ॐ रं विद्युतायै नमः स्वाहा ।

ॐ रः सर्वतोमुख्यै नमः स्वाहा ।

ॐ ब्रह्मविष्णुशिवात्मकाय सौराय योगपीठात्मने नमः स्वाहा ।

॥ इति श्रीप्रधानसूर्य पीठदेवता होमः ॥

~ श्रीप्रधानसूर्य आवरणदेवता होमः ~

ॐ सूर्याय नमः स्वाहा ।

ॐ रत्नादेव्यै नमः स्वाहा ।

ॐ छायायै नमः स्वाहा ।

ॐ संज्ञायै नमः स्वाहा ।

ॐ गुरुभ्यो नमः स्वाहा ।

ॐ परमगुरुभ्यो नमः स्वाहा ।

ॐ परमेष्ठीगुरुभ्यो नमः स्वाहा ।

ॐ परात्परगुरुभ्यो नमः स्वाहा ।

ॐ हराय नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानसूर्य आवरणदेवता होमः

ॐ गणेशाय नमः स्वाहा ।
 ॐ त्रैलोक्यप्रकाशकाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विश्वतोमुखाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विवस्वते नमः स्वाहा ।
 ॐ सूक्ष्मात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ सर्वतोमुखाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सुवर्णरेतसे नमः स्वाहा ।
 ॐ मार्तण्डाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सूदनात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ ब्राह्म्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ माहेश्वर्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ कौमार्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ वैष्णव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ नारसिंह्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ ऐन्द्र्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ चंडिकायै नमः स्वाहा ।
 ॐ दिनेशाय नमः स्वाहा ।
 ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ विवस्वते नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानसूर्य आवरणदेवता होमः

ॐ पतंगाय नमः स्वाहा ।
 ॐ धात्रे नमः स्वाहा ।
 ॐ अर्यम्णे नमः स्वाहा ।
 ॐ सवित्रे नमः स्वाहा ।
 ॐ शंकरात्मने नमः स्वाहा ।
 ॐ अरुणाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वेदाङ्गाय नमः स्वाहा ।
 ॐ भानवे नमः स्वाहा ।
 ॐ रुद्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ विष्णवे नमः स्वाहा ।
 ॐ गमस्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ यमाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सुवर्णरेतसे नमः स्वाहा ।
 ॐ दिवाकराय नमः स्वाहा ।
 ॐ मित्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ।
 ॐ सहस्रकिरणाय नमः स्वाहा ।
 ॐ मित्रायै नमः स्वाहा ।
 ॐ तीव्रायै नमः स्वाहा ।
 ॐ नन्दायै नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानसूर्य आवरणदेवता होमः

ॐ वज्रहस्तायै नमः स्वाहा ।

ॐ संज्ञायै नमः स्वाहा ।

ॐ भोगदायै नमः स्वाहा ।

ॐ कामदायै नमः स्वाहा ।

ॐ सुभगदायै नमः स्वाहा ।

ॐ स्तुतायै नमः स्वाहा ।

ॐ चिंतायै नमः स्वाहा ।

ॐ अश्विन्यै नमः स्वाहा ।

ॐ सकलेश्वर्यै नमः स्वाहा ।

ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ।

ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ।

ॐ यमाय नमः स्वाहा ।

ॐ निर्त्तिये नमः स्वाहा ।

ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ।

ॐ वायवे नमः स्वाहा ।

ॐ सोमाय नमः स्वाहा ।

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ।

ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ।

ॐ अनन्ताय नमः स्वाहा ।

ॐ वज्राय नमः स्वाहा ।

श्रीप्रधानसूर्य आवरणदेवता होमः

ॐ शक्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ दण्डाय नमः स्वाहा ।
 ॐ खड्डाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पाशाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अंकुशाय नमः स्वाहा ।
 ॐ गदायै नमः स्वाहा ।
 ॐ त्रिशूलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पद्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ चक्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ अश्विनीकुमाराभ्यां नमः स्वाहा ।
 ॐ अष्टवसुभ्यो नमः स्वाहा ।
 ॐ ऋग्वेदाय नमः स्वाहा ।
 ॐ यजुर्वेदाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सामवेदाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अथर्ववेदाय नमः स्वाहा ।
 ॐ शत्त्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ धर्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ अधर्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ त्रयीमयाय नमः स्वाहा ।
 ॐ छायासूर्याभ्यां नमः स्वाहा ।

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ रत्नादित्याभ्यां नमः स्वाहा ।
ॐ अश्विनीभास्कराभ्यां नमः स्वाहा ।
ॐ संज्ञादित्याभ्यां नमः स्वाहा ।
ॐ धर्मराजाय नमः स्वाहा ।
ॐ शनये नमः स्वाहा ।
ॐ सावर्णिमन्वन्तराय नमः स्वाहा ।
ॐ यमुनायै नमः स्वाहा ।
ॐ तापिन्यै नमः स्वाहा ।

॥ इति श्रीप्रधानसूर्य आवरणदेवता होमः ॥

~ श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः ~

षडङ्गन्यासाः -

ॐ मनो जूतिर्ज्ञपतामाञ्यस्यु बृहस्पतिष्युज्ञ-
मिमन्तनोत्वरिष्ट्युज्ञृ समिमन्दधातु । विष्वे
देवासंऽहुह मांदयन्तामो॥ इँम्रतिष्ट ॥ (२/१३)

ॐ हृदयाय नमः ॥

ॐ अबोद्धुग्निः सुमिधु जनानुम्पति धेनुमिवायुती
मुषासंम् ॥ युह्वाऽङ्गवु प्र वुयामुज्जिहानुहं प्र
भानवं द्वि सिस्ते नाकमच्छं ॥ (१५/२४)

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ शिरसे स्वाहा ॥

ॐ मूर्छानांन्दिवोऽअरुतिम्पृथिव्या वैश्वानुरमुतः-
आजुतमुग्निम् ॥ कुविष्ठ

सुम्प्राजुमतिथिञ्जनानामुसन्ना पात्रञ्जनयन्त देवाः ॥

(७/२४) ॐ शिखायै वषट् ॥

ॐ मम्माणि तु ब्र्मणा च्छादयामि सोमस्त्वु
राजुमृतेनानुवस्ताम् । उरोर्बरीये ब्रह्मणस्ते कृणोतु
जयन्तुन्त्वानु देवा मंदन्तु ॥ (१७/४९)

ॐ कवचाय हुम् ॥

ॐ विश्वतश्कुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोबाहुरुत
विश्वतस्प्यात् । सम्बाहुरुद्युन्धमति सम्पत्त्रैर्द्यावुभूर्मी
जुनयन्देवऽएकः ॥ (१७/१९)

ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् ॥

ॐ मा नस्तोके । तनये मा नुऽआयुषि मा नो गोषु
मा नोऽअश्वेषु रीरिषः । मा नो वीरान्तुद्व भामिनो
बधीर्हविष्मन्तुः सदुमित्वा हवामहे ॥ (१६/१६)

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

अस्त्राय फट् ॥

॥ ततो घृताक्ततिलद्रव्येण प्रधान होमः ॥

एकलघुरुद्रहोमे एकादशविप्राः ऋष्यादिस्मरणपूर्वकं
सावधाना घृताक्ततिलान् मृगीमुद्रया महारुद्रं ध्यायन्तः
मन्त्र पठनपूर्वकं जुहुयुः ॥

यज्ञाग्नत इति षण्णां शिवसङ्कल्प ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः
मनोदेवता श्रीमहारुद्रप्रोतये होमे विनियोगः ॥
यज्ञाग्नतो दूरमुदैति दैवन्तदुं सुप्तस्यु तथैवैति ॥
दूरङ्गुमज्योतिषुञ्ज्योतिरेकुन्तन्मु मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु ॥१॥

येनु कर्माण्णयुपसो मनुषिणो युज्ञे कृण्णवन्ति
विदथेषु धीरां ॥ यदपूर्वच्युक्त्यमुन्तः प्रुजानानुन्तन्मु
मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥२॥

यत्प्रुज्ञानमुत चेतो धृतिश्च यज्योतिरुन्तरुमृतम्प्रुजासु
॥ यस्मान्नऽऋते किञ्चुन कर्म क्रियते तन्मु मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु ॥३॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

येनुदम्भुतम्भुवनम्भविष्यत्परिंगृहीतमुमृतेनु सर्वम् ॥

येन युज्ञस्तायते सुप्तहौतु तम्भु मनः

शिवसङ्कल्पमस्तु ॥४॥

यस्मिन्मन्त्रचुं सामु यजूऽपि यस्मिन्मन्त्रातिष्ठिता
रथनाभाविंवाराः ॥ यस्मिंश्चित्तृ

सर्वमोत्म्प्रजानानुन्तम्भु मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥५॥

सुषारुथिरश्वानिवु

यम्भुष्यानेनीयतेभीशुभिर्वृजिनऽङ्गव ॥

हृत्रतिष्ठुन्त्रयदजिरञ्जिष्ठुन्तम्भु मनः शिवसङ्कल्पमस्तु

स्वाहा ॥६॥

इति शिवसङ्कल्पसूक्तस्य हृदयरूपाङ्गस्य

चतुर्लिंशाध्यायस्य षण्मत्रैरेकाहुतिः ॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

सहस्रशीर्षेतिषोडशर्चस्य नारायणपुरुष ऋषिः आद्यानां
 पञ्चदशानामनुष्टुप्छन्दः अन्त्यायास्त्रिष्टुप् जगद्वीजं
 पुरुषो देवता श्रीमहारुद्रप्रीतये होमे विनियोगः ॥

ॐ सुहस्रशीर्षु पुरुषः सहस्राक्षः सुहस्रपात् ।
 स भूमिं६ सुर्वते४ स्पृत्वाऽत्यैतिष्ठृदशाङ्गुलम् ॥१॥

ॐ पुरुषऽ१ एुवेद६ सर्वृच्यद्भूर्तच्यच्च॑ भाव्युम् ।
 उतामृतुत्वस्येशानुे षदन्नैनातिरोहति ॥२॥

ॐ एुतावानस्य महिमातुे ज्यायाँश्चु पूरुषः ।
 पादोस्यु विश्वा॑ भूतानि॒ त्रिपादस्युमृतन्दिवि ॥३॥

ॐ त्रिपादुर्ध्व॒उदैत्पुरुषुः पादोस्युहाभवुत्पुनः॑ ।
 ततुे विष्वुडव्युक्रामत्साशनानशुनेऽअुभि ॥४॥

ॐ ततो॑ विराङ्गजायत विराजोऽन्नधि॑ पूरुषः ।
 स जातोऽअत्यैरिच्यत पुश्चाद्भूमिमथो॑ पुरः ॥५॥

तस्माद्दुज्ञात्सर्वुहुतुः॒सम्भृतम्पृदुञ्यम् ॥
 पुशूस्ताँश्चक्षेवायुव्या॑ नारुण्याग्न्याम्याशचुर्ये॑ ॥६॥

तस्माद्दुज्ञात्सर्वुहुतुऽऋचुः॒सामानिजज्ञिरे ॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

छन्दोऽसिजज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्माद्यायत ॥७॥

ॐ तस्मादश्वाऽअजायन्तु ये के चोभुयादत्वं ।

गावो ह जज्ञिरे तस्मात्स्मांज्ञाताऽअंजावयः ॥८॥

ॐ तँष्वुज्ञम्बुर्हिषि प्रौक्षुन्पुरुषज्ञातऽमंग्रुतः ।

तेन देवाऽअंयजन्त सुध्याऽऋषयश्च ये ॥९॥

ॐ यत्पुरुषुव्यदंधुं कतिधा व्यक्तल्पयन् ।

मुखुङ्किमस्यासीत्किम्बाहू किमुरु पादाऽउच्येते ॥१०॥

ब्राह्मणोऽस्युमुखंमासीद्वाहूराजुन्यःकृतः ॥

ऊरुतदस्युषद्वैश्ययः पुद्यालं शुद्धोऽअंजायत ॥११॥

चुन्दमामनंसोजातश्शचक्षुःसूर्योऽअजायत ॥

श्रोत्राद्वायुश्शचप्राणश्शचुमुखादुग्निरजायत ॥१२॥

नाभ्याऽआसीदुन्तरिक्षंशीष्णोद्यौःसमवर्तत ॥

पुद्याम्भूमिर्दिशुःश्रोत्रातथालोकाँ२ऽअंकल्पयन् ॥१३॥

यत्पुरुषेणहुविषादेवाषुज्ञमतन्वत ॥

बुसुन्तोऽस्यासीदाङ्गंद्विष्मऽद्वध्मः शुरद्धुविः ॥१४॥

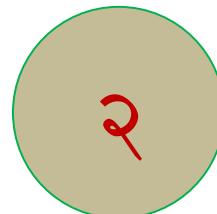
श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

सुप्सास्यांसन्नपरिधयुस्त्रिः सुप्स सुमिधं कृताः ।

देवा यद्यज्ञन्तंश्वानाऽअबंद्वृत्पुरुषम्पुशुम् ॥१५॥

ॐ युज्ज्ञेनं युज्ज्ञमंयजन्त देवास्तानि धर्माणि
प्रथुमान्यांसन् । ते हु नाकंमहिमानाः सचन्तु यत्रु
पूर्वं सुध्याः सन्ति देवाः स्वाहा ॥१६॥

इति शिरोरूपस्य पौरुषस्य एकत्रिंशाध्यायस्य
षोडशमत्रैरेकाहुतिः ॥

अुद्धयः सम्भूत इति षण्णां नारायणपुरुष ऋषिः
आद्यानां तिसृणां त्रिष्टुप् द्वयोरनुष्टुप् अन्त्यायास्त्रिष्टुप्
आदित्यो देवता श्रीमहारुद्रप्रीतये होमे विनियोगः
अुद्धयः सम्भूतं
पृथिव्यै रसांच्च विश्वश्वकंर्मणुः समवर्तुताग्ने ॥
तस्यु त्वष्ट्रां विदधंद्वृपमैति तन्मत्यस्य
देवुत्वमाजानुमग्ने ॥१॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

वेदाहमुतम्पुरुषम्मुहान्तमादित्यवर्णन्तमसंहं पुरस्तात्
॥ तमुव विदित्वाति मृत्युमैत्रि नान्यः पन्था
विद्युतेयंनाय ॥२॥

प्रुजापतिश्शचरति गर्भेऽअन्तरजायमानो बहुधा

विजायते ॥ तस्यु योनिम्परिपश्यन्ति

धीरुस्तस्मिंश्च तस्थुर्भुवनानि विश्वा ॥३॥

यो देवेष्येऽअतपति यो देवानाम्पुरोहितं ॥

पूर्वो यो देवेष्यो जातो नमौ रुचायु ब्राह्मये ॥४॥

रुचम्ब्राह्मञ्जुनयन्तो देवाऽअग्ने तदेष्वन् ॥

यस्त्वैवम्ब्राह्मणो विद्यात्स्य देवाऽअसुन्वशे ॥५॥

ॐ श्रीश्व ते लक्ष्मीश्व पत्न्यावहारुत्रे

पुर्षे नक्षत्राणि रूपमुश्विनौ व्यात्म् ॥

हुष्णन्त्रिषाणुमुम्मेऽइषाण सर्वलोकम्मेऽइषाण स्वाहा

॥६॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

उत्तराभिधीशिखारूपस्य नारायणीयस्य
एकत्रिंशाध्यायस्य षण्मत्रैरेका हुतिः इति ॥

३

आशुः शिशान इति द्वादशानामप्रतिरथ ऋषिः
त्रिष्टुप्छन्दः इन्द्रो देवता श्रीमहारुद्रप्रीतये होम
विनियोगः ॥

आशुः शिशानो वृषुभो न भीमो घंनाघुनः
क्षोभंणश्वर्षणीनाम् । सुङ्कन्दनोनिमिषऽएकवीरः शुतॄ
सेनाऽअजयत्सुकमिन्द्रः ॥१॥

सुङ्कन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना॑ युत्कुरेण दुश्यवुनेन
धुष्णुना॑ । तदिन्द्रेण जयतु तत्संहध्वयुधो
नरऽइषुहस्तेनु वृष्णा॑ ॥२॥

सऽइषुहस्तैः स निषुङ्गिभिर्वशी सत्त्वंस्त्वा॑ स
युधुऽइन्द्रो गुणेन । सुृृसृष्टजित्सोमुपा बाहुशुर्ध्यु
ग्रधन्वा॑ प्रतिहिताभिरस्ता॑ ॥३॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

बृहस्पते परिंदीयु रथैन रक्षोहा मित्रारँ ॥

इअपुबाधमानः । प्रुभुञ्जन्त्सेनाः प्रमुणो युधा
जयन्त्रस्माकमेष्यविता रथानाम् ॥४॥

बुलुविजाय स्थविरुः प्रवीरुः सहस्वान्वाजी सहमानइ-
तुग्रः । अुभिर्वीरोऽअुभिसंत्वा सहोजा जैत्रमिन्द्रु
रथुमातिष्ठ गोवित् ॥५॥

गोत्रुभिदंज्ञोविदुँवत्रबाहुञ्जयन्तुमज्म प्रमुणन्तुमोजसा ।
इमृः संजाताऽअनुवीरयध्वुमिन्द्रृः सखायुऽअनु
सृरमध्वम् ॥६॥

अुभि गोत्राणि सहस्रा गाहमानोदयो वीरः
शुतमन्युरिन्द्र॑ । दुश्शयुवुनः पृतनुषाङ्गुध्योस्माकुृ
सेनाऽअवतु प्र युत्सु ॥७॥

इन्द्रऽआसान्नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा युजः पुरऽएतु सोमः
। देवुसुनानामभिभञ्जतीनाञ्यन्तीनाम्मुरुतो युन्त्वग्रंम्
॥८॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

इन्द्रस्यु वृष्णो वरुणस्यु राज्ञऽआदित्यानांमुरुतु थुं
शर्द॑उग्रम् । मुहामंनसाम्भुवनच्युवानानुद्धोषो
देवानांज्यंतुमुदस्थात् ॥९॥

उद्धर्षय मघवुन्नायुंधुन्युत्सल्वनाम्मामुकानाम्मनांथंसि ।
उद्धत्रहन्वाजिनांवाजिनान्युद्रथांनांज्यंतांयन्तु घोषांहं
॥१०॥

अुस्माकुमिन्द्रुहं समृतेषु धुजेष्वुस्माकुषाऽइषंवुस्ता
जंयन्तु । अुस्माकंवीराऽउत्तरे भवन्त्वुस्मारँ॥उं
देवाऽअवतु हवेषु ॥११॥

अुमीषांश्चित्तम्प्रतिलुभयंन्ती गृहाणाङ्गांन्यप्वे परेहि ।
अुभि प्रेहि निर्द्ध हुत्सु शोकैरुन्धेनानुमित्रास्तमंसा
सचन्ताम् स्वाहा ॥१२॥

इत्यप्रतिरथसूक्तस्यकवचरूपाङ्गस्यसप्तदशाध्यायस्य
द्वादशमत्रैरेकाहुतिः ॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

विब्राडित्यस्य विब्राङ्गुर्य ऋषिः जगतीछन्दः सूर्यो
 देवता उदुत्यमितितिसृणां प्रस्कण्व ऋषिः गायत्री
 छन्दः सूर्यो देवता तम्प्रत्कथेत्यस्य ब्रह्मस्वयम्भूर्ऋषिः
 जगतीछन्दः विश्वेदेवा देवताः अयंघेनइत्यस्य
 ब्रह्मस्वयम्भूर्ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सोमो देवता चित्र
 न्देवानामित्यस्य ब्रह्मस्वयम्भूर्ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो
 देवता आनङ्ग इत्यस्य अगस्त्यऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो
 देवता षदद्येत्यस्य श्रुतकक्षसुतंकक्षावृषी गायत्रीछन्दः
 सूर्यो देवता तरणिरित्यस्य प्रस्कण्व ऋषिः गायत्री
 छन्दः सूर्यो देवता तत्सूर्यस्येति द्वयोः कुत्स ऋषिः
 त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो देवता बण्महाँइतिद्वयोर्जमदग्निर्ऋषिः
 आधस्य बृहतीछन्दः द्वितीयस्य सतो बृहतीछन्दः सूर्यो
 देवता श्रायन्त इत्यस्य नृमेध ऋषिः बृहतीछन्दः सूर्यो
 देवता अद्यादेवा इत्यस्य कुत्सऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो
 देवता आकृष्णेनेत्यस्य हिरण्यस्तूप आङ्गिरस ऋषिः

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यो देवता श्रीमहारुद्रप्रीतये होमे
विनियोगः ॥

विभ्राङ्ग बुहत्पिंबतु सोम्यम्मध्वायुर्दधंद्युजपत्तुविहृतम्
। वातंजूतो योऽभिरक्षति त्मना प्रुजाः पुष्पोष पुरुधा
विराजति ॥१॥

उद्दु त्यज्ञातवेदसन्देववंवहन्ति केतवः । दृशो विश्वायु
सूर्यम् ॥२॥

यैना पावकु चक्षसा भुरुण्णयन्तुञ्जनारँ॥अनु ।

त्वंवरुणु पश्यसि ॥३॥

दैव्यावधर्युऽआगतुृ रथेनु सूर्यत्वचा ।
मध्वा युजृ समञ्जाथे ।

तम्प्रुल्कथुयँवेनश्चितन्देवानाम् ॥४॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

तम्प्रुल्कथा॑ पूर्वथा॑ विश्वथेमथा॑ ज्येष्ठतांतिम्बर्हिषदं॑
स्वुर्विदं॑म् । प्रुतीची॑नँवृजनं॑न्दोहसु॑ धुनिमाशुञ्जयं॑न्तुमनु॑
यासु॑ वर्धसे ॥५॥

अुयँवेनश्वोदयुत्पृश्निंगर्भु॑ ज्योतिर्जरायु॑ रजंसो॑ विमाने॑ ।
इममुपात्तं॑ सँझु॑मे॑ सूर्यस्यु॑ शिशुन्न॑ विप्रा॑ मुतिर्भी॑
रिहन्ति ॥६॥

चित्रन्देवानुमुदं॑गुदनी॑कुञ्चक्षु॑मित्रस्यु॑ वरुणस्याग्नेः॑ ।
आप्रु॑ द्यावा॑पृथिवी॑अुन्तरिक्षु॑ृ॒ सूर्य॑अुत्मा॑
जगत्स्तुस्थुषं॑श्व ॥७॥

आ नु॑इडांभिर्विदथे॑ सुशुस्ति॑ विश्वानं॑रहं॑ सविता॑
देव॑एत्तु॑ । अपि॑ यथा॑ यवानु॑मत्संथा॑ नु॑
विश्वुञ्जगं॑दभिपुत्वे॑ मनी॑षा ॥८॥

यदुद्य॑ कच्चं॑ वृत्रहन्तुदगा॑अुभि॑ सूर्य॑ ।
सर्वुन्तदिन्द्र॑ तु॑ वशे॑ ॥९॥

तुरणिं॑विश्वदर्शतो॑ ज्योतिष्कृदसि॑ सूर्य॑ ।
विश्वुमाभासि॑ रोचुनम्॑ ॥१०॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

तत्सूर्यस्य देवुत्वन्तन्महित्वम्मुध्या कर्तोर्विततुः

सञ्ज्ञभार । युदेदयुक्त हुरितः सुधस्थुदाद्रात्री

वासस्तनुते सिमस्मै ॥११॥

तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपङ्कुणुते धोरुपस्थे

। अनुन्तमुन्यद्रुशदस्यु पाजः कृष्णमुन्यद्वितुः

सम्भरन्ति ॥१२॥

बण्मुहारँ॥३४३ि सूर्यु बडादित्य मुहारँ॥३४३ि ।

मुहस्ते सुतो महिमा पनस्यतेष्वा दैव मुहारँ॥३४३ि

॥१२॥

बद्धूर्यु श्रवसा मुहारँ॥३४३ि सुत्रा दैव मुहारँ॥३४३ि

। मुहा देवानामसुर्युः पुरोहितो विभु ज्योतिरदाभ्यम्

॥१३॥

श्रायन्तःइवु सूर्युविश्वेदिन्द्रस्य भक्षत ।

वसूनि जाते जनमानुओजसु प्रति भुग्न दीधिम

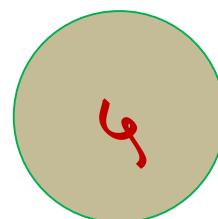
॥१४॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

अुद्या दैवुऽउदितु सूर्यस्यु निरू हृसः पिपृता
 निरुवुद्यात् । तन्नो मित्रो वर्णो मामहन्तुमर्दितुः
 सिन्धुः पृथिवीऽउत्तद्यौः ॥१५॥

ॐ आ कृष्णेनु रजसु वर्तमानो
 निवेशयन्नुमृतुम्मत्यश्च । हिरण्णयेन सविता रथेना
 देवो याति भुवनानु पश्यन् स्वाहा ॥१६॥

इति मैत्रसूक्तस्य नेत्ररूपस्य पञ्चमाङ्गस्य
 सप्तदशमत्रैरेकाहुतिः ॥

एवं पञ्चाहुतीर्हत्वा षडङ्गमंत्रैर्होमपक्षे
 रौद्राध्यायस्यार्षेयादिकं स्मृत्वा होमः कार्यः ॥
 यथा – नमस्तेरुद्गमन्यव
 इत्यादिकस्यरौद्राध्यायस्यपरमेष्ठी ऋषिः देवा ऋषयः
 प्रजापतिर्वा ऋषिः नमस्तेरुद्गेत्यस्य गायत्रीछन्दः याते
 रुद्रत्यादीनां तिसृणामनुष्टुप्छन्दः
 अद्वयवोचदित्यादितिसृणां पङ्किंश्छन्दः

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

नमोस्तुनीलग्नीवायेत्यादिसप्तानामनुष्टुप्छन्दः मानोमहा
 न्तमितिद्वयोः कुत्स ऋषिः जगतीछन्दः सर्वासामेको
 रुद्रो देवता नमो हिरण्यबाहवे इत्यादीनि द्रापे
 इत्यतः प्राक्तनानि सर्वाणि यजूऽ॑षि नमोहिरण्यबाहवे
 इत्यादीनां श्वपतिब्यश्चवो नम इत्यन्तानां यजुषां
 हिरण्यबाहुः सेनानीः दिशां च
 पतिरित्यादिमंत्रवर्णवगतनामका उभयतो नमस्कारा
 बहवो रुद्रा देवताः ततो नमो भवाय च रुद्राय
 चेत्यादीनां प्रखिदतेचेत्यन्तानां यजुषां भवादयो
 मन्त्रलिङ्गावगता अन्यतरतो नमस्कारा बहवो रुद्रा
 देवताः ततो नमऽङ्गुषु कृभ्दयो धनुष्कृयश्च वो नम
 इत्यस्य यजुषः उभयतो नमस्कारा वहवो रुद्रा देवताः
 तत्र नमो हिरण्यबाहव इत्यादयो द्वन्द्विनो रुद्राः नमः
 सभाब्य इत्यादयो जातसंज्ञका रुद्रा देवता नमोवतः
 किरिकेब्य इत्यादीनाम् अग्निवायुसूर्यहृदय
 भूतव्याहृतीनाम् अन्यतरतो नमस्कारा बहवो रुद्रा

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

देवताः द्रापेइत्यस्य उपरिष्टाद् बृहतीछन्दः
 इमारुद्रायेत्यस्याः कुत्सऋषिः जगतीछन्दः
 यातेरुद्रेत्यस्य अनुष्टुप्छन्दः परिनोरुद्रमीदुष्टुमेतिद्वयोः
 त्रिष्टुप्छन्दः विकिरिद्रसहस्राणीतिद्वयोः अनुष्टुप्छन्दः
 सप्तानामेको रुद्रो देवता असङ्घातेत्यादीनां
 दशानामनुष्टुप्छन्दः बहवो रुद्रा देवताः नमोस्तु
 रुद्रेभ्य इत्यादीनां त्रयाणां यजुषां धृतिश्छन्दः बहवो
 रुद्रा देवताः श्रीमहारुद्रप्रीतये होमे विनियोगः ॥
 एकषष्ट्युतरशतधामंत्रविभागात्मकरुद्रहोमस्वाहाकाराः ।
 ॐ नमस्तेरुद्रमन्त्रवउतोतउषवेनमः ॥
 बाहुब्यामुततेनमः स्वाहा १.
 ॐ या ते रुद्र शिवा तनूरधोरापापकाशीनी ॥
 तया नस्तन्ना शन्तमया गिरिशन्ताभिचाकशीहि स्वाहा
 ॥ २.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ यामिषुङ्गिंरिशन्त हस्ते बिभष्यस्तवे ॥

शिवाङ्गिंरित्रताङ्गुरु मा हिंसीं पुरुषञ्जगत् स्वाहा ॥

३.

ॐ शिवेन व्रचसा त्वा गिरिशाच्छा वदामसि ॥

यथा नं सर्वमिञ्जगदयक्ष्मृंसुमनाऽ असत् स्वाहा ॥

४.

ॐ अङ्गयवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक् ॥

अर्होंश्चसर्वाङ्गमयन्त्सर्वाश्चयातुधान्योधराचीं परासुव
स्वाहा ॥ ५.

ॐ असौ यस्ताम्नोऽ अरुणऽ उत

बब्रुः सुमङ्गलः ॥

यैचैनृं रुद्राऽ अभितोदिक्षुश्रिताः सहस्रशोवैषाण्डहेऽर्इम

हेस्वाहा ॥ ६.

ॐ असौ योवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः ॥

उतैनङ्गोपाऽअदश्श्रन्नदश्श्रन्नुदहार्यः

सदृष्टोमृडयातिनःस्वाहा ॥ ७.

ॐ नमोस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे ॥

अथो यैऽ अस्य सत्वानोहन्तेऽयोकरन्नमःस्वाहा ॥

८.

ॐ प्रमुश्च धन्वनस्त्वमुभयोरात्मर्योऽर्थम् ॥

याश्च ते हस्ताऽ इषवः परा ता भगवो व्रप स्वाहा ॥

९.

ॐ विञ्यन्धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाँ२ः उत

॥ अनेशन्नस्य याऽ इषवऽ आभुरस्य निषङ्गंधिः

स्वाहा ॥ १०.

ॐ या ते हेतिर्मीँदुष्टम हस्ते बभूव ते धनुः ॥

तयास्मान्विश्वतस्त्वमयक्षमया परिभुज स्वाहा ॥

११.

ॐ परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः ॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

अथो षड् इषुधिस्तवारेऽ अस्मान्नधेहि तम् स्वाहा ॥

१२.

ॐ अवतत्य धनुष्टृष्टृ सहस्राक्ष शतेषुधे ॥

निशीर्षशल्यानाम्मुखा शिवो नः सुमना भव स्वाहा

॥ १३.

ॐ नमस्तऽ आयुवायानातताय धृष्णवे ॥

उभाब्यामुत ते नमो बाहुब्यान्तव धन्वने स्वाहा ॥

१४.

ॐ मानोमहान्तमुतमानोऽर्बकम्मानऽ

उक्षन्तमुतमानऽउक्षितम् ॥ मानोबधीः

पितरम्मोतमातरम्मानः प्रियास्तन्वोरुद्गरीरिषः स्वाहा

॥ १५.

मानोबीरान्तुद्भ भामिनोबधीर्हविष्मन्तः

सदमित्वाहवामहेस्वाहा १६.

ॐ नमो हिरण्ण्यबाहवे सेनान्ये दिशाश्च पतये नमः

स्वाहा ॥ १७.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमो वृक्षेष्व्यो हरिकेशेष्व्यतः पशूनाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ १८.

ॐ नमः शप्पिञ्चराय त्विषीमते पर्थीनाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ १९.

ॐ नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ २०.

ॐ नमो भूशाय व्याधिनेत्रानाम्पतये नमः स्वाहा ॥
२१.

ॐ नमो भवस्य हेत्यै जगताम्पतये नमः स्वाहा ॥
२२.

ॐ नमो रुद्रायाततायिने क्षेत्राणाम्पतये नमः स्वाहा ॥
२३.

ॐ नमः सूतायाहन्त्यै बनानाम्पतये नमः स्वाहा ॥
२४.

ॐ नमो रोहिताय स्त्थपतये वृक्षाणाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ २५.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ २६.

ॐ नमो मंत्रिणे व्वाणिजाय कक्षाणाम्पतये नमः स्वाहा
॥ २७.

ॐ नमऽउच्चैर्घोषायाक्लन्दयते पत्तीनाम्पतये नगः
स्वाहा ॥ २८.

ॐ नमः कृत्स्नायतया धावते सत्त्वनाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ २९.

ॐ नमः सहमानायनिव्याधिनऽआव्याधिनीनाम्पतये
नमः स्वाहा ॥ ३०.

ॐ नमो निषङ्गिणे ककुभाय स्तेनानाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ ३१.

ॐ नमो निचेरवे परिचरायारण्ण्यानाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ ३२.

ॐ नमो वश्वते परिवश्वते स्तायूनाम्पतये नमः स्वाहा
॥ ३३.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमो निषिद्धिंणऽइषुधिमते तस्कराणाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ ३४.

ॐ नमः सृकायिष्यो जिघांसहृभ्यो मुष्ण्णताम्पतये
नमः स्वाहा ॥ ३५.

ॐ नमोसिमहृभ्यो क्तश्चरहृभ्यो विकृन्तानाम्पतये नगः
स्वाहा ॥ ३६.

ॐ नमऽउष्णीषिणे गिरिचराय कुलुश्चानाम्पतये नमः
स्वाहा ॥ ३७.

ॐ नमऽइषुमहृभ्यो धन्वायिष्यश्च वो नमः स्वाहा
॥ ३८.

ॐ नमऽआतन्वानेष्यः प्रतिदिधानेष्यश्च वो नमः
स्वाहा ॥ ३९.

ॐ नमऽ आयच्छहृभ्यो स्यद्ध्यश्च वो नमः स्वाहा ॥
४०.

ॐ नमो विसृजल्भ्योयो विद्धयन्यश्च वो नमः स्वाहा ॥
४१.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमः स्वपद्म्यो जाग्रद्म्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

४२.

ॐ नमः शयानेष्य आसीनेष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

४३.

ॐ नमस्तिष्ठद्म्यो धावद्म्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४४.

ॐ नमःसभाष्यः सभापतिष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

४५.

ॐ नमो श्वेष्यो श्वपतिष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४६.

ॐ नमऽआव्याधिनीष्यो विविद्यन्तीष्यश्च वो नमः
स्वाहा ॥ ४७.

ॐ नमऽउगणाष्यस्तृष्टु हतीष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

४८.

ॐ नमो गणेष्यो गणपतिष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

४९.

ॐ नमो व्रातेष्यो व्रातपतिष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

५०.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमो गुत्सेष्यो गृत्सपतिष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

५१.

ॐ नमो विरूपेष्यो विश्वरूपेष्यश्च वो नमः स्वाहा

॥ ५२.

ॐ नमः सेनाष्यः सेनानिष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

५३.

ॐ नमो रथिष्योऽ अरथेष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

५४.

ॐ नमः क्षत्तृष्यः सङ्ग्रहीतृष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

५५.

ॐ नमो महद्भ्योऽ अर्बकेष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

५६.

ॐ नमस्तक्षष्यो रथकारेष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

५७.

ॐ नमः कुलालेष्यः कार्मारष्यश्च वो नमः स्वाहा

॥ ५८.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमो निषादेष्यः पुञ्जिष्ठेष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

६९.

ॐ नमः श्वनिष्यो मृगयुष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

६०.

ॐ नमः श्वष्यः श्वपतिष्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

६१.

ॐ नमो भवाय च रुद्राय च स्वाहा ॥ ६२.

ॐ नमः शर्वाय च पशुपतये च स्वाहा ॥ ६३.

ॐ नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च स्वाहा ॥

६४.

ॐ नमः कपर्दिने च ब्रयुप्सकेशाय च स्वाहा ॥ ६५.

ॐ नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च स्वाहा ॥

६६.

ॐ नमो गिरिशयाय च शिपिविष्टाय च स्वाहा ॥

६७.

ॐ नमो मीदुष्टमाय चेषुमते च स्वाहा ॥ ६८.

- ॐ नमो हस्वाय च व्वामनाय च स्वाहा ॥ ६९.
- ॐ नमो बृहते च वर्षीयसे च स्वाहा ॥ ७०.
- ॐ नमो वृद्धाय च सवृधे च स्वाहा ॥ ७१.
- ॐ नमोग्रयाय च प्रथमाय च स्वाहा ॥ ७२.
- ॐ नमऽआशवे चाजिराय च स्वाहा ॥ ७३.
- ॐ नमः शीग्ध्याय च शीब्ध्याय च स्वाहा ॥ ७४.
- ॐ नमऽऊर्म्याय चावस्वन्ध्याय च स्वाहा ॥ ७५.
- ॐ नमो नादेयाय च द्वीप्याय च स्वाहा ॥ ७६.
- ॐ नमो ऊष्टुयाय च कनिष्टुयाय च स्वाहा ॥ ७७.
- ॐ नमः पूर्वजाय चापरजाय च स्वाहा ॥ ७८.
- ॐ नमो मद्यमाय चापगल्भाय च स्वाहा ॥ ७९.
- ॐ नमो जघन्याय च बुध्याय च स्वाहा ॥ ८०.
- ॐ नमः सोब्ध्याय च प्रतिसर्व्याय च स्वाहा ॥ ८१.
- ॐ नमो षाम्याय च क्षेम्याय च स्वाहा ॥ ८२.
- ॐ नमः श्लोकक्याय चावसान्ध्याय च स्वाहा ॥ ८३.
- ॐ नमऽ उर्बर्ष्याय च खल्याय च स्वाहा ॥ ८४.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

- ॐ नमो वृन्धाय च कक्ष्याय च स्वाहा ॥ ८५.
- ॐ नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च स्वाहा ॥ ८६.
- ॐ नमऽआशुषेणाय चाशुरथाय च स्वाहा ॥ ८७.
- ॐ नमः शूराय चावभेदिने च स्वाहा ॥ ८८.
- ॐ नमो बिलिम्मने च कवचिने च स्वाहा ॥ ८९.
- ॐ नमो वर्मिणे च वरूथिने च स्वाहा ॥ ९०.
- ॐ नमः श्रुताय च श्रतसेनाय च स्वाहा ॥ ९१.
- ॐ नमो दुन्दुष्याय चाहनन्ध्याय च स्वाहा ॥ ९२.
- ॐ नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च स्वाहा ॥ ९३.
- ॐ नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च स्वाहा ॥ ९४.
- ॐ नमस्तीक्ष्णेषवे चायुधिने च स्वाहा ॥ ९५.
- ॐ नमः स्वायुधाय च सुधन्धने च स्वाहा ॥ ९६.
- ॐ नमः सुत्याय च पत्याय च स्वाहा ॥ ९७.
- ॐ नमः काट्याय च नीप्याय च स्वाहा ॥ ९८.
- ॐ नमः कुल्याय च सरस्याय च स्वाहा ॥ ९९.
- ॐ नमो नादेयाय च वैशन्ताय च स्वाहा ॥ १००.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

- ॐ नमः कूप्याय चावट्याय च स्वाहा ॥ १०१.
- ॐ नमो वीष्ट्याय चातप्याय च स्वाहा ॥ १०२.
- ॐ नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च स्वाहा ॥ १०३.
- ॐ नमो वृष्ट्याय चावृष्ट्याय च स्वाहा ॥ १०४.
- ॐ नमो वात्याय च रेष्ट्याय च स्वाहा ॥ १०५.
- ॐ नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च स्वाहा ॥
१०६.
- ॐ नमः सोमाय च रुद्राय च स्वाहा ॥ १०७.
- ॐ नमस्ताम्राय चारुणाय च स्वाहा ॥ १०८.
- ॐ नमः शङ्खे च पशुपतये च स्वाहा ॥ १०९.
- ॐ नमः उग्न्याय च भीमाय च स्वाहा ॥ ११०.
- ॐ नमोग्नेवधाय च दूरेवधाय च स्वाहा ॥ १११.
- ॐ नमो हन्त्रे च हनीयसे च स्वाहा ॥ ११२.
- ॐ नमो वृक्षेष्व्यो हरिकेशेष्व्यः स्वाहा ॥ ११३.
- ॐ नमस्ताराय स्वाहा ॥ ११४.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमः शम्भवाय च मयोभवाय च स्वाहा ॥ ११५.

ॐ नमः शङ्कराय च मयस्कराय च स्वाहा ॥ ११६.

ॐ नमः शिवाय च शिवतराय च स्वाहा ॥ ११७.

ॐ नमः पार्ष्वाय चावार्ष्वाय च स्वाहा ॥ ११८.

ॐ नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च स्वाहा ॥ ११९.

ॐ नमस्तीत्थ्याय च कूल्याय च स्वाहा ॥ १२०.

ॐ नमः शष्प्याय च फेन्न्याय च स्वाहा ॥ १२१.

ॐ नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च स्वाहा ॥

१२२.

ॐ नमः किंशिलाय च क्षयणाय च स्वाहा ॥

१२३.

ॐ नमः कपर्दिने च पुलस्तये च स्वाहा ॥ १२४.

ॐ नमः इरिण्याय च प्रपत्थ्याय च स्वाहा ॥ १२५.

ॐ नमो व्रञ्ज्याय च गोष्ट्याय च स्वाहा ॥ १२६.

ॐ नमस्तल्प्याय च गेह्याय च स्वाहा ॥ १२७

ॐ नमो हृदञ्ज्याय च निवेष्याय च स्वाहा ॥ १२८.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमः काट्याय च गृष्मरेष्टाय च स्वाहा ॥ १२९.

ॐ नमः शुष्कक्याय च हरित्याय च स्वाहा ॥

१३०.

ॐ नमः पाञ्चसव्याय च रजस्याय च स्वाहा ॥

१३१.

ॐ नमो लोप्याय चोलप्याय च स्वाहा ॥ १३२.

ॐ नमः ऊर्व्याय च सूर्व्याय च स्वाहा ॥ १३३.

ॐ नमः पर्णाय च पर्णशदाय च स्वाहा ॥ १३४.

ॐ नमः उद्गुरमाणाय चाभिग्निते च स्वाहा ॥ १३५.

ॐ नमः आखिदते च प्राखिदते च स्वाहा ॥ १३६.

ॐ नमः इषुकृद्ध्यो धनुष्कृद्ध्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

१३७.

ॐ नमो वहं किरिकेष्यो देवानां हृदयेष्यः स्वाहा

॥ १३८.

ॐ नमो विचिन्त्यत्केष्यो देवानां हृदयेष्यः स्वाहा

॥ १३९.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमो विक्षिणत्केष्यो देवानां हृदयेष्यः स्वाहा ॥

१४०.

ॐ नमऽ आनिर्हतेष्यो देवानां हृदयेष्यः स्वाहा ॥

१४१.

ॐ द्रापेऽ अन्धसस्प्ते दरिद्र नीललोहित ॥

आसाम्प्रजानामेषाम्पशूनाम्मा भेष्मा रोक्षःभो च नहं

किञ्चनाममत् स्वाहा ॥ १४२.

ॐ इमा रुद्राय तवसे

कपर्दिनेक्षपद्मीरायप्रभरामहेमतीः ॥

यथाशमसद्विपदेचतुष्पदेविश्वम्पुष्टज्ञामेऽस्मिन्ननातुरम्

स्वाहा ॥ १४३.

ॐ या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहा भेषजी ॥

शिवा रुतस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे स्वाहा ॥

१४४.

ॐ परि नो रुद्रस्य

हेतिर्वृणकुपरित्वेषस्यदुर्मतिरधायोः ॥ अवस्थिरा

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

मघवद्धयस्तनुष्व मीड्डस्तोकाय तनयाय मृड स्वाहा ॥

१४५.

ॐ मीदुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव ॥ परमे
वृक्षऽआयुधन्निधायकृत्तिं वसानऽ आचर
पिनाकम्बिष्टदागहि स्वाहा ॥ १४६.

ॐ विकिरिद्व विलोहित नमस्तेऽ अस्तु भगवत् ॥
यास्ते सहस्रॄ हेतयोन्यमसम्मन्निवपन्तु तात् स्वाहा ॥

१४७.

ॐ सहस्राणि सहस्रशो बाह्योस्तव हेतयः ॥
तासामीशानो भगवत् पराचीना मुखा कृषि स्वाहा ॥

१४८.

ॐ असङ्ग्याता सहस्राणि ये रुद्रा अधि भूम्याम् ॥
तेषां सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१४९.

ॐ अस्मिन्महत्यर्णवेन्तरिक्षे भवा अधि ॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

तेषाण्ठं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५०.

ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवृक्तरुद्राऽ उपश्रिताः

॥ तेषाण्ठं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५१.

ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वाऽ अधः

क्षमाचराः ॥

तेषाण्ठं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५२.

ॐ ये बृक्षेषु शष्पिञ्चरा नीलग्रीवा विलोहिताः ॥

तेषाण्ठं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५३.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः ॥

तेषाण्डं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५४.

ॐ ये पथाम्पथिरक्षय ऐलबृदाऽ आयुर्घुर्धः ॥

तेषाण्डं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५५.

ॐ ये तीर्त्थानि प्रचरन्ति सृकाहस्ता निषङ्गिणः ॥

तेषाण्डं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५६.

ॐ येनेषु विविद्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ॥

तेषाण्डं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५७.

ॐ यऽ एतावन्तश्च भूयाण्डसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे

॥ तेषाण्डं सहस्रयोजनेव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥

१५८.

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ नमोस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां व्रष्मिष्वहं ॥

तेष्यो दशप्राचीर्द्धश दक्षिणा दश प्रतीचीर्द्धशोदीची
शोर्द्धाः ॥ तेष्यो नमोऽ अस्तु ते नोवन्तु ते नो
मृडयन्तु ते यन्द्विष्मो
यश्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्मे दध्महं स्वाहा ॥ १५९.

ॐ नमोस्तु रुद्रेभ्यो येन्तरिक्षे येषां बातऽ इष्वहं ॥
तेष्यो दश प्राचीर्द्धश दक्षिणा दश प्रतीचीर्द्धशोदीची
र्द्धशोर्द्धाः ॥ तेष्यो नमोऽ अस्तु ते नोवन्तु ते नो
मृडयन्तु ते यन्द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्मे
दध्महं स्वाहा ॥ १६०.

ॐ नमोस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्त्रमिष्वहं ॥
तेष्यो दश प्राचीर्द्धश दक्षिणा दश
प्रतीचीर्द्धशोदीचीर्द्धशोर्द्धाः ॥
तेष्यो नमोऽ अस्तु ते नो नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते
यन्द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्मे दध्महं स्वाहा ॥

१६१.

एकषष्टयुत्तरशतधामन्त्रविभागात्मकरुद्रहोमस्वाहाकाराः
सम्पूर्णाः ॥

एवम्

एकषष्टयुत्तरशतधामंत्रविभागरौद्राध्यायेनैकादशवारंजुहु
यात् ॥

ब्यहृ सोमेत्यस्य बन्धुर्ऋषिः गायत्रीछन्दः सोमोदेवता
एषत इत्यनयोः बन्धुर्ऋषिः सामपङ्किर्य
जुर्जगतीछन्दांसि रुद्रो देवता अवरुद्ध
मित्यस्यप्रजापतिर्ऋषिः पङ्किःश्छन्दः रुद्रो देवता
भेषजमसीत्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः ककुप्छन्दः रुद्रो
देवता अम्बकमित्यनयोः क्रमेण वसिष्ठ प्रजापती
ऋषी अनुष्टुप्छन्दः अम्बको रुद्रो देवता एतत्त इत्यस्य
प्रजापतिर्ऋषिः आस्तारपङ्किःश्छन्दः रुद्रो देवता
आयुषमित्यस्य नारायण ऋषिः उष्णिकछन्दः
आशीर्देवता शिवोनामेत्यस्य प्रजापतिर्ऋषिः प्रा

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

जापत्याबृहतीछन्दःक्षुरोदेवतानिवर्त्यामीत्यस्यप्रजापति
 ऋषिः प्राजापत्यात्रिष्टुप्छन्दः लिङ्गोक्ता देवता
 श्रीमहारुद्रप्रीतये होमे विनियोगः ॥
 ऊँब्यृसोम० ॥ एषतेरुद्ध० ॥ अवरुद्धम० ॥
 भेषजमसि० ॥ अम्बकंष्यजा० ॥ एतत्तरुद्धा० ॥
 आयुषञ्जम० ॥ शिवोनामासि० सुवीर्ष्याय स्वाहा ॥
 इति अष्टकण्डिकात्मकेन महच्छिरसा प्रतिलघुरुद्रान्ते
 एकामाहुतिं जुहुयात् ॥
 ॥ अथ शान्त्यध्यायमत्रैर्होमः ॥

ऋचं बाचमित्यस्यदध्यङ्काथर्वणऋषिःचतुर्णायजुषां
 दैवीजगती छन्दः ऋगादयोलिङ्गोक्ता देवताः
 बागोजइत्यस्य यजुर्जगतीछन्दः वागादिलिङ्गोक्ता
 देवताः यन्मइत्यस्यदध्यङ्काथर्वणऋषिः पङ्किंश्छन्दः
 बृहस्पतिर्देवतातिसृणां महाव्याहृतीनां
 दध्यङ्काथर्वणऋषिःदैवीगायत्रीदैव्युष्णिकदैवीअनुष्टुप्छन्दां
 सिअग्निवायुसूर्यदेवताःतत्सवितुरित्यस्यदध्यङ्कां

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

थर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः सवितादेवता कयानइत्यस्य
 दध्यङ्गुःथर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः इन्द्रो देवता
 कस्त्वेत्यस्यदध्यङ्गुःथर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः इन्द्रोदेवता
 अभीषुणइत्यस्य दध्यङ्गुःथर्वणऋषिः
 पादनिचृद्गायत्रीछन्दः इन्द्रोदेवता कयात्वमित्यस्य
 दध्यङ्गुःथर्वणऋषिः अनिरुक्तागायत्रीछन्दः
 इन्द्रोदेवताइन्द्रोविश्वस्येतिदध्यङ्गुःथर्वणऋषिः द्विप
 दाविराङ्गुन्दःइन्द्रोदेवताशन्मोमित्रइत्यस्य
 दध्यङ्गुःथर्वणऋषिः अनुष्टुप्छन्दः
 मित्रावरुणादयोलिङ्गोक्ता देवताः शन्मोबातइत्यस्य
 दध्यङ्गुःथर्वणऋषिः अनुष्टुप्छन्दः वायादयोलिङ्गोक्ता
 देवताः अहानिशमित्यस्य दध्यङ्गुःथर्वणऋषिः
 द्विपदागायत्रीछन्दः अहानिरात्रयश्चदेवताः शन्म॒
 इन्द्राग्नीत्यस्यदध्यङ्गुःथर्वणऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः इन्द्राग्नी
 इन्द्रावरुणौ इन्द्रापूषणौ इन्द्रासोमौच देवताः
 शन्मोदेवीरित्यस्यदध्यङ्गुःथर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः आपो

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

देवताः स्योनापृथिवीत्यस्य दध्यङ्गाथर्वणऋषिः

गायत्रीछन्दः पृथिवीदेवता आपोहिष्टेत्यस्य

दध्यङ्गाथर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः आपोदेवताः

योवःशिवतमइत्यस्यदध्यङ्गाथर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः

आपो देवताः तस्माऽअरङ्गमामवइत्यस्य

दध्यङ्गाथर्वणऋषिः गायत्रीछन्दः आपो देवताः

द्यौःशान्तिरित्यस्य दध्यङ्गाथर्वणऋषिः

एकाधिकशक्तरीछन्दः द्यौरादयोलिङ्गोक्ता देवताः

दृतेदृहमाइत्यस्य दध्यङ्गाथर्वणऋषिः ब्राह्मी

अनुष्टुप्छन्दः धर्मो देवता दृतेदृहमाज्योक्ते इत्यस्य

दध्यङ्गाथर्वणऋषिः उष्णकछन्दः धर्मो देवता

नमस्तेहरस इत्यस्य दध्यङ्गाथर्वणऋषिः बृहतीछन्दः

आग्निर्देवताः नमस्तेऽ अस्त्वित्यस्य दध्यङ्गाथर्वणऋषिः

अनुष्टुप्छन्दः विद्युत्स्तनयिलुर्भग वान्देवता यतोयत

इत्यस्य दध्यङ्गाथर्वणऋषिः अनुष्टुप्छन्दः महावीरो

देवता सुमित्रियान इत्यस्य दध्यङ्गाथर्वणऋषिः

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

प्राजापत्या जगती आपो देवताः तच्चक्षुरित्यस्य
दध्यङ्गार्थर्वणऋषिः उष्णिक् छन्दः सूर्यो देवताः सर्वेषां
शान्त्यर्थहोमे विनियोगः ॥

ॐ ऋचंबाचम्प्रपद्ये मनोषजुःप्रपद्ये सामप्राणम्प्रपद्ये
चक्षुःश्श्रोत्रम्प्रपद्ये ॥ बागोजःसहौजोमयिष्ठा
णापानौस्वाहा ॥१॥

ॐ यन्मेच्छिद्वच्छक्षुषोहृदयस्यमनसोवातितृण्णम्बृहस्पति
मर्मतद्वधातु ॥ शन्मोभवतुभुवनस्यषस्पतिःस्वाहा ॥२॥
ॐ भूर्भुवःस्वः ॥ तत्सवितुर्बरेण्यम्भर्गदेवस्यधीमहि
॥ धियोषीनः प्रचोदयात्स्वाहा ॥३॥

ॐ कयानश्चित्रऽआभुवदूतीसदावृथःसखा ॥
कयाशचिष्ठयावृता स्वाहा ॥४॥

ॐ कस्त्वासत्योमदानाम्भृहिष्ठोमत्सदन्धसः ॥
दृढाचिदारुजेबसु स्वाहा ॥५॥
ॐ अभीषुणःसखीनामविताजरितृणाम् ॥
शतम्भवास्यूतिभिः स्वाहा ॥६॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ कयात्वन्नऽऊत्याभिप्रमन्दसेवृष्णन् ॥ कयास्तोतृब्य
ऽआभर स्वाहा ॥७॥

ॐ इन्द्रोविश्वस्यराजति ॥ शन्नोऽअस्तु
द्विपदेशश्चतुष्पदेस्वाहा ॥८॥

ॐ शन्नोमित्रः शंबरुणहशन्नोभवत्वर्षमा ॥

शन्नऽइन्द्रोबृहस्पतिःशन्नो विष्णुरुरुक्रमः स्वाहा
॥९॥

ॐ शन्नोब्रातःपवताथं शन्नस्तुपतुसूर्षयः ॥
शन्नहकनिकदद्वेवः पर्जन्योऽअभिवर्षतुस्वाहा ॥१०॥

ॐ अहानिशम्भवन्तुनहशृरात्रीहप्रतिधीयताम् ॥

शन्नऽइन्द्राग्नीभव तामवीभिःशन्नइन्द्रावरुणारातहव्या

॥शन्नऽइन्द्रापूषणावाजसातौशमिन्द्रासोमासुवितायशँच्यो
ःस्वाहा ॥११॥

ॐ शन्नोदेवीरभिष्टयऽआपोभवन्तुपीतये ॥

शँच्योरभिस्त्रवन्तुनह स्वाहा ॥१२॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ स्योनापृथिविनोभवानृक्षरानिवेशनी ॥

यच्छानहंशर्मसप्रथाहं स्वाहा ॥१३॥

ॐ आपोहिष्टुमयोभुवस्तानऽऊर्जेदधातन ॥

महेरणायचक्षसे स्वाहा ॥१४॥

ॐ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः ॥

उशतीरिवमातरः स्वाहा ॥१५॥

ॐ तस्माऽअरङ्गमामवोयस्यक्षयायजित्वथ ॥

आपोजनयथाचनहं स्वाहा ॥१६॥

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षहं शान्तिः पृथिवीशान्तिरापहं
शान्तिरोषधयहं शान्तिः ॥ बनस्पतयहं शान्ति
र्विश्वेदेवाःशान्तिर्ब्रह्मशान्तिहं सर्वहं शान्तिहं
शान्तिरेवशान्तिहंसामाशान्तिरेधिस्वाहा ॥१७॥

ॐ दृतेदृहं हमामित्रस्यमाचक्षुषासर्वाणि
भूतानिसमीक्षन्ताम् ॥ मित्रस्याहंचक्षुषासर्वाणि
भूतानिसमीक्षे ॥ मित्रस्यचक्षुषासमीक्षापहेस्वाहा
॥१८॥

श्री प्रधान महारुद्रदेवता होमः

ॐ दृतेदृहृ हमा ॥ ज्योत्तेसन्दृशिजीव्यास

ज्योत्तेसन्दृशिजीव्यासंस्वाहा ॥ १९ ॥

ॐ नमस्तेहरसेशोचिषेनमस्तेऽअस्त्वर्चिषे ॥

अन्यांस्तेऽअस्मत्पन्तुहेतयः पावकोऽअस्मम्ब्यृ

शिवोभवस्वाहा ॥ २० ॥

ॐ नमस्तेऽअस्तुविद्युतेनमस्तेस्तनयित्वे ॥

नमस्तेभगवन्नस्तुयतःस्वः समीहसेस्वाहा ॥ २१ ॥

ॐ यतोयतःसमीहसेततोनोऽअभयङ्करु ॥

शन्नःकुरुप्रजाभ्योभयन्नःपशुभ्यः स्वाहा ॥ २२ ॥

ॐ सुमित्रियानऽआपऽओषधयः

सन्तुदुर्मित्रियास्तस्मैसन्तुयोस्मान्देष्टियश्वयन्दिष्मः

स्वाहा ॥ २३ ॥

ॐ तच्चक्षुद्विवहितम्पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् ॥

पश्येमशरदःशतज्ञीवेमशरदः

श्री प्रधानरुद्र पीठदेवता होमः

शतश्चृणुयामशरदः

शतम्प्रब्रवामशरदः शतमदीनांस्यामशरदः

शतम्भूयश्चशरदः शतात्स्वाहा ॥२४॥

एवं प्रत्यहं एकस्य द्वयोः त्रयाणां वा साङ्गलघुरुद्राणां
हवनं कार्यम् ॥

~ श्री प्रधानरुद्र पीठदेवता होमः ~

ॐ मं मण्डूकाय नमः स्वाहा ।

ॐ कां कालाग्निरुद्राय नमः स्वाहा ।

ॐ मूं मूलप्रकृत्यै नमः स्वाहा ।

ॐ आं आधारशक्त्यै नमः स्वाहा ।

ॐ कूं कूर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अनन्ताय नमः स्वाहा ।

ॐ वं वराहाय नमः स्वाहा ।

ॐ पं पृथिव्यै नमः स्वाहा ।

ॐ अं अमृतार्णवाय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रत्नद्वीपाय नमः स्वाहा ।

ॐ नं नंदनोद्यानाय नमः स्वाहा ।

ॐ कं कल्पतरुवाटिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ कं करुणावारिपरिधये नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र पीठदेवता होमः

ॐ मं मणिमंडपाय नमः स्वाहा ।

ॐ मं मणिवेदिकायै नमः स्वाहा ।

ॐ श्वेतच्छ्रुत्राय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रत्नसिंहासनाय नमः स्वाहा ।

ॐ धं धर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ ज्ञां ज्ञानाय नमः स्वाहा ।

ॐ वैं वैराग्याय नमः स्वाहा ।

ॐ ऐं ऐश्वर्याय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अधर्माय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अज्ञानाय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अवैराग्याय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अनैश्वर्याय नमः स्वाहा ।

ॐ अं अनंताय नमः स्वाहा ।

ॐ पं पद्माय नमः स्वाहा ।

ॐ आं आनन्दकन्दाय नमः स्वाहा ।

ॐ सं संविनालाय नमः स्वाहा ।

ॐ विं विश्वमयपद्माय नमः स्वाहा ।

ॐ प्रं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः स्वाहा ।

ॐ विं विकारमय केसरेभ्यो नमः स्वाहा ।

ॐ पं पंचाशवर्णबीजाद्य कर्णिकायै नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र पीठदेवता होमः

ॐ सूं सूर्यमण्डलाय नमः स्वाहा ।

ॐ चं चन्द्रमण्डलाय नमः स्वाहा ।

ॐ वं वह्निमण्डलाय नमः स्वाहा ।

ॐ सं सत्त्वाय नमः स्वाहा ।

ॐ रं रजसे नमः स्वाहा ।

ॐ तं तमसे नमः स्वाहा ।

ॐ आं आत्मने नमः स्वाहा ।

ॐ अं अंतरात्मने नमः स्वाहा ।

ॐ पं परमात्मने नमः स्वाहा ।

ॐ ज्ञां ज्ञानात्मने नमः स्वाहा ।

ॐ मां मायातत्त्वाय नमः स्वाहा ।

ॐ कं कलातत्त्वाय नमः स्वाहा ।

ॐ विं विद्यातत्त्वाय नमः स्वाहा ।

ॐ पं परतत्त्वाय नमः स्वाहा ।

ॐ वामायै नमः स्वाहा ।

ॐ ज्येष्ठायै नमः स्वाहा ।

ॐ रौद्रायै नमः स्वाहा ।

ॐ काल्यै नमः स्वाहा ।

ॐ कलविकरण्यै नमः स्वाहा ।

ॐ बलविकरण्यै नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र आवरणदेवता होमः

ॐ बलप्रमथिन्यै नमः स्वाहा ।

ॐ सर्वभूतदमन्यै नमः स्वाहा ।

ॐ मनोन्मन्यै नमः स्वाहा ।

ॐ नमो भगवते सकलगुणात्मशक्तियुक्तायानन्ताय योगपीठात्मने
नमः स्वाहा ।

॥ इति श्री प्रधानरुद्र पीठदेवता होमः ॥

~ श्रीप्रधानरुद्र आवरणदेवता होमः ~

ॐ नमो भगवते रुद्राय नमः स्वाहा ।

ॐ सद्योजाताय नमः स्वाहा ।

ॐ वामदेवाय नमः स्वाहा ।

ॐ अघोराय नमः स्वाहा ।

ॐ तत्पुरुषाय नमः स्वाहा ।

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ।

ॐ नन्दिने नमः स्वाहा ।

ॐ महाकालाय नमः स्वाहा ।

ॐ गणेशाय नमः स्वाहा ।

ॐ वृषभाय नमः स्वाहा ।

ॐ भृङ्गिरिट्ये नमः स्वाहा ।

ॐ स्कन्दाय नमः स्वाहा ।

ॐ उमायै नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र आवरणदेवता होमः

ॐ चण्डेश्वराय नमः स्वाहा ।

ॐ अनन्ताय नमः स्वाहा ।

ॐ सूक्ष्माय नमः स्वाहा ।

ॐ शिवाय नमः स्वाहा ।

ॐ एकपदे नमः स्वाहा ।

ॐ एकरुद्राय नमः स्वाहा ।

ॐ त्रिमूर्तये नमः स्वाहा ।

ॐ श्रीकण्ठाय नमः स्वाहा ।

ॐ वामदेवाय नमः स्वाहा ।

ॐ ज्येष्ठाय नमः स्वाहा ।

ॐ श्रेष्ठाय नमः स्वाहा ।

ॐ रुद्राय नमः स्वाहा ।

ॐ कालाय नमः स्वाहा ।

ॐ कलविकरणाय नमः स्वाहा ।

ॐ बलविकरणाय नमः स्वाहा ।

ॐ बलाय नमः स्वाहा ।

ॐ बलप्रमथनाय नमः स्वाहा ।

ॐ अणिमायै नमः स्वाहा ।

ॐ महिमायै नमः स्वाहा ।

ॐ लघिमायै नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र आवरणदेवता होमः

ॐ गरिमायै नमः स्वाहा ।
 ॐ प्रात्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ प्राकाम्यायै नमः स्वाहा ।
 ॐ ईशित्वायै नमः स्वाहा ।
 ॐ वशित्वायै नमः स्वाहा ।
 ॐ ब्राह्म्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ माहेश्वर्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ कौमार्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ वैष्णव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ माहेन्द्र्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ चामुण्डायै नमः स्वाहा ।
 ॐ चण्डिकायै नमः स्वाहा ।
 ॐ असिताङ्गभैरवाय नमः स्वाहा ।
 ॐ रुरुभैरवाय नमः स्वाहा ।
 ॐ चण्डभैरवाय नमः स्वाहा ।
 ॐ क्रोधभैरवाय नमः स्वाहा ।
 ॐ उन्मत्तभैरवाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कालभैरवाय नमः स्वाहा ।
 ॐ भीषणभैरवाय नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र आवरणदेवता होमः

ॐ संहारभैरवाय नमः स्वाहा ।

ॐ भवाय नमः स्वाहा ।

ॐ शर्वाय नमः स्वाहा ।

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ।

ॐ पशुपतये नमः स्वाहा ।

ॐ रुद्राय नमः स्वाहा ।

ॐ उग्राय नमः स्वाहा ।

ॐ भीमाय नमः स्वाहा ।

ॐ महते नमः स्वाहा ।

ॐ अनन्ताय नमः स्वाहा ।

ॐ वासुकये नमः स्वाहा ।

ॐ तक्षकाय नमः स्वाहा ।

ॐ कुलीरकाय नमः स्वाहा ।

ॐ कर्कोटकाय नमः स्वाहा ।

ॐ शंखपालाय नमः स्वाहा ।

ॐ कम्बलाय नमः स्वाहा ।

ॐ अश्वतराय नमः स्वाहा ।

ॐ वैन्याय नमः स्वाहा ।

ॐ पृथवे नमः स्वाहा ।

ॐ हैहयाय नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र आवरणदेवता होमः

ॐ अर्जुनाय नमः स्वाहा ।

ॐ शाकुन्तलेयाय नमः स्वाहा ।

ॐ भरताय नमः स्वाहा ।

ॐ नलाय नमः स्वाहा ।

ॐ रामाय नमः स्वाहा ।

ॐ हिमवते नमः स्वाहा ।

ॐ निषधाय नमः स्वाहा ।

ॐ विन्ध्याय नमः स्वाहा ।

ॐ माल्यवते नमः स्वाहा ।

ॐ पारिजाताय नमः स्वाहा ।

ॐ मलयाय नमः स्वाहा ।

ॐ हेमकूटाय नमः स्वाहा ।

ॐ गंधमादनाय नमः स्वाहा ।

ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ।

ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ।

ॐ यमाय नमः स्वाहा ।

ॐ निर्झतये नमः स्वाहा ।

ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ।

ॐ वायवे नमः स्वाहा ।

ॐ कुबेराय नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र आवरणदेवता होमः

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ।
 ॐ शच्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ स्वाहायै नमः स्वाहा ।
 ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ खङ्गिन्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ वारुण्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ वायव्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ कौबेर्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ ईशान्यै नमः स्वाहा ।
 ॐ वज्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ शक्तये नमः स्वाहा ।
 ॐ दण्डाय नमः स्वाहा ।
 ॐ खङ्गाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पाशाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अंकुशाय नमः स्वाहा ।
 ॐ गदायै नमः स्वाहा ।
 ॐ त्रिशूलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ ऐरावताय नमः स्वाहा ।
 ॐ मेषाय नमः स्वाहा ।
 ॐ महिषाय नमः स्वाहा ।

श्री प्रधानरुद्र आवरणदेवता होमः

ॐ प्रेताय नमः स्वाहा ।
 ॐ मकराय नमः स्वाहा ।
 ॐ मृगाय नमः स्वाहा ।
 ॐ नराय नमः स्वाहा ।
 ॐ वृषभायनमः स्वाहा ।
 ॐ ऐरावताय नमः स्वाहा ।
 ॐ पुण्डरीकाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वामनाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कुमुदाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अंजनाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पुष्पदन्ताय नमः स्वाहा ।
 ॐ सार्वभौमाय नमः स्वाहा ।
 ॐ सुप्रतीकाय नमः स्वाहा ।
 ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ।
 ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ।
 ॐ यमाय नमः स्वाहा ।
 ॐ निर्झृतये नमः स्वाहा ।
 ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ।
 ॐ वायवे नमः स्वाहा ।
 ॐ कुबेराय नमः स्वाहा ।

एकलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विरूपाक्षाय नमः स्वाहा ।
 ॐ विश्वरूपाय नमः स्वाहा ।
 ॐ पशुपतये नमः स्वाहा ।
 ॐ ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः स्वाहा ।
 ॐ शेषाय नमः स्वाहा ।
 ॐ तक्षकाय नमः स्वाहा ।
 ॐ अनन्ताय नमः स्वाहा ।
 ॐ वासुकये नमः स्वाहा ।
 ॐ शंखपालाय नमः स्वाहा ।
 ॐ महापद्माय नमः स्वाहा ।
 ॐ कम्बलाय नमः स्वाहा ।
 ॐ कर्कोटकाय नमः स्वाहा ।

॥ इति श्री प्रधानरुद्रआवरणदेवताहोमः ॥

(रुद्र प्रधान देव का होम पूर्ण होने के पश्चात् जिस लिङ्गंतो भद्र मण्डल का स्थापन किया है उन्ही का होम करे ।)

~ एकलिङ्गंतोभद्रमण्डलम् ~

ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥१॥
 ॐ सोमाय नमः स्वाहा ॥२॥
 ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥३॥

एकलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

ॐ इंद्राय नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ नैऋत्ये नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ वायवे नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ अष्टवसुभ्यो नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ एकादशरुद्रेभ्यो नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ द्वादशदित्येभ्यो नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ अश्विभ्यां नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ सपैतृकविश्वेभ्यो देवेभ्यो नमो नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ सप्तयक्षेभ्यो नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ भूतनागेभ्यो नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ गन्धर्वाप्सरोभ्यो नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ स्कन्दाय नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ नन्दीश्वराय नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ शूलमहाकालाभ्यां नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ दक्षादिसप्तगणेभ्यो नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ दुर्गायै नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ विष्णवे नमः स्वाहा ॥२३॥

एकलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

ॐ स्वधासहितपितृभ्यो नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ मृत्युरोगाभ्यां नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ गणपतये नमः स्वाहा ॥२६॥

ॐ अङ्ग्यो नमः स्वाहा ॥२७॥

ॐ मरुङ्ग्यो नमः स्वाहा ॥२८॥

ॐ पृथिव्यै नमः स्वाहा ॥२९॥

ॐ गंगादिनदीभ्यो नमः स्वाहा ॥३०॥

ॐ सप्तसागरेभ्यो नमः स्वाहा ॥३१॥

ॐ मेरवे नमः स्वाहा ॥३२॥

ॐ गदायै नमः स्वाहा ॥३३॥

ॐ त्रिशूलायै नमः स्वाहा ॥३४॥

ॐ वज्राय नमः स्वाहा ॥३५॥

ॐ शत्त्यै नमः स्वाहा ॥३६॥

ॐ दण्डाय नमः स्वाहा ॥३७॥

ॐ खड्गाय नमः स्वाहा ॥३८॥

ॐ पाशाय नमः स्वाहा ॥३९॥

ॐ अंकुशाय नमः स्वाहा ॥४०॥

ॐ गौतमायै नमः स्वाहा ॥४१॥

ॐ भरद्वाजायै नमः स्वाहा ॥४२॥

ॐ विश्वामित्रायै नमः स्वाहा ॥४३॥

एकलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

ॐ कश्यपायै नमः स्वाहा ॥४४॥

ॐ जमदग्नये नमः स्वाहा ॥४५॥

ॐ वसिष्ठायै नमः स्वाहा ॥४६॥

ॐ अत्रये नमः स्वाहा ॥४७॥

ॐ अरुन्धत्यै नमः स्वाहा ॥४८॥

ॐ ऐन्द्रै नमः स्वाहा ॥४९॥

ॐ कौमार्यै नमः स्वाहा ॥५०॥

ॐ ब्राह्मयै नमः स्वाहा ॥५१॥

ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ॥५२॥

ॐ चामुण्डायै नमः स्वाहा ॥५३॥

ॐ वैष्णव्यै नमः स्वाहा ॥५४॥

ॐ माहेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥५५॥

ॐ वैनायक्यै नमः स्वाहा ॥५६॥

ॐ महादेव ईशानाय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ असिताङ्गभैरवाय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ रुरुभैरवाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ चंडभैरवाय नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ क्रोधभैरवाय नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ उन्मत्तभैरवाय नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ कपालिभैरवाय नमः स्वाहा ॥६॥

एकलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

ॐ भीषणभैरवाय नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ संहारकभैरवाय नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ अनंताय नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ वासुकये नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ तक्षकाय नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ कुलिशाय नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ कर्कटकाय नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ शंखपालाय नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ कंबलाय नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ अश्वतराय नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ शूलिने नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ चंद्रमौलये नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ वृषध्वजाय नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ त्रिलोचनाय नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ शक्तिधराय नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ महेश्वराय नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ शूलपाणये नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ महादेवाय नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ परिधये नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ चतुःपुरीभ्यो नमः स्वाहा ॥२६॥

एकलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

ॐ ऋग्वेदाय नमः स्वाहा ॥२७॥
 ॐ यजुर्वेदाय नमः स्वाहा ॥२८॥
 ॐ सामवेदाय नमः स्वाहा ॥२९॥
 ॐ अथर्ववेदाय नमः स्वाहा ॥३०॥
 ॐ भवान्यै नमः स्वाहा ॥३१॥
 ॐ शर्वाण्यै नमः स्वाहा ॥३२॥
 ॐ पाशुपत्यै नमः स्वाहा ॥३३॥
 ॐ ईशान्यै नमः स्वाहा ॥३४॥
 ॐ उग्रायै नमः स्वाहा ॥३५॥
 ॐ रुद्राण्यै नमः स्वाहा ॥३६॥
 ॐ भीमायै नमः स्वाहा ॥३७॥
 ॐ महत्यै नमः स्वाहा ॥३८॥
 ॐ पृथ्वीतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥३९॥
 ॐ जलतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४०॥
 ॐ तेजतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ वायुतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४२॥
 ॐ आकाश तत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४३॥

॥ इति एकलिङ्गंतोभद्रमण्डलम् ॥

चतुर्लिङ्गतोभद्रमण्डलम्

~ अथ चतुर्लिङ्गतोभद्रमण्डलम् ~

- ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥१॥
- ॐ सोमाय नमः स्वाहा ॥२॥
- ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥३॥
- ॐ इंद्राय नमः स्वाहा ॥४॥
- ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ॥५॥
- ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥६॥
- ॐ नैऋत्ये नमः स्वाहा ॥७॥
- ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥८॥
- ॐ वायवे नमः स्वाहा ॥९॥
- ॐ अष्टवसुभ्यो नमः स्वाहा ॥१०॥
- ॐ एकादशरुद्रेभ्यो नमः स्वाहा ॥११॥
- ॐ द्वादशदित्येभ्यो नमः स्वाहा ॥१२॥
- ॐ अश्विभ्यां नमः स्वाहा ॥१३॥
- ॐ सपैतृकविश्वेभ्यो देवेभ्यो नमो नमः स्वाहा ॥१४॥
- ॐ सप्तयक्षेभ्यो नमः स्वाहा ॥१५॥
- ॐ भूतनागेभ्यो नमः स्वाहा ॥१६॥
- ॐ गन्धर्वाप्सरोभ्यो नमः स्वाहा ॥१७॥
- ॐ स्कन्दाय नमः स्वाहा ॥१८॥
- ॐ नन्दीश्वराय नमः स्वाहा ॥१९॥

चतुर्लिङ्गतोभद्रमण्डलम्

- ॐ शूलमहाकालाभ्यां नमः स्वाहा ॥२०॥
- ॐ दक्षादिसप्तगणेभ्यो नमः स्वाहा ॥२१॥
- ॐ दुर्गायै नमः स्वाहा ॥२२॥
- ॐ विष्णवे नमः स्वाहा ॥२३॥
- ॐ स्वधासहितपितृभ्यो नमः स्वाहा ॥२४॥
- ॐ मृत्युरोगाभ्यां नमः स्वाहा ॥२५॥
- ॐ गणपतये नमः स्वाहा ॥२६॥
- ॐ अद्यो नमः स्वाहा ॥२७॥
- ॐ मरुद्यो नमः स्वाहा ॥२८॥
- ॐ पृथिव्यै नमः स्वाहा ॥२९॥
- ॐ गंगादिनदीभ्यो नमः स्वाहा ॥३०॥
- ॐ सप्तसागरेभ्यो नमः स्वाहा ॥३१॥
- ॐ मेरवे नमः स्वाहा ॥३२॥
- ॐ गदायै नमः स्वाहा ॥३३॥
- ॐ त्रिशूलायै नमः स्वाहा ॥३४॥
- ॐ वज्राय नमः स्वाहा ॥३५॥
- ॐ शत्त्यै नमः स्वाहा ॥३६॥
- ॐ दण्डाय नमः स्वाहा ॥३७॥
- ॐ खड्गाय नमः स्वाहा ॥३८॥
- ॐ पाशाय नमः स्वाहा ॥३९॥

चतुर्लिङ्गतोभद्रमण्डलम्

ॐ अंकुशाय नमः स्वाहा ॥४०॥
 ॐ गौतमायै नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ भरद्वाजायै नमः स्वाहा ॥४२॥
 ॐ विश्वामित्रायै नमः स्वाहा ॥४३॥
 ॐ कश्यपायै नमः स्वाहा ॥४४॥
 ॐ जमदग्नये नमः स्वाहा ॥४५॥
 ॐ वसिष्ठायै नमः स्वाहा ॥४६॥
 ॐ अत्रये नमः स्वाहा ॥४७॥
 ॐ अरुन्धत्यै नमः स्वाहा ॥४८॥
 ॐ ऐन्द्र्यै नमः स्वाहा ॥४९॥
 ॐ कौमार्यै नमः स्वाहा ॥५०॥
 ॐ ब्राह्मयै नमः स्वाहा ॥५१॥
 ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ॥५२॥
 ॐ चामुण्डायै नमः स्वाहा ॥५३॥
 ॐ वैष्णव्यै नमः स्वाहा ॥५४॥
 ॐ माहेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥५५॥
 ॐ वैनायक्यै नमः स्वाहा ॥५६॥
 ॐ वीरभद्राय नमः स्वाहा ॥१॥
 ॐ शंभवे नमः स्वाहा ॥२॥
 ॐ अजैकपदे नमः स्वाहा ॥३॥

चतुर्लिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

ॐ अहिर्बुद्ध्याय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ पिनाकने नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ शूलपाणये नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ भुवनाधिश्वराय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ कपालिने नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ दिकपतये नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ रुद्राय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ शिवाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ महेश्वराय नमः स्वाहा ॥३॥

(ॐ सद्योजाताय नमः स्वाहा ।

ॐ वामदेवाय नमः स्वाहा ।

ॐ अघोराय नमः स्वाहा ।

ॐ तत्पुरुषाय नमः स्वाहा ।

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ।)

ॐ असिताङ्गभैरवाय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ रुरुभैरवाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ चंडभैरवाय नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ क्रोधभैरवाय नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ उन्मत्तभैरवाय नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ कपालिभैरवाय नमः स्वाहा ॥६॥

चतुर्लिङ्गतोभद्रमण्डलम्

ॐ भीषणभैरवाय नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ संहारकभैरवाय नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ अनंताय नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ वासुकये नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ तक्षकाय नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ कुलिशाय नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ कर्कटकाय नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ शंखपालाय नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ कंबलाय नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ अश्वतराय नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ शूलिने नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ चंद्रमौलये नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ वृषध्वजाय नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ त्रिलोचनाय नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ शक्तिधराय नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ महेश्वराय नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ शूलपाणये नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ महादेवाय नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ परिधये नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ चतुःपुरीभ्यो नमः स्वाहा ॥२६॥

चतुर्लिङ्गतोभद्रमण्डलम्

ॐ ऋग्वेदाय नमः स्वाहा ॥२७॥
 ॐ यजुर्वेदाय नमः स्वाहा ॥२८॥
 ॐ सामवेदाय नमः स्वाहा ॥२९॥
 ॐ अथर्ववेदाय नमः स्वाहा ॥३०॥
 ॐ भवान्यै नमः स्वाहा ॥३१॥
 ॐ शर्वाण्यै नमः स्वाहा ॥३२॥
 ॐ पाशुपत्यै नमः स्वाहा ॥३३॥
 ॐ ईशान्यै नमः स्वाहा ॥३४॥
 ॐ उग्रायै नमः स्वाहा ॥३५॥
 ॐ रुद्राण्यै नमः स्वाहा ॥३६॥
 ॐ भीमायै नमः स्वाहा ॥३७॥
 ॐ महत्यै नमः स्वाहा ॥३८॥
 ॐ पृथ्वीतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥३९॥
 ॐ जलतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४०॥
 ॐ तेजतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ वायुतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४२॥
 ॐ आकाश तत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४३॥

॥ इति चतुर्लिङ्गतोभद्रमण्डलम् ॥

अष्टलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

~ अथ अष्टलिङ्गंतोभद्रमण्डलम् ~

ॐ ब्रह्मणे नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ सोमाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ इंद्राय नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ नैऋत्ये नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ वायवे नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ अष्टवसुभ्यो नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ एकादशरुद्रेभ्यो नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ द्वादशदित्येभ्यो नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ अश्विभ्यां नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ सपैतृकविश्वेभ्यो देवेभ्यो नमो नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ सप्तयक्षेभ्यो नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ भूतनागेभ्यो नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ गन्धर्वाप्सरोभ्यो नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ स्कन्दाय नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ नन्दीश्वराय नमः स्वाहा ॥१९॥

अष्टलिङ्गतोभद्रमण्डलम्

ॐ शूलमहाकालाभ्यां नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ दक्षादिसप्तगणेभ्यो नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ दुर्गायै नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ विष्णवे नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ स्वधासहितपितृभ्यो नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ मृत्युरोगाभ्यां नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ गणपतये नमः स्वाहा ॥२६॥

ॐ अद्यो नमः स्वाहा ॥२७॥

ॐ मरुद्यो नमः स्वाहा ॥२८॥

ॐ पृथिव्यै नमः स्वाहा ॥२९॥

ॐ गंगादिनदीभ्यो नमः स्वाहा ॥३०॥

ॐ सप्तसागरेभ्यो नमः स्वाहा ॥३१॥

ॐ मेरवे नमः स्वाहा ॥३२॥

ॐ गदायै नमः स्वाहा ॥३३॥

ॐ त्रिशूलायै नमः स्वाहा ॥३४॥

ॐ वज्राय नमः स्वाहा ॥३५॥

ॐ शत्त्यै नमः स्वाहा ॥३६॥

ॐ दण्डाय नमः स्वाहा ॥३७॥

ॐ खड्गाय नमः स्वाहा ॥३८॥

ॐ पाशाय नमः स्वाहा ॥३९॥

अष्टलिङ्गतोभद्रमण्डलम्

ॐ अंकुशाय नमः स्वाहा ॥४०॥

ॐ गौतमायै नमः स्वाहा ॥४१॥

ॐ भरद्वाजायै नमः स्वाहा ॥४२॥

ॐ विश्वामित्रायै नमः स्वाहा ॥४३॥

ॐ कश्यपायै नमः स्वाहा ॥४४॥

ॐ जमदग्नये नमः स्वाहा ॥४५॥

ॐ वसिष्ठायै नमः स्वाहा ॥४६॥

ॐ अत्रये नमः स्वाहा ॥४७॥

ॐ अरुन्धत्यै नमः स्वाहा ॥४८॥

ॐ ऐन्द्र्यै नमः स्वाहा ॥४९॥

ॐ कौमार्यै नमः स्वाहा ॥५०॥

ॐ ब्राह्मयै नमः स्वाहा ॥५१॥

ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ॥५२॥

ॐ चामुण्डायै नमः स्वाहा ॥५३॥

ॐ वैष्णव्यै नमः स्वाहा ॥५४॥

ॐ माहेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥५५॥

ॐ वैनायक्यै नमः स्वाहा ॥५६॥

ॐ भवाय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ शर्वाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥३॥

अष्टलिङ्गतोभद्रमण्डलम्

ॐ पशुपते नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ रुद्राय नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ उग्राय नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ भीमाय नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ महते नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ असिताङ्गभैरवाय नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ रुरुभैरवाय नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ चंडभैरवाय नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ क्रोधभैरवाय नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ उन्मत्तभैरवाय नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ कपालिभैरवाय नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ भीषणभैरवाय नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ संहारकभैरवाय नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ अनन्ताय नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ वासुकये नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ तक्षकाय नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ कुलिशाय नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ कर्कटकाय नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ शंखपालाय नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ कंबलाय नमः स्वाहा ॥२३॥

अष्टलिङ्गतोभद्रमण्डलम्

ॐ अश्वतराय नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ शूलिने नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ चंद्रमौलये नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ वृषध्वजाय नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ त्रिलोचनाय नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ शक्तिधराय नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ महेश्वराय नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ शूलपाणये नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ महादेवाय नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ परिधये नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ चतुःपुरीभ्यो नमः स्वाहा ॥२६॥

ॐ ऋग्वेदाय नमः स्वाहा ॥२७॥

ॐ यजुर्वेदाय नमः स्वाहा ॥२८॥

ॐ सामवेदाय नमः स्वाहा ॥२९॥

ॐ अथर्ववेदाय नमः स्वाहा ॥३०॥

ॐ भवान्यै नमः स्वाहा ॥३१॥

ॐ शर्वाण्यै नमः स्वाहा ॥३२॥

ॐ पाशुपत्यै नमः स्वाहा ॥३३॥

ॐ ईशान्यै नमः स्वाहा ॥३४॥

ॐ उग्रायै नमः स्वाहा ॥३५॥

रेखात्मक द्वादशलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

ॐ रुद्राण्यै नमः स्वाहा ॥३६॥

ॐ भीमायै नमः स्वाहा ॥३७॥

ॐ महत्यै नमः स्वाहा ॥३८॥

ॐ पृथ्वीतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥३९॥

ॐ जलतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४०॥

ॐ तेजतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४१॥

ॐ वायुतत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४२॥

ॐ आकाश तत्त्वाय नमः स्वाहा ॥४३॥

॥ इति अष्टलिङ्गंतोभद्रमण्डलम् ॥

~ ४३ - रेखात्मक द्वादशलिङ्गंतोभद्रमण्डलम् ~

(प्रथम सर्वतोभद्रमण्डल का होम करे पश्चात् द्वादशलिङ्गंतोभद्रमण्डल का होम करे ।)

ॐ शिवाय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ तत्पुरुषाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ पशुपतये नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ उग्राय नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ अघोराय नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ रुद्राय नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ भवाय नमः स्वाहा ॥७॥

रेखात्मक द्वादशलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

- ॐ सद्योजाताय नमः स्वाहा ॥८॥
- ॐ सर्वजाताय नमः स्वाहा ॥९॥
- ॐ महालिङ्गाय नमः स्वाहा ॥१०॥
- ॐ वामदेवाय नमः स्वाहा ॥११॥
- ॐ भीमाय नमः स्वाहा ॥१२॥
- ॐ असिताङ्गभैरवाय नमः स्वाहा ॥१३॥
- ॐ रुरुभैरवाय नमः स्वाहा ॥१४॥
- ॐ चण्डभैरवाय नमः स्वाहा ॥१५॥
- ॐ क्रोधभैरवाय नमः स्वाहा ॥१६॥
- ॐ उन्मत्तभैरवाय नमः स्वाहा ॥१७॥
- ॐ कपालीभैरवाय नमः स्वाहा ॥१८॥
- ॐ भीषणभैरवाय नमः स्वाहा ॥१९॥
- ॐ संहारभैरवाय नमः स्वाहा ॥२०॥
- ॐ भवाय नमः स्वाहा ॥२१॥
- ॐ शर्वाय नमः स्वाहा ॥२२॥
- ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥२३॥
- ॐ पशुपतये नमः स्वाहा ॥२४॥
- ॐ रुद्राय नमः स्वाहा ॥२५॥
- ॐ उग्राय नमः स्वाहा ॥२६॥
- ॐ भीमाय नमः स्वाहा ॥२७॥

रेखात्मक द्वादशलिङ्गतोभद्रमण्डलम्

- ॐ महते नमः स्वाहा ॥२८॥
- ॐ शूलिने नमः स्वाहा ॥२९॥
- ॐ चन्द्रमौलिने नमः स्वाहा ॥३०॥
- ॐ चन्द्रमसे नमः स्वाहा ॥३१॥
- ॐ वृषभध्वजाय नमः स्वाहा ॥३२॥
- ॐ त्रिलोचनाय नमः स्वाहा ॥३३॥
- ॐ शक्तिधराय नमः स्वाहा ॥३४॥
- ॐ महेश्वराय नमः स्वाहा ॥३५॥
- ॐ शूलधारिणे नमः स्वाहा ॥३६॥
- ॐ अनन्ताय नमः स्वाहा ॥३७॥
- ॐ तक्षकाय नमः स्वाहा ॥३८॥
- ॐ कुलिशाय नमः स्वाहा ॥३९॥
- ॐ कर्कोटकाय नमः स्वाहा ॥४०॥
- ॐ शंखपालाय नमः स्वाहा ॥४१॥
- ॐ कम्बलाय नमः स्वाहा ॥४२॥
- ॐ अश्वतराय नमः स्वाहा ॥४३॥
- ॐ पृथिव्यै नमः स्वाहा ॥४४॥
- ॐ भूम्यै नमः स्वाहा ॥४५॥
- ॐ हैहयाय नमः स्वाहा ॥४६॥
- ॐ माल्यवते नमः स्वाहा ॥४७॥

रेखात्मक द्वादशलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

- ॐ पारिजाताय नमः स्वाहा ॥४८॥
- ॐ दिक्पतये नमः स्वाहा ॥४९॥
- ॐ महादेवाय नमः स्वाहा ॥५०॥
- ॐ विष्णवे नमः स्वाहा ॥५१॥
- ॐ माल्यवते नमः स्वाहा ॥५२॥
- ॐ महारुद्राय नमः स्वाहा ॥५३॥
- ॐ कालाग्निरुद्राय नमः स्वाहा ॥५४॥
- ॐ द्वादशादित्येभ्यो नमः स्वाहा ॥५५॥
- ॐ महेश्वराय नमः स्वाहा ॥५६॥
- ॐ मृत्युरोगाभ्याम् नमः स्वाहा ॥५७॥
- ॐ वैनायकये नमः स्वाहा ॥५८॥
- ॐ शाकुन्तलेयाय नमः स्वाहा ॥५९॥
- ॐ भरताय नमः स्वाहा ॥६०॥
- ॐ नलाय नमः स्वाहा ॥६१॥
- ॐ रामाय नमः स्वाहा ॥६२॥
- ॐ सार्वभौमाय नमः स्वाहा ॥६३॥
- ॐ नैषधाय नमः स्वाहा ॥६४॥
- ॐ विद्याचलाय नमः स्वाहा ॥६५॥
- ॐ हेमकूटाय नमः स्वाहा ॥६६॥
- ॐ गंधमादनाय नमः स्वाहा ॥६७॥

रेखात्मक द्वादशलिङ्गंतोभद्रमण्डलम्

- ॐ कुलाचलाय नमः स्वाहा ॥६८॥
- ॐ हिमाचलाय नमः स्वाहा ॥६९॥
- ॐ पृथिव्यै नमः स्वाहा ॥७०॥
- ॐ अनन्ताय नमः स्वाहा ॥७१॥
- ॐ कमलासनाय नमः स्वाहा ॥७२॥
- ॐ अश्वीनीकुमारभ्याम् नमः स्वाहा ॥७३॥
- ॐ विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः स्वाहा ॥७४॥
- ॐ पितृभ्यो नमः स्वाहा ॥७५॥
- ॐ नागेभ्यो नमः स्वाहा ॥७६॥
- ॐ इन्द्राय नमः स्वाहा ॥७७॥
- ॐ अग्न्ये नमः स्वाहा ॥७८॥
- ॐ यमाय नमः स्वाहा ॥७९॥
- ॐ निर्त्तिये नमः स्वाहा ॥८०॥
- ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥८१॥
- ॐ वायवे नमः स्वाहा ॥८२॥
- ॐ कुबेराय नमः स्वाहा ॥८३॥
- ॐ ईशानाय नमः स्वाहा ॥८४॥
- ॐ वज्राय नमः स्वाहा ॥८५॥
- ॐ शक्तये नमः स्वाहा ॥८६॥
- ॐ दण्डाय नमः स्वाहा ॥८७॥

दिव्यादि चतुषष्टियोगीनी होमः

ॐ खङ्गाय नमः स्वाहा ॥८८॥
 ॐ पाशाय नमः स्वाहा ॥८९॥
 ॐ अंकुशाय नमः स्वाहा ॥९०॥
 ॐ गदायै नमः स्वाहा ॥९१॥
 ॐ त्रिशूलाय नमः स्वाहा ॥९२॥
 ॐ कश्यपाय नमः स्वाहा ॥९३॥
 ॐ अत्रये नमः स्वाहा ॥९४॥
 ॐ भरद्वाजाय नमः स्वाहा ॥९५॥
 ॐ विश्वामित्राय नमः स्वाहा ॥९६॥
 ॐ गौतमाय नमः स्वाहा ॥९७॥
 ॐ जमदग्नये नमः स्वाहा ॥९८॥
 ॐ वसिष्ठाय नमः स्वाहा ॥९९॥
 ॐ भृगवे नमः स्वाहा ॥१००॥

॥ इति द्वादशलिङ्गतोभद्रमण्डलम् ॥

~ दिव्यादि चतुषष्टियोगीनी होमः ~

ॐ महाकाल्यै नमः स्वाहा ॥१॥
 ॐ महालक्ष्म्यै नमः स्वाहा ॥२॥
 ॐ महासरस्वत्यै नमः स्वाहा ॥३॥
 ॐ दिव्ययोगिन्यै नमः स्वाहा ॥४॥

दिव्यादि चतुषष्टियोगीनी होमः

ॐ महायोगिन्यै नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ सिद्धयोगिन्यै नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ गणेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ प्रेताक्ष्यै नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ डाकिन्यै नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ काल्यै नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ कालरात्र्यै नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ हुंकार्यै नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ निशाचर्यै नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ सिद्धवैताल्यै नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ हर्षिकार्यै नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ भूतडामर्यै नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ ऊर्ध्वकेश्यै नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ विशालाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ शुष्कांग्यै नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ नरभोजिन्यै नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ फेल्कार्यै नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ वीरभद्रायै नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ धूम्राक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ कलहप्रियायै नमः स्वाहा ॥२४॥

दिव्यादि चतुषष्टियोगीनी होमः

- ॐ राक्षस्यै नमः स्वाहा ॥२५॥
- ॐ घोराकार्यायै नमः स्वाहा ॥२६॥
- ॐ रक्ताक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२७॥
- ॐ विरूपायै नमः स्वाहा ॥२८॥
- ॐ श्रियै नमः स्वाहा ॥२९॥
- ॐ भयंकर्यै नमः स्वाहा ॥३०॥
- ॐ वीरायै नमः स्वाहा ॥३१॥
- ॐ कौमारिकायै नमः स्वाहा ॥३२॥
- ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ॥३३॥
- ॐ मुण्डधारिण्यै नमः स्वाहा ॥३४॥
- ॐ भैरव्यै नमः स्वाहा ॥३५॥
- ॐ चक्रिण्यै नमः स्वाहा ॥३६॥
- ॐ क्रोधिन्यै नमः स्वाहा ॥३७॥
- ॐ दुर्मुखायै नमः स्वाहा ॥३८॥
- ॐ प्रेतवासिन्यै नमः स्वाहा ॥३९॥
- ॐ कंसक्यै नमः स्वाहा ॥४०॥
- ॐ ऐन्द्र्यै नमः स्वाहा ॥४१॥
- ॐ प्रलम्बोष्ठै नमः स्वाहा ॥४२॥
- ॐ मालिन्यै नमः स्वाहा ॥४३॥
- ॐ मंत्रयोगिन्यै नमः स्वाहा ॥४४॥

दिव्यादि चतुषष्टियोगीनी होमः

ॐ कालाग्निरूपायै नमः स्वाहा ॥४५॥

ॐ मोहिन्यै नमः स्वाहा ॥४६॥

ॐ रक्यै नमः स्वाहा ॥४७॥

ॐ धुत्कार्यै नमः स्वाहा ॥४८॥

ॐ भुवनेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥४९॥

ॐ कुण्डल्यै नमः स्वाहा ॥५०॥

ॐ बालकौमार्यै नमः स्वाहा ॥ १॥

ॐ यमदूत्यै नमः स्वाहा ॥५२॥

ॐ कपालिन्यै नमः स्वाहा ॥५३॥

ॐ विशालायै नमः स्वाहा ॥५४॥

ॐ कालिकायै नमः स्वाहा ॥५५॥

ॐ व्याध्यै नमः स्वाहा ॥ ६॥

ॐ रक्षिण्यै नमः स्वाहा ॥५७॥

ॐ प्रेतभक्षिण्यै नमः स्वाहा ॥५८॥

ॐ दुर्जयायै नमः स्वाहा ॥५९॥

ॐ विकटायै नमः स्वाहा ॥६०॥

ॐ घोरायै नमः स्वाहा ॥६१॥

ॐ कपाल्यै नमः स्वाहा ॥६२॥

ॐ विषलिंग्यै नमः स्वाहा ॥६३॥

ॐ महिषायै नमः स्वाहा ॥६४॥

जयादि चतुषष्टियोगीनी होमः

ॐ चन्द्रहर्त्रै नमः स्वाहा ॥६५॥

ॐ आकाश्यै नमः स्वाहा ॥६६॥

ॐ गिरिनायकायै नमः स्वाहा ॥६७॥

॥ इति दिव्यादिचतुषष्टियोगीनी होमः ॥

~ जयादि चतुषष्टियोगीनी होमः ~

ॐ महाकाल्यै नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ महालक्ष्म्यै नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ महासरस्वत्यै नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ जयायै नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ विजयायै नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ जयन्त्यै नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ अपराजितायै नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ दिव्ययोगिन्यै नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ महायोगिन्यै नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ सिद्धयोगिन्यैः नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ गणेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ प्रेताक्ष्यैः नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ डाकिन्यै नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ काल्यैः नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ कालरात्र्यै नमः स्वाहा ॥१५॥

जयादि चतुषष्टियोगीनी होमः

ॐ टंकाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ रौद्रवैताल्यै नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ हुंकार्यै नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ ऊर्ध्वकेशिन्यै नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ विरूपाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ शुष्कांग्यै नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ नरभोजनायै नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ फङ्कार्यै नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ वीरभद्रायै नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ धूम्रांग्यै नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ कलहप्रियायै नमः स्वाहा ॥२६॥

ॐ राक्षस्यै नमः स्वाहा ॥२७॥

ॐ घोररक्ताक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२८॥

ॐ विश्वरूपायै नमः स्वाहा ॥२९॥

ॐ भयंकर्यै नमः स्वाहा ॥३०॥

ॐ चण्डमार्यै नमः स्वाहा ॥३१॥

ॐ चण्डै नमः स्वाहा ॥३२॥

ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ॥३३॥

ॐ मुण्डधारिण्यै नमः स्वाहा ॥३४॥

ॐ भैरव्यै नमः स्वाहा ॥३५॥

जयादि चतुषष्टियोगीनी होमः

ॐ ऊर्ध्वाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥३६॥
 ॐ दुर्मुख्यै नमः स्वाहा ॥३७॥
 ॐ प्रेतवाहिन्यैः नमः स्वाहा ॥३८॥
 ॐ स्वप्यांग्यै नमः स्वाहा ॥३९॥
 ॐ लंबोष्ठ्यै नमः स्वाहा ॥४०॥
 ॐ मालिन्यै नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ मत्तयोगिन्यै नमः स्वाहा ॥४२॥
 ॐ काल्यै नमः स्वाहा ॥४३॥
 ॐ रक्तायै नमः स्वाहा ॥४४॥
 ॐ कंकाल्यै नमः स्वाहा ॥४५॥
 ॐ भुवनेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥४६॥
 ॐ त्रोटक्यै नमः स्वाहा ॥४७॥
 ॐ महामार्यै नमः स्वाहा ॥४८॥
 ॐ यमदूत्यै नमः स्वाहा ॥४९॥
 ॐ करालिन्यै नमः स्वाहा ॥५०॥
 ॐ केशिन्यै नमः स्वाहा ॥५१॥
 ॐ मेदिन्यै नमः स्वाहा ॥५२॥
 ॐ रोमगङ्गायै नमः स्वाहा ॥५३॥
 ॐ प्रवाहिन्यै नमः स्वाहा ॥५४॥
 ॐ विडाल्यैः नमः स्वाहा ॥५५॥

विश्वदुर्गादि चतुःषष्ठियोगिनी होमः

ॐ कार्मुकालाक्ष्यैः नमः स्वाहा ॥५६॥

ॐ जयायै नमः स्वाहा ॥५७॥

ॐ अधोमुख्यै नमः स्वाहा ॥५८॥

ॐ मुण्डाग्रधारिण्यै नमः स्वाहा ॥५९॥

ॐ व्याध्यै नमः स्वाहा ॥६०॥

ॐ कांक्षिण्यै नमः स्वाहा ॥६१॥

ॐ प्रेतभक्षिण्यैः नमः स्वाहा ॥६२॥

ॐ धूर्जट्यै नमः स्वाहा ॥६३॥

ॐ विकटायै नमः स्वाहा ॥६४॥

ॐ घोरायै नमः स्वाहा ॥६५॥

ॐ कपालिन्यैः नमः स्वाहा ॥६६॥

ॐ विषलंघिन्यैः नमः स्वाहा ॥६७॥

॥ इति जयादि चतुषष्ठियोगीनी होमः ॥

~ विश्वदुर्गादि चतुःषष्ठियोगिनी होमः ~

ॐ महाकाल्यै नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ महालक्ष्म्यै नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ महासरस्वत्यै नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ विश्वदुर्गायै नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ उद्योतिन्यै नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ मालाधर्यै नमः स्वाहा ॥६॥

विश्वदुर्गादि चतुःषष्ठियोगिनी होमः

ॐ महामायायै नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ मायावत्यै नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ शुभायै नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ यशस्विन्यै नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ त्रिनेत्रायै नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ लोलजिह्वायै नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ शंखिन्यै नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ यमघंटायै नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ कालिकायै नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ चर्चिकायै नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ यक्षिण्यै नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ सरस्वत्यै नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ चंडिकायै नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ चित्रघंटायै नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ सुगंधायै नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ कामाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ भद्रकाल्यै नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ परायै नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ क्रान्तराक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ कोटराक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२६॥

विश्वदुर्गादि चतुःषष्ठियोगिनी होमः

- ॐ नीलांकायै नमः स्वाहा ॥२७॥
- ॐ सर्वमंगलायै नमः स्वाहा ॥२८॥
- ॐ ललितायै नमः स्वाहा ॥२९॥
- ॐ त्वरितायै नमः स्वाहा ॥३०॥
- ॐ भुवनेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥३१॥
- ॐ खङ्गपाण्यै नमः स्वाहा ॥३२॥
- ॐ शूलिन्यै नमः स्वाहा ॥३३॥
- ॐ दंडीन्यै नमः स्वाहा ॥३४॥
- ॐ अम्बिकायै नमः स्वाहा ॥३५॥
- ॐ शुलेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥३६॥
- ॐ बाणवत्यै नमः स्वाहा ॥३७॥
- ॐ धनुर्धर्यै नमः स्वाहा ॥३८॥
- ॐ महोल्लासायै नमः स्वाहा ॥३९॥
- ॐ विशालाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥४०॥
- ॐ त्रिपुरायै नमः स्वाहा ॥४१॥
- ॐ भगमालिन्यै नमः स्वाहा ॥४२॥
- ॐ दीर्घकेश्यै नमः स्वाहा ॥४३॥
- ॐ घोरघोणायै नमः स्वाहा ॥४४॥
- ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ॥४५॥
- ॐ महोदर्यै नमः स्वाहा ॥४६॥

विश्वदुर्गादि चतुःषष्ठियोगिनी होमः

- ॐ कामेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥४७॥
- ॐ गुह्येश्वर्यै नमः स्वाहा ॥४८॥
- ॐ भूतनाथायै नमः स्वाहा ॥४९॥
- ॐ महारावायै नमः स्वाहा ॥५०॥
- ॐ ज्योतिष्मत्यै नमः स्वाहा ॥५१॥
- ॐ कृत्तिवासायै नमः स्वाहा ॥५२॥
- ॐ मुङ्डीन्यै नमः स्वाहा ॥५३॥
- ॐ शववाहिन्यै नमः स्वाहा ॥ ४॥
- ॐ शिवाङ्गायै नमः स्वाहा ॥५५॥
- ॐ लिङ्गहस्तायैनमः स्वाहा ॥५६॥
- ॐ भगवक्त्रायै नमः स्वाहा ॥५७॥
- ॐ गगनायै नमः स्वाहा ॥५८॥
- ॐ मेघवाहनायै नमः स्वाहा ॥५९॥
- ॐ मेघघोषायै नमः स्वाहा ॥६०॥
- ॐ नारसिंह्यै नमः स्वाहा ॥६१॥
- ॐ कालिन्द्यै नमः स्वाहा ॥६२॥
- ॐ श्रीधर्यै नमः स्वाहा ॥६३॥
- ॐ तेजस्यै नमः स्वाहा ॥६४॥
- ॐ श्यामायै नमः स्वाहा ॥६५॥
- ॐ मातंगयै नमः स्वाहा ॥६६॥

गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनीहोमः

ॐ नरवाहनायै नमः स्वाहा ॥६७॥

ॐ इन्द्राण्यै नमः स्वाहा ॥६८॥

ॐ दुर्गायै नमः स्वाहा ॥६९॥

ॐ जयायै नमः स्वाहा ॥७०॥

ॐ विजयायै नमः स्वाहा ॥७१॥

ॐ अजितायै नमः स्वाहा ॥७२॥

ॐ विश्वमंगलायै नमः स्वाहा ॥७३॥

ॐ भद्ररूपिण्यै नमः स्वाहा ॥७४॥

ॐ भुवनेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥७५॥

ॐ राजराजेश्वर्यै नमः स्वाहा ॥७६॥

॥ इति विश्वदुर्गादि चतुःषष्ठियोगिनी होम ॥

~ गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनीहोमः ~

ॐ महाकाल्यै नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ महालक्ष्म्यै नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ महासरस्वत्यै नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ गजाननायै नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ सिंहमुख्यै नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ गृध्रास्यायै नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ काकतुण्डीकायै नमः स्वाहा ॥७॥

गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनीहोमः

ॐ उष्ट्रग्रीवायै नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ हयग्रीवायै नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ वाराह्यै नमः स्वाहा ॥१०८ः स्वाहा ॥

ॐ शरभाननायै नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ उलूकिकायै नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ शिवारावायै नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ मयुर्यै नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ विकटाननायै नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ अष्टवक्रायै नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ कोटराक्ष्यै नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ कुञ्जायै नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ विकटलोचनायै नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ शुष्कोदर्यै नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ ललञ्जिह्वायै नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ श्वदंष्ट्रायै नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ वानराननायै नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ रुक्षाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ केकराक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ बृहत्तुण्डायै नमः स्वाहा ॥२६॥

ॐ सुराप्रियायै नमः स्वाहा ॥२७॥

गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनीहोमः

ॐ कपालहस्तायै नमः स्वाहा ॥२८॥
 ॐ रक्ताक्ष्यै नमः स्वाहा ॥२९॥
 ॐ शुक्र्यै नमः स्वाहा ॥३०॥
 ॐ श्येन्यै नमः स्वाहा ॥३१॥
 ॐ कपोतिकायै नमः स्वाहा ॥३२॥
 ॐ पाशहस्तायै नमः स्वाहा ॥३३॥
 ॐ दण्डहस्तायै नमः स्वाहा ॥३४॥
 ॐ प्रचण्डायै नमः स्वाहा ॥३५॥
 ॐ चण्डविक्रमायै नमः स्वाहा ॥३६॥
 ॐ शिशुद्ध्यै नमः स्वाहा ॥३७॥
 ॐ पापहर्त्र्यै नमः स्वाहा ॥३८॥
 ॐ काल्यै नमः स्वाहा ॥३९॥
 ॐ रुधिरपायिन्यै नमः स्वाहा ॥४०॥
 ॐ वसाधयायै नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ गर्भमक्षायै नमः स्वाहा ॥४२॥
 ॐ शवहस्तायै नमः स्वाहा ॥४३॥
 ॐ आत्रामालिन्यै नमः स्वाहा ॥४४॥
 ॐ स्थूलकेश्यै नमः स्वाहा ॥४५॥
 ॐ बृहत्कुक्ष्यै नमः स्वाहा ॥४६॥
 ॐ सर्पास्यायै नमः स्वाहा ॥४७॥

गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनीहोमः

- ॐ प्रेतवाहनायै नमः स्वाहा ॥४८॥
- ॐ दन्दशूककरायै नमः स्वाहा ॥४९॥
- ॐ क्रौंच्यै नमः स्वाहा ॥५०॥
- ॐ मृगशीर्षायै नमः स्वाहा ॥५१॥
- ॐ वृषाननायै नमः स्वाहा ॥५२॥
- ॐ व्यात्तास्यायै नमः स्वाहा ॥५३॥
- ॐ धुमनिःश्वासायै नमः स्वाहा ॥५४॥
- ॐ व्योमैकचरणोर्ध्वश्चै नमः स्वाहा ॥५५॥
- ॐ तापिन्यै नमः स्वाहा ॥५६॥
- ॐ शोषिणीदृष्ट्यै नमः स्वाहा ॥५७॥
- ॐ कोटर्यै नमः स्वाहा ॥५८॥
- ॐ स्थूलनासिकायै नमः स्वाहा ॥५९॥
- ॐ विद्युत्प्रभायै नमः स्वाहा ॥६०॥
- ॐ बलाकास्यायै नमः स्वाहा ॥६१॥
- ॐ मार्जर्यै नमः स्वाहा ॥६२॥
- ॐ कटपूतनायै नमः स्वाहा ॥६३॥
- ॐ अद्वाद्वहासायै नमः स्वाहा ॥६४॥
- ॐ कामाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥६५॥
- ॐ मृगाक्ष्यै नमः स्वाहा ॥६६॥
- ॐ मृगलोचनायै नमः स्वाहा ॥६७॥

अजरादिक्षेत्रपाल होमः

॥ इति गजाननादिचतुःषष्ठियोगिनीनां होमः ॥

~ अजरादिक्षेत्रपाल होमः ~

ॐ अजराय नमः स्वाहा ॥१॥

ॐ व्यापकाय नमः स्वाहा ॥२॥

ॐ इन्द्रचौराय नमः स्वाहा ॥३॥

ॐ इन्द्रमूर्तये नमः स्वाहा ॥४॥

ॐ उक्ष्णे नमः स्वाहा ॥५॥

ॐ कूष्माण्डाय नमः स्वाहा ॥६॥

ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ बटुकाय नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ विमुक्ताय नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ लिप्तकाय नमः स्वाहा ॥१०॥

ॐ लीलालोकाय नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ एकदंष्ट्राय नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ ऐरावताय नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ ओषधिद्वाय नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ बन्धनाय नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ दिव्यकरणाय नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ कम्बलाय नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ भीषणाय नमः स्वाहा ॥१८॥

अजरादिक्षेत्रपाल होमः

ॐ गवयाय नमः स्वाहा ॥१९॥
 ॐ घण्टाय नमः स्वाहा ॥२०॥
 ॐ व्यालाय नमः स्वाहा ॥२१॥
 ॐ अंशवे नमः स्वाहा ॥२२॥
 ॐ चन्द्रवारुणाय नमः स्वाहा ॥२३॥
 ॐ घटाटोपाय नमः स्वाहा ॥२४॥
 ॐ जटिलाय नमः स्वाहा ॥२५॥
 ॐ क्रतवे नमः स्वाहा ॥२६॥
 ॐ घण्टेश्वराय नमः स्वाहा ॥२७॥
 ॐ विटकाय नमः स्वाहा ॥२८॥
 ॐ मणिमानाय नमः स्वाहा ॥२९॥
 ॐ गणवन्धाय नमः स्वाहा ॥३०॥
 ॐ मुण्डाय नमः स्वाहा ॥३१॥
 ॐ बर्बरकाय नमः स्वाहा ॥३२॥
 ॐ सुधापाय नमः स्वाहा ॥३३॥
 ॐ वैनाय नमः स्वाहा ॥३४॥
 ॐ पवनाय नमः स्वाहा ॥३५॥
 ॐ दुण्डकर्णाय नमः स्वाहा ॥३६॥
 ॐ स्थविराय नमः स्वाहा ॥३७॥
 ॐ दन्तुर नमः स्वाहा ॥३८॥

एकपञ्चाशत्क्षेत्रपालहोमः

ॐ धनदाय नमः स्वाहा ॥३९॥
 ॐ नागकर्णाय नमः स्वाहा ॥४०॥
 ॐ महाबलाय नमः स्वाहा ॥४१॥
 ॐ फेल्काराय नमः स्वाहा ॥४२॥
 ॐ वीरकाय नमः स्वाहा ॥४३॥
 ॐ सिंहाय नमः स्वाहा ॥४४॥
 ॐ मृगाय नमः स्वाहा ॥४५॥
 ॐ यक्षाय नमः स्वाहा ॥४६॥
 ॐ मेघवाहनाय नमः स्वाहा ॥४७॥
 ॐ तीक्ष्णाय नमः स्वाहा ॥४८॥
 ॐ अमलाय नमः स्वाहा ॥४९॥
 ॐ शुक्राय नमः स्वाहा ॥५०॥

॥ इति अजरादिक्षेत्रपालहोमः ॥

~ अथ एकपञ्चाशत्क्षेत्रपालहोमः ~

ॐ क्षेत्रपालाय नमः स्वाहा ॥१॥
 ॐ अजराय नमः स्वाहा ॥२॥
 ॐ व्यापकाय नमः स्वाहा ॥३॥
 ॐ इन्द्रचौराय नमः स्वाहा ॥४॥
 ॐ इन्द्रमूर्तये नमः स्वाहा ॥५॥
 ॐ उक्षाय नमः स्वाहा ॥६॥

एकपश्चाशत्क्षेत्रपालहोमः

ॐ कूष्माण्डाय नमः स्वाहा ॥७॥

ॐ वरुणाय नमः स्वाहा ॥८॥

ॐ बटुकाय नमः स्वाहा ॥९॥

ॐ विमुक्ताय नमः - स्वाहा ॥१०॥

ॐ लित्तकापाय नमः स्वाहा ॥११॥

ॐ लीलाकाय नमः स्वाहा ॥१२॥

ॐ एकदंष्ट्राय नमः स्वाहा ॥१३॥

ॐ ऐरावताय नमः स्वाहा ॥१४॥

ॐ ओषधिद्वाय नमः स्वाहा ॥१५॥

ॐ बन्धनाय नमः स्वाहा ॥१६॥

ॐ दिव्यकाय नमः स्वाहा ॥१७॥

ॐ कम्बलाय नमः स्वाहा ॥१८॥

ॐ भीषणाय नमः स्वाहा ॥१९॥

ॐ गवयाय नमः स्वाहा ॥२०॥

ॐ घण्टाय नमः स्वाहा ॥२१॥

ॐ व्यालाय नमः स्वाहा ॥२२॥

ॐ अणवे नमः स्वाहा ॥२३॥

ॐ चन्द्रवारुणाय नमः स्वाहा ॥२४॥

ॐ पटाटोपाय नमः स्वाहा ॥२५॥

ॐ जटालाय नमः स्वाहा ॥२६॥

एकपश्चाशत्क्षेत्रपालहोमः

- ॐ कतवे नमः स्वाहा ॥२७॥
- ॐ घण्टेश्वराय नमः स्वाहा ॥२८॥
- ॐ विटङ्गाय नमः स्वाहा ॥२९॥
- ॐ मणिमानाय नमः स्वाहा ॥३०॥
- ॐ गणबन्धवे नमः स्वाहा ॥३१॥
- ॐ डामराय नमः स्वाहा ॥३२॥
- ॐ दुण्डिकर्णाय नमः स्वाहा ॥३३॥
- ॐ स्थविराय नमः स्वाहा ॥३४॥
- ॐ दन्तुराय नमः स्वाहा ॥३५॥
- ॐ धनदाय नमः स्वाहा ॥३६॥
- ॐ नागकर्णाय नमः स्वाहा ॥३७॥
- ॐ महाबलाय नमः स्वाहा ॥३८॥
- ॐ फेत्काराय नमः स्वाहा ॥३९॥
- ॐ चीकराय नमः स्वाहा ॥४०॥
- ॐ सिंहाय नमः स्वाहा ॥४१॥
- ॐ मृगाय नमः स्वाहा ॥४२॥
- ॐ यक्षाय नमः स्वाहा ॥४३॥
- ॐ मेघवाहनाय नमः स्वाहा ॥४४॥
- ॐ तीक्ष्णोष्टाय नमः स्वाहा ॥४५॥
- ॐ अनलाय नमः स्वाहा ॥४६॥

उत्तरतंत्र

ॐ शुक्लतुण्डाय नमः स्वाहा ॥४७॥

ॐ सुधालापाय नमः स्वाहा ॥४८॥

ॐ बर्बरकाय नमः स्वाहा ॥४९॥

ॐ पवनाय नमः स्वाहा ॥५०॥

ॐ पावनाय नमः स्वाहा ॥५१॥

॥ इति एकपञ्चाशत्क्षेत्रपालस्थापनम् ॥

॥ अथ उत्तरतत्त्वारंभः ॥

एवं प्रधानहोमं समाप्य ततः ॥ गुग्गुल होमः ।

अत्र गुग्गलहोमः सर्षप होमः लक्ष्मीहोमश्च कृताकृतः ॥

फलहोमः ॥ आचमनं मूलमन्त्रेण प्राणायामश्च कृत्वा ।

जलमादाय - देशकालौं सङ्कीर्त्य मया प्रारब्धस्य सग्रहमख

अमुक कर्मणः साङ्गता सिद्ध्यर्थमाचारात् फलहोमं करिष्ये ।

इति संकल्प्य ऊचिमध्ये घृतेन सह द्राक्षां निधाय ।

सूर्य :- ((द्राक्षा) द्राक्ष अङ्गुर)

जपाकुसुमसङ्काश काश्यपेयं महाद्युतिम् ।

तमोरिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥

ॐ आकृष्णेनु रजसु वर्त्तमानो निवेशयन्नुमृतुम्त्यश्च ।

हिरुण्णयैन सविता रथेना देवो यांति भुवनानि पश्शयन् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः सूर्याय नमः स्वाहा ॥१॥

उत्तरतंत्र

पुनः श्रुचिमध्ये आज्येन सह इक्ष निधाय ।

चन्द्र :- (इक्षु (शेरडी))

दधिशंखतुषारामं क्षीरोदार्णवसन्निमम् ।

नमामि शशिनं सोमं शम्भोर्मुकुटभूषणम् ॥

ॐ इमन्दैवाऽसपुत्र्कृष्णं सुवद्धम्महुते क्षुत्राय महुते ऋष्टुयाय
महुते जानराज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय । इममुमुष्यं पुत्रमुमुष्यै
पुत्रमुस्यै विशाऽपुष वौमी राजा सोमोऽस्माकम्ब्राह्ममुणानुः
राजा ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः सोमाय नमः स्वाहा ॥२॥

पुनः श्रुचिमध्ये आज्येन सह पूर्णं निधाय ।

मङ्गल :- (पूर्णीफलम् (सोपारी))

धरणीगर्भसम्भूतं विद्यत्कान्तिसमप्रभम् ।

कुमारं शक्तिहस्तं च मङ्गलं प्रणमाम्यहम् ॥

ॐ अुग्निर्मुर्द्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्याऽअयम् ।

अुपात्तं रेतात्तसि जिन्वति ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः भौमाय नमः स्वाहा ॥३॥

पुनः श्रुचिमध्ये नारिङ्गं निधाय ।

बुध :- (नारंगी)

प्रियङ्गुकलिकाश्यामं रूपेणापतिमं बुधम् ।

सौम्यं सौम्यगुणोपेतं तं बुधं प्रणमाम्यहम् ॥

उत्तरतंत्र

ॐ उद्धूध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहि त्वमिष्टापुर्ते सॄसृजेथामुयश्च ।
अस्मिन्तसुधस्त्येऽअध्युत्तरस्मिन्निश्चै देवा यजमानश्च सीदत ॥
ॐ भूर्भुवः स्वः बुधाय नमः स्वाहा ॥४॥

पुनः स्तुचिमध्ये आज्येन सह जम्बीरं निधाय ।

गुरु :- (नींबू की एक जाती का फल (गधानींबू))

देवानाश्च ऋषीणाश्च गुरुङ्काश्चनसन्निभम् ।

बुद्धिभूतं त्रिलोकेशं तत्रमामि बृहस्पतिम् ॥

ॐ बृहस्पतेर्तुऽअति यदर्षीर्तुऽअहीद्युमद्विभाति क्रतुमुञ्जनेषु ।

यद्विदयच्छवेसर्त्रतप्रजातु तदुस्मासु द्रविणन्येहि चित्रम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः बृहस्पतये नमः स्वाहा ॥५॥

पुनः स्तुचिमध्ये आज्येन सह बीजपूरकं निधाय ।

शुक्र :- (बीजोरु)

हिमकुंदमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम् ।

सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम् ॥

ॐ अन्नात्परिस्तुतो रसुम्ब्रह्मणा व्युपिबत्क्षत्रम्पयुः

सोमम्प्रजापतिः ॥ क्रुतेन सुत्यमिन्द्रियांब्रिपानेषु

शुक्रमन्यसुऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयेमृतुम्मधुः ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः शुक्राय नमः स्वाहा ॥६॥

पुनः स्तुचिमध्ये आज्येन सह उत्तरीं निधाय ।

शनि :- (खारेक)

उत्तरतंत्र

नीलाञ्जनसमाभासं रविपुत्रं यमाग्रजम् ।
 छायामार्तण्डसभूतं तन्नमामि शनैश्वरम् ॥
 ऊँ शन्नो देवीरुभिष्ट्युऽआपो भवन्तु पीतये ॥
 श्वर्ण्णीरुभिष्ट्वन्तु नहं ॥
ॐ भूर्भुवः स्वः शनैश्वराय नमः स्वाहा ॥७॥

पुनः स्तुचिमध्ये आज्येन सह नारिकेलं निधाय ।
 राहु :- (कोपरु)

अर्धकायं महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम् ।
 सिंहिकार्गर्भसंभूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम् ॥
 ऊँ कया नश्चित्रऽआभुवदुती सुदावृधुः सखा ।
 कयु शचिष्ठया द्वुता ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः राहवे नमः स्वाहा ॥८॥

पुनः स्तुचिमध्ये आज्येन सह दाढिमं निधाय ।
 केतु :- (दाढ़म)

पलाशपुष्पसङ्काशं तारका ग्रहमस्तकम् ।
 रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रणमाम्यहम् ॥
 ऊँ केतुङ्कण्णवन्नकेतवे पेशो मर्ष्याऽअपेशसे ॥समुषद्विरजायथाह ॥
ॐ भूर्भुवः स्वः केतवे नमः स्वाहा ॥९॥

ततो गुग्गुलहोमः ॥

जलमादाय -

उत्तरतंत्र

अद्यपूर्वोच्च० मम गृहे भूतादिदोषपरिहारार्थं ऋम्बकमितिमन्त्रेण
गुग्गुलहोमं करिष्ये ।

ॐ ऋम्बकं च जामहे । सुगुन्धिम्पुष्टिवर्ष्णनम् ॥ उर्बुरुकमिव
बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीयु मामृतात् स्वाहा ॥

अद्यपूर्वोच्च० मम गृहे भूतादिदोषपरिहारार्थं मृत्युंजयमहादेव०
इति मन्त्रेण गुग्गुलहोमं करिष्ये ।

ॐ मृत्युंजय महादेव त्राहिमां शरणागतम् ।

जन्म मृत्यु जरा व्याधि पीडितं कर्म बंधनैः स्वाहा ॥

ततः सर्षपहोमः - (सर्षपान् घुतेनाभिघार्य ।)

अद्यपूर्वोच्च० मम सर्वारिष्टशान्त्यर्थं शत्रुबलक्ष्यार्थश्च जातवेदसे
इतिमन्त्रेण सर्षपहोमं करिष्ये ॥

ॐ ज्ञातवैदसेसुनवामुसोमं मरातीयुतोनिदंहातिवेदं ॥

सनं द पर्षुदतिंदुर्गाणिविश्वानुवेवुसिन्धुंदुरितात्युग्निः स्वाहा ॥

(ॐ सुजोषाऽङ्गन्द्रु सग्णो मुरुद्धृं सोमम्पिब वृत्रुहा शूर
विद्वान् ॥ जुहि शर्तु१॥रपु मृधौ नुदुस्वाथाभयङ्कुणुहि विश्वतो न ॥
॥ (७/३७))

उदक स्पर्शः ॥

अद्यपूर्वोच्च० मम सर्वारिष्टशान्त्यर्थं शत्रुबलक्ष्यार्थं
सर्वाबाधाप्रशमनं इति मन्त्रेण सर्षपहोमं करिष्ये ॥

सर्वाबाधाप्रशमनं त्रैलोक्यस्याखिलेश्वरि ।

एवमेव त्वया कार्यमस्मद् वैरिविनाशनम् स्वाहा ॥

उदक स्पर्शः ॥

ततो लक्ष्मीहोमः -

जलमादाय -

अद्यपूर्वोच्च० मम गृहे दशविधलक्ष्मीप्राप्त्यर्थं श्रीलक्ष्मीहोममहं
करिष्ये ॥

ततः सीताफलं क्षीरमाज्यं दाढिमं मधु शर्करां दुवां शर्मीं
तण्डुलान् नागवल्लीदलानि च कदलीफलानीतिसर्वाण्येकस्मिन्
पात्रे एकीकृत्य जुहुयात् ॥

ॐ सदंसुस्पतिमद्भुतमित्रियमिन्द्रस्यु काम्यम् ॥

सुनिम्मेधामयासिषुलुं स्वाहा ॥ (३२/१३)

ॐ याम्मेधान्देवगुणाः पुतरंश्चोपासते ॥ तयुमामुद्द्यमेधयाग्ने
मेधाविनं कुरुस्वाहा ॥ (३२/१४)

ॐ मेधाम्मे ब्रुणो ददातु मेधामुग्निः प्रुजापतिः ।

मेधामिन्द्रश्च ब्रुयुश्च मेधान्धुता ददातु मे स्वाहा ॥ (३२/१५)

ॐ इदम्मेष्वह्नमंचक्षुत्रंचुभेश्रियंमश्नुताम् ॥

मयिदेवादधतुश्रियुमुत्तमां तस्यै तु स्वाहा ॥ (३२/१६)

वा श्रीश्वतेलक्ष्मी० (४) ॥

मम गृहे लक्ष्मीः स्थिरा भवतु । इति लक्ष्मीहोमः ॥

॥ इति फलादीनां होमः ॥

जलमादाय – अस्मिन्स्त्रिमित्यनात्मक अमुककर्मणि देशतः
 कालतस्तत्रतो मन्त्रतो वा ज्ञानतोऽज्ञानतो वा अयथाकरण
 न्यूनकरण चतुर्विधकर्मातिरिक्तकरण भ्रेशजात प्रत्यवाय
 परिहारद्वारा कर्मसाहुण्यसिद्धये तथा प्रधानदेवताग्न्योश्च मध्ये
 गमने तथा समिदाज्यचरुतिलादिहविषांमध्ये अन्यतमस्याभावे
 होमस्वाहाकारयोः पूर्वापराभावे अग्निमध्ये हविर्गतकीटाद्युपघाते
 प्रणीताग्न्योर्मध्ये गमने प्रणीतास्कन्दे इध्मपरिस्तरणादिदाहे
 कुण्डाद्विहिरन्निपतने समिच्चरुतिलाज्यमध्ये कृमिकीटकादिसंयोगे
 होममन्त्रपठनसमये स्वरवर्णादिविस्मृतौ
 देवतावदानमन्त्रतत्रकर्मविपर्यासमक्षिका-कीटकेशादिभिर्हवि
 दुष्टदग्धपाकहितस्थाने
 होमाकरणादिज्ञाताज्ञातदोषपरिहारार्थम् - घृताक्ततिलद्रव्येण व्यस्त
 समस्तव्याहृत्या अष्टोत्तरसहस्रैशतैरष्टाविंशतिभिराहुतिभिर्वा होमं
 करिष्ये ॥

पुनर्जलमादाय -

ॐ भूर्भुवः स्वरिति तिसृणां महाव्याहृतीनां प्रजापतिर्त्रैषिः
 गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छन्दांसि क्रमेण अग्निवायुसूर्या देवताः सर्वासां
 वा प्रजापतिर्देवता प्रायश्चित्तहोमे विनियोगः ॥

१ ॐ भूः स्वाहा ॥ २ ॐ भुवः स्वाहा ॥ ३ ॐ स्वः स्वाहा ॥
 ४ ॐ भूर्भुवः स्व स्वाहा ॥ एवं सप्तवारं होमे अष्टाविंशत्याहुतयो

उत्तरतंत्र

भवन्ति । सप्तविंशतिवारं होमे अष्टोत्तरशताहुतयो भवन्ति ।
द्विपञ्चाशदधिकशतद्वयाहुतिहोमे अष्टोत्तरसहस्राहुतयो भवन्ति ॥

अथ उत्तरपूजनम्

(उत्तराङ्गानि -

पूजा स्विष्ठं नवाहुत्यो बलिः पूर्णाहुतिस्तथा ॥
श्रेयः सम्पाद्य दानं च ह्यभिषेको विसर्जनम् ॥)

जलमादाय -

पूर्वोच्चारितशुभपुण्यतिथौ कृतस्य अमुककर्मणः साङ्गतासिद्धयर्थं
स्थापितदेवतानां मृडाग्रेश्वोत्तरपूजनं करिष्ये ॥

गणपतिपूजनम् -

हरिः॒ॐऽगुणानान्त्वा गुणपतिः॒ हवामहे प्रियाणान्त्वा प्रियपतिः॒
हवामहे निधीनान्त्वा निधिपतिः॒ हवामहे वसो मम ॥
आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् ॥ (२३/१९)

ॐ भूर्भुवः स्वः सिद्धिबुद्धिसहित महागणपतये नमः सर्वोपचारार्थं
गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

मातृकापूजनम् -

ॐ समंकर्व्येदेव्याधियासन्दक्षिणयोरुचक्षसा ॥
मामुऽआयुः प्रमोषीर्मोऽअुहन्तवंबीरं विदेयुतवंदेविसुन्दरिः ॥
(४/२३)

उत्तरतंत्र

ॐ ब्रह्मोऽहं पुवित्रिमसि शुतधारुं ब्रह्मोऽहं पुवित्रिमसि सुहस्रधारम् ॥
देवस्त्वा सविता पुनातु ब्रह्मोऽहं पुवित्रैण शुतधारेण सुप्प्वा
कामधुक्षहं ॥ (१/३)

ॐ भूर्भुवः स्वः वसोऽर्द्धरासहितसगणेशगौर्याद्यावाहितमातृभ्यो
नमः ॥ सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

वास्तुपूजनम् -

ॐ तमीशां नुञ्जगंतस्तुस्त्थुषु स्पतिन्धियञ्जिन्वमवं से हूमहे ब्रुयम् ।
पूषा नु षथु वेदं सुमसं द्वृधे रं किञ्चुता पायुरदं व्यहं स्वस्तये ॥
(२५/१८)

ॐ वास्तोष्पते प्रतिजानी ह्यस्मानस्वावेशो अनमीवो भवानः ॥
यत्वेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शन्नो भव द्विपदे शश्वतुष्पदे ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः शिरव्यादि सहित वास्तुपुरुषाय नमः ॥
सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

योगिनी पूजनम् -

ॐ योगेयोगेतु वस्तरुं ब्राजै वाजे हवामहे ॥ सखायुऽइन्द्रं मूर्तये ॥
(११/१४)

ॐ भूर्भुवः स्वः अमुकयोगिनीभ्यो नमः ॥ सर्वोपचारार्थं
गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

भैरवपूजनम् -

उत्तरतंत्र

ॐ यो भूतानुमधिपतिष्ठस्मिंलुकाऽ अधिष्ठिताः । यद्ईशे
महतो मुहूर्स्तेन गृह्णामि त्वामुहम्मयि गृह्णामि त्वामुहम् ॥
(२०/३२)

ॐ भूर्भुवः स्वः चतुषष्टिभैरवपीठदेवताभ्यो नमः ॥ सर्वोपचारार्थे
गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

क्षेत्रपालपूजनम् -

ॐ नहि स्पशुमविद्वन्न्यमुस्म्माद्वैश्वानुरात्पुऽएतारमुग्ग्रे ।
एमैनमवृधन्नमृताऽअमत्यवैश्वानुरङ्गेत्रजित्याय देवाः ॥
(३३/६०)

ॐ भूर्भुवः स्वः क्षेत्राधिपतिसहिताभ्यः अजरादिपावनान्ताभ्यः
क्षेत्रपालपीठदेवताभ्यो नमः ॥ सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि
समर्पयामि ॥

प्रधानदेवता पूजनम् -

श्री प्रधानदेवि महाकाली महालक्ष्मी महासरस्वती त्रिगुणात्मिका
नवखण्डनारायणि भगवति श्री राजराजेश्वरी अनुकंपा
अम्बिकादेवी का पूजन करें ।

देवी ~

मध्ये सर्वतोभद्रमण्डलादिदेवता सहित श्री त्रिगुणात्मिका देव्याः
पूजनम् ।

उत्तरतंत्र

ॐ ब्रह्म यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्तुद्वि सीमुतः सुरुचौ व्रेनऽआवह ॥

स बुध्याऽउपुमाऽअस्य विष्टाः सुतश्च योनिमसंतश्च विवेद ॥

(१३/३)

अम्बुऽअम्बुकेम्बालिके न मा नयति कश्चुन ।

ससंस्त्यश्वुकः सुभाद्रिकाङ्काम्पीलवुसिनीम् ॥ (२३/१८)

माया कुंडलिनी क्रिया मधुमती कालिकला मालिनी

मातंगी विजया जया भगवती देवी शिवा शांभवी ।

शक्तिः शंकरवल्लभा त्रिनयना वाग्वादिनी भैरवी

ॐ कारी त्रिपुरा परापरमयी माता कुमारीश्वरी ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः भद्रमण्डल देवता समन्वित पीठ यन्त्राद्यावरण

देवता सहितायै साङ्गायै सपरिवारायै भगवत्यै श्री प्रधानदेवि

महाकाली महालक्ष्मी महासरस्वती त्रिगुणात्मिका

नवखण्डनारायणि भगवति श्री राजराजेश्वरी अनुकंपा देव्यै नमः

॥ सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

विष्णु ~

मध्ये सर्वतोभद्रमण्डलादिदेवता सहित श्री त्रिगुणात्मिका देव्याः

पूजनम् ।

ॐ इदं विष्णुर्विचक्ष्मे त्रेधा निदधे पुदम् ॥ समूढमस्य पाठं सुरे

स्वाहा ॥ (५/१५)

उत्तरतंत्र

ॐ शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं

विश्वाधारं गगनसद्वशं मेधवर्णं शुभाङ्गम् ।

लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं

वन्दे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥

ॐ सूर्यमण्डलान्तरवर्ति जगद् बीज लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः ।

सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

गणेश ~

मध्ये सर्वतोभद्रमण्डलादिदेवता सहित पीठयन्नाद्यावाहित श्री

महागणेश पूजनम् ।

ॐ नमौ गुणेभ्यौ गुणपतिभ्यश्च वु नमो नमो नमो । ब्रातैभ्यु

ब्रातपतिभ्यश्च वु नमो नमो । गृत्सैभ्यु गृत्सपतिभ्यश्च वु

नमो नमो । विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वु नमो नमुः सेनाभ्युः

॥ (१६/२५)

लम्बोदर नमस्तुभ्यं सततं मोदक प्रिय ।

निर्विघ्नं कुरु में देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः पीठ यन्नाद्यावरण देवता सहितायै साङ्गायै

सपरिवारायै विघ्नहर्ता श्री महागणेशाय नमः ॥ सर्वोपचारार्थं

गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

सूर्य ~

उत्तरतंत्र

मध्ये सर्वतोभद्रमण्डलादिदेवता सहित पीठयन्नाद्यावाहित श्री
जगद् चक्षु सूर्यनारायणाय पूजनम् ।
ॐ आ कृष्णेनु रजसु ब्रह्मानो निवेशयन्नुमृतुम्मत्यश्च ।
हिरुण्णयैन सविता रथेना देवो याति भुवनानि पश्शयन् ॥
(३३/४३)

नमः सवित्रे जगदैकचक्षुषे ।
जगत्प्रसूती स्थिति नाश हेतवे ।
त्रयीमयाय त्रिगुणात्मधारिणे ।
विरश्चि नारायण शङ्करात्मने ॥
जगद् चक्षु सूर्यनारायणाय नमः ॥
ॐ भूर्भुर्वः स्वः सर्वतोभद्रमण्डलादिदेवता सहित
पीठयन्नाद्यावाहित श्री जगद् चक्षु सूर्यनारायणाय नमः ।
सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

रुद्र ~

मध्ये (एकलिङ्गंतो, चतुर्लिङ्गंतो, अष्टलिङ्गंतो, द्वादशलिङ्गंतो)
भद्रमण्डलादिदेवता सहित पीठयन्नाद्यावाहित श्री महारुद्राय
पूजनम् ।

ॐ असङ्ग्याता सुहस्राणि ये रुद्राऽअधिभूम्याम् ॥
तेषां सहस्रयोजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥ (१६/५४)

उत्तरतंत्र

ॐ मृत्युंजय महादेव त्राहिमां शरणागतम ।

जन्म मृत्यु जरा व्याधि पीडितं कर्म बंधनैः ॥

(१, ४, ८, १२) लिङ्गंतोभद्रमण्डलादिदेवता सहित

पीठयन्नाद्यावाहित श्री महारुद्राय नमः । सर्वोपचारार्थे
गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

अग्नि पूजनम् ~

ॐ अग्न्युयेनय सुपथारुये अुस्म्मान्विश्वानिदेवबुयुनानिविद्वान्
युयुद्धयुस्मञ्जुहुरुणमेनोभूयिष्टान्तेनमऽउक्तिंविधेम ॥ (५/३६)

अग्नि प्रज्वलितं वन्दे जातवेदो हुताशनम् ।

हिरण्यवर्णममलं समिष्टं विश्वतो मुखम् ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः अग्नये नमः ॥ सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि
समर्पयामि ॥

(ब्रह्मा पूजनम् ~

ॐ ब्रह्मं यज्ञानम्प्रथमम्पुरस्तुद्वि सौमुतः सुरुचो व्रेनऽआवह ॥

स बुध्याऽउपुमाऽअस्य विष्टाः सुतश्च योनिमसंतश्च विवेद ॥

(१३/३) ॐ यथा चतुर्मुखोब्रह्मा० ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मणे नमः
॥ सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥)

नवग्रह पूजनम् ~

ईशान्यां भद्रपीठे सूर्यादिनवग्रहमण्डलदेवता पूजनम् ॥

उत्तरतंत्र

ॐ ग्रहोऽर्जाहुतयोव्यन्ते विष्णाय मुतिम् ।
 तेषां विशि प्रियाणां ब्रुहमिषुमूर्ज्जु समग्रभमुपयुमगृहीते
 सीन्द्रायत्वा जुष्टज्ञृलाम्येषते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम्
 ॥ सुम्पृचौस्त्थुः सम्माभुद्वेणपृङ्कं विपृचौस्त्थुविमापुमनापृङ्कम् ॥

(९/४)

ब्रह्मा मुरारिल्लिपुरान्तकारी भानुः शशी भूमिसुतो बुधश्च ।
 गुरुश्चशुक्रः शनि-राहु-केतवः सर्वे ग्रहाः शान्तिकराभवन्तु ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः सूर्यादिनवग्रहमण्डलदेवताभ्यो नमः ॥

सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः गणपत्यादिस्थापितदेवताभ्यो नमः
 धूपमाघ्रापयामि ॥

ॐ भू० ग० स्था० दे० नमः दीपं दर्शयामि ॥

ॐ भू० ग० स्था० दे० नमः नैवेद्यं निवेदयामि ॥

(यहा अग्निनारायण को घृत की आहुति कुण्ड में दें ।)

ॐ भू० ग० स्था० दे० नमः मुखवासार्थे पूर्णीफलतांबूलं
 समर्पयामि ॥

ॐ भू० ग० स्था० दे० नमः यथाशक्ति प्रत्येकं महादक्षिणां
 समर्पयामि ॥

ॐ भू० ग० स्था० दे० नमः कर्पुरारार्तिक्यं समर्पयामि ॥

उत्तरतंत्र

ॐ भू० ग० स्था० दे० नमः मंत्रपुष्पाङ्गिं समर्पयामि ॥

ॐ भू० ग० स्था० दे० नमः विशेषार्धं समर्पयामि ॥

जलमादाय -

अनया पूजया गणपत्यादिस्थापितदेवाः प्रीयन्तां न मम ॥

स्विष्टकृत् होमः-

हविः शेषोत्तरार्धात् द्विद्विरवदानधर्मेणावदायद्विरभिरधार्य

ब्रह्मणाऽन्वारब्धः -

ॐ अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा - इदमग्नये स्विष्टकृते न
मम । उदकोपस्पर्शः ॥

सर्वप्रायश्चित्तहोमः - सर्वप्रायश्चित्ताहुत्यर्थं यजमानो हस्ते जलं
गृहीत्वा संकल्पं कुर्यात् ॥

जलमादाय -

अस्मिन्स्त्रिमण्डलहवनात्मक अमुककर्मणः प्रारंभत आसमासि
देशातः कालतः तत्रतो मत्रश्च ज्ञानतोऽज्ञानतश्च वा
न्यूनाधिकान्यथाकरणजनितप्रत्यवायपरिहारार्थं तथा च
प्रधानदेवताविहितसमिधाहवनीयद्रव्याणांन्यूनाधिक्यजनितप्रत्यवाय
परिहारार्थं तथा च तेषां मध्ये कृमिकीटादिसंभवजनित
प्रत्यवायपरिहारार्थं तथैव च तत्तद्वेवतोक्त
हवनीयद्रव्याभावजनितप्रत्यवायपरिहारार्थं तथा च

उत्तरतंत्र

कृमिकीटादिनामग्नौ दाहजनितप्रत्यवायपरिहारार्थं तथा च होम
 प्रदानसमयेऽग्नौ स्वाहाकारोत्तराव्यवहिताहुतिप्रक्षेपाभावजनित
 प्रत्यवायपरिहारार्थं तथैव प्रणीताग्न्योर्मध्येगमनजनित
 प्रत्यवायपरिहारार्थं तथा च परिस्तरणादिनां दाहजनितं
 प्रत्यवायपरिहारार्थं तथा च हवनीयद्रव्याणां कुण्डाद्वहिः
 पतनजनितप्रत्यवायपरिहारार्थं तथैव होमप्रदाने तत्तद्वेवता मंत्राणा
 मुच्चारणे हस्वदीर्घपूतस्वरितोदात्तादीनां व्यत्ययोच्चारणजनित
 प्रत्यवायपरिहारार्थं कृतस्य सग्रहमखअमुककर्मणः साद्गुण्यार्थं
 सर्वप्रायश्चित्तहवनमहं करिष्ये ॥

ब्रह्मणाऽन्वारब्धं जुहुयात् -

१. �ॐ भूः स्वाहा इदमग्नये न मम ॥
२. �ॐ भुवः स्वाहा इदं वायवे न मम ॥
३. �ॐ स्वः स्वाहा इदं सूर्याय न मम ।
४. �ॐ त्वन्नोऽ अग्ने ब्रह्मणस्य विद्वान् देवस्यु हेडोऽ अवया
 सिसीष्टाः ॥ यजिष्ठो बन्धितमुः शोशुचानुः विश्वा द्वेषाण्डसि
 प्रमुग्ध्युस्मत्स्वाहा ॥ (२१/३) इदमग्नीवरुणाभ्यां न मम ॥
५. �ॐ स त्वन्नोऽ अग्नेवुमो भवेती नेदिष्ठोऽ अस्याऽ उषसो -
 व्युष्टौ ॥ अवयक्ष्व नो ब्रह्मणृ रराणो वीहि मृडीकृ सुहवो नऽ
 एधि स्वाहा ॥ (२१/४) इदमग्नीवरुणाभ्यां न मम ॥
६. �ॐ अयाश्चाग्नेस्यनभिशस्त्वमित्वमयाऽसि ॥

दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम्

अयानोयज्ञं वहास्ययानोधेहिभेषजं स्वाहा - इदमग्नये अयसे न
मम ॥

७. ॐ यैतेशातंवरुणयैसहस्रंयज्ञियाः पाशाविततामहान्तः ॥

तेभिर्नोऽअद्यसवितोत्विष्णुर्विश्वेमुश्वन्तुमरुतःस्वर्काःस्वाहा - इदं
वरुणाय सवित्रे विष्णवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुभ्यः स्वर्केभ्यश्च न
मम ।

८. ॐ उदुत्तुमं ब्रुणु पाशमुस्मदवाधुमं व्वि मध्युमलं श्रथाय ॥
अथा ब्रुयमादित्य ब्रुते तवानागसोऽ अदितये स्याम स्वाहा ॥
(१२/१२) इदं वरुणाय आदित्यायादितये च न मम ।

९. ॐ प्रजापतये स्वाहा - इदं प्रजापतये न मम ॥

॥ अथ दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम् ॥

जलमादाय -

कृतस्य सग्रहमखहवनात्मकअमुककर्मणःसाङ्गतासिद्धयर्थं
दिक्पालपूर्वकं स्थापितदेवताभ्यो पूजनपूर्वकं बलिदानं करिष्ये ॥

प्राच्याम् - (पूर्व में इन्द्र को बलिदान दें ।)

ॐ त्रुतारुमिन्द्रंमवितारुमिन्द्रुदु हवेहवे सुहवुदु शूरमिन्द्रंम् ॥
ह्यांमि शुक्रम्पुरुहूतमिन्द्रंलं स्वुस्ति नौ मुघवा धुत्त्विन्द्रः ॥

(२०/५०)

दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम्

प्राच्यांदिशि – इन्द्रं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्

एभिर्गन्धाद्युपचारैः त्वामहं पूजयामि ॥

इन्द्राय साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं
सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो इन्द्र दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय – अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन इन्द्रः प्रीयन्तां न
मम ॥१॥

आग्नेयाम् –

(पूर्व और उत्तर के बीच में अग्नि को बलिदान दें ।)

ॐ त्वन्नोऽ अग्ने तवं देव पुयु भिर्मूघोनौ रक्ष तुञ्चुश्च वन्ध ।
त्रुता तुकस्यु तनये गवामुस्यनिमेषु दु रक्षमाणुस्तवं व्रुते ॥

(३४/१३)

आग्नेयां विदिशि - अग्निं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्

एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

अग्नये साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं सदीपम्
आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम्

भो अग्ने दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन अग्निः प्रीयन्तां न
मम ॥२॥

दक्षिणस्यां - (दक्षिण में यम को बलिदान दें ।)

ॐ युमायु त्वाङ्गिरस्वते पितुमते स्वाहा ॥

स्वाहा घुर्म्मायु स्वाहा घुर्म्मः पित्रे ॥ (३८/९)

दक्षिणस्यां दिशि - यमं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्
एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

यमाय साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं सदीपम्
आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो यम दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन यमः प्रीयन्तां न
मम ॥३॥

दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम्

नैऋत्याम् -

(दक्षिण और पश्चिम के बीच में निर्ऋति को बलिदान दें ।)

ॐ असुंच्वन्तुमयंजमानमिच्छ स्तुनस्येत्यामन्विंहि तस्करस्य ॥

अुन्न्यमुस्मदिच्छु सा तंङ्गुत्या नमो देवि निर्ऋते तुब्यंमस्तु ॥

(१२/६२)

नैऋत्यां विदिशि - निर्ऋतिं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्
एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

निर्ऋतये साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं
सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो निर्ऋते दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन निर्ऋतिः प्रोयन्तां न
मम ॥४॥

पश्चिमायाम् - (पश्चिम दिशा में वरुण को बलिदान दें ।)

ॐ तत्त्वा यामि ब्रह्मण् बन्दमानुस्तदा शास्तु

यजंमानो हुविर्भिः ॥ अहैङ्गमानो ब्रुणेह ब्रुद्धयुरुशः सु

मानुङ्गायुहं प्रमोषीहं ॥ (१८/४९)

दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम्

पश्चिमायां दिशि - वरुणं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्

एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

वरुणाय साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं

सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो वरुण दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन वरुणः प्रीयन्तां न
मम ॥५॥

वायव्याम् - (उत्तर और पश्चिम के बीच में वायु को बलिदान
दें ।)

ॐ आ नौ नियुद्धिः शुतिनौभिरछुरुः संहुस्त्रिणौभिरुपयाहि
युज्जम् । वायोऽअस्मिन्त्सवंने मादयस्व युयम्पांत स्वस्तिभिः
सदां नहं ॥ (२७/२८)

वायव्यां विदिशि - वायुं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्

एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

वायवे साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं सदीपम्

आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम्

भो वायो दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन वायुः प्रीयन्तां न
मम ॥६॥

उत्तरस्याम् - (उत्तर दिशा में सोम को बलिदान दें ।)

ॐ ब्रुयै सौम । ब्रुते तवु मनस्तुनूषु बिष्वत्वं ॥
प्रुजावन्तहं सचेमहि ॥ (३/५६)

उदीच्यां दिशि - सोमं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्
एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

सोमाय साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं
सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो सोम दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन सोमः प्रीयन्तां न
मम ॥७॥

दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम्

ईशान्याम् - (उत्तर और पूर्व के बीच में ईश्वर को बलिदान दें ।)

ॐ तमीशांनुञ्जगंतस्तुस्त्थुषुस्प्तिन्धियञ्जिञ्चमवंसे हूमहे ब्रुयम् ।
पूषा नु षथु वेदंसुमसंद्वृधे रंकिष्ठुता पायुरदंब्धं स्वुस्तये ॥
(२५/१८)

ईशान्यां विदिशि - ईश्वरं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्
एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

ईश्वराय साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं
सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो ईश्वर दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन ईश्वरः प्रीयन्तां न
मम ॥८॥

पूर्वेशानयोर्मध्ये ऊर्ध्वायाम् - (पूर्व और ईशान के मध्य में
ब्रह्मा को बलिदान दें ।)

ॐ अुस्मे रुद्रा मुहन् नु पर्वतासो वृत्रुहत्ये भरहूतौ सुजोषांह ॥
यहं शृंसंते स्तुवुते धायि पुज्जङ्गन्द्रञ्ज्येष्टाऽ अुस्मां२॥७अंवन्तु
देवाः ॥ (३३/५०)

दिक्पालादिस्थापितदेवतादिनांबलिदानम्

पूर्वेशानयोर्मध्ये ऊर्ध्वायाम् - ब्रह्माणं साङ्गं सपरिवारं सायुधं
सशक्तिकम् एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥
ब्रह्मणे साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं सदीपम्
आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो ब्रह्मन् दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन ब्रह्मा प्रीयन्तां न
मम ॥९॥

निर्ऋतिवरुणयोर्मध्येऽधः - (पश्चिम और निर्ऋती के बीच में
अनन्त को बलिदान दें ।)

ॐ स्युना पृथिवि । नो भवानृक्षुरा निवेशनी ॥ यच्छ्रां नुहं
शम्मै सप्रथांहं ॥ (३६/१३)

निर्ऋतिवरुणयोर्मध्येऽधोदिशि - अनन्तं साङ्गं सपरिवारं सायुधं
सशक्तिकम् एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥
अनन्ताय साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं
सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो अनन्त दिशं रक्ष बलिं भक्ष मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य
यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

स्थापितदेवता बलिदानम्

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन अनन्तः प्रीयन्तां न
मम ॥१०॥

॥ इति दशदिक्पालबलिः ॥

॥ स्थापितदेवता बलिदानम् ॥

आग्नेयां गणपतिबलिः ॥

हरिं॒ अँगुणानां॒त्वा गुणप॑ति॒६ हवामहे प्रियाणां॒त्वा प्रियप॑ति॒६
हवामहे निधुनान्त्वा॑ निधुपति॒६ हवामहे वसो मम ॥
आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् ॥ (२३/१९)

ॐ भूर्भुवः स्वः गणपतिं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम्
एमिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

गणपतये साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं
सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो गणपते इमं बलिं गृहाण ।

मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

स्थापितदेवता बलिदानम्

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन **गणपतिः** प्रीयन्तां न मम ॥

मातृकाबलिः ॥

ॐ समंकर्व्येदेव्याधियासन्दक्षिणयोरुचक्षसा ॥

मामुऽआयुः प्रमौषीर्मोऽअुहन्तवं व्रीरं विदेयुतवं देविसुन्दरिः ॥

(४/२३)

ॐ भूर्भुवः स्वः **वसोर्धारासमन्वितसगणेशगौर्याद्यावाहितमातृः**

साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम् एभिर्गन्धाद्युपचारैः वः अहं पूजयामि ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः **वसोर्धारासमन्वितसगणेशगौर्याद्यावाहितमातृभ्यः**

साङ्गाभ्यः सपरिवाराभ्यः सायुधाभ्यः सशक्तिकाभ्यः इमं सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो भो **वसोर्धारासमन्वितसगणेशगौर्याद्यावाहितमातरः** इमं बलिं गृहीत ।

मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य यजमानस्याभ्युदयं कुरुत ।

आयुःकर्त्त्वः क्षेमकर्त्त्वः शान्तिकर्त्त्वः पुष्टिकर्त्त्वः तुष्टिकर्त्त्वः

निर्विघ्नकर्त्त्वः कल्याणकर्त्त्वः वरदा भवत ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन

वसोर्धारासमन्वितसगणेशगौर्याद्यावाहितमातरः प्रीयन्तां न मम ॥

स्थापितदेवता बलिदानम्

नैर्कृत्यां वास्तोष्पतिबलिः ॥ (शिख्यादि का आवाहन पूजन किया हैं तो ब्रह्मादि की जगह शिख्यादि सहित वास्तोष्पति उच्चारण करें ।)

ॐ वास्तोष्पते प्रतिजानी ह्यस्मानस्वावेशो अनमीवो भवानः ॥

यत्क्वेम हे प्रतितन्नो जुषस्व शन्नो भव द्विपदे शश्वतुष्पदे ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मादि वास्तु मण्डलदेवता सहितं वास्तु पुरुषं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम् एर्भिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मादि वास्तु मण्डलदेवता सहिताय साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय वास्तु पुरुषाय इमं सदीपम् आसादितं बलिं समर्पयामि ॥

भो ब्रह्मादि वास्तु मण्डलदेवता सहित वास्तु पुरुष इमं बलिं गृहण ।
मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।
आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता कल्याणकर्ता वरदो भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन

ब्रह्मादि वास्तु मण्डलदेवता सहित वास्तु पुरुषः प्रीयन्तां न मम ॥
योगिनी बलिः ॥ (यहा जिस योगिनी का आवाहन किया हैं उस योगिनी का उल्लेख करें ।)

स्थापितदेवता बलिदानम्

ॐ योगेयोगेतुवस्तरुं बाजेवाजेहवामहे ॥ सखायुऽइन्द्रमूर्तये ॥

(११/१४)

ॐ भूर्भुवः स्वः श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीसहिता
अमुकचतुःषष्ठियोगिनीः साङ्गाः सपरिवाराः सायुधाः सशक्तिकाः
एमिर्गन्धाद्युपचारैर्वः अहं पूजयामि ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीसहिताभ्यः
अमुकादिचतुःषष्ठियोगिनीभ्यः साङ्गाभ्यः सपरिवाराभ्यः
सायुधाभ्यः सशक्तिकाभ्यः इमं सदीपम् आसादितं बलिं
समर्पयामि ॥

भो भो श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीसहिता
अमुकादिचतुःषष्ठियोगिन्यः इमं बलिं गृह्णीत ।

मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य यजमानस्याभ्युदयं कुरुत ।
आयुःकर्त्त्वः क्षेमकर्त्त्वः शान्तिकर्त्त्वः पुष्टिकर्त्त्वः तुष्टिकर्त्त्वः
निर्विघ्नकर्त्त्वः कल्याणकर्त्त्वः वरदा भवत ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन

श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीसहिता

अमुकादिचतुःषष्ठियोगिन्यः प्रीयन्तां न मम ॥

वायव्यांक्षेत्रपालबलिः ॥ (यहा अजरादिक्षेत्रपाल-चतुःषष्ठिभैरव का
आवाहन किया हो तो इस प्रकार फ़ेरफ़ार करें ।)

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

ॐ नुहि स्पशुमविंदन्नुन्यमुस्माद्वैश्वानुरात्पुरऽपुतारंमुग्नेः ॥

एमैनमवृधन्नुमृताऽअमंत्यैश्वानुरङ्गंजित्याय देवाः ॥ (३३/६०)

ॐ भूर्भुवः स्वः क्षेत्रपालसहितान्

अजराद्येकपञ्चाशत्क्षेत्रपालदेवान् साङ्गान्सपरिवारान्

सायुधान्सशक्तिकान् एभिर्गन्धाद्युपचारैर्वः अहं पूजयामि ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः

क्षेत्रपालसहितेभ्योऽजराद्येकपञ्चाशत्क्षेत्रपालदेवेभ्यः साङ्गेभ्यः

सपरिवारेभ्यः सायुधेभ्यः सशक्तिकेभ्यः इमं सदीपम् आसादितं

बलिं समर्पयामि ॥

भो भो क्षेत्रपालसहिताअजराद्येकपञ्चाशत्क्षेत्रपालदेवाः इमं बलिं
गृहीत ।

मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य यजमानस्याभ्युदयं कुरुत ।

आयुःकर्तारः क्षेमकर्तारः शान्तिकर्तारः पुष्टिकर्तारः तुष्टिकर्तारः

निर्विघ्नकर्तारः कल्याणकर्तारः वरदा भवत ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन क्षेत्रपालसहिता
अजराद्येकपञ्चाशत्क्षेत्रपालदेवाः प्रीयन्तां न मम ॥

॥ मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः ॥

देवी ~ विष्णु ~ गणेश ~ सूर्य ~ रुद्र ~ जिस देव का
प्रधानपूजन किया हैं उस देव को बलि प्रदान करें ।

देवी ~

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

अम्बुऽअम्बिकेम्बालिके न मा नयति कश्चुन ।

सस्त्यश्वुकः सुभद्रिकाङ्काम्पीलवुसिनीम् ॥ (२३/१८)

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतासमन्वितां श्री
भगवतीपीठयन्नावरणदेवतासहितां भगवतीं श्रीदुर्गादेवि साङ्गं
सपरिवारां सायुधां सशक्तिकाम् एभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं
पूजयामि ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतासमन्वितायै श्री
भगवतीपीठयन्नावरणदेवतासहितायै भगवत्यै श्रीदुर्गादेव्यै साङ्गायै
सपरिवारायै सायुधायै सशक्तिकायै इमं सदीपम् आसादितं
बलिं समर्पयामि ॥

भो भो ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतासमन्विते श्री
भगवतीपीठयन्नावरणदेवतासहिते भगवती श्रीदुर्गादेवि इमं बलिं
गृहाण ।

मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्त्री क्षेमकर्त्री शान्तिकर्त्री पुष्टिकर्त्री तुष्टिकर्त्री निर्विघ्नकर्त्री
कल्याणकर्त्री वरदा भव ॥

जलमादाय - अनेन पूजनपूर्वक बलिदानेन

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतासमन्विता श्री

भगवतीपीठयन्नावरणदेवतासहिता भगवती श्रीदुर्गादेवी प्रीयन्तां
न मम ॥

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

विष्णु ~

ॐ विष्णो रुराटमसि विष्णोः श्नप्तेस्त्थो विष्णोः स्यूरसि
विष्णोऽर्द्धवृसि ॥ वैष्णवमसि विष्णवे त्वा ॥ (५/२१)

“मध्यपीठसमीपे मंडलदेवता मुद्दिश्य तथा प्रधान देवतामुद्दिश्य
बलिद्वयं संस्थाप्य ॥ ब्रह्मादिषद्वचाशत् देवान् सांगान्०
गंधाधुपचारैः पूजयामि ।”

ब्रह्मादि मंडलदेवेभ्यः सांगेभ्यः सपरिवारेभ्यः इमं सदीपपाय
सादिबलिं सम० ॥ ब्रह्मादिभंडलदेवाः दिशं रक्षत बलिं भक्षत
मम० आयुः कर्तारः पुष्टिं० वरदाः भवत ॥

अनेन बलिदानेन ब्रह्मादिषद्वचाशदेवाः प्रीयन्ताम् ॥

प्रधानपुरुषबलिः ॥

श्रीसूर्यमंडलान्तर्वति जगद्वौजलक्ष्मीनारायणौ सांगौ गंधाधुपचारैः
पूजयामि ॥

श्रीसूर्य० लक्ष्मीनारायणाभ्यां सांगाभ्यां० इमं सदीप
पायसादिबलिं सम० ॥

श्रीसूर्य० लक्ष्मीनारायणौ दिशं रक्षतम् बलिं भक्षतम् मम० कुरुतं
कुरुतं मम गृहे आयुः कर्तारौ पुष्टिकर्ता० वरदौ भवेताम् ॥
अनेन बलिदानेन श्रीसूर्य० लक्ष्मीनारायणौ प्रीयताम् ॥ इति ॥

गणेश ~

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

हरिं ऽगुणानान्त्वा गुणपंतिः हवामहे प्रियाणान्त्वा प्रियपंतिः
 हवामहे निधीनान्त्वा निधिपंतिः हवामहे ब्रह्म मम ॥
 आहमंजानि गर्भुधमा त्वमंजासि गर्भुधम् ॥ (२३/१९)
 ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतापीठयन्नावरणदेवतासहिताः
 श्रीविघ्नहर्तागणेशदेवता सांगौ गंधाधुपचारैः पूजयामि ॥
 ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतापीठयन्नावरणदेवतासहिताः
 श्रीविघ्नहर्तागणेशदेवता इमं सदीपम् पायसादिबलिं सम० ॥
 ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतापीठयन्नावरणदेवतासहिताः
 श्रीविघ्नहर्तागणेशदेवता दिशं रक्षतम् बलिं भक्षतम् मम आयुः
 कर्तारौ पुष्टिकर्ता० वरदौ भवेताम् ॥ अनेन बलिदानेन
 ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतापीठयन्नावरणदेवतासहिताः
 श्रीविघ्नहर्तागणेशदेवा प्रीयन्तां न मम ॥ इति ॥

सूर्य ~

ॐ आकृष्णेनु रजसा वर्त्तमानो निवेशयन्नमृतमत्यश्च ।
 हिरुण्णयेन सविता रथेना देवो याति भुवनानु पश्शयन् ॥
 (३३/४३)

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतापीठयन्नावरणदेवतासहिताः
 श्रीसूर्यनारायणाय सांगौ गंधाधुपचारैः पूजयामि ॥
 ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतापीठयन्नावरणदेवतासहिताः
 श्रीसूर्यनारायणौ इमं सदीपम् पायसादिबलिं सम० ॥

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतापीठयन्नावरणदेवतासहिताः
 श्रीसूर्यनारायण दिशं रक्षतम् बलिं भक्षतम् मम आयुः कर्तारौ
 पुष्टिकर्ता० वरदौ भवेताम् ॥ अनेन बलिदानेन
 ब्रह्मादिसर्वतोभद्रमण्डलदेवतापीठयन्नावरणदेवतासहिताः
 श्रीसूर्यनारायणः प्रीयन्तां न मम ॥ इति ॥

ग्रहबलिः ~

ॐ ग्रहाऽऽर्जाहुतयुव्यन्तो विप्राय मुतिम् ।
 तेषां विश्वे प्रियाणां व्रोहमिषुमूर्ज्जु समग्रभमुपयुमगृहीतो
 सीन्द्रायत्वा जुष्टज्ञाम्येषते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम्
 ॥ सुम्पृचौस्त्थुः सम्माभुद्वेणपृङ्गं विपृचौस्त्थुविमापुप्मनापृङ्गम् ॥
 (९/४)

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रदेवतासहिताः आदित्याद्यावाहित
 देवताः साङ्गाः सपरिवाराः सायुधाः सशक्तिकाः एभिर्गन्धाधुपचारैः
 वः अहं पूजयामि ।

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रदेवतासहिताभ्यः आदित्याद्यावाहित
 देवताभ्यः साङ्गाभ्यः सपरिवाराभ्यः सायुधाभ्यः सशक्तिकाभ्यः इमं
 सदीपमाषभक्तबलिं समर्पयामि ॥
 भो ब्रह्मादिसर्वतोभद्रदेवतासहिताः आदित्याद्यावाहितदेवताः
 (साङ्गाः सपरिवाराः सायुधाः सशक्तिकाः)

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

इमं बलिंगृह्णीत मम सकुटुम्बस्याभ्युदयं कुरुत ॥

आयुःकर्त्त्रः क्षेमकर्त्त्रः शान्तिकर्त्त्रः

पुष्टिकर्त्त्रः तुष्टिकर्त्त्रः निर्विघ्नकर्त्त्रः वरदाः भवत ॥

जलमादाय – अनेन बलिदानेन

ब्रह्मादिसर्वतोभद्रदेवतासहितादित्याद्यावाहितदेवताः प्रीयन्ताम् ॥

रुद्र ~

ॐ असङ्ख्याता सुहस्राणि ये रुद्राऽअधिभूम्याम् ॥

तेषां सहस्रयोजुनेवुधन्वनितन्मसि ॥ (१६/५४)

अमुक लिङ्गं तोभद्रदेवतापूर्वकपीठदेवताद्यावाहितं महारुद्रं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकमेभिर्गन्धाद्युपचारैस्त्वामहं पूजयामि ॥

अमुक लिङ्गं तोभद्रदेवतापूर्वकपीठदेवतासहिताय महारुद्राय

साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं

सदीपघृतौदनबलिं समर्पयामि ॥

भो अमुक लिङ्गं तोभद्रदेवतापूर्वकपीठदेवतासहितमहारुद्र (साङ्गं सपरिवार सायुध सशक्तिक)

इमं बलिं गृहाण मम सकुटुम्बस्याभ्युदयं कुरु ॥

आयुःकर्त्ता क्षेमकर्त्ता शान्तिकर्त्ता पुष्टिकर्त्ता तुष्टिकर्त्ता निर्विघ्नकर्त्ता वरदो भव ॥

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

जलमादाय - अनेन बलिदानेन अमुक लिङ्गं तोभद्रदेवतापूर्वक-

पीठदेवतासहितमहारुद्रः प्रीयताम् ॥

मण्डपाद्वहिः बलिदानं कुर्यात् ॥

हस्ते जलं गृहीत्वा ।

मया प्रारब्धस्य सग्रहमख श्री _____ कर्मणः साङ्गंतासिद्धयर्थं
भूतप्रेतपिशाचडाकिनीशाकिनीसमन्वितस्य सपरिवारस्य
क्षेत्रपालस्य बलिदानं करिष्ये ॥

ततो हस्ते गन्धाक्षतपुष्पाण्णयादाय बलिपात्रे क्षेत्रपालं पूजयेत् ॥

ॐ नुहि स्पशुमविदन्त्रन्यमुस्माहैश्वानुरात्पुरऽएतारमुग्नेः ॥

एमैनमवृधन्तुमृतुऽअमत्यवैश्वानुरङ्गेऽत्रजित्याय देवाः ॥ (३३/६०)

ॐ भूर्भुवः स्वः क्षेत्रपालं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं
भूतप्रेतपिशाचडाकिनीशाकिनीसहितम् एभिर्गन्धाधुपचारैस्त्वामहं
पूजयामि ।

ॐ भूर्भुवः स्वः भूतप्रेतपिशाचडाकिनीशाकिनीसहिताय
क्षेत्रपालाय साङ्गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय इमं
सदीपम् आसादितं महाबलिं सम० ॥

भो क्षेत्रपाल इमं बलिं गृहाण ।

मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य यजमानस्याभ्युदयं कुरु ।

आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता पुष्टिकर्ता तुष्टिकर्ता निर्विघ्नकर्ता
कल्याणकर्ता वरदो भव ।

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

ततः प्रार्थयेत् ॥

नमामि क्षेत्रपालं त्वां भूतप्रेतगणाधिप ।

पूजां बलिं गृहाणेमं सौम्यो भवतु सर्वदा ॥१॥

आयुरारोग्यमैश्वर्यं देहि त्वं सर्वदा मम ।

मा विघ्नं मा च मे पापं मा सन्तु परिपन्थिनः ॥२॥

सर्वदा सर्वकार्येषु क्षेत्रपालसमन्विताः ॥

सौम्या भवन्तु तृप्ताश्च भूतप्रेताः सुखावहाः ॥३॥

यं यं यं यक्षरूपं दशदिशि वदनं भूमिकम्पायमानं

सं सं संहारमूर्तिं शिरमुकुटजटाशेखरं चन्द्रबिम्बम् ॥

दं दं दं दीप्तकायं विकृतनखमुखं चोर्छरेखाकपालं

पं पं पं पापनाशं प्रणतपशुपतिं क्षेत्रपालं नमामि ॥४॥

इति सम्प्रार्थ्य ।

हस्ते जलं गृहीत्वा - अनेन पूजनपूर्वकबलिदानेन

भूतप्रेतपिशाचडाकिनीशाकिनीसहितः महाक्षेत्रपालः प्रीयतां न

मम ॥

(देवी पूजा में बलिदान का महत्व और एक विशेष स्थान हैं लोकाचार ग्रामाचार भी विधान हैं जो पहले से कूष्माण्ड की बलि देने की प्रथा हैं वही योग्य हैं ।)

(देवींसंपूज्य बलिंसंपूज्य ॐ ह्रीं श्रीं इति मंत्रपुष्पं क्षिपत्वा रसनात्वंचण्डीकायाः सुरलोकप्रसाधकः ॐ ह्रां ह्रीं खड्ग आं हं

मध्यपीठे प्रधानदेवतायाः बलिः

फट् इति खड्गं शस्त्रं वा संपूज्य । ॐ काली काली वज्रेश्वरी
लोहदंडायै नमः । इति बलिं छेदयित्वा । ॐ ऐं ह्रीं कौशिकि
रुधिरेणाप्यायताम् । इति देव्यै निवेद्य । अर्द्धस्य चतुः
शकलान् कृत्वा चतुर्दिक्षु (कुंडस्य पीठस्य वा) निःक्षिपेत् यथा -
(आग्नेयादि) ॐ विदार्यै नमः बलिभागं निवेदयामि ।
पूतनायै नमः । पापराक्षस्यै नमः । चरक्यै नम ।)
ततः पश्चादनवेक्षमाणः कश्चित् पुरुषो बलिपात्रं गृहीत्वा चतुष्पथे
स्थापयेत् ॥ यजमानश्च बलिं नीत्वा गच्छतः पृष्ठभागे
“ॐ हिङ्कारायस्वाहा०” इति मन्त्रं पठन् द्वारपर्यन्तं जलं क्षिपेत्
॥

ॐ अहिङ्कारायस्वाहा हिङ्कारायस्वाहा क्रन्दतेस्वाहा वक्रन्दाय
स्वाहा प्पोथतेस्वाहा प्रपोथायस्वाहा गन्धायस्वाहा घ्रातायस्वाहा
निविष्टायस्वाहोपविष्टायस्वाहा सन्दितायस्वाहा बल्लगतेस्वाहा
सिनायस्वाहा शयानायस्वाहा स्वपतेस्वाहा जाग्रतेस्वाहा
कूजतेस्वाहा प्रबुद्धायस्वाहा विजृम्भमाणायस्वाहा विचृतायस्वाहा
सृहानायस्वाहोपस्थितायस्वाहा यनायस्वाहा प्रायणाय स्वाहा ॥
(२२/७)

ततः सपलीको यजमानः पराहत्य मण्डपाद्वहिः पाणिपादं
प्रक्षाल्याचम्य मण्डपं प्रविशेत् ॥

॥ इति दिक्पालादिस्थापितदेवतादीनां बलिदानम् ॥

पूर्णाहुतिहोमः

॥ वसोद्धरासमन्वितपूर्णाहुतिहोमादिकम् ॥

~ पूर्णाहुतिः ~

अथ पूर्णाहुतिहोमं कुर्यात् ।

यजमान के दाएं हाथ में जल, अक्षत, पुष्प तथा यथाशक्ति द्रव्य रखकर पूर्णाहुति के लिए निम्न संकल्प कराएं ।

जलमादाय - मया प्रारब्धस्य सग्रहमख अमुककर्मणः

साङ्गतासिद्धयर्थं मृडनामाग्नौ वसोद्धरासमन्वितं पूर्णाहुतिहोमं करिष्ये ॥ इति सङ्कल्प्य ॥

तत्रादौ मृडाग्नये नमः सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि इति मृडनामानं वहिं संपूज्य ॥ 'पूर्णाहुत्यै नमः' इति पञ्चोपचारैः संपूज्य ॥

(इस प्रकार संकल्प करके ४ अथवा १२ बार धी को अग्निय पात्र स्तुव के द्वारा स्तुचि नामक पात्र में ग्रहण कर शिष्टाचार से उस स्तुचि पर श्रीफल, पान, पुष्प, रेशमी वस्त्र से वेष्टितकर पुष्पमाला से सुशोभित करके सुगन्धितद्रव्य स्थापित करके उपरान्त अधोमुख स्तुव को रख स्तुचि को हाथों से यथोचित रूप से पकड़कर खड़े रहकर अपने परिवारजनों को साथ में रखकर पूर्णाहुति के लिए तैयार हो जाए और सभी विप्रगण आचार्य के

पूर्णाहुतिहोमः

साथ वैदिक मंत्रो का अथवा पुराणोक्त श्लोको का उच्चारण करें ।
)

आचार्यः कश्चिद्दिव्विप्रो वा उत्थाय आज्यस्थाल्याम् अन्यदाज्यं
निरुप्य आज्यस्थालीम् अग्नौ अधिश्रयेत् । ततो युगपत् स्तुकस्तुवौ
गृहीत्वा पूर्ववत् प्राश्वौ अधोमुखौ तापयित्वा सम्मार्गकुशैः तयोः
पूर्ववत् संस्कारान्विधाय अग्नेः पश्चिपदिशि निदध्यात् । तत
आज्यमुद्रास्य पवित्राभ्यामुत्पूय आज्यमवेक्ष्य अपद्रव्यं निरस्य
पवित्रे प्रणीतायां निदध्यात् । ततः स्तुचिमध्ये स्तुवेण चतुर्वर्षम्
आज्यं गृहीत्वा तदुपरि रक्तसूत्रेण वेष्टितं श्रीनालिकेरं निधाय तं
गन्धाक्षतपुष्पमालाहरिद्राभिरलंकृत्य तदुपरि अधोमुखं स्तुवं निधाय
दक्षिणहस्तेन तां गृहीत्वा सपलीको यजमान उत्थाय अग्नेः
पश्चिमस्यां दिशि तिष्ठन् **पूर्णाहुतिं जुहुयात् ॥**

ॐ सुमुद्रादूर्मिर्मधुमुँ२॥ ऽउदारुदुपुषुशुनु सम्मृतुत्वमानट्।

घुतस्यु नामु गृह्युँषदस्ति जिह्वा देवानामुमृतस्यु नाभिः ॥

(१७/८९)

वयन्नामु प्रब्रवामा घुतस्युस्मिन्युज्जे धारयामु नमोभिः ।

उपं ब्रुह्मा शृणवच्छुस्यमानुश्चतुःशृङ्गोऽवमीद्गौरऽएतत् ॥

(१७/९०)

पूर्णाहुतिहोमः

चुत्वारि शृङ्गां त्रयोऽस्यु पादां द्वे शीर्षे सुस हस्तांसोऽस्य
। त्रिधां बुद्धो वृषुभो रोरवीति मुहो देवो मत्युँ२॥३आविवेश
।

(१७/९१)

त्रिधां हितम्पुणिभिर्गृह्यमानुङ्गविं देवासौ घुतमन्वंविन्दन् ।
इन्द्रुऽएकुृृ सूर्युऽएकंश्चजान वेनादेकं थं स्वुधयु निष्ठंतक्षुः ॥

(१७/९२)

एुताऽअर्षन्ति हृद्यांत्समुद्राच्छुतव्रंजा रिपुणु नावुचक्षे ।
घुतस्यु धाराऽअुभिचांकशीमि हिरण्ययो वेतुसो मध्यं॒
आसाम् ॥ (१७/९३)

सुम्यकस्त्रंवन्ति सुरितो न धेनाऽअुन्तर्हृदा मनंसा पूयमानाः ।
एुतेऽअर्षनत्युर्मयो घुतस्यं मुगाऽइव क्षिपुणोरीषंमाणाः ॥

(१७/९४)

सिन्धौरिव प्राष्वने शूघुनासु वातंप्रमियः पतयन्ति युह्वाः ।
घुतस्यु धाराऽअरुषो न वुजी काष्ठां भिन्दन्नुर्मिभिः
पिन्वंमानाः ॥ (१७/९५)

पूर्णाहुतिहोमः

अुभिप्रवन्तु समनेवु योषां ह कल्युण्युः स्मयमानासोऽ
अुग्निम् । घुतस्यु धारां ह सुमिधौ नसन्तु ता जुषाणो हर्षति
जातवैदां ॥ (१७/९६)

कुन्याऽइव वहुतुमेतुवाऽउऽअुञ्जयुञ्जानाऽअुभिचांकशीमि ।
यत्रु सोमः सुयतु यत्र युज्ञो घुतस्यु धाराऽअुभि तत्प्रवन्ते ॥
(१७/९७)

अुब्युर्षत सुष्टुतिङ्गव्यमाजिमुस्मासुं भुद्रा द्रविणानि धत्त ।
इम्युज्ञन्नयत देवतां नो घुतस्यु धारा मधुमत्पवन्ते ॥
(१७/९८)

धामन्तु विश्वुभुवनुमधिंश्रुतमुन्तः संमुद्रे हृद्युन्तरायुषि ।
अुपामर्नीके समिथे यऽआभृतुस्तमंश्यामु मधुमन्तन्तऽ ऊर्मिम्
॥ (१७/९९)

मुर्धनन्दिवोऽअरुतिम्पृथिव्या वैश्वानुरमुतऽआ जातमुग्निम् ।
कुविष्ठ सुम्राजुमतिथिञ्जनानामासन्ना पात्रञ्जनयन्त देवाः ॥
(३३/८)

पूर्णाहुतिहोमः

पुनर्स्त्वादित्या रुद्रा वसंवुहं समिन्यतुम्पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ
युजैः । घुतेनु त्वन्तुन्वृवर्धयस्व सुत्याः संनु षजंमानास्यु
कामाः ॥ (१२/४४)

ॐ सुस तेऽअग्ने सुमिधः सुस जिह्वाः सुसऽऋषयः सुस
धामं प्रियाणि । सुस होत्राः सप्तधा त्वा षजन्ति सुस
योनीरापृणस्व घुतेनु स्वाहा ॥ (१७/७९)

पूर्णा दर्विं परापतु सुपूर्णा पुनुरापत । वुस्नेवु विक्रीणावहाऽ
इषुमूर्जैः शतक्रतो ॥ (३/४९)

अथ प्रातराहुते वाहुते वायतरुथा कामयेतु सोस्या ५
अनिरसितायै कुंभ्यै दव्योपहन्ति पूर्णादर्विं परापत सुपूर्णा
पुनरुपत । बुस्नेव विक्रीणा वहा ऽइष मूर्जैः शतक्रतो स्वाहा
॥ पश्चात् स्तुचि में स्थित नारिकेल को अग्निकुण्ड में यथोचित्
रूप से सीधा रख दें । तदनन्तर स्तुचि स्थित घृत के शेष को
इस वाक्य का उच्चारण करके प्रोक्षीणी पात्र में त्याग करें ।
त्यागः :- इदमग्नेय वैश्वानराय वसुरुद्रादित्येभ्यः शतक्रतवे
सप्तवतेऽग्न्ये अद्वयश्च न मम ॥
‘ॐ’ ऋषिरुवाच ॥१॥

पूर्णाहुतिहोमः

शक्रादयः सुरगणा निहतेऽतिवीर्ये

तस्मिन्दुरात्मनि सुरारिबले च देव्या ।

तां तुष्टवुः प्रणतिनम्रशिरोधरांसा

वाग्भिः प्रहर्षपुलकोद्भमचारुदेहाः ॥

देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या

निश्शेषदेवगणशक्तिसमूहमूर्त्या ।

तामम्बिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यां

भक्त्या नताः स्म विदधातु शुभानि सा नः ॥

यस्याः प्रभावमतुलं भगवाननन्तो

ब्रह्मा हरश्च न हि वक्तुमलं बलं च ।

सा चण्डिकाखिलजगत्परिपालनाय

नाशाय चाशुभभयस्य मतिं करोतु ॥

या श्रीः स्वयं सुकृतिनां भवनेष्वलक्ष्मीः

पापात्मनां कृतधियां हृदयेषु बुद्धिः ।

श्रद्धा सतां कुलजनप्रभवस्य लज्जा

पूर्णाहुतिहोमः

तां त्वां नताः स्म परिपालय देवि विश्वम् ॥

किं वर्णयाम तव रूपमचिन्त्यमेतत्

किं चातिवीर्यमसुरक्षयकारि भूरि ।

किं चाहवेषु चरितानि तवाद्भुतानि

सर्वेषु देव्यसुरदेवगणादिकेषु ॥

हेतुः समस्तजगतां त्रिगुणापि दोषै -

रन ज्ञायसे हरिहरादिभिरप्यपारा ।

सर्वाश्रयाखिलमिदं जगदंशभूत -

मव्याकृता हि परमा प्रकृतिस्त्वमाद्या ॥

यस्याः समस्तसुरता समुदीरणेन

तृप्तिं प्रयाति सकलेषु मखेषु देवि ।

स्वाहासि वै पितृगणस्य च तृप्तिहेतु -

रुच्चार्यसे त्वमत एव जनैः स्वधा च ॥

या मक्तिहेतुरविचिन्त्यमहाब्रता त्व -

मभ्यस्यसे सुनियतेन्द्रियतत्त्वसारैः ।

पूर्णाहुतिहोमः

मोक्षार्थिभिर्मुनिभिरस्तसमस्तदोषे -

र्विद्यासि सा भगवती परमा हि देवि ॥

शब्दात्मिका सुविमलर्ग्यजुषां निधान -

मुद्दीथरम्यपदपाठवतां च साम्राम् ।

देवी त्रयी भगवती भवभावनाय

वार्ता च सर्वजगतां परमार्तिहत्री ॥

मेधासि देवि विदिताखिलशास्त्रसारा

दुर्गासि दुर्गभवसागरनौरसङ्गा ।

श्रीः कैटभारिहृदयैककृताधिवासा

गौरी त्वमेव शशिमौलिकृतप्रतिष्ठा ॥

ईषत्सहासममलं परिपूर्णचन्द्र -

बिम्बानुकारिकनकोत्तमकान्तिकान्तम् ।

अत्यद्भुतं प्रहृतमात्तरुषा तथापि

वक्रं विलोक्य सहसा महिषासुरेण ॥

दृष्टा तु देवि कुपितं भ्रुकुटीकराल -

पूर्णाहुतिहोमः

मुद्यच्छशाङ्कसद्शच्छवि यन्न सद्यः ।

प्राणान्मुमोच महिषस्तदतीव चित्रं

कैर्जीव्यते हि कुपितान्तकदर्शनेन ॥

देवि प्रसीद परमा भवती भवाय

सद्यो विनाशयसि कोपवती कुलानि ।

विज्ञातमेतदधुनैव यदस्तमेत -

ननीतं बलं सुविपुलं महिषासुरस्य ॥

ते सम्मता जनपदेषु धनानि तेषां

तेषां यशांसि न च सीदति धर्मवर्गः ।

धन्यास्त एव निभृतात्मजभृत्यदारा

येषां सदाभ्युदयदा भवती प्रसन्ना ॥

धर्म्याणि देवि सकलानि सदैव कर्मा -

ण्यत्यादृतः प्रतिदिनं सुकृती करोति ।

स्वर्गं प्रयाति च ततो भवतीप्रसादा -

लोकत्रयेऽपि फलदा ननु देवि तेन ॥

पूर्णाहुतिहोमः

दुर्गं स्मृता हरसि भीतिमशेषजन्तोः
स्वस्थैः स्मृता मतिमर्तीव शुभां ददासि ।

दारिद्रयदुःखभयहारिणि का त्वदन्या
सर्वोपकारकरणाय सदाऽऽद्रचित्ता ॥

एभिर्हतैर्जगदुपैति सुखं तथैते
कुर्वन्तु नाम नरकाय चिराय पापम् ।

संग्राममृत्युमधिगम्य दिवं प्रयान्तु
मत्वेति नूनमहितान् विनिहंसि देवि ॥

दृष्टैव किं न भवती प्रकरोति भस्म
सर्वासुरानरिषु यत्प्रहिणोषि शस्त्रम् ।

लोकान् प्रयान्तु रिपवोऽपि हि शस्त्रपूता
इत्थं मतिर्भवति तेष्वपि तेऽतिसाध्वी ॥

खङ्गप्रभानिकरविस्फुरणैस्तथोग्रैः
शूलाग्रकान्तिनिवहेन दृशोऽसुराणाम् ।

यन्नागता विलयमंशुमदिन्दुखण्ड -

पूर्णाहुतिहोमः

योग्याननं तव विलोकयतां तदेतत् ॥

दुर्वृत्तवृत्तशमनं तव देवि शीलं

रूपं तथैतदविचिन्त्यमतुल्यमन्यैः ।

वीर्यं च हन्तृ हृतदेवपराक्रमाणां

वैरिष्वपि प्रकटितैव दया त्वयेत्थम् ॥

केनोपमा भवतु तेऽस्य पराक्रमस्य

रूपं च शत्रुभयकार्यतिहारि कुत्र ।

चित्ते कृपा समरनिष्ठुरता च दृष्टा

त्वय्येव देवि वरदे भुवनत्रयेऽपि ॥

त्रैलोक्यमेतदखिलं रिपुनाशनेन

त्रातं त्वया समरमूर्धनि तेऽपि हत्वा ।

नीता दिवं रिपुगणा भयमप्यपास्त -

मस्माकमुन्मदसुरारिभवं नमस्ते ॥

शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्डेन चाम्बिके ।

घण्टास्वनेन नः पाहि चापञ्ज्यानिःस्वनेन च ॥

पूर्णाहुतिहोमः

प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चण्डिके रक्ष दक्षिणे ।

भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरि ॥

सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते ।

यानि चात्यर्थघोराणि तै रक्षास्मांस्तथा भुवम् ॥

खङ्गशूलगदादीनि यानि चारुणाणि तेऽम्बिके ।

करपलवसङ्गीनि तैरस्मान् रक्ष सर्वतः ॥

ऋषिरुवाच ॥२८॥

एवं स्तुता सुरैर्दिव्यैः कुसुर्मैर्नन्दनोद्भवैः ।

अर्चिता जगतां धात्री तथा गन्धानुलेपनैः ॥

भक्त्या समस्तैस्त्रिदशैर्दिव्यैर्धूपैस्तु धूपिता ।

प्राह प्रसादसुमुखी समस्तान् प्रणतान् सुरान् ॥

देव्युवाच ॥३१॥

त्रियतां त्रिदशाः सर्वे यदस्मत्तोऽभिवाञ्छितम् ॥

देवा ऊचुः ॥३३॥

भगवत्या कृतं सर्वं न किञ्चिदवशिष्यते ॥

पूर्णाहुतिहोमः

यदयं निहतः शत्रुरस्माकं महिषासुरः ।

यदि चापि वरो देयस्त्वयास्माकं महेश्वरि ॥

संस्मृता संस्मृता त्वं नो हिंसेथाः परमापदः ।

यश्च मर्त्यः स्तवैरेभिस्त्वां स्तोष्यत्यमलानने ॥

तस्य वित्तरङ्गिविभवैर्धनदारादिसम्पदाम् ।

वृद्धयेऽस्मत्प्रसन्ना त्वं भवेथाः सर्वदाम्बिके ॥

ऋषिरुवाच ॥३८॥

इति प्रसादिता देवैर्जगतोऽर्थे तथाऽऽत्मनः ।

तथेत्युक्ता भद्रकाली बभूवान्तर्हिता नृप ॥

इत्येतत्कथितं भूप सम्भूता सा यथा पुरा ।

देवी देवशरीरेभ्यो जगत्रयहितैषिणी ॥

पुनश्च गौरीदेहात्सा समुद्भूता यथाभवत् ।

वधाय दुष्टदैत्यानां तथा शुभनिशुभयोः ॥

रक्षणाय च लोकानां देवानामुपकारिणी ।

तच्छृणुष्व मयाऽऽख्यातं यथावत्कथयामिते ॥ह्रींॐ ॥

वसोर्धाराहोमः

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे
देवीमाहात्म्ये शक्रादिस्तुतिर्नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥

इदमग्नेय वैश्वानराय वसुरुद्रादित्येभ्यः शतक्रतवे सप्तवतेऽग्न्ये
अद्भयश्च न मम ॥ इति नारिकेलं जुहुयात् । त्यागः ॥
॥ इति पूर्णाहुतिः ॥

~ वसोर्धाराहोमः ~

(उपरान्त दो स्तंभो में धारण की हुई उदुम्बर की सीधी मनोहरा
बाहुमात्रप्रमाण की वसोर्धारा को प्रागग्न रखकर उसके उपर
शृङ्खला से परिपूर्ण निर्मल घृत से ताम्र आदि द्वारा नीचे यव मात्र
छिद्र द्वारा आज्य को छोड़ते हुए अग्नि के उपर वसोर्धारा गिरावे
उसके मुख में सोने जिह्वा बाँधे स्तुचि पात्र द्वारा नाली से अग्नि
में गिरती हुई जो धारा हैं इसी समय सभी विप्रगण आचार्य
सहित निम्न मंत्रो का उच्चारण करें ।)

औदुम्बरीम् ऋज्वीमकोटरां बाहु मात्रप्रमाणां निर्मलघृतपूरितां
स्तुचं धृत्वा अग्नेरुपरि वसोर्धारां पातयेत् ॥ तस्यां च
घृतधारायां स्तुकभणालिकया अग्नौ पतन्त्यां
सत्यांवक्ष्यमाणमन्त्रान् पठेत् -

वसोद्धाराहोमः

ॐ सुस तेऽअग्ने सुमिधः सुस जिह्वा॒ य सुसऽक्रृष्य ह सुस
धामं प्रियाणि । सुस होत्राह सप्तधा त्वा षजन्ति सुस
योनीरापृणस्व घुतेनु स्वाहा॑ ॥ (१७/७९)

शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सुत्यज्योतिश्च ज्योतिष्माश्च ।
शुक्रश्च॑ऽक्रृतुपाश्चात्य॑ह्यहा॒ ॥ (१७/८०)

ईद्वङ्गान्युद्वङ्गं सुद्वङ्गं प्रतिसद्वङ्गं ।

मितश्चु सम्मितश्चु सभंरा॒ ॥ (१७/८१)

ऋतश्चं सुत्यश्च ध्रुवश्चं धुरुणश्च ।

धुर्ता चं विधुर्ता चं विधारुय॒ ॥ (१७/८२)

ऋतुजिच्चं सत्युजिच्चं सेनुजिच्चं सुषेणश्च ।

अन्तिंमित्रश्च दुरेऽअंमित्रश्च गुण॒ ॥ (१७/८३)

ईदक्षांसऽएतुदक्षांसऽजुषु णं॑ः सुदक्षांसु॒हं प्रतिसदक्षासु॒
एतंन । मितासंश्चु सम्मितासो नोऽअुद्य सभंरसो मरुतो
युजेऽअुस्मिन् ॥ (१७/८४)

स्वतंवर्णश्च प्रघुसी चं सान्तपुनश्चं गृहमुधी चं ।

क्रुडी चं शुकी चौञ्जेषी ॥ (१७/८५)

इन्द्रन्दैवीर्विशो॑ मुरुतोऽनुवर्त्मानोऽभवुन्यथेन्द्रन्दैवीर्विशो॑

वसोद्धर्वाहोमः

मुरुतोनुवत्मनोभवन् । एवमिमँषजंमानुन्देवीश्च विशो
मानुषीश्चानुवत्मनो भवन्तु ॥ (१७/८६)

इमं स्तनुमूर्जस्वन्तन्धयुपाम्पर्पीनमग्ने सरिरस्यु मध्ये ।
उत्संज्ञषस्वु मधुमन्तर्वन्तसमुद्रियुद्दु सदनुमाविशस्व ॥
(१७/८७)

घुतम्मिंमिक्षे घुतमस्यु षोनिर्धृते श्रितो घुतम्वस्यु धाम ।
अनुष्वुधमावंह मुदयस्वु स्वाहांकृतवृषभ वक्षि हुव्यम् ॥
(१७/८८)

ॐ ब्रसौं ह पुवित्रिमसि शुतधारुं ब्रसौं ह पुवित्रिमसि सुहस्रधारम्
॥ देवस्त्वा सविता पुनातु ब्रसौं ह पुवित्रैण शुतधारेण सुप्प्वा
कामधुक्षहं ॥ (१/३)

ॐ यत्कर्मणात्यरिरिचं यद्वा न्यूननमिहाकरम् ।
अग्नि स्विष्टकृद् विद्वान् स्विष्ट सुहुतं करोतु स्वाहा ।
इदमग्नेय न मम ॥ नात्र संस्कृवप्रक्षेपः ॥

ॐ विश्वेश्वरीं जगद्वात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम् ।
निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः ॥
ब्रह्मोवाच ॥

वसोद्धराहोमः

त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषद्वारः स्वरात्मिका ॥
 सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधा मात्रात्मिका स्थिता ।
 अर्धमात्रास्थिता नित्या यानुच्चार्या विशेषतः ॥
 त्वमेव संध्या सावित्री त्वं देवि जनर्नी परा ।
 त्वयैतद्वार्यते विश्वं त्वयैतत्सृज्यते जगत् ॥
 त्वयैतत्पाल्यते देवि त्वमत्स्यन्ते च सर्वदा ।
 विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थितिरूपा च पालने ॥
 तथा संहृतिरूपान्ते जगतोऽस्य जगन्मये ।
 महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः ॥
 महामोहा च भवती महादेवी महासुरी ।
 प्रकृतिस्त्वं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी ॥
 कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणा ।
 त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी त्वं ह्रीस्त्वं बुद्धिर्बोधलक्षणा ॥
 लज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिस्त्वं शान्तिः शान्तिरेव च ।
 खङ्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥
 शङ्खिनी चापिनी बाणभुशुण्डीपरिघायुधा ।
 सौम्या सौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुन्दरी ॥
 परापराणां परमा त्वमेव परमेश्वरी ।
 यच्च किंचित्क्षिप्तिद्वस्तु सदसद्वाखिलात्मिके ॥

वसोद्धराहोमः

तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे तदा ।
 यया त्वया जगत्स्त्रष्टा जगत्पात्यति यो जगत् ॥
 सोऽपि निद्रावशं नीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः ।
 विष्णुः शरीरग्रहणमहमीशान एव च ॥
 कारितास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान् भवेत् ।
 सा त्वमित्यं प्रभावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता ॥
 मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधुकैटभौ ।
 प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामच्युतो लघु ॥
 बोधश्च क्रियतामस्य हन्तुमेतौ महासुरौ ॥
 “भो भो अग्ने ! महाशक्ते सर्वकर्मप्रसाधक ॥ कर्मान्तरेऽपिसंप्राप्य
 सानिध्यं कुरु सर्वदा ” इति पठित्वा “इदमग्न्ये नमम् ” इति
 पूर्णीफलं ज्ञुहयात् ॥ रुद्रकलशसमीपे कुशोपरि त्यागः ॥ स्थांडिले
 वा कुण्डे ईशानकोणाङ्गस्म गृहीत्वा ॥
 श्रद्धां मेधां यशः प्रज्ञां विद्यां बुद्धिं श्रियं बलम् ।
 आयुष्यं तेज आरोग्यं देहि मे हव्यवाहन ॥
 “यथा शंख० वारणम्” इत्युक्ता ललाटे ग्रीवायां दक्षिणांसे
 वामांसे हृदि च भस्मधारणम् ॥
 ॐ त्र्यायुषञ्जमदग्नेः - ललाटे ।
 ॐ कश्यपस्य त्र्यायुषम् - ग्रीवायाम् ।

पूर्णपात्रदानम्

ॐ यद्वेषु त्र्यायुषम् - दक्षिणांसे ।

ॐ तत्त्वोऽस्तु त्र्यायुषम् - हृदि ।

(आरातिकम्)

जलमादाय -

आधारादिपूर्णाहुतिपर्यन्तं यद्-यद् द्रव्यं यावत्-यावत्
संख्याकं यस्यै यस्यै देवतायै यावन्त्यः-यावन्त्यः आहुतयः
स्तास्ताः देवता प्रीयताम् । नमम् ॥

इति सुचि जलं निःक्षिपेत् ॥ “संस्वप्राशनम् ॥ पवित्राभ्यां
मार्जनम् ॥ अग्नौ पवित्रप्रतिपत्तिः ॥”

ब्रह्मणे पूर्णपात्रदानम् - प्रणीतोदकेन संकल्पः “कृतस्य
कर्मणः सांगतासिद्धयर्थं ब्रह्मन् इदं पूर्णपात्रं सदक्षिणाकं
तुभ्यमहं संप्रददे ॥” इत्युक्ता सदक्षिणाकं पूर्णपात्रं ब्रह्मणे
दद्यात् ॥ ब्रह्मा “स्वस्ति” इत्युक्ता गृह्णीयात् ॥

पश्चिमस्यां प्रणीताविमोक्षः -

विमकोदकेन सपलीकययजमानमूर्धि “सहस्राक्षं
शतधारमृपिभि पावनं कृतम् ॥ तेन त्वामभिपिचामि
पावमानाः पुनन्तु ते ॥ भगं ते वरुणो राजा भगं० ॥”

श्रेयःसंपादनम् -

तत आचारात् यजमानो हस्ते जलमादाय
 “आचार्याच्छ्रेयोग्रहणं करिष्ये ॥” इति संकल्पयेत् ॥

आचार्यः यजमान हस्ते सुप्रोक्षणादिकं कुर्यात् ॥

यथा - यजमानहस्ते सुप्रोक्षितमस्तु । शिवा आपः सन्तु ।
 सन्तु शिवा आपः ॥ सौमनस्यमस्तु । अस्तुसौमनस्यम् ।
 अक्षतं चारिष्टं चास्तु । अस्त्वक्षतमरिष्टं च ॥

यत्पापरोगमशुभमकल्याणं तद्वरे प्रतिहतमस्तु ॥ इति
 सुप्रोक्षणादिकरणं कृत्वा सजलं साक्षतं पूर्णीफलेन गृहीत्वा
 ॥ “ भवन्नियोगेन मया एभिब्राह्मणैः सह यत्कृतं सग्रहमख
 अमुककर्म तदुत्पन्नं यच्छ्रेयस्तदमुना साक्षतेन सजलेन
 पूर्णीफलेन तुभ्यं संप्रददे ॥ तेन त्वं श्रेयस्वी भव ॥”

यजमानः “भवामि” ॥ यजमानस्तत्फलं देव-देव्यै समर्पयेत्
 पत्न्यै वा दद्यात् ॥

दानानि -

ततो यजमानो वरणक्रमेणाचार्य प्रभृतिभ्य कृत्विग्भ्यो दक्षिणाप्रदानं
 कुर्यात् ॥

गोप्रदानम्

तत्रादौ सङ्कल्पपाचरेत् । देशकालो सङ्कीर्त्य मया आचरितस्य
सग्रहमख श्री अमुककर्मणः साङ्गतासिद्धयर्थं वृतेभ्यो
आचार्यादिसमस्तत्विग्म्यः यथाशक्ति दक्षिणाप्रदानं करिष्ये ।
इति सङ्कल्प्य दक्षिणा दद्यात् ॥

तत्रादौ गोप्रदानम् ।

सङ्कल्पं कृत्वा तच्च गोनिष्कयद्रव्यं आचार्याय दद्यात् ॥
यथा - तद्रव्यं गृहीत्वा । मया कृतस्य सग्रहमख अमुककर्मणः
साङ्गतासिद्धयर्थं गोनिष्कयीभूतां दक्षिणां तुभ्यमहं सम्प्रददे इति
आचार्याय दद्यात् ॥ आचार्यः 'ॐदेवस्यत्वा०' इति गृहीयात् ।
'ॐस्वस्ति' इति च वदेत् ॥ तत आचार्याय दक्षिणा दानम् ।
गन्धाक्षतपुष्पैराचार्य सम्पूज्य ।

यथाशक्ति वस्त्रकुण्डलकंकणमुद्रिकादिसहितां सुवर्णदक्षिणां
रजतद्रव्यं वा गृहीत्वा ।

मया कृतस्य सग्रहमख अमुककर्मणः साङ्गतासिद्धयर्थम् इमां
यथाशक्ति वस्त्रोपवस्त्रादिसहितां सुवर्णदक्षिणां रजतद्रव्यं वा
तुभ्यमहं सम्प्रददे ॥ इति वदन् आचार्याय दक्षिणां दद्यात् । एवं
ब्रह्मणे गणपतये सदसस्पतये ऋत्विग्म्य द्वारपालादिसर्वेभ्यो
ब्राह्मणेभ्यो वरणक्रमेण दक्षिणां दद्यात् । ततः सदक्षिणाकं
सुवर्णदानं भूमिदानं तिलदानश्च दद्यात् । हस्ते जलमादाय -

अभिषेक / आशीर्वाद

इदं सुवर्णदानम् अग्निदैवतम् अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं
सम्प्रददे । दानसाङ्गता सिद्धयर्थम् इमां दक्षिणाश्च तुभ्यमहं
सम्प्रददे ॥

भूमिदानम् ॥

इमां भूमि वा तन्निष्कयद्रव्यम् अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं
सम्प्रददे ।

दानसाङ्गतासिद्धयर्थम् इमां दक्षिणाश्च तुभ्यमहं सम्प्रददे ॥

तिलपात्रदानम् ॥

इदं तिलपात्रं तिलपूरित प्रजापतिदैवतम् अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय
तुभ्यमहं सम्प्रददे ॥ दानसाङ्गतासिद्धयर्थम् इमां दक्षिणाश्च तुभ्यमहं
संप्रददे ॥

पुनर्जलमादाय - अस्मिन् कर्मणि न्यूनातिरिक्तदोषपरिहारार्थं
व्रतेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो भूयसीं दास्ये तेन कर्माधीशः प्रीयताम्
नमम ॥

अभिषेकः - ॐ आपो हिष्ठा० ॥ भगंते वरुणो राजा० ॥
निघ्नन्तु ते सदा ॥ शान्तिः शान्तिः सुशान्तिर्भवतु ।
अमृताभिषेकोऽस्तु ॥

आशीर्वादः - स्वस्त्यस्तु ते कुशलमस्तु० ॥ इत्याशीर्वादः ॥
(अवभृथस्नान - घृतपात्रदान - प्रैषात्मकपुण्याहवाचनं)

देवताविसर्जनम् / क्षमापनम्

देवताविसर्जनम् - यजमानो हस्तेऽक्षतानादाय

“यान्तु देवगणः सर्वे पूजामादाय मामकीम् ॥
इष्टकामसमृद्धयर्थं पुनरागमनाय च ॥”

इति पीठोपरि अक्षतान् प्रक्षिप्य देवता विसर्जयेत् ॥

पुनस्तांबूले पूर्णीफलं निधाय हस्ते धृत्वा

“गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थाने परमेश्वर ॥
यत्र ब्रह्मादयो देवास्तत्र गच्छ हुताशन ॥”

इत्यग्निविसर्जनं कुर्यात् ॥

क्षमापनम् -

ततो यजमानः अंजलिं बद्धा

“यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपोयज्ञक्रियादिषु ॥

न्यूनं संपूर्णतां याति सद्यो वंदे तमच्युतम् ॥१॥

प्रमादात्कुर्वतां कर्म प्रच्यवेताध्वरेषु यत् ॥

स्मरणा देव तद्विष्णोः संपूर्ण स्यादिति श्रुतिः ॥२॥ जपच्छिद्रं

तपश्छिद्रं यच्छिद्रं व्रतकर्मणि ॥

पूर्ण भवतु ह्यच्छिद्रं ब्राह्मणानां प्रसादतः ॥

देवताविसर्जनम् / क्षमापनम्

ॐ विष्णवे नमः ॥ ॐ विष्णवे नमः ॥ ॐ विष्णवे नमः ॥

इति क्षमापनं विधाय प्रसादं भक्षयित्वा ब्राह्मणान् वृद्धान्
नमस्कृत्य सर्वान् भोजयित्वा स्वयं भुञ्जीत ॥

॥ ॐ नमः पार्वती पतये हर हर महादेव हर ॥

॥ जय अम्बे ॥